

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Kristus Psalmides

Laato, Antti; Toomet (translator), Illimar

Published: 01/01/2015

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Laato, A., & Toomet (translator), I. (Ed.) (2015). *Kristus Psalmides*. Augsburgi Usutunnistuse Selts, veebiväljaanne "Meie kirik".

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Antti Laato

**KRISTUS
PSALMIDES**

Tõlgitud väljaandest:

Antti Laato, *Kristus Psalmeissa*, Perussanoma 2011

Tõlkinud Illimar Toomet

Märjamaa, 2015

Sissejuhatus	7
Ristimisvee äärde juurdunud kristlane (Ps 1)	25
Kristuse võit maailma üle ja Tema kuningriik (Ps 2)	28
Issand on ahistatu abi (Ps 3).....	31
Viha ei tohi kristlasest võitu saada (Ps 4)	34
Kristlasi ootab taevane pärand (Ps 5).....	35
Kristlane ootab kohtupäeva patukahetsuses ja usus (Ps 6)	37
Jeesus kristlase eeskujuna vaenlase tagakiusu ajal (Ps 7).....	38
Inimeseks sündinud Jumal (Ps 8).....	40
Jumala Poeg tuleb kohut mõistma (Ps 9).....	42
Issand aitab kristlast ahistuses (Ps 10).....	45
Kõikenägev Jumal valvab kristlaste üle (Ps 11)	46
Püha Vaim annab kristlastele õiged sõnad (Ps 12).....	49
Kristlane päästetakse kiusatuses (Ps 13)	51
Kristlased elavad keset jumalatut maailma (Ps 14).....	53
Kristlane saab tulla taevasele Siioni mäele (Ps 15).....	55
Jumal äratab Kristuse surnuist (Ps 16)	57
Jumal kaitseb Jeesust ja Tema omi (Ps 17)	60
Töötus Jeesusest Kristusest (Ps 18).....	62
Evangeelium Jeesusest levib kogu maailmas (Ps 19).....	65
Kristus on päästetud surmast taevasesse Jeruusalemma (Ps 20).....	69
Jeesus Kristus mõistab kohut kõigi elavate ja surnute üle (Ps 21).....	70
Jeesus Kristus ristil ja kohalviibivana Issanda armulaual (Ps 22)	73
Jeesus Kristus on hea karjane (Ps 23).....	77
Jumala Poeg kutsub kõik kristlased enda juurde (Ps 24)	79
Kristlane palub oma patud andeks Jeesuses nimes (Ps 25).....	81
Pilaatus peseb oma käed puhtaks Jumala Poja surmast (Ps 26).....	84
Küsija saab ja otsija leiab Kristuse (Ps 27)	85
Kristlane võib paluda usus ilma kahtlemata (Ps 28)	87
Seitse kõuehäält enne kohtupäeva (Ps 29).....	89
Kristlane päästetakse surmaohust (Ps 30).....	91
Jeesus annab oma vaimu Jumala kätte, kristlane Jeesuse kätte (Ps 31).....	93
Kristlane saab patud andeks Jeesuse pärast (Ps 32)	95
Jeesus Kristus on meie Looja ja Lunastaja (Ps 33).....	97
Kristlane saab maitsta Issanda headust (Ps 34).....	100
Jumal päästis Kristuse, nüüd päästab Ta Kristuse omad (Ps 35).....	102
Kristlane leiab Jeesuse juurest valguse ja jumalakartuse (Ps 36).....	104
Kristuses pärivad õndsad maa (Ps 37).....	106
Armulauale tuleva kristlase palve (Ps 38).....	108
Kristlane katsub end läbi (Ps 39).....	111
Kristus toob Jumalale täiusliku ohvri (Ps 40).....	114

Kristus ja Tema Kirik kannatavad (Ps 41).....	117
Jeesus ja jüngrid Ketsemanis (Ps 42-43).....	121
Kristuse tagakiusatud kogudus (Ps 44).....	123
Kristuse taevane pulmapidu (Ps 45).....	126
Kristuse kogudus ei hävi maa pealt iialgi (Ps 46).....	130
Kristus kirkastab Jumala kuningavõimu (Ps 47).....	133
Kristuse kogudus on suure Jumala linn (Ps 48).....	136
Üksnes Kristus võib päästa surmavallast (Ps 49).....	138
Armulaua tänusöömaaeg (Ps 50).....	140
Kristlane tunnistab oma pattu (Ps 51).....	144
Kaks ehitajat (Ps 52).....	148
Maailm vihkab Kristuse kogudust (Ps 53).....	151
Kristlane tänab Jumalat igas olukorras (Ps 54).....	153
Kristlane loodab kõiges Jumala abile (Ps 55).....	155
Kristlasele ei panda üle jõu käivat koormat (Ps 56).....	157
Maailmas on kristlasel ahmistust, aga Kristuses on rahu (Ps 57).....	159
Kristlane ei maksa kätte, vaid ootab Jumala kohut (Ps 58).....	161
Jumal päästab kristlase kõigest kurjast (Ps 59).....	164
Kui kogudus kogeb katsumusi (Ps 60).....	166
Kui Jumal kannab hoolt oma omandrahva Iisraeli eest (Ps 61).....	168
Kristlane leiab puhta südametunnistuse elades koos Kristusega (Ps 62).....	170
Märtri palve Jeesuse poole (Ps 63).....	172
Jeesus tunneb inimsüdame pimedust (Ps 64).....	175
Kristus vaigistab tormi (Ps 65).....	177
Kristus on patuta ja kutsub enda omasid Jumalat ülistama (Ps 66).....	179
Evangeelium Kristuse toodud päästest levib kogu maailmas (Ps 67).....	182
"Nii madalal keegi ei kõnni, kus Jeesust ei olegi" (Ps 68).....	184
Kristuse viimased päevad on kristlasele eeskujuks (Ps 69).....	187
Armulaualaul (Ps 70).....	191
Kristlane loodab hallipäisena Kristuse õigusele (Ps 71).....	192
Maailma targad Jeesus-lapse juures (Ps 72).....	194
Kristlasel on hea elada koos Jeesusega (Ps 73).....	197
Kristlik kogudus ohus (Ps 74).....	199
Jumala Poeg on õiglane kohtunik (Ps 75).....	203
Kristlane saab koguduse keskel puhata (Ps 76).....	205
Jumala salajane päästeplaan Iisraelile (Ps 77).....	207
Kõrberännak on kristlasele hoiatav eeskuju (Ps 78).....	210
Märtrite ja pühakute palve taevas (Ps 79).....	214
Jeesus on hea karjane ja tõeline viinapuu (Ps 80).....	218
Iisraeli paadumus ja pääsemine (Ps 81).....	221
Jeesus on Jumala Poeg (Ps 82).....	224
Juudi rahvas ja kristluse eksimus (Ps 83).....	228

Jeesuse järgija leiab rahupaiga (Ps 84).....	232
Jeesus, armu ja tõe tooja, annab rahu (Ps 85)	234
Kristlane laulab Moosese ja Talle laulu (Ps 86).....	237
Kristus-kuningast voolavad elava vee jõed (Ps 87)	239
Peetruise palve teisel päeval (Ps 88).....	242
Kuningas Joosija kui Kristuse eelkuju (Ps 89).....	244
Kristlane pääseb surmas Jeesuse juurde (Ps 90).....	248
Kiusatuste võitja Jeesus aitab kristlast (Ps 91).....	253
Kristlased otsivad Jeesuse nimes Jumala au (Ps 92).....	255
Jumala kuningriigi alus on Kristuses (Ps 93).....	257
Inimlik tarkus hävitab kristlikku kogudust (Ps 94).....	259
Jeesus on uus Joosua, kes viib kristlased igavesse rahusse (Ps 95)	263
Kristus valitseb ristipuult (Ps 96).....	265
Inkarnatsioon kinnitab Jumala kuningavõimu (Ps 97)	267
Evangeelium Kristusest toob pääste (Ps 98).....	270
Kristlane hüüab Issandat appi (Ps 99).....	272
Jeesuse lambad kuulevad Tema häält (Ps 100).....	274
Jeesus kutsub ustavaid töötajaid (Ps 101)	276
Jumala Poeg kannab viletsate eest hoolt (Ps 102)	280
Issand võtab vastu kadunud lapse (Ps 103)	282
Kristus, kõigeväeline Looja (Ps 104)	287
Jeesuse pisuke karjuka võidab (Ps 105).....	289
Kristlase uskmatust ei tee tühjaks Jumala ustavust (Ps 106)	291
Jeesus Kristus päästab kõigest hädast (Ps 107).....	294
Psalme võib ühendada liturgilisteks tervikuteks (Ps 108)	297
Juudas Iskariot – hukatuse laps (Ps 109).....	300
Jeesus Kristus istub Jumala paremal käel (Ps 110)	302
Issanda päästeteod Jeesuse elus (Ps 111)	307
Kristlane kannab hoolt ligimese eest (Ps 112).....	308
Jeesus sündis siia, et surra (Ps 113).....	311
Egiptusest põgenemine Kristuse lepitustöö eeskujuna (Ps 114)	312
Evangeelium Kristusest teeb tühjaks ebajumalad (Ps 115).....	315
Evangeeliumi aare saviastjates (Ps 116).....	317
Evangeelium Kristusest levib rahvaste sekka (Ps 117).....	319
Hoosianna Kristusele, kes tuleb Issanda nimel! (Ps 118).....	320
Jumala sõna on kristlase rõõm (Ps 119)	324
Kristlase igatsus taeva järele (Ps 120).....	326
Kristlase kaitse rännakul (Ps 121).....	327
Kristlaste osadus Jeruusalemmas (Ps 122).....	329
Püha Vaimu antud palve (Ps 123)	332
Kristus aitab ahistuses (Ps 124).....	335

Kristlik kogudus on Jumala Iisrael (Ps 125).....	336
Evangeeliumi külv (Ps 126)	339
Jumal annab perekonnale ja kogudusele järelkasvu (Ps 127).....	342
Jumal õnnistab kristlikku perekonda (Ps 128)	344
Jeesus tervendab elus peksasaanut (Ps 129)	345
Issand päästab patu sügavusest (Ps 130).....	348
Jeesus leiab rahu oma ema Maarja süles (Ps 131).....	349
Jeesus Kristus on armujärg (Ps 132).....	351
Koguduses peab valitsema armastus (Ps 133)	356
Kristlaste püha valvamisöö (Ps 134).....	357
Kristlane ei tohi hüljata armulauaosadust (Ps 135)	358
Tänage igas olukorras (Ps 136)	361
Kristlase igatsus taeva järgi keset jumalatut maailma (Ps 137)	363
Vaga Maarja katab palvetades oma pea (Ps 138)	366
Kristlane leiab Jumala sõnast uusi sügavusi (Ps 139).....	368
Kõik ei usu Jeesusesse (Ps 140).....	371
Jeesuse nimel esitatud palve jõuab Jumala ette (Ps 141).....	374
Püha Vaim kinnitab kristlast ahistuste ajal (Ps 142)	377
Kuidas kristlane palvetab? (Ps 143)	378
Kristus võitleb oma kiriku eest (Ps 144).....	381
“Meie Isa” – palve (Ps 145)	383
Jeesus tervendab haigeid ja aitab hädasolijaid (Ps 146)	385
Kristlased palvetavad juutide eest (Ps 147).....	387
Kristust ülistatakse koguduse keskel (Ps 148).....	389
Kristlased laulavad uut laulu (Ps 149).....	392
Muusika kristlikul jumalateenistusel (Ps 150).....	393

Sissejuhatus

Pealkiri "Kristus Psalmides" ütleb selle teose kohta ära kõige olulisema. Minu eesmärgiks on anda eksegeetiliselt põhjendatud selgitus, kuidas tõlgendati Psalme Uues Testamendis ja varases kirikus. Seega ei kavatse ma pikemalt selgitada psalmide tekkelugu ja nende tõlgendusi, vaid esitan ühe võimaluse, kuidas lugeda psalme lähtuvalt kristlikust usust. Luukas jutustab, kuidas õpetas Jeesus psalmide teoloogiat oma jüngritele (Lk 24:44): „Need on mu sõnad, mis ma teile rääkisin, kui ma olin alles teiega, et kõik peab täide minema, mis Moosese Seaduses ja Prohvetites ja *Psalmides* minu kohta on kirjutatud.”

Võtsin aluseks Nestle-Alandi kreeka keelse Uue Testamendi indeksi. Selles on hoolikalt dokumenteeritud iga Uues Testamendis tsiteeritud psalm, mille sõnavorme kasutatakse või mille sisule viidatakse. Materjali abil võib õppida mõistma esimeste kristlaste arusaamist psalmide sisust. Ma ei väida, et minu tõlgendused oleksid ainuvõimalikud. Paljusid psalme Uues Testamendis otseselt ju ei tsiteerita ega selgitata. Siiski usun, et minu esitatud tõlgendused osutavad õigesse suunda. Olen arvestanud ka varase kiriku õpetajate püüdlusi tõlgendada psalmide sõnumit Kristuskeskselt. Kirikuisade tekstid muudab problemaatiliseks asjaolu, et nad arendasid erisuunalisi allegoorilisi tõlgendusi, mis tänapäeva lugejale annavad psalmide sõnumist korrapäratu pildi. Võtsin oma ülesandeks esitada kirikuisade tõlgendustest vaid valikulisi kõnekaid detaile. Olulisem on leida võimalikult terviklik Uue Testamendi kirjutajate tõlgendus psalmidest.

Psalmide tekstitraditsioonid

Algselt on psalmid kirjutatud heebrea keeles. Juutide talletatud nn masoreetliku tekstina on nad säilinud tänapäevani. 1956. aastal leiti

Qumranist suur psalmide kirjarull (11Q 5). Katkendlikus tekstis on säilinud 48 psalmi, nende hulgas mõned varem tundmatud ning teistest allikatest tuntud tekstid. Paljud on aga samad, mis masoreetlikus tekstis. Psalmide järjestus ei järgi masoreetlikku teksti, olles sellest paljudes kohtades erinev. Qumranist leitud tekst osutab psalmide laialdasele kasutusele, ilmselt koostati erinevaid tekstikogumikke liturgiliseks kasutamiseks. Sarnasel viisil seostasid erinevaid psalme kristlased, pidades neid tunnistuseks Jumala uuest päästeloolisest ajastust.

Uues Testamendis tsiteeritakse psalme peamiselt kreekaakeelse Septuaginta järgi. Selle lugemisviis erines kohati üsna oluliselt heebreakeelsest tekstist. Origenes (u 185–253/254) oli eriti huvitatud heebrea- ja kreekaakeelse Vana Testamendi lugemisviiside erinevusest. Ta kirjutas ulatusliku tekstikriitilise teose *Hexapla*, milles – nagu nimigi ütleb –, oli *kuues veerus dokumenteeritud* 1) heebrea tekst ja 2) selle transkriptsioon kreeka tähtedega, 3) Septuaginta ning kolm erinevat varajast kreekaakeelset tõlget 4) Aquila, 5) Symmakhos ja 6) Theodotion. Psalmide juures märkis Origenes lisaks veel kahe – ning kohati isegi kolme – kreekaakeelse tõlke lugemisviisi. Tõlgete hulk viitab psalmide olulisusele juudi sünagoogiliturgias ning kristlikus jumalateenistus-elus. Lääne kirikuisade tekste lugedes tuleb lisaks võtta arvesse nende kasutatud varaseid ladinakeelseid tõlkeid, kohati on need kreeka-keelsest tõlkest erinevad.

Psalmide numeratsioon on masoreetlikus ja kreekaakeelses tekstis erinev. Septuagintas loetakse Psalmid 9 ja 10 kokku ning see muudab numeratsiooni. Erinevused on ära toodud järgnevas tabelis:

Masoreetlik tekst	Septuaginta
1–8	1–8
9–10	9
11–113	10–112
114–115	113
116	114–115
117–146	116–145
147	146–147
148–150	148–150

Käesolevas raamatus viitame psalmidele masoreetliku teksti järgi, sest seda järgitakse ka meie Kirikupiiblis.

Psalmid varases kirikus

Uue Testamendi järgsetes apostlike isade kirjutistes viidatakse psalmidele sageli. Soomlasest lugejal on hea võimalus tutvuda selle tõlgendustraditsiooniga Heikki Koskenniemi tõlke vahendusel: *Apostoliset isät* (Soome Teoloogilise Kirjandusseltsi üllitis 163, Jyväskylä 1989). Apostlike isade kirjutised on Clemensi, Antiokia Ignatiuse, Smürna Polykarpose ja Barnabase kirjad. Didache ehk kaheteistkümne apostli õpetus, Hermase Karjasekiri ja Kiri Diognetosele ning katkend Kvadratusel. Teine oluline varakiriklik allikas psalmide mõistmiseks on Justinus Märtri (u 100– u 165) kirjavara. Sarnaselt apostlikele isadele järgib Justinus ustavalt Uue Testamendi tava kasutada psalme tunnistusena Jeesuse elu, päästetöö ja õpetuste kohta.

Teadaolevalt oli varases kirikus palju neid, kes kirjutasid psalmide kommentaare. Säilinud on neid aga vähe, enamasti vaid üksikuid katkeid. Näiteks ei ole säilinud Origenese kommentaar Psalmidele 1–25. Eusebiuse (263–339) ulatuslikku kõikide psalmide kommentaari teatakse vaid tsitaatidena teiste tekstide kaudu. Olulisim säilinud kirikuisade tekstidest on Augustinuse (354–430) mahukas "Psalmide selgitusi" (*Enarrationes in Psalmos*). Läänes oli see psalmide mõistmise aluseks pea tuhande aasta kestel. Näiteks on selle kommentaari tähendus olnud oluline Lutherile. Uuras Saarnivaara hinnangul leidis Luther armulise Jumala ja pauliinliku õndsaks mõistuõpetuse uurides Augustinuse kommentaare Psalmidele 31 ja 32.

Huviäratavad on varase kiriku kommentaarid psalmide pealkirjade ja keskse sisu kohta. Hippolytuse (u 170–235) *Apostliku Traditsiooni* (selles on talletatud 3. sajandi alguse kiriklik liturgiline traditsioon) juures on säilitatud dokument, kuidas tuleks psalme lugeda. Hippolytus selgitab psalmide pealkirju, mis Septuagintas on

tõlgitud heebreakeelsetest pillimängu tähistavatest sõnadest. Nendeks pealkirjadeks on: "Pärandi saaja" (tähendab kirikut, nt Ps 5); "Oktav" (kohtupäev, Ps 6); "Poja salajased asjad" (Jeesuse saladus, Ps 9 ja Mt 11:25–26); "Viinamarjapress" (Kristuse kannatus, Ps 8); "Mõistmine" (pattude andeksandmise anni vastuvõtmine, Ps 32); "Tõusmine" (preesterkond, Ps 127); "Kirimonumendil" (ülestõusmine, Ps 16); "Armastus-laul" (Jumala Poeg, Ps 45, Mk 1:11 ja Ps 110:3).

Teine oluline dokument on Aleksandria peapiiskop Athanasiose (u 293–373) kiri Marcellinusele, milles ta käsitleb kõikide psalmide sisu. Athanasios selgitab kõigepealt kõige tähtsamaid kristoloogilisi psalme, kuid annab pärast seda Marcellinusele detailseid juhiseid, millises elusituatsioonis mingit psalmi tuleks lugeda.

Kuningas Kristus ja Tema kogudus

Psalmide mitmed kristoloogilised tõlgendused Uues Testamendis seadsid raamid edaspidiseks psalmide kristlikuks tõlgendamiseks. Pärast ülestõusmist ütles Jeesus oma jüngeritele, mida psalmides Tema kohta on ennustatud. Psalmidele ja nende õpetustele viitab Jeesus juba evangeeliumi lugudes. Uue Testamendi järgi räägivad Psalmid 22, 31 ja 69 Jeesuse kannatusest ja surmast. Väidetakse, et ristil olles tsiteeris Jeesus Psalmi 22 algussõnu. Nelipühäl Jeesuse ülestõusmisest tunnistades kasutab Peetrus Psalmi 16. Psalm 2 räägib Tema ülestõusmisjärgsest aust ning Psalm 110 taevaminemisest. Psalm 45 räägib Jeesuse taevases aust, mis on palju suurem inglite omast. Kristlikus tõlgenduses kinnistus juba algusest arusaam Jeesusest Kristusest kui psalmide õiglasest kuningast, kes valitseb taevases Jeruusalemmas, istudes Jumala paremal käel (Ps 110:1).

Uue Testamendi järgi on kristlik kogudus ühendatud taevase Jeruusalemmaga (Gl 4:26; Hb 12:22–24). Kristlikku tõlgendust hakkaski iseloomustama psalmide Siioni või Jeruusalemma tõlgendamine viitena Kristuse taevasele linnale või maapealsele kogudusele. Psalmide rikkalik Siioni-teoloogia mõjutas eklesioloogiat (õpetust kirikust).

Sageli kasutatud kujund psalmides on vesi, mida peeti viiteks kristlikule ristimisele. Alates apostlikest isadest on nt Psalmi 1 õndsaks inimeseks peetud ristimisvee äärde juurdunud kristlast. Ohvri-söömaaegu võidi omakorda pidada kutsena Issanda seatud armulauale. Psalmidest võibki leida mitmekülgset sakramendi-teoloogiat.

Paljudes psalmides on üleskutse elada Jumala tahte kohaselt. Käesolevas raamatus võime näha, kuidas Uue Testamendi kristlikud elujuhised otsivad tuge psalmidest. Näiteks leiame Psalmist 145 Meie Isa palve teemad. Psalm 37 sisaldab mitmeid vasteid Jeesuse õpetustele sellest, kes on õnnis (Mt 5:1-11). Olen iseloomustanud iga psalmi selle kristlikku tõlgendust kirjeldava pealkirjaga.

Vana Testamendi pühakud

Teatavasti said kiriku esimeste sajandite jooksul oma kuju kristoloogia (õpetus Kristusest) ja trinitaarne usk (usk kolmainujumalasse). Nikaia trinitaarset usutunnistust sõnastanud kiriku teoloogid austasid ka Issanda ema Neitsi Maarjat ja Kristuses surnud pühakuid. Tuleb pisut selgitada, mida Uus Testament pühakutest ja Maarjast räägib. Nimelt võime märgata, et Maarja ja pühakud leidsid kristlased psalmidest. Kuna see teema on luterlikule teoloogiale võõras, on asjakohane põhjendada piibellikult varase kristliku teoloogia arusaamu Maarjast ja pühakutest.

Vana Testament sisaldab jutustusi kahest inimesest, kes ei näinud surma, vaid tõmmati Jumala juurde. Esimene neist oli Eenok (1Ms 5:23-24): "Nõnda oli kõiki Eenoki elupäevi kolmsada kuuskümmend viis aastat. Eenok kõndis koos Jumalaga, ja siis ei olnud teda enam, sest Jumal võttis tema ära." Hilisemas juutlikus tõlgendustraditsioonis omandas Eenok üha olulisema positsiooni – tekkis Eenoki kirjandus. Esimene Eenoki raamat ehk Etioopia Eenoki raamat on kuulub autoriteetse tekstina Etioopia kiriku pühade tekstide hulka. Selles peetakse Eenoki taevassevõtmist Jumala plaani osaks. Jumal ilmutab Eenokile tulevikku ning temast

saab prohvet, kes annab taevast Jumala omadele teavet Jumala päästeplaanidest.

Teine surma vältinud inimene Vanas Testamendis on Eelija (2Kn 2:11–12): “Ja kui nad [Eelija ja Eliisa] nõnda ühtejärke läksid ja rääkisid, vaata, siis sündis, et tulised vankrid ja tulised hobused lahutasid nad teineteisest ja Eelija läks tuulepöörises taevasse. Kui Eliisa seda nägi, siis ta hüüdis: „Mu isa, mu isa! Iisraeli sõjavankrid ja tema ratsanikud!” Seejärel ei näinud ta teda enam. Siis ta haaras kinni oma riideist ja käristas need lõhki kaheks tükiks.” Eelija positsioon Jumala lõpuaegu puudutavates päästplaanides kerkib esile Malaki raamatus. Taevasse võetud Eelija naaseb ükskord maa peale (Ml 3:22–24): “Tuletage meelde mu sulase Moosese Seadust, määrusi ja käske, mis ma temale andsin Hoorebil kogu Iisraeli jaoks! Vaata, ma läkitan teile prohvet Eelija, enne kui tuleb Issanda päev, suur ja kardetav. Ja tema pöörab vanemate südamed jälle laste poole ja laste südamed vanemate poole, et ma ei peaks tulema ja lööma maad needusega.”

Eelija saatus esitas juudi piiblitõlgendusele väljakutse juba enne Jeesuse aega. Kui Eelija pääses surmast Jumala juurde, siis kes seal veel võis olla? Sellele vastata ei olnud lihtne, sest ülestõusmise mõte ei olnud juutluses veel välja kujunenud. Veel Jeesuse ajal vaidlesid saduserid ja variserid, kas ülestõusmist on või ei ole. Saduserid esitasid Jeesusele pilkava küsimuse ülestõusmise võimatusest viidates leviraatlikule ehk mehevenna abielu (5Ms 25:5–10) praktikale (Mk 12:18–27). Saduserid nimelt ei eitanud mitte ainult ülestõusmist, vaid nende arvates polnud olemas ka ingleid (Ap 23:8): “Sest saduserid ütlevad, et ülestõusmist ja ingleid ja vaimu ei olevatki, variserid tunnistavad aga neid kõiki.”

Tundub, et Eelija ja Eenoki näited julgustasid juudi mõtlemist minema teist teed. Jumal kannab enda omade eest hoolt ka pärast surma. Jeesus sulges variseride suud viitega Jumala suurtele tegudele. Ta tuletas neile meelde, kuidas Jumal tavaliselt Mooseseга rääkis (Mk 12:26–27): "Surnute kohta aga, et nad üles äratatakse – kas te ei ole lugenud Moosese raamatust kibuvitsapõõsa loost, kuidas Jumal ütles Moosesele: "Mina olen Aabrahami Jumal ja Iisaki Jumal ja Jaakobi Jumal." Tema ei ole surnute, vaid elavate Jumal. Te

eksite rängalt!" Jeesus juhib tähelepanu sellele, et mitusada aastat pärast patriarhide surma kohustub Jumal olema nende Jumalaks. Seega ei ole nad surmas täielikult hävinud, vaid vastupidi – nad elavad Jumalale!

Variseride usk ülestõusmisse on selgitatav varases juutluses antud Jumala ilmutusega, mis on avaldub Taanieli raamatus ning sellega seotud Makkabite raamatutes. Neis kirjeldatakse selgelt ülestõusmis-usku ja ingliteoloogiat (Tn 12:1–3): "Ja sel ajal tõuseb Miikael, see suur vürst, kes seisab su rahva laste eest. Siis on kitsas aeg, millist ei ole olnud rahvaste algusest peale kuni selle ajani; aga sel ajal päästetakse su rahvas, kõik, keda leitakse olevat raamatusse kirjutatud. Ja paljud neist, kes magavad mulla põrmus, ärkavad: ühed igaveseks eluks ja teised teotuseks, igaveseks põlastuseks. Siis paistavad mõistlikud nagu taevaalaotuse hiilgus, ja need, kes saadavad paljusid õiguse teele, otsekuu tähed ikka ja igavesti." Teise Makkabite raamatu 6. ja 7. peatükis kirjeldatakse eaka Eleasari ja seitsme venna ning nende ema märtrisurma. Nad teatavad oma usust Jumalasse, kes viimsel päeval äratab surnud uude ellu.

Lisaks ülestõusmisele on Teises Makkabite raamatus kirjeldatud nägemust, milles mõrvatud Onias ilmub Juudale (2Makk 15:12–16): "Tema [Juuda] unenägu oli niisugune: "Endine ülempreester Onias, kes oli hea ja väga mees, käitumises tagasihoidlik, iseloomult sõbralik, kõnes väarikas ja kes lapsepõlvest alates oli hoolega õppinud kõike, mida peetakse vooruseks – tema oli palvetanud, käed välja sirutatud, kogu juutide koguduse eest. Siis oli selsamal viisil ilmunud üks mees, kelle hallid juuksed äratasid aukartust ja kelle ümber oli imepärane ja üllas väarikus. Ja Onias oli hakanud kõnelema, üteldes: "See on Jeremija, Jumala prohvet, kes armastab vendi ja palvetab palju rahva ja püha linna eest." Siis oli Jeremija sirutanud parema käe, oli andnud Juudale kuldmõõga ja oli seda andes ütelnud nõnda: "Võta see püha mõök kingitusena Jumalalt, sellega sa hävitad vastased!" Tekst sisaldab surmajärgse elu uut ja üllatavat aspekti. Mitte ainult Eenok ja Eelija ei vältinud surma, vaid

ka Jeremija elab ja tegutseb Jumala juures. Koos Oniaga on ta Iisraeli rahva eestpalvetaja.

Vana Testamendi teateid Jumala omade surmast täiendab juudi teise templi aegne kirjandus. Ehkki nad surid, olid nad mingil viisil pääsenud surma meelevaldast taevasse ning tegutsevad seal. Uues Testamendis räägitakse mitmetest Vanas Testamendis nimetatud Jumala inimestest, et nad elavad ja tegutsevad Jumala juures. Matteus räägib sellest, mida inimesed oletavad sellest, kes Jeesus on (Mt 16:14): "Mõned ütlevad Ristija Johannese, teised aga Eelija, teised aga Jeremija või ühe prohveteist." Seega pidasid juudid võimalikuks, et Jeesus võib olla kes tahes Jumala prohvetitest või hukatud Ristija Johannes. Seega võisid kõik prohvetid sarnaselt Jeremijale elada ühenduses Jumalaga. Jeesus räägib rikkast mehest ja Laatsarusest (Lk 16:19–31). Kui mõlemad olid surnud, pääseb Laatsarus Aabrahami sülle (Lk 16:22): "Siis sündis, et vaene suri, ja inglid kandsid ta Aabrahami sülle. Aga ka rikas suri ja maeti maha." Hiljem peetakse võrdumise iseenesest mõistetavaks, et Laatsaruse saab pärast surma saata rikka mehe vendade juurde (Lk 16:27–30): "Aga tema [rikas mees] ütles: "Ma palun siis sind, isa, et sa saadaksid Laatsaruse mu isakotta, sest mul on viis venda, et ta hoiataks neid, et nemadki ei satuks siia piinapaika!" Kuid Aabraham ütles: "Neil on Mooses ja Prohvetid, kuulaku nad neid!" Ent tema ütles: "Ei sugugi, isa Aabraham, vaid kui keegi surnuist nende juurde läheks, siis nad parandaksid meelt!" Kirgastumise mäel ilmuvad Jeesusele Mooses ja Eelija. Seega elab Jumala juures ka Mooses, mitte üksnes surmast pääsenud Eelija.

Väga näitlik on Jeesuse ja mõnede juutide vaheline vaidlus. Kuuldes Jeesust rääkimas, et Aabraham on Teda näinud juba enne, kui Ta tuli maailma, olid juudid hämmastunud (Jh 8:52–59): "Juudid ütlesid talle: „Nüüd on selge, et sinus on kuri vaim. Aabraham on surnud ja prohvetid on surnud, ent sina ütled: Kui keegi paneb tallele mu sõnad, siis ta ei maitse surma iialgi. Kas sina oled suurem kui meie isa Aabraham, kes on surnud? Ja prohvetid on samuti surnud. Kelleks sina ennast pead?" Jeesus vastas: "Kui ma ülistaksin iseennast, siis ei oleks mu ülistus mitte midagi. See, kes mind ülistab, on mu Isa, kellest teie ütlete: "Ta on meie Jumal." Teie küll ei

tunne Teda, aga mina tunnen. Ja kui mina ütleksin, et ma Teda ei tunne, siis ma oleksin teiesarnane valetaja. Kuid mina tunnen Teda ja panen tallele Tema sõna. Teie isa Aabraham tundis suurt rõõmu sellest, et ta saab näha minu päeva, ja ta nägi seda ja rõõmustas." Nüüd ütlesid juudid temale: "Sina ei ole veel viiekümneaastane ja tahad olla näinud Aabrahami?" Jeesus ütles neile: "Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, enne kui Aabraham sündis, olen mina." Nüüd nad võtsid kive, et Teda nendega surnuks visata. Aga Jeesus peitis enese ära ja lahkus pühakojast."

Kokkuvõtteks võime öelda, et usk ülestõusmisse avas paljud Vana Testamendi tekstid uuest aspektist. Jumala omad pole surmas triivinud kuhugi surmavalla unustusse, vaid ühendusse Jumalaga. Peale Eenoki ja Eelija elavad ka paljud teised pärast surma Jumala maailmas.

Jeesuse omad ja surm

Jeesuse ülestõusmine muutis otsustavalt suhtumist surma. Surmatund ei tähendanudki enam inimese langemist surmavalla vaikusesse (vrd Ps 6:6; 30:10; 88:11-13). Kristlastel oli uus lootus: Jumala Poeg päästab surma meelevallast. Kristuse ülestõusmise tõttu peeti paljusid psalme tunnistuseks sellest, et Jumal päästab surmast. Peetrus tsiteerib Psalmi 16, viidates sellele kui tunnistusele Jeesuse ülestõusmisest (Ap 2). Paulus on kindel, et surmas pääseb ta Jeesuse juurde ootama viimset päeva, ülestõusmise tundi (Gl 1:21-24): "Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu! Aga kui ihus elamine toob mu tööle vilja, siis ma ei tea, kumba valida. Mind paeluvad mõlemad. Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristusega, sest see on väga palju parem, ent ihusse jäämine on vajalikum teie pärast."

Pauluse järgi on kristlik kogudus ühendatud taevase Jeruusalemmaga, kus Jeesus istub Isa paremal käel (Gl 4:26). Korintose kogudusele adresseeritud kirjas naiste pearäti kandmisest rääkides nimetab Paulus justkui möödaminnes, et kristlikul jumalateenistusel viibivad kohal inglid (1Kr 11:10): "Seepärast on

naine kohustatud kandma meelevalla tunnust pea peal inglite pärast." Kristliku jumalateenistuse reaalsus, milles kohtuvad taevas ja maa tuleb selgelt esile kirjas heebrealastele (Hb 12:22-24): "Vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest." Taevases liturgias osalevad nii tuhanded inglid kui ka taevasse pääsenud õndsate hinged ja esmasündinute kogudus. Ilmutusraamatus jätkatakse taevase jumalateenistuse kirjeldusega. 4. ja 5. peatüki järgi peetakse taevasel liturgial üksnes Talle kõlblikuks avama lõpuaegade kirjarulli. Ilmutuse raamatus naastakse üha uuesti taevase jumalateenistuse reaalsuse juurde. Kui kristlik kogudus osutub maa peal tagakiusatuks, siis leiab ta rõõmu armulaua liturgiast. Selle toimumise ajal on see imeliselt ja varjatult ühendatud taevas peetava lakkamatu jumalateenistusega.

Mida taevasel liturgial siis tehakse? Ülistatakse lakkamatult Jumalat, aga palvetatakse ka maapealse koguduse eest. See ilmneb Ilmutuse raamatu 6. peatükist, milles märtrid räägivad Jeesusega (Ilm 6:9-11): "Kui ta [Tall] avas viienda pitseri, nägin ma altari all nende hingi, kes olid tapetud Jumala sõna pärast ja tunnistuse pärast, mis neil oli. Nad hüüdsid suure häälega: "Kui kaua, oh püha ja tõeline Valitseja, ei mõista Sa kohut ega nõua kätte meie verd neilt, kes elavad ilmamaal?" Neile igähele anti valge rüü ning neile öeldi, et nad veel natuke aega puhkaksid rahus, kuni saab täis nende kaassulaste ja nende vendade arv, kes veel tapetakse nõnda nagu nemadki." Märtrid palvetavad, et koguduse vastu suunatud tagakiusamine lõppeks. Sarnaselt Jeremijale ja Oniale on nad taevased eestpalvetajad. Märtrite palve meenutab väga Psalmis 79 esitatud abipalvet Jumalale. Nagu edaspidi näeme, pärinevad paljud Ilmutuse raamatu taevase liturgia väljendid psalmidest. On võimatu lugeda psalme kristoloogiliselt, nägemata neis päralejõudnud õndsate pühade rõõmu taevas.

Neitsi Maarja

Maarja nõustumist saada Issanda emaks peetakse Uues Testamendis suureks päästelooliseks sündmuseks. Tema vastus ingel Gabrielile: "Sündigu mulle sinu sõna järgi" (Lk 1:38) väljendab nõustumist Jumala päästeplaaniga. Maarja nõustus ülesandega, mis tähendas talle suurt katsumust. Teda kahtlustataks hooramises. Tema kandamiseks sai ka emaarmastuse raske koorem. Siimeon ennustab talle: "Sinu endagi hinge läbibistab mõök" (Lk 2:35). Maarjal tuligi risti juures vaadata oma Poja piinamissurma (Jh 19). Kristlasel tasuks seisatada ning mõtiskleda, mis oleks juhtunud siis, kui Maarja oleks oma ülesandest keeldunud. Siis poleks Jumala Poeg sündinud inimeseks. Sellepärast sai Maarjast usukuulekuse eeskuju. Oma ülistuslaulus Jumalale aimab Maarja, et temaga toimuv ime saab olema osa jumalateenistusest, milles teda hakatakse kiitma õndsaks (Lk 1:48-49): "Nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlvad, sest mulle on suuri asju teinud Vägev."

Noore Maarja imelist rasedust hoiti varjul ning ta lähikonnas olid inimesed, kellele anti mõista jumalikku saladust. Nad teadsid, et tuleb aeg, kui Jumala päästeplaani saab hakata inimestele selgitama. Vanas Testamendis on kolm prohvetlikku teksti, milles Jumal annab teada Messia sündimisest. Neis räägitakse üksnes lapse emast, mitte isast. "Ja ma tõstan vihavaenu sinu ja naise vahele, sinu seemne ja tema seemne vahele, kes purustab su pea, aga kelle kanda sa salvad." (1Ms 3:15). "Neitsi jääb lapseotele ja toob poja ilmale ning paneb Temale nimeks Immaanuel." (Js 7:14). "Aga sina, Petlemm Efrata, olgugi väike Juuda tuhandete seas, sinust tuleb mulle see, kes saab valitsejaks Iisraelis ja kes põlvneb muistseist päevist, igiaegadest. Seepärast jäetakse nad saatuse hooleks ajani, mil sünnitaja on sünnitanud; siis pöördub ta vendade jääk tagasi Iisraeli laste juurde." (Mi 5:1-2) Maarjast rääkides kasutas kristlik kirik neid tekste. Neist olulisim on 1Ms 3:15. Maarja nõustumist tõlgendasid 2. sajandil tegutsenud Justinus Märter ja Irenaeus Eeva truudusetuse vastandina. Nii nagu Jeesus oli uus Adam, kes tühistas esimese Aadama üleastumise, oli Maarja uus Eeva, kes nõustus Jumala

tahtega ning tegi pääste võimalikuks oma kuulekusega. Samad kirikuisad, kes sõnastasid usku Kolmainu Jumalasse, austasid Maarjat Jumala sünnitajana. Varajase kiriku kõige olulisem dogma Maarjast oligi tema tunnistamine Jumalassünnitajaks (*theotokos*). Seda tunnistavad kõik kristlased. Varajase kiriku Maarja-teoloogia kohta võib igäüks lugeda pikemalt Anni Maria Laato toimetatud raamatust *Neitsyt Maria – Israelin tytär ja kristittyjen äiti* (Studier i exegetik och judaistik utgivna av Teologiska fakulteten av Åbo Akademi nr 8, Åbo Akademi 2010). Pole ime, et Maarja roll sai nähtavaks ka psalmides, üks olulisim neist oli Psalm 45. Maarja ülistuslaulus on ka mitmeid viiteid psalmidele, millest annan käesolevas raamatus ka ülevaate.

Psalmid võitluses eksiõpetustega

Psalmide rikas teoloogia osutus ka võimsaks relvaks eksiõpetuste vastu. Näiteks Kristus-Kuningas teoloogiaga võideldi mitmete kristoloogiliste eksiõpetuste vastu. Psalmid 2, 45 ja 110 viitasid Kristusele kui tõelisele Jumalale. Algasajal tuli kristlastel tõrjuda doketismi, mille kohaselt Jeesus oli vaid näiliselt inimene. Seega Jumal otsekui ei kannatanud Jeesuse ristisurmas. Docketistide vastu lugesid kristlased Psalme 22 ja 69, osutades, et need räägivad Jumala Poja tõelistest kannatustest. Psalmi 36 kommentaaris pöörab Origenes tähelepanu salmi 10 tulevikuvormile (Septuagintas) ning tõlgendab seda prohvetearinguna Jeesusest: "Sinu valguses [Jumala Pojas, Sõnas ja Tarkuses] saame me näha valgust [Jumal Isa]." Selle teoloogiaga võideldi hilisema areiosliku eksituse vastu, mille kohaselt Jumala Poeg oli loodud olend. Aastal 325 koostatud Nikaia usutunnistusse võetud väljend "Jumal Jumalast, Valgus valgusest, Jumal Jumalast" põhineb osaliselt just Psalmile 36. Soomlasest lugejal on võimalik Nikaia usutunnistuse piibellikku ja teoloogilist tausta uurida lähemalt Jukka Thuréni raamatutest *Israelin usko* (Helsinki: SLEY-Kirjat 1977) ja *Kirkon usko: Nikaialaisen uskon tunnustajan opas* (Joensuu Yliopiston teologisia julkaisuja 6, Joensuu 2002).

Konstantinoopoli kirikukogu ajal (381 pKr) tuli kristlastel tõrjuda nn pneumatomahhide ("vaimutapjate") eksitust. Eksiõpetuse kohaselt

ei olevat Püha Vaim tõeline jumalik isik. Usutunnistuse sõnastus "meie usume Pühasse Vaimusse, Issandasse ja elavakstegijasse" rajaneb Psalmi 104:30 tõlkele: "Sa läkitad välja oma Vaimu, ja nad luuakse, ja sina uuendad maa näo." Psalmi 51:14 kreeka keelne väljend *pneuma hegemonikon* ("juhatav Vaim", tõlge heebrea väljendist "headuse Vaim") sai oluliseks väljendiks, millega rõhutati Püha Vaimu tööd kristlastes.

Augustinusel tuli võidelda Pelagiusega, kes õpetas, et inimene on põhiolemuselt hea ning suudab täita Jumala tahet oma elus. Augustinuse üheks võtmetekstiks sai Psalm 51:7, milles patutunnistaja palub: "Süüteo olen ma sündinud ja patus on ema mu saanud."

Psalmid kristlikus liturgias ja vagaduselus

Kristlased võtsid psalmid liturgilisse kasutusse. Varasem viide sellele sisaldub juba Uues Testamendis. Jeesus andis kristlastele eeskuju, lauldes koos oma jüngritega paasasööma ajal tänulaulu ehk hallel-psalmi 113–118 (Mk 14:26). Kristlikus jumalateenistuses on psalme kasutatud juba algusest peale (1Kr 14:26): "Kuidas siis nüüd, vennad? Kui te tulete kokku, siis on igaühel midagi: on laulu (*psalmos*), on õpetust, on ilmutust, on keelterääkimist, on nende tõlgendamist – see kõik toimugu ülesehitamiseks." Hippolytus tõlgendab seda Pauluse kirja kohta tõendina psalmide kasutamisest jumalateenistuslikus elus.

Ilmutuse raamatu järgi saab tagakiusatud kristlik kogudus armulaua ajal osaleda taevases liturgias. Võime näha, et mitmete Ilmutuse raamatu liturgiliste tekstide taustal on psalmid. Ilmutuse raamat annab varajase tunnistuse psalmide kasutamisest kristlikus liturgias. Plinius noorem saatis keiser Traianusele kirja, milles ta räägib kristlaste jumalateenistuste tavadest. Ta märgib, et kristlased "laulavad vaheldumisi laulu Kristusele nagu Jumalale" (*carmenque Christo quasi deo dicere secum invicem*). Tertullianus kirjutab oma Apoloogias, et "kristlased laulavad Jumalale kas otse pühadest kirjadest või spontaanselt (*de proprio ingenio*)". Pühad kirjad

tähendavad siin vaieldamatult psalme. Egeria reisikirjeldusest Pühale maale räägitakse kloostrite vagaduselust: kukelaulust kuni hilise ööni laulsid mungad ja nunnad hümne, psalme ja antifoone. Kirikuisa Ambrosiuse järgi nime saanud varajases riituses jagati 150 psalmi nõnda, et kahe nädalaga lauldi läbi kõik psalmid. See annab hea ettekujutuse sellest, kuidas said psalmid kristliku palveelu kindlaks osaks. Psalmidest leiti üha uusi sügavusi. Neid ei loetud ega lauldud enam vana lepingu aegsete tekstidena, vaid eriti Kristuses täitunud palvetena.

Psalmid olid olulised kristlikus vagaduselus. Hieronymus annab Paulale juhise alustada pühade kirjade lugemist psalmidest. Makrina, kes oli Basileios Suure ja Nyssa Gregoriose vanem õde, uurib juba noore tüdrukuna psalme. Oma kirjas Marcellinusele näitab Athanasios, kuidas psalmid on kinnistunud kristlikku vagadusellu. Ta kirjutab, et need räägivad meie tunnetest. Kristlane saab oma erinevad tunded valada välja Jumala ette. Psalmid annavad kristlastele õiged sõnad, mille abil ta saab ligineda Jumalale. Ning just sellepärast tahab Jumal kuulda kristlaste palvet. Athanasios viitab ka Kristuse-prohveteeringute ning kristliku vagaduselu seosele. Psalmid osutavad Jumala Poja inimesekssaamisele. Kuna Ta on elanud patuta, on Ta saanud eeskujuks kristlastele, kes samu psalme lugedes saavad käia Meistri jälgedes. Ka Gregorios Nyssast kirjutab oma tänini säilinud teoses Psalmidest vaimuliku pühitsuselu arengust.

Psalmide kristlik sisu

Kirjeldan iga psalmi lähtuvalt teatud kristlikust aspektist. Olen lähtunud Uue Testamendi materjalist, mida kohati on täiendatud varajase kiriku õpetustega. Pealkirjastasin iga psalmi nii, et selle keskne tähendus tuleks võimalikult selgelt esile juba pealkirjas.

- Psalm 1 Ristimisvee äärde juurdunud kristlane
- Psalm 2 Kristuse võit maailma üle ja Tema kuningriik
- Psalm 3 Issand on ahistatu abi
- Psalm 4 Viha ei tohi kristlasest võitu saada
- Psalm 5 Kristlasi ootab taevane pärand

- Psalm 6 Kristlane ootab kohtupäeva patukahetsuses ja usus
Psalm 7 Jeesus kristlase eeskujuna vaenlase tagakiusu ajal
Psalm 8 Inimeseks sündinud Jumal
Psalm 9 Jumala Poeg tuleb kohut mõistma
Psalm 10 Issand aitab kristlast ahistuses
Psalm 11 Kõikenägev Jumal valvab kristlaste üle
Psalm 12 Püha Vaim annab kristlastele sõnad
Psalm 13 Kristlane päästetakse kiusatustest
Psalm 14 Kristlased elavad keset jumalatut maailma
Psalm 15 Kristlane saab tulla taevasele Siioni mäele
Psalm 16 Jumal äratab Kristuse surnuist
Psalm 17 Jumal kaitseb Jeesust ja Tema omi
Psalm 18 Töötus Jeesusest Kristusest
Psalm 19 Evangeelium Jeesusest levib kogu maailmas
Psalm 20 Kristus on päästetud surmast taevasesse Jeruusalemma
Psalm 21 Jeesus Kristus mõistab kohut kõigi elavate ja surnute üle
Psalm 22 Jeesus Kristus ristil ja Issanda armulaual kohalviibivana
Psalm 23 Jeesus Kristus on hea karjane
Psalm 24 Jumala Poeg kutsub kõik kristlased enda juurde
Psalm 25 Kristlane palub oma patud andeks Jeesuse nimes
Psalm 26 Pilaatus peseb oma käed puhtaks Jumala Poja surmast
Psalm 27 Küsija saab ja otsija leiab Kristuse
Psalm 28 Kristlane võib paluda usus ilma kahtlemata
Psalm 29 Seitse kõuehäält enne kohtupäeva
Psalm 30 Kristlane päästetakse surmaohust
Psalm 31 Jeesus annab oma Vaimu Jumala kätte, kristlane annab oma Vaimu Jeesuse kätte
Psalm 32 Kristlane saab patud andeks Jeesuse pärast
Psalm 33 Jeesus Kristus on meie Looja ja Lunastaja
Psalm 34 Kristlane saab maitsta Issanda headust
Psalm 35 Jumal päästis Kristuse, nüüd päästab ta Kristuse omad
Psalm 36 Kristlane leiab Jeesuse juurest valguse ja jumalakartuse

- Psalm 37 Kristuses pärivad õndsad maa
- Psalm 38 Armulauale tuleva kristlase palve
- Psalm 39 Kristlane katsub end järele
- Psalm 40 Kristus toob Jumalale täiusliku ohvri
- Psalm 41 Kristus ja Tema kirik kannatavad
- Psalmid 42–43 Jeesus ja jüngrid Ketsemanis
- Psalm 44 Kristuse tagakiusatud kogudus
- Psalm 45 Kristuse taevane pulmapidu
- Psalm 46 Kristuse kogudus ei hävi maa pealt iialgi
- Psalm 47 Kristus kirgastab Jumala kuninglikkust
- Psalm 48 Kristlik kogudus on suure Jumala linn
- Psalm 49 Üksnes Kristus võib päästa surmavallast
- Psalm 50 Armulaua tänusöömaaeg
- Psalm 51 Kristlane tunnistab oma pattu
- Psalm 52 Kaks ehitajat
- Psalm 53 Maailm vihkab Kristuse kogudust
- Psalm 54 Kristlane tänab Jumalat igas olukorras
- Psalm 55 Kristlane loodab kõiges Jumala abile
- Psalm 56 Kristlasele ei panda üle jõu käivat koormat
- Psalm 57 Maailmas on kristlasel ahistust, aga Kristuses on rahu
- Psalm 58 Kristlane ei maksa kätte, vaid ootab Jumala kohut
- Psalm 59 Jumal päästab kristlase kõigest kurjast
- Psalm 60 Kui kogudusel on katsumused
- Psalm 61 Kui Jumal kannab hoolt oma omandrahva Iisraeli eest
- Psalm 62 Kristlane leiab puhta südametunnistuse elades koos
Kristusega
- Psalm 63 Märtri palve Jeesuse poole
- Psalm 64 Jeesus tunneb inimsüdame pimedust
- Psalm 65 Kristus vaigistab tormi
- Psalm 66 Kristus on patuta ning kutsub enda omasid ülistama
Jumalat
- Psalm 67 Evangeelium Kristuse toodud päästest levib kogu
maailmas
- Psalm 68 “Nii sügaval keegi ei kõnni, kus ei ulatuks Päästja
käed”
- Psalm 69 Kristuse viimased päevad on kristlasele eeskujuks

Psalm 70	Armulaualaul
Psalm 71	Kristlane loodab hallipäisena Kristuse õigusele
Psalm 72	Maailma targad Jeesus-lapse juures
Psalm 73	Kristlasel on hea elada koos Jeesusega
Psalm 74	Kristlik kogudus ohus
Psalm 75	Jumala Poeg on õiglane kohtunik
Psalm 76	Kristlane saab koguduse keskel puhata
Psalm 77	Jumala peidetud päästeplaan Iisraelile
Psalm 78	Kõrberännak on kristlasele hoiatav eeskuju
Psalm 79	Märtrite ja pühakute palve taevas
Psalm 80	Jeesus on hea karjane ja tõeline viinapuu
Psalm 81	Iisraeli paadumus ja pääsemine
Psalm 82	Jeesus on Jumala Poeg
Psalm 83	Juudi rahvas ja moondunud kristlus
Psalm 84	Jeesuse järgija leiab rahupaiga
Psalm 85	Jeesus, armu ja tõe tooja annab rahu
Psalm 86	Kristlane laulab Moosese ja Talle laulu
Psalm 87	Kristus-kuningast voolavad elava vee jõed
Psalm 88	Peetruse palve teisel päeval
Psalm 89	Kuningas Joosija kui Kristuse eeskuju
Psalm 90	Kristlane pääseb surmas Jeesuse juurde
Psalm 91	Kiusatuste võitja Jeesus aitab kristlast
Psalm 92	Kristlased otsivad Jeesuse nimes Jumala au
Psalm 93	Jumala kuningriigi alus on Kristuses
Psalm 94	Inimlik tarkus hävitab kristlikku kogudust
Psalm 95	Jeesus on uus Joosua, kes viib kristlased igavesse rahusse
Psalm 96	Kristus valitseb ristilt
Psalm 97	Inkarnatsioon kinnitab Jumala kuningavõimu
Psalm 98	Evangeelium Kristusest toob pääste
Psalm 99	Kristlane hüüab Issandat appi
Psalm 100	Jeesuse lambad kuuluvad Tema häält
Psalm 101	Jeesus kutsub ustavaid töötajaid
Psalm 102	Jumala Poeg kannab viletsate eest hoolt

- Psalm 103 Issand võtab vastu kadunud lapse
- Psalm 104 Kristus, kõigeväeline Looja
- Psalm 105 Jeesuse pisuke karjuke võidab
- Psalm 106 Kristlase uskmatus ei tee tühjaks Jumala ustavust
- Psalm 107 Jeesus Kristus päästab kõigest hädast
- Psalm 108 Psalme võib ühendada liturgilisteks tervikuteks
- Psalm 109 Juudas Iskariot – hukatuse laps
- Psalm 110 Jeesus Kristus istub Jumala paremal käel
- Psalm 111 Issanda päästeteod Jeesuse elus
- Psalm 112 Kristlane kannab hoolt ligimese eest
- Psalm 113 Jeesus sündis siia, et surra
- Psalm 114 Egiptusest põgenemine Kristuse lepitustöö eeskujuna
- Psalm 115 Evangeelium Kristusest teeb tühjaks ebajumalad
- Psalm 116 Evangeeliumi aare saviastjates
- Psalm 117 Evangeelium Kristusest levib rahvaste sekka
- Psalm 118 Hoosianna Kristusele, kes tuleb Issanda nimel!
- Psalm 119 Jumala sõna on kristlase rõõm
- Psalm 120 Kristlase igatsus taeva järele
- Psalm 121 Kristlase kaitse rännakul
- Psalm 122 Kristlaste osadus Jeruusalemmas
- Psalm 123 Püha Vaimu antud palve
- Psalm 124 Kristus aitab ahistuses
- Psalm 125 Kristlik kogudus on Jumala Iisrael
- Psalm 126 Evangeeliumi külv
- Psalm 127 Jumal annab lapsi perekonnale ja kogudusele
- Psalm 128 Jumal õnnistab kristlikku perekonda
- Psalm 129 Jeesus tervendab elus peksasaanut
- Psalm 130 Issand päästab patu sügavusest
- Psalm 131 Jeesus leiab rahu oma ema Maarja süles
- Psalm 132 Jeesus Kristus on armujärg
- Psalm 133 Koguduses peab valitsema armastus
- Psalm 134 Kristlaste püha valvamisöö
- Psalm 135 Kristlane ei tohi hüljata armulauaosadust
- Psalm 136 Täna ige olukorras
- Psalm 137 Kristlase igatsus taeva järgi keset jumalatut maailma
- Psalm 138 Vaga Maarja katab palvetades oma pea

Psalm 139	Kristlane leiab Jumala sõnast uusi sügavusi
Psalm 140	Kõik ei usu Jeesusesse
Psalm 141	Jeesuse nimel esitatud palve jõuab Jumala ette
Psalm 142	Püha Vaim kinnitab kristlast ahvistuste ajal
Psalm 143	Kuidas kristlane palvetab?
Psalm 144	Kristus võitleb oma kiriku eest
Psalm 145	“Meie Isa” – palve
Psalm 146	Jeesus tervendab haigeid ja aitab hädasolijaid
Psalm 147	Kristlased palvetavad juutide eest
Psalm 148	Kristust ülistatakse koguduse keskel
Psalm 149	Kristlased laulavad uut laulu
Psalm 150	Muusika kristlikul jumalateenistusel

Ristimisvee äärde juurdunud kristlane (Ps 1)

Ap 24:5: “Me oleme leidnud, et see mees on nagu katk ja õhutab mässu kõigi juutide seas kogu riigis, olles ise naatsaretlaste lahkusu peamees.” Juudid nimetavad Paulust “hävitavaks katkuks” (*loimon*), kes levitab rahutust kõikjal maailmas, eriti aga juutide seas. Väljend “hävitav katk” ehk avalik pilkaja viitab Vana Testamendi kreekakeelse tõlke Septuaginta 1. psalmi esimesele salmle. Juutidele ei olnud Paulus “õige inimene”, kes päevad ja ööd uuriks Toorat ning kasvataks enda ümber selle tundmist, vaid patuste seas liikuv pilkaja ja agitaator. Võib-olla loeti Psalmi 1 nende juutide eeskujul nõnda, et õige juut peaks eristuma kõigist patustest paganatest ning pühendumata Toora uurimisele ja selle ellurakendamisele. Mišna traktaadis *Pirqe Avot* (“Isade ütlused”) 3:3 ütleb rabi Haninja ben Tradjon: “Kus kaks on koos ning nad ei räägi Toorast, on tegemist pilkajate koguga (*môshav letsîm*).” Väljend “pilkajate kogu” pärineb Psalmist 1 ning ütlus peegeldab hästi rabide arusaama Toora uurimisest.

Pauluse tegevus ei vastanud psalmis kirjeldatud “õigele”. Vastupidi, sõbrustades ja süües koos paganatega tundus ta otsivat patuste seltsi ning lisaks sellele oli ta kuulujuttude kohaselt kutsunud juute üles

loobuma Moosese seadusest. Jaakob oli selle eest Paulust hoiatanud, kui see saabus Jeruusalemma (Ap 21:20–24): “Vend, sa näed, kui mitukümmend tuhat juuti on saanud usklikuks ja need kõik on innukad Moosese Seaduse pidajad. Nende kõrvu on kostnud, et sina õpetavat paganate seas elavaid juute Moosese ära taganema, öeldes, et neil ei ole vaja lapsi ümber löigata ega elada meie tavade järgi. Mida nüüd teha? Muidugi nad saavad kuulda, et sa oled tulnud. Tee nüüd seda, mis me sulle ütleme! Meil on neli meest, kelle peal on töötus. Võta need enesega ja puhasta ennast koos nendega ja kannu nende eest nende kulud, et nad oma pea võiksid pügada, ja siis saavad kõik aru, et see on tühi jutt, mis nad sinust on kuulnud, ning et ka sina ise elad Seadust pidades.”

Paganate seas liikudes järgis Paulus Jeesuse õpetusi. Tuleb aeg, kui evangeeliumi kuulutatakse kõigile rahvastele. Siis läheb täide, et paljud lähedal olijad ärrituvad ja vihastavad Jumala helduse peale. Jeesus rääkis võrdumi (Mt 13:47–50): “Veel on taevariik nooda sarnane, mis heideti merre ja mis vedas kokku igasuguseid kalu. Kui noot sai täis, veeti see rannale, istuti maha ja koguti head kalad korvidesse, halvad aga visati minema. Nõnda on ka selle ajastu lõpul: inglid tulevad ja eraldavad kurjad õigete keskelt ning viskavad nad tuleahju. Seal on ulgumine ja hammaste kiristamine.” Psalmis ennustatakse, et Jumal mõistab õige ja patuse vahel kohut (Ps 1:5): “*Ei jää öelad püsima kohtus ega patused õigete koguduses.*”

Kes on siis õige inimene? Selle psalmi 3. salmis öeldakse nõnda: “Ta on otsekui puu, mis on istutatud veeojade äärde, mis vilja annab omal ajal ja mille lehed ei närtsi; ja kõik, mis ta teeb, läheb korda.” Varases kristlikus teoloogias nähti selles viidet ristimisele. Kristuse nimesse ristitu on liidetud Tema surmaga. Sellega on ta eemaldunud Saatana meelevalda all olevast kurjast maailmast ning on liidetud Jumala kuningriigi lastega. Barnaba kirja (u.a 130 pKr) 11. peatükis loetletakse Vana Testamendi tekste, mis räägivad ristimisest, “mis toob pattude andeksandmise” (Barn 11:1). Üks neist on Ps 1:3–6. Seda selgitatakse järgnevalt (Barn 11:8): “See tähendab ju: Õndsad on need kes on pannud oma lootuse ristile ning astunud vette, sest ta räägib palgast *omal ajal*; siis, nõnda ta ütleb, ma tasun selle. Aga siin, kui Ta ütleb, et *lehed ei närtsi*, peab ta silmas järgmist: kogu

kõne, mis lähtub teist, teie suust, toob paljudes kaasa pöördumise ja lootuse" (*Apostlikud isad*, lk 80, Tallinn 2002).

Paulus selgitas Jeruusalemma juutidele, et tema ülesandeks oli saanud kutsuda kõiki paganarahvaid osadusse Jumalaga (Ap 22:14–21): "Ananias aga ütles: "Meie isade Jumal on su määranud tunnetama Tema tahtmist ja nägema seda Õiget ning kuulma häält Tema suust, sest sina saad Tema tunnistajaks kõigile inimestele selles, mida sa oled näinud ja kuulnud. Ja mida sa nüüd ootad? Tõuse ja lase ennast ristida ning oma patud ära pesta, appi hüüdes Tema nime!" Aga sündis, et kui ma tagasi pöördusin Jeruusalemma ja pühakojas palvetasin, olin ma nagu endast ära ja nägin Teda mulle ütlevat: "Tõtta ja mine kiiresti Jeruusalemmast ära, sest nad ei võta vastu sinu tunnistust minu kohta." Ja mina ütlesin: "Issand, nad ise ju teavad, et ma viisin vangi ja peksin sünagoogides neid, kes Sinusse usuvad. Ja kui Sinu tunnistaja Stefanose verd valati, seisin minagi seal juures ja kiitsin selle heaks ning valvasin nende rõivaid, kes ta hukkasid." Ja Tema ütles mulle: "Mine, sest ma läkitan su kaugele paganate sekka!""

Kuningas Agrippale selgitas Paulus hiljem oma ülesannet Jeesuse antud käsuga (Ap 26:15–18): "Mina olen Jeesus, keda sa taga kiusad. Kuid nüüd tõuse püsti ja seisa oma jalgadel, sest mina olen sulle end näidanud selleks, et sind määrata sulaseks ja kõige selle tunnistajaks, mida sa oled näinud minu juures ja näed, kui ma sulle end veel näitan. Ma kisun su välja juutide ja paganate käest, kelle juurde ma nüüd su läkitan avama nende silmi, et nad pöörduksid pimedusest valguse poole ja saatana meelevalla alt Jumala poole, et nad saaksid pattude andeksandmise ja osa nende seas, kes on pühitsetud usu kaudu minusse."

Seega tahtis Paulus teha kõik rahvad Toora jüngriteks, et nad leiaksid Tema, kellest tunnistavad kõik Kirjad. Igaüks pidi saama osa ristimisest ja saama õigeks inimeseks, kes elab ristimisvee ääres, hoiduma patuste teedelt ja teostama oma elus Jumala tahet, kandma head kristlikku vilja (Gl 5:22–23): "Vaimu vili on armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus."

Paulust süüdistati selles, et tema võiski olla psalmis kirjeldatud patune inimene, kes hülgab Toora. Ometigi tunneb Jumal enda omad ära.

Kristuse võit maailma üle ja Tema kuningriik (Ps 2)

Pisiidia Antiookias pidas Paulus jutluse, milles ta kinnitas Jeesuse surnuist ülestõusmist kirjade järgi. Üheks näiteks oli Psalmi 2 seitsmes salm (Ap 13:32–33): “Meie kuulutame teile rõõmusõnumit isadele antud töötusest, et Jumal Jeesust üles äratades on täielikult täitnud töötuse nende lastele, meile – nagu ka teises laulus on kirjutatud: *“Sina oled mu Poeg, täna ma olen su sünnitanud.”* Kas selles salmis ei räägita mitte Jumala Poja sündimisest? Miks kirjeldatakse sellega Jeesuse ülestõusmist ja võitu surma üle?

Psalmi taustaks on Jeruusalemma kuningakoja teoloogia. Selle kohaselt sai Taaveti soost pärinev kuningas kroonimisel Jumala enda pojaks (2Sm 7:14–15). Ta sai Jumalalt meelevalla valitseda kõigi rahvaste üle (Ps 2:8): “Küsi minult, ja ma annan paganad su pärandiks ning ilmamaa otsad su omandiks.” Just taoline kroonimissündmus oli Pauluse järgi toimunud Jeesuse ülestõusmises. Kuna ta oli kukutanud surma võimu, sai Talle anda kogu meelevalla taevas ja maa peal. Ülestõusnud Jeesus räägib sellest meelevallast, kui Ta annab oma jüngritele kogu maailma suunatud misjoniülesande (Mt 28:18–20): “Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.”

Ilmutusraamatu 12. peatükis kirjeldatakse taevas toimunud muutust, kui ülestõusnud ja oma surmaga maailma patud hävitanud Jeesus sinna saabub. Puhkeb sõda, ning inimeste süüdistaja Kurat heidetakse sealt välja. Taevas ülistatakse Jumalat, sest seal on alanud Kristuse meelevald (Ilm 12:10–12): “Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning tema Kristuse

meelevald, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja ööl. Nemad on ta ära võitnud Talle vere läbi ning oma tunnistuse sõna läbi ega ole oma elu armastanud surmani. Seepärast rõõmustage, taevad, ning teie, kes neis viibite! Häda maale ja merele, sest kurat on tulnud alla teie juurde; ta on suures raevus, teades, et tal on aega üürikeseks.”

Esimesed kristlased lugesid Psalmi 2 ülestõusmisest julgustatuna. Nad nägid, et Jeesusel Kristusel on nüüd kogu meelevald ning nad ei pea enam kartma maailma viha või inimeste tagakiusu. Kohates Jeruusalemmas tagakiusu, lugesid esimesed kristlased julgelt psalmi algussõnu ja palusid Jumalalt abi (Ap 4:24–30): “Issand, sina, kes sa oled teinud taeva ja maa ja mere ja kõik, mis on nende sees, kes sa oled meie isa Taaveti, oma sulase suu kaudu Püha Vaimu läbi öelnud: *“Miks paganad möllavad ja rahvad taotleavad tühja? Ilmamaa kuningad on astunud siia ja vürstid on kogunenud ühte paika Issanda vastu ja tema Messia vastu.”* Sest tõepoolest, selles linnas on Heroodes ja Pontius Pilaatus kogunenud ühte paganatega ja Iisraeli rahvaga sinu püha sulase Jeesuse vastu, keda sa oled võidnud, et teha seda, mis sinu käsi ja nõu olid ette määranud sündima. Ja nüüd, Issand, vaata nende ähvarduste peale ja lase oma sulastel täie julgusega kõnelda sinu sõna, sirutades oma käe haigete parandamiseks ning tunnustähtede ja imetegude sündimiseks sinu püha sulase Jeesuse nime läbi.” Jüngrid palvetasid, et Kristus Jeesus näitaks jätkuvalt oma meelevalda ja väge. Luukas räägib, et Jumal vastas nende palvele (Ap 4:31): “Ja nende palve järel kõikus paik, kus nad olid koos, ja nad kõik täideti Püha Vaimuga ja nad kõnelesid Jumala sõna julgesti.”

Hiljem sai Psalmist 2 oluline tunnistus, et Jumalale kuuluvana on Jeesusel eriline positsioon. Eriti viidatakse sellele psalmile kirjas heebrealastele, kus õpetatakse, et Jeesus on palju suurem inglitest (Hb 1:5): “Missugusele inglile on Jumal kunagi öelnud: “Sina oled mu Poeg, täna ma sünnitasin sinu.”? (Ps 2:7) Ja veel: “Mina olen temale Isaks ja tema saab minule Pojaks!”?” (2Sm 7:14). Hiljem ühendab kirjutaja Psalmide 2 ja 110 sõnumid, mis tunnistavad

ühiselt Jeesuse taevasest kuninglikust ja ülempreesterlikust ülesandest (Hb 5:5–6): “Nõnda ei ole ka Kristus austanud ennast ise ülempreestriks saamisega, vaid see, kes talle on ütelnud: “Sina oled mu Poeg, täna ma sünnitasin sinu.” Nõnda ta ütleb ka teises kohas: “Sina oled igavesti preester Melkisedeki korra järgi.” Clemensi kirjas korintlastele (1Clem 36) argumenteeritakse samamoodi. Jumala Pojana on Jeesus palju suurem inglitest.

Psalmi sõnad “Sina oled mu Poeg” öeldi Jeesusele Tema ristimisel (Mt 3:17; Lk 3:22). Seega ennustati juba ristimisel Jeesuse tulevast võitlust patu ja surmaga. Ta pidi väljuma sellest võitjana. Justinus Märter selgitab Jeesuse ristimist nõnda (Dialog juut Tryfoniga, lg 88): “Inimeste pärast laskus Püha Vaim Tema peale tuvi kujul ning samal hetkel kuuldi taevast häält, mida (juba) Taaveti kaudu öeldi, kui ta Kristuse isikust ütles seda, mida Isa hiljem ütles Kristusele: “Sina oled mu Poeg, täna ma olen Sind sünnitanud.” Sellega Ta ütles, et Tema sündimine algas tõesti inimeste eest, kui need nüüd mõistavad, kes Ta tegelikult oli.”

Ilmutusraamatus nähakse Psalmi 2 sõnumi täitumist Jeesuse taevase võimu ja meelevallana maailmas. Ükski paganrahvas ei suuda seista vastu Kristuse meelevallale. Ta purustab nende väe otsekuu saviastja, nagu öeldakse Psalmi 2 lõpus. Jeesus töötab Tüatiira koguduse liikmetele, et nad hakkavad üheskoos mõistma kohut paganrahvaste üle (Ilm 2:26–27): “Kes võidab ja minu tegusid lõpuni hoiab, sellele ma annan meelevalla paganate üle ning ta hoiab neid kui karjane raudsauaga, nii nagu purustatakse saviastjaid.” Ilmutusraamatus kirjeldatakse Jeesuse võimu ja meelevalla Psalmi 2 sõnadega (Ilm 19:15): “Ta suust välkus vahe mõök, et sellega raiuda paganaid, ning Tema ise hoidis neid raudsauaga kui karjane. Tema ise tallas Kõigeväelise Jumala raevuviina surutõrt.” Ilmutusraamatu metsaline püüab koos ilmamaa kuningatega rünnata Issanda Võitut Jeesust Kristust, kuid nad kõik hävitatakse (Ilm 19:19).

Psalmi 2 lõpus kutsutakse kõiki rahvaid üles ülistama Jumala Võitut (Ps 2:10–12): “Teie, kuningad, saage mõistlikuks! Teie, ilmamaa kohtumõistjad, laske endid noomida! Teenige Issandat kartusega ja ilutsege värisemisega! Andke suud Pojale, et Ta ei vihastaks ja teie ei hukkuks oma teel; sest Tema viha süttib pea! Õndsad on kõik, kes

Tema juures pelgupaika otsivad.” Märtrina surnud Smürna piiskop Polykarpos kirjutas 2. sajandi alguses filiplastele ja palus neid teenida Jumalat kartuses (Pol Fil 2:1): “Vöötage oma puusad, teenige Jumalat kartuses ja tões, jättes maha tühjad jutud ja paljude eksituse” (*Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 158). Üleskutse taustal on Psalmi 2 lõpp. Kristlane peab kartma ja armastama Jumalat, kes valmistab Jeesuses pääste kõigile inimestele.

Psalmide raamat algab kirjeldusega õndsast ristitud kristlasest ning jätkub kristoloogilise psalmiga, mille väljendeid tsiteeritakse Uues Testamendis argumentidena seoses Jeesuse ristimise ja ülestõusmisega. Kristlasele annab see psalmide sõnumist õige perspektiivi. Need räägivad kristlase suhtest Jeesusega, kelle nimes võib igaüks pääseda. Jeesusele anti ülestõusmises kõik meelevald taevas ja maa peal ning Ta läkitas oma jüngrid kuulutama rõõmusõnumit ning ristima Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse. Jeesus on psalmides kirjeldatud õiglane kuningas, kes valitseb taevases Jeruusalemmas (Ps 2:6): “Mina olen seadnud oma kuninga Siionile, oma pühale mäele.”

Issand on ahistatu abi (Ps 3)

Psalmi pealkiri räägib Taaveti olukorrast selle palve kirjutamise ajal, kui ta põgenes oma poja Absalomi eest. Tekstis tajutav ahistus on tingitud Taaveti hädast ja kimbatusest. Aga siiski juhib Augustinus tähelepanu sellele, et mitmed lootust kirjeldavad väljendid on tegelikult veelgi kohasemad Jeesuse elu puhul. Absalom on eeskuju Juudas Iskariotile, kes reedab Jeesuse.

Psalmis 3 esineb esimest korda raskesti tõlgitav heebrea termin “*sela*”. Septuagintas on see tõlgitud sõnaga *diapsalma*, mis Hippolytose ja Tarsose Diodorose järgi tähendab pillimängu stiili muutust või rütmi vaheldumist. Nyssa Gregorios tõlgendab sellist pausi Püha Vaimu juhatusena. Psalmis kerkib esile uus mõttekäiku jätkav teema. Püha Vaim tahab kuulaja peatada, et see mõtiskleks ja võtaks vastu Jumala ilmutuse. Gregoriose põhjal näitlikustab Psalm

3 seda päris hästi. Esmalt räägitakse ahistusest (salmid 2–3); seejärel tuleb paus, *diapsalma*, ning pärast seda algab uus teema. Ahistatud õnnis kuningas võib loota Jumala abile (salmid 4–5).

Lugedes Psalmi heebreakeelse teksti abiga, leidub selles mitu väljendit, mis räägivad Jeesuse nimest (Mt 1:21): “Ta toob ilmale poja ning sina paned talle nimeks Jeesus, sest Tema päästab oma rahva nende pattudest.” Salmi 3 järgi “Paljud ütlevad mu hingele: “Ei ole temal *päästet* Jumalas!”” Salmis 8 öeldakse: “Tõuse, Issand, *päästa* mind, mu Jumal!” Salmi 9 järgi: “Issanda käes on *pääste*. Su rahvale tulgu Sinu õnnistus!” Neid väljendeid võib pidada ka kristoloogilisteks usutunnistusteks: “Ei ole Jeesust Jumalas” tähendab Jumala salgamist. Hädas olles võib kristlane palvetada: “Tõuse, Issand, mu Jumal, anna mulle Jeesus!”, ja siis tunnistada: “Issanda käes on Jeesus. Su rahvale tulgu Sinu õnnistus!”

Salmis 6 räägitakse rahulikust uinumisest ja ärkamisest: “Ma heitsin maha ja uinusin; ma ärkasin unest, sest Issand toetab mind.” Samamoodi uinus Jeesus surmaunne ja ärkas kolmanda päeva hommikul, sest Issand ei jätnud Teda surmavalda. Justinus Märter viitab Psalmile 3 seoses Jeesuse ülestõusmisega (*Dialog*, lg 97): “Issand jäi ristipuule peaaegu öhtuni ning pisut enne öhtu saabumist Ta maeti. Selle järel tõusis Ta üles kolmandal päeval. Sellest on Taavet juba varem kuulutanud (Ps 3:5–6): “Oma häälega ma hüüan Issanda poole ja Ta vastab minule oma pühalt mäelt. Ma heitsin maha ja uinusin; ma ärkasin unest, sest Issand toetab mind.” Clemensi kirjas korintlastele kasutatakse salmi kristlaste julgustamiseks, et kord äratab Jumal kristlased surnuist ülestõusmise päeval (1Clemens 26:1–2): “Suure ja imesteldava siis arvame olevat, kui kõikide looja teeb ülestõusmise neile, kes vagalt orjanud teda hää usu usalduses ... Sest ta ütleb kuskil: Ja sa äratad üles mu ja ma tunnistan sind ja *Ma heitsin magama ja magasin, ärkasin, sest sina oled minuga*” (tlk Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 27). Psalm 3 on suurepärase tunnistus varasest kristlikust teoloogiast, mille kohaselt Jeesus käib enda omade eel. Psalmi sõnum on kahekihiline, puudutades nii Jeesust kui Tema omasid: “Kui pea on üles tõusnud, siis tõstab Ta üles ka minu.”

Heebrea teksti järgi palutakse Jumalat palvetajale appi (Ps 3:8): “Tõuse, Issand, päästa mind, mu Jumal! Sest kõiki mu vaenlasi oled Sa löönud vastu lõugu, Sa oled murdnud õelate hambad.” Jumala tõusmine on seotud lepingulaeka kui Jumala kuningavõimu sümboliga. Usuti, et Issand istub nähtamatuna laeka peal oleva keerubitest istme (“armujärje”) peal. Sageli seostati Jumalaga väljendit: “Tema, kelle trooni kannavad keerubid” (1Sm 4:4; 2Sm 6:2; 2Kn 19:15; Ps 80:2; Js 37:16). Lepingulaegast hoiti Jeruusalemma templi kõige pühamas paigas. Usuti, et kui Jumala trooniks olevat laegast pidulikus rongkäigus kanti, liikus ka Tema sellega kaasa (4Ms 10:35–36): “Kui laegas läks teele, ütles Mooses: “Tõuse, Issand, et Su vaenlased hajuksid ja Su vihamehed põgeneksid Su palge eest!” Kui laegas pandi maha, ütles tema: “Tule taas, Issand, Iisraeli tuhatkondade kümnete tuhandete juurde!”” Kui Psalmis 3 kutsutakse Jumalat liikvele, ei mõelda Temast kui kellestki, kes laisalt ja ükskõikselt pikutab. Selle taustal on vana Iisraeli usk, et Jumal tuleb oma pühalt mäelt oma rahvale appi. Siis vaenlased hukkuvad: “Issand tuli Siinailt ja säras neile Seirist; Ta paistis Paarani mäelt, Ta tuli Kaadesisse Meribast, Temast paremat kätt lõõmas tuli.” (5Ms 33:2); “Issand, kui Sa läksid välja Seirist, kui Sa astusid esile Edomi väljadelt, siis värises maa, taevadki tilkusid, jah, pilved piserdasid vett. Mäed kõikusid Issanda ees, see Siinai Issanda, Iisraeli Jumala ees.” (Km 5:4–5); “Jumal tõuseb! Ta vaenlased hajuvad ja Ta vihkajad põgenevad Tema palge eest. Nagu suits haihtub, nõnda Sa nad hajutad; nagu vaha tule paistel sulab, nõnda hukkuvad õelad Jumala palge ees. Kuid õiged rõõmutsevad ja hõiskavad Jumala palge ees ning ilutsevad rõõmu pärast.” (Ps 68:2–4); “Jumal tuleb Teemanist, üha Paarani mäelt! Tema aulikkus katab taevaid ja maa on täis Tema kiitust. Tema all on nagu valguse sära, Tema kõrval on kiired, seal on Ta võimsuse loor. Tema ees käib katk ja Tema kannul tuleb taud. Tema seisab ja mõõdab maad, Tema vaatab ja paneb rahvad võpatama. Purunevad igavesed mäed, vajuvad ürgsed künkad. Tema teed on igavesed. Ma näen Kuusani telke vaevakoorma all, Midjanima telgiriided värisevad” (Ha 3:3–

7). Psalmis 3 palutakse, et Jumal asuks nüüd Siioni mäelt liikvele, näitaks oma võimu ning juhataks oma rahva raskustest võidule. Kristlased näevad Jumala abi teostuvat eriliselt selles, et Jumal päästab nad surmavallast igavesse ellu. See täitub Jeesuse Kristuse kaudu. Tema on lepitanud maailma patu ja võitnud surma.

Viha ei tohi kristlasest võitu saada (Ps 4)

Psalm 4 on ahistatu abipalve Jumalale. Tagakiusatu näeb elu õiges valguses, hoidudes ise langemast vihasse ja kalkusesse. Sellepärast kutsub ta oma tagakiusajaid usaldama Issandat: “Värisege, ärge tehke pattu! Voodis olles mõtisklege oma südames ja vaikige! Ohverdage õiguse ohvreid ja lootke Issanda peale!”

Kirjas efeslastele õpetatakse kristlasi oma viha talitsema (Ef 4:26): “Kui vihastute, siis ärge tehke pattu! Ärgu päike loojugu teie vihastumise üle!” Kirjutaja viitab Psalmi 4 salmile 5, mis kreekakeelse Septuaginta järgi kõlab nõnda: “Vihastage, aga ärge tehke pattu!” Heebreakeelses tekstis kutsutakse olema valvel, et patt inimest ei üllataks. Psalmi võidakse näha kristlase abipalvena Jumalale. Hoiatades filiplasi viha võimusesse sattumise eest, kasutab Polykarpos psalmi õpetusi (Pol Fil 12:1): “Nõnda kui neis kirjades on öeldud: Vihastage, kuid ärge tehke pattu, ja: Päike ärgu mingu looja teie vihastuse üle. Õnnis, kes peab (seda) meeles, nagu ma usun olevat teie juures” (tlk Kalle Kasemaa, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 162). Kristlane ei tohi lasta vihal ennast kaasa kiskuda, sest tema kaudu tahab Jeesus vahendada maailmale Jumala armastuse sõnumit.

Jumal tahab täita kristlase südame rõõmuga, nõnda et ta ka keset tagakiusajate salasepitsusi leiab rahu Jumalas (Ps 4:8): “Sa oled andnud mu südamesse suurema rõõmu, kui oli neil rohke vilja ja värske veinisaagi ajal.” Psalm 4 õpetab kristlast püüdlema edasi ning pühitsema oma elu Jumala käsutusse, eriti aga siis, kui ta kogeb kiusatust teenida ebajumalaid või mingit muud kurja (Hb 12:14–15): “Taotlege rahu kõikidega ja pühitsust, milleta keegi ei saa näha Issandat, ja valvake, et keegi ei jääks ilma Jumala armust, et mingi

kibe juur üles kasvades ei tooks tüli ning paljud selle läbi ei rüvetuks.”

Salmi 7 väljend “Issand, tõsta meie peale oma palge valgus!” on üks osa Issanda õnnistusest, mida võis sageli kuulda templis. Selles palutakse Jumalat, et Ta pööraks oma palge Iisraeli rahva poole. Issanda õnnistus sisaldab kolm korda Jumala nime Jahve ning kristlikus kirikus on seda alati peetud viitena kolmainu Jumala saladusele (4Ms 6:24–26): “Issand õnnistagu sind ja hoidku sind! Issand lasku oma pale paista sinu peale ja olgu sulle armuline! Issand tõstku oma pale sinu üle ja andku sulle rahu!” Issanda õnnistus oli kristliku jumalateenistusliturgia üks olulisi osi alates 4. sajandist. Sellest ajast pärinevate Apostellike konstitutsioonide järgi öeldi õnnistamissõnad ühenduses armulauaga. Uues Testamendis vastab Aaroni õnnistusele apostlik õnnistus (2Kr 13:13): “Issanda Jeesuse Kristuse arm, Jumala armastus ja Püha Vaimu osadus olgu teie kõikidega!”

Psalm 4 lõpeb kindla usaldusega: “Rahus ma heidan maha ning uinun, sest Sina üksi, Issand, asetad mind julgesti elama.” Kristlane võib loota Jumala hoidmisele kõigil oma teedel. Viimaks saab ta rahus heita surmaunele.

Kristlasi ootab taevane pärand (Ps 5)

Psalmi alguses olev heebreakeelne muusikajuhis “vilepillidel mängida” on Septuagintas tõlgitud väljendiga “temast, kes saab pärandi”. Hippolytus ütleb, et see väljend viitab kirikule, kes tunnustab Kristuse Issandaks ja Kuningaks. Augustinuse kommentaaris ja Hieronymuse jutluses, mis käsitleb Psalmi 5, tõlgendatakse psalmi kui töötust kristlastele antavast taevasest pärandist.

Psalmi sõnum on kahetine. See räägib kindlast lootusest Jumala abile, aga ka inimeste üldisest kurjusest. Psalmile tuginedes kirjeldab Paulus kirjas roomlastele inimkonna rikutust. Septuaginta tõlget järgides kirjutab ta (Rm 3:13): “Nende kurk on lahtine haud,

nende keeled kavaldavad...” Psalmi palvetaja, kes on inimeste kurjust oma elus kogenud, tahab põgeneda oma Jumala juurde varjule (Ps 5:5-7,10): “Sest sina ei ole Jumal, kellel on hea meel õelusest; paha ei või olla sinu külaliseks. Hooplejad ei astu su silma ette, sa vihkad kõiki, kes nurjatust teevad. Sina hukkad vale rääkijad; verejanulised ja kavalad on jäledad Issandale. ... Sest nende suus ei ole midagi kindlat, nende südames on hukatus, nende kurk on avatud haud ja libe on nende keel.” Kirikuisa Origenes laiendab tõlgendust ka kristlaste vaimsetele vaenlastele: igäüht, kes tahab kristlikus tões süveneda, ründavad inimesed ja deemonid. Salmi 10 kujund “avatud hauast” on Hieronymuse tõlgenduses kujund eksiõpetajatest, kes kutsuvad süütuid inimesi koos enesega surma.

Psalm õpetab kristlasele, keda tabab maailma kurjus, alandlikku hoiakut. Ta palub, et ta ei annaks järele kiusatusele teha sedasama kurja ega annaks sellega oma vaenlastele põhjust pilkamiseks (Ps 5:9): “Issand, juhata mind oma õigluses mu vihameeste pärast, tasanda oma tee minu ees!” Oma usu pärast inimeste viha aluseks osutudes saab kristlane otsida eriliselt tuge teistelt usklikelt. Oma usu kinnitamiseks saab ta tulla kogudusse (Ps 5:8): “Aga mina lähen su kotta sinu suurest heldusest ja kummardan su püha templi poole sinu kartuses.”

Salmis 4 kirjeldatakse õige inimese loomust. Ta tahab lakkamatult palvetada: “Issand, sa kuuled vara mu häält, vara ma valmistun sinule ja olen valvel.” Jeesus ise andis kristlastele eeskujuga, kuidas neil tuleb Jumalat lakkamatult paluda ning alustada päeva Jumala ees vaikseks jäämisega (Mk 1:35): “Ja *vara hommikul* enne valget tõusis Jeesus üles, väljus ning läks tühja paika ja palvetas seal.”

Psalmi lõpus kutsutakse üles Jumalat ülistama. Kristlased on selle tava võtnud kasutusele oma päevastel palvehetkedel (Ps 5:12-13): “Aga rõõmsad olgu kõik, kes sinu juures pelgupaika otsivad; igavesti hõisaku nad, sest et sina kaitsed neid; ja ilutsegu sinus need, kes armastavad sinu nime! Sest sina, Issand, õnnistad õiget; sa ehid teda oma hea meelega kui kaitsevarjuga.”

Kristlane ootab kohtupäeva patukahetsuses ja usus (Ps 6)

Psalmi laulujuhis “mängida kaheksandal helil” on heebrea keeles väljendatud lihtsalt sõnaga “kaheksaga”. Sõna “kaheksa” tähenduse üle arutledes jõuab Augustinus järeldusele, et see viitab maailmaaja lõpu järgsele olukorrale, kui Jumal mõistab kõigi inimeste üle kohut. Augustinus õpetab, et loomisprotsessi kohaselt püsib maailm 7000 aastat – ehkki mitte keegi ei suuda ennustada kohtupäeva täpset aega. Pärast seda algab igavik, mis alustab kaheksandat aastatuhandet. Gregorios Nyssast kutsub kristlasi üles pöörama oma pilgud “oktaavile”, mis on ihu ülestõusmine, ning mitte igatsema maiseid asju. Tõlgendus, mille kohaselt oktaav viitab tulevasele kohtupäevale, esineb juba Hippolytusel. Seega on psalmi peetud sõnumiks kohtu- ja ülestõusmise päevast.

Psalmi sisu kirjeldab üsna tabavalt kristlase ettevalmistumist surmaks ja igavikuks (Ps 6:2–4): “Issand, ära nuhtle mind oma vihas ja ära karista mind oma vihaleegis! Issand, ole mulle armuline, sest ma olen nõrkenud! Tee mind terveks, Issand, sest mu luud-liikmed on jahmunud! Mu hing on väga jahmunud. Aga sina, Issand, kui kaua veel?” Surmahetkel võib kristlane paluda abi armuliselt Jumalalt. Sellepärast veedab ta aega Jumala sõnaga ning palub Temalt abi. Jumal on töötanud aidata ning psalmi lõpus rõõmustatakse, et Issand kuuleb palvet (Ps 6:10): “Issand kuuleb mu anumist, Issand võtab vastu mu palve.”

Salmis 6 räägitakse surmavalla trööstitusest. Seal ei ülista Issandat enam keegi. Augustinus võrdleb seda rikka mehe valuga, kes surmavallas olles ei suuda Jumalat tänada (Lk 16:19–31). Psalmi väljendeid võib leida ka Jeesuse õpetustes, kui Ta räägib viimsest kohtust. Jeesus hoiatab vaimulikke silmakirjatsejaid taolisest tegevusest hoiduma, et nad osutuks viimses kohtus Jumala poolt hüljatuks (Mt 7:21–23): “Mitte igäüks, kes mulle ütleb: „Issand, Issand!”, ei saa taevariiki; saab vaid see, kes teeb mu Isa tahtmist,

kes on taevas. Paljud ütlevad mulle tol päeval: „Issand, Issand, kas me ei ole sinu nimel ennustanud ja sinu nimel kurje vaimu välja ajanud ja sinu nimel teinud palju vägevaid tegusid?” Ja siis ma tunnistan neile: Ma ei ole teid kunagi tundnud, minge ära minu juurest, te ülekohtutegijad!” Jeesuse sõnad “minge ära minu juurest, te ülekohtutegijad” (Mt 7:23; Lk 13:27) pärinevad psalmi salmist 9.

Psalmis esile kerkiv valu ja ahastus olid Jeesusele tuttavad. Pisut enne oma surma oli Ta ahastuses ja palvetas (Jh 12:27–28): “Nüüd on mu hing ehmunud. Ja mida ma ütlen? Kas ma pean ütleva: Isa, päästa mind sellest tunnist? Kuid ma olen juba astunud sellesse tundi. Isa, kirkasta oma nime!” Siis tuli hääl taevast: „Ma olen kirkastanud ja kirkastan veel.” Kaldkirjas tekst esineb Septuaginta tõlkes salmides 4–5. Jeesus tundis sama valu, mida saab kord tunda iga patune inimene. Raskelt rõhub süü inimest määrdunud südametunnistuse pärast ning ta kardab hukkuda. Ehkki Jeesusel ei olnud oma patte, kandis Ta meie patu. Sellepärast koges Ta püha Jumala ligiolu ahistavana. Surm lähenedes tundis Jeesus end Jumala poolt hüljatuna. Psalmi lõpp kinnitab siiski, et Jumal tuleb appi ning päästab surmast. Samamoodi võib kristlane loota sellele, et Jumal päästab ta surmavallast.

Jeesus kristlase eeskujuna vaenlase tagakiusu ajal (Ps 7)

Psalmi sissejuhatus seostab teksti ühe episoodiga Taaveti elust: “Taaveti palvelaul, mida ta laulis Issandale benjaminlase Kuusi sõnade puhul.” 2Sm 15:34–37 räägib, kuidas Kuus läks Taaveti sõjaväest üle Absalomi poolele. Augustinus peab sõbra reetmist ettetähenduslikuks. Reedeti ka uus Taavet, Jeesus Kristus, Juudas Iskariot andis Ta ära. Sama saatus saab osaks Jeesuse omadele, ka neid hakkab maailm vihkama. Sellepärast kutsubki Athanasios siis, kui keegi kavandab kristlase vastu kurja, üles laulma Psalmi 7.

Psalmis on palju detaile, mida võib seostada Jeesusega. Jeesus ei teinud midagi halba mitte kellelegi. Temas täitub salmides 4–6 öeldu: “Issand, mu Jumal! Kui ma olen seda teinud, kui mu käte

küljes on ülekohus, kui ma olen tasunud kurjaga sellele, kes minuga pidas rahu – ma olen ju tahtnud vabastada sedagi, kes põhjuse ta mind taga kiusas –, siis ajagu vaenlane taga mu hinge ja saagu see kätte, tallaku maha mu elu ja vajutagu mu au põrmu!” Johannese evangeeliumis tunnistatakse Jeesuse kohta: “Kuid see on sündinud, et läheks täide nende Seadusesse kirjutatud sõna: *“Nad on mind vihanud põhjuse ta.”* Jeesuse eeskuju järgi saab kristlane õppida palvetamist vaenlaste eest. Tema on Jesaja raamatu kannatav Sulane (Js 52:13–53:12, tsitaadid on tähistatud kaldkirjaga) ning kristlasi kutsutakse järgima Tema eeskuju (1Pt 2:18–25): “Orjad, alistuge täie aukartusega peremeestele, mitte üksnes headele ja leebetele, vaid ka tujukatele. Sest see on arm, kui keegi südametunnistuse pärast Jumala ees talub viletsust, kannatades süütult. Sest mis kuulsus see on, kui teid süü pärast pekstakse ja teie seda peate taluma? Aga kui te head tehes ja kannatades talute peksu, siis on see arm Jumalalt. Selleks te olete kutsutud, sest ka Kristus kannatas teie eest, jättes teile eeskuju, et te käiksite tema jälgedes. *“Tema ei teinud pattu ega leitud pettust tema suust”*; ta ei söimanud vastu, kui teda söimati; ta kannatas ega ähvardanud, vaid jättis kõik selle hoolde, kes mõistab kohut õiglaselt; *ta kandis ise meie patud* oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele; *tema vermete varal te olete saanud terveks*. Teie olite ju *„nagu lambad ekslemas”*, kuid nüüd te olete pöördunud oma hingede Karjase ja Ülevaataja poole.”

Jeesusel tuli taluda tagakiusu ning Tema surmasaatmiseks sepi tseti kurikavalaid plaane (Ps 7:1–3,7,13–17). Ehkki inimlikult vaadates need isegi õnnestusid, saab Jeesus surma võitjana ja ülestõusnud Issandana viimisel päeval kõikide inimeste kohtumõistjaks. Jeesuse õpetuste teoloogia kohaselt valitseb Jumal kõigi rahvaste üle ning kogub nad ükskord oma kohtujärje ette (Ps 7:8–9): “Rahvahõimude hulk ümbritsegu sind, pöördu nende üle tagasi kõrgele Issand mõistab kohut rahvastele. Mõista minule kohut, Issand, mu õigluse järgi ja mu veatust mööda!” Jeesus on rääkinud võrdumi sikkudest ja lammastest (Mt 25:31–46), mille järgi kogutakse kõik rahvad Jumala palge ette kuulma kohtuotsust: “Aga kui Inimese Poeg tuleb

oma kirkuses ja kõik inglid temaga, siis ta istub oma kirkuse troonile ja ta ette kogutakse kõik rahvad ja ta eraldab nad üksteisest, otsekui karjane eraldab lambad sikkudest.“

Jeesus teab iga inimese mõtteid. Ilmutusraamatu järgi alistab Ta kurjuse võimu ja toob nähtavale kõik salajas oleva (Ilm 2:23): *“Kõik kogudused saavad aru, et mina olen see, kes uurib läbi meeled ja südamed, ning annan igäuhele teist teie tegusid mööda.”* Siin Jeesuse, südamete uurija, kohta öeldu on psalmis öeldud Jumala kohta (Ps 7:10): *“Lõppegu ometi õelate kurjus ja kinnita õiget; sest sina oled südamete ja neerude läbikatsuja, sina, õiglane Jumal!”*

Psalmi lõpus antakse kristlasele juhis olla oma vaenlastega kannatlik ning neid armastada. Jumalatute inimeste kurjus kuhjub nende endi pea peale (Ps 7:17): *“Tema sünnitatud vaev tuleb tagasi ta oma pea peale, ja ta vägivald langeb ta pealaele.”* Kristlane ei peaks oma vaenlasi provotseerima veel suuremat kurja tegema, vaid tegema talle head. Tagakiusatud kristlasi kannatlikkusele kutsudes selgitab Paulus seda õpetust (Rm 12:17–21): *“Ärge tasuge kellelegi kurja kurjaga, hoolitsege selle eest, mis on hea kõigi inimeste silmis! Kui võimalik, niipalju kui on oleb teist, pidage rahu kõigi inimestega! Ärge makske ise kätte, armsad, vaid andke maad Jumala vihale, sest on kirjutatud: “Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte” – nii ütleb Issand. Veel enam: “Kui sinu vaenlane nälgib, toida teda, kui tal on janu, anna talle juua, sest seda tehes sa kuhjad tuliseid süsi tema pea peale!” Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!”*

Inimeseks sündinud Jumal (Ps 8)

Matteuse evangeeliumis on jäädvustatud sündmus, milles Jeesus viitab psalmi sõnadele (Ps 8:3): *“Väetite ja imikute suust sa valmistasid kiitva väe oma vastaste pärast, et sundida vait jääma vaenlast ja kättemaksjat.”* Jeesus tervendab haigeid ja paneb lapsed rõõmustama (Mt 21:14–17): *“Pühakojas astus ta juurde pimedaid ja jalutuid ning ta tegi nad terveks. Kui ülempreestrid ja kirjatundjad nägid imesid, mida Jeesus tegi, ning poisse, kes pühakojas hüüdsid:*

„Hoosanna Taaveti Pojale!”, siis nende meel läks pahaseks ja nad ütlesid talle: „Kas sa kuuled, mida nad ütlevad?” Jeesus ütles neile: „Kuulen küll! Kas te pole kunagi lugenud: *Sa oled valmistanud kiitust väetite laste ja imikute suust?*” Ja ta jättis nad sinnapaika ning läks välja Betaaniasse ja ööbis seal.” Uues Testamendis tsiteeritakse Septuaginta teksti, milles heebreakeelset sõna “vägi” on mõistetud vägeva ülistusena.

Jeesuse sõnad jäid jüngritele meelde ning pärast ülestõusmissündmust oli neil võimalik põhjalikumalt mõelda, millest psalm tegelikult rääkis. Selles räägitakse ju inimesest, kes on peaaegu Jumala sarnane. Salmis 6 öeldakse: “Sa tegid ta pisut alamaks Jumalast ja ehtisid teda au ja austusega.” Septuagintas on see koht aga tõlgitud nõnda, et inimene tehti pisukeseks ajaks inglitest (= Jumala poegadest) alamaks. Sellisest lugemisviisist haarab kinni Kirja heebrealastele autor, tunnistades Jeesuse inglitest palju suuremaks. Inimeseks saades tehti Ta küll mõneks ajaks inglitest alamaks, aga pärast seda võeti Ta taas kirkusesse (Hb 2:5-9): “Ta ei alistanud ju inglitele tulevast maailma, millest me räägime. Aga keegi kusagil ütleb tunnistades: *„Mis on inimene, et sa teda meeles peaksid, või Inimese Poeg, et sa temast hooliksid? Sa tegid ta pisut alamaks inglitest, siis sa pargasid ta kirkuse ja auga, kõik sa alistasid tema jalge alla.*” Selles kõige alistamises ei ole ta jätnud ju midagi talle alistamata. Aga praegu me ei näe veel, et kõik oleks talle alistatud. Ometi me näeme teda, Jeesust, kes oli tehtud pisut alamaks inglitest, nii et ta Jumala armu läbi kõigi eest maitseks surma, nüüd pärjatuna kirkuse ja auga surma kannatamise pärast.”

Paulus ütles, et Jeesus ülendati pärast ülestõusmist Jumala paremale käele ning Temale on alistatud kõik meelevallad, nagu ütleb ka psalm (1Kr 15:20-28): “Nüüd aga on Kristus üles äratatud surnuist, uudseviljana magamaläinutest. Et surm on tulnud inimese kaudu, siis tuleb ka surnute ülestõusmine inimese kaudu; sest nõnda nagu kõik inimesed surevad Aadamas, nõnda tehakse ka kõik elavaks Kristuses. Aga igaüks oma järjekorras: uudseviljana Kristus, pärast seda Kristuse omad tema taastulekul; ja siis tuleb lõpp, kui ta

loovutab kuningriigi Jumalale ja Isale, olles kõrvaldanud iga valitsuse ja iga meelevalla ja väe. Sest tema peab valitsema kuningana, kuni Jumal paneb kõik vaenlased tema jalge alla. Viimse vaenlasena kõrvaldatakse surm. Sest „Jumal on kõik alistanud tema jalge alla”. Aga kui ta ütleb, et kõik on alistatud, siis on ilmne, et kõik peale selle, kes temale kõik alistas. Kui aga kõik on alistatud, siis alistub ka Poeg ise sellele, kes temale on kõik alistanud, et Jumal oleks kõik kõiges.” Sarnaselt selgitatakse Kirjas efeslastele, et Jeesuse meelevalla alla on pandud kõik väed (Ef 1:22): “[Jumal] alistas tema jalge alla kõik ning pani tema kõigi asjade üle peaks kogudusele.” Psalm 8 tunnistab, kuidas Jumala loomistöö kirkustab Tema au. Need on kõigile avatud (Ps 8:4): “Kui ma näen su taevast, su sõrmede tööd, kuud ja tähti, mis sa oled rajanud...” Paulus kutsub kõiki inimesi üles vaatlema Jumala suuri tegusid looduses (Rm 1:20): “Tema nähtamatu olemus, tema jäädav vägi ja jumalikkus on ju maailma loomisest peale nähtav, kui mõeldakse tema tehtule.” Psalmi 8 on peidetud lihakssaamise saladus: Jumala Poeg sünnib inimesena Pühast Vaimust ja Neitsi Maarjast. Jumala Poja töö jätkub kirikus. Kirikuisad pöörasid tähelepanu psalmi pealkirjale, mis Septuagintas on tõlgitud “veinipressile”. Hippolytos peab seda viiteks Jeesuse kannatusele. Jeesus pressiti katki nagu viinamarjakobarad veinipressis. Aga Jeesus-vein on patusele inimesele maitsev ning lohutab teda. Augustinus peab pealkirja viiteks väljendile, mida kasutas Jeesuse kohta Ristija Johannes (Mt 3:12): “Tal on visklabidas käes ja ta puhastab oma reheatuse ning kogub oma nisud aita, aga aganad põletab ta ära kustutamatu tulega.” Jeesus kogub oma saagi kirikus ning sellepärast on veinipress kujund koguduse kohta. Koguduse keskel kohtume me inimeseks saanud Jumala Pojaga – ristimises, sõnas ja armulauas.

Jumala Poeg tuleb kohut mõistma (Ps 9)

Ateena Areopaagil pidas Paulus kreeka õpetlastele kõne. Ta lõpetas oma jutluse sellega, et ükskord äratab Jumal kõik surnud ning mõistab kõigi inimeste üle kohut (Ap 17:31): “Sest ta on seadnud

ühe päeva, mil *ta mõistab õiglaselt kohut kogu ilmamaa üle* mehe läbi, kelle ta on määranud, ja ta on pakkunud kõigile tõestuse sellega, et on tema üles äratanud surnuist.” Kaldkirjas olev väljend on Septuaginta tõlkes Ps 9:9: “*Ta mõistab kohut maailmale õiglaselt.*” Ka Ilmutusraamatus öeldakse, et Jumala Poeg tuleb ükskord maailma üle kohut mõistma (Ilm 19:11): “*Ma nägin taeva olevat avatud, ning ennäe: valge hobune! Selle nimi, kes tema seljas istus, on Ustav ja Tõeline ning tema mõistab kohut ja sõdibõiguses.*”

Seega on Uues Testamendis pööratud tähelepanu psalmi väljenditele, mis räägivad elavate ja surnute üle kohut mõistma tuleva Jumala Poja saabumisest täies kirkuses. Septuagintas on psalmi alguse laulujuhised tõlgitud “*Poja saladuste lõppemine.*” Hippolytos peab “*saladust*” viiteks Jeesuse maapealsele tegutsemisele, kui Tema riik ja au jäi paljudele saladuseks. Hippolytos viitab Jeesuse enda sõnadele (Mt 11:25–26): “*Tolsamal ajal ütles Jeesus: “Ma tänan sind, Isa, taeva ja maa Issand, et sa selle oled peitnud tarkade ja mõistlike eest ja oled selle ilmutanud väetitele! Jah, Isa, sest nõnda on see sündinud sinu head meelt mööda.”*”

Justinus Märter on talletanud varase õpetuse Jumala Poja kahest tulemisest. Esimesel korral tuleb ta alandliku ja varjatuna, kui Tema valitsemist saab nii tunnustada kui tagasi lükata. Jumala Poja varjatud tulemise võtmetekst on Jesaja 53. ptk, mis räägib Issanda kannatavast sulasest. Ta tapeti, sest selles maailmas ei tuntud Teda ära, õpetab Paulus (1Kr 2:7–8): “*Me kõneleme Jumala saladusse peidetud tarkusest, mille Jumal on ette määranud meie kirkuseks enne ajastuid. Ükski praeguse ajastu valitsejaist ei ole seda ära tundnud, sest kui nad seda oleksid tundnud, ei oleks nad kirkuse Issandat risti lõõnud.*” Teisel korral saabub Ta täies hiilguses ning siis tuleb Tema valitsemist tunnustada kõigil inimestel. Jumala Poja nähtavast tulemisest räägib Justinusele Sakarja 12. peatükk, kui juudi rahvas tunnustab oma kaassüüd Tema surmas (Sk 12:10): “*Nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid.*” Kristlikus kirikus on Psalmi 9 peamiseks tõlgenduseks Jeesuse teine tulemine. Athanasiose

arvates räägib psalm loodu lunastamisest ning ta kutsub Marcellinust andma psalmi sõnadega Jumala Pojale au.

Hieronymus on huvitavalt tõlkinud heebreakeelse sissejuhatuse "Lauldakse kõrgel poisihäälel". Ta jagab heebreakeelse sõna *‘alamôt* ("kõrgel häälel") kaheks sõnaks *‘al mô*t ("surmast") ning arvab, et nii heebreakeelne kui kreeka keelne pealkiri räägib Kristus-saladusest: Jumala Poja surmast ning selle saladuse lõppemisest.

Jumal tuleb kohut mõistma (Ps 9:4–5): "Mu vaenlased taganevad, nad komistavad ning hävivad su palge eest. Sa valmistasid ju minule õiglase kohtu ja ajasid mu asja; sa istusid kohtujärjele nagu õiguse kohtunik." Viimses kohtus mõistetakse igäühe üle kohut tema tegude järgi ning kõigile saab nähtavaks Jumala igavene valitsemine (Ps 9:6–8): "Sa sõitlesid paganarahvaid, sa hukkasid õela, sa pühkisid ära nende nime alatiseks ja igaveseks. Vaenlased on otsa saanud, rusustatud jäädavalt, ja linnadel, mis sa oled laiali rebinud, on nimedki hävinud koos nendega. Kuid Issand jääb igavesti; ta on oma aujärje seadnud kohtumõistmiseks."

Jumala kohtuotsuste ees õige inimene väriseb. Ta palvetab, et Jumal päästaks ta surmast igavesse ellu (Ps 9:14): "Ole mulle armuline, Issand! Vaata mu viletsust, mis tuleb mu vihameestelt, sina, kes mind ülendad surma väravaist." Uues Testamendis räägitakse väljendi "surma väravad" abil usust Jeesusesse. Nagu Jeesus ütleb, ei suuda "põrgu väravad" hävitada Jumala äratatud usku (Mt 16:18): "Ja mina ütlen sulle: Sina oled Peetrus ja sellele kaljule ma ehitan oma koguduse, ja *põrgu väravad* ei saa sellest võitu." Uskliku inimese abiks on Jumala Poeg, kes viimses kohtus tunneb ära enda omad ning päästab nad igavesse ellu.

Kristlane saab Jumala kohtupäeva lähenemise üle rõõmustada. Siis pääsevad Jeesuse pärast maailmas ahistatud ja surmaohus olnud. Kõiki kristlasi kutsutakse palvetama tagakiusatud õdede ja vendade pärast (Ps 9:10–13): "Nõnda on Issand kindlaks varjupaigaks rõhutuile, varjupaigaks häda ajal. Sellepärast loodavad sinu peale need, kes tunnevad su nime; sest sa ei ole hüljanud neid, kes otsivad sind, Issand! Laulge kiitust Issandale, kes elab Siionis; kuulutage rahvaste seas tema tegusid! Sest veresüü kättemaksjana tuletab ta neid meelde; ta ei unusta hädaliste kisendamist."

Issand aitab kristlast ahistuses (Ps 10)

Psalm 10 on õndsas inimese appihüüd Jumala poole tagakiusu ajal. Ka Athanasios õpetab, et kristlast tuleb juhatada tagakiusamise ajal selle psalmi sõnadega kõnelema. Pärast tagakiusu lõppemist kutsutakse ta üles Jumalat ka ülistama, ilmselt psalmi lõpu sõnadega (Ps 10:16–18): “Issand on kuningas ikka ja igavesti, paganad on kadunud tema maalt. Viletsate igatsemist sa kuuled, Issand; sina kinnitad nende südant, su kõrv paneb neid tähele, et mõista õiglast kohut vaeslapsele ja rõhutule, et mullast saadud inimene enam ei ajaks hirmu peale.” Neis salmides kinnitatakse, et Jumal valitseb ka rasketel aegadel ning päästab enda omad kõigest hädast: “Issand on kuningas ikka ja igavesti!” Sama veendumust väljendab Ilmutusraamat, rääkides Võitu ehk Jumala Poja igavesest valitsusest (Ilm 11:15): “Seitsmes ingel puhus pasunat, ja taevast kostsid valjud hääled: „Maailma kuningriik on saanud meie Issanda ja tema Kristuse omaks ning tema valitseb kuningana igavesest ajast igavesti.” Kristlasi on alati julgustatud jääma kindlaks usus, et Jumal kannab nende eest hoolt. Nõnda toimus näiteks apostel Barnabas Antiookias (Ap 11:23): “Kui ta päralt jõudis ja nägi Jumala armu, sai ta rõõmsaks ja julgustas kõiki jääma kindlameelselt Issanda omaks.” Psalm kirjeldab kurjade inimeste loomust. Ükskõiksena Jumala või Tema tahte vastu otsivad nad eelkõige omakasu, rõhudes viletsaid ja vaeseid. Paulus tsiteerib kirjas roomlastele psalmi 7. salmi: “Ta suu on täis sajatusi, kavalust ja rõhumist; ta keele all on vaev ja nurjatus.” Pauluse tõlgenduses kirjeldab see salm iga inimese sünnipärast loomust (Rm 3:9): “Me oleme juba esitanud süüdistuse, et nii juudid kui kreeklased on kõik patu võimu all.” Nagu Paulus ütleb, tegelikult inimesed ei tunne Jumalat ega taha anda Talle au. Kui nende üle Jumala sõna alusel kohut mõistetakse (Rm 3:4): “Kindel on, et Jumal on tõemeelne, aga iga inimene valelik, nagu on kirjutatud: „...selleks, et sind tunnistataks õigeks su sõnades ja sa võidaksid, kui sinuga käidaks kohut,” siis Jumala õnnistamise ja

Tema austamise asemel "nende suu on täis sajatamist ja kibedust." (Rm 3:14).

Psalm 10 lohutab iga kristlast – mitte keegi ei jää Jumala ees varjatuks. Ta tuleb iga hädasolija juurde ning aitab neid, kellele teised on selja pööranud (Ps 10:14): "Sina oled seda näinud, sest sina näed vaeva ja meelekibedust, et tasuda oma käega; õnnetu jätab enese sinu hooleks, sina oled vaeslapse abimees." Psalm lõpeb lohutusega (Ps 10:18): "[Su kõrv paneb neid tähele,] et mõista õiglast kohut vaeslapsele ja rõhutule, et mullast saadud inimene enam ei ajaks hirmu peale." Jaakobus tuletab kristlastele meelde, et tõeline Jumala tundmine on tegutsemine Jumala tahte kohaselt. See tähendab ka hoolekandmist nõrgemate eest (Jk 1:27): "Jumala ja Isa silmis puhas ja laitmatu jumalateenistus on käia vaatamas vaeslapsi ja lesknaisi nende viletsuses ja hoida iseennast maailma poolt määrimata." Sellist teenimisvalmidust õpetas ka Jeesus. Kristlane ei tohi jumalateenimise inimeste eeskujul taotleda võimu teiste üle (Ps 10:5,10), vaid peab olema kõikide teiste teenija (Mt 20:25–28): "Aga Jeesus kutsus nad enese juurde ja ütles: „Te teate, et rahvaste valitsejad peremehetsevad nende üle ja suured meelevallatsevad nende kallal. Nõnda ei tohi olla teie seas, vaid kes iganes teie seas tahab saada suureks, olgu teie teenija, ja kes iganes teie seas tahab olla esimene, olgu teie sulane, nii nagu Inimese Poeg ei ole tulnud, et lasta ennast teenida, vaid et ise teenida ja anda oma elu lunaks paljude eest!"

Psalm õpetab kristlasele, et ta saab kõiges loota üksnes Jumala peale ning paluda kõigis olukordades Temalt abi (Ps 10:12): "Tõuse, Issand, tõsta oma käsi üles, oh Jumal! Ära unusta viletsaid!"

Kõikenägev Jumal valvab kristlaste üle (Ps 11)

Jeesus hoiatas oma jüngerid Jumala nimel vale vandumise eest (Mt 5:33–37). Muu hulgas põhjendas ta seda teoloogiliselt (Mt 5:34): "Ärge vanduge üldse, ei taeva juures, sest see on Jumala troon." Psalmi järgi on Jumala troon taevas ning sealt näeb Ta iga inimese

südame mõtteid (Ps 11:4–5): “Issand on oma pühas templis, Issand, kelle aujärg on taevas; tema silmad näevad igale poole, ta pilgud katsuvad läbi inimlapse. Issand katsub läbi õige, aga õelat ja vägivalla armastajat vihkab ta hing.” Nagu Jeesus ütleb, ei peaks keegi kinnitama oma kõnet vannetega, vaid piisav sellest, et “jah” tähendab “jah” ning “ei” tähendab “ei”.

Kristlik tõlgendus nägi psalmi teoloogia tihedat seost eelmiste psalmidega, mis räägivad viimsest kohtust. Ilmutuse raamatus näidatakse Johannesele Jumala trooni. Ta näeb tapetud Talle, kes üksi on väärt avama lõpuaja rullraamatu pitsereid (Ilm 4:2–11): “Sedamaid olin ma vaimus. Ning ennäe, taevas seisis troon, ja keegi istus troonil. See istuja oli sarnane jaspise- ja karneoolikiviga, ja trooni ümber oli vikerkaar, mis sarnanes smaragdiga, ja trooni ümber oli kakskümmend neli trooni ning neil troonidel istus kakskümmend neli vanemat, valged rõivad üll ja peas kuldpärjad. Troonist tuli välja välke ja hääli ja kõuemürinaid, ning seitse tulelampi oli põlemas trooni ees; need olid Jumala seitse vaimu. Trooni ees oli nagu klaasmeri, mägikristalli sarnane. Trooni keskpaigas ja trooni ümber oli neli olevust, täis silmi eest ja tagant. Esimene olevus oli lõvi sarnane ning teine olevus oli härja sarnane ning kolmandal olevusel olid palged nagu inimesel ning neljas olevus oli lendava kotka sarnane. Ning neil neljal olevusel oli igaühel kuus tiiba, ümberringi ja seest silmi täis, ning nad ei lakanud ööl ega päeval hüüdmast: “Püha, püha, püha on Issand Jumal, Kõigeväeline, kes oli ja kes on ja kes tuleb!” Iga kord, kui olevused andsid au ja austust ja tänu sellele, kes istub troonil ja elab igavesest ajast igavesti, langesid kakskümmend neli vanemat troonil istuja ette ning kummardasid teda, kes elab igavesest ajast igavesti, ja heitsid oma pärjad trooni ette, hüüdes: „Sina, meie Issand ja Jumal, oled väärt võtma au ja austust ja väge, sest sina oled loonud kõik, kõik olev on loodud sinu tahtmise läbi!”

Johannese ilmutus jätkub. Saabudes avab tapetud Tall Jeesus Kristus lõpuaja rullraamatu. Seejärel hakkavad inglid taevase trooni ümber laulma ülistust Tallele, kes on väärt saama au ja ülistust (Ilm 5:9–14):

“Ning nad laulsid uut laulu: “Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa.” Ja ma nägin ja kuulsin paljude inglite häält trooni ja olevuste ja vanemate ümber, ning nende arv oli kümme tuhat korda kümme tuhat ja tuhat korda tuhat. Nad hüüdsid valju häälega: “Tall, kes on tapetud, on väärt võtma väge ja rikkust ja tarkust ja võimu ja au ja kirkust ja õnnistust!” Ja kõike loodut taevas ja maa peal ja maa all ja meres ning kõike, mis on nendes, kuulsin ma hüüdvat: “Sellele, kes istub troonil, ja Tallele – õnnistus ja au ja kirkus ja võimus olgu igavesest ajast igavesti!” Ja need neli olevust ütlesid: “Aamen.” Ning vanemad heitsid maha ja kummardasid.”

Ilmutusraamat avab Psalmi 11 sõnumi kristlikust aspektist. Jumala Poeg istub troonil Isa paremal käel (Ps 110:1) ning valitseb maailma sündmuste üle ka siis, kui õiged inimesed satuvad ahistusse (Ps 11:3): “Kui alussambad maha kistakse, mida siis õige saab teha?” Maa peal viibides kutsus Jumala Poeg enda omi täitma Jumala tahet (Mt 5:8): “Õndsad on puhtad südamedelt, sest nemad näevad Jumalat.” Nõnda teostub Issanda sõna (Ps 11:7): “Sest Issand on õiglane, ta armastab õiglust; õiged saavad näha ta palet.” Rõõmustada saavad ka need, keda Jeesuse nime pärast taga kiusatakse. Jumala Poeg valitseb taevast ning kannab nende eest hoolt (Mt 5:10–12): “Õndsad on need, keda õiguse pärast taga kiusatakse, sest nende päralt on taevariik. Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse. Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.” Lõpuaja kohtumõistmisest räägib psalm hirmutavalt (Ps 11:5–6): “Issand katsub läbi õige, aga õelat ja vägivalla armastajat vihkab ta hing. Ta laseb sadada õelate peale süsi, tuld ja väävlit; ja kõrvetav tuul on nende karikaosa.” Ilmutuse raamatu järgi tuleb kohtupäeva viha karikast juua igäühel, kes teenib metsalist (Ilm 14:9–12): “Veel kolmas ingel järgnes neile, hüüdes suure häälega: “Kui keegi

kummardab metsalist ja tema kuju ning võtab tema märgi oma otsaette või oma käe peale, siis ta saab juua Jumala raevu viina, mis lahjendamata on valatud tema vihakarikasse, ning teda piinatakse tules ja väävlis pühade inglite ees ja Talle ees. Ja nende piinasuits tõuseb üles igavesest ajast igavesti; ja neil, kes kummardavad metsalist ja tema kuju, ei ole hingamist päeval ega ööl, ei ühelgi, kes võtab endale ta nime märgi. Siin olgu kannatlikkust pühadel, kes hoiavad alal Jumala käske ja Jeesuse usku!”

Psalm õpetab kristlast lootma nähtamatule – tal tuleb põgeneda nagu põgeneb mägedele lind (Ps 11:1). Mägi on taevane Jeruusalemm, Siion, kus valitseb Jeesus Kristus: “Issand on oma pühas templis, Issand, kelle aujärg on taevas.” Kui kristlane saab põlvitada armulauale ja osaleda taevases liturgias, asetub maailmas kogetud ahistus uude valgusesse. Psalmis kinnitatakse, et Jumal kannab tema eest hoolt ning lõpetab jumalatute tagakiusu.

Püha Vaim annab kristlastele õiged sõnad (Ps 12)

Septuagintas on selle psalmi laulujuhis tõlgitud sõnaga “kaheksa”. Augustinus peab seda viiteks lõpuaegadele, nagu nägime ka Psalmi 6 puhul. Uue Testamendi järgi on Psalm 12 lõpuaja tekstiks täiesti sobiv. Lõpuaja tagakiusust rääkides lohutas Jeesus enda omasid nõnda (Mk 13:11): “Ja kui teid viiakse ja antakse valitsejate kätte, ärge muretsege ette, mida rääkida, vaid rääkige seda, mida iganes teile antakse sel tunnil, sest teie pole kõnelejad, vaid Püha Vaim.” Psalm on otsekui Jeesuse sõnade tõlgendus. Kui jumalatud suurustavad ning punuvad kurjadest sõnadest kristlaste vastu võrku, töötab Jumal enda omadele appi tulla (Ps 12:6): “Viletsate rõhumise, vaeste ägamise pärast tõusen ma nüüd üles,” ütleb Issand, “ma toon pääste sellele, kes hingeldab.”

Kristlane loodab Jumala sõna väele. See annab selguse, mis on õige ja mis vale. See on järele proovitud ning kes sellele loodab, sellel on

elus ja surmas kindel alus (Ps 12:7-8): "Issanda kõned on puhtad kõned, need on hõbe, mis savist ahjus sulatatud ja seitsmekordselt puhastatud. Sina, Issand, kaitsesid neid; sa hoiad neid igavesti selle põlve rahva eest." Kirjas heebrealastele kirjeldatakse Jumala sõna terava mõõgana (Hb 4:12): "Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõök ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja." Ilmutusraamatus on Psalmi 12 ja Kirja heebrealastele kujundid Jumala sõnast ühendatud. Kristusel on elava Jumala sõna vägi, mis on puhastatud päikese ja seitsme tähe kirkuses (Ilm 1:16): "Tal oli paremas käes seitse taevatähte ning tema suust välkus vahe kaheterane mõök ning tema palged olid otsekui päike, kui see paistab oma väes."

Psalmis vastandatakse Jumala ja inimese sõna. Selle kohta, kuidas Jumal inimese mõtted ja teod proovile paneb, kasutatakse Vanas Testamendis sageli hõbeda puhastamise kujundit (Õp 17:3): "Sulatuspott on hõbeda ja ahi kulla jaoks, aga Issand katsub südamed läbi." Hõbeda puhastamiseks tinast asetatakse see tulle. Tuli kuumutab hõbedat, tina ühineb hapnikuga ning tekib tinaoksiid. Prohvetid kasutavad seda kujundit kirjeldades, kuidas Jumal tavaliselt oma rahvast puhastab. Jesaja ennustab Jeruusalemma kohta (Js 1:21-27): "Kuidas küll sai hooraks ustav linn? Ta oli täis õigust, õiglus asus seal. Aga nüüd – tapjad! *Su hõbe on muutunud räbuks*, su vein on veega lahjendatud. Su vürstid on tõrksad ja varaste seltsimehed: igaüks armastab meelehead ja himustab kingitusi. Vaeslapsele ei tee nad õigust ja lesknaise kohtuasi ei jõua nende ette. Seepärast ütleb Jumal, vägede Issand, Iisraeli Vägev: Ma tunnen rõõmu oma vastastest ja maksan kätte oma vaenlastele. Ma pööran su vastu oma käe ja *puhastan su räbu otsekui leelisega ning eraldan sinust kõik tina*. Siis ma annan sulle taas kohtumõistjaid nagu muistegi, ja nõuandjaid, nagu oli alguses. Seejärel hüütakse sind õigluse linnaks, ustavaks linnaks. Siion lunastatakse kohtu ja tema pöördunud õigluse läbi." Sakarja räägib iisraellaste jäägist, mida puhastatakse põletusahjus (Sk 13:8-9): "Ja nõnda sünnib kogu maal, ütleb Issand, sealt hävitatakse ja hukkub kaks osa, aga kolmas osa jääb sinna järele. Ja ma viin kolmanda osa

tulle ning sulatan neid, nagu sulatatakse hõbedat, ja proovin neid, nagu proovitakse kulda. Ta hüüab minu nime ja ma vastan temale. Mina ütlen: „See on minu rahvas.” Ja tema ütleb: „Issand, minu Jumal!””

Klemensi kirjas kasutatakse Psalmi 12 koos teiste Vana Testamendi tekstidega (Js 29:13; Ps 31:19; 62:5; 78:36–37) kinnituseks sellest, et Jumal ei lase end valelikest sõnadest petta. Kristlane peaks osutama inimeseks, kes taotleb koguduses rahu ega räägi sellest üksnes teeseldes (1KI 15).

Psalm 12 õpetab kristlasele, et Jumala sõna on seitsmel korral pandud tules proovile. Kuna seda on nii palju järele proovitud, on see kindel ja usaldusväärne, see ei ole segatud mustusega. Kristlane võib Jumala sõnale loota igas hädas. Isegi tulle sattudes võib ta rõõmustada sellest, et Jumala sõna kaitseb teda, pidades vastu sulatusahju kuumusele (Tn 3:16–18): “Sadrak, Meesak ja Abednego kostsid ning ütlesid kuningale: „Nebukadnetsar! Selle peale pole meil tarvis sulle vastata sõnagi. Kui see peab olema, võib meie Jumal, keda me teenime, meid päästa: ta päästab meid tulisest ahjust ja sinu käest, oh kuningas! Aga kui mitte, siis olgu sul teada, kuningas, et meie ei teeni su jumalaid ega kummarda kuldkuju, mille sa oled lasknud püstitada.” Edaspidi räägitakse, kuidas tulise ahjus oli koos kolme mehega keegi, kes oli “välimusest jumalate poja sarnane” (Tn 3:25). Johannese evangeeliumis nimetatakse tules olnud Jumala Poega Sõnaks (Jh 1:1–3). “Kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta.” (Hb 4:15) “Ta alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani.” (Fl 2:8)

Kristlane päästetakse kiusatusest (Ps 13)

Augustinuse tõlgenduse kohaselt on palvetaja selles psalmis ahistuses elav kristlane, kes palub Jumalalt kiusatuses abi. Vastased salmis 5 on kurjad vaimud: “Et mu vaenlane ei ütleks: “Ma sain võimust ta üle!” ja mu vastased ei ilutseks, sellepärast et ma kõigun.” Kirjas efeslastele õpetatakse, et armuajal on kristlase

peamiseks vastaseks pimeduse meelevald (Ef 6:12): “Meil ei tule ju võidelda inimestega, vaid meelevaldade ja võimudega, selle pimeduse maailma valitsejatega, kurjade taevaaluste vaimudega.” Jeesus õpetas Meie Isa palves lootma Jumala peale ning palvetama: “Ära saada meid kiusatusse, vaid päästa meid ära kurjast.” Kiusatus või katsumus Jeesuse palves on eriti lõpuaega puudustav ahistus. Jumal päästab enda omad kõigest hädast.

Jaakobuse kirjas õpetatakse kiusatuste ehk katsumuste kohta, et Jumal tahab nendes kristlast vaimulikult tugevdada. Jumal ei kiusa kedagi ning just sellepärast võib kristlane pöörduda Jumala poole ja paluda Temalt abi (Jk 1:12–15): “Õnnis on mees, kes peab vastu kiusatuses, sest kui ta on läbi katsutud, siis ta saab pärjaks elu, mille Issand on töötanud neile, kes teda armastavad. Ärgu kiusatav öelgu: “Jumal kiusab mind!” Sest Jumalat ei saa kiusata kurjaga, tema ise ei kiusa kedagi. Pigem on nii, et igäüht kiusab ta enese himu, ahvatledes ja peibutades. Kui seejärel himu on viljastunud, toob ta ilmale patu, aga täideviidud patt sünnitab surma.”

Ka Paulus õpetab kiusatuste kohta sama. Jumala hea kavatsus on õpetada kristlasi tundma Jumala armu väge, et nad võiksid oma elus kirkastada Jumala head tahet. Kiusatustes saab kristlane alati loota Jumala abile (1Kr 10:13): “Senini pole teid tabanud muu kui inimlik kiusatus. Aga Jumal on ustav, kes ei luba teid kiusata rohkem, kui te suudate taluda, vaid koos kiusatusega valmistab ka väljapääsu, nii et te suudate taluda.”

Vaimulikus ahistuses paneb kristlane oma lootuse Jumala peale (Ps 13:6): “Kuid mina loodan sinu helduse peale, mu süda ilutseb sinu päästest. Ma tahan laulda Issandale, et ta mulle on head teinud.” Ka Athanasios julgustab Marcellinust uskuma, et kui tahes kaua kiusatus ka ei kestaks, ei ole Jumal teda maha jätnud. Kristlane ei tohi lootust kaotada, ta palvetab (Ps 13:2): “Kui kaua sa, Issand, unustad mind hoopis, kui kaua sa peidad oma palet mu eest?” Aga ta palub oma ellu ka Jumala valgust (Ps 13:4): “Tee selgeks mu silmad, et ma ei uinuks surmale.” Kartes suikumist vaimuliku surma unne kordab kristlane mõttes Jeesuse sõna: “Valvake!” Jeesuse ootamine ei ole asjatu (Mk 13:33–37): “Vaadake ette, valvake, sest teie ei tea, millal see aeg on käes! Nii nagu inimene, kes reisis

võõrsile ja jättis oma maja, andes sulastele meelevalda, igäühele tema töö, ja uksehoidjal käskides valvata, nõnda valvake nüüd, sest te ei tea, millal majaisand tuleb, kas öhtul või keskööl või kukelaulu ajal või varahommikul, et ta äkitselt tulles ei leiaks teid magamas. Aga mida ma ütlen teile, ütlen kõigile: Valvake!”

Jumal kinnitab kristlast oma sõnaga (Ps 119:105): “Sinu sõna on mu jalale lambiks ja valguseks mu teerajal.” Johannese evangeeliumi kommentaaris ütleb Origenes Psalmi 13 kohta, et Jumal valgustab kristlase mõistust oma valgusega. Kiusatuses ei pea jääma ükski, saab tulla teiste kristlaste juurde ja koos nendega uurida Jumala sõna. Sõna tunnistab Jumala ustavusest ja armastusest. Jumal ei jäta maha.

Kristlased elavad keset jumalatut maailma

(Ps 14)

Kirjas roomlastele räägib Paulus inimkonna kõikehõlmavast kurjusest. Psalm 14 ja selle kolmas salm on tema jaoks üks Vana Testamendi võtmetekstidest (Rm 3:10–12): “Ei ole õiget, ei ühtainsatki, ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki.” Paulus jätkab inimkonna allakäigu kirjeldust, tsiteerides valitud kohti Vanast Testamendist (Rm 3:13–18): “Nende kurk on lahtine haud, nende keeled kavaldavad, nende huulte all on maomürk. Nende suu on täis sajatamist ja kibedust, nende jalad on nobedad valama verd, nende teedel on purustus ja viletsus ja rahu teed nad ei tunne, ei ole Jumala kartust nende silme ees.” Septuaginta nn Aleksandria koodeksis on Pauluse tekst tervikuna liidetud Psalmi 14 tekstiga. Varases kirikus peeti seda psalmi kirjelduseks Jumalast taganenud maailma allakäigust ja kurjusest. Psalm algab (Ps 14:1): “Meeletu ütleb oma südames: “Jumalat ei ole!” Nad talitavad riivatult ja jõledasti, ei ole kedagi, kes head teeb.”

Elava Jumala salgamine viib ühiskondliku elu allakäiguni. Paljud kristlased on seda isiklikult kogenud, õppides ristimiskoolis loobuma jumalatutest eluviisidest ning kohustudes elama Jumala tahte kohaselt. Paulus tuletab Korintose koguduse liikmetele ristimisõpetust meelde (1Kr 6:9–11): “Või te ei tea, et ülekohtused ei päri Jumala riiki? Ärge eksige: ei kõlvatud ega ebajumalateenijad, ei abielurikkujad ega lõbupoisid ega meestepilastajad, ei vargad ega ahned, ei joodikud ega pilkajad ega riisujad päri Jumala riiki! Ja sellised olid mõned teiegi seast. Kuid teie olete puhtaks pestud, te olete pühitsetud, te olete õigeks tehtud Issanda Jeesuse Kristuse nimes ja meie Jumala Vaimus.” Kristlane on ristimises pestud puhtaks kogu patust ning kohustunud elama Jumala tahte kohaselt. Sarnaselt õpetatakse Kirjas Tiitusele – Jumala salgamine toob kaasa allakäigu (Tt 1:16–17): “Nad väidavad end tundvat Jumalat, aga tegudega salgavad tema, sest nad on jäledad ja sõnakuulmatud ega ole ühelegi heale teole kõlblikud.”

Psalmi lõpus lohutatakse Jumala omasid. Jumal kannab nende eest hoolt ning kaitseb vaenlase meelevalla eest (Ps 14:5–6): “Seal valdab neid hirm, sest Jumal on õigete sugupõlve seas. Viletsa nõu te saadate häbisse, aga Issand on ta varjupaik.” Psalm lõpeb lohutava sooviga: “*Oh, et Iisraelile tuleks pääste Siionist!* Kui Issand oma rahva vangipõlve pöörab, siis hakkab Jaakob ilutsema, Iisrael saab rõõmsaks.” Paulus nägi siin lootust, et aegade lõpul pöördub juudi rahvas Jumala Poja Jeesuse Kristuse poole. Kirjas roomlastele 9.–11. peatükis õpetab Paulus jumalikku saladust: miks nii paljud juudid lükkasid Jeesuse kui Messia tagasi? Ta jõuab järeldusele, et juudid on paadutatud selle hetkeni, kui Jumal oma Vaimu kaudu äratab neis usu (Rm 11:25–27): “Vennad, ma ei taha ju, et teile jääks teadmata see saladus – et teie poleks enda meelest targad –, et Iisraelile on osaliselt tulnud paadumus, kuni paganate täiskogus on sisse astunud, ja nõnda pääseb lõpuks kogu Iisrael, nagu on kirjutatud: “*Siionist tuleb vabastaja*, tema kõrvaldab Jaakobist jumalakartmatuse. Ja see on minu leping nendele, kui ma kustutan ära nende patud.”

Kristlasel tuleb oma elus puutuda kokku jumalapilkajatega. Psalm toob nende silmade ette lohutava tegelikkuse. Jumal tunneb selliste

inimeste mõtteid. Jumalate inimeste välispidised sõnad on märk sisemisest rahutusest või vihast Jumala vastu. Nad võivad teha palju kurja, aga Jumala omadel on rahu (Ps 14:6): “Viletsa nõu te saadate häbisse, aga Issand on ta varjupaik.” Kristlane saab seda psalmi lugedes paluda Jumalalt, et tema südames valitseks alati hingamine ja rahu Jumalalt: “Mul rahu ja puhkus Jeesuses on, sest Jeesuse surmast elu ma sain.”

Kristlane saab tulla taevasele Siioni mäele (Ps 15)

Kirjas heebrealastele tuletatakse igale kristlasele meelde koguduse iganädalast kogunemist (Hb 10:25): “Ärgem jätkem unarusse oma koguduse kooskäimist, nõnda nagu mõnel on kombeks, vaid julgustagem selleks üksteist – ja seda enam, mida rohkem te näete seda päeva lähenevat.” Jumala palge ette tulles kogunevad kristlased taevase Siioni mäe jalamile. Jumalateenistusel osalevad ka kõik pühad inglid taevas ja sihile jõudnud pühade kogudus (Hb 12:22–24): “Vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest.” Pauluse järgi on taevane Jeruusalemm kristlaste ema (Gl 4:26). Psalm 15 on üleskutse kristlasele katsuda end järgi, kui ta tuleb pühapäeval Issanda lauale. Nagu ka Athanasios kirjutab, räägib see psalm, missugune inimene peab olema Jumala kuningriigi liige.

Siionisse võib tulla see, kes ei ole oma elus otsustanud tegutseda valesti ega Jumala tahte vastaselt. Kristlane ei pea olema ega saagi olla täiesti patuta, kuid temas peab olema janu hea järele ning soov hoiduda patust. Paulus näeb kristlases olevat soovi täita Jumala tahet just selles, et temas tekib võitlus hea ja kurja vahel (Gl 5:17):

“Lihalik loomus himustab Vaimu vastu ja Vaim lihaliku vastu, need on teineteise vastased, nii et teie ei saa teha seda, mida tahaksite.” Nagu Paulus õpetab, on liha teod on otsene taganemine Jumalast (Gl 5:19–21): “Lihaliku loomuse teod on ilmsed, need on: hoorus, rüvedus, kõlvatus, ebajumalateenistus, nõidus, vaen, riid, kiivus, raevutsemine, isemeelsus, lõhed, lahknemised, kadetsemine, purjutamised, prassimised ja muu sarnane, mille eest ma teid hoiatan, nagu ma varemgi olen hoiatanud, et need, kes midagi niisugust teevad, ei päri Jumala riiki.” Vaimu viljaga on vastupidi. Kristlane mitte ei vali erinevaid häid tegusid nagu puuvilju kaupluses, vaid viib ellu Jumala tahet, tuues oma elus esile Vaimu vilju (Gl 5:22–25): “Vaimu vili on armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus – millegi niisuguse vastu ei ole Seadus. Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti lõõnud koos kirgede ja himudega. Kui me elame Vaimus, siis käigem ka Vaimus!”

Uues Testamendis leidub mitmeid Psalmiga 15 sarnanevaid üleskutseid. Kristlane peab igas olukorras kõnelema tõtt (Ef 4:25): “Seepärast jätke vale ja rääkige tõtt oma ligimesega, sest me oleme üksteise liikmed.” Ta ei saa teiste kristlastega tülitseada (1Kr 1:10): “Ma kutsun teid üles, vennad, meie Issanda Jeesuse Kristuse nime pärast, et te kõik räägiksite ühtviisi ja et teie seas ei oleks lõhesid, vaid et te oleksite ühte liidetud samas meeles ja samas nõus.” Kristlane ei lähe oma venna või õe vastu kohtusse (1Kr 6:1–8). Ta ei õienda ligimesega arveid, vaid püüab koguduse keskel igati edendada rahu (Rm 12:16–21): “Olge omavahel üksmeelsed! Ärge mõtelge kõrgilt, vaid laske end tõmmata madalate hulka! Ärge olge endi meelest targad! Ärge tasuge kellelegi kurja kurjaga, hoolitsege selle eest, mis on hea kõigi inimeste silmis! Kui võimalik, niipalju kui oleneb teist, pidage rahu kõigi inimestega! Ärge makske ise kätte, armsad, vaid andke maad Jumala vihale, sest on kirjutatud: “Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte” – nii ütleb Issand. Veel enam: “Kui sinu vaenlane nälgib, toida teda, kui tal on janu, anna talle juua, sest seda tehes sa kuhjad tuliseid süsi tema pea peale!” Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!”

6. sajandil elanud Rooma riigimees ja munk Cassiodorus on kirjutanud Psalmide kommentaari (*Expositio psalmorum*). Ta nägi Psalmis 15 viiteid Jumala kümnele käsule. Leida võib mitmeid kokkulangevusi: kristlane ei kasuta Jumala nime vale vandumiseks ("räägib tõtt oma südames", "kes vannub enesele kahjuks, kuid ei riku vannet") ega anna ligimese vastu valetunnistust ("ega tõsta laimujuttu oma ligimese peale"). Jeesus õpetas, et ligimese võib tappa kurjade sõnadega ("kes keelt ei peksa, ei tee teisele kurja"). Ligimeselt ei tohi riisuda, sest see on vargus; samuti ei tohi osaleda ligimese vara toimetamises sellele, kes seda himustab ("kes oma raha ei anna laenuks, et kasu saada, ega võta altkäemaksu süütu vastu"). Kristlane austab oma vanemaid ja vaimulikke juhte ning maiseid võimukandjaid ("kelle silmis on ... auväärt need, kes Issandat kardavad"). Koguduse kogunemisele ja armulauale tulles katsub kristlane ennast järele Jumala kümne käsu abil (1Kr 11:27–29): "Niisiis, kes iial seda leiba sööb või Issanda karikast joob vääritud viisil, on süüdi Issanda ihu ja vere vastu. Inimene katsugu ennast läbi ja alles siis söögu sellest leivast ja joogu sellest karikast! Sest kes sööb ja joob, see sööb ja joob enesele nuhtlust, kui ta ei anna aru sellest ihust."

Jumal äratav Kristuse surnuist (Ps 16)

Kiriku algusest peale on Psalmi 16 kasutatud tunnistusena Kristuse ülestõusmisest. Septuagintas nimetatakse psalmi "Taaveti steelikirjaks" (*steelografia*) ehk "monumendikirjaks". Hippolytos on üles tähendanud kristliku traditsiooni, mille kohaselt väljendab pealkiri Jumala suurt tegu, mis tuleb üles kirjutada nähtavalt, et iga inimene saaks seda lugeda (vrd Js 8:1; 30:8; Ha 2:2). Kristuse ülestõusmine on taoline sündmus. Seda rõõmusõnumit läksid apostlid viima kogu maailma.

Psalmi palvetaja paneb oma lootuse Jumala peale ning Jumal vastab talle. Psalm lõpeb imelise ja lootusrikka töötusega – Jumal päästab enda omad surmaohust (Ps 16:8–11): "Ma pean Issandat alati oma

silma ees, ma ei kõigu, sest tema on mu paremal pool. Sellepärast rõõmutseb mu süda ja mu hing ilutseb; ka mu ihu võib julgesti elada. Sest sina ei jäta mu hinge surmavalla kätte ega lase oma vagal näha kõdunemist. Sina annad mulle teada elu teeraja; rõõmu on rohkesti su palge ees, meeldivaid asju on su paremas käes alatiseks." Peetrus kasutas neid sõnu nelipühäl peetud kõnes. Ta viitas Psalmi sõnum täitumisele selles, et Jumal äratas Kristuse surnuist (Ap 2:24–28): *"Aga Jumal on tema üles äratanud, päästes ta surmavaludest, seepärast et surmal ei olnud väge teda pidada oma võimuses. Taavet ütleb tema kohta: "Ma näen Issandat alati enese silme ees, sest ta on mu paremal pool, et ma ei kõiguks. Seepärast mu meel rõõmustab ja mu keel hõiskab, mu ihugi võib hingata lootuses, sest sa ei jäta mu hinge surmavalda ega anna oma Vagale näha kõdunemist. Sa oled mulle andnud teada elu tee, sa täidad mind rõõmuga oma palge ees."*

Luukas esitab Peetruse tsiteeritud teksti Septuaginta järgi: Jumal ei jäta enda oma surmavalla (Hadese) võimusesse ega lase tal näha "hävimist" (*diaphthora*). Peetrus näeb psalmi sõnumis ennustust Kristuse ülestõusmisest. Psalmis kirjeldatud õige inimene loodab Jumalale ning on kindel, et viimaks Jumal kuuleb ning päästab ta surma võimusest. See õige inimene ei saa olla Taavet, vaid tekst räägib saabuvast Messiast (Ap 2:29–32): *"Mehed-vennad! Tohib ju avalikult teile öelda peavanem Taavetist, et ka tema on surnud ja maha maetud ja tema haud on meie juures tänini. Et ta oli prohvet ja teadis, et Jumal oli talle vandega tõotanud tema troonile seada istuma järglase ta niuete viljast, siis ta nägi ette ning rääkis Messia ülestõusmisest: "Ei teda jäeta surmavalda ega näe ta liha kõdunemist."* Sellesama Jeesuse on Jumal üles äratanud surnuist, meie kõik oleme selle tunnistajad."

Sarnaselt argumenteerib ka Paulus. Ta ühendab psalmide 2 ja 16 tunnistused ning näeb neis kinnitust, et Jumal äratas Jeesuse surnuist (Ap 13:32–37): *"Ja meie kuulutame teile rõõmusõnumit isadele antud tõotusest, et Jumal Jeesust üles äratades on täielikult täitnud tõotuse nende lastele, meile – nagu ka teises laulus on kirjutatud: „Sina oled mu Poeg, täna ma olen su sünnitanud."* Et ta on tema surnuist üles tõusta lasknud, nõnda et ta eales ei pöördu tagasi kõdunemisse, seda on ta öelnud nii: *„Ma täidan teile need*

Taavetile antud pühad ja kindlad töötused." Seepärast ütleb ta ka teisal: „Sina ei lase oma Pühal näha kõdunemist.” Sest Taavet, kui ta oma sugupõlve ajal Jumala tahtmist oli teeninud, uinus magama ja maeti oma esivanemate juurde ning nägi kõdunemist, see aga, kelle Jumal on üles äratanud, ei näinud kõdunemist.”

Johannes Damaskusest (u 676–749) kirjutab teoses “Õigest usust”, et kreeka sõnal “hävimine” (*phthora*) on kaks tähendust. See võib viidata inimlikule kannatusele – ja seda koges Jeesus ristiteel. See võib tähendada ka ihu täielikku hävinemist, kõdunemist, mille kohta kreeka keeles kasutatakse enamasti sõna *diaphthora*. Jeesuse ihule taoline kõdunemine osaks ei saanud, vaid see puhkas lootuses. Origenes kommenteerib, et pärast ülestõusmist tuli Jeesus taevasse oma ihus, vapustades taeva ingleid, kes ei olnud varem midagi sellist kogenud. Origenes nimetab sellega seoses ka Eenokit ja Eelijat, kuid peab Jeesust esimeseks ihulikuks inimeseks taevas. Psalmi 16 sõnavorme kasutati kristlikus kirikus tõrjumaks igasuguseid eksiõpetusi, mille kohaselt Jeesusel ei olnud pärast ülestõusmist sama ihu, vaid hauast oleks tõusnud otsekui teine ihu, mis suudab minna läbi uste. Hieronymuse järgi tunnistavad psalmi sõnavormid siiski ühemõtteliselt, et pärast surma pannakse Jeesus hauda ning Tema ihu tõuseb sealt, nägemata hävimist. Seega oli Psalm 16 kristlastele oluliseks tunnistuseks Jeesuse tõelisest surmast ja ihulikust ülestõusmisest.

Kristlaste olukord on teistsugune. Paulus õpetab (1Kr 15:35–48): “Nüüd aga küsib mõni: „Kuidas siis surnud üles äratatakse? Millise ihuga nad tulevad?” Rumal! See, mida sa külvad, ei saa elavaks, kui ta ei sure. Ja see, mida sa külvad – sa ei külva seda ihu, mis peab tõusma, vaid palju iva, olgu see siis nisu või mingi muu vili. Aga Jumal annab talle ihu, nõnda nagu ta on tahtnud, ning igale seemnele tema eriomase ihu. Kõik liha ei ole sama liha, vaid isesugune on inimese liha ja isesugune veiste liha, isesugune lindude ja isesugune kalade liha. On taevalikke ihusid ja maapealseid ihusid, kuid taevalike hiilgus on teistsugune kui maapealsete oma, isesugune on päikese kirkus ja isesugune kuu

kirkus ja isesugune tähtede kirkus, sest ka täht erineb tähest kirkuse poolest. Nõnda on ka surnute ülestõusmine: kaduvuses külvatakse, kadumatuses äratatakse üles, autuses külvatakse, kirkuses äratatakse üles, nõtruses külvatakse, väes äratatakse üles, maine ihu külvatakse, vaimne ihu äratatakse üles. Kui juba on olemas maine ihu, siis on olemas ka vaimne ihu. Nõnda on ka kirjutatud: „Esimene inimene Aadam sai elavaks hingeks.” Viimne Aadam sai vaimuks, kes elustab. Kuid esmalt ei ole vaimne, vaid maine, siis alles tuleb vaimne. Esimene inimene oli maast muldne, teine inimene oli taevast. Milline oli muldne, sellised on ka muldsed, ja milline oli taevane, sellised on ka taevased.”

Jeesus on elavakstegev Aadam, Ta on kristlaste Päike (Ps 19), kes tõusis esimesena surnuist üles ning sellepärast Ta ihu ei kõdunenud ega hävinud. Ta suudab ka kristlased äratada surnuist ning anda neile tagasi nende ihu.

Jumal kaitseb Jeesust ja Tema omi (Ps 17)

Psalmi 17 palvetaja ütleb enda kohta, et ta on laitmatu ning on alati järginud Jumala tahet. Sarnaselt eelneva psalmiga (Ps 16) on kristlikul kirikul olnud lihtne ka siin näha ennustust Jeesusest Kristusest. Tema kohta öeldakse (Ps 17:3–5): “Kui sa katsud läbi mu südame, tuled öösel mind vaatama ja uurid mind – siis sa ei leia midagi. Kui ma mõtlesin kurja, siis ei pääsenud see üle mu huulte. Inimlikes tegudes olen ma sinu huulte sõnade tõttu hoidunud üleannetuist teeradadest. Mu sammud hoidsid kinni su jälgedest, mu jalad ei kõikunud.” Samamoodi kõneleb Kristus eelmises psalmis (Ps 16:8): “Ma pean Issandat alati oma silma ees, ma ei kõigu, sest tema on mu paremal pool.”

Psalm 17 räägib ka Jeesuse järgijatest, kristlastest. Püha Vaimu juhatusel saavad nad õppida täitma Jeesuse tahet ning nõnda järgida oma Lunastaja eeskujut. Jeesus andis enda omadele töötuse (Jh 14:12): “Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kes usub minusse, see teeb neidsamu tegusid, mida mina teen, ja ta teeb nendest hoopis suuremaid, sest mina lähen Isa juurde.” Psalmi lõpp saab kristlase

elus tõeks. Jeesuse omadena saavad nad suikuda surmaunne ning ärgata Tema juures (Ps 17:15): “Mina saan näha su palet õiguses, saan täis su palge paistusest, kui ma ärkan.” Ilmutuse raamatu lõpus töötatakse kristlastele (Ilm 22:4): “Ning [Jumala sulased] näevad tema palet ning tema nimi on nende otsaesisel.” Psalmi 17:3–5 järgi on Jumal Jeesuse proovile pannud ning tunnistanud Ta laitmatuks. Et kinnitada usku, katsub Jumal järele ka iga kristlase südame. Nagu Paulus ütleb, kasvatab Jumal enda omasid ahistuste kaudu (2Kr 1:4–11): “Tema julgustab meid igas meie ahistuses, et me suudaksime julgustada neid, kes on mis tahes ahistuses, julgustusega, millega Jumal meid endid julgustab. Sest otsekui meil on küllaga Kristuse kannatusi, nõnda on meil küllaga ka julgustust Kristuse kaudu. Kui meid nüüd ahistatakse, siis sünnib see teie julgustamiseks ja päästmiseks; kui meid julgustatakse, siis sünnib seegi teie julgustamiseks; see saab teoks, kui te vapralt talute neidsamu kannatusi, mida meiegi kannatame. Ja meie lootus teie peale on kindel, kuna me teame, et nii nagu teil on osa meie kannatustest, nõnda ka meie julgustusest. Me ei taha ju, vennad, et teile jääks teadmata, kuidas meid Aasias ahistati: meid koormati üliväga üle meie jõu, nii et me koguni kahtlesime oma ellujäämises. Jah, meil oli meie endi arvates surmakäsk juba käes, et me ei loodaks endi, vaid Jumala peale, kes surnud üles äratab. Tema päästis meid sellest määratu suurest surmast ja päästab veelgi – tema, kelle peale me loodame. Jah, ta päästab edaspidigi, kui ka teie eestpalvetega meile appi tulete, nii et paljud tänaksid meile paljude inimeste eestpalvete tõttu Jumalalt osaks saanud armuanni eest.”

Jumala saadetud katsumust peetakse Kirjas heebrealastele heaks ja armastavaks kasvatamiseks, millega Jumal kristlasi juhatab ja kinnitab (Hb 12:7–11): “Kannatused on teile kasvatuseks: Jumal kohtleb teid nagu poegi, sest mis poeg see on, keda isa ei kasvata? Kui te olete ilma kasvatusest, mille osaliseks on saanud kõik, siis tähendab see, et te olete sohilapsed ja mitte pojad. Pealegi olid meie lihased isad meile kasvatajaiks ja me pelgasime neid; kas me siis palju enam ei peaks alistuma vaimude Isale, et elada? Lihased isad

kasvatasid meid ju lühikest aega ja oma äranägemise järgi, aga tema kasvatab meid meie kasuks, et saaksime osa tema pühadusest. Ükski kasvatamine ei tundu samal hetkel olevat rõõm, vaid toob kurvastust; aga hiljem see annab õiguse rahuvilja neile, keda selle varal on harjutatud.”

Psalmis töötatakse, et katsumustes tuleb Jumal kristlastele appi (Ps 17:6-7): “Ma hüüan sinu poole, sest sina, Jumal, vastad mulle; pööra oma kõrv mu poole, kuule mu kõnet! Osuta imeliselt oma heldust, sa nende päästja, kes otsivad su juures pelgupaika su paremale käele vastupanijate eest!” Vastupanijateks nimetatakse siin kristlase vaenlasi: oma liha, ahvatlev ja tagakiusav maailm või pimeduse meelevald. Jumal töötab, et ahistus on viimselt otsekui halb uni, millest kristlane ärkab, leides end Jumala juures kaitstuna (Ps 17:15): “Mina saan näha su palet õiguses, saan täis su palge paistusest, kui ma ärkan.” Jumala ligiolu üllatab kristlast alati oma headusega ning ümbritseb teda armastusega. Paulus väljendab seda sõnadega (1Kr 2:9): “Mida silm ei ole näinud ega kõrv kuulnud ja mis inimsüdamesse ei ole tõusnud – selle on Jumal valmistanud neile, kes teda armastavad.”

Töötus Jeesusest Kristusest (Ps 18)

Psalm 18 tekst on peaaegu identne 2. Saamueli raamatu 22. peatükiga. Taavet tänab Jumalat kogu abi eest, mida ta oma elus Jumalalt on saanud. Kristlased pidasid paljusid psalme ka ennustusteks tuleviku kohta. Paulus tsiteeris selle psalmi 50. salmi oma Kirjas roomlastele (Rm 15:8-9): “Jeesus Kristus on saanud ümberlõigatute teenriks Jumala tõe pärast – esiisadele antud töötuse kindlustamiseks –, et paganad hakkaksid Jumalat ülistama halastuse eest, nagu on kirjutatud: *“Seepärast ma tunnistan sind paganate ees ja laulan kiitust sinu nimele.”* Pauluse järgi viitab psalmi sõnum Jumala päästeplaanidele, mis täitusid Jeesuses Kristuses. Järgnevas salmis räägitaksegi Jumala ustavusest Taaveti soo vastu (Ps 18:51): “Sina teed suureks oma kuninga võidud ning osutad heldust oma võitule, Taavetile ja tema soole igavesti!” Taavetile anti töötus igavesest

kuningasoost (2Sm 7), mille järgi pidi Taaveti soost ükskord sündima Messias. Sellest tahtsid kristlased nüüd tunnistada.

Uues Testamendis viidatakse mitmetele psalmi 18 salmidele. Salmi 3 järgi kaitseb Jumal Taaveti soost kuningat: "Issand on mu kalju, mu mäelinnus ja mu päästja; mu Jumal on mu kalju, kus ma pelgupaika otsin, mu kilp ja abisarv, mu kõrge varjupaik." Sakarja kiituslaulus ülistatakse Jumalat, sest Ta on tõstnud oma rahvale vägeva Päästja (Lk 1:69): "...ja toonud talle lunastuse ja on meile äratanud päästesarve oma sulase Taaveti soost..." Sakarja kiituslaul jätkub (Lk 1:71): "...päästmist meie vaenlastest ja kõigi nende käest, kes meid vihkavad." Vastav töötus leidub psalms (Ps 18:18): "Ta päästis minu mu tugeva vaenlase käest, mu vihkajate käest, sest nad olid vägevamad minust."

Kristlane võib psalms näha Jeesuse võitlust *via dolorosa*'l, Tema ristisurma ja pääsemist surma võimusest. Psalmi alguses ütleb Kristus, et armastab Jumalat ja teostab oma elus Tema taht (2-4). Jeesust piiras surmaoht ning Ta sattus selle meelevolda. Jeesus hüüab Jumalat appi (5-7). Jumal vastab ning maa väriseb, kaljud lõhenevad ning Jeesuse haulal olev kivi veeretatakse inglite jõul kõrvale (8-16). Jumal päästab Jeesuse surmavallast ellu (17-20). Psalmis tunnistatakse, kuidas Jeesus täidab kõiges Jumala taht, andes Jumala tahte teel käimises ühtlasi eeskuju kõigile kristlastele (21-31). Pauluse järgi liidetakse kristlane ristimises Jeesuse kannatuse ja surmaga. Osaduses Jeesusega saab ta õppida uut, Jumala tahte kohast elu (Rm 6:6-14): "[Teame], et meie vana loomus on koos temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu. Sest kes on surnud, see on patust vabaks mõistetud. Kui me oleme aga surnud koos Kristusega, siis usume, et me ka elame koos temaga, teades, et Kristus, olles üles äratatud surnuist, enam kunagi ei sure; surm ei valitse teda enam, sest mis ta suri, seda ta suri patule üks kord ja alatiseks, aga mis ta elab, seda ta elab Jumalale. Nõnda arvestage ka teie endid olevat surnud patule, aga elavat Jumalale Kristuses Jeesuses. Ärgu siis valitsegu patt kuningana teie surelikus ihus, nii et te tema himudele

oleksite kuulekad. Ärge ka loovutage oma ihuliikmeid ülekohtu relviks patule, vaid loovutage end Jumalale nagu need, kes on saanud surnuist elavaks, ja oma ihuliikmed õiguse relviks Jumalale. Sest patt ei valitse enam teie üle, kuna te ei ole Seaduse, vaid armu all.”

Psalmi lõpus lohutatakse kristlast, et ta pääseb ka siis, kui teda kiusavad pimeduse meelevallad. Jeesus oli kõiges kiusatud, kuid siiski ilma patuta (Hb 4:15): “Sest meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta.” Jeesus oskab varustada enda omad õige sõjavarustusega, nõnda et nad oskavad vinnastada ambu ja kasutada Jumala sõna mõõka (Ps 18:32-48). Kristlase vaenlased ei ole mitte teised inimesed – nagu Taavetil –, vaid pimeduse meelevallad. Kirjas efeslastele õpetatakse kristlastele, kuidas tuleb relvastuda võitluses pimeduse meelevaldadega (Ef 6:10-17): “Viimaks veel: saage vägevaks Issandas ja tema tugevuse jõus! Pange ülle Jumala sõjavarustus, et te suudaksite seista kuradi salanõude vastu! Meil ei tule ju võidelda inimestega, vaid meelevaldade ja võimudega, selle pimeduse maailma valitsejatega, kurjade taevaaluste vaimudega. Seepärast võtke kätte kõik Jumala sõjavarustus, et te suudaksite vastu panna kurjal päeval ja jääda püsima, kui te olete kõik teinud. Seiske nüüd ja teie niuded olgu võõtatud tõega ja teil olgu seljas õiguse soomusrüü ja teie jalgades olgu valmidus minna kuulutama rõõmusõnumit rahust! Kõigepealt aga võtke kätte usukilp, millega te võite kustutada kõik kurja põlevad nooled! Võtke ka päästekiiver ja vaimumõök, see on Jumala sõna!” Lugeses paljusid psalmi lauseid mõtleb kristlane Kirjas efeslastele kirjeldatud vaimulikku sõdimist: “See on Jumal, kes paneb rammu mu vööle ja teeb laitmatuks mu tee.” (33); “Ta õpetab mu käsi sõdima ja mu käsivart vaskambu vinnastama” (35); “Sa annad mulle oma päästekilbi, su parem käsi toetab mind, su abi teeb mind suureks” (36); “Sa võõtad mind rammuga sõja jaoks, sa surud maha mu alla need, kes tõusevad mu vastu” (40).

Evangeelium Jeesusest levib kogu maailmas (Ps 19)

Kirjas roomlastele kirjutab Paulus misjonitööst. Jumala evangeeliumi sõna peab levima kogu maailma, et iga inimene saaks kuulda Jumala päästeplaani Jeesuses Kristuses (Rm 10:14-18): “Kuidas nad siis saaksid appi hüüda teda, kellesse nad ei ole uskunud? Aga kuidas nad saaksid uskuda sellesse, kellest nad ei ole kuulnud? Kuidas nad saaksid kuulda ilma kuulutajata? Kuidas aga saadaks kuulutada, kui ei olda läkitatud? Just nagu on kirjutatud: „Kui kaunid on nende jalad, kes kuulutavad head rõõmusõnumit.” Siiski mitte kõik ei ole saanud kuulekaks evangeeliumile. Sest Jesaja ütleb: “Issand, kes on uskunud meie kuulutust?” Järelikult, usk tuleb kuulutusest, kuulutus aga Kristuse sõna kaudu. Kuid ma küsin: Kas nad ei ole siis kuulnud? Muidugi on, sest: “Kogu maale on kostnud nende hääl ja ilmamaa ärteneni nende sõnad.” Paulus tsiteerib kolme Vana Testamendi teksti: Js 52:7; 53:1 ja Ps 19:5. Neist viimane pärineb vaadeldavast psalmist.

Psalm algab suurejoonelise kirjeldusega, kuidas Jumala au levib nagu hommikune päikesevalgus üle kogu maailma (Ps 19:2-7): “Taevad jutustavad Jumala au ja taeva laotus kuulutab tema kätetööd. Päev peab päevale kõnet ja öö kuulutab ööle Jumala tarkust. Ei ole see kõne ega sõnad, mille hääl ei kostaks. Üle kogu ilmamaa käib nende kõla, maailma otsani nende sõna; neisse on ta püstitanud telgi päikesele. Ja tema tuleb välja nagu peig oma kambri, ta on rõõmus nagu kanglane jooksmas oma rada. Taeva äärel on ta lähtekoht ja selle teisel äärel on ta pöördepunkt, nõnda et midagi ei jää varjule ta kuumuse eest.” Miks tsiteerib Paulus evangeeliumi levikut kirjeldades just seda psalmi? Tekst räägib ju loodu suuruses nähtavaks saavast Jumala aust. Siiski on psalmis ühendatud nii loodu tunnistus Jumala aust kui ka Issanda sõna. Jumalat ülistatakse järgnevalt (Ps 19:8 otsetõlkena heebrea keelest): “ISSANDA Seadus on täieline, taastades hinge. ISSANDA

tunnistused on kindlad, tehes targaks kohtlasi.” Issanda seadus on heebrea keeles Toora ning selle tõlkimine vastega “seadus” ei ole päris täpne. Toora tähendab õpetust ning see sisaldab elujuhiseid, aga ka Jumala töotusi. Kirikupiibel on tõlkele lisanud verbi: “Issand on andnud täiusliku seaduse.” [Eestikeelses piiblitõlkes: Issanda Seadus on laitmatu.] Tõlge juhib lugejat mõtlema Moosese käsule, kristlased nägid selles aga ennustust uue lepingu käsust.

Kristlastele oli Toora eelkõige tunnistus Jeesusest (Lk 24:44): “Siis ütles Jeesus neile: “Need on mu sõnad, mis ma teile rääkisin, kui ma olin alles teiega, et kõik peab täide minema, mis Moosese Seaduses ja Prohvetites ja Psalmides minu kohta on kirjutatud.” Jeesus ütles juutidele (Jh 5:39): “Te uurite pühi kirju, sest te arvate nendest saavat igavese elu – ja just need on, mis tunnistavad minust.” Samamoodi käsitleb Moosese raamatu saladusi Paulus (2Kr 3:12-18): “Et meil nüüd on niisugune lootus, siis võime toimida täie julgusega ega pane Moosese kombel katet oma palgele, et Iisraeli lapsed ei saaks vaadata selle lõppu, mis on kaduv. Kuid nende mõtteviis on paadunud. Veel tänapäevani jääb Vana Testamendi lugemise peale seesama kate, seda ei kergitata, sest see eemaldatakse alles Kristuses. Tänapäevani, iga kord kui Moosest loetakse, lasub kate nende südamel. Aga kui nende süda pöördub Issanda poole, siis võetakse kate ära. Ent Issand on Vaim, ja seal, kus on Issanda Vaim, on vabadus. Aga meid kõiki, kes me katmata palgega vaatleme Issanda kirkust peegeldumas, muudetakse samasuguseks kujud kirkusest kirkusesse. Seda teeb Issand, kes on Vaim.” Psalmis õpetatakse, kuidas Jumala sõna vägi avab pimedad silmad nägema (Ps 19:9): “Issanda korraldused on õiglased, need rõõmustavad südant; Issanda käsk on selge, see valgustab silmi.”

Psalmis räägitakse Jumala sõna puhtusest ja tõesusest (Ps 19:10-11): “Issanda kartus on puhas, see püsib igavesti; Issanda seadused on tõde, need on kõik õiged; need on ihaldatavamad kui kuld ja kui palju selget kulda, ja need on magusamad kui mesi ja kui kärjemesi.” Samamoodi õpetatakse Jumala sõnast Uues Testamendis. Esimeses Peetruse kirjas kutsutakse kristlasi sööma Jumala sõna ja maitsma, et see on hea (1Pt 2:1-3): “Pange siis maha kogu kurjus ja kogu kavalus ja silmakirjatsemine, kadetsemine ja

mis tahes keelepeks! Nagu äsjasündinud lapsed igatsege vaimulikku selget piima, et te selle varal kasvaksite pääste poole, kui te olete tunda saanud, et Issand on helde.”

Psalm lõpeb patutunnistuse ja palvega, et Jumal kaitseks eksituste eest (Ps 19:13–14): “Eksimused – kes neid märkab? Salajastest pattudest mõista mind vabaks! Ka ülbete pattude eest hoia oma sulast; ärgu need valitsegu mind! Siis ma olen laitmatu ja olen vaba paljudest üleastumistest.” Sama palub kristlane Meie Isa palve lõpus: “anna meile andeks meie võlad ... ära saada meid kiusatusse (katsumusse), vaid päästa meid ära kurjast.” Psalm õpetab patutunnistuseks õiget hoiakut. Kristlane ei üles lugema kõiki oma patte, vaid tunnistama Jumalale seda, mis tema südant kõige rohkem rõhub. Teine kristlase palve on, et miski ei eksitaks teda eemale evangeeliumi tõest. Siis ei oleks talle enam abiks Lunastaja, vaid oma pattude keerises ta hukkuks. Lõpuaegadest rääkides hoiatas Jeesus, et kristlasi juhatavad eksiteele paljud eksitajad (Mk 13:5–6): “Vaadake, et keegi teid ei eksitaks! Paljud tulevad minu nimel, öeldes: “Mina olengi see!” ja eksitavad paljusid.”

Tuleme veelkord tagasi kommentaari alguse juurde. Paulus tsiteerib käesoleva psalmi 5. salmi koos kahe Jesaja kirjakohtaga (Js 52:7; 53:1), mis eelnevad kirjeldusele Jumala kannatavast sulasest. Paulus nägi psalmis tunnistust, mille kohaselt evangeelium levib nagu igahommikune päikesevalgus idast Jeruusalemmast, ulatudes maailma kaugeimate äärteni. Kirjas roomlastele kasutabki Paulus päikesetõusu kirjeldusena kristlaste pääsemisest (Rm 13:11–14): “Ja tehke seda, teades aega: käes on tund unest virguda, sest nüüd on meie pääste lähemal kui siis, kui me usklikuks saime. Öö on lõpule jõudmas ja päev on lähedal. Pangem siis maha pimeduse teod, rõivastugem valguse relvadega! Elagem kombekalt nagu päeva ajal, mitte prassimises ega purjutamises, mitte kiimaluses ega kõlvatuses, mitte riius ega kadeduses, vaid rõivastuge Issanda Jeesuse Kristusega ja ärge tehke ihu eest hoolitsemisest himude rahuldamist!” Roomlastele kirjutades mölgub Pauluse mõtteis reis päikeseloojangu maale, Hispaaniasse (Rm 15:23–24): “Et mul nüüd

ei ole aga neil aladel enam kohta ja ma olen nii palju aastaid igatsenud tulla teie juurde, siis Hispaaniasse reisisid loodan ma teid näha ja teie saatel jõuda sinna, kui ma esmalt olen teie keskel end natuke kosutanud.”

Psalmi kujund päikesest, mis idast tõuseb otsekui peigmees, ulatudes oma sõnumiga kogu maailma, viitab Novatianuse (*Kolmainsusest*) ja Augustinuse (*Jutlus* 195) järgi Jeesusele, kes maailma päästmiseks sündis inimeseks Neitsi Maarjast. Kõige kõnekam tõlgendus on leitav Justinos Märtrilt, kes järgib pikalt Uue Testamendi esitatut. Oma *Apoloogias* (1 Apol 39–46) tsiteerib Justinos Vana Testamendi tekste (Js 2:3–4; Ps 19:3–6; Ps 1–2; Ps 96 / 1Aj 16; Ps 110:1–3), et näidata, kuidas uus seadus saab alguse Jeruusalemmast ning ulatub maailma äärteni. Üks neist tekstidest on Psalm 19. Oma *Dialoogis* (30–39) tõlgendab Justinos Psalmi 19 Moosese-järgse prohveteringuna, milles ennustatakse Jumala täiusliku seaduse andmist ning selle levikut kogu maailma (Ps 19:8, Septuaginta järgi): “Issanda Seadus on laitmatu, pöörates hingi; Issanda tunnistus on ustav, tehes targaks lapsemeelseid.” Justinos kirjutab (*Dialoog*, § 34): “Veenmaks teid selles, et te ei mõista kirjadest midagi, tsiteerin teist psalmi, mille Püha Vaim ütles Taavetile. Te ütlete, et see räägib teie kuningast Saalomonist, aga tegelikult räägib see meie Kristusest. Te viite endi eksiteele, tõlgendades [valesti] sama tähendusega sõnu. Kui öeldakse, et Issanda seadus on laitmatu (Ps 19:8), siis teie arvates pole see mitte pärast Mooset tulnud seadus, vaid Moosese kaudu antud seadus. Ometigi on Jumal ilmutanud, et Ta annab uue seaduse ja sõlmib uue lepingu. Ja kui psalmis öeldakse (72:1): “Jumal, anna oma kohtupidamine kuningale,” siis te väidate, et see räägib Saalomonist, kuna see oli kuningas. Aga psalmi sõnad kuulutavad selgelt, et need räägivad igavesest Kuningast ehk Kristusest. Kristus on kuningas, preester, Jumal ja Issand. Ta on ingel, inimene, väejuht ja kivi. Tema on ainusündinud Poeg ja see, kes enne kannatas, aga pärast seda läks taevasse ning tuleb taas kirkuses. Temast kuulutatakse, et Tal on igavene kuningriik, nagu ma võin seda näidata kõigist kirjadest.”

Kristus on päästetud surmast taevasesse Jeruusalemma (Ps 20)

Rabiinliku tõlgendustraditsiooni järgi viitab see psalm sellele, kuidas Jumal päästab Messia surmaohust (Ps 20:7): “Nüüd ma tean, et Issand päästab oma võitnud mehe; ta vastab temale oma pühast taevast oma parema käe vägeva abiga.” Sedasama tunnistasid ka kristlased, ehkki nad kuulutasid Messia eelnevat minekut surmavalda. Peetrus rääkis sellest nelipühäl peetud kõnes, kasutades tõestusena eriti psalmi 16 (Ap 2:36): “Kogu Iisraeli sugu teadku nüüd kindlasti, et Jumal on tema teinud Issandaks ja Messiaks, sellesama Jeesuse, kelle teie risti lõite!” Peetrus väljendab seda algse teksti järgi “kogu Iisraeli sugu teadku nüüd kindlasti.” Verbi “teadma” kasutatakse ka eespool tsiteeritud salmis (Ps 20:7). Jeesuse ülestõusmine kinnitab, et Ta on tehtud Messiaks. Nagu psalm tunnistab, päästeti Jeesus surmast.

Eusebiose (*Evangeeliumi tunnistus*) ja Augustinuse tõlgenduses on psalm Jeesuse nimel Jumalale esitatav koguduse palve. Nõnda nagu Jumal kuulis Jeesust, läkitades Talle abi taevasest Siionist, nõnda töötab Ta kuulata ka kristlikku kogudust (Ps 20:3): “Ta läkitagu sulle abi pühast paigast ja toetagu sind Siionist!” Jumalal palutakse meelde tuletada Jeesuse toodud ohvrit, praegusel juhul siis Tema surma inimkonna eest Kolgatal (Ps 20:4): “Ta mõelgu kõigile su roaohvritele ja su põletusohvrit ta arvaku rasvaseks!” Taevase Siioni ja Jeesuse ohvri vaheline side saab nähtavaks armulaual.

Jeesus võitles patu ja surma meelevaldalla vastu mitte mõõga ega sõjaväega, vaid lootusega Jumala abile. Jeesus annab kristlastele eeskuju, kuidas ka nemad peaks alati lootma Jumalale, mitte maailma jõududele (Ps 20:8–9): “Ühed ülistavad vankreid ja teised hobuseid, meie aga Issanda, oma Jumala nime. Nemad vaaruvad ja langevad; meie aga tõuseme ja seisame püsti.” Paasapühaks Jeruusalemma tulles täitis Jeesus Sakarja raamatu ennustuse Messiast (Sk 9:9–10): “Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska,

Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas. Mina hävitan Efraimist sõjavankrid ja sõjaratsud Jeruusalemmast, sõjaammudki hävitatakse. Ja tema kuulutab rahvaile rahu ning valitseb merest mereni, Frati jõest ilmamaa ääreni." Sakarja ennustuse kohaselt ei hoolinud Jeesus hobustest ja sõjavankritest ega ka relvastusest. Ta lootis Jumala abile ja Tema sõnale. Ükskord vallutatakse nende abil kogu maailm.

Seega saab kristlikus koguduses ilutseda ja rõõmustada, sest Jumal annab Kristusele võidu ning aitab kõiki Tema omi (Ps 20:10): "Issand, aita! Kuningas vastaku meile, kui me hüüame!" Jeesus õpetas omadele, et maailmas vihatakse neid (Jh 15:18-19): "Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta on mind vihanud enne teid. Kui te oleksite maailmast, siis maailm armastaks teid kui omi, aga et teie ei ole maailmast, vaid mina olen teid maailmast ära valinud, seepärast maailm vihkab teid." Kristlane ei pea kartma maailma viha. Nagu Psalm 20 ütleb, saab Jeesus viimaks võidu. Jeesus lohutab enda omi hüvastijätukõnes (Jh 16:33): "Seda ma olen teile rääkinud, et teil oleks rahu minus. Maailmas ahistatakse teid, aga olge julged: mina olen maailma ära võitnud." Seega ei pea kristlane kaotama lootust (Jh 14:27): "Rahu ma jätan teile, oma rahu ma annan teile. Mina ei anna teile nõnda, nagu maailm annab. Teie süda ärgu ehmugu ega mingi araks!"

Jeesus Kristus mõistab kohut kõigi elavate ja surnute üle (Ps 21)

Psalmi 6. salm räägib kuninga kohtuvõimust, mille Jumal talle annab: "Suur on tema au, kui sa tema päästad; hiilguse ja toreduse paned sa tema peale." Uue Testamendi järgi kõneleb psalm Jeesuse meelevaldast mõista kohut kõigi elavate ja surnute üle. Siis ei saa keegi Tema eest põgeneda (Mt 25:31-32): "Aga kui Inimese Poeg tuleb oma kirkuses ja kõik inglid temaga, siis ta istub oma kirkuse troonile ja ta ette kogutakse kõik rahvad ja ta eraldab nad üksteisest, otsekui karjane eraldab lambad sikkudest." Taanieli raamat räägib

Inimese Pojast, kellele antakse kogu võim (Tn 7:13–14): “Ja ma nägin öistes nägemustes, vaata, taeva pilvedega tuli keegi, kes oli Inimesepoja sarnane. Ja ta saabus Elatanu juurde ning viidi tema ette. Ja temale anti valitsus ja au ning kuningriik; ja kõik rahvad, suguvõsad ja keeled teenisid teda. Tema valitsus on igavene valitsus, mis ei lakka, ja tema kuningriik ei hukku.”

Psalm kirjeldab kuninga kohtuvõimu hirmuäratavana (Ps 21:9–10): “Sinu käsi leiab kõik su vaenlased, su parem käsi leiab su vihkajad. Sa paned nad otsekui põlevasse ahju, kui sa oma palet näitad; Issand neelab nad ära oma vihas, ja tuli sööb nad ära.” Jeesus räägib pörgust, mille tuli ei kustu ega ussure (Mk 9:47–48). Jeesuse kõne ei saa viidata pörgu füüsilistele oludele, sest tules ussid surevad. Jeesuse kõnede mõte on kirjeldada tegelikkust, milles inimene igavikus on. Uskmatu lahutatakse seal Jumalast, kes on Looja ja elu andja.

Aga kuidas me saaksime siis kristlastena kohaldada psalmi salme 11–12 Jeesusele? Neis öeldakse ju: “Nende järeltuleva soo sa hävitad ära maa pealt ja nende seemne inimlaste seast. Sest nemad püüdsid sulle kurja teha; nad sepiitsesid kavalat nõu su vastu, aga nad ei suutnud midagi teha.” Vanemad võivad hävitada oma laste vaimuliku elu ning paadutada nende südametunnistust, et nad taganeksid Jumalast. Just seda pidas Jeesus silmas, kui Ta hoiatas igavese tule ja surematute usside eest (Mk 9:42–48): “Ja kes iganes eksitab kelle tahes neist pisikestest minusse uskujaist, sellele oleks hoopis parem, kui tal oleks veskikivi kaelas ja ta oleks merre visatud. Ja kui su käsi sind ajab patustama, raiu ta ära! Sul on parem minna vigasena ellu kui kahe käega pörgusse kustumatusse tulle [kus nende uss ei sure ja tuli ei kustu]. Ja kui su jalg sind ajab patustama, raiu ta ära! Sul on parem minna jalutuna ellu kui kahe jalaga olla visatud pörgusse [kus nende uss ei sure ja tuli ei kustu]. Ja kui su silm sind ajab patustama, kisu ta välja! Sul on parem minna ühe silmaga Jumala riiki kui kahe silmaga olla visatud pörgusse, kus nende uss ei sure ja tuli ei kustu.” Kristuse vaenlased juhatavad isegi oma lapsed eksitusse ja hukatusse. Seda peaks vältima igaüks,

pannes tähele, kuidas ta suhtub Jeesuse pakutud halastusse ja armastusse.

Psalmis räägitakse Jeesuse võidust, kui Ta alistas surma võimuse (Ps 21:5): "Ta palus sinult elu; sina andsid talle pika ea igaveseks ja alatiseks." Surmast pääsenuna oli Tal Jumala õnnistus (Ps 21:7): "Sest sa paned ta õnnistuseks igavesti; sa teed ta õnnelikuks oma palge rõõmuga." Jeesuse õnnistust pakutakse igale inimesele kingitusena. Ükskord ammu töötas Jumal Aabrahamile, et tema järglastes saavad õnnistuse kõik maailma rahvad (1Ms 22:16-18): "[Issand] ütles temale: "Ma vannun iseenese juures, ütleb Issand: sellepärast et sa seda tegid ega keelanud mulle oma ainsat poega, ma õnnistan sind tõesti ja teen su soo väga paljuks - nagu tähti taevas ja nagu liiva mere ääres - ja su sugu vallutab oma vaenlaste väravad! Ja sinu soo [järglaste või järglase] nimel õnnistavad endid kõik maailma rahvad, sellepärast et sa võtsid kuulda mu häält!" Pauluse järgi on Jeesus Kristus Aabrahami töötatud sugu, kes toob Jumala õnnistuse kõigile rahvaile (Gl 3:16): "Aga töötused on antud Aabrahamile ja tema soole [järglasele]. Ei öelda: "Ja sinu sugudele [järglastele]", otsekui paljude kohta, vaid nagu ühe kohta: "Ja sinu soole [järglasele]", kes on Kristus."

Psalm õpetab kristlasele Ilmutusraamatu taevalikku liturgiat. Ükskord tuleb Jumala Poeg kohut mõistma. Enne seda antakse igäihele võimalus uskuda evangeeliumisse ning võtta Jeesuses vastu pääste. Taevas peetakse juba praegu jumalateenistust Jeesuse auks. Kristlased saavad selles osaleda iganädalasel jumalateenistusel. Oodates Jumala Poja tagasitulekut saavad kristlased mängida Jumala auks ja Teda ülistada (Ps 21:14): "Tõuse kõrgele, Issand, oma võimuses: me tahame laulda ja ülistada sinu vägevust!"

Jeesus Kristus ristil ja kohalviibivana Issanda armulaul (Ps 22)

Uues Testamendis on Psalm 22 üks olulisemaid Jeesuse kannatusi kirjeldavaid tekste. Paljudes kohtades viidatakse sellele kaudselt, kuid mitmest kohast võib leida otsesed tsitaadid:

Ps 22:2 Mt 27:46; Mk 15:34

Ps 22:14 1Pt 5:8

Ps 22:19 Mt 27:53; Mk 15:24; Lk 23:34; Jh 19:24

Ps 22:23 Hb 2:12

Need tõlgendused tuginevad Markuse (ja tema järel Matteuse) vahendatud teabele, mille kohaselt Jeesus ise tsiteeris psalmi algussõnu aramea keeles: *Eloii, Eloii, lemaa sabahtani*, "Mu Jumal, mu Jumal, miks sa mu maha jätsid" (Mk 15:34; Mt 27:46). Ilmselt on psalm ka üks Jeesuse võtmetekstidest, kui Ta pärast ülestõusmist selgitab oma jüngritele, mida kõike Tema kannatustest ja surmast oli psalmides kirjutatud (Lk 24:44–49): "Siis ütles Jeesus neile: "Need on mu sõnad, mis ma teile rääkisin, kui ma olin alles teiega, et kõik peab täide minema, mis Moosese Seaduses ja Prohvetites ja Psalmides minu kohta on kirjutatud." Siis ta avas nende mõistuse kirjadedest aru saama ja ütles neile: "Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast. Teie olete nende asjade tunnistajad. Ja vaata, mina läkitan teie üle oma Isa töotuse. Teie aga viibige selles linnas, kuni teid rüütatakse väega kõrgelt!"

Jeesuse kannatuslugu avab psalmi sisu. Palvetaja kogeb end Jumala poolt mahajäetuna. Teda ümbritseb ilkuvate vaenlaste hulk, kes küsivad pilgates (Ps 22:9): "Ta on kõik veeretanud Issanda peale; see päästku ta, kiskugu ta välja hädast, sest tal on ju temast hea meel." Psalmi kannataja on meeleheitel, aga ta palub oma hädas abi Jumalalt (Ps 22:20–23). Pärast abi palumist vaatenurk muutub.

Ühtäkki on kannataja koguduse koosolekul ning palub kõikidel kohalviibijail ülistada Jumalat, kes päästab hädasolija (Ps 22:24-26): "Teie, kes Issandat kardate, kiitke teda, ... Sest ta ei pannud halvaks ega põlanud viletsa häda ega varjanud oma palet tema eest, vaid kuulis, kui ta kisendas tema poole. Sinu kohta käib mu kiituslaul suures koguduses..." Otseku sellest ei piisaks, muutub tekst veelgi imelisemaks. Psalmi kannataja kutsub kõiki maailma rahvaid rõõmustama sellest päästest, mille Jumal talle andis (Ps 22:28-29): "Kõik maailma ääred tuletavad teda meelde ja pöörduvad tagasi Issanda juurde; ja sinu ette kummardavad kõik rahvaste suguvõsad. Sest Issanda päralt on kuninglik võim ja ta valitseb rahvaid." Kristlased nägid psalmi kannatajas Jeesust, kelle Issand päästis kitsikusest ning kes nüüd, viibides oma koguduse keskel, pakub koguduse liikmetele rõõmu, lohutust ja toidust pühas armulauas. Jeesus kutsub kogu maailma osa saama Jumala valmistatud päästest.

Psalmis on mõned keerulised tõlgenduslikud probleemid. Üks olulisemaid on salm 17, mille heebreakeelne masoreetiline tekst on talletanud kujul: "Koerakari piirab mind, mind ümbritseb vaenlaste ring nagu lõvid minu käsi ja jalgu." Probleemne on heebrea väljend "nagu lõvid" (*kā'arî*). Septuaginta tõlgib verbi "on läbistanud" (*ōryksan*), mille taustal võiks olla psalmi sisuga sobiv heebrea verb *kā'arû*. Kristlased lugesidki teksti Septuagintast ning nägid selles seost Jeesuse ristisurmaga, milles Tema käed ja jalad läbistati. Ps 22:17 tuleks siis traditsioonilise kristliku arusaama kohaselt tõlkida: "Koerte kari piirab mind, mind ümbritsevad vaenlased, nad uuristavad mu käsi ja jalgu."

Justinos Märter käsitleb psalmi üksikasjalikult *Dialoogis juut Tryfoniga* (*Dialoog* § 97-106). Jesaja 53. peatüki kõrval on see Vana Testamendi tekst kõige olulisem Jeesuse kannatuse ja surma kirjeldus. Justinos arutleb mõnede Vana Testamendi tekstide üle, mida juudid ja kristlased on talletanud erinevalt (*Dialoog* § 71-74). Esmapilgul võib tunduda kummalisena, et Ps 22:17 nende tekstide hulka ei kuulu. Justinos tsiteerib salmi 17 Septuaginta järgi (*Dialoog* § 97-98), mujal (*1 Apologia* 35) järgib aga Septuagintast erinevat

kreekakeelset tõlget. Ka selles teises, ilmselt mingist varasest kristlikust allikast pärinevas tõlkes on kreeka verb *ōryksan*. Ilmselt viitab see teksti korrigeerimisele heebrea käsikirjade järgi ning osutab, et varane kristlik kirik pidas tõlgendust *ōryksan* vastavaks heebrea tekstile. Seega ei pidanud Justinos salmi 17 teksti probleemseks.

Risti ümber kogunes pilkajaid, kes teotasid Jeesust. Kõik evangeeliumid tsiteerivad salmi 19, mille kohaselt Jeesuse riided jagatakse liisuheitmisega. Koerakari, kes ümbritses läbistatud (ristilöödud) Jeesust (Ps 22:17) viitab Tema surma soovivatele juutidele, kes Tema alanduses nüüd Teda pilkasid. Mõnedest reetlikest juudi töötégijaist kirjutab Paulus hiljem nõnda (Fl 3:2): “Vältige koeri, vältige halbu töölisi, vältige mahalõikamist!” Seejärel räägib ta endast kui juudist, kes Psalmi 22 juures on jätnud kiskleva koerakarja ja alandunud saama Jeesuse omaks. Nüüd on ta valmis kannatama Jeesuse pärast ja kandma koos Tema maailma häbi (Fl 3:7–11): “Kuid mis mulle oli kasuks, seda ma olen arvanud kahjuks Kristuse pärast. Jah, enamgi: *ma pean kõike kahjuks Issanda Kristuse Jeesuse kõikeületava tunnetuse kõrval. Tema pärast olen ma minetanud kõik selle ja pean seda pühkmeiks, et saada kasuks Kristust ja et mind leitaks tema seest ega oleks mul oma õigust, mis tuleb Seadusest, vaid see õigus, mis tuleb Kristusesse uskumisest, see, mille Jumal annab usu peale. Ma püüan ära tunda teda ja tema ülestõusmise väge ja tema kannatuste osadust, saades tema surma sarnaseks, et ma kuidagi jõuaksin ülestõusmisele surnuist.*”

Justinos Märter vaatleb Psalmi 22 abil kogu Jeesuse kannatusteed (*Dialoog* § 99–106). Jeesus palvetab Ketsemanis (salmid 2–3); Jeesust pilgatakse (7) ja Ta vangistatakse ning keegi ei tule Talle appi (12–14). Jeesus vaikib Pilaatuse ees (16). Ta sureb ristipuul (16–17) ning läheb surmavalda (21). Jeesus palvetab surmavallas (21–22) ja tõuseb surnuist (23). Justinose tõlgendusest annab hea ettekujutuse järgnev näide (*Dialoog* § 105): “Samuti olen juba öelnud, et Ta suri ristilööduna. “Tõmba mu hing ära mõõga eest, koera käest mu ainuke! Päästa mind lõvi suust ja metshärgade sarvede

eest!” [Septuaginta järgi]. Need sõnad väljendavad ka seda, millistes kannatustes Ta pidi surema, nimelt ristilööduna. Olen teile juba selgitanud, et “metshärgade sarved” ei tähenda midagi muud kui risti kuju. Ta palus oma hinge päästmist mõõga eest, lõvi suust, koerte küünistest, et keegi ei valitseks Tema hinge. Ta palvetas nõnda ka sellepärast, et me paluksime Jumalalt sedasama, kui jõuame oma elu otsani. Temal on vägi lüüa tagasi iga jultunud ja kuri ingel, et see ei võtaks meie hinge.” Justinos tuletab meelde, et surmahetkel peab kristlane paluma Jeesuse kombel pääsemist surmavallast.

Psalmi lõpuosa viitab kristliku koguduse kogunemisele ning Jeesuse seatud armulauale. Kogudus koguneb ülistama Jumalat, kes valmistas Jeesuse surma ja ülestõusmise kaudu täiusliku pääste. See sõnum pole mitte ainult juutidele, vaid kõiki paganrahvaid kutsutakse ühinema koguduse peoga. Psalmi 22:27 järgi kogunevad vaesed pidusöömaajale: “Vaesed saavad süüa ning saavad kõhud täis; Issandat kiidavad, kes teda otsivad.” Koguduses peetud söömaajal aktualiseeruvad Jumala suured päästeteod: Jumal päästis kannatuste mehe surma suust ning tegi Ta elavaks ülestõusmises. Söömaajast kutsutakse osa saama kõiki paganrahvaid (Ps 22:30–32). Soomekeelses Kirikupiiblis on salm 30 tõlgitud liiga vabalt – välja on jäetud viide söömisele, mis on olemas nii heebreakeelses masoreetilises tekstis kui Septuagintas. Salmid tuleb tõlkida järgnevalt: “Kõik ilmamaa lihavad söögu ja kummardagu tema ette; tema ette vajugu põlvili kõik, kes lähevad alla põrmu ja kelle hinge ta ei jäta ellu. Tulevane sugu teenib teda, Issandast jutustatakse tulevasele põlvele. Nad tulevad ja kuulutavad tema õigust, vastsündivale rahvale jutustades, et tema on seda teinud.”

Kirikuisad pöörasid tähelepanu psalmi algussõnadele “koiduaegne emahirv”. Septuagintas on pealkiri sõnastatud “hommiku vastuvõtmisest” (*hyper tes antilepseos tes heothines*). Kirikuisad nägid selles ennustust ülestõusmise hommiku õnnest ja rõõmust. Enne päevatõusu on pime ning psalm kirjeldab Suure Reede pimedust. Ülestõusmise hommik on aga saabumas. Sellega seoses esitan Psalmi 88 kommentaaris tõlgenduse, milles ülestõusmishommiku kirkus lohutab Peetrust Suure Reede järgse laupäeva ahistustes.

Jeesus Kristus on hea karjane (Ps 23)

Johannese evangeeliumis nimetab Jeesus ennast heaks karjaseks (Jh 10:11-18): “Mina olen hea karjane. Hea karjane annab oma elu lammaste eest. Palgaline aga, kes ei ole karjane ja kelle omad lambad ei ole, kui ta näeb hunti tulemas, jätab lambad maha ja põgeneb – ja hunt kisub neid ja ajab nad laiali –, ta on ju palgaline ega hooli lammastest. Mina olen hea karjane ja tunnen omi ja minu omad tunnevad mind, nõnda nagu Isa tunneb mind ja mina tunnen Isa, ning annan oma elu lammaste eest. Ja mul on veel lambaid, kes ei ole sellest tarast, neidki pean ma juhtima; ja nad kuulevad minu häält ning siis on üks kari ja üks karjane. Isa armastab mind seepärast, et ma annan oma elu, et seda jälle tagasi võtta. Keegi ei võta seda minult, vaid mina ise annan selle omal tahtel. Minul on meelevald seda anda ja minul on meelevald seda jälle võtta. Selle käsu olen ma saanud oma Isalt.” Nende Jeesuse sõnade kaudu avaneb Psalmi 23 sõnum kristlastele kõige paremini.

Vanas Testamendis on karjase-kujundit kasutatud sageli. Neist kõige näitlikum on ilmselt Hesekieli raamatu 34. peatükk. Esmalt räägitakse salmides 1-10 halbade karjastest. Kõlbmatud karjased ei kannu oma karja eest hoolt. Sellepärast annab Issand teada, et Ta ise otsib oma lambaid ja on neile karjaseks (Hs 34:15-16): “Mina ise hoian oma lambaid ja mina viin nad hingama, ütleb Issand Jumal. Ma otsin kadunud ja toon tagasi eksinu, ma seon haavatut ja kinnitan nõtra; aga lihava ja tugeva ma hävitan. Ma karjatan neid, nagu on õige.” Issand töötab äratada ka uue Taaveti, Messia oma rahva karjaseks. Kuidas saab Issand ise olla oma karjale karjaseks, kui ta äratas sellele ükskord karjaseks Taaveti? Vastus on leitav töötusest (Hs 34:23-24): “Ja ma panen neile üheainsa karjase, kes karjatab neid, oma sulase Taaveti. Tema hakkab neid karjatama ja on neile karjaseks. Ja mina, Issand, olen neile Jumalaks, ja mu sulane Taavet on vürst nende keskel. Mina, Issand, olen rääkinud.”

Vanas Testamendis ja eriti Hesekieli raamatus esineb korduvalt nn lepinguvormel, mille järgi Issand saab olema Iisraeli Jumal ning

Iisrael saab Tema rahvaks. Nõnda töötab nt Hs 36:28: "Ja te saate elada maal, mille ma olen andnud teie vanemaile; teie olete minu rahvas ja mina olen teie Jumal." Hesekieli raamatu 34. peatükis on lepinguvormel sõnastatud uuel viisil. Issand saab olema Iisraeli Jumal ning Taavet nende vürst. Sama lootust on väljendatud ka Hoosea ja Jeremija raamatutes. Hoosea 3:5 järgi pöörduvad iisraellased Jumala ja Tema antud uue Taaveti poole aegade lõpul: "Seejärel Iisraeli lapsed pöörduvad ja otsivad Issandat, oma Jumalat, ja Taavetit, oma kuningat; nad tulevad värisedes Issanda ja tema headuse juurde viimseil päevil." Jeremija 30:9 töötab omakorda, et rahvas saab teenida mõlemat: "... nad teenivad Issandat, oma Jumalat, ja Taavetit, oma kuningat, kelle ma neile tõstan." Uuel Taavetil on seega eriline roll Jumala päästeplaanides ja selles uues lepingus, mille Ta oma rahvaga sõlmib.

Jumala olemine karjaseks teostub selles, et rahvas saab oma karjaseks uue Taaveti. Hesekieli 34. peatükk sisaldab kristoloogilist saladust, millest tunnistab Uus Testament: Isa ja uus Taavet on üks. Johannese evangeelium õpetab seda karjase-kristoloogiat õpetab meile põhjalikumalt. Jeesus ütleb, et Ta on hea karjane. Samal moel kirjeldab Ta oma lähedast suhet Jumal Isaga: "nõnda nagu Isa tunneb mind ja mina tunnen Isa" (Jh 10:15). Jeesus ütleb, et Isa armastab Teda just sellepärast, et Ta on valmis andma oma elu lammaste eest (Jh 15:11,15,17).

Kristlikus kirikus on Psalmi 23 peetud kirjelduseks Jeesusest. Augustinus sõnastab selle lihtsalt: "Kuna Issand Jeesus Kristus on minu Karjane, siis ei ole mul puudust millestki." Ilmutusraamatus kasutatakse psalmi sõnu Jeesuse kohta (Ilm 7:17): "Tall, kes on trooni keskel, hoiab neid kui karjane ja juhatab nad eluvee allikaile; ning Jumal pühib ära iga pisara nende silmist." Nendes Ilmutusraamatu sõnades saab nähtavaks psalmi sõnum: "Haljale aasale paneb ta mind lebama, hingamisveele saadab ta mind."

Athanasius meenutab Marcellinusele, et kristliku elu kestel saab ta kogeda, kuidas Issand teda hästi ja turvaliselt karjatab. Siis saab ta laulda Psalmi 23. Kristlane näeb psalmis viidet sakramentidele: "Ta juhatab mind [ristimis]vee äärde, seal saan ma hingata." "Sa katad mu ette [armu]laua mu vastaste silma all." Surmatunnil saab

kristlane võtta vastu viimse võidmise: "Sa võiad mu pead õliga, mu karikas on pilgeni täis." Surivoodil saab kristlane meenutada elu koos Jeesusega ning tänada: "Ainult headus ja heldus järgivad mind kõik mu elupäevad ja ma jään Issanda kotta eluajaks."

Jumala Poeg kutsub kõik kristlased enda juurde (Ps 24)

Oma kirjas korintlastele ütleb Paulus, et kristlane ei tohi kasutada oma vabadust teise inimese solvamiseks. Küsimus on selles, mis on lubatud ja mis mitte (1Kr 10:23–33): "Õeldakse: "Kõik on lubatud!" – Siiski kõigest ei ole kasu. "Kõik on lubatud!" – Siiski kõik ei ehita kogudust. Ärgu ükski otsigu oma, vaid teise kasu! Kõike, mida lihaturul müüakse, sööge, ja ärge hakake kõhklema sisetunde pärast, sest *maa ja tema täius on Issanda päralt!* Kui keegi uskmatuist kutsub teid külla ja te tahate minna, siis sööge kõike, mida teile ette pannakse, kõhklemata sisetunde pärast. Kui aga keegi peaks teile ütleva: "See on ohvriliha", siis ärge sööge selle inimese pärast, kes tegi märkuse, ning sisetunde pärast. Aga ma ei räägi sinu, vaid teise sisetundest. Sa ehk ütled: "Mispärast peab nüüd teise sisetunne minu vabaduse suhtes olema määrav? Kui mina seda tänuga vastu võtan, miks mind siis teotatakse selle pärast, mille eest ma tänan?" Niisiis, kas te nüüd sööte või joote või teete midagi muud – tehke seda Jumala austamiseks! Ärge olge komistuseks ei juutidele ega kreeklastele ega Jumala kogudusele, nii nagu minagi püüan igati kõigile meeldida ning ei otsi oma, vaid paljude kasu, et nad päästetaks." Vanast Testamendist viidatud põhjendus "maa ja tema täius on Issanda päralt" pärineb Psalmi 24 algusest.

Kui Paulus on psalmi oma kirjas tsiteerinud, siis ilmselt on ta selle sisu üle põhjalikumalt järele mõelnud. Psalm räägib õigest inimesest, kes võib astuda Siioni mäele Jumala palge ette (Ps 24:3–6): "Kes tohib minna Issanda mäele ja kes tohib seista ta pühas paigas? See, kes süütu kätelt ja puhas südamedelt, kelle hing tühja ei himusta

ega vannu pekkuseks. Tema saab õnnistuse Issandalt ja õiguse oma Jumalalt, kes on tema pääste. See on sugupõlv, kes teda nõuab, kes otsib su palet – see on Jaakob.” Paulus annab kristlastele juhise kanda oma ligimese eest hoolt armastuses ja puhta südamega. Veel pöörab Paulus tähelepanu sellele, et Jumala juurde astub “rahvas”, mitte üksikisik. Sellepärast ei tohi keegi teise usulisi veendumusi või nõrka südametunnistust halvustada, vaid peab seda austama.

Psalm lõpeb kirjeldusega Issanda saabumisest templisse (Ps 24:7–10): “Teie, väravad, tõstke oma pead, ja teie, igavesed ukсед, saage kõrgeks, et aukuningas saaks sisse tulla! Kes on see aukuningas? See on Issand, tugev ja vägev Issand, vägev sõjas. Teie, väravad, tõstke oma pead, ja teie, igavesed ukсед, saage kõrgeks, et aukuningas saaks sisse tulla! Kes on see aukuningas? Issand Sebaot, see on aukuningas!” Malakia raamatus on ennustatud, et lõpuajal läkitab Jumal oma templisse Issanda, kes korraldab ümber jumalateenistuse (Ml 3:1–2): “Vaata, ma läkitan oma ingli ja tema valmistab minu ees teed. Ja äkitselt tuleb oma templi juurde Issand, keda te otsite, ja lepingu ingel, keda te igatsete. Vaata, ta tuleb, ütleb vägede Issand. Aga kes suudab taluda tema tuleku päeva? Ja kes jääb püsima tema ilmudes? Sest tema on nagu sulataja tuli ja nagu pesupesija leelis.” Rääkisime Psalmi 12 kommentaaris Jumala sõnast, mida on seitsmekordselt tulega järele proovitud. Malakia ennustus on täitunud Jeesuses, kes on Jumala Sõna. Ta tõi endaga kaasa järelekatsetud tõe, mis põletas neid, kes ei tahtnud seda vastu võtta. Jeesus saabus templisse paasapühäl ning puhastas selle. Enne seda oli Ta täitnud Sakarja raamatu ennustuse eesliga linna saabuvast Messiasist, kelle ülesandeks on kuulutada “rahvaile rahu” (Sk 9:9–10). Sakarja raamatu lõpus on teinegi ennustus lehtmajadepühäl Jeruusalemma saabuvatest rahvahulkadest (Sk 14:16–19). Enne seda tehakse Jeruusalemma tempel pühaks teenimispaigaks (Sk 14:20–21): “Ja potid Issanda kojast on nagu piserdusnõud altari ees. Iga pott Jeruusalemmas ja Juudas on pühitsetud vägede Issandale. Ja kõik ohverdajad tulevad ja võtavad need ning keedavad nende sees. Ja sel päeval ei ole enam ühtegi kaubitsejat vägede Issanda kojast.” Nende Vana Testamendi tekstide valguses on mõistetav Jeesuse tegutsemine templis. Ta tahtis, et Jeruusalemma tempel oleks

palvekoda kõigile rahvastele, nõnda et iga inimene võiks leida ühenduse elava Jumalaga (Mk 11:15–17): “Ja nad tulid Jeruusalemma. Ja Jeesus läks pühakotta ning hakkas välja ajama neid, kes pühakojas müüsid ja ostsid, ning lükkas kummuli rahavahetajate lauad ja tuvimüüjate pingid ega lubanud, et keegi kannaks asju läbi pühakoja. Ja ta õpetas ja kõneles neile: “Eks ole kirjutatud, et minu koda hüütagu palvekojaks kõigile rahvastele? Aga teie olete selle teinud röövlikoopaks!”” Kristlased nägid Psalmis 24 head Issandat, Jeesust Kristust, kes kannab hoolt, et igal inimesel oleks võimalik saada osa Jumala valmistatud päästest.

Justinos Märter kasutab Psalmi 24 tunnistusena Jeesuse taevaminemisest. Uus Testament annab sellele tõlgendusele päris hea tausta, sest kirjas heebrealastele räägitakse Jeesuse saabumisest taevasesse kõige pühamasse paika ning Psalmis 24 räägitakse Jeruusalemma templist. Justinos kirjeldab Jeesuse saabumist taevasse üsna värvikalt (*Dialoog*, § 36): “Kui Ta tõusis surnuist ja läks taevasse, määras Jumal valitud taevased vürstid, kes avasid taeva väravad, et kirkuse kuningas pääseks sisse ja istuks Isa paremale käele, kuni Ta paneb kõik vaenlased Tema jalgade järriks, nagu kuulutatatakse teises psalmis. Kui siis need taevased vürstid nägid Teda olevat väliselt ilma ilu, au ja kirkuseta, siis nad ei tundnud Teda ära ning küsisid: “Kes on see kirkuse kuningas?” Püha Vaim vastas kas iseenda või Isa nimel: “Vägede Issand. Tema on kirkuse kuningas!” Kõik on ühel meelel selles, et Jeruusalemma templi väravahoidjad ei oleks julgenud öelda “Kes on see kirkuse kuningas” Saalomoni kohta, nõnda auline oli see kuningas, ega lepingulaeka kohta.”

Kristlane palub oma patud andeks Jeesuses nimes (Ps 25)

Jeesus räägib võrdumi variserist ja tõlnerist, kes templis palvetavad (Lk 8:9–14). Mõlemad lahkuvad sealt õigeksaanuna. Variseri puhul

arvab seda ta ise, tõlneri puhul aga Jumal. Tõlneri palve jõuab Jumalani. Luukas räägib (Lk 18:13): "Aga tõlner seisis eemal ega tahtnud silmigi tõsta taeva poole, vaid lõi endale vastu rindu ja ütles: „Oh Jumal, ole mulle patusele armuline!“ Tõlneri palve kohandab psalmi palumist (Ps 25:11): "Oma nime pärast, Issand, anna andeks mu süütegu, sest see on suur!" Andeksandmine toimub Jumala nime aule apelleerides. Sakarja raamatus ennustatakse (Sk 14:9): "Ja Issand on kuningaks kogu maale. Sel päeval on Issand ainus ja tema nimi on ainus."

Esimesed kristlased andsid Jeesusele mitmeid kristoloogilisi tiitleid. Üks neist oli "Jumala Nimi". Vana Testamendi judaistlikus tõlgendustraditsioonis võidi paljudes kohtades, kus räägitakse Jumala ilmumisest inimestele, rääkida tema Nimest (*Šem*). Jumala Nimi esindas Teda ennast. Sakarja raamatu kirjakohta järgides pidasid kristlased oluliseks, et lisaks Jumala ainsusele (5Ms 6:4) hakataks tunnustama ka tema Nime ainsust. Kristlased nägid selles töötuses viidet Jumala Pojale. Kui psalmis palutakse Jumalat andestada "oma nime pärast", siis viidatakse sellega Jumala Poja ohvrisurmale. Kristlastel ongi tavaks öelda: "patud antakse andeks Jeesuse nimes ja Tema lepitusveres". Jeesuse nime suurust ning võimalust pääseda üksnes Tema nimes tõstab esile Peetruse kõne Suurkohtu ees (Ap 4:8-12): "Siis Peetrus, täis Püha Vaimu, ütles neile: "Rahva ülemad ja vanemad! Kui meid täna üle kuulatakse vigasele inimesele tehtud heateo pärast, mille läbi ta päästeti, siis olgu teile kõigile ja kogu Iisraeli rahvale teada, et see sündis Jeesuse Kristuse, Naatsaretlase nime abil, kelle teie lõite risti, aga kelle Jumal on üles äratanud surnuist. Sellesama tõttu seisab see inimene siin teie ees tervena. Jeesus on "kivi, mille teie, ehitajad, olete tunnistanud kõlbmatuks, mis on saanud nurgakiviks". Ja kellegi muu läbi ei ole päästet, sest taeva all ei ole antud inimestele ühtegi teist nime, kelle läbi meid päästetaks."

Uues Testamendis viidatakse psalmi sõnumile mitmel korral. Salmis 5 palutakse: "Juhi mind oma tõeteel ja õpeta mind; sest sina oled mu pääste Jumal, sind ma ootan kogu päeva!" Jeesus õpetab, et Tema läkitatud Püha Vaim juhatab kristlased tundma kõike tõde (Jh 16:13-15): "Aga kui tema, Tõe Vaim, tuleb, juhhib ta teid kogu tõesse, sest

tema ei räägi iseenesest, vaid ta räägib, mida kuuleb, ja ta kuulutab teile tulevasti asju. Tema kirkastab mind, sest ta võtab minu omast ja kuulutab teile. Kõik, mis on Isal, on minu päralt, seepärast ma ütlesin, et ta võtab minu omast ja kuulutab teile.“ Psalmis öeldakse veel (s. 10): “Kõik Issanda teerajad on heldus ja tõde neile, kes peavad ta lepingut ja tema tunnistusi.” Johannese evangeeliumi järgi on Jeesus ainuke tee Isa juurde. Ta on tõde ja elu (Jh 14:6). Seega on Jeesus tee, millel Jumal tahab meid juhatada ning Ta on tõde, mille juurde Jumal tahab meid juhatada. Küsides Jeesuselt: “Mis on tõde?” (Jh 18:38), esitas Pilaatus filosoofilise küsimuse. Jeesus on aga pisut varem rääkinud tõest, kes on isik (Jh 18:37): “Mina olen selleks sündinud ja selleks tulnud maailma, et ma annaksin tunnistust tõe kohta. Igaüks, kes on tõe seest, kuuleb minu häält.” Johannese evangeeliumis tunnistab Jeesus juutidele, et Ta on tulnud Isa juurest. Tema ise on tõde ning iga tõest sündinu on uueksündinud inimene ja kuuleb Jeesuse häält. Sellepärast palvetatakse psalmis, et Jumal juhataks patuse õigete teele tundma tõde (Ps 25:8): “Hea ja õiglane on Issand; sellepärast ta õpetab patustele õiget teed.”

Psalm 25 on hingehoidlik tekst igale kiusatusse ja vaimulikku ahistusse sattunud kristlasele. Ehkki pimedusejõudude vaenuväed on loendamatud, on Jumala juures andeksandmine ja rahu (Ps 25:15–20): “Mu silmad on alati Issanda poole, sest tema tõmbab mu jalad võrgust välja. Pöördu mu poole ja ole mulle armuline, sest ma olen üksildane ja vilets! Ahastused täidavad mu südame; tõmba mind välja mu kitsikustest! Vaata mu viletsust ja mu vaeva ja anna andeks kõik mu patud! Vaata mu vaenlasi, sest neid on palju, ja vägivaldset vihavaenu, millega nad mind vihkavad! Hoiu mu hinge ja kisu mind välja; ärgu ma jäägu häbisse, sest ma otsin pelgupaika sinu juures!” Kristuse pärast on kristlasel eesõigus ligineda Jumalale ning leida armu abiks õigel ajal (Hb 4:16): “Läki siis julgusega armu aujärje ette, et me halastust saaksime ja armu abiks leiaksime parajal ajal!”

Pilaatus peseb oma käed puhtaks Jumala Poja surmast (Ps 26)

Matteus on talletanud ühe detaili kohtumõistmisest Jeesuse üle (Mt 27:24): “Kui siis Pilaatus nägi, et ta midagi ei võinud parata, vaid lärm läks aina suuremaks, siis ta võttis vett ja pesi rahvahulga ees oma käsi, öeldes: “Ma olen süüta selle verest! Küll te näete!”” Käsi pestes jäljendas Pilaatus juudi puhastusriitusi, mida ta oli templi juures näinud. Tõenäoliselt oli Pilaatusel selle rituaali jaoks oma seletus – ta tahtis Jeesuse surmast ennast lahti öelda. Tema ei olnud selle eest vastutav.

Psalmis räägitakse käte pesemise rituaalist (Ps 26:6): “Ma pesen oma käsi süütuses.” Käte pesemine oli rituaal, millega taheti näidata soovi Jumala ees puhastuda. Rituaal eeldas ka sisemist valmistumist ja soovi elada Jumala tahte kohaselt. Kohe järgnevalt öeldaksegi (Ps 26:6–8): “[Ma] käin sinu altari ümber, Issand, et kuuldavale tuua tänu ja jutustada kõiki su imeasju. Issand, ma armastan su koja asukohta ja su auhiilguse asupaika!” Pilaatus ei tahtnud rõõmustada Jumala kohalolekust templis, selle asemel langetas ta templi kõrval asetsevas Antonia kindluses Jeesusele surmaotsuse. Ta ei mõelnud Psalmi järgnevatele sõnadele, milles palutakse pääsemist patuste inimeste seast (Ps 26:9–10): “Ära korista mu hinge koos patustega ega mu elu koos meestega, kes verd valavad, kelle kätes on häbitöö ja kelle parem käsi on täis altkäemaksu!” Pilaatus oli nõu pidanud just taoliste mõrvaritega, kes andsid Jeesuse kinnivõtmiseks Juudas Iskariotile 30 hõberaha. Kui Pilaatus oleks pühi kirju hoolega uurinud, oleks ta leidnud ka need kohad, milles hoiatatakse koos kambaga kurja tegemise eest (2Ms 23:2): “Ära järgne jõugule kurja tegema ja ära kosta riiuasjas jõugu järele paindudes, et sa õigust ei väänaks!” Õpetussõnades leidub justkui konkreetset Pilaatusele antud nõuane (Õp 24:11–12): “Päästa need, keda viiakse surma, ja peata, kes vanguvad tapmisele! Kui sa ütled: “Vaata, me ei teadnud seda”, kas siis südamete läbikatsuja ei saa sellest aru? Su hinge hoidja teab seda ja tasub inimesele ta tegu mööda.”

Psalm õpetab kristlasele, et ta ei peaks astuma liitu uskmatutega. Meile antakse ka eeskuju (Ps 26:4): “Ma ei ole istunud koos valelike inimestega ega lähe kaasa salalikega.” Paulus annab selle kohta üksikasjalikuma õpetuse (2Kr 6:14–19): “Ärge hakake vedama võõras ikkes koos uskmatutega! Mis ühist on õigusel ja ülekohtul või mis osadust valgusel pimedusega? Mis kooskõla on Kristusel Beliariga või mis osa on usklikul uskmatuga? Kuidas sobib Jumala tempel kokku ebajumalatega? Meie oleme ju elava Jumala tempel, nõnda nagu Jumal on öelnud: “Ma tahan nende seas elada ja käia ja olla nende Jumal, ja nemad on minu rahvas. Seepärast minge ära nende keskelt ja eralduge neist,” ütleb Issand, “ja ärge puudutage rüvedat, siis ma võtan teid vastu ja olen teile Isaks, ja teie olete mulle poegadeks ja tütardeks,” ütleb Kõigeväeline Issand.”

Kristlane ei taha oma käsi Jeesuse surmast puhtaks pesta. Ta palub iga päev võimalust sellest osa saada, sest ta tuletab meelde oma ristimist. Selles ta liideti Kristuse surmaga (Rm 6:3), aga selles ta ka puhastati kõigest patust (Ap 22:16). Jeesuse surma läbi on kristlane pääsenud kindlale päästekaljule (Ps 26:12): “Mu jalg seisab tasasel teel. Kogudustes ma kiidan sind, Issand!”

Küsija saab ja otsija leiab Kristuse (Ps 27)

Psalmis otsitakse Jumala enese sõnale tuginedes Tema palet (Ps 27:8): “Sinu sõna on see, mida mu süda ütleb: “Otsige mu palet!” Siis ma otsin, Issand, sinu palet.” Kristlane võib olla kindel, et Jumal kuuleb tema palvet. Kui ta palub midagi Jumala tahte kohaselt, siis kindlasti talle ka vastatakse (Mt 7:7–11): “Paluge, ja teile antakse, otsige, ja te leiate, koputage, ja teile avatakse, sest iga paluja saab ja otsija leiab ja igale koputajale avatakse! Kas on teie seas sellist inimest, kellelt ta poeg palub leiba, ent tema annab talle kivi? Või kui ta palub kala, ent ta annab talle mao? Kui nüüd teie, kes olete kurjad, oskate anda häid ande oma lastele, kui palju enam teie Isa, kes on taevas, annab head neile, kes teda paluvad!” Jumal tahab anda oma lastele häid ande. Jumala kalleim and on Kristuse toodud

lunastus. Paulus õpetab sellest suurimast annist nõnda (Rm 3:22–25): “Siin ei ole erinevust, sest kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses, kelle Jumal on seadnud armu aujärjeks (*hilasterion*), tema veres lepitusohvriks usu kaudu.” Kreeka sõna *hilasterion*tähistab lepingulaeka peal olevat lepitamise kohta. Vaatleme selle tähendust lähemalt Psalmi 132 juures.

Psalmi järgi kuuleb Jumal kõiki palveid Jeruusalemma templis (Ps 27:4): “Ühte ma olen palunud Issandalt; seda ma üksnes nõuan, et ma saaksin asuda Issanda kojast kogu oma eluaja ning tähele panna Issanda leebust ja oodata Tema vastust Tema templis.” Templi pühitsemisel palus Saalomon, et Jumal kuuleks ka kõiki neid palveid, mida palutakse templi poole pöördununa (1Kn 8). Johannese evangeeliumi alguses õpetab Jeesus, kus saab Jumalaga tõeliselt kohtuda. Jeesus vestleb Naatanaeliga (Jh 1:47–51): “Jeesus nägi Naatanaeli enda juurde tulevat ja ütles tema kohta: “Ennäe, tõeline iisraeli mees, kelles ei ole valet.” Naatanael küsis temalt: “Kust sa mind tunnud?” Jeesus vastas ja ütles talle: “Ma nägin sind viigipuu all, enne kui Filippus sind hüüdis.” Naatanael ütles talle: “Rabi, sina oled Jumala Poeg, sina oled Iisraeli kuningas!” Jeesus vastas talle: “Kas sa usud vaid seepärast, et ma ütlesin sulle, et nägin sind viigipuu all? Sa saad näha suuremaid asju kui need.” Ja Jeesus ütles talle: “Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te näete taevast avatuna ja Jumala ingleid astuvat üles ja alla Inimese Poja juurde.””

Jeesus tuletab Naatanaelile meelde Jaakobi unenägu. Jaakob ööbis, kivi pea alla panduna, Peetelis ning nägi ingleid maa ja taeva vahel üles-alla kõndivat. Jaakob mõistis, et sellesse paika tuleb ehitada pühamu (1Ms 28). Hiljem hakati Peeteli pühakojas Jumalat väärtalt teenima (1Kn 12–13). Aamos ja Hoosea kuulutavad, et Peetelisse ei tohi enam minna, sest selle jumalateenistus on rikutud (Am 4:4–5; Ho 4:15). Nagu Jeesus ütles, pidi nõnda juhtuma ka Jeruusalemma templiga (Jh 2:13–25). Jeesus õpetas oma jüngritele, et Tema teenimiseks pole vaja suuri ehitisi. Viigipuu vari on piisav katuseks ja peaalune kivi altariks. Seega võibki kristlane mõista Psalmi 27 nõnda, et Jumal juhatab enda omad mitte tingimata uhkesse templihoonesse, vaid tagasihoidlikku telki. Telk on asetatud kaljule

ning selles kohas saab kristlane teenida Jumalat (Ps 27:5–6): “Ta peidab mind oma majasse kurjal ajal, ta peab mind salajas oma telgi pelgupaigas, ta tõstab mu üles kaljule. Nüüd kerkib mu pea üle mu vaenlaste, kes mu ümber on, ja ma tahan tema telgis ohverdada hõiskamisohvreid, ma tahan laulda ja mängida Issandale!”

Athanasios kirjutab Marcellinusele, et ta peab seda psalmi lugema siis, kui mõni vaenlane pilkab teda ning väidab, et tal ei ole võidmist. Mõtte võidmisest sai Athanasios Septuaginta mõnes käsikirjas psalmile antud pealkirjast: “Taaveti psalm enne tema võidmist.” Kui kristlast pilgatakse sellepärast, et ta ei ole “võitnud”, s.t ta ei vasta kellegi poolt seatud usu mõõdupuule, siis selle psalmi sõnades saab ta hingamise. Jeesus on alati otsinud põlatuid ja rõhutuid, neid, kes tahavad vabaneda patu koorma alt, kuid kellel ei ole selleks jõudu. Psalm õpetab kristlasele, et taevas on Isa, kes teda kindlasti kuuleb (Ps 27:10–14): “Mu isa ja ema hülgasid minu, aga Issand võtab mu üles. Õpeta mind, Issand, oma teele ja juhata mind tasasele teerajale mu vaenlaste pärast! Ära anna mind mu rõhujate meelevalda; sest mu vastu on tõusnud valetunnistajad, kes turtsuvad vägivallast! Ometi ma usun, et saan näha Issanda headust elavate maal. Oota Issandat, ole vahva, ja su süda olgu kindel! Oh, oota Issandat!”

Kristlane võib paluda usus ilma kahtlemata (Ps 28)

Psalmid õpetavad kristlasi õigesti palvetama. Nad saavad psalmidest õppida palve “emakeelt”. Psalmid on Jumala sõnad, mida kristlane endasse vastu võtab ning palvena Jumalale tagasi kõneleb. Siis võib tõeks saada see, millest Jeesus rääkis enda omadele (Mt 21:22–22): “Tõesti, ma ütlen teile, kui teil oleks usku ja te ei mõtleks kaksipidi, siis te ei teeks üksnes seda, mis juhtus viigipuule, vaid kui te sellele mäele ütleksite: “Kerki ja kukuta end merre!”, siis see sünniks. Ja kõike, mida te iganes palves palute

uskudes, seda te saate." Psalm 28 on selle suurepäraseks näiteks. See algab abipalvega, milles väljendub kartus, et Jumal ei kuule (Ps 28:1-2): "Sinu poole, Issand, ma hüüan, mu kalju! Ära pöördu vaikides minust eemale, et ma su vaitolemise tõttu ei saaks nende sarnaseks, kes lähevad alla hauda! Kuule mu anumise häält, kui ma kisendan su poole, kui ma tõstan oma käed su pühamu pühima paiga poole!" Lõpus on palvetaja siiski kindel, et Issand tuleb talle appi (Ps 28:6-7): "Kiidetud olgu Issand, sest ta on kuulnud mu anumise häält! Issand on mu tugevus ja mu kilp, tema peale lootis mu süda ja ma sain abi. Sellepärast ilutseb mu süda ja ma tänan teda oma lauluga." Palvetaja kahtlus, kas Jumal tahab teda kuulda ja vastata, on haihtunud! Kuidas taolist psühholoogilist muutust peaks mõistma? Tegemist ei ole enesesisendusega, milles palvetaja langeb mingisse ekstaasi ja kinnitab endale, et Jumal kuuleb teda. Seda selgitab eelmine Psalm 27. Jumala juurde sai tulla palvetama töötuse pärast kuulda Jeruusalemma templis öeldud palveid. Palvetaja usk haarab töötusest kinni, see ripub Jumala küljes ega lase Temast enne lahti, kui on saanud õnnistuse. Visa usku õpetab Jaakob, kes võitleb Jumalaga Jabboki jõe ääres (1Ms 32:25-31): "Jaakob ise jäi üksinda maha. Siis heitles üks mees temaga, kuni hakkas koitma. Aga kui see nägi, et ta ei saanud võimust tema üle, siis ta lõi tema puusaliigest; ja Jaakobi puusaliiges nihkus paigast, kui ta heitles temaga. Ja mees ütles: "Lase mind lahti, sest juba koidab!" Aga tema vastas: "Ei ma lase sind mitte, kui sa mind ei õnnista!" Siis ta küsis temalt: "Mis su nimi on?" Ja ta vastas: "Jaakob." Seepeale ütles tema: "Su nimi ärgu olgu enam Jaakob, vaid olgu Iisrael, sest sa oled võidelnud Jumala ja inimestega ja oled võitnud!" Siis küsis Jaakob ja ütles: "Ütle nüüd mulle oma nimi!" Aga ta vastas: "Miks sa mu nime küsid?" Ja ta õnnistas teda seal. Ja Jaakob pani sellele paigale nimeks Penuel, sest ta ütles: "Kuigi ma nägin Jumalat palgest palgesse, pääses siiski mu hing!" Päike tõusis, kui ta puusast longates Penuelist edasi läks." Jaakob oli saanud Iisakilt õnnistuse ning Peetelis oli Jumal ennast talle ilmutanud. Naastes töötatud maale, et kohtuda oma vennaga, Jaakob kardab. Ta ei tea, kas tal õnnestub vennaga leppida või tema ja ta pere hoopis tapetakse. Jaakobil on siiski Jumala töötus õnnistusest, mis kuulub talle oma vanaisa Aabrahami ja oma isa

Iisaki järglasena. Jaakob haarab Jumala töotusest kinni ning maadleb tundmatu mehega, kes hiljem osutub Jumalaks. Jumal tahab, et Tema töotustest kinni haarates Tema omad võidaksid Teda. Psalmi 22 sõnad kirjeldavad Jeessuse valu, kui ta Isa poolt hüljatuna ristil sureb. Aga psalmi sõnades sisaldub ka lohutus. Jumal päästab Tema, kes sureb Jumala poolt hüljatuna. Mitmed kirikuisad ütlevad, et Psalm 28 räägib Jeessusest Tema kannatusteel.

Jeesus on igale kristlasele eeskujuks Jumala sõnas olevast väest. Jeesus rääkis Jumala sõnu ja tegi imesid. Teda järgides saavad ka kristlased õppida lootma Jumala sõnale (Mk 16:17-18): "Uskujaid saadavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürgmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks." Psalmi viimased salmid ulatavad Jumala pääste ka kristliku koguduseni (Ps 28:8-9): "Päästa oma rahvas ja õnnista oma pärisosa; hoia neid nagu karjane ja kanna neid igavesti!"

Seitse kõuehäält enne kohtupäeva (Ps 29)

Ilmutusraamatus kisendab Jumala saadetud ingel suure häälega ning sellele järgneb seitsme pikse kõuemürin (Ilm 10:1-4): "Ma nägin teist võimsat inglit maha tulevat taevast, riietatud pilve, ning tema pea kohal oli vikerkaar ning ta palged olid nagu päike ning ta jalad nagu tulesambad ning ta käes oli avatud väike rullraamat. Ta pani oma parema jala mere peale ja vasaku jala maa peale ning kisendas suure häälega, otsekui lõvi möirgaks. Kui ta kisendas, rääkisid seitse pikset oma kõuemürinaga. Ja kui need seitse pikset olid rääkinud, siis ma tahtsin hakata kirjutama. Ma kuulsin häält taevast hüüdvat: "Pane pitsoriga kinni, mis need seitse pikset on kõnelnud, ning ära kirjuta seda!""

Miks räägib tekst just seitsme pikse mürinast? Vastus on leitav Psalmist 29. Nimelt esineb Jumala hääl Psalmis seitsmel korral: "Issanda *hääl* on vete peal... Issanda *hääl* kostab võimsasti,

Issandahääl kostab toredasti. Issanda *hääl* murrab seedreid... Issanda mürina *hääl* purskab tuleleeki. Issanda mürina *hääl* paneb kõrbe värisema... Issanda mürina *hääl* paneb emahirved poegima." Jumala häält võrreldakse ka äikese tohutu mürinaga: "Auhiilguse Jumal müristab."

Psalm algab üleskutsega kõigile jumalikele olenditele – Septuaginta tõlgib siin "Jumala pojad", pidades silmas ingleid – austada Jumalat (Ps 29:1–2): "Andke Issandale, te jumalalapsed, andke Issandale au ja võimus! Andke Issandale tema nime au, pühas ehtes kummardage Issandat!" Ilmutusraamatus on mitmeid kohti, kus inglid annavad au Jumalale ja Tallele. Ilmutusraamatu 4. ja 5. peatüki järgi on üksnes Tall väärt avama lõpuaja rullraamatut. Ilmutusraamatu lõpus lauldakse rõõmulaulu Jumala ja Talle auks (Ilm 19:6–8): "Ma kuulsin otsekui suure rahvahulga häälekõma ning otsekui suurvee kohinat ning otsekui võimast piksemürinat hüüdmas: "Halleluuja! Sest Issand, meie Jumal, Kõigeväeline, on hakanud valitsema kuningana! Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse." See peenlinane on pühade õiged seadmised." Psalmi lugedes ("Ent tema templis ütlevad kõik: "Oh seda auhiilgust!", Ps 29:9) võib kristlane kuulda Ilmutusraamatu kirjeldatud võimast rõõmulaulu taevas Jumala auks.

Psalm lõpeb uhkelt (Ps 29:10–11): "Issand istus aujärjel veeuputuse tules, ja Issand jääb kuningaks igavesti! Issand annab tugevuse oma rahvale; Issand õnnistab oma rahvast rahuga." Heebreakeelse algteksti järgi valitseb Issand kuningana "veeuputuse kohal". Isegi kui tundub, et Jumalal ei ole enam väge enda omasid maailmas kaitsta, siis on Ta ometigi ligi ja toetab omi. Jumal seab kurjale piiri, millest see üle ei pääse (Ii 38:8–11): "Ja kes sulges ustega mere, kui see esile murdes emausast välja tuli, kui ma panin pilved selle kattedeks ja pilkase pimeduse mähkmeiks, kui ma sellele lõin korra, panin riivid ja ukсед ning ütlesin: "Siiani sa võid tulla, mitte edasi, siin vaibugu su uhked lained!"?"

Ilmutusraamatu järgi valitsevad Jumal ja Tall maailma lõpuaja sündmuste üle taevast, kust Saatan on välja heidetud (Ilm 12:10–12):

“Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning tema Kristuse meelevald, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja ööl. Nemad on ta ära võitnud Talle vere läbi ning oma tunnistuse sõna läbi ega ole oma elu armastanud surmani. Seepärast rõõmustage, taevad, ning teie, kes neis viibite! Häda maale ja merele, sest kurat on tulnud alla teie juurde; ta on suures raevus, teades, et tal on aega üürikeseks.” Kristlane võib olla kindel, et keset raskeid katsumusi suudab Jumal enda omade eest hoolt kanda; Jeesus on ju töotanud olla nende juures iga päev kuni maailmaajastu lõpuni (Ps 29:11): “Issand annab tugevuse oma rahvale; Issand õnnistab oma rahvast rahuga.”

Kristlane päästetakse surmaohust (Ps 30)

Juudi pärimuse järgi armastasid Psalmi 30 eriti Makkabite aja tagakiusatud juudid. Toona sundis Süüria kuningas Antiookus IV Epifanes juute loobuma oma isade usust. Ohus oli paljude inimeste elu. Teises Makkabite raamatus räägitakse, kuidas mõned juudid andsid pigem oma elu, kui sõid ebajumalatele ohverdatud sealiha (2Makk 6-7). Esimest korda tuleb usk ülestõusmisse ja surmajärgsesse ellu selgelt esile Makkabite ajal (Tn 12:2-3): “Ja paljud neist, kes magavad mulla põrmus, ärkavad: ühed igaveseks eluks ja teised teotuseks, igaveseks põlastuseks. Siis paistavad mõistlikud nagu taevaalaotuse hiilgus, ja need, kes saadavad paljusid õiguse teele, otsekui tähed ikka ja igavesti.” Psalmi töötuses, et Jumal päästab enda omad surmavallast, nähti usku ülestõusmisse (Ps 30:4): “Issand, sina tõid mu hinge välja surmavallast, sa elustasid mind nende hulgast, kes lähevad alla hauda.”

Psalmi võtsid kasutusele ka kristlased. Neid veenis see, et nende Issand oli üles tõusnud ja surma võitnud. Neil oli elav lootus pääseda koos Jeesusega igavesse ellu. Kristliku kuulutuse tuum keskendus paasapäeva sündmustele (1Kr 15:3-5): “Ma olen teile ju kõigepealt edasi andnud seda, mida ma ka ise olen vastu võtnud: et Kristus suri meie pattude eest, nagu on kirjutatud pühades kirjades,

ja et ta maeti maha ja äratati kolmandal päeval üles pühade kirjade järgi ja et ta näitas ennast Keefasele, seejärel neile kaheteistkümmenele.” Pauluse järgi on see sõnum Jumala töotus igale inimesele, millele lootes võib pääseda (1Kr 15:2): “... ja mille läbi te ka pääsete. Kas te peate kinni sõnadest, millega ma teile evangeeliumi kuulutasin? Muidu olete küll ilmaaegu saanud usklikuks.” Veel lisab ta, et sedasama rõõmusõnumit kuulutavad kõik apostlid (1Kr 15:11): “Olgu nüüd mina või nemad – nõnda me kuulutame ja nõnda olete teie saanud usklikuks.”

Psalm 30 räägib kristlasele Jumala suurest armust, mis kannab teda viimse tunni õuduses. Surres on võimalik kogeda, et Jumal ei olegi ligi, vaid hülgab enda omad. Sellepärast paneb Jumal kristlase eluajal proovile, et Ta õpiks nägema Jumala abi ka siis, kui seda ei kogeta. Psalmis väljendatakse seda kaunilt (Ps 30:7-10): “Aga ma mõtlesin heas põlves olles: Mina ei kõigu iialgi! Issand, sina tegid oma heas meeles kindlaks minu kui mäe, kuid sa peitsid oma palge ja ma tundsin hirmu. Issand, sinu poole ma hüüdsin ja oma Issandat ma anusin: „Mis kasu on mu verest, kui ma lähen hauda? Kas põrm hakkab sind tänama? Kas ta kuulutab sinu ustavust?” Jumal tahab kristlase eest ennast varjata, et see õpiks Teda usaldama. Surmatunnil näib kõik hävivat, aga just siis ongi Jumal lähedal, viies kristlase pimedusest valgusesse. Pimeduses Jumalat küll ei nähta, kuid Tema töötused on evangeeliumi sõnas. Nagu töötatud, saab Jumal kristlase aitajaks ning kuuleb tema palvet.

Psalmis saab nähtavaks kristlase usalduslik palve Jumala poole. Ta saab paluda uskudes, vabana kahtlustest, sest Jumal täidab oma töotuse ja tuleb appi. Nõnda muutub psalmi ahistus viimaks rõõmsaks usalduseks. Kristlane saab kinnitust usus, et Jumal päästab ta surmavallast (Ps 30:12-13): “Sina muutsid mu kaebuse mulle ringtantsuks; sa vallandasid kotiriide mu seljast ja panid rõõmu mulle vööks, et mu hing laulaks sulle kiitust ega vaikiks. Issand, mu Jumal, ma tahan sind tänada igavesti!”

Kristlane võib keset surma õudust meelde tuletada, et Jeesus on tema eest surnud. Jumala armutegu on kindel ega sõltu kristlase enda tunnetest. Võib juhtuda, et kristlane peab elama surmahirmuga kuni lõpuni, sest surm on patu palk, tehes igäihele nähtavaks

Jumala viha. Ka ahistuses olles võib kristlane uinuda surmaunele, lootes Jeesusele. Hommikul ärkab ta taevas (Ps 30:6): “Sest tema viha kestab silmapilgu, aga ta lahkus kogu eluaja; õhtul jääb nutt varaks, kuid hommikul on hõiskamine.”

Jeesus annab oma vaimu Jumala kätte, kristlane Jeesuse kätte (Ps 31)

Luuka evangeelium räägib, et ristil surses annab Jeesus oma vaimu Jumala kätte: “Ja Jeesus hüüdis valju häälega: *“Isa, sinu kätte ma annan oma vaimu!”*Seda öeldes heitis ta hinge. Jeesuse sõnad pärinevad 31. psalmi 6. salmist: “Sinu kätte ma usaldan oma vaimu, sest sina oled mu lunastanud, Issand, sa tõe Jumal.”

Psalmis hüüab õige Jumala poole. Ta palub, et Jumal oleks talle kalju, mille varju ta võiks põgeneda. Teda piirab pilkavate vaenlaste hulk. Kristlasest lugejat võib panna ehmatada 11. salm, milles öeldakse: “Sest mu elu on kulunud südamevalus ja mu aastad ohkamises; mu ramm on raugenud mu pahategude pärast ja mu luud on vajunud kokku.” Kas ka need sõnad kehtivad Jeesuse kohta? Tema ei teinud ju midagi kurja.

Avaliku tegevuse alguses võttis Jeesus vastu Johannese ristimise. Sellega seoses anti Talle tunnistus (Jh 1:29): “Vaata, see on Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu.” Jeesus võttis enda kanda maailma patu. Paulus ütleb, et Jeesus tehti patuks meie eest. Pesukäsna sarnaselt imes Ta endasse kogu maailma patud (2Kr 5:21): “Ta on teinud patuks meie asemel selle, kes patust midagi ei teadnud, et meie saaksime Jumala õiguseks tema sees.” See puudutab ka ristipuul Jeesuse tsiteeritavat psalmi. Jeesuse jõuvarud hääbuvad eksimuste pärast. Jeesus kannab kogu maailma pattu.

Pidades silmas Jeesuse ristisurma, räägib psalm Teda pilkavatest vaenlastest (Ps 31:12-14): “Kõigi oma vastaste tõttu olen ma saanud pilkealuseks, oma naabritele koormaks, oma tuttavaile hirmuks; kes mind väljas näevad, hoiduvad minust kõrvale. Ma olen inimeste

meelest ununenud nagu surnu, ma olen nagu katkiläinud saviriist. Sest ma olen kuulnud paljude laimujuttu, ähvardusi igalt poolt; üheskoos nõu pidades mu vastu nad mõtlevad võtta mu hinge." Psalmis viidatakse patuseid viimselt ees ootavatele Jumala kohtuotsustele (Ps 31:18–19): "Issand, ärgu ma jäägu häbisse, sest ma hüüan sind appi! Jäägu õelad häbisse, jäägu nad vait ning vajugu surmavalda! Jäägu tummaks valetajad huuled, kes jultunult räägivad õige vastu, kõrgilt ja põlgavalt!" Luuka järgi ei tähendanud Jeesuse ristilöömine veel Jumala kohtuotsuste aega. Jeesus tuli päästma kõiki inimesi ning sellepärast palub Ta oma vaenlaste eest (Lk 23:34): "Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad!" On selge, et Jeesus tahtis toimida erinevalt psalmi kirjutajast. Jeesuse sõnad osutavad varasemast selgemalt andeksandmise väele.

Psalm sisaldab tüüpilist ahistatu abipalvet ning sellega liituvat tänu. Ühtäkki on ahistatu vaba oma valust (Ps 31:22–23): "Tänu olgu Issandale, et ta kitsikuses on minule imeliselt osutanud oma heldust! Mina ütlesin oma hädas: "Ma olen ära lõigatud su silma eest!" Siiski kuulsid sa mu anumiste häält, kui ma sind appi hüüdsin." Oma vaimu Jumala kätte andes teadis Jeesus, et ustav Jumal päästab Ta. Luukas kirjeldab Stefanose surma (Ap 7:59): "Ja nad viskasid kividega Stefanost, kes valjusti hüüdis: "Issand Jeesus, võta mu vaim vastu!" Nüüd annab Stefanos omakorda oma vaimu Jeesuse kätte. Temagi palvetab selle psalmi sõnadega.

Kristlane saab järgida Stefanose eeskujut. Päevalõpupalvuses (*completorium*) on kogu maailma kristlased harjunud igal õhtul palvetama: "Sinu kätte ma annan oma vaimu." Lutheri Väikese Katekismuse õhtupalves palutakse: "Ma annan enese kogu ihu ja hingega ja kõik Sinu kätte. Olgu Sinu püha ingel minu juures, et kurjal vaenlasel poleks meelevalda minu üle!" Psalm õpetab kristlasele, et ta ei pea kartma oma vastaseid. Jumalal on kogu meelevald ning Tema mõistab kohut elavate ja surnute üle (Ps 31:24–25): "Armastage Issandat, kõik tema vagad! Issand varjab ustavaid, aga ta tasub rohkesti kätte neile, kes ülbelt toimivad. Olge kindlad, ja saagu tugevaks südamed teil kõigil, kes ootate Issandat!"

Kristlane saab patud andeks Jeesuse pärast

(Ps 32)

Paulus kirjutab roomlastele, et õnnis on inimene, kes saab oma patud andeks (Rm 4:7–8): “Õndsad on need, kelle ülekohus on andeks antud ja kelle patud on kinni kaetud. Õnnis on mees, kelle pattu Issand ei arvesta.” Paulus paneb meid uurima psalmi sõnastust. Selles ei väideta, et inimene saab oma patud andeks oma teenete pärast. Sellepärast kirjutab ta (Rm 4:6): “Taavet ütleb õndsad olevat inimese, kellele Jumal arvestab õigust tegudest sõltumatult.” Pauluse järgi on psalmi kirjutaja nagu prohvet, kes näeb tulevikku, aega, mille patud antakse andeks usu kaudu Jeesusesse.

Kristlane loeb seda psalmi julgusega. Selles räägitakse Jumala tahtest halastada patusele inimesele. Kristlasele on loomupärane uurida Vana Testamendi kirju, et olla kindel, kas apostlid on õpetanud õigesti (Ap 17:11): “Sealsed olid üllameelsemad kui Tessaloonika omad, nemad võtsid sõna vastu täie innuga ja uurisid iga päev Pühakirjast, kas see on nõnda.” Sellepärast kontrollib kristlane Pauluse arutluskäiku. Ta uurib, kuidas täpselt selles psalmis patud andeks antakse (Ps 32:3–5): “Kui ma vaikisin, nõrkesid mu luud-liikmed mu päevasest oigamisest. Sest päevad ja ööd oli su käsi raskesti mu peal; mu üdi on ära kuivanud nagu suvekuumuses. Oma patu ma andsin sulle teada ja oma pahategu ma ei katnud kinni; ma ütlesin: “Ma tunnistan Issandale oma üleastumised.” Siis andsid sina mu patu süüteo andeks.” Psalmi palvetaja kuhtub oma patu valu pärast. Viimaks otsustab ta Jumalale oma süüteo üles tunnistada. Ta ei tee mingeid meelearandustegusid, ei too Jumalale isegi ohvrit, vaid ütleb murtud inimesena patutunnistuse. Just see on Jumalale meelepärane. Jumal annab andeks ja võtab inimeselt tema patukoorma ära.

Luukas on talletanud Jeesuse võrdumi kahest palvetajast templis (Lk 18:9–14): “Mõnedele aga, kes olid enestele kindlad, et nemad on

õiged, ja panid teisi eimillekski, rääkis Jeesus selle tähendamissõna: “Kaks inimest läksid üles pühakotta palvetama, üks oli variser ja teine tõlner. Seisma jäädes palvetas variser endamisi: “Oh Jumal, ma tänan sind, et mina ei ole niisugune nagu muud inimesed: röövijad, ülekohtused, abielurikkujad, ega ka niisugune nagu see tõlner. Mina paastun kaks korda nädalas, annan kümnist kõigest, mis ma saan.” Aga tõlner seisis eemal ega tahtnud silmigi tõsta taeva poole, vaid lõi endale vastu rindu ja ütles: “Oh Jumal, ole mulle patusele armuline!” Ma ütlen teile, tema läks alla oma kotta õigeks mõistetult, mitte too teine. Sest igäüht, kes ennast ise ülendab, alandatakse, kes aga ennast ise alandab, seda ülendatakse.” Tõlner toimib Jeesuse võrdumis täpselt nagu psalmi palvetaja. Ta murdub Jumala ees ja tunnistab oma pattu. Tõlneri taolisele inimesele on Jumal töötanud (Js 57:15): “Nõnda ütleb kõrge ja üllas, kes igavesti elab ja kelle nimi on püha: Ma elan kõrges ja pühas paigas ja rõhutute ning vaimult alandlike juures, et turgutada alandlike vaimu ja elustada rõhutute südameid.”

Psalmi pealkirjas on heebrekeelne sõna *maskîl*, mis tähendab “tema, kes taipab” või “tema, kellel läheb korda”. Kristlane saab sellest psalmist õppida katekismuse peamisi õpetusi, seda kuidas saab inimene õndsaks. Seal, kus on pattude andeksandmine, on ka elu ja õndsus. Oma vestluskaaslast Tryfonit meelesparandusele kutsudes viitab Justinos sellele psalmile (*Dialog*, § 141): “Sellepärast võivad kõik, kes tahavad, saada osa Jumala armust, kui nad vaid parandavad meelt. Sõna on neid ette kuulutanud õndsaks (Ps 32:2): “Õnnis on inimene, kellele Issand pahategu ei arvesta” Hippolytuse järgi viitab psalmi pealkiri inimese elu kõige olulisemale asjale: kuidas oma patud andeks saada.

Iga kristlane, kes oma südames on kogunud pattude andekssaamist Jeesuse pärast, oskab lohutada teisi ja kutsub neid üles otsima abi Jumala juurest (Ps 32:6–7): “Sellepärast palugu sind kõik vagad sel ajal, kui sa oled leitav; tõepoolest, suurte vete tulv ei ulatu nende ligi. Sina oled mulle peidupaigaks, sa hoiad mind õnnetuse eest; sa ümbritsed mind pääsemise hõiskamisega.”

Jeesus Kristus on meie Looja ja Lunastaja (Ps 33)

Psalmis räägitakse Jumala loomistööst (Ps 33:6): “Issanda sõnaga on tehtud taevad ja tema suu hingusega kõik nende väed.” Septuaginta sõnastuses osales taevaste loomises Issanda sõna ehk *Logos*. Johannese evangeelium algab (Jh 1:1–3) nii: “Alguses oli Sõna (*Logos*) ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi, mis on tekkinud.” Johannese evangeeliumi algus on uurimus Moosese raamatute loomislugude algusest (1Ms 1:1): “Alguses lõi Jumal taeva ja maa.”

Kristlased pidasid Psalmi 33 üheks tunnistuseks sellest, et Jeesus Kristus osales maailma loomisel. Selle usu juured on Õpetussõnade raamatus (Õp 8:22–31). Jumala isikuline Tarkus oli olemas enne maailma sündimist ning osales loomises. Suurejooneliselt kirjeldatakse, kuidas igavikus Tarkus sündis Jumalast (Õp 8:23–25): “Igavikust alates on mind eraldatud, ürgajast peale, enne maailma algust. Ma olen sündinud enne sügavusi, enne kui puhkesid allikad. Veel enne kui mäed paigale pandi, enne künkaid sündisin mina...” Tarkust nimetatakse Jumala “esmasündinuks”, “esimeseks” (*reshit*). Juudid arvasid juba enne Jeesuse aega, et loomisloo algust võib tõlgendada viitena Tarkuse osalemisele (1Ms 1:1): “Alguses (*bereshit*) lõi Jumal taeva ja maa.” Samahästi võis seda lugeda ka kujul “Esmasündinus (esimeses) lõi Jumal taeva ja maa.” või “Koos esmasündinuga (esimesega) lõi Jumal taeva ja maa.” Kui pärast seda räägib Jumal mitmuses (1Ms 1:26: “Tehkem inimesed oma näo järgi”), siis pidasid juudid seda Jumala kõneluseks Tarkusega.

Usuline arusaam, et Jumal on loonud maailma oma Poja Jeesuse Kristuse kaudu, on Uues Testamendis üldine (Jh 1:1–3; 1Kr 8:6; Kl 1:13–20; Hb 1:1–3). Kõigis neis kohtades eeldatakse Jeesuse sündimist inimesena ja Tema lunastustööd inimkonna päästmiseks. Johannese evangeeliumis väljendatakse seda kaunilt (Jh 1:14): “Ja

Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõe.” Pauluse järgi oleme me Jeesuse, meie Looja kaudu teel Jumala juurde (1Kr 8:6): “... meie jaoks on ometi ainult üks Jumal, Isa, kellest on kõik asjad, ja meie tema juurde teel, ning üks Issand, Jeesus Kristus, kelle läbi on kõik, ja ka meie tema läbi.”

Kirjas koloslastele on kaunis usutunnistus, mis on otsekui üksikasjalik uurimus Moosese raamatu algusest. Selles nimetatakse Jeesust esmasündinuks või esimeseks, kes on saanud inimeseks ja lunastanud inimkonna (Kl 1:13–20): “...kes meid on kiskunud välja pimeduse meelevallast ja asetanud oma armsa Poja kuningriiki, kelles meil on lunastus, pattude andeksandmine. Tema on nähtamatu Jumala kuju, kogu loodu *esmasündinu*, sest tema läbi on loodud kõik, mis on taevais ja maa peal, mis on nähtav ja nähtamatu, olgu troonid või ülemused, olgu valitsused või meelevallad – kõik on loodud tema läbi ja tema poole. Tema ise on enne kõike ja kõik püsis koos temas ja ta on oma ihu, koguduse pea. Tema on algus, *esmasündinu* surnuist, et ta kõiges saaks *esimeseks*. Sest Jumalal on olnud hea meel lasta kogu täiusel temas elada ja lepitada tema läbi enesega kõik, nihästi maapealsed kui taevalised, tehes rahu tema ristivere läbi.”

2. sajandi alguses tegutsenud Antiokia piiskop Ignatius seostab kirjas efeslastele Psalmi 33 üheksandat salmi (“Tema ütles, ja nõnda see sai; tema käskis, ja see tuli esile”) Jeesusega (Ign. Ef 15:1): “Üks on nüüd õpetaja, kes “ütles, ja nõnda see sai”; ja mis ta vaikides tegi, see on Isa vääriline” (tlk Kalle Kasemaa, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 110). Ignatiuse näitel võib öelda, et psalmi peeti juba varajasel ajal tunnistuseks Jumala Poja osalemisest loomistöös. Hiljem sai psalmist kristliku loomisusu üks alussambaid. Salmi 6 järgi osalesid loomistöös nii Jumal kui ka Tema Logos ja Vaim. Esimest korda esineb see võtmetekst 2. sajandil Antiokias tegutsenud teoloog Theophilus. Imselt oma sõbrale (mõnede käsitluste kohaselt ristiusu vastasele) kirjutatud teoses *Autolycusele* (I:7) samastab Theophilus nii Logose kui ka Vaimu Jumala isikulise Tarkusega: “Oma Sõna ja Tarkusega lõi Jumal kõik; sest Tema Sõnaga on tehtud taevad ja Tema suu hingusega kõik nende väed. Sest Tema Tarkus on võimsaim.

Tarkusega rajas Jumal maa ja teadmisega valmistas Ta taevad..." Lühikeses ristiusu kokkuvõttes *Apostliku õpetuse selgitus* (või *Demonstratio* § 5) kasutab Irenaeus Psalmi 33 kuuendat salmi ning ühendab Logose Jumala Pojaga ja Vaimu Jumala Tarkusega. Teofiluse kahekordne tõlgendus, mille järgi Tarkus on nii Logos kui ka Vaim, on Ireneuse kommentaaris saanud trinitaarse kuju: loomises osalesid nii Isa kui ka Poeg ja Vaim.

Psalmis ülistatakse Jeesuse kuninglikku väge. Ta ei saavuta võitu hobuste ja sõjaväega, ometigi on Ta vägev päästma enda omi surmaohust (Ps 33:16–19): "Ei kuningas saa võitu suure sõjaväega, ei pääse kangelane suure rammu abil. Petlik on sõjaratsule rajatud võidulootus, ta suur jõud ei päästa. Vaata, Issanda silm on nende peal, kes teda kardavad ja tema heldust ootavad, et tema tõmbaks nende hinge välja surmast ja hoiaks neid elus näljaajal." Psalmi lugedes meenutavad kristlased, kuidas Jeruusalemmas algas Jeesuse võiduprotsessioon kogu maailma kuningana. Ta ratsutas eesli seljas Jeruusalemma ning hülgas relvade ja sõjavägede jõu, nagu ennustas prohvet Sakarja (Sk 9:9–10): "Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska, Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas. Mina hävitan Efraimist sõjavankrid ja sõjaratsud Jeruusalemmast, sõjaammudki hävitatakse. Ja tema kuulutab rahvaile rahu ning valitseb merest mereni, Frati jõest ilmamaa ääreni." Surma ja ülestõusmise kaudu seati Ta kuningaks (vt Ps 2).

Psalm 33 kinnitab kristlastele Jeesuse kuninglikkuse tõelist olemust. Tema on nad loonud, Tema on nad lunastanud ja Tema päästab nad ükskord surmaohust. Julgusega palvetab kristlik kogudus psalmi sõnu (Ps 33:20–22): "Meie hing ootab Issandat, meie abi ja meie kilp on tema. Sest temas on rõõmus meie süda ja me loodame tema püha nime peale. Sinu heldus, Issand, olgu meie peal, nõnda nagu me ootame sind!"

Kristlane saab maitsta Issanda headust (Ps 34)

Psalmis rõõmustatakse, et Jumal aitab igas hädas. Jumala inimene tajub oma maitsemeelega, et Jumal on hea (Ps 34:9): “Maitske ja vaadake, et Issand on hea! Õnnis on mees, kes tema juures pelgupaika otsib.” Peetruse esimeses kirjas kutsutakse kristlasi üles loobuma kurjast, uurima Jumala sõna ja maitsuma Issanda headust (1Pt 2:1-3): “Pange siis maha kogu kurjus ja kogu kavalus ja silmakirjatsemine, kadetsemine ja mis tahes keelepeks! Nagu äsjasündinud lapsed igatsege vaimulikku selget piima, et te selle varal kasvaksite pääste poole, kui te olete tunda saanud, et Issand on helde.”

Kirja kirjutaja vaatles psalmi põhjalikumaltki. Selles kutsutakse inimest üles täitma Jumala tahet ja vältima kurja (Ps 34:12-17): “Tulge, lapsed, kuulge mind, ma õpetan teile Issanda kartust! Kes sa ka oled, kes hea meelega elaksid ja armastad elupäevi, et näha head põlve, hoiu oma keelt kurja eest ja oma huuli pettust rääkimast; hoidu kurjast ja tee head, otsi rahu ja nõua seda taga! Issanda silmad on õigete poole ja tema kõrvad nende appihüüdmise poole. Issanda pale on pahategijate vastu, et hävitada maa pealt nende mälestus.”

Peetruse kirja kirjutaja tsiteerib osa neist salmidest (1Pt 3:10-12): “Sest “kes tahab armastada elu ja näha häid päevi, see vaigistagu keelt kõnelemast kurja ja huuli rääkimast pettust. Ta hoidugu eemale kurjast ja tehku head, otsigu rahu ja taotleagu seda, sest Issanda silmad on õiglaste poole ja tema kõrvad on lahti nende anumistele, aga Issanda pale on nende vastu, kes teevad kurja.”” Jumala tahte teostamine oma elus tähendab Jumala headuse maitsmist. Siis püsib selles elus Jumala õnnistus. Peetruse kirjas õhutatatakse janunema Jumala sõna selget piima.

Keele patu eest hoiatatakse ka Jaakobuse kirjas. Keelt võrreldakse laeva tüüriga, mis on väike, aga mille abil ka suur paat võib karile või madalikule paiskuda. Või on keel nagu metsloom, mida on võimatu taltsutada (Jk 3:1-12): “Ärgu püüdku paljud teie seast, mu vennad, saada õpetajaiks! Te teate ju, et meie osaks on teistest

karmim kohtuotsus. Me kõik eksime paljus. Kui keegi ei eksi kõnes, siis on ta täiuslik ja suudab ohjeldada ka kogu ihu. Kui me paneme aga hobusele suitsed suhu, et ta oleks meile kuulekas, siis me juhime kogu hobust. Ennäe, ka suuri ja rajutuulte aetud laevu juhitakse väikese tüüriga sinna, kuhu tüürimees tahab. Nõnda on ka keel väike ihuliige, aga kiitleb suurte asjade üle. Ennäe kui väike tuli süütab suure metsa! Ka keel on tuli. Keel, see ebaõigluse maailm, on seatud meie ihuliikmete hulka nii, et see rüvetab kogu ihu ja süütab põlema eluratta, nagu ta ise on süüdatud põrgust. Jah, igasuguste loomade ja lindude, roomajate ja mereelajate loomust suudab taltsutada ja ongi taltsutanud inimese loomus, aga ükski inimene ei suuda taltsutada keelt, seda kärsitut pahategijat, mis on tulvil surmavat mürki. Sellesamaga me õnnistame Issandat ja Isa, ja sellesamaga me neame inimesi, kes on sündinud Jumala sarnasteks. Ühest ja samast suust tuleb õnnistamine ja needmine. Nii ei tohi olla, mu vennad! Kas allikast keeb ühest ja samast soonest magedat ja kibedat vett?! Mu vennad, ega viigipuu saa kanda õlimarju ega viinapuu viigimarju?! Nii ei saa ka soolase vee allikas anda magedat vett.”

Psalmi lõpus lohutatakse kristlast sellega, et Jumal kaitseb teda kõige kurja eest (Ps 34:19–23): “Issand on ligi neile, kes on murtud südameelt, ja päästab need, kellel on rusutud vaim. Õiget tabab palju õnnetusi, aga Issand tõmbab tema neist kõigist välja. Ta hoiab kõiki *tema luid-liikmeid, ükski neist ei murdu*. Kurjus surmab õela ja need, kes vihkavad õiget, mõistetakse süüdi. Issand lunastab oma sulaste hinge ja süüdi ei mõisteta ühtki, kes tema juures pelgupaika otsib.” Neis salmides tuletatakse kristlasele meelde Jeesuse surma. Kui Rooma sõdurid leidsid, et Jeesus on surnud, ei murdnud nad Tema luid (Jh 19:36): “Sest see on sündinud, et läheks täide Kiri: “*Ühtegi tema luud ei purustata.*”” Viitega psalmile tahetakse Johannese evangeeliumis märkida, et Jeesuse imeline pääsemine algas sellest, et Tema luud jäid terveks. Jeesuse saatus on kristlastele lohutuseks, ka nemad pääsevad surmaohust.

Jumal päästis Kristuse, nüüd päästab Ta Kristuse omad (Ps 35)

Johannese evangeeliumis toodud hüvastijätukõnes annab Jeesus oma jüngritele õpetust maailma vaenust (Jh 15:18–25): “Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta on mind vihanud enne teid. Kui te oleksite maailmast, siis maailm armastaks teid kui omi, aga et teie ei ole maailmast, vaid mina olen teid maailmast ära valinud, seepärast maailm vihkab teid. Pidage meeles sõna, mis mina teile olen öelnud: “Ei ole teener suurem kui ta isand!” Kui nad on taga kiusanud mind, kiusavad nad taga teidki. Kui nad on pidanud minu sõna, peavad nad teiegi sõna. Kuid seda kõike nad teevad teile minu nime pärast, sest nad ei tunne teda, kes minu on saatnud. Kui ma ei oleks tulnud ja neile rääkinud, ei oleks neil pattu, aga nüüd ei saa nad vabandada oma pattu. Kes vihkab mind, see vihkab ka mu Isa. Kui ma ei oleks nende keskel teinud tegusid, mida ei ole teinud ükski teine, siis ei oleks neil pattu, aga nüüd nad on küll näinud, ent ometi vihanud nii mind kui ka minu Isa. Kuid see on sündinud, et läheks täide nende Seadusesse kirjutatud sõna: *“Nad on mind vihanud põhjuseta.”* Tsiteeritud Vana Testamendi koht pärineb Psalmist 35.

Psalm õpetab Jumala inimest, keda vaenlased püüavad hävitada, lootma kannatlikult Jumala abile. Psalm on kahetasandiline. Ühelt poolt räägib see juudi usujuhtide ja kirjatundjate püüdest Jeesus oma teelt kõrvaldada. Nõnda öeldakse 11. salmis järgnevalt: “Ülekohtused tunnistajad astuvad ette. Mida ma ei tea, seda nad küsivad minult.” Evangeeliumid kirjeldavad, kuidas Jeesuse vastu esitati valesüüdistusi (Mt 26:59–61): “Aga ülempreestrid ja terve Suurkohus otsisid valetunnistust Jeesuse vastu, et teda surmata, ent ei leidnud, kuigi palju valetunnistajaid astus ette. Viimaks aga astusid ette kaks, kes ütlesid: “Tema on lausunud: “Ma võin Jumala templi lammutada ja kolme päevaga üles ehitada.”

Jeesus oli näidanud üles headust ning kandnud hoolt haigete ja viletsate eest. Ta oli nende eest palvetanud ja neid tervendanud (Ps 35:12–16): “Nad tasuvad head kurjaga; mu hing on maha jäetud. Aga minul, kui nemad olid haiged, oli kotiriie kuueks; ma kurnasin

oma hinge paastumisega; siis tulgu nüüd mu palve nende eest tagasi mu põue! Nagu sõbra, nagu venna pärast ma käisin kurvalt, ja nagu see, kes oma ema leinab, olin ma nukralt kummargil. Aga kui mina vääratasin, rõõmutsesid nad ja tulid kokku; nad tulid kokku minu vastu, need lööjad, keda ma ei tundnud; nad laimasid ega lõpetanud; nad pilkasid mind ega jäänud vait, nad kiristasid hambaid mu peale.”

Teisalt lohutab psalm kristlasi, kes igas hädas ja kitsikuses saavad loota Jeesuse abile. Kristlast võib tabada tagakius väljastpoolt. Kui ta osutub kohtus süüdistatavaks, on Jeesus töötanud läkitada talle kaitsjaks oma Püha Vaimu (Mk 13:11): “Ja kui teid viiakse ja antakse valitsejate kätte, ärge muretsege ette, mida rääkida, vaid rääkige seda, mida iganes teile antakse sel tunnil, sest teie pole kõnelejad, vaid Püha Vaim.”

Kristlane võib olla ahistuses ka oma patuse loomuse tõttu. Paulus õpetab Püha Vaimu ja inimliku loomuse vahelisest võitlusest (Gl 5:17): “Sest lihalik loomus himustab Vaimu vastu ja Vaim lihaliku vastu, need on teineteise vastased, nii et teie ei saa teha seda, mida tahaksite.” Vaimulik võitluses pimeduse jõudude vastu ei saa loota iseendale, vaid tuleb otsida Jumala abi (Ps 35:24–25): “Mõista mulle kohut oma õiglust mööda, Issand, mu Jumal! Ära lase neil rõõmutseada minust! Ärgu nad õelgu oma südames: “Paras! Seda meie hing tahtis!” Ärgu nad õelgu: “Me oleme ta ära neelanud!””

Nagu öeldakse Peetruse kirjas, on kristlase vaimulik vastane kurat nagu mõirgav lõvi, valmis murdma ja neelama Jeesuse omi. Kristlasi kutsutakse valvsusele ning koos teiste kristlastega seisma vastu saatana salanõudele (1Pt 5:6–11): “Alanduge siis Jumala võimsa käe alla, et tema teid ülendaks õigel ajal; heitke kõik oma mure tema peale, sest tema peab hoolt teie eest! Olge kained, valvake! Teie süüdistaja, kurat, käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata. Tema vastu seiske kindlalt usus, teades, et neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas. Aga kogu armu Jumal, kes teid on kutsunud oma igavesse kirkusesse Kristuses Jeesuses, parandab, kinnitab, tugevdab ja toetab teid, kes

te üürikest aega olete kannatanud. Tema päralt olgu võimus igavesest ajast igavesti! Aamen.” Psalm kutsub kristlast kiusatustes otsima abi Jumala koguduse keskelt. Üks tõhus abi kiusatustes on Jumala ülistamine, kellel on vägi ja kes võib aidata (Ps 35:27–28): “Hõisaku ja rõõmutsegu need, kellel on hea meel minu õigusest, ning öelgu alati: “Olgu kõrgesti ülistatud Issand, kellele meeldib oma sulase hea käekäik!” Ja mu keel kõnelgu sinu õiglusest ja kiitku sind päevast päeva!”

Kiusatuste keskel saab kristlane rõõmustada ja tänada Jumalat, kes kinnitab teda koos teiste kristlastega (Fl 4:4–7): “Olge ikka rõõmsad Issandas! Taas ma ütlen: Olge rõõmsad! Teie leebus saagu teatavaks kõigile inimestele. Issand on ligidal! Ärge muretsege ühtigi, vaid teie vajadused saagu kõiges Jumalale teatavaks tänuütlemisega palumises ja anumises. Ja Jumala rahu, mis on ülem kui kogu mõistmine, hoiab teie südamed ja mõtted Kristuses Jeesuses.”

Kristlane leiab Jeesuse juurest valguse ja jumalakartuse (Ps 36)

Psalm on üks näide Vana Testamendi tekstidest, mis on taustaks Pauluse kirjeldustele inimkonna üldisest kurjusest (Rm 3). Jumalatu ei karda Jumalat (Ps 36:2; Rm 3:18): “... ei ole Jumala kartust nende silme ees.” Jumalakartus on Vana Testamendi keskne teoloogiline mõiste. Sellega ei peeta silmas hirmu, millega Aadam ja Eeva Jumala eest peitu poevad. Oma süü pärast ei suutnud nad Issandaga kohtuda. Õigele inimesele on jumalakartuse mõiste tuttav. Ta on kogenud pattude andeksandmist Jumala poolt ning sellepärast ta kardab Jumalat (Ps 130:4): “Kuid sinu käes on andeksand, et sind kardetaks.”

Kuna jumalatul inimesel ei ole pattude andeksandmise kogemust, on jumalakartus talle tundmatu. Kui inimene saab näha oma elu Jumala ligiolekus õiges valguses, saab talle nähtavaks iseenda patust rikutuse ulatus. Jeesus räägib inimese suutmatusest end ausalt vaadata ja näha oma elus toimivat patu väge (Jh 9:39–41): “Jeesus ütles: “Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei

näe, hakkaksid nägema, ning nägijad jääksid pimedaks.” Seda kuulsid mõned variseridest, kes olid tema juures, ja ütlesid talle: “Kas meiegi oleme pimedad?” Jeesus ütles neile: “Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: “Meie näeme”, siis jääb teie patt teile.” Sarnaselt kirjeldab psalm jumalatu inimese võimetust patu ahelaist vabaneda (Ps 36:3–4): “Sest temale meeldib arvata, et ta ülekohut ei leita ega vihata. Tema suu sõnad on nurjatus ja pettus, ta on lakanud targaks saamast ja head tegemast.”

Õigeksmõistetud kristlane toimib teisiti, sest ta on saanud kogeda Jumala armastust ning usub, et saab patud andeks Jeesuse pärast. Psalm kirjeldab tema rõõmu. Kristlane laulab alati kiitust Jumalale, sest Jumal on hea ja Tema heldus kestab igavesti. Kristlane on õppinud lootma tema pimedust valgustava Jumala Poja väele (Ps 36:10): “Sinu juures on eluallikas, sinu valguses me näeme valgust.” Kirikuisade tõlgenduses räägib see salm sellest, kuidas inimene õpib Kristuse valguses nägema Jumala armastuse valgust. Rääkides inimese südames valitsevast pimedusest hoiatas Jeesus rikkuse ahvatluste eest, millesse inimene võib kergesti kiinduda (Mt 6:19–24): “Ärge koguge endile aardeid maa peale, kus koi ja rooste neid rikuvad ja kuhu vargad sisse murravad ja varastavad! Koguge endile aardeid taevasse, kus koi ega rooste neid ei riku ja kuhu vargad sisse ei murra ega varasta! Sest kus su aare on, seal on ka su süda. Silm on ihu lamp. Kui su silm on selge, siis on kogu su ihu valgust täis. Kui su silm on aga vigane, on kogu su ihu pimedust täis. Kui nüüd valgus sinu sees on pime, kui suur on siis pimedus? Keegi ei saa teenida kahte isandat, ikka on nii, et ta vihkab üht ja armastab teist või et ta pooldab üht ja põlgab teist. Teie ei saa teenida nii Jumalat kui mammonat.”

Jeesus ütleb, et inimese suhtumine Temasse määrab suhtumise Jumal Isasse (Jh 12:44–50): “Aga Jeesus hüüdis valjusti: “Kes minusse usub, see ei usu minusse, vaid temasse, kes minu on saatnud, ja kes mind näeb, see näeb teda, kes minu on saatnud. Mina olen tulnud valguseks maailma, et ükski, kes usub minusse, ei jääks pimedusse. Ja kes iganes mu sõnu kuuleb ega pea neist kinni, selle

üle ei mõista mina kohut, sest ma ei ole tulnud maailma üle kohut mõistma, vaid maailma päästma. Kes lükkab minu kõrvale ega võta vastu mu kõnet, sellel on juba kohtumõistja. Sõna, mis ma olen rääkinud, see mõistab tema üle kohut viimsel päeval, sest mina ei ole rääkinud iseenesest, vaid Isa, kes on minu saatnud, on andnud mulle käsu, mida ma pean ütlema ja mida ma pean rääkima. Ja ma tean, et tema käsk on igavene elu. Mida mina räägin, seda ma räägin nõnda, nagu Isa mulle on öelnud.”

Kristlane saab seda psalmi lugedes õppida Jeesuse õpetuste abil nägema õiglast Jumalat õigel viisil. Jeesus tegi avalikuks maailma patu, aga tõi ka valguse, mille abil me leiame Jumala armastuse. Evangeeliumi sõnast, mis tunnistab Jeesuse surmast kõikide eest, särab valgus. Kristuses tahab Jumal lepitust patuse maailmaga.

Kristuses pärivad õndsad maa (Ps 37)

Mäejutluses võtab Jeesus kristliku eluviisi kokku üheksa ütlusega, milles hüütakse inimesi õndsaks (Mt 5:3–12):

Õndsad on need, kes on vaimus vaesed, sest nende päralt on taevariik.

Õndsad on kurvad, sest neid lohutatakse.

Õndsad on tasased, sest nemad pärivad maa.

Õndsad on need, kellel on nälg ja janu õiguse järele, sest nemad saavad küllaga.

Õndsad on halastajad, sest nende peale halastatakse.

Õndsad on puhtad südameelt, sest nemad näevad Jumalat.

Õndsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks.

Õndsad on need, keda õiguse pärast taga kiusatakse, sest nende päralt on taevariik.

Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse. Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.

Psalm 37 on üks olulisematest Jeesuse sõnade taustal olevatest Vana Testamendi tekstidest. Psalmis räägitakse õigest inimesest, keda

kutsutakse üles kannatlikkusele. Ta ei peaks vihastama jumalatute inimeste edukuse pärast, sest peagi on nad hävinud. Aga õige inimene pärib maa. Psalmis kinnitatakse mitmel korral, et Jumala inimene, kes Jeesuse sõnul on kannatlik, saab pärandiks maa: "Looda Issanda peale ja tee head, ela oma maal ... Ent alandlikud pärivad maa ja tunnevad rõõmu suurest rahust ... Issand tunneb laitmatute päevi, ja nende pärisosa jääb igavesti ... Sest Issanda õnnistatud pärivad maa ... Pöördu kurjast ja tee head, siis sa jääd oma elukohta igavesti! ... Õiged pärivad maa ja elavad seal põliselt. ... Oota Issandat ja hoia kinni tema teest, siis ta ülendab sind, et sa pärid maa; ja sa näed, kuidas õelad hävitatakse!"

Psalmis on ka teisi Jeesuse õndsakskiitmistele taustaks olevaid kohti. Õige inimene osutub jumalatute poolt tagakiusatuks. Issand päästab siiski enda omad ega lase jääda alla kurjade inimeste alatutele plaanidele. Jeesus lohutab oma järgijaid. Ka nemad kannatavad Jeesuse nime pärast, aga Jumal kannab nende eest hoolt ning neile töötatakse suurt palka (Ps 37:28–29): "Sest Issand armastab õiglust ega hülga oma vagasid; neid hoitakse igavesti; aga õelate seeme hävitatakse. Õiged pärivad maa ja elavad seal põliselt." Jeesus räägib rahutegijaist. Psalmis töötatakse rahunõudjale, et ta saab palga Jumalalt (Ps 37:37): "Hoia, mis laitmatu, ja vaata sellele, mis on õige, sest rahunõudjal mehel on tulevik!" Jeesus ütleb, et need, kes halastavad teiste peale, neile halastatakse, nõnda öeldakse ka psalmis (Ps 37:21,25–26): "...aga õige on armuline ja annab ... ma pole näinud õiget hüljatuna ega tema lapsi leiba kerjavat. Kogu päeva on ta armuline ja laenab välja ja ta järeltulev põlv on õnnistuseks."

Seda psalmi kommenteerides kirjutab Augustinus kristlase headest tegudest ligimesele. Ta viitab Jeesuse võrdumile viimsest kohtust ning seal langetatavatest otsustest (Mt 25:31–41): "Aga kui Inimese Poeg tuleb oma kirkuses ja kõik inglid temaga, siis ta istub oma kirkuse troonile ja ta ette kogutakse kõik rahvad ja ta eraldab nad üksteisest, otsekui karjane eraldab lambad sikkudest. Ja ta seab lambad oma paremale käele, sikud aga vasakule käele. Siis ütleb

kuningas oma paremal käel olijatele: "Tulge siia, minu Isa õnnistatud, pärige kuningriik, mis teile on valmistatud maailma rajamisest peale! Sest mul oli nälg ja te andsite mulle süüa, mul oli janu ja te andsite mulle juua, ma olin kodutu ja te võtsite mu vastu, ma olin alasti ja te riietasite mind, ma olin haige ja te tulite mind vaatama, ma olin vangis ja te tulite mu juurde." Siis vastavad õiged talle: "Issand, millal me nägime sind näljasena ja toitsime sind, või janusena ja jootsime sind? Millal me nägime sind kodutuna ja võtsime su vastu, või alasti ja riietasime sind? Millal me nägime sind haigena või vangis ja tulime su juurde?" Ja kuningas vastab neile: "Tõesti, ma ütlen teile, mida te iganes olete teinud kellele tahes mu kõige pisematest vendadest, seda te olete teinud mulle." Siis ta ütleb ka vasakul käel olijatele: "Minge ära minu juurest, te äraneetud, igavesse tulle, mis on valmistatud kuradile ja tema inglitele!" Psalm julgustab iga kristlast oma ligimesele kannatlikult head tegema. Omal ajal saab ta Jumalalt palga.

Jumal juhatab selles psalmis õiget inimest õigele teele. Jeesus ütleb, et Ta on ainuke tee Jumala juurde (Jh 14:6): "Mina olen tee ja tõde ja elu. Ükski ei saa minna Isa juurde muidu kui minu kaudu." Psalmis töötatakse, et Jumal käib kristlase kõrval ka rasketel aegadel, kui ta on kiusatustes langenud ja õigelt teelt kõrvale kaldunud (Ps 37:23–24): "Issanda käest on mehe sammud, ja ta kinnitab seda, kelle tee on tema meelega järgi. Kui ta langeb, ei kuku ta maha, sest Issand toetab ta kätt." Kristlane saab hingata, sest Jeesuse surmase ristituna on ta patule surnud ning saab ka pärast langemist tõusta ja jätkata teekonda koos Jeesusega (2Tm 2:11–13): "Kui me oleme surnud koos temaga, siis ka elame koos temaga, kui me jääme püsima vaevas, siis valitseme koos kuningatena, kui me tema salgame, siis salgab ka tema meid, kui me oleme uskmatud, jääb tema ometi ustavaks, sest ta ei saa ennast salata."

Armulauale tuleva kristlase palve (Ps 38)

Psalmi juhatavad sisse sõnad "lauldakse meenutusohvrit ohverdades." Meenutusohver on kreeka keeles *anamnesis* ning seda

sõna kasutatakse armulaua seadmissõnades. Jeesus kutsub enda omi sööma ja jooma “minu mälestuseks” (1Kr 11:24). Mida siis kristlane armulauale minnes mälestab?

Kristlast ei kutsuta mitte üksnes meenutama kauges minevikus toimunud sündmuse, vaid osalema selles, mida Jeesus kannatusteel käies ja Kolgata ristil tema eest surres tegi. Vana Testamendi ohvriteoloogiat on võimatu õigesti mõista, kui me ei mõista selle lähtepunkti: Jumala armutegu Egiptuses. Veel tänapäevalgi meenutavad juudid paasasöömaajal Jumala suuri tegusid Egiptuses, rõõmustades, et Jumal just nemad Egiptusest päästis. Kui Jumal ei oleks päästnud nende esiisad, oleksid kõik juudid veel tänapäevalgi Egiptuses orjuses. Sellepärast puudutab pääste ka neid. Ohvriteoloogia eesmärk on Jumala suurte ajalooliste tegude aktualiseerimine.

Sarnaselt meenutab armulauale tulev kristlane Jeesuse ennastohverdavat armastust ning võtab selle usus vastu. Ta tunnistab, et Jeesus on Suurel Neljapäeval seadnud armulaua just tema jaoks. Iga kord, kui kristlane osaleb armulaual, osaleks ta otsekui Suure Neljapäeva sündmustes. Jeesus on kohal ning ütleb talle: Võtke ja sööge minu ihu, võtke ja jooge minu verd, tehke seda minu mälestuseks. Järgneval ööl Jeesus vangistatakse ning reedesest päevast saab suur ja valuline reede.

Psalmi sisu toob armulaua sõnumi meile, kristlastele lähedale. See algab patutunnistusega (Ps 38:2-5): “Issand, ära nuhtle mind oma vihas ja ära karista mind oma vihaleegis! Sest sinu nooled on alla tulnud mu sisse ja su käsi vajub mu peale. Ei ole midagi tervet mu lihas sinu pahameele pärast; ei ole rahu mu kontides mu patu pärast. Sest kõik mu pahateod ulatuvad üle mu pea; nagu raske koorem on need läinud rängemaks, kui ma suudan kanda.” Patuhädas otsib kristlane Jumala abi ja palub, et pimeduse jõudude vaimulikud vaenlased ei saaks kiusatuse hetkel temast võitu (Ps 38:16-17): “Sest sind, Issand, ma ootan; sina, Issand, mu Jumal, vastad! Sest ma ütlen: Ärgu minust rõõmustagu need, kes mu jala vääratusel suurustasid mu vastu!”

Psalmi lõpus on uus patutunnistus ja abipalve, et Jumal heidaks armu (Ps 38:18–23): “Ma olen ju kukkumas ja mu valu on alati mu ees. Sest ma pean tunnistama oma pahategu, ma olen mures oma patu pärast. Aga mu vaenlased elavad hästi, nad on vägevad, ja palju on neid, kes mind asjata vihkavad ja kes head tasuvad kurjaga, kes on mu vastased, sellepärast et ma head taga nõuan. Ära mind hülga, Issand, mu Jumal, ära ole minust kaugel! Tõtta mulle appi, Issand, sa mu pääste!” Armulaual võib kristlane julge meelega tunnistada oma pattu. Ta võib tulla ahistatuna oma pattude pärast, ometigi otsides Jumala armu. Armulaual võib ta kogeda pattude andeksandmist. Ta võib süüa meenutusohvrit, mille Jeesus on tema eest toonud. Jeesuse ohver meenutab talle Lunastaja kannatust ja surma ning kingib talle pattude andeksandmise.

Psalmis tuletatakse kristlasele meelde, et ta võib alati pöörduda Jeesuse poole. Kui kristlasele tundub, et ükski inimene ei mõista teda ning kõik on temast kaugel, saab ta abi Jeesuselt. Jeesus oli samamoodi ahistatud ja kiusatud. Ka Jeesusel tuli kogeda üksindust ja inimeste tõrjumist (Ps 38:12): “Mu armsad ja mu sõbrad hoiduvad eemale mu hädast ja mu omaksed seisavad kaugel.” Luukas tuletab kristlastele meelde, mis sai Jeesusest Tema suurimas ahistuses. Kõik hülgasid Ta ning jälgisid toimuvat eemalt (Lk 23:49): “Aga kõik, kes Jeesust tundsid, olid jäänud seisma eemale, samuti naised, kes olid käinud temaga kaasas Galileamaalt alates, ja nad nägid seda.” Pisut enne seda oli Peetrus Teda salanud ning enne seda olid Ketsemanis põgenenud jüngrid. Jeesus jäeti üksi ning Jumalgi hülgas Ta, kui Ta ristil hüüdis: “Mu Jumal, mu Jumal, miks sa mu maha jätsid?” Kristlane võib loota sellele, et Jeesus tunneb tema üksindust ning aitab teda. Kogedes enda ümber pimeduse vägede tegelikkust, võib kristlase üksindus muutuda veelgi ahistavamaks. Armulaual muutub kõik. Siis avanevad taeva väravad ning Jumala Poeg teenib teda.

Kristlane katsub end läbi (Ps 39)

Seda psalmi lugedes meenutab kristlane paljusid tema Lunastaja ja Tema volitatud apostlite antud õpetusi Uues Testamendis.

Psalm räägib keele pattudest (Ps 39:2-4): “Ma ütlesin: Ma hoian oma eluteed, et ma ei tee pattu oma keelega; ma hoian oma suud nagu päitsetega, niikaua kui õel on mu ees. Ma jäin vait ega lausunud sõnagi, ma vaikisin heast käekäigust; kuid mu valu läks kangemaks. Mu süda läks kuumaks mu sees: kui ma neid asju mõtlesin, siis süttis tuli mu sees, ma puhkesin rääkima oma keelega.”

Jeesus õpetas, et kristlane peab rääkima erapooletult ja ausalt. Ta ei tohi kasutada vande andmise juurde kuuluvaid vägisõnu (Mt 5:33-37): “Veel olete kuulnud, et muistsele põlvele on öeldud: “Sa ei tohi valet vanduda!” ja “Issandale antud vandeid tuleb pidada!” Aga mina ütlen teile: Ärge vanduge üldse, ei taeva juures, sest see on Jumala troon, ega maa juures, sest see on tema jalgealune järg, ega Jeruusalemma juures, sest see on suure Kuninga linn! Ära vannu ka oma pea juures, sest ise ei saa sa ühtegi juuksekarva valgeks või mustaks teha! Iga teie “jah” olgu “jah” ja iga “ei” olgu “ei”, aga mis üle selle, see on kurjast.”

Samamoodi õpetab oma kirjas Issanda vend Jaakobus (Jk 5:12): “Aga enne kõike, mu vennad, ärge vanduge ei taeva ega maa juures ega mingit muud vannet. Teie “jah” olgu “jah” ja „ei” olgu “ei”, et te ei langeks kohtu alla.” Samas kirjas kirjutab Jaakobus keele patust rohkemgi (Jk 3:1-12). Ta meenutab kristlastele, et suuga tuleb Jumalat ülistada (Jk 3:12-17): “Jah, igasuguste loomade ja lindude, roomajate ja mereelajate loomust suudab taltsutada ja ongi taltsutanud inimese loomus, aga ükski inimene ei suuda taltsutada keelt, seda kärsitut pahategijat, mis on tulvil surmavat mürki. Sellesamaga me õnnistame Issandat ja Isa, ja sellesamaga me neame inimesi, kes on sündinud Jumala sarnasteks. Ühest ja samast suust tuleb õnnistamine ja needmine. Nii ei tohi olla, mu vennad! Kas allikast keeb ühest ja samast soonest magedat ja kibedat vett?! Mu

vennad, ega viigipuu saa kanda õlimarju ega viinapuu viigimarju?! Nii ei saa ka soolase vee allikas anda magedat vett.”

Jaakob õpetab oma kirjas elu kaduvusest, mille kohta ütleb psalm (Ps 39:6): “Vaata, sa oled mu elupäevad pannud kämbla laiuseks, mu eluiga on kui eimiski sinu ees; tühi õhk on iga inimene, kes seisab püsti.” Psalmi õpetuse järgi kutsub Jaakob kristlasi olema alati valmis armuajast lahkumiseks (Jk 4:13-17): “Kuulge nüüd, kes ütlete: “Täna või homme läheme sellesse või teise linna ja veedame seal ühe aasta ning kaupleme ja saame kasu!” Teie, kes ei tea, missugune on homme teie elu! Te olete ju aur, mida on hetke näha, ja siis see haihtub. Selle asemel et öelda: “Kui Issand tahab ja me veel elame, siis teeme seda või teist”, te kiitlete oma kõrkuses. Iga selline kiitlemine on kurjast. Kes oskab teha head, aga ei tee, sellele on see patt.”

Psalm õpetab kristlasele ka õiget suhtumist omandisse (Ps 39:7): “Ainult nagu varjukuju kõnnib inimene; nad teevad kära tühja pärast, nad kuhjavad kokku ega tea, kes selle saab.” Jeesus räägib võrdumi taluomanikust, kes rajas oma tuleviku rahale (Lk 12:16-21): “Ühe rikka mehe põllumaa oli hästi vilja kandnud. Ja ta arutas endamisi: “Mis ma pean tegema? Mul ei ole kohta, kuhu oma vilja koguda.” Ja ta ütles: “Seda ma teen: ma lõhun maha oma aidad ja ehitan suuremad ning kogun sinna kõik oma vilja ja muu vara ning ütlen oma hingele: Hing, sul on tagavaraks palju vara mitmeks aastaks, puhka, söö, joo ja ole rõõmus!” Aga Jumal ütles talle: “Sina arutu! Selsamal ööl nõutakse sinult su hing. Aga kellele jääb siis see, mis sa oled soetanud?” Nõnda on lugu sellega, kes kogub tagavara iseenese jaoks, kuid ei ole rikas Jumalas.” Kristlasel tuleb hoolt kanda, et selle maailma igapäevane elu ja rikkuse ahvatlused ei varjaks tema eesmärki minna Jumala juurde taevasse (1Tm 6:9-10,17-19): “Kes tahavad aga rikastuda, need langevad kiusatusse ja lõksu, paljudesse rumalaisse ja kahjulikesse himudesse, mis vajutavad inimesed sügavale hävingusse ja hukatusse. Jah, kõige kurja juur on rahaarmastus, sest raha ihaldades on mõnedki eksinud ära usust ja on ise endale valmistanud palju valu. ... Neid, kes on nüüdsel ajal rikkad, käsi, et nad ei oleks ülbed ega loodaks ebakindlale rikkusele, vaid Jumalale, kes valmistab meile kõike

rikkalikult maitsemiseks; käsi neil teha head, saada rikkaks headelt tegudelt, olla lahke ja helde käega, talletades enesele vara heaks aluskiviks tuleviku tarvis, et haarata kinni tõelisest elust.”

Psalms räägitakse Jumala kasvatavast karistusest (Ps 39:12): “Kui sa inimesi karistad nuhtlustega süütegude pärast, siis pudeneb otsekuu koide söödud see, mis temale on kallis. Kõik inimesed on tühi õhk.” Kristlane palub Jumalat meeles pidada, et ta on vaid nõrk inimene ning ta elu on lühike. Sellepärast võib kristlane rasketes eluolukordades Jumala jälgivat pilku kogeda ahistavana (Ps 39:14): “Pööra oma pilk minust eemale, et mu meel saaks rõõmsaks, enne kui ma lähen ära ja mind ei ole enam!”

Siiski saab kristlane lohutada ennast sellega, et Jumal tunneb enda omi ega lase kristlasel osa saada üle jõu käivast karistusest. Kirja heebrealastele autor meenutab (Hb 12:4–11): “Teie ei ole veel vereni vastu pannud patu vastu võideldes! Ja te olete täiesti unustanud julgustuse, mis teile nagu poegadele ütleb: “Mu poeg, ära põlga Issanda karistust ja ära nõrke, kui tema sind noomib! Sest keda Issand armastab, seda ta karistab, ta piitsutab iga poega, kelle ta vastu võtab.” Kannatused on teile kasvatuseks: Jumal kohtleb teid nagu poegi, sest mis poeg see on, keda isa ei kasvata? Kui te olete ilma kasvatusest, mille osaliseks on saanud kõik, siis tähendab see, et te olete sohilapsed ja mitte pojad. Pealegi olid meie lihased isad meile kasvatajaks ja me pelgasime neid; kas me siis palju enam ei peaks alistuma vaimude Isale, et elada? Lihased isad kasvatasid meid ju lühikest aega ja oma äranägemise järgi, aga tema kasvatab meid meie kasuks, et saaksime osa tema pühadusest. Ükski kasvatamine ei tundu samal hetkel olevat rõõm, vaid toob kurvastust; aga hiljem see annab õiguse rahuvilja neile, keda selle varal on harjutatud.”

Kristlane võib loota sellele, et Jumal tunneb teda paremini, kui ta ise. Jumala Püha Vaimu sünnitatud usk on palju sügavamal tema südames, kui ta oskab mõista. Usutunnistuse kolmanda õpetuse “Mina usun Pühasse Vaimusse” seletuses sõnastas Luther seda suurepäraselt: “Mina usun, et ma omast mõistusest ega väest ei saa

uskuda Jeesusesse Kristusesse, oma Issandasse, ega tulla Tema juurde, vaid Püha Vaim on mind kutsunud evangeeliumi kaudu, oma annetega valgustanud, õiges usus pühitsenud ja hoidnud.” Kiusatuste ja ahistuste keskel õpib kristlane mõistma, kus on tema tõeline kodu. See ei ole maailmas, vaid Jumal Isa juures (Ps 39:13): “Issand, kuule mu palvet ja pane tähele mu kisendamist! Ära vaiki mu silmavee puhul, sest ma olen võõras sinu ees ja majaline, nõnda nagu kõik mu vanemad!”

Kirjas heebrealastele antakse kristlasele õpetust taevaigatsuse kohta (Hb 11:8–10,13–16,27): “Usus oli Aabraham kuulekas, kui teda kutsuti minema paika, mille ta pidi saama pärandiks, ja ta läks välja, teadmata, kuhu ta läheb. Usus ta asus elama töötatud maale otsekui võõrsile, elades telkides koos Iisaki ja Jaakobiga, kes olid sellesama töötuse kaaspärijad. Sest ta ootas kindlale alusele rajatud linna, mille meister ja ehitaja on Jumal. ... Need kõik surid uskudes, saamata kätte töotusi, vaid nähes ja tervitades neid kaugelt. Ja nad tunnistasid end olevat võõrad ja majalised maa peal. Kuid kes selliselt kõnelevad, annavad mõista, et nad otsivad kodumaad. Kui nende meeles oleks olnud maa, kust nad olid välja läinud, küllap neil oleks olnud aega pöörduda tagasi. Ent nüüd nad ihkavad paremat, see tähendab taevast kodumaad. Seetõttu ei ole Jumalal nende pärast häbi lasta ennast hüüda nende Jumalaks, kuna ta on valmistanud neile linna. ... Usus jättis ta maha Egiptuse, kartmata kuninga raevu, sest otsekui nähes nähtamatut, püsis ta vaprana.”

Kristus toob Jumalale täiusliku ohvri (Ps 40)

Kirjas heebrealastele viidatakse käesoleva psalmiga, et Jeesus on taevas kõige pühamas paigas toonud Jumalale täiusliku ohvri (Hb 10:5–9): “Seepärast Kristus ütleb maailma tulles: *“Tapaohvrit ja roaohvrit sa ei tahtnud, aga ihu sa oled mulle valmistanud. Põletusohvrid ja patuohvrid ei olnud sulle meelepärased. Siis ma ütlesin: Vaata, ma tulen – rullraamatusse on minust kirjutatud – tegema sinu tahtmist, oh Jumal!”* Esmalt ta ütleb: *“Tapaohvrit ja roaohvrit ja põletusohvrid ja patuohvrid ei ole sa tahtnud ega ole need olnud sulle*

meelepärased, kuigi neid ohverdatakse Seaduse järgi!” Ja siis ta ütles: “Vaata, ma tulen tegema sinu tahtmist!” Ta kõrvaldab esimese selleks, et kehtestada teine.”

Millise seaduse Kristus on kõrvaldanud? Kirjas heebrealastele viidatakse Vana Testamendi ohvrireeglitele (Hb 10:1-4): “Et Moosese Seadus on vaid tulevaste hüvede vari, mitte nende hüvede täiskuju, siis see ei või mitte kunagi teha täiuslikuks neid, kes tulevad Jumala ette igal aastal nendesamade ohvritega, mida nad alatasa ohverdavad. Eks muidu oleks ju lakanud nende ohverdamine, sest jumalateenijail ei oleks kord juba puhastatult enam mingit patust südametunnistust? Kuid nende ohvritega tuletatakse igal aastal meelde patte; sest on võimatu, et härgade ja sikkude veri võtaks patud ära.”

Igal päeval Jeruusalemma templis toodud ohvrid ning suurtel pühadel ohverdatavate loomade tohutu hulk õpetas juutidele ohvri tähendust. Püha Jumala ees oli patuse inimese elu ohus. Ohvriloom tegi hävimise kogemuse igapäevasele tajutavaks. Loom kaotas elu ning ohverdaja mõistis, et on ise pääsenud surmaohust. Seda oli Jumal iisraellastele õpetanud juba Egiptuses. Ohverdati paasatall, kelle verega määriti uksepiitu. Hävitusinglitest ümbritsetud Jumal käis läbi Egiptusemaa. Veri oli märgiks austusest ja jumalakartusest. Jumal halastas ja läks mööda (2Ms 12). Verel oli ohvrikultuses kaitsev tähendus (3Ms 17:11): “Sest liha hing on veres, ja selle ma olen teile andnud altari jaoks lepituse toimetamiseks teie hingede eest; sest veri lepitab temas oleva hinge tõttu.”

Psalmis kuulutab Kristus, et ohvrikultus ei olnud eesmärk iseeneses, vaid selle mõte oli näidata Jumala tegelikku tahet ja eesmärki. Jeesus kuulutab Jumala suuri tegusid, mille kaudu Tema tahe saab nähtavaks (Ps 40:6-9): “Palju oled sina, Issand, mu Jumal, teinud imetegusid ja mõelnud mõtteid meie kohta; ei ole kedagi sinu sarnast. Kui ma hakkaksin neid kuulutama ja neist kõnelema, siis oleks neid rohkem kui jõuab ära lugeda. Tapa- ja roaohver ei ole su meelega järgi – aga mu kõrvad oled sa avanud –, põletus- ja patuohvrit sa ei nõua. Siis ma ütlesin: “Vaata, ma tulen, rullraamatus on minust

kirjutatud. Sinu tahtmist, mu Jumal, teen ma hea meelega ja sinu Seadus on mu südames.”

Kristus tahab täita Jumala käsku ja elada selle järgi. Ta tegutseb prohvet Hoosea ja Miika juhiste järgi. Hoosea kuulutas (Ho 6:6): “Sest ustavus on see, mida ma tahan, mitte ohver; Jumala tundmine on enam kui põletusohvrid.” Miika aga ütles (Mi 6:6–8): “Millega võiksin tulla Issanda ette, kummardama kõrge Jumala ette? Kas pean tulema ta ette põletusohvritega, aastaste mullikatega? Ons Issanda meele järgi tuhanded jäärad, kümned tuhanded õlijöed? Kas pean andma oma esmasündinu üleastumise eest, ihuvilja oma hinge patu eest? Tema on andnud sulle teada, inimene, mis on hea. Ja mida nõuab Issand sinult muud, kui et sa teeksid, mis on õige, armastaksid headust ja käiksid alandlikult koos oma Jumalaga?”

Jeesus tahtis teostada oma elus Jumala tahet ning sellepärast pidi Ta käima sama teed, nagu ka paasatall. Ristija Johannes ütles, et Jeesus on “Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu” (Jh 1:29). Jeesus võttis enda peale maailma patu (2Kr 5:21): “Ta on teinud patuks meie asemel selle, kes patust midagi ei teadnud, et meie saaksime Jumala õiguseks tema sees.” Sellepärast räägib Psalm tabavalt Kristuse hädast (Ps 40:13–14): “Lugematud õnnetused on mind piiranud, kõik mu süüteod on mind kätte saanud – mul puudub neist ülevaade, neid on rohkem kui juuksekarvu mu peas ja mu süda kaotab julguse. Issand, olgu sulle meelepärane mind vabastada! Tõtta mulle appi, Issand!” Jeesusel tuli kanda maailma pattude koormat ning psalmi lugedes näeb kristlane Teda palvetamas Ketsemani aias (Lk 22:39–46): “Ja Jeesus läks välja ning tuli harjumuspäraselt Õlimäele, ja jüngrid järgnesid talle. Ja kui ta sinna paika jõudis, siis ta ütles neile: “Palvetage, et te ei satuks kiusatusse!” Ta ise läks neist eemale kiviviske kaugusele, langes põlvili maha ja palvetas: “Isa, kui sa tahad, võta see karikas minult ära! Ometi ärgu sündigu minu tahtmine, vaid sinu oma!” Siis ilmus talle ingel taevast teda kinnitama. Ja raskesti heideldes palvetas ta veelgi pingsamalt, ja ta higi muutus nagu maha tilkuvateks verepiiskadeks. Ja palvetamast tõustes tuli Jeesus oma jüngrite juurde ja leidis nad magamas kurbuse pärast. Ja ta ütles neile: “Miks te magate? Tõuske üles ja palvetage, et te ei satuks kiusatusse!””

Pühas armulauas jagab Jeesus Kristus oma ohvrisurma kõigile kristlastele. Armulauas kuulutatakse Jumala suuri tegusid, kuidas Ta on päästnud Jeesuse surmaohust ja äratanud Ta surnuist (Ps 40:11): “Su õiglust ma ei varjanud oma südames, sinu ustavusest ja su abist ma rääkisin, su heldust ja su tõde ma ei salga suure koguduse ees.”

Psalm õpetab kristlastele, et Jumala teenimine on lahutamatu seotud nähtavate märkidega. Vana Testamendi ajal olid nendeks ümberlõikamine ja ohvrid. Uue Testamendi ajal ristimine ja armulaud. Ristimine ühendab meid Kristuse ohvriga, sest selle kaudu saime me osalisteks Jeesuse surmast (Rm 6:3): “Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmase?” Armulaul saame me osa Jeesuse ohvrisurmast. Lunastaja andis meile leivas oma ihu ja veinis oma vere. Nõnda nagu Vana Testamendi ajal elati osaduses Jumalaga ohvriteenistuse kaudu, nõnda tullakse kristluses Jumala juurde Jeesuse ohvri kaudu. See tähendab elamist ristimisvees ja Issanda armulaua osaduses.

Kristus ja Tema Kirik kannatavad (Ps 41)

Psalm 41 on hea näide sellest, kuidas on kristlik kirik mõistnud Vana Testamendi teksti kahte paralleelselt mõõdet. Oma kommentaaris Psalmile 41 peab Augustinus seda ühelt poolt kirjelduseks Kristusest ja Tema kannatusest, teisalt aga kirikust ja selle rõhumisest maailmas. Jeesus tsiteeris selle psalmi kümnendat salmi, kui Ta oli pesnud jüngrite jalgu (Jh 13:12–20):

“Kui ta nüüd nende jalad oli pesnud ja oma kuue võtnud ning jälle lauda asunud, ütles ta neile: “Kas te saate aru, mida ma olen teile teinud? Te hüüate mind “Õpetaja” ja “Issand”, ja seda te ütlete õigesti, sest see ma olen. Kui nüüd mina, Issand ja Õpetaja, olen teie jalgu pesnud, siis tuleb teilgi pesta üksteise jalgu, sest ma olen teile andnud eeskuju, et teiegi teeksite nõnda, nagu mina olen teile teinud. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, ei ole teener suurem kui ta isand

ega saadik suurem kui see, kes tema on saatnud. Kui te seda teate, siis olete õndsad, kui nõnda ka teete. Ma ei ütle seda teie kõikide kohta. Mina tean, keda ma olen valinud. Kuid Kiri peab minema täide: *“See, kes minu leiba sööb, on pöördunud minu vastu.”* Ma ütlen teile seda juba praegu, enne kui see sünnib, et kui see sünnib, te usuksite, et mina olen see. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kes võtab vastu selle, kelle mina saadan, see võtab vastu minu, aga kes võtab vastu minu, see võtab vastu tema, kes on minu saatnud.”

Jeesus andis oma järgijatele eeskujuga, kuidas üksteist armastada ning osutab kõikides elu olukordades headust ja solidaarsust. Samas avaldas Ta neile, et üks Tema valitud jüngritest on äraandja (Ps 41:10): *“Ka see mees, kellega ma rahus elasin, keda ma usaldas, kes mu leiba söi, on tõstnud kannu mu vastu.”*

Jeesuse sõnad, mille järgi teenija ei ole oma isandast suurem, esineb ka ühes teises Johannese evangeeliumi kohas (Jh 15:18–27): *“Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta on mind vihanud enne teid. Kui te oleksite maailmast, siis maailm armastaks teid kui omi, aga et teie ei ole maailmast, vaid mina olen teid maailmast ära valinud, seepärast maailm vihkab teid. Pidage meeles sõna, mis mina teile olen öelnud: *“Ei ole teener suurem kui ta isand!”* Kui nad on taga kiusanud mind, kiusavad nad taga teidki. Kui nad on pidanud minu sõna, peavad nad teiegi sõna. Kuid seda kõike nad teevad teile minu nime pärast, sest nad ei tunne teda, kes minu on saatnud. Kui ma ei oleks tulnud ja neile rääkinud, ei oleks neil pattu, aga nüüd ei saa nad vabandada oma pattu. Kes vihkab mind, see vihkab ka mu Isa. Kui ma ei oleks nende keskel teinud tegusid, mida ei ole teinud ükski teine, siis ei oleks neil pattu, aga nüüd nad on küll näinud, ent ometi vihanud nii mind kui ka minu Isa. Kuid see on sündinud, et läheks täide nende Seadusesse kirjutatud sõna: *“Nad on mind vihanud põhjusega.”* Kui tuleb Lohutaja, kelle ma teile Isa juurest saadan, Tõe Vaim, kes lähtub Isast, siis tema tunnistab minust. Ja teiegi tunnistate, sest te olete olnud minuga algusest peale.”*

Jeesus tuletab jüngritele meelde, mida Ta neile varem Psalmi 41 kohta rääkis: teener ei ole suurem oma Issandast. Nüüd saab selgeks, et maailm hakkab vihkama ka jüngreid, nii nagu ta vihkas Jeesust (vt varasemat Psalmi 35 kommentaari).

Augustinus viitab seda psalmi seletades mehe ja naise vahelisele abielule. Nii nagu mees ja naine saavad üheks, nõnda on ka Kristuse ja Tema kogudusega. Üheks saamine tähendab seda, et maailmas jagatakse sama saatust, käesoleval juhul maailma ning isegi lähedaste viha ja tagakiusu. Psalm algab üleskutsega kanda hoolt hädas ja kitsikuses oleva ligimese eest. Just seda pidas Jeesus silmas, kui Ta pärast jüngrite jalgade pesemist kutsus neid üles üksteist armastama (Ps 41:3): "Sa ei anna teda ta vaenlaste meeevalda." Sama töötus on Psalmi lõpus (Ps 41:12-13): "Sellest ma tunnen, et olen sulle meeltmööda, kui mu vaenlane ei saa hõisata minu pärast. Minu laitmatuse pärast sa pead mind ülal ja lased mind jäädavalt seista sinu ees." Kristlastevaheline armastus näitab, et Jumala Püha Vaim valitseb kindlalt koguduse üle. Jeesus töötas Püha Vaimu oma jüngritele kaitsjaks, kui neid maailmas taga kiusatakse. Püha Vaim kinnitab kristlasi, kui nad jäävad maailmas hätta. Markus on meile talletanud Jeesus õpetuse Püha Vaimu väest, millele kristlased saavad tagakiusu ajal toetuda (Mk 13:9-13): "Aga teie vaadake iseennast: minu pärast antakse teid ülemkohtute kätte ja teid pekstakse sünagoogides ning seatakse maavalitsejate ja kuningate ette, tunnistuseks neile. Ja kõigile rahvaile peab enne kuulutatama evangeeliumi. Ja kui teid viiakse ja antakse valitsejate kätte, ärge muretsege ette, mida rääkida, vaid rääkige seda, mida iganes teile antakse sel tunnil, sest teie pole kõnelejad, vaid Püha Vaim. Ja vend annab surma venna ja isa lapse ja lapsed tõusevad vanemate vastu ja lasevad nad surmata ja teie saate kõikide vihaalusteks minu nime pärast. Aga kes peab vastu lõpuni, see pääseb."

Tagakiusamine ja häda on kristlaste jaoks eriliseks järelekatsumiseks, et armastuse ja abistamise nimel vaeva näha. Tagakiusu keskel võib teostuda Jeesuse ülempreesterlik palve koguduse keskel. Ühtlasi tuletab Ta oma palves meelde Juudas Iskarioti saatust (Jh 17:9-26): "Mina palun nende eest, maailma eest ma ei palu, vaid nende eest, keda sina oled mulle andnud, sest nad on sinu omad. Ja kõik minu oma on sinu oma ja sinu oma on minu oma, ning mina olen kirgastatud nendes. Ja mina ei ole enam

maailmas, kuid nemad on maailmas, ning mina tulen sinu juurde. Püha Isa, hoiad neid oma nimes, mille sina andsid mulle, et nad oleksid üks nii nagu meie! Kui ma olin koos nendega, siis ma hoidsin neid sinu nimes, mille sina andsid mulle, ja varjasin neid ning ükski ei hukkunud neist peale hukatuse poja, et Kiri läheks täide. Nüüd aga tulen ma sinu juurde ja räägin just seda maailmas, et minu rõõm oleks täielikult neis enestes. Mina olen andnud neile sinu sõna ning maailm on vihanud neid, sest nemad ei ole maailmast, nii nagu minagi ei ole maailmast. Ma ei palu, et sa võtaksid nad ära maailmast, vaid et sa hoiaksid neid kurja eest. Nemad ei ole maailmast, nii nagu minagi ei ole maailmast. Pühitse neid tões: sinu sõna on tõde! Nii nagu sina läkitasid minu maailma, läkitan ka mina nemad maailma. Ja ma pühitsen ennast nende eest, et ka nemad oleksid pühitsetud tões. Aga ma ei palu üksnes nende eest, vaid ka nende eest, kes nende sõna läbi hakkavad minusse uskuma, et kõik oleksid üks, nii nagu sina, Isa, minus ja mina sinus, et nemadki oleksid meis, et maailm usuks, et sina oled minu läkitanud. Ja mina olen andnud neile selle kirkuse, mille sina oled andnud mulle, et nad oleksid üks, nii nagu meie oleme üks: mina neis ja sina minus, et nad oleksid täielikult üks, nii et maailm tunneks ära, et sina oled minu läkitanud ja et sa oled armastanud neid, nii nagu sa oled armastanud mind. Isa, ma tahan, et ka need, keda sa mulle oled andnud, oleksid minuga seal, kus mina olen, et nad näeksid mu kirkust, mille sa oled andnud mulle, sest sa oled mind armastanud enne maailma rajamist. Õige Isa, maailm ei ole sind tundnud, aga mina tundsin sind ning need siin tunnevad, et sina oled minu läkitanud. Ja ma olen neile andnud teada sinu nime ja annan teada seda, et armastus, millega sina oled armastanud mind, oleks nendes ja mina oleksin nendes.” Juudas Iskarioti saatust käsitleme täpsemalt Psalmi 109 selgituses.

Psalm 41 õpetab kristlasele, et ta jagab oma elu Jeesusega. Isegi kui ta koos Jeesusega kogeb kannatusi ja surma, saab ta jagada ka ülestõusmise rõõmu.

Jeesus ja jüngrid Ketsemanis (Ps 42-43)

Psalmid 42 ja 43 kuuluvad kokku. Neis psalmides pöördub palvetaja kolmel korral enese poole ja kutsub üles ootama Jumala abi (Ps 42:6, 12; 43:5): “Miks sa oled nii rõhutud (*perilypos*), mu hing, ja nii rahutu mu sees? Oota Jumalat, sest ma tahan teda veel tänada, oma abi ja oma Jumalat!” Heebreakeelne sõna, mis meie Piiblis on tõlgitud sõnaga “rõhutud”, tõlgitakse Septuagintas sõnaga *perilypos*. See tähendab “sügavalt murelik, rusutud”. Heebreakeelses tekstis on selle tähendus sama. Palvetaja hing on rängalt rõhutud. Need sõnad puudutavad ka Jeesust, kui Ta Ketsemanis väljendab hirmu oma läheneva surma pärast (Mk 14:34; vrd Mt 26:38): “Mu hing on väga kurb (*perilypos*) surmani. Jääge siia ja valvake!” Oma eeskujuga avas Jeesus kristlastele psalmi sõnumi.

Psalm kutsus kristlasi üles Jumalat usaldavalt paluma, sest Ta kuuleb ja aitab neid. Jeesuse enese elus ei paista psalm aga teostuvat. Peagi saabusid Ketsemani templivalvurid ja Rooma sõdurid. Jeesus võeti kinni, mõisteti surma ja tapeti jõhkralt risti lüües. Kas Jeesuse elus täitus üksnes selle salmi algus? Ta oli rusutud ja rahutu. Just neid sõnu kasutab Jeesus Ketsemanis. Ta ei jätka psalmi töötusega: “Oota Jumalat, sest ma tahan teda veel tänada, oma abi ja oma Jumalat!” Evangeeliumid tahavad meile rõhutada Jeesuse tõelist kurbust Ketsemanis. Ta tajub, et peatselt jätab Jumal Ta maha. Ta teab, mida see tähendab. Kui inimene lahutatakse Jumalast, kaotab ta taolise armastuse, mida ei saa iial asendada ühegi asjaga ei taevas ega maa peal. Selle mõistmine paneb Jeesuse valama veriseid valupisaraid, nagu Luukas täpsustab Markuse kirjeldust (Lk 22:44): “Ja raskesti heideldes palvetas ta veelgi pingsamalt, ja ta higi muutus nagu maha tilkuvateks verepiiskadeks.”

Kristlastena me siiski teame, et Jeesust ei jätetud surmavalda. Viimselt kehtis psalmi töötus ka Tema kohta. Ta päästeti ja Ta sai tänada Jumalat abi eest. Jeesuse eeskujuga kinnitab kõiki Tema omasid, kes maailmas kannatavad ja keda rõhutakse. Ka neile on töötatud, et

nad saavad abi, isegi kui see tähendab esmalt kannatust ja isegi surma.

Jeesus palub Ketsemanis oma jüngritel Tema pärast palvetada (Mk 14:35–42): “Ja ta läks pisut eemale, langes maa peale ja palvetas, et kui on võimalik, see tund läheks temast mööda. Ja ta ütles: “Abba, Isa! Sinul on kõik võimalik! Vii see karikas minust mööda! Kuid ärgu sündigu see, mida mina tahan, vaid see, mida sina tahad!” Ja ta tuli ja leidis jüngrid magamas ning ütles Peetrusele: “Kas sa magad, Siimon? Kas sa ei jaksa ühtainustki tundi valvata? Valvake ja palvetage, et te ei satuks kiusatusse! Vaim on küll valmis, aga liha on nõder.” Ja ta läks taas ära ja palvetas, lausudes need sõnad. Ja kui Jeesus tuli tagasi, leidis ta jüngrid taas magamas, sest nende silmad olid rasked unest ja nad ei teadnud, mida talle vastata. Ja ta tuli kolmandat korda ja ütles neile: “Teie muudkui magate ja puhkate! Küllalt! Tund on tulnud, vaata, Inimese Poeg antakse patuste kätte! Tõuske üles, läki! Ennäe, mu äraandja on lähedal!””

Jüngrite loidus palvetamisel on kristlastele hoiatav eeskuju. Kitsikuse ajal tuleb pöörduda Jumala poole ja paluda Teda appi. Eriliselt tuleb kristlastel palvetada oma kannatavate ligimeste eest. Psalmis räägitakse Jumala templi võrratust ilust. Tempel kujutab kristlastele kohta, kus nad kohtuvad Kristusega. See on armulaud. Kristlane januneb elava Jumala järele (Ps 42:3), tulla Jumala altari äärde (Ps 43:4): “Et ma tuleksin Jumala altari äärde, Jumala ette, kes on mu ülim rõõm, ja tänaksin kandlega sind, oh Jumal, minu Jumal!” Armulaud on kristlase ohvrialtar, kus ta astub elavasse osadusse Jumalaga. Seal ta meenutab, mida Jeesus tegi tema jaoks Kolgata keskmisel ristil, ning võtab isiklikult vastu andeksandmise. Kannatustes olles leiab kristlane lohutust armulaua. Ilmutusraamatu järgi on kristlased keset suuri kannatusi ja muret armulaua kaudu ühendatud taevase jumalateenistusega. Taevases liturgias ülistavad inglid tapetud Talle, kes on toonud lunastuse kogu maailmale ning kes üksi on väärt avama lõpuaegade rullraamatut (Ilm 5:9–10): “Ning nad laulsid uut laulu: “Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled

nad teinud kuningriigiks ja preestriks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa.” Sellest taevasest rõõmust osasaamiseks kristlane palub (Ps 43:3): “Läkitä oma valgus ja oma tõde, need juhatagu mind, need viigu mind sinu pühale mäele ja su hoonetesse!”

Kristuse tagakiusatud kogudus (Ps 44)

Psalmi pealkirjaks on heebreakeelne sõnamaskil, mis tähendab “tema, kes taipab” või “tema, kellel läheb korda”. Sama öeldakse ka Issanda kannatava sulase kohta (Js 52:13): “Vaata, mu sulane talitab targasti, teda ülistatakse ning ülendatakse ja ta saab väga kõrgeks.” Psalm õpetab kristlasele kannatuse saladust. Jeesuse nime pärast tuleb tal selleks valmis olla (Kl 1:24): “Nüüd ma rõõmustan oma kannatustes teie pärast, ja oma ihus ma täidan puuduvat osa Kristuse kannatustest tema ihu, see tähendab koguduse heaks.”

Paulus kirjutab Jumala armastusest, mis kaitseb kristlast kõige kurja eest ning tugevdab teda tagakiusu ajal (Rm 8:31–39): “Mis me siis ütleme selle kohta? Kui Jumal on meie poolt, kes võib olla meie vastu? Tema, kes oma Poegagi ei säästnud, vaid loovutas tema meie kõikide eest, kuidas ta ei peaks siis koos Pojaga meile kõike muud kinkima? Kes võib süüdistada Jumala valituid? Jumal on see, kes õigeks teeb. Kes võib meid hukka mõista? Kristus Jeesus on, kes suri ja, mis veel enam, kes üles äratati, kes on Jumala paremal käel ja kes palub meie eest. Kes võib meid lahutada Kristuse armastusest? Kas viletsus või ahistus või tagakiusamine või nälg või alastiolek või hädaoht või mõök? Nagu on kirjutatud: “Sinu pärast surmatakse meid kogu päeva, meid koheldakse nagu tapalambaid.” Kuid selles kõiges me saame täieliku võidu tema läbi, kes meid on armastanud. Sest ma olen veendunud, et ei surm ega elu, ei inglid ega peainglid, ei praegused ega tulevased, ei väed, ei kõrgus, ei sügavus ega mis tahes muu loodu suuda meid lahutada Jumala armastusest, mis on Kristuses Jeesuses, meie Issandas.” Pauluse tsiteeritud Vana Testamendi tekst on võetud Psalmist 44.

Psalmi kirjutaja tugineb Jumala tehtud armulepingule. Psalm algab ajalookirjeldusega. Ajaloos on Jumal olnud korduvalt Iisraelile armuline, oma rahvaga sõlmitud liit tunnistab Tema ustavusest. Lepingu pärast kandis Jumal hoolt, et rahvas sai endale Kaanani maad (Ps 44:3–4): “Sina ajasid paganarahvad ära oma käega, aga nemad sa istutasid asemele; sa purustasid rahvaste hõimud ja kihutasid nad minema. Sest mitte oma mõõgaga ei omandanud nad maad ja nende käsivars ei aidanud neid, vaid see oli sinu parem käsi, sinu käsivars ja sinu palge valgus, sest sul oli neist hea meel.” Rahvas annab Jumalale au ja tänab Teda helduse eest. Siis aga on psalmi tekstis pööre (Ps 44:10–12): “Ometi sa tõukasid ära ning häbistasid meid ega lähe välja meie sõjaväega. Sa paned meid taganema vaenlase eest ja meie vihamehed rüüstavad meid. Sina annad meid nende kätte söödaks nagu lambaid ja pillutad meid paganarahvaste sekka.” Palvetaja imestab, miks jättis Jumal oma rahva maha, ehkki see tahtis pidada Jumala tehtud lepingut (Ps 44:18–23): “See kõik on tulnud meie peale, ehkki me ei ole sind unustanud ega sinu lepingut rikkunud. Meie süda ei ole sinust loobunud ega meie sammud kõrvale kaldunud sinu teerajalt, et sa meid nii oled maha rõhunud šaakalite asupaigas ning oled meid katnud surmavarjuga. Kui me oleksime unustanud oma Jumala nime ning laotanud oma käed võõra jumala poole, eks Jumal oleks märganud seda? Sest tema tunneb ju südame saladusi. Ei, sinu pärast tapetakse meid kogu päev, meid arvatakse tapalambaiks.” Pauluse arvates rääkis psalm tagakiusatavatest kristlastest. Psalm selgitab, miks kristlast maailmas vihatakse, ehkki ta ei ole teinud midagi kurja. Õpetus sellest, et kristlane peab olema valmis kogema Jeesuse pärast viha ja tagakiusu, kuulus olemuslikult Pauluse misjonijutlusesse. Oma Esimese kirja tessalooniklastele kirjutas Paulus suures ahistuses. Juutide alustatud tagakiusu pärast oli ta sunnitud linnast lahkuma. Luukas räägib Pauluse ja Siilase misjonireisist Tessaloonikasse nõnda (Ap 17:1–9): “Nad matkasid läbi Amfipolise ja Apolloonia ning tulid Tessaloonikasse, kus oli juudi sünagoog. Ja Paulus astus oma harjumust mööda nende juurde sisse ning arutles ja väitles nendega kolmel hingamispäeval Pühakirja üle, selgitades ja tõestades, et Messias pidi kannatama ja

surnuist üles tõusma: “Tema ongi Messias – see Jeesus, keda mina teile kuulutan.” Ja mõned neist lasksid end veenda ja liitusid Pauluse ja Siilasega, samuti suur hulk jumalakartlikke kreeklasi ja rohkesti suursuguseid naisi. Juudid läksid aga kadedaks ja võtsid enestega turuplatsidelt mõningaid nurjatuid mehi ja rahvahulki koondades muutsid linna rahutuks. Rännates Jaasoni koda, püüdsid nad apostleid rahva ette tuua. Aga kui neid ei leitud, siis nad vedasid Jaasoni ja mõned vennad linna ülemate ette ning hüüdsid: “Need, kes kogu maal rahutusi tekitavad, need on ka siia tulnud. Jaason on nad vastu võtnud; ja nad kõik rikuvad keisri korraldusi, öeldes ühe teise olevat kuninga, kellegi Jeesuse.” Seda kuulates rahvas ja linna ülemad ärritusid, kuid saades Jaasonilt ja teistelt tagatise, lasksid nad nemad vabaks.”

Tessaloonikas jõudis Paulus tegutseda vaid lühikest aega. Lisaks evangeeliumi keskele sõnumile (1Kr 15:1-11) jõudis ta vastpöördunud kristlastele õpetada, kuidas nad peavad olema valmis maailmas kannatama (1Ts 3:1-5): “Seepärast meie, kui me enam ei läbenud kannatada, arvasime heaks jääda Ateenasse ja läkitasime Timoteose, oma venna ja Jumala kaastöölise Kristuse evangeeliumi kuulutamises, kinnitama ja julgustama teid teie usus, et ükski ei lööks kõikumata nendes viletsustes. Te ju teate, et me oleme nendesse pandud. Sest juba siis, kui me olime teie juures, ütlesime teile ette, et meid hakatakse taga kiusama, nagu see on ka sündinud ja on teile teada. Seepärast ka mina, maldamata enam, saatsingi tema, et teada saada teie usku, kas vahest kiusaja pole teid kiusanud ning meie vaevanägemist tühjaks teinud.”

Paulus pidas Psalmi 44 kristlaste tagakiusamise teoloogiliseks selgituseks. Selle järgi saab Jumala lepinguga ühinenud rahvas tagakiusu osaliseks. Asi pole mitte karistuses pattude pärast, vaid ta on maailmas rõhutatud ustavuse pärast lepingule Jumalaga. Psalm aitas kristlastel mõista, et lepinguteoloogia õnnistused ja needmised (3Ms 26; 5Ms 27-29) ei ole kristliku koguduse ellu alati kohaldatavad. Jeesusele pühendunud kogudusel tuleb võtta oma rist ja kanda Kristuse pilkamist. Jeesus rääkis oma jüngritele risti

kandmisest (Mk 8:34–38): “Ja Jeesus kutsus rahvahulga koos oma jüngritega enese juurde ja ütles neile: “Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle, sest kes iganes tahab päästa oma elu, kaotab selle, aga kes iganes kaotab oma elu minu ja evangeeliumi pärast, päästab selle. Sest mis kasu on inimesel sellest, kui ta võidaks terve maailma, aga teeks kahju oma hingele? Sest mis oleks inimesel anda oma hinge lunahinnaks? Jah, kes iganes häbeneb mind ja minu sõnu selle abielurikkuja ja patuse sugupõlve ees, seda häbeneb ka Inimese Poeg, kui ta tuleb oma Isa kirkuses koos pühade inglitega.”

Kristlane saab psalmist õppida risti teoloogiat. Maailma vihaobjektiks saades võib ta paluda Jumalat (Ps 44:24–26): “Virgu, Issand! Miks sa magad? Ärka üles, ära tõuka meid ära jäädavalt! Miks sa peidad oma palge ja unustad meie viletsuse ja meie häda? Meie hing on painutatud põrmu, meie ihu on kinni maa küljes.” Ta loodab psalmi viimase salmi töötusele, sest tema Lunastajaks on ülestõusnud Jeesus Kristus. Sellepärast on tema lootus kindel ja elav (Ps 44:27): “Tõuse meile appi ja lunasta meid oma helduse pärast!”

Kristuse taevane pulmapidu (Ps 45)

Psalmi pealkirjaks on “laul armastusest”. Hippolytus kirjutab, et kes muu võiks olla Jumalale nii armas, kui Tema enda armas Poeg. Ta viitab Psalmi 2:7 sõnadele, mida ütleb Isa pärast Jeesuse ristimist (Mk 1:11): “Sina oled mu *armas* Poeg, sinust on mul hea meel!” Juba Uues Testamendis kasutati Psalmi 45, et põhjendada Jeesuse erilist positsiooni Jumala kõrval.

Kirja heebrealastele alguses tuletatakse kristlastele meelde, et Jeesus ei ole inglite sarnane. Ta on hoopis olulisem. Kirja kirjutaja otsib kohti, kus Taaveti soost kuningat kiidetakse kõrgemaks inglitest. Näiteks võib tuua psalme 2 ja 10, aga ka psalmi 45, mille salme 7–8 vaatleb kirjutaja lähemalt. Meie Kirikupiibel tõlgib salmid järgnevalt (Ps 45:7–8): “Su aujärg, jumalik, jääb ikka ja igavesti, su valitsejasau on õiguse sau, sa armastad õiglust ja vihkad õelust – sellepärast on sinu Jumal, sa jumalik, salvinud sind rõõmusalviga enam kui teisi su

sarnaseid” [Vello Salo ja Indrek Hirve tõlge]. Heebreakeelne tekst võimaldab ka teistsugust tõlgendust. Esimene sõna “Jumal” võib olla ka kõnetus, millega kuningat ennast nimetatakse Jumalaks. Just nõnda on kirja heebrealastele (Hb 1:8–9) kirjutaja seda mõistnud ning tema arvates tuleks psalmi lugeda nõnda: “Aga Pojale ta ütleb: “Sinu troon, Jumal, seisab igavesest ajast igavesti ja õiglus on su kuningakepp. Sa oled armastanud õigust ja vihanud ülekohut, seepärast on Jumal, sinu Jumal sind võidnud rõõmuõliga enam kui su kaaslasi” [tõlge Eesti Piibliseltsi 1999. a väljaande järgi – *tlk*].

Seega räägib Psalm 45 Jumala Poja pulmapeost. Kristlikus traditsioonis on seda tõlgendatud lähtuvalt mõrsjamüstikast. Nagu õpetatakse kirjas efeslastele, on Kristuse kogudus Tema pruut (Ef 5:31–32): “Seepärast jätab mees maha oma isa ja ema ning hoiab oma naise poole, ja need kaks saavad üheks. See saladus on suur: ma räägin Kristusest ja kogudusest.” Hiljem on võrdpilt abielust inspireerinud paljusid teolooge tõlgendama Ülemlaulu kujundlikke väljendeid Jeesuse ja Tema koguduse vahelise armastuse kirjeldusena.

Jeesus võrdleb taevalikku rõõmu pulmapeoga. Üks mõjusamatest on Tema võrdum kuninga valmistatud pulmapeost oma pojale (Mt 22:2–14): “Taevariik on kuninga sarnane, kes tegi oma pojale pulmad. Ja ta läkitas oma sulased kutsutuid pulmapeole paluma, aga need ei tahtnud tulla. Taas ta läkitas teisi sulaseid: “Õelge kutsutuile: Vaata, mu söömaaeg on valmis, mu härjad ja nuumveised on tapetud ja kõik on valmis, tulge pulma!” Aga kutsutud ei hoolinud sellest ja läksid ära, kes oma põllule, kes oma kaubale, mõned aga võtsid sulased kinni, teotasid neid ja tapsid nad ära. Kuningas vihastas ja saatis oma sõjaväed, hukkas need mõrtsukad ja süütas põlema nende linna. Siis ta ütles oma sulastele: “Pulmad on küll valmis, aga kutsutud ei olnud seda väärt. Minge nüüd teelahkmetele ja kutsuge pulma, keda te iganes leiate!” Ja sulased läksid välja teedale ja kogusid kokku kõik, keda leidsid, nii halbu kui häid, ning pulmakoda sai täis pidulisi. Aga kui kuningas astus sisse pidulisi vaatama, nägi ta seal inimest, kellel ei olnud

pulmarõivast seljas. Ja ta ütles talle: “Sõber, kuidas sina oled tulnud siia ilma pulmarõivata?” Aga see ei saanud sõnagi suust. Siis kuningas ütles teenijatele: “Siduge tema jalad ja käed ning visake ta välja pimedusse!” Seal on ulgumine ja hammaste kiristamine. Sest paljud on kutsutud, aga vähesed valitud.” Jeesuse võrdumis pööratakse erilist tähelepanu pulmarõivale. Sama leiame psalmist (Ps 45:14–16): “Kuninga tütar on täies auhiilguses oma toas; kuldlõngast on kootud ta rüü. Kirjudes rõivastes viiakse ta kuninga juurde, neitsid, ta sõbrannad, tuuakse tema järel su juurde. Nad tuuakse rõõmu ja ilutsemisega, nad lähevad kuninga hoonesse.” Kuninga tütar on siin pruut, kes kujutab kristlikku kogudust. Kristlane sai valge pidurüü ristimisel, siis riietati ta Jeesuse omaks (Gl 3:27): “Kõik, kes te olete Kristusesse ristitud, olete Kristusega rõivastatud.”

Ilmutusraamatus räägitakse Talle pulmapeost (Ilm 19:6–8): “Ma kuulsin otsekui suure rahvahulga häälekõma ning otsekui suurvee kohinat ning otsekui võimast piksemürinat hüüdmast: “Halleluuja! Sest Issand, meie Jumal, Kõigeväeline, on hakanud valitsema kuningana! Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse.” See peenlinane on pühade õiged seadmised.” Tekstis nimetatakse pruudi säravat pulmarõivast.

Psalmi 45 järgi tuli kristlaseks saanud eemalduda maailmast. Pruuti kutsutakse üles unustama isakodu ja saada täielikult Jumala Poja omaks (Ps 45:11–13): “Kuule, tütar, ja vaata ning pööra oma kõrv ja unusta oma rahvas ja oma isamaja! Siis kuningas himustab su ilu; sest ta on su isand; seepärast kummarda teda! Tüürose tütreid tulevad annetustega, kõige rikkamad rahva hulgast panevad särama su palge.” Augustinus ja Johannes Chrysostomos tõlgendavad Tüürost viitena paganate hulgate. Evangeeliumi levik paganate sekka tähendas, et ristimise hetkel loobusid nad ebajumalateenistusest ning kõlvatust ja jumalatust eluviisist. Seejärel liideti nad kogudusega.

Septuagintas nimetatakse Jumalat kahel korral sõnaga “vägev” (*dynatos*, Ps 45:6). Maarja ülistab oma kiituslaulus Jumalat

ning nimetab Teda vägevaks (Lk 1:46–49): “Mu hing ülistab Issandat ja mu vaim hõiskab Jumala, minu Päästja pärast, sest ta on vaadanud oma teenija madaluse peale. Sest vaata, nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev, ja püha on tema nimi.” Maarja on üks kristliku koguduse õnnelikust liikmetest, kellele on antud imeline ülesanne sünnitada Jumala Poeg inimesena. Kui psalmis kujutavad tütre kristlasi üldiselt, siis kuninganna tundub viitavat Kuninga emale ehk käesoleval juhul Jumala sünnitajale Maarjale (Ps 45:10): “Kuningate tütreid leidub su kaaslaste seas: kuninganna seisab su paremal käel Oofiri kullas.” Kuninga ema oli alati õukonnas ja eriti oma Poja pulmas aukohal. Kristlik kirik ongi salmi 10 pidanud viiteks Jeesuse ema Maarja erilisele aukohale taevasel pulmapeol. Maarja aimab seda ka ise, kui ta tulevaste sajandite sündmusi ennustades prohveteerib (Lk 1:48–49): “Nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev.”

Justinos Märter viitab Psalmile 45, kui ta räägib Jeesuse sündimisest neitsist (*Dialoog*, 76): “Taavet kuulutas omakorda, et Kristus sünnib Isa tahte järgi üsast enne päikest ja kuud (Ps 72:5,17 ja Ps 110:3), ning andis teada, et Ta on vägev Jumal (*theon iskhyron*, Ps 24:8), keda tuleb kummardada (*proskyneton*, Ps 45:13).” Justinose tunnistus, mille järgi Jeesust “tuleb kummardada” pärineb Psalmist 45:13 (Septuaginta järgi): “Tüürose tütreid kummardavad (*proskynesousin*) Teda andidega, maa rahva vägevad tulevad austades (*litaneusousin*) Su palge ette.” Justinos kasutab tunnistusena Jeesuse neitsilikust sünnist ka teisi Vana Testamendi tekste (Js 53:1:8; 1Ms 49:11; Ps 110:3–4 ja eelkõige Js 7:14; *Dialoog*, 63 ja 67). Justinos argumenteerib, et ka Taavetil tuleb “kummardada Jeesust” (*Dialoog*, 126). Kuna kummardatakse kuningat, siis järeldab Justinos, et kuningas peab olema Jumal. Kuningat nimetatakse Jumalaks, keda tema Jumal on võidnud rõõmuõliga (*Dialoog*, 56). Psalmis nimetatud tütreid on Justinose tõlgenduse kohaselt kristlased. Psalmi salme 7–13 tsiteerides kirjutab ta (*Dialoog*, 63): “Need sõnad viitavad selgelt, et

Tema, kes kõik selle on seadnud, et Teda [Jeesust] kummardatakse Jumala ja Kristusena. Ja neile, kes usuvad Temasse, nagu oleksid nad üks hing, üks sünagoog ja ja üks kogudus, neile räägib Jumala Sõna nagu tütrele ehk kogudusele, keda nimetatakse Tema nime järgi ning kes saab osa Tema nimest – sest meid kõiki nimetatakse kristlasteks. Samamoodi kuulutavad sõnad selgesti ja õpetavad meid unustama esivanemate vanu tavasid, kui selles öeldakse: “Kuule, tütar, ja vaata ning pööra oma kõrv ja unusta oma rahvas ja oma isamaja! Siis kuningas himustab su ilu; sest ta on su isand; seepärast kummarda teda! (*proskyneseis auto*)”

Seda psalmi lugedes võib kristlane süveneda Kristuse saladusse. Jumala Poja sündimise saladust imetledes saab ta aimu taevalikust peorõõmust. Kristus sündis maailma, et surra inimeste eest ja kutsuda kõiki välja patu ja surma võimusest vabadusse ja rõõmu. Pulmarõõm algab juba siin maa peal ning kestab taevas igavesti.

Kristuse kogudus ei hävi maa pealt iialgi (Ps 46)

Psalm on uhke kirjeldus Jeruusalemmast ja selle ilust. Jumal töötab linna kaitsta ega lase sellel sattuda vaenlaste kätte. Salmis 5 räägitakse linna hiilgusest: “Jõgi oma harudega rõõmustab Jumala linna ja Kõigekõrgema pühi elamuid.” Jeruusalemmale elu andev Jumala jõgi kerkib esile Ilmutusraamatu lõpus olevas nägemuses (Ilm 22:1-5): “Ta näitas mulle eluvee jõge, säravat nagu mägikristall. See saab alguse Jumala ja Talle troonist. Keset linna tänavat ja mõlemal pool jõge on elupuu, mis kannab vilja kaksteist korda, andes iga kuu oma vilja, ning puu lehed annavad tervist rahvastele. Ja midagi äraaneetut ei ole enam. Jumala ja Talle troon on seal ning ta sulased teenivad teda ning näevad tema palet ning tema nimi on nende otsaesisel. Ja ööd ei ole enam ning neile ei ole vaja lambivalgust ega päikesevalgust, sest Issand Jumal ise valgustab neid, ning nemad valitsevad kuningatena igavesest ajast igavesti.”

Taevases Jeruusalemmas teenitakse Jumalat ning Ilmutusraamatu liturgilised tekstid kirjeldavad sealset jumalateenistuslikku elu.

Inglid ja Jumala pühad osalevad lakkamatult pidulikul missal. Paulus kirjutab, et taevane Jeruusalemm on kristliku koguduse ema (Gl 4:26–27): “Ent ülalasu Jeruusalemm on vaba naine, kes on meie ema. Sest on kirjutatud: „Rõõmusta, sigimatu, kes sa ei kanna ilmaile; hõiska ja hüüa, kes sa ei ole lapsevaev, sest üksildasel on enam lapsi kui sellel, kellel on mees!” Pauluse järgi viitab Jesaja raamatu 54. peatükk kristlikule kogudusele, mis Jumala Püha Vaimu väel sünnitab Jumalale jätkuvalt uusi lapsi. Kristliku koguduse juured on taevas.

Kiri heebrealastele kirjeldab maapealse ja taevase koguduse vahelist sidet (Hb 12:22–24): “Vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest.”

Jumalateenistusel armulauda pühitsedes teevad kristlased seda koos taevaste pidulistega. Sellega saab mõistetavaks Pauluse riietumisjuhise naistele. Neil tuleb palvetamise või prohveteerimise ajal katta oma pea (1Kr 11:10): “Seepärast on naine kohustatud kandma meelevalla tunnust pea peal inglite pärast.”

Pauluse antud juhise põhjendus on huviäratav. See eeldab, et inglid osalevad kristlikul jumalateenistusel. Luterlikust liturgilisest traditsioonist on ammu kadunud arusaamine, et armulauaga jumalateenistus tähendab ühendust taevase Jeruusalemmaga. Seal valitseb Kristus oma inglite ja pühadega ning ühine liturgia meenutab Kristuse toodud ohvrit ja kutsub iga kristlast seda armulaual isiklikult vastu võtma. Kristuse valatud veri ei hüüa Aabeli vere sarnaselt mitte kättemaksu, vaid armu ja andeksandmise järele. Psalmist kerkiv taevase Jeruusalemma teoloogia on kristliku eklesioloogia ehk kirikukäsituse nurgakivi. Alati on ja jääb üks, püha, apostlik ja katooline kirik. Kristlik kogudus võib pidada

psalmi töotust endale kuuluvaks (Ps 46:8,12): "Vägede Issand on meiega, Jaakobi Jumal on meile kindlaks varjupaigaks."

Psalmi 46 järgi lõi Luther oma kuulsa koraali "Üks kindel linn". Psalm algab sõnadega: "Jumal on meie varjupaik ja tugevus, meie abimees kitsikuses ja kergesti leitav." Lutheri koraalile on olemuslik kindel usaldus sellesse, et Jumala Poeg Jeesus Kristus on Issand Seebaot, kes kaitseb ja varjab oma kogudust. Lutheri usutõlgendust ei ole soomekeelses versioonis osatud esile tuua, aga saksakeelse originaali teine salm ütleb nõnda: "Mit unsrer Macht ist nichts getan, wir sind gar bald verloren; es streit' für uns der rechte Mann, den Gott hat selbst erkoren. Fragst du, wer der ist? *Er heißt Jesus Christ, der Herr Zebaoth, und ist kein anderer Gott, das Feld muss er behalten.*" Psalm esindab Lutherile kristoloogilist eklesioloogiat, st Kristus on koguduse pea, selle Issand ja kaitsja. Ükski maailma vägi ei suuda hävitada kogudust (Ps 46:6-8): "Jumal on tema keskel, ei ta kõigu; Jumal aitab teda hommiku koites. Paganad möllasid, kuningriigid kõikusid. Kui ta tegi häält, siis vabises maa. Vägede Issand on meiega, Jaakobi Jumal on meile kindlaks kaitseks." Kristlik kogudus saab loota Jumala kaitsele ja väele ka siis, kui näib, et koguduses saavad võimule oma eksiõpetusi ja jumalatut eluviisi soosivad vaenlased (Ps 46:11-12): "Jätke järele ja teadke, et mina olen Jumal, kõrge rahvaste seas, kõrge maa peal!" Vägede Issand on meiega, Jaakobi Jumal on meile kindlaks varjupaigaks."

Psalm kuulutab ette ka lõpuaja ahistusi, kui inimesed kardavad maailma peale tulevat (Lk 21:25): "Ja päikeses ja kuus ja tähtedes on siis tunnustähti ja maa peal on rahvastel kitsikus ja nõutus merekohina ja veevoogude pärast." Psalmis tuletatakse kristlastele meelde, et Jumal on suurem maailma ähvardava kaoseookeani mühinast (Ps 46:4): "Möllaku ja vahutagu tema veed, värisegu mäed tema ülevusest!" Jumala Poeg saabub saabub kirkuses ja lõpetab sõjad kogu maailmas (Ps 46:9-10): "Tulge ja vaadake Issanda tegusid, kes saadab jubedused maa peale, kes lõpetab sõjad maailma otsani, murrab katki ammu ja raiub puruks piigi ja põletab vankrid ära tulega." Seda töötas Ta juba esimesel korral kuningana saabudes, ratsutades alandlikult eesli seljas (Sk 9:9-10): "Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska, Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu

kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas. Mina hävitan Efraimist sõjavankrid ja sõjaratsud Jeruusalemmast, sõjaammudki hävitatakse. Ja tema kuulutab rahvaile rahu ning valitseb merest mereni, Frati jõest ilmamaa ääreni.”

Lõpuaegadest rääkides Jeesus julgustab enda omi. Kui kaos pääseb valla ja kurjuse väed rulluvad üle maailma nagu maavärina põhjustatud tsunami, võib kristlane lootusrikkalt tulevikku vaadata. Tal pole vaja saabuvat karta, kui ta usus teab, kes on tulemas (Lk 21:28): “Aga kui kõik see hakkab sündima, siis tõstke oma pea ja vaadake üles, sest teie lunastus läheneb!”

Kristus kirkastab Jumala kuningavõimu (Ps 47)

Psalmis ülistatakse Jumalat kogu maailma valitsejana (Ps 47:9): “Jumal on kuningas rahvaste üle, Jumal istub oma pühal aujärjel.” Jeesus kuulutas Jumala kuningriiki ja selle peatsetsaabumist maailma (Mk 1:15): “Aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal. Parandage meelt ja uskuge evangeeliumisse!” Jeesuse kuulutuses on Jumala taevane kuningriik eskatoloogiline ehk lõpuaega puudutav mõiste. Selle taustal on mitmed Jumala kuningavõimust rääkivad psalmid. Üks neist tekstidest on Psalm 47.

Oma tegevusega kirkastas Jeesus Jumala kuningavõimu maailmas. Jesaja raamatu järgi toob evangeeliumi kuulutaja rõõmusõnumi kogu maailmale, kui ta kuulutab, et Jumal on kuningas (Js 52:7): “Kui armsad on mägede peal sõnumitooja sammud. Ta kuulutab rahu, toob häid sõnumeid, kuulutab päästet ja ütleb Siionile: “Sinu Jumal on kuningas!” Ka Paulus viitab sellele tekstile ning peab selle täitumiseks, et evangeelium Jeesusest levib kogu maailmas (Rm 10:14–16): “Kuidas nad siis saaksid appi hüüda teda, kellesse nad ei ole uskunud? Aga kuidas nad saaksid uskuda sellesse, kellest nad ei ole kuulnud? Kuidas nad saaksid kuulda ilma kuulutajata? Kuidas

aga saadaks kuulutada, kui ei olda läkitatud? Just nagu on kirjutatud: *“Kui kaunid on nende jalad, kes kuulutavad head rõõmusõnumit.”* Siiski mitte kõik ei ole saanud kuulekaks evangeeliumile. Sest Jesaja ütleb: *“Issand, kes on uskunud meie kuulutust?”* Teine Pauluse viidatud koht on Js 53:1. See on osa Issanda kannatavast sulasest rääkivast prohvetearingust, mis on teostunud Jeesuse kannatuses, surmas, ülestõusmises ja taevasseinemises.

Uue Testamendi sõnum rajaneb tunnistusel, et ristil piinasurma kannatanud Jeesus Naatsaretlane kirkastab Jumala kuningavõimu maailmas. Johannes saab Ilmutusraamatu 5. peatükis näha võimast taevalikku nägemust. Inglid on taevas kogunenud Jumala trooni ette. Kohale on toodud lõpuaja rullraamat. Sellesse on kirjutatud kõik see, mis saab maailmas toimuma enne Jumala kuningriigi tulekut kirkuses. Ingel küsib (Ilm 5:2): *“Kes on väärt avama seda raamatut ja lahti tegema selle pitsereid?”* Taevas ei leita mitte kedagi, kes oleks väärt lõpuaja rullraamatut avama. Johannes nutab, aga kuuleb siis lohutavat sõnumit. Maailmast on üles taeva kirkusse astunud Juuda lõvi, kes on väärt avama rullraamatut ja alustama maailma lõpusündmuse (Ilm 5:5): *“Ära nuta! Ennäe, lõvi Juuda suguharust, Taaveti juur, tema on võitnud, tema võib avada raamatu ja selle seitse pitsarit!”* Johannes pöördub vägevat Juuda lõvi vaatama, aga näeb hoopis midagi muud (Ilm 5:6): *“Ja ma nägin trooni ja nelja olevuse ja vanemate keskel seismas Talle, kes oli otsekui tapetud ning kellel oli seitse sarve ja seitse silma – need on seitse Jumala vaimu, kes on läkitatud kogu ilmamaale.”* Tall tapetakse Vana Testamendi ohvriseaduse kohaselt kõri läbilõikamisega. Veri voolab ja värvib talle valge villa punaseks. Just nõnda toimus Jeesusega ristipuul. Ja Temast sai võitja. Oma surma ja ülestõusmisega rajas Ta kuningriigi, milles preesterkonnaks saavad kõik ristitud (Ilm 5:9–10): *“Ning nad laulsid uut laulu: “Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitsereid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa.”*

Jeesuse täiusliku lepitustöö kaudu saab ta aukoha taevas. Ta istub Jumala paremal käel ja valitseb (Ilm 5:11-14): “Ja ma nägin ja kuulsin paljude inglite häält trooni ja olevuste ja vanemate ümber, ning nende arv oli kümme tuhat korda kümme tuhat ja tuhat korda tuhat. Nad hüüdsid valju häälega: “Tall, kes on tapetud, on väärt võtma väge ja rikkust ja tarkust ja võimu ja au ja kirkust ja õnnistust!” Ja kõike loodut taevas ja maa peal ja maa all ja meres ning kõike, mis on nendes, kuulsin ma hüüdvat: “Sellele, kes istub troonil, ja Tallele – õnnistus ja au ja kirkus ja võimus olgu igavesest ajast igavesti!” Ja need neli olevust ütlesid: “Aamen.” Ning vanemad heitsid maha ja kummardasid.”

Psalmi 47 on kristlikus kirikus peetud Jumala ja Kristuse taevast kuningavõimu kirkastavaks tekstiks. Athanasiuse järgi räägib psalm Jeesuse taevasseminemisest. Justinos kasutab seda psalmi tõendusena Jeesuse jumalikkusest (Dialog, 37). Öeldakse ju salmis 6: “Jumal tõuseb aujärjele hällina keskel, ISSAND – sarve lajatusel” [Uku Masingu tõlge]. Psalm 47 ühildub Psalmi 110 sõnumiga, mille järgi Jeesus istub Isa paremale käele. Taevasest aust räägib Jeesus Matteuse evangeeliumi lõpus, kui Ta annab oma jüngritele ülesande minna kuulutama kogu maailma (Mt 28:18-20): “Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.”

Kristlane võib psalmi lugedes mõtiskleda pikemalt selle üle, et Jeesus valitseb koos oma kogudusega kogu maailma sündmuste üle. Kristlikus koguduses tehtavad eestpalved kogu maailma eest kirkastavad Jumala au. Jeesusel on kogu võim ning eestpalvete kaudu saab sellest osa ka kogudus (Ps 47:10): “Rahvaste õilsaimad tulid kokku, Aabrahami Jumala rahva juurde. Tõesti, Jumala omad on ilmamaa kilbid, tema on väga ülendatud.”

Kristuse kogudus on suure Jumala linn (Ps 48)

Jeesus õpetab vandumisest (Mt 5:33–37): “Veel olete kuulnud, et muistsele põlvele on öeldud: “Sa ei tohi valet vanduda!” ja “Issandale antud vandeid tuleb pidada!” Aga mina ütlen teile: Ärge vanduge üldse, ei taeva juures, sest see on Jumala troon, ega maa juures, sest see on tema jalgealune järg, ega Jeruusalemma juures, sest see on suure Kuninga linn! Ära vannu ka oma pea juures, sest ise ei saa sa ühtegi juuksekarva valgeks või mustaks teha! Iga teie “jah” olgu “jah” ja iga “ei” olgu “ei”, aga mis üle selle, see on kurjast.”

Jeesus keelab argises kõnes vandumise. Kristlasel ei ole lubatud vanduda Jeruusalemma nimel, sest see on suure kuninga linn. Jeesus põhjendab seda Psalmi 48 algussõnadega: “Suur on Issand ja väga kiidetav meie Jumala linnas tema pühal mäel. Kaunisti tõuseb kõrgele kogu maa rõõm, Siioni mägi kauges põhjas, see suure kuninga linn.” Sellega tahtis Jeesus enda omadele meelde tuletada, et Tema kogudus on püha. Seda ei tohi naeruvääristada ega rääkida sellest kergemeelselt. Jeesus ennustas, et Ta võtab enda kätte võimu taevases Jeruusalemmas ning ükskord ka nähtavalt maa peal. Siion ehk Jeruusalemm on Tema püha linn, kus Ta valitseb ning kristlik kogudus on sellega ühendatud.

Sisult on Psalm 48 sarnane Psalmiga 46 (ja 76). Selles räägitakse Jumala väest, millega Ta kaitseb ja varjab Siionit. Ta ei lase ühelgi vaenlasel linna tungida (Ps 48:5–9): “Sest vaata, kuningad kogunesid ning läksid üheskoos tema vastu. Nemad nägid ja tardusid, kokkusid, põgenesid ära. Värin valdas neid seal, valu, nagu sünnitajal naisel. Idatuulega sa murrad katki Tarsise laevad. Nagu me oleme kuulnud, nõnda me näeme seda vägede Issanda linnas, oma Jumala linnas. Jumal lasku teda kindlasti püsida igavesti!” Kristliku usu kohaselt maailm vihkab Jumala kogudust. Kogudus kuulutab Jumala sõna tõde ja ning osutub selle pärast maailma ja kuradi viha aluseks.

Ilmutusraamatu 12. peatükk räägib Jeesuse sünnist. Lohe ootab maruvihaseks ja on valmis vastsündinud Messias-last tapma.

Laps tõmmatakse (surma ja ülestõusmise kaudu) taevasse. Taevas puhkeb sõda ja Kurat koos tema inglitega heidetakse sealt välja. Kurat määrab Jeesuse järgijate vastu ja hakkab neid vaenama (Ilm 12:13-17): “Kui lohe nägi, et ta oli heidetud maa peale, siis ta kiusas taga naist, kes oli toonud ilmale poeglapse. Aga naisele anti kaks suure kotka tiiba, et ta lendaks kõrbesse paika, kus teda toidetakse üks aeg ja kaks aega ja pool aega, eemal maa palge eest. Ja madu purskas oma suust naisele järele vett otsekui jõe, et teda jõevooluga ära uhtuda. Maa aitas naist, avades oma suu ning neelates ära jõe, mille lohe purskas välja oma suust. Ja lohe vihastas naise peale ja läks sõdima nendega, kes olid jäänud üle naise soost, kes hoiavad tallel Jumala käske ning kellel on Jeesuse tunnistus.”

Kristlik kogudus saab oma lootuse panna sellele, et Jumal on koguduse keskel ning kaitseb seda Kuradi tigiduse eest. Kristlased saavad julgelt kuulutada maailmas Jumala sõna tõde ning kutsuda kõiki saama osa Jeesuse valmistatud päästest. Kristliku kuulutuse kohaselt on Jeesusele antud kogu meelevald maa peal ning ükskord mõistab Ta inimeste üle kohut (Ap 17:30-31): “Jumal on küll selliseid teadmatuse aegu sallinud, kuid nüüd käsib ta kõigil inimestel kõigis paigus meelt parandada. Sest ta on seadnud ühe päeva, mil ta mõistab õiglaselt kohut kogu ilmamaa üle mehe läbi, kelle ta on määranud, ja ta on pakkunud kõigile tõestuse sellega, et on tema üles äratanud surnuist.”

Ristimise kaudu saavad kõik tulla Siioni müüride varju, võtta osa armulauast ning oodata Jeesust, kes tuleb elavate ja surnute üle kohut mõistma. Kogudus tänab Jumalat Tema suurte tegude eest (Ps 48:10-12): “Me mõtiskleme su heldusest, oh Jumal, keset sinu templit. Nõnda nagu su nimi, Jumal, ulatub ka sinu ülistus ilmamaa äärteni; su parem käsi on täis õiglust. Siioni mägi rõõmutseb, Juuda tütreid ilutsevad su kohtuotsuste tõttu.”

Üksnes Kristus võib päästa surmavallast (Ps 49)

Psalm annab kristlasele õige pildi elu kaduvusest. Isegi rikas inimene ei suuda päästa ennast surma eest. Trööstimatult koristab surm ära iga inimese. Psalm räägib inimese võimalusest päästa oma hing. Salme 8–10 ei ole sugugi lihtne tõlkida, sest salm 10 näib jätkavat salmi 8 mõtet ning salm 9 on otsekui vahemärkus. Heebrea teksti järgi võiks seda tõlkida järgnevalt: “Keegi ei saa lunastada oma venda ega tema eest luna (*kofer*) maksta – sest tohutult kallis on tema hinge lunahind ja see jääb igavesti tasumata – nõnda, et ta elaks igavesti, ega näeks surma.”

Vanas Testamendis oli *kofer* tasu, millega võidi hüvitada kuritegu. Kui härg oli kellegi surnuks puskinud, võis looma omanik pääseda hüvituse maksmisega (2Ms 21:30). Jõhkra veretöö eest ei tohtinud aga hüvitustasu vastu võtta (4Ms 35:31): “Te ei tohi võtta lunahinda tapja hinge eest, kes on surma väärt, vaid teda karistatagu surmaga!”

Psalmi 49 järgi ei suuda aga mingi lunaraha päästa inimest surma käest. Sellepärast saavad kõik inimesed viimselt võrdseks, nii vaene kui rikas, jumalatu ja vaga, vaenaja ja vaenatu (Ps 49:11–13): “Sest nähakse ju, et targad surevad albid ja sõgedad saavad üheskoos otsa ning jätavad oma varanduse teistele. Nad arvavad, et nende kojad jäävad igaveseks, nende asulad põlvest põlve; nad on oma nimede järgi nimetanud maakohti. Ent inimene toreduses ei jää püsima, ta on loomade sarnane, kellele tehakse ots.” Mida on kristlasel sellest õppida? Ta on ju Jeesuse sõber, selle Jeesuse, kes võitis surma.

Esmalt tunneb kristlane evangeeliumi sõnast, et Jeesus on psalmi õpetuse kohaselt rääkinud inimese hingest (Mk 8:36–37): “Sest mis kasu on inimesel sellest, kui ta võidaks terve maailma, aga teeks kahju oma hingele? Sest mis oleks inimesel anda oma hinge lunahinnaks?” Teiseks saab kristlane lugeda psalmi tootust. Jumal kinnitab, et Ta saab enda omad päästa (Ps 49:16): “Kuid Jumal lunastab mu hinge surmavalla käest, sest ta võtab mu vastu.” Tootuse täitumine eeldab, et inimene lunastatakse patust ja surmast.

Kristlased usuvad, et tõotus puudutab Jeesust Kristust ja Tema lepitussurma ristil. Jeesus tasus lunahinna, et iga inimene võiks pääseda surmavalla haardest ning elada igavesti.

Jeesus räägib oma ülesandest jüngritele (Mk 10:45): "Ka Inimese Poeg ei ole tulnud, et lasta ennast teenida, vaid et ise teenida ja anda oma elu lunaks paljude eest!" Kristliku sõnumi tuumaks kujuneski jutlus lepitusest (1Tm 2:3-7): "See on hea ja meeldiv Jumala, meie Päästja silmis, kes tahab, et kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele. *Sest üks on Jumal, üks on ka vahemees Jumala ja inimeste vahel: inimene Kristus Jeesus, kes on iseenese loovutanud lunastushinnaks kõikide eest, tunnistusena selleks määratud ajal.* Selle sõnumi kuulutajaks ja apostliks olen ma pandud – ma räägin tõtt, ma ei valeta –, paganate õpetajaks usus ja tões."

Psalm õpetab kristlast suhtuma õigesti armuaega. Elu ei piirdu vaid maapealse eluga, vaid jätkub igavesti taevas. Sellepärast ei saa keskenduda selle maailma rikkustele või edukusele. Isegi kui jumalatud inimesed saavad selles maailmaajas osa headest asjadest, tuleb neil ükskord kõigest loobuda (Ps 49:15): "Nagu lambakari pannakse nad kinni surmavalda, surm on neile karjaseks, ja õiglased saavad hommikul nende valitsejaks; surmavald kulutab ära nende kuju, neile ei jää eluaset."

Psalmi lõpp on otsekui selgitus Jeesuse võrdumile rikkast mehest, kes kiindunud oma maisesse varasse peab ennast õnnelikuks. Järsku oli ta taga surma lävel ning rikkal ei olnud kedagi, kes oleks ta surma käest vabaks ostnud (Lk 12:16-21): "Ühe rikka mehe põllumaa oli hästi vilja kandnud. Ja ta arutas endamisi: "Mis ma pean tegema? Mul ei ole kohta, kuhu oma vilja koguda." Ja ta ütles: "Seda ma teen: ma lõhun maha oma aidad ja ehitan suuremad ning kogun sinna kõik oma vilja ja muu vara ning ütlen oma hingele: Hing, sul on tagavaraks palju vara mitmeks aastaks, puhka, söö, joo ja ole rõõmus!" Aga Jumal ütles talle: "Sina arutu! Selsamal ööl nõutakse sinult su hing. Aga kellele jääb siis see, mis sa oled soetanud?" Nõnda on lugu sellega, kes kogub tagavara iseenese jaoks, kuid ei ole rikas Jumalas."

Armulaua tänusöömaaeg (Ps 50)

Psalmis kutsutakse kahel korral üles ohverdama Jumalale tänu (salmid 14 ja 23): “Too Jumalale ohvriks tänu (*thysian aineseos*) ja tasu Kõigekõrgemale oma töötused!” ja “Kes toob ohvriks tänu (*thysia aineseos*), see annab mulle au, ja kes paneb tähele teed, sellele ma annan näha Jumala päästet!”

Tänuohver on kristlikus teoloogias ühendatud armulaua, Jumala ülistamise ja heade tegude tegemisega. Kirjas heebrealastele kirjutatakse kristlaste tänuohvrist (Hb 13:10–15): “Meil on altar, millelt süüa ei ole meelevolda nendel, kes peavad teenistust telgis. Sest nende loomade kehad, kelle vere ülempreester viib ohvriks patu eest kõige pühamasse paika, põletatakse ära väljaspool leeri. Seepärast ka Jeesus, et enese vere läbi pühitseda rahvast, on kannatanud väljaspool väravat. Mingem siis tema juurde väljapoole leeri, kandes tema teotust. Sest meil pole siin jäädavast linna, vaid me taotleme tulevast. Viigem siis tema kaudu alati Jumalale kiitusohvrit (*thysian aineseos*), see tähendab tema nime tunnistajate huulte vilja.” Kirja kirjutaja ütleb, et kristlasel tuleb avalikult tunnistada Jumala nime, ülistada Teda ning anda ainelist abi puuduses olijatele.

Eriline tänuohver tuuakse Jumalale armulaual. Selle kreekakeelne nimetus *eukharistia* tähendab ka tänuohvrit. Armulaua seadmisel tänas Jeesus Jumalat ning ühendas leiva ja veini oma sõnaga (Mt 26:26–29): “Aga kui nad sõid, võttis Jeesus leiva, õnnistas ja murdis ja ütles jüngritele andes: “Võtke, sööge, see on minu ihu!” Ja ta võttis karika, tänas, andis selle neile ja ütles: “Jooge kõik selle seest, sest see on minu lepinguveri, mis valatakse paljude eest pattude andeksandmiseks! Aga ma ütlen teile: Mina ei joo siitpeale sellest viinapuu viljast kuni päevani, mil ma joon koos teiega uut oma Isa riigis.” Armulauas tunnistame me Jeesuse oma Issandaks ja ootame Tema tagasitulekut (1Kr 11:26): “Sest iga kord, kui te seda leiba sööte ja karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, kuni tema tuleb.”

Psalm õpetab kristlastele, millised ohvrid on Jumalale meelepärased. Psalmi alguses räägitakse Jumala hirmuäratavast ilmunisest ohverdavale rahvale (Ps 50:1–6): “Vägev Jumal Issand kõneleb ja

hüüab ilmamaale päikese tõusust selle loojakuni. Siionist, kõige ilu täiusest, hakkab Jumal kiirgama. Meie Jumal tuleb ega vaiki, tuli põletab tema eel ja tema ümber möllab maru väga. Ta kutsub taeva ülalt ja maa, et kohut mõista oma rahvale. “Koguge mulle kokku mu vagad, kes minuga on teinud lepingu ohvri juures!” Siis taevad kuulutavad tema õigust, sest Jumal on kohtumõistja.”

Ohvikultus tuletab muuhulgas meelde, et patune inimene peab Püha Jumala ees surema. Kui ohvriloom ka sureb, siis inimene jääb ellu ja kuuleb Jumalat teda kõnetamas. Jumal aga tahab eelkõige seda, et inimene saab Tema omaks ja palub Teda oma elu Issandaks (Ps 50:7–15): “Kuule, mu rahvas, ja ma räägin! Kuule, Iisrael, ma tunnistan su vastu: Jumal, sinu Jumal, olen mina! Ei ma sind noomi su ohvrite pärast, sest su põletusohvrid on mu ees alati. Ei ma võta su kojast härjavärsse ega sikke su taradest. Sest kõik metsloomad on minu omad, ja kariloomad tuhandeil mägedel. Ma tunnen kõiki mägede linde, ja loomad minu väljadel on mu juures. Kui mul oleks nälg, ei ma ütleks seda sulle; sest maailm ja selle täius on minu päralt. Kas ma peaksin sööma härgade liha ja jooma sikkude verd? Too Jumalale ohvriks tänu ja tasu Kõigekõrgemale oma töötused! Ja hüüa mind appi ahastuse päeval; siis ma tõmban su sellest välja ja sina annad mulle au!”

Jumalale on meelepärane, et inimene hüüab Teda appi. Jeesuses leiab kristlane Jumala tõeliselt. Kristus on toonud täiusliku ohvri ning sellepärast saab kristlane ohverdada Jumalale tänuohvreid ja hüüda Teda appi. Jumal töötab vastata.

Clemensi kirjas (1Clem 52) tunnistavad psalmi salmid 14–15, et Jumal ei vaja loomohvreid, vaid suu tunnistust ja tänu: “Ohverda Jumalale tänuohver ja tasu Kõrgeimale oma töötused.” [tlk Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 40]. Justinus Märter viitab sellele psalmile koos teiste Vana Testamendi tekstidega (Am 5:18–6:7; Jr 7:21–22; Js 66:1), kui ta põhjendab, miks Jumal ei vaja enam loomohvreid (Dialog, lg 22): “Jumal käskis teid ohverdada oma rahva pattude ja ebajumalateenistuse pärast ning mitte sellepärast, et Ta ise vajaks ohvreid... Seega Jumal ei võta vastu teie [juutide]

ohvroid, ning Ta ei ole alguses käskinud teil neid tuua sellepärast, et Ta oleks neid vajanud, vaid Ta käskis teid ohverdada oma pattude pärast. Nõnda on ka templiga, mida nimetatakse Jeruusalemma templiks. Jumal kutsub seda oma kojaks või elupaigaks mitte sellepärast, et Ta vajaks seda, vaid et te selle pärast liituksite Temaga ega teeniks ebajumalaid. Seda võib tõestada Jesaja sõnaga (66:1): “Nõnda ütleb Issand: Taevas on minu aujürg ja maa on minu jalajürg. Kus saaks siis olla koda, mida te tahate mulle ehitada, ja kus saaks siis olla mu hingamispaik?”

Justinuse väide sarnaneb rabide argumentatsioonile. Rabi Piinehas vahendab rabi Levini õpetust (*Leviticus Rabba* 22:8), mille järgi iisraellased teenisid kõrbepaharete (Vana Testament kasutab sama sõna sikkude kohta): “Kuna iisraellased olid Egiptuses levinud ebajumalateenistuse innukad järgijad ning neil oli kombeks tuua ohvroid vaimudele nagu on kirjutatud: “Ja nad ei tohi enam tappa oma tapaohvroid paharettidele” (3Ms 17:7) – ja need paharetid ei ole midagi muud kui deemonid, nagu võib järeldada tekstist, milles öeldakse: “Nad ohverdasid haldjaille, kes ei ole jumalad, jumalaile, keda nad ei tundnud, kes olid uued, äsja tulnud, kellest teie vanemad ei teadnud.” (5Ms 32:17). Ja need deemonid ei ole midagi muud kui paharetid, nagu öeldakse: “seal asuvad ... karglevad sikujalgsed paharetid” (Js 13:21). Ja neil oli kombeks ohverdada oma ohvroid keelatud ohvriküngastel, mille pärast Jumal pidi neile saatma ka karistuse. Seega Püha – olgu õnnistatud Tema – ütles: Toogu nad oma ohvrid minule kõikidel aegadel ilmutustelgi juurde ning nõnda öelgu nad lahti ebajumalateenistusest ja pääsegu ka karistusest. Sellepärast on kirjutatud: “Kes iganes Iisraeli soost tapab härja või lamba või kitse, leeris või väljaspool leeri, aga ei vii seda kogudusetelgi ukse juurde ohvrianni toomiseks Issandale Issanda eluaseme ees, sellele loetakse see veresüüks: ta on valanud verd, ja see mees tuleb hävitada oma rahva seast!” (3Ms 17:3–4).”

Psalmi lõpus hoiatatakse neid, kes unustavad austuse Jumala käskude vastu ja Tema tahte täitmise (Ps 50:16–22): “Aga öelale ütleb Jumal: “Mis on sul sellest, et sa jutustad mu seadustest ja võtad oma suhu minu lepingu? Sina ju vihkad õpetust ja heidad mu sõnad oma selja taha. Kui sa näed varast, siis sa oled meeeldi koos temaga ja

sul on osa abielurikkujatega. Oma suu sa läkitad kurja rääkima ja su keel sepitseb pettust. Sa istud ja kõneled oma venna vastu ja laimad oma ema poega. Seda sa tegid, aga mina olin vait. Kas sa arvad, et mina olen niisugune nagu sina? Ma tahan sind noomida ja seda seada su silma ette!” Pange siis seda tähele teie, kes unustate Jumala, et ma ei murraks, ilma et keegi päästaks!”

Kristlane ei saa rahustada patustava ligimese südametunnistust. Paulus hoiatab ühise ikke vedamise eest inimesega, kes elab vales (2Kr 16:14–18): “Ärge hakake vedama võõras ikkes koos uskmatutega! Mis ühist on õigusel ja ülekohtul või mis osadust valgusel pimedusega? ...” Clemensi kirjas kutsutakse Korintose kogudust sellele psalmile (Ps 50:16–23) viidates ütleva lahti kõigest kurjusest ja valest (1Clem 35). Koguduses olid vanemad ametist tagandatud ning võetud piiskoplik järelevalve oma kätte, ehkki Sõna sulased olid toimunud ustavana Jumala sõnale ja Kristuse seadmisele. Clemens tahab taastada koguduses korra, põhjendades oma kirjas omavahelist kristlikku armastust teoloogiliselt.

Psalmis hoiatatakse Jumala nimel eksitavate kõnede pidamise eest. Paulus hoiatab oma hüvastijätukõnes, et kristliku koguduse keskele tuleb valeõpetajaid, kes toovad kaasa hävingu (Ap 20:28–32): “Seepärast pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaks Püha Vaim on teid pannud, et te karjastena hoiaksite Jumala kogudust, mille ta on saanud iseenese vere läbi. Mina tean, et pärast minu äraminekut tulevad teie sekka julmad hundid, kes karja ei säästa, ja teie eneste seast tõusevad mehed, kes moonutavad tõde, et vedada jüngreid eneste järele. Seepärast valvake ja pidage meeles, et ma kolm aastat, ööd ja päevad, ei ole lakanud pisarsilmil igäuhte manitsemast. Ja nüüd annan ma teid Jumala ja tema armusõna hooleks; temal on vägi teid üles ehitada ja anda teile pärand kõigi pühitsetute seas.” Sellepärast tuleb kristlastel olla tähelepanelik koguduses antava õpetuse suhtes.

Armulaual teeb Jumala Vaim silmakirjatsejad avalikuks ning neid ähvardab Jumala paadutav vägi (vrd 2Ts 2:11–12). Paulus tuletab Korintose koguduse liikmetele meelde armulaual öeldavat

arameakeelset tunnistust ning kirjutab, et igaüks, kes ei armasta Issandat, saab Jumala poolt neetuks (1Kr 16:22): “Kui keegi ei armasta Issandat, olgu ta ära neetud! *Maaranata!* [Meie Issand, tule!]” Apostliku õpetuse järgi (Didache 10:6) öeldi armulauaal arameakeelne tunnistus: “Tulgu arm ja kadugu see maailm! Hoosianna Taaveti Jumalale! Kui keegi on püha, see tulgu, kes mitte, parandagu meelt. Maran atha! (Meie Issand, tule!) Aamen.” [tlk Jaan Kiivit *jun.*, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 209].

Kristlane võib julgelt tulla armulauale. Teda ei saa hirmutada tehtud patud ega möödalaskmised. Teda ei saa nende pärast ka tõrjuda, sest armulauaal teenib teda Jumala Poeg, kes tahab armu anda.

Kristlane tunnistab oma pattu (Ps 51)

Paulus kõrvutab kirjas roomlastele Jumala usaldusväärse inimeste valelikkusega (Rm 3:4): “Kindel on, et Jumal on tõemeelne, aga iga inimene valelik, nagu on kirjutatud: “...selleks, et sind tunnistataks õigeks su sõnades ja sa võidaksid, kui sinuga käidaks kohut.”” Paulus tsiteerib Taaveti patukahetsuspsalmi sõnu (Ps 51:6): “Üksnes sinu vastu olen ma pattu teinud, ja olen teinud seda, mis on paha sinu silmis, sa teed õigesti mind manitsedes ja õigusega mõistad minu üle kohut.” [Tõlgitud soomekeelse piiblitõlke järgi – tlk.] Tsiteeritud sõnad on märgistatud kursiiviga. Soomekeelses tõlkes on sõnastus üsna oluliselt muutunud, kuid algses tekstis on need üksteisele palju sarnasemad.

Paulus tsiteerib Septuaginta sõnastust, milles heebreakeelne tekst on tõlgitud pisut teisiti. Septuaginta tõlge ongi üks heebreakeelse teksti tõlgendusvõimalusi. Taavet tunnistab Jumalale oma pattu ning ütleb, et jääb kohtus kaotajaks, kui Jumal temaga tüliasja üles võtaks. Seda kohta võiks tõlkida ka nii: “Üksnes sinu vastu olen ma pattu teinud, ja olen teinud seda, mis on paha sinu silmis, et sa oleksid õiglane oma sõnades ja selge oma kohtumõistmises.” [Eesti Piibliseltsi 1999. a piiblitõlge ongi selle salmi tõlkimisel lähtunud Septuagintast – tlk.]

Psalm tunnistab Paulusele inimese patususest. Kirjas roomlastele 3. peatükis ütleb ta erinevatele psalmidele tuginedes, et iga inimene on patu meelevalla all. Psalm 51 on nendest tekstidest esimene, öeldes et inimene on patune sündimisest saadik (Ps 51:7): “Vaata, süüteo olen ma sündinud ja patus on ema mu saanud.” See ei ole kahetseva inimese liialdus, vaid teoloogiline seisukohavõtt inimese loomupärasest kurjusest. Sama mõtet väljendab Iiob (Ii 14:4): “Kes võib roojasest teha puhta? Mitte keegi!” Sarnaselt räägib Bildad (Ii 25:4–6): “Kuidas võiks siis inimene olla õige Jumala ees? Ja kuidas võiks naisest sündinu olla puhas? Vaata, isegi kuu ei hiilga ja tähedki pole tema silmis selged, veel vähem siis inimene, see ussike, inimlaps, see vaglake.”

Inimese saatus elada patu orjuses tuleb selgelt esile jutustuses veeuputusest. Jumal tunnistab kõikide inimeste patusust (1Ms 6:5): “...Issand nägi, et inimese kurjus maa peal oli suur ja kõik ta südame mõtlemised iga päev üksnes kurjad.” Soomekeelne Kirikupiibel tõlgib “olid läbinisti kurjad”, kuid heebreakeelses tekstis sisaldub siiski inimese elupäevadele viitav ajamäärus. Nad tegid kogu aeg kurja. Veeuputusjärgset aega kirjeldav tekst räägib inimkonna trööstitust saatusest (1Ms 8:21): “Ma ei nea enam maad inimese pärast, sest inimese südame mõtlemised on kurjad ta lapsepõlvest peale; ma ei hävita ka enam kõike, mis elab, nõnda nagu ma olen teinud.”

Sama rõhutab Vana Testamendi ulatuslik ajalookirjutus. Jumala käskude pidamise asemel Iisraeli rahvas rikkus neid. Viimaks Jumal karistas oma rahvast ning hävitas Jeruusalemma. Jeremija järgi tulevikus rahvas uueneb vaimselt, kui Jumal oma Vaimu kaudu enda omades tegutseb (Jr 31:31–34): “Vaata, päevad tulevad, ütleb Issand, mil ma teen Iisraeli sooga ja Juuda sooga uue lepingu: mitte selle lepingu sarnase, mille ma tegin nende vanematega sel päeval, kui ma võtsin nad kättpidi, et viia nad välja Egiptusemaalt – selle mu lepingu nad murdsid, kuigi ma olin nad võtnud enese omaks, ütleb Issand –, vaid leping, mille ma teen Iisraeli sooga pärast neid päevi, ütleb Issand, on niisugune: ma panen nende sisse oma

Seaduse ja kirjutat selle neile südamesse; siis ma olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks. Siis üks ei õpeta enam teist ega vend venda, öeldes: "Tunne Issandat!", sest nad kõik tunnevad mind, niihästi pisikesed kui suured, ütleb Issand; sest ma annan andeks nende süü ega tuleta enam meelde nende pattu."

Vana Testamendi ulatuslikust teoloogilisest käsitusest, mis räägib inimesest kui patustajast, teeb Paulus Kirjas roomlastele õigeid järeldusi. Ta viitab, et ka kristlasel tuleb võidelda oma kurja loomusega (Rm 7:14): "Ma tean küll, et Seadus on vaimulik, mina aga lihalik, müüdnud patu alla." Kristlase liha ja Jumala Vaim vastanduvad ning sellepärast toimub kristlase elus võitlus kurjaga (Gl 5:17): "Sest lihalik loomus himustab Vaimu vastu ja Vaim lihaliku vastu, need on teineteise vastased, nii et teie ei saa teha seda, mida tahaksite." Üksikasjalikult kirjeldab seda võitlust kirja roomlastele 7. peatükis.

Psalm õpetab õiget kahetsust Jumala ees. Taavet oli Uurijat mõrvates ja tema naisega abielu rikkudes teinud pattu. Siiski tunnistas Taavet Jumalale, et on pattu teinud üksnes Tema vastu (Ps 51:6): "Üksnes sinu vastu olen ma pattu teinud, ja olen teinud seda, mis on paha sinu silmis." Patt lahutab inimese Jumalast ning oma pattu märkav inimene taipab seda. Teda valdab Jumala ees hirm ning ta ainsaks sooviks on saada oma patt andeks. Pattu andeks saades inimene uueneb Püha Vaimu kaudu ning otsib lepitust oma ligimestega.

Psalmi õpetusest võib lugeda välja Pauluse teoloogiat. Patu andekssaanu võib võtta vastu Püha Vaimu anni (Ps 51:9-16): "Puhasta mind patust iisopiga, et ma saaksin puhtaks; pese mind, siis ma lähen valgemaks kui lumi! Anna mulle kuulda rõõmustust ja rõõmu, et ilutseksid mu luud-liikmed, mis sina oled puruks löönud! Peida oma pale mu pattude eest ning kustuta kõik mu pahateod! Loo mulle, Jumal, puhas süda, ja uuenda mu sees kindel vaim! Ära heida mind ära oma palge eest ja ära võta minult ära oma Püha Vaimu! Anna mulle tagasi rõõmustus sinu päästest, ja heameelne Vaim toetagu mind! Ma tahan üleastujaile õpetada sinu teid, et patused sinu poole pöörduksid. Kisu mind välja veresüüst, oh Jumal, mu pääste Jumal! Siis mu keel laulab rõõmsasti sinu õiglusest."

Salmist 7 lähtub ka variseride tige vastus Jeesuse poolt tervendatud sünnist saadik pimedale mehele (Jh 9:34): “Nad kostsid talle: “*Kas sina, kes sa oled sündinud lausa pattudes, tahad meid õpetada?*” Ja nad heitsid ta kogudusest välja.” Hiljem jätkub arutelu Jeesuse ja variseride vahel. Siis kuulevad variserid omakorda Jeesuse hoiatust. Iga inimene on sünnist saadik pime, sest ta usaldab oma võimet hinnata ise oma vaimulikku olukorda (Jh 9:39–41): “Jeesus ütles: “Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei näe, hakkaksid nägema, ning nägijad jääksid pimedaks.” Seda kuulsid mõned variseridest, kes olid tema juures, ja ütlesid talle: “Kas meiegi oleme pimedad?” Jeesus ütles neile: “Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: “*Meie näeme*”, siis jääb teie patt teile.”

Psalmis ei peeta andeksandmise aluseks loomohvrite toomist (Ps 51:18–19): “Sest tapaohvrid ei meeldi sulle, muidu ma annaksin neid; põletusohvrist ei ole sul head meelt. Jumalale meelepärane ohver on murtud vaim, murtud ja puruklöödud südant ei põlga Jumal.” Pattu ei saa teha olematuks lihtsalt looma ohverdamisega, vaid Jumal vaatab südamesse ning tahab, et inimese kõrkus murduks ning et ta tunnistaks oma eksimust. Psalmis ei vaidlustata loomade ohverdamist, aga see ei saa muutuda n-ö asjaks iseeneses.

Barnaba kirja teises peatükis väidetakse aga juba teistmoodi. Kirjutaja tunneb Kristuse toodud täiuslikku ohvrit. Kiri on kirjutatud enne Bar-Kochba mässu (132–135), kui paljudel juutidel oli veel suur lootus ehitada Jeruusalemma tempel uuesti üles. Sellepärast lükkab Barnaba kirja kirjutaja tagasi loomade ohverdamise juutide poolt kui viisi Jumalale lähenemiseks. Ta juhatab kirja adressaadid, kelle hulgas võis olla mitmeid juudikristlasi, Jeesuse juurde (Barn 2:6–10): “Selle ta nüüd tegi kehtetuks, selleks et meie Issanda Jeesuse Kristuse uus käsk, mis on ilma sunni ikketa, ei hõlmaks inimeste tehtud ande... Meile ütleb ta nüüd nõnda: *Ohver Jumalale on murtud süda, meeldiv lõhn Issandale süda, mis ülistab seda, kes tema on loonud.* Meil tuleb nüüd usinad olla, vennad, oma lunastuse pärast, selleks et kuri eksitust meisse lipsata

lastes ei tõrjuks meid eemale elust.” [Tõlkinud Kalle Kasemaa, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 69.]

Clemensi kirjas tsiteeritakse Psalmi 51 ja teisi Vana Testamendi tekste ning õpetatakse õiget kristlikku alandlikkust (1Clem 19): “Nii paljude ja selliste nii hää tunnistusega olevate alandlik ja tagasihoidlik (meel) kuulekuse kaudu mitte ainult meid, vaid ka enne meid olnud põlvi on teinud paremaks, neid nimelt, kes võtnud vastu ta sõnad kartuses ja tões. Siis nüüd saanud osa rohkemaist ja aulisemaist tegudest, jookskem meile algusest saadik kätte antud rahusihhi poole ja vaadake ainiti kogu maailma isa ja looja pääle ja hoidkem kinni tema suurepäraseid ja valdavaid rahuande ja häätegemisi. Nähkem teda mõistust mööda ja vaadake vaimu silmadega tema suuremeelsesesse tahtmisse, mõelgem, kuidas ilma vihavimmata tema on kogu oma looduse vastu.” [Tõlkinud Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 23–24].

Kristlane saab psalmiga meenutada oma ristimist (Ps 51:9): “Puhasta mind patust iisopiga, et ma saaksin puhtaks; pese mind, siis ma lähen valgemaks kui lumi!” Paljud kristlased on ristitud juba lapsena. Origenes põhjendab psalmile viidates, et ka väike laps vajab ohvrit patu eest (*Celsuse vastu* 7.50). Lapse hädale vastavad kristlastest vanemad palvega ning tuues lapse pühale ristimisele. Ta pestakse puhtaks ning ta saab Jumala Püha Vaimu, kes juhib tema elu (Ps 51:12): “Loo mulle, Jumal, puhas süda, ja uuenda mu sees kindel vaim!”

Kaks ehitajat (Ps 52)

Psalmi sissejuhatus kirjeldab, millises olukorras Taavet selle lõi. Saamueli raamatud räägivad sellest sündmusest (1Sm 22:9): “Siis vastas edomlane Doeg, kes seisis Sauli sulaste juures, ja ütles: “Ma nägin Iisai poja tulevat Noobi Ahituubi poja Ahimeleki juurde.” Psalmis vastandatakse Jumalale lootev Taavet ja valelik Doeg. Augustinus kirjeldab kirklikult kaht erinevat inimtüüpi. Üks loodab oma võimule ja väele, teine aga Jumala sõnale.

Jeesus rääkis võrdumi kahest ehitajast (Mt 7:24–27): “Igaüks nüüd, kes neid mu sõnu kuuleb ja nende järgi teeb, sarnaneb aruka mehega, kes ehtas oma maja kaljule. Ja sadas paduvihma ja tulid veevood ja puhusid tuuled ning söötsid vastu seda maja, aga see ei varisenud, sest see oli rajatud kaljule. Ja igaüks, kes neid mu sõnu kuuleb, ent nende järgi ei tee, sarnaneb rumala mehega, kes ehtas oma maja liivale. Ja sadas paduvihma ja tulid veevood ja puhusid tuuled ning söötsid vastu seda maja ja see varises ja selle kokkuvarisemine oli ränk.”

Psalmi pealkirjas on heebrea sõna *maskîl*, mis tähendab “tema, kes taipab” või “tema, kellel läheb korda”. Pealkiri sobib hästi Jeesuse võrdumiga kahest ehitajast. Neist üks on *mõistja* ning ta loodab Jumala sõna peale; sellepärast *tal läheb korda*, teine aga rumal ning teda tabab õnnetus.

Psalm õpetab kristlastele, et maailmas elab kahesuguseid inimesi. Ühed panevad oma lootuse Jumala peale, teised aga selle maailma algjõududele (2Tm 4:9–15): “Tõtta peatselt tulema mu juurde, sest praegust ajastut armastama hakates on Deemas mu maha jätnud ja läinud Tessaloonikasse, Kreeskens Galaatiasse ja Tiitus Dalmaatsiasse. Luukas üksi on minu juures. Võta Markus ning too ta enesega, sest ta on väga vajalik mulle abiliseks. Tühnikose ma läkitasin Efesosse. Kui sa tuled, too kaasa mantel, mille ma jätsin Karpose juurde Troasesse, ja raamatud, eriti aga pärgamendid. Vasksepp Aleksandros on teinud mulle palju kurja. Issand tasugu talle tegude järgi! Ole sinagi tema suhtes valvas, sest ta on ägedasti meie sõnadele vastu.”

Deemas hakkas armastama maailma ning hülgas Pauluse, teisalt oli Aleksandros Pauluse õpetuse peale vihastanud ning teinud palju kurja. Sellepärast puutub kristlane oma elus kokku mitmesuguse vastuseisuga. Jumala sõna jagab ja lahutab inimesi. Kurja inimese mõtteviisi kirjeldatakse järgnevalt (Ps 52:3–5): “Mis sa kiitled kurjusest, sa vägivaldne mees? Jumala heldus püsib kogu päeva. Sa kavatsed kadu, su keel on nagu terav habemenuga, sa pettuse tegija.

Sa armastad kurja rohkem kui head, rohkem valetada kui õigust rääkida.”

Vana Testamendi prohvetid kogesid sageli, et Jumala sõna jagas inimesed kahte rühma. Üks selle parimaid näiteid on Jeremija raamat. Jeremija raamatu 20. peatükk toob ühe näite prohveti elust. Ta oli kuulutanud Jumala sõna ning istunud kogu päeva jalapakus inimeste pilgete all. Pilkamine murdis ta ning ta tahtis alla anda. Sügavas masenduses koges ta ometigi Jumala Püha Vaimu väge ja julgustust (Jr 20:7-9): “Sa valmistasid mulle pettumuse, Issand, ja ma olen pettunud; sa oled minust tugevam ja võitsid. Ma olen iga päev olnud naeruks, kõik pilkavad mind. Sest iga kord, kui ma räägin, pean ma kisendama. Ma hüüan: “Vägivald ja rüüstamine!” Sest Issanda sõna on saanud mulle igapäevaseks teotuseks ja pilkeks. Aga kui ma mõtlesin: Ma ei taha enam mõelda tema peale ega rääkida tema nimel, siis oli mu südames nagu põletav tuli, suletud mu luudesse-liikmetesse. Ma nägin vaeva, et seda taluda, aga ma ei suutnud.”

Pärast oma kannatust palvetab Jeremija usaldusega (Jr 20:11): “Aga Issand on minuga otsekui võimas kangelane; seepärast komistavad mu jälitajad ega suuda midagi. Nad jäävad suurde häbisse, sest neil ei ole tulemust. See on igavene häbi, mida ei unustata.” Psalmis meenutatakse, et viimselt tasub Jumal kurjale inimesele palga, kui te ei paranda meelt (Ps 52:9): “Ennäe seda meest, kes ei pannud Jumalat oma tugevuseks, vaid lootis oma suure rikkuse peale; ta oli tugev oma nurjatuses.”

Kristlane on ristimises saanud Püha Vaimu, Kaitsja, kelle ülesanne on julgustada teda kõigis kitsikustes (Jh 14:16-17): “Ja ma palun Isa ja ta annab teile teise Lohutaja, et tema oleks teiega igavesti: Tõe Vaimu, keda maailm ei saa võtta vastu, sest ta ei näe teda ega tunne teda ära. Teie tunnete tema ära, sest ta jääb teie juurde ja on teie sees.” Püha Vaim toob nähtavale maailma patu ning sellepärast kiusatakse kristlast taga (Jh 16:7-11): “Kuid ma ütlen teile tõtt: teile on parem, et ma lahkun, sest kui ma ei lahkuks, ei tuleks Lohutaja teie juurde, aga kui ma ära lähen, siis ma saadan tema teie juurde. Ja kui ta tuleb, siis ta toob maailmale selguse patu kohta ja õiguse kohta ja kohtu kohta: patu kohta, et nad ei usu minusse; õiguse

kohta, et ma lähen Isa juurde ja teie ei näe mind enam; kohtu kohta, et selle maailma vürst on süüdi mõistetud.”

Psalm lõpeb lohutusega. Jumal kaitseb enda omi ning laseb neil keset kitsikust kogeda armu ja headust (Ps 52:10–11): “Mina aga olen nagu haljas õlipuu Jumala kojas, ma loodan Jumala helduse peale ikka ja igavesti. Ma tänan sind igavesti, et sa nõnda oled teinud, ja ootan su nime, sest su nimi on hea su vagade jaoks.” Psalmi lõppu lugedes võib kristlane meenutada Psalmi 1. Selles öeldi tema kohta, et ta elab ristimise lepingus ning on otsekui puu, mis on istutatud veeoja äärde, mis annab vilja omal ajal.

Psalmis 52 kinnitatakse, et kristlane on ristimise kaudu ühendatud Jumala kogudusega. Sellepärast saab ta elada haljendava puuna Jumala templis, s.t Tema koguduses (1Kr 12:12–13): “Sest nii nagu ihu on üks tervik ja sel on palju liikmeid, aga kõik selle ihu liikmed, kuigi neid on palju, on üks ihu, nõnda on ka Kristus. Sest meie kõik oleme ühe Vaimuga ristitud üheks ihuks, olgu juudid või kreeklased, olgu orjad või vabad, ning me kõik oleme joodetud ühe Vaimuga.”

Maailm vihkab Kristuse kogudust (Ps 53)

Oleme juba mitmete psalmide juures näinud, kuidas apostel Paulus teeb nende põhjal järeldusi inimkonna kurjuse üle. Kogu maailm elab patu orjuses. Üks Paulus tsiteeritud tekstidest on Psalm 53 (Rm 3:10–12): “Ei ole õiget, ei ühtainsatki, ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki.”

Psalm teeb vahe Siioni ning Jumala vastu ükskõikse inimkonna vahele. Maailma kirjeldatakse vaenlasena Siionile, kes otsib hädas Jumalalt abi (Ps 53:7): “Oh, et Iisraelile tuleks pääste Siionist! Kui Jumal oma rahva vangipõlve pöörab, siis hakkab Jaakob ilutsema, Iisrael saab rõõmsaks.” Kristlasel on lihtne näha siin Jeesuse omade ja maailma vastandamist. Siion on Kristuse kogudus, keda Jumalast

mitte hooliv maailm ründab. Eriti tuttav on vastandus Johannese evangeeliumist ja Ilmutusraamatust.

Jeesus põhjendab maailma viha Tema omade vastu sellega, et uueks sündinutena ei kuulu kristlased enam maailmale (Jh 15:18–19): “Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta on mind vihanud enne teid. Kui te oleksite maailmast, siis maailm armastaks teid kui omi, aga et teie ei ole maailmast, vaid mina olen teid maailmast ära valinud, seepärast maailm vihkab teid.”

Ilmutusraamat kirjeldab hoora, kes joobub pühade verest (Ilm 17:3–6): “Ja ta viis mu vaimus kõrbe. Ja ma nägin naist istuvat erepunase metsalise seljas, kes oli täis jumalateotuse nimesid ja kellel oli seitse pead ja kümme sarve. Naine oli riidetatud purpurpunasesse ja erepunasesse ning ehitud kulla ja kalliskivide ja pärlitega, ta käes oli kuldkarikas täis jäledusi ja oma hooruse saasta ning ta otsaette oli kirjutatud nimi, saladus: Suur Paabel, hoorade ja ilmamaa jäleduste ema! Ma nägin naise olevat joobnud pühade verest ja Jeesuse tunnistajate verest. Ma imestasin väga teda nähes.”

Psalmi järgi on Jumalast lahti öelnud inimesed Siioni vastu vaenulikud (Ps 53:5): “Kas seda siis ei mõista need, kes teevad nurjatust, kes söövad mu rahvast, nagu süüakse leiba? Jumala poole nad ei hüüa.” Nõnda nagu Jeesuse sõnade kohaselt maailma või Ilmutusraamatu järgi suure Paabeli ja hoora üle mõistetakse kohut, nõnda saavad psalmi järgi Jumala karistuse ka Jumala hüljanud Siioni vaenlased (Ps 53:6): “Seal valdab neid hirm, kus ei ole hirmu põhjust, sest Jumal pillab laiali selle luud, kes seab leeri sinu vastu. Sa saadad nad häbisse, sest Jumal on nad hüljanud.” Kristlane saab loota Jumala peale, kes on õiglane kohtunik ning omal ajal tasub igapähele ta palga.

Psalm õpetab kristlast nägema Jumalast võõrdunud maailma õiges valguses. Sealt ei ole oodata Jumala tõe mõistmist. Kristlane ei looda maailma vägedele, küll aga on valmis elama rahu kõikide inimestega (Rm 12:18): “Kui võimalik, niipalju kui oleneb teist, pidage rahu kõigi inimestega!”

Kristlane tänab Jumalat igas olukorras (Ps 54)

Psalmi pealkiri kirjeldab Taaveti olukorda psalmi valmimise ajal. Taas on ta vaenlase salasepitsuse sihtmärgiks. Kui ta peidukoht antakse teada tema tagakiusajale Saulil, on ta elu ohus. Psalmi eriliseks detailiks on surmaohus oleva Taaveti tänu Jumalale (Ps 54:8-9): "Hea meelega ma toon sulle ohvreid, ma tänan su nime, Issand, sest see on hea. Sest ta tõmbas mind välja kõigist kitsikustest ja mu silmad parastasid mu vaenlasi."

Kristlikus palveelus on alati rõhutatud, et Jumalat saab tänada ja ülistada kõigis olukordades. Paulus annab oma kirjades selle kohta üldiseid juhiseid: "Rõõmustage alati, palvetage lakkamatult, tänage kõige eest - sest see on, mida Jumal teilt tahab Jeesuses Kristuses!" (1Ts 5:16-18); "Mu vennad, rõõmustage Issandas! Üht ja sedasama teile kirjutada ei ole mulle tüütav, aga teid teeb see kindlaks." (Fl 3:1); "Olge ikka rõõmsad Issandas! Taas ma ütlen: Olge rõõmsad!" (Fl 4:4); "Lõppeks, vennad, olge rõõmsad! Seadke oma asjad korda, laske endid julgustada, olge üksmeelsed, pidage rahu! Küll siis armastuse ja rahu Jumal on teiega!" (2Kr 13:11).

Filiplastele kirjutatud üleskutsed rõõmustada Issandas on veelgi lähedasemad Psalmi 54 sõnumiga, kui loeme kirja algust. Selles ilmneb, et Paulus on vanglas ning on sarnaselt Taavetiga sattunud surmaohtu. Keset ahistust leiab Paulus siiski rõõmu Issandas ja leiab Tema kaitse all hingamise. Ta teab, et surmatunnil võtab Jeesus ta enda juurde (Fl 1:18-26): "Aga mis sellest! Kui Kristus kuulutatakse igal kombel, olgu tagamõttega, olgu tõemeeli, siis selle üle ma rõõmustan. Kuid tahan ka edaspidi rõõmustada, sest ma tean, et see tuleb mulle päästeks teie eestpalve ja Jeesuse Kristuse Vaimu abi kaudu minu ootust ja lootust mööda, et ma ei jää häbisse milleski, vaid et - nagu alati, nii ka nüüd - Kristus saab täiesti avalikult ülistatud minu ihus, olgu elu või surma läbi. Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu! Aga kui ihus elamine toob mu tööle vilja,

siis ma ei tea, kumba valida. Mind paeluvad mõlemad. Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristusega, sest see on väga palju parem, ent ihusse jäämine on vajalikum teie pärast. Ja selles veendunult ma tean, et jään elama ja jään teie kõikide juurde teie usu edenemiseks ja rõõmuks, et teie kiitlemine Kristuses Jeesuses rohkeneks minu kaudu selle tõttu, et ma tulen tagasi teie juurde.”

Välise ahistuse või haiguse all murdudes on psalmide palvetamine õige viis valmistuda oma surmaks. Kristlane on teadlik Jumala abist. Jumal kannab hoolt, et vaenlane alistataks. Paulus kirjeldab surma viimse vaenlasena, kelle Jumal kõrvaldab ülestõusmise päeval. Kristlane saab seda päeva rõõmuga oodata. Ta elab juba praegu koos Võitjaga, sest Kristuse ülestõusmine kindlustab talle võidu (1Kr 15:20–28): “Nüüd aga on Kristus üles äratatud surnuist, uudseviljana magamaläinutest. Et surm on tulnud inimese kaudu, siis tuleb ka surnute ülestõusmine inimese kaudu; sest nõnda nagu kõik inimesed surevad Aadamas, nõnda tehakse ka kõik elavaks Kristuses. Aga igaüks oma järjekorras: uudseviljana Kristus, pärast seda Kristuse omad tema taastulekul; ja siis tuleb lõpp, kui ta loovutab kuningriigi Jumalale ja Isale, olles kõrvaldanud iga valitsuse ja iga meelevalda ja väe. Sest tema peab valitsema kuningana, kuni Jumal paneb kõik vaenlased tema jalge alla. Viimse vaenlasena kõrvaldatakse surm. Sest „Jumal on kõik alistanud tema jalge alla”. Aga kui ta ütleb, et kõik on alistatud, siis on ilmne, et kõik peale selle, kes temale kõik alistas. Kui aga kõik on alistatud, siis alistub ka Poeg ise sellele, kes temale on kõik alistanud, et Jumal oleks kõik kõiges.”

Kas kristlane tohib rõõmustada surma üle? Kas ta saab surmatunnil pidada enda kohta käivaks psalmi õpetust “mu silmad parastasid mu vaenlasi”? Paulus õpetab seda oma kirjas korintlastele, põhjendades esmalt teoloogiliselt, et Jumala riiki ei pääse mitte kristlase loomupärane olemus. Esmalt peab see surmas hävima (1Kr 15:50): “Aga seda ma ütlen, vennad: liha ja veri ei või pärida Jumala riiki ega kaduvus pärida kadumatust.” Surm hävitab kristlase liha ja vere, kuid ei suuda alistada Jumala Püha Vaimu sünnitatud uut loomust (2Kr 5:17): “Niisiis, kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu, vana on möödunud, vaata, uus on sündinud.”

Seega hävitab surm selle, mis veel on takistamas kristlase jõudmist osadusse Jumalaga. Sellepärast rõõmustab Paulus surma hävitava väe üle. Ta kasutab prohvet Hoosea kohtukuulutust (Ho 13:14) ja kutsub surma kristlast ründama. Surma hävitustöö osutub aga kristlasele teeneks (1Kr 15:54–57): “Aga kui see kaduv riietub kadumatusena ja see surelik riietub surematusega, siis läheb täide sõna, mis on kirjutatud: “Surm on neelatud võidusse! Surm, kus on sinu võit? Surm, kus on sinu astel?” Aga surma astel on patt, ent patu vägi on Seadus. Aga tänu olgu Jumalale, kes meile võidu annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi!”

Nõnda saab kristlane usaldada head ja armastavat Jumalat, kes teeb temas surma tööd. Surm on Issanda käes tööriist, mille abil Ta tõmbab kristlase enda juurde. Kristlane saab rõõmustada surma hävitustööst enda juures psalmi sõnadega (Ps 52:6–7): “Vaata, Jumal on mu abimees, Issand on mu hinge tugi. Lasku ta tulla tagasi õnnetus minu varitsejaile, oma ustavusega hävita nad!”

Kristlane loodab kõiges Jumala abile (Ps 55)

Psalmi lõpus kinnitatakse (Ps 55:23): “Heida Issanda peale oma koorem, ja tema hoolitseb sinu eest; ta ei lase iialgi kõikuda õiget!” Kristlane saab kõiges lootma Jumala abile. Ilmselt peab Peetruse kirja kirjutaja silmas just seda piiblikohta, kui ta julgustab kristlasi (1Pt 5:7): “Heitke kõik oma mure tema peale, sest tema peab hoolt teie eest!” Sarnaseid julgustusi leidub ka teistes Uue Testamendi kohtades. Paulus kutsub kristlasi üles rääkima Jumalale kõigist oma muredest koos tänuga (Fl 4:6–7): “Ärge muretsege ühtigi, vaid teie vajadused saagu kõiges Jumalale teatavaks tänuütlemisega palumises ja anumises. Ja Jumala rahu, mis on ülem kui kogu mõistmine, hoiab teie südamed ja mõtted Kristuses Jeesuses.”

Jeesus kutsub oma jüngreid mitte muretsema ning lootma selle asemel Jumala abile (Mt 6:25–34): “Seepärast ma ütlen teile: Ärge muretsege oma hinge pärast, mida süüa, ega oma ihu pärast, millega riietuda! Eks hing ole enam kui toidus ja ihu enam kui rõivas? Pange

tähele taeva linde: nad ei külva ega lõika ega kogu aitadesse, ning teie taevane Isa toidab neid. Eks teie ole palju enam väärt kui nemad? Aga kes teie seast suudab muretsemisega oma elule ühe küünrugi juurde lisada? Ja rõivastuse pärast, mis te muretsete? Pange tähele lilli väljal, kuidas nad kasvavad: ei näe nad vaeva ega ketra, aga ma ütlen teile, et isegi Saalomon kogu oma hiilguses ei olnud nõnda ehitud nagu igäüks neist. Kui aga Jumal nõnda rüütab väljal rohtu, mis täna on ja homme visatakse ahju, eks siis veelgi enam teid, te nõdrausulised! Ärge siis hakake muretsema, öeldes: "Mis me sööme?" või "Mis me joome?" või "Millega me riietume?" Sest kõike seda taotleavad paganad. Teie taevane Isa teab ju, et te seda kõike vajate. Aga otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi! Ärge siis hakake muretsema homse pärast, sest küll homme päev muretseb ise enese eest! Igale päevale piisab oma vaevast."

Kristlase muretu suhtumine maistesse asjadesse saab nähtavaks tema elus. Selle asemel, et koguda endale aardeid maa peale, tuleb kristlasel kanda hoolt kadumatute aarete eest, mis Jumal on talle kinkinud. Kristlane saab õppida endale kuuluva jagamist teistele ning Jumala sõna aarete säilitamist oma elus (1Tm 6:17-20): "Neid, kes on nüüdsel ajal rikkad, käsi, et nad ei oleks ülbed ega loodaks ebakindlale rikkusele, vaid Jumalale, kes valmistab meile kõike rikkalikult maitsemiseks; käsi neil teha head, saada rikkaks headelt tegudelt, olla lahke ja helde käega, talletades enesele vara heaks aluskiviks tuleviku tarvis, et haarata kinni tõelisest elust. Oh Timoteos, hoia, mis su hoolde on usaldatud, pöördu ära labastest tühijuttudest ja valeliku tunnetuse vastuväidetest."

Psalmis räägitakse kahe varem väga lähedase uskliku inimese tülist (Ps 55:13-15): "Sest mitte vaenlane ei laima mind, seda ma taluksin; mitte mu vihamees ei suurusta mu vastu, tema eest ma peidaksin ennast, vaid sina, inimene nagu mina, mu sõber ja tuttav, kellega meil oli armas osadus, Jumala kotta läksime koos rahvahulgaga." Midagi sarnast tuli kogeda Jeesusel, kui Juudas Iskariot Ta ära andis. Kristlase ususõbrad võivad loobuda Jumalast ning neist võivad saada kibestunud vaimsed vaenlased. Sellises olukorras kutsub Psalm jätma kõik koormad eriliselt Jumala hooleks. Ta on õiglane

kohtunik, kes ebaõiglasele inimesele annab viimaks tema palga (Ps 55:24): “Jah, sina, Jumal, tõukad nad hukatuse auku; mõrtsukad ja petised ei saa oma elupäevi poolegi peale. Aga mina loodan sinu peale!”

Ahistuses olev kristlane igatseb rahu (Ps 55:7-9): “Siis ma ütlesin: Oh oleksid mul tuvi tiivad, ma lendaksin minema ja asuksin kuhugi elama. Vaata, ma põgeneksin kaugele ja viibiksin kõrbes. Ma tõttaksin pääsema pakku tuulepöörise, maru eest.” Kristlane saab kõigis olukordades põgeneda Jumala juurde. Jeesuse kaudu on tal elav palveosadus Jumalaga. Ta on nagu lind, kes palvetiivul lendab Jumala juurde varjule (1Jh 5:13-15): “Seda ma olen kirjutanud teile, kes te usute Jumala Poja nimesse, et te teaksite: teil on igavene elu. Ja see ongi see julgus, mis meil on tema ees, et kui me midagi tema tahtmist mööda palume, siis tema kuuleb meid. Kuna me teame, et ta meid kuuleb, mida tahes me paluksime, siis teame ka, et meil on käes need palved, mis me oleme temalt palunud.”

Psalmis saab nähtavaks usaldus Jumala vastu (Ps 55:17-20): “Aga mina hüüan Jumala poole ja Issand aitab mind. Öhtul ja hommikul ja lõunaajal ma kurdan ja ägan, ja ta kuuleb mu häält. Ta lunastab mu hinge rahusse kallalekippujaist, sest need on hulgani mu ümber. Jumal kuuleb ja vastab neile, tema, kes istub aujärjel iidsest ajast. Sest nad ei muuda meelt ega hakka kartma Jumalat.”

Kristlasele ei panda üle jõu käivat koormat (Ps 56)

Psalmi sissejuhatuse järgi valmis psalm Taavetil siis, kui ta oli põgenenud vilistite maale. Sauli tagakiusamise pärast põgenes Taavet Iisraeli vaenlaste poolele. Seal võeti ta kinni ja teda küsitleti, temasse suhtuti umbusuga. Nagu räägivad Saamueli raamatud, võimaldati tal Sauli vaenlasena siiski vilistite juurde elama jääda. Psalmis kirjeldab Taavet oma tundeid, elades pagulasena võõral

maal (Ps 56:9): “Minu pagulaspäevad olid sa ära lugenud; pane sina mu pisarad oma lähkrisse; eks need ole su raamatus?”

Kristlase elu on võrreldud muulase eluga võõral maal. Eriti on eeskujuks olnud Aabraham, kes otsib Jumala antud kodumaad. Seda otsimist võrreldakse Kirjas heebrealastele kristlase sooviga jõuda taevasse (Hb 11:8-10): “Usus oli Aabraham kuulekas, kui teda kutsuti minema paika, mille ta pidi saama pärandiks, ja ta läks välja, teadmata, kuhu ta läheb. Usus ta asus elama töötatud maale otsekui võõrsile, elades telkides koos Iisaki ja Jaakobiga, kes olid sellesama töötuse kaaspärijad. Sest ta ootas kindlale alusele rajatud linna, mille meister ja ehitaja on Jumal.” Vana Testament räägib ka Jumala rahvast, kui see oli orjastatuna Egiptuses või Paabelis vangis (vt Psalmi 137 kommentaari). Taaveti olukord tundub nende sündmustega sarnanevat.

Taaveti elu vilistite juures nähakse katsumusena. Taavet on kristlase eeskuju, kes hädas loodab Jumala abile (Ps 56:2-5): “Ole mulle armuline, Jumal, sest inimesed tahavad mind rünnata, ühtelugu kipuvad sõjamehed mu kallale! Mu varitsejad püüavad mind rünnata kogu päeva, sest palju on neid, kes mu vastu kõrgilt sõdivad. Sel päeval, kui ma kardan, loodan ma sinu peale, Jumala peale, kelle sõna ma kiidan. Ma loodan Jumala peale, ei ma karda. Mida võibki lihane inimene mulle teha?” Kristlane võib loota sellele, et teda ei panda proovile üle tema jõu. Paulus loobutab Korintose kristlasi (1Kr 10:13): “Senini pole teid tabanud muu kui inimlik kiusatus. Aga Jumal on ustav, kes ei luba teid kiusata rohkem, kui te suudate taluda, vaid koos kiusatusega valmistab ka väljapääsu, nii et te suudate taluda.” Kristlane ei pea katsumuste keskel olles arvama, et Jumal on ta maha jätnud. Jumal peab meeles kristlase iga ohkamist ja jätab meelde iga tema pisara.

Ahistuses saab kristlane loota Jumala abile. Psalm tõstab esile Jumala sõna, millesse on kirjutatud palju töotusi. Nende peale võib kindel olla. Jumala sõna annab kristlasele kindluse selles, et Issand ei jäta maha (Ps 56:5,11): “Jumala peale, kelle sõna ma kiidan. Ma loodan Jumala peale, ei ma karda. Mida võibki lihane inimene mulle teha? ... Jumala sõna ma kiidan, Issanda sõna ma kiidan.” Jeremia raamatus õpetab Jumal prohvetile õiget suhtumist ahistustesse. Ta ei

pea kartma kuningaid, vürste, preestreid või teisi prohveteid, kes astuvad välja Jumala sõna vastu. Issanda sõna püsib igavesti ning see on nagu vägev kindlus (Jr 1:17–19): “Aga sina võõta oma niuded, võta kätte ja räägi neile kõik, mida ma sul käsin. Ära kohku nende ees, et mina sind nende ees ei peaks kohutama! Sest vaata, mina panen su täna kindlustatud linnaks ja raudsambaks ning vaskmüüriks kogu maa vastu, Juuda kuningate, selle vürstide, preestrite ja maa rahva vastu. Nad võitlevad sinu vastu, aga nad ei saa võimust su üle, sest mina olen sinuga, ütleb Issand, ja ma päästan sinu.”

Hädas olev kristlane võib anda Jumalale ka töotuse. Moosese raamatutes käsitletakse töotuste andmist üksikasjalikult (4Ms 30:3): “Kui keegi mees annab Issandale töotuse või vannub vande, võttes oma hinge peale loobumistöotuse, siis ei tohi ta murda oma sõna: ta peab tegema kõik, mis ta suust on välja tulnud!” Kristlase töotus võib puudutada Jumala riigi tööle tehtavat annetust, paastumist või oma aja pühendamist Jumalale, näiteks Piibli lugemisele või palvetamisele. Misjonitööle asuja pühendub teatud aja jooksul tegema jumalariigi tööd. Psalmis 56 seostub töotuse andmine abi palumisega. Palvetaja on võinud kogeda Jumala abi ning nüüd tuleb ta Issanda palge ette Teda tänama ja täitma antud töotust (Ps 56:13–14): “Jumal, minu peal on töotused, mis ma sinule andsin; ma tasun sulle tänuohvrid. Sest sa kiskusid välja mu hinge surmast, mu jalad libisemisest, et ma kõnniksin Jumala ees eluvalguses.” Jumala abi on alati tõeline ja täielik, sest Ta on Issand, kes võib päästa surmast ning hoida kristlast kõrvalekaldumise eest igavese elu teelt. Jumal ei lepi pooliku lahendusega.

Maailmas on kristlasel ahistust, aga Kristuses on rahu (Ps 57)

Psalm on valminud Taaveti põgenemisel Sauli eest: “Ja Taavet läks sealt ära ning pääses Adullami koopasse.” (1Sm 22:1); “Aga Taavet

läks sealt ära ja asus Een-Gedi mäelinnustesse” (1Sm 24:1). Psalm jaguneb kaheks. Esimeses osas valitseb ahistus. Jumalat kutsutakse appi vaenlaste vastu (Ps 57:2-3): “Ole mulle armuline, Jumal; ole mulle armuline, sest sinu juures otsib mu hing pelgupaika ja ma kipun su tiibade varju, kuni õnnetus möödub! Ma hüüan Jumala, Kõigekõrgema poole, Jumala poole, kes juhib mu asja.”

Vaenlaste viha on ängistav ning nad varitsevad nagu lõvi, et hävitada Jumala kaitse all olev inimene (Ps 57:5): “Ma leban otsekui lõvide keskel, inimlaste seas, kelle hambad on piigid ja nooled ja kelle keel on terav mõök.” Vaenlase jõuline kujund psalmis meenutab kuradi tööd (1Pt 5:8-9): “Olge kained, valvake! Teie süüdistaja, kurat, käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata. Tema vastu seiske kindlalt usus, teades, et neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas.”

Psalmi palvetaja taotleb Jumala au, paludes et Ta ennast kirkastaks ning näitaks oma väge (Ps 57:6): “Ülenda, Jumal, üle taevaste, üle kogu maailma oma auhiilgus!” Aga Psalmi keskel muutub ahistus rahulikuks usalduseks Jumala vastu (Ps 57:8-9): “Kindel on mu süda, oh Jumal! Mu süda on kindel. Ma tahan laulda ja mängida. Ärka üles, mu au; ärka, naabel, ärka, kannel, ma äratan üles koidu!” Ahistuses palvetaja tahab keset oma kitsikust laulda Jumalale tänulaulu. Ta tahab kuulutada kõigile maailma rahvastele, et Jumala aitab ja päästab (Ps 57:10-12): “Ma tahan sind tänada rahvaste seas, Issand. Ma tahan lauldes mängida rahvahõimude keskel. Sest suur on sinu heldus kuni taevani ja su tõde kuni ülemate pilvedeni. Ülenda, Jumal, üle taevaste, üle kogu maailma oma auhiilgus!”

Psalm annab suurepärase kommentaari Jeesuse sõnadele Johannese evangeeliumis. Jeesus kinnitab oma jüngritele, et Jumala armastus on püsiv, nad ei pea muretsema, kui neid tabab maailma viha (Jh 16:27-33): “Sest Isa ise armastab teid, kuna teie olete armastanud mind ja uskunud, et mina olen tulnud Jumala juurest. Ma olen pärit Isa juurest ja tulnud maailma, taas ma jätan maailma ja lähen Isa juurde. ... Seda ma olen teile rääkinud, et teil oleks rahu minus. Maailmas ahistatakse teid, aga olge julged: mina olen maailma ära võitnud.” Jeesus kutsub oma jüngraid olema tagakiusamise keskel julged. Nad ei kuulu mitte kaotajate hulka, vaid pärivad ükskord

igavese elu Jumala juures (Jh 14:27): “Rahu ma jätan teile, oma rahu ma annan teile. Mina ei anna teile nõnda, nagu maailm annab. Teie süda ärgu ehmugu ega mingu araks!”

Athanasios palub Marcellinust laulda seda psalmi, kui ta põrkub silmakirjalike inimestega. Mis võiks psalmis viidata silmakirjalikkusele? Võib-olla 7. salm: “Võrgu on nad seadnud mu sammudele, mu hinge nad painutasid alla, nad kaevasid mu ette augu, aga nad ise kukkusid sinna sisse.”

Oma vastaste silmakirjalikkust koges oma elus Nehemja, keda taheti lõksu püüda (Ne 6:10–13): “Ja kui ma läksin Mehetabeli poja Delaja poja Semaja kotta – tema ise oli takistatud –, siis ta ütles: “Kogunegem Jumala kotta, templi sisemusse, ja sulgegegem templi ukсед, sest nad tulevad sind tapma! Öösel tullakse sind tapma!” Aga mina vastasin: “Kas mees nagu mina peaks põgenema? Või kes minutaolistest võiks minna templisse ja jääda ellu? Mina ei lähe.” Sest vaata, ma sain aru, et Jumal ei olnud teda läkitanud, kuigi ta kõneles mu vastu prohvetisõna, vaid Toobija ja Sanballat olid teda palganud: ta oli palgatud selleks, et ma hakkaksin kartma ja teeksin nõnda ning patustaksin; see oleks toonud mulle halva kuulsuse, millega nad oleksid saanud mind teotada.”

Psalm õpetab kristlasele, et ta saab keset ahistust loota Jumala abile. Jumala armastus on ilmunud Tema Pojas Jeesuses Kristuses. See, kes usub Temasse, võidab ära maailma (1Jh 5:4–5): “Jah, igaüks, kes on sündinud Jumalast, võidab ära maailma. Ja see ongi võit, mis on võitnud ära maailma – meie usk. Kes on, kes võidab ära maailma? Eks see, kes usub, et Jeesus on Jumala Poeg!”

Kristlane ei maksa kätte, vaid ootab Jumala kohut (Ps 58)

Psalm on kristlasele õdvastav (Ps 58:7–10): “Jumal! Purusta hambad nende suus; kisu välja noorte lõvide hambad, Issand! Hääbugu nad nagu vesi, mis laiali voolab; lasku ta välja oma nooled, kuid need

olgu otsekui teravikuta! Nagu tigu, kes sulab, nad kadugu, nagu nurisünnitis, mis ei ole näinud päikest! Enne kui teie pajad saavad tunda kibuvitsa leeki, viigu torm nad laiali, olgu toorelt või kuumalt!”

Ometigi on kristlane võtnud südamesse Jeesuse õpetuse armastada ligimest ning loobuda vägivallast (Mt 5:21–26): “Te olete kuulnud, et muistsele põlvele on öeldud: Sa ei tohi tappa! ja igaüks, kes tapab, peab minema kohtu alla. Aga mina ütlen teile: Igaüks, kes oma venna peale vihastab, peab minema kohtu alla, kes aga oma vennale ütleb: “Tola!”, peab minema ülemkohtu alla, kes aga ütleb: “Sina jäle!”, peab minema tulepõrgusse. Kui sa nüüd oma ohvriandi altarile tood ja sulle tuleb meelde, et su vennal on midagi sinu vastu, siis jäta oma and altari ette ja mine lepi esmalt ära oma vennaga ja alles siis tule ja too oma and! Ole varmalt järeleandlik oma vastasele, kuni sa oled temaga teel, et sinu vastane sind ei annaks kohtuniku kätte ja kohtunik kohtuteenri kätte ja sind ei heidetaks vang! Tõesti, ma ütlen sulle, sa ei pääse sealt enne välja, kui oled tagasi maksnud viimsegi veeringu.”

Jeesus õpetab, et kui kristlane teab, et tema ligimesel on midagi tema vastu, tuleb tal kristlasel endal otsida lepitust. Kristlane ei saa teenida Jumalat, elades oma ligimesega vaenus.

Hiljem õpetab Jeesus mäejutluses jüngreid armastama oma vaenlasi (Mt 5:38–48): “Te olete kuulnud, et on öeldud: Silm silma ja hammas hamba vastu! Aga mina ütlen teile: Ärge pange vastu inimesele, kes teile kurja teeb, vaid kui keegi lööb sulle vastu paremat põske, keera talle ka teine ette! Ja sellele, kes tahab sinuga kohut käia ning võtta su särki – jäta talle ka kuub! Ja kui keegi sunnib sind käima ühe miili, mine temaga kaks! Anna sellele, kes sinult palub, ja ära pööra selga sellele, kes sinult tahab laenata! Te olete kuulnud, et on öeldud: Armasta oma ligimest ja vihka oma vaenlast! Aga mina ütlen teile: Armastage oma vaenlasi ja palvetage nende eest, kes teid taga kiusavad, et te saaksite oma taevase Isa lasteks – tema laseb ju oma päikest tõusta kurjade ja heade üle ning vihma sadada õigete ja ülekohtuste peale! Sest kui te armastate neid, kes teid armastavad, mis palka te saate? Eks tõlneridki tee sedasama? Ja kui te üksnes vendi tervitate, mida erilist te siis teete? Eks paganadki tee

sedasama? Teie olge siis täiuslikud, nõnda nagu teie taevane Isa on täiuslik!”

Kuidas siis Psalmi 58 mõista? Selles palutakse, et Jumal hävitaks vaenlased.

Kristlane ei näe psalmis inimliku viha väljavalamist. Kristlik kirik on oma ülemaailmse leviku tõttu ja pika ajaloo jooksul saanud kogeda maailma jöhkraat kurjust. Ka juudid on oma ajaloo jooksul saanud kogeda toorest julmust. Teise maailmasõja ajal said juudid kogeda, millised on natside lõualuud, millega nad purustasid miljoneid süütuid inimesi ja väikseid lapsi. Kõik natside kuriteod toimusid seaduse ja õigluse nimel (Ps 58:2–6): “Kas te tõesti räägite õigust, kohtunikud? Kas te õiglaselt mõistate kohut, inimlapsed? Küll te teete südames ülekohut, oma käte vägivaldaga te kaalute välja maa peal. Õelad on loobunud Jumalast lapsekojast alates, valetajad on eksinud sünnist saadik. Neil on mürki nagu ussi mürk, nagu kurdil rästikul, kes oma kõrvad kinni topib, et ta ei kuuleks lausujate häält, osava võluri võlumist.” Jumal ei kutsu mitte ühtegi inimest, sealhulgas ka kristlasi, vaatama ükskõikselt pealt väikeste abitute inimeste tapmist.

Psalm annab maad Jumala õiglasele kohtule. Kristlasel tuleb õppida armastama oma vaenlasi, kuid keset laastavat kurjust saab ta end lohutada teadmiseaga, et Jumal on õiglane. Jumal on õige ja Tema tõeline viha lohutab ja julgustab. Tuleb aeg, mil Jumal võtab õiguse enda kätte ning kurjuse meelevald hävitatakse. Psalm lõpeb sõnadega (Ps 58:11–12): “Õige rõõmustab, nähes kättemaksmist; ta peseb oma jalad õela veres. Ja inimesed ütlevad: “Ometi on õigel kasu; tõesti on olemas Jumal, kes mõistab kohut maa peal.””

Paulus annab Rooma kristlastele praktilisi juhiseid, kuidas nad peaksid elama rahu kõikide inimestega. Kui jumalatud inimesed kohtlevad neid ebaõiglaselt, tuleb neil kannatlikult oodata Jumala kohtumõistmist (Rm 12:16–21): “Olge omavahel üksmeelsed! Ärge mõtelge kõrgilt, vaid laske end tõmmata madalate hulka! Ärge olge endi meelest targad! Ärge tasuge kellelegi kurja kurjaga, hoolitsege selle eest, mis on hea kõigi inimeste silmis! Kui võimalik, niipalju

kui oleneb teist, pidage rahu kõigi inimestega! Ärge makske ise kätte, armsad, vaid andke maad Jumala vihale, sest on kirjutatud: "Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte" – nii ütleb Issand. Veel enam: "Kui sinu vaenlane nälgib, toida teda, kui tal on janu, anna talle juua, sest seda tehes sa kuhjad tuliseid süsi tema pea peale!" Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!"

Athanasiose järgi annavad psalmid kristlasele võimaluse uurida oma südame mõtteid. Psalmid jahutavad kristlase tugevaid tundeid, et ta mõistaks asju õiglase Jumala vaatenurgast. Psalm 58 tuletab meelde, et Jumal kutsub kristlast ka keset inimeste kurjust palvetama valitsejate eest (1Tm 2:1-4): "Ma kutsun siis üles anuma, palvetama, tegema eestpalveid ja tänupalveid kõigi inimeste eest, kuningate ja kõigi ülemuste eest, et me võiksime elada vaikset ja rahulikku elu kõiges jumalakartuses ja väärikuses. See on hea ja meeldiv Jumala, meie Päästja silmis, kes tahab, et kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele."

Jumal päästab kristlase kõigest kurjast (Ps 59)

Psalmis esineb kahel korral väljend (Ps 59:7,15): "Nad tulevad igal õhtul uuesti, uluvad nagu koerad ja käivad mööda linna." Pelutav kirjeldus vaenlastest, kes nõuavad Taaveti hinge. Psalmi pealkiri viitab valmimisele ajal, kui Sauli mehed üritasid Taavetit tappa.

Kristlane saab psalmi sõnumit tõlgendada vaimulikult. Varitsevad koerad on vaimsed vaenlased, kuradi inglid, kes tahavad tõugata kristlase hukatusse. Uues Testamendis kirjeldatakse kuradi samamoodi ringiliikuvat kiskjana (1Pt 5:8-9): "Olge kained, valvake! Teie süüdistaja, kurat, käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata. Tema vastu seiske kindlalt usus, teades, et neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas."

Kristlast kutsutakse üles astuma välja kuradi salasepitsuste vastu. Kristlane saab kiusatuses loota Jumala abile (Ps 59:2): "Tõmba mind ära mu vaenlaste käest, mu Jumal! Kaitse mind nende eest, kes

mulle kallale tungivad!” Ta ei taha pimeduse meelevallaga võidelda üksnes oma jõuga (Ps 59:10–11): “Mu jõud, ma tahan hoida sinu poole, sest Jumal on mu kindel varjupaik. Mu helduse Jumal tuleb mulle vastu, Jumal lubab mind parastada mu varitsejaid.”

Kiusatuses võivad kristlased nimetada Jumalat kilbiks (Ps 59:12): “Ära tapa neid, et mu rahvas ei unustaks seda! Pilluta nad laiali oma vägevuse sunnil ja tõuka nad maha, Issand, meie kilp!” Jumal tahab rüütada kristlase sõjarüüsesse, et ta kurjal päeval võiks seista vastu kiusatustele. Kilp kuulub kristlase sõjavarustuse juurde ning selle ülesanne on tõrjuda kurja põlevad nooled (Ef 6:10–17): “Viimaks veel: saage vägevaks Issandas ja tema tugevuse jõus! Pange ülle Jumala sõjavarustus, et te suudaksite seista kuradi salanõude vastu! Meil ei tule ju võidelda inimestega, vaid meelevaldade ja võimudega, selle pimeduse maailma valitsejatega, kurjade taevaaluste vaimudega. Seepärast võtke kätte kõik Jumala sõjavarustus, et te suudaksite vastu panna kurjal päeval ja jääda püsima, kui te olete kõik teinud. Seiske nüüd ja teie niuded olgu võõtatud tõega ja teil olgu seljas õiguse soomusrüü ja teie jalgades olgu valmidus minna kuulutama rõõmusõnumit rahust! Kõigepealt aga võtke kätte usukilp, millega te võite kustutada kõik kurja põlevad nooled! Võtke ka päästekiiver ja vaimumõök, see on Jumala sõna!”

Kiusatuses tuleb kristlastel meeles pidada, et parim kaitse on rünnak. Kirjas efeslastele ärgitatakse siduma jalga valmidus kuulutada evangeeliumi. Jumalariigi tööd tehes ei ole kristlasel aega muretseda kiusaja rünnakute pärast. Teine asjakohane juhised antakse psalmis 59. Kimbatuses olev kristlane saab tänada ja ülistada Jumalat Tema abi eest (Ps 59:17–18): “Aga mina laulan sinu vägevusest ja hõiskan hommikul sinu heldusest; sest sa oled mulle kindlaks kaitsjaks, pelgupaigaks mu kitsikuse päeval. Mu jõud, sinule ma mängin lauldes kiitust; sest Jumal on mu kindel varjupaik, mu helde Jumal!”

Athanasios kirjutab psalmide tavast teadvustada kristlase tundeid. Ta viitab Pauluse sõnadele (Rm 5:3–5): “Aga mitte ainult sellest, vaid

me kiitleme ka viletsusest, teades, et viletsus toob kannatlikkuse, kannatlikkus läbikatsutuse, läbikatsutus lootuse. Aga lootus ei jäta häbisse, sest Jumala armastus on välja valatud meie südamesse Püha Vaimu läbi, kes meile on antud.” Athanasios ütleb, et psalmid õpetavad kristlasele, kuidas ahistus tekib ning kuidas ahistatu peaks palvetama ning kuidas ahistus võib lõppeda.

Kristlane teab, et kurja võim ei suuda teda Jumalast lahutada. Ahistuse keskel võib ta õppida usaldust Jumala vastu. Jumal päästab kõigest kurjast ning alistab viimaks surma ja pimeduse väe. Sellepärast võib kristlane kindlusega palvetada (Ps 59:14): “Lõpeta nad ära vihaleegiga; lõpeta nad, et neid ei oleks ja et nad tunneksid Jumala olevat valitseja Jaakobis maailma otsani!”

Kui kogudus kogeb katsumusi (Ps 60)

Psalm on Taaveti laul ajast, mil tal tuli võidelda mitmete vaenlastega. Sissejuhatuses viidatakse Taaveti võitudele ning need on loetletud ka Saamueli raamatutes (2Sm 8 ja 10). Sissejuhatus paneb arvama, et psalm on kantud rõõmust, sest Jumal on koos Taaveti ja tema sõjaväega ning kindlustab neile võidu. Tegelikkus on siiski teistsugune (Ps 60:3–5): “Jumal, sa tõukasid meid ära ja pillutasid meid laiali; sa olid vihane, aita meid jälle üles! Sina panid maa vabisema, sa lõhestasid selle; paranda ta praod, sest ta kõigub! Sa andsid oma rahvale näha rasket põlve; sa jootsid meid uimastava veiniga.”

Kristlane näeb siin maa peal võitleva koguduse eeskuju. Kogudus elab ahistatuna, ümbritsetuna vaenlastest, uskudes samas, et Jeesusele on antud kõik meelevald taevas ja maa peal (Mt 28:18–20). Eriti õpetab seda kristlastele Ilmutusraamat.

Ilmutusraamatu misjonikirjad (Ilm 2–3) kõnetavad tõsiselt iga kogudust. Kristliku kiriku jäämine igaveseks mingisse piirkonda ei ole kaugeltki enesestmõistetav. Ehkki ülemaailmne kristlik kirik ei hävi iialgi, võib kohalik kogudus surra. Sellepärast on Jeesuse sõnad “Ma tulen su juurde ning lükkan su lambijala asemelt, kui sa ei paranda meelt” (Ilm 2:5) tõsine manitsus. Psalm 60 tuletab meelde,

et Jumal võib enda omasid proovile panna. Kõrvalt vaadates ei lähe kristlikul kirikul siis hästi. Kogudus võib osutuda maailmasse kiindunud inimeste pilkeobjektiks või tema õpetust ja kristlikku eluviisi hakatakse kritiseerima kui valet ja kitsarinnalist. Taolises olukorras ei saa kirik loobuda oma ainsast aardest – Jumala elavast sõnast.

Nagu Psalm 60 räägib, ei näidanud Jumal mingil teadmata põhjusel oma väge ega andnud Taavetile võitu. Psalm annab mõista, et ometigi oli rahva seas Jumala ustavaid teenijaid. Jumal tahab nad päästa ning juhatada neid tundma Tema tahet (Ps 60:6-7): „Sa panid lipu lehvima neile, kes sind kardavad, et nad otsiksid varju ammu eest. Et pääseksid su armsad, selleks aita oma parema käega ja vasta meile!”

Vana Testamendi prohvetiraamatutes on sageli olukordi, kus Jumala omad kogevad rahva seas valitsevat seadusetust. Prohvetid kuulutavad, et Jumala kaitse võib rahva pealt lahkuda. Hesekieli raamatus on hoiatav kirjeldus Jumala kirkuse lahkumisest Jeruusalemma templist (Hs 8-11). Prohvet mõistab, et tempel hävitatakse, aga Jumal kaitseb enda omasid ka keset hävingut (Hs 9:4): „Mine läbi linna, läbi Jeruusalemma, ja tee märk nende laubale, kes ohkavad ja ägavad jäleduste pärast, mida selles linnas tehakse!”

Psalmi järgi on rahva seas neid, kes paluvad Jumalalt abi ning tahavad elada Tema tahte kohaselt. Sellepärast kostabki pühakojast veel Jumala julgustav hääl. Ta kannab hoolt, et kõik kaotatud piirkonnad saadakse tagasi (Ps 60:8-9): „Jumal on rääkinud oma pühamus: „Ma tahan võidutseda, jaotada Sekemi ja mõõta ära Sukkoti oru. Gilead on minu ja Manasse on minu, Efraim on mu pea kaitse. Juuda on mu valitsuskepp.” Rahvast julgustatakse lootma Jumala peale ka raskel ajal. Jumala rahvas saab endale uusi maid (Ps 60:10): „Moab on mu pesukauss, Edomi peale ma viskan oma sandaali. Vilistimaa, hõiska minule!” Ka kristlik kogudus peaks rasketel aegadel meeles pidama, et tema ülesanne on kuulutada evangeeliumi.

Jeesus ennustas võrdumis oma jüngerite lahkmeelt, nii nagu ükskord varem oli see toimunud Iisraeli seas (Mt 24:45–51): “Kes siis on ustav ja arukas sulane, kelle ta isand on seadnud oma kodakondsete üle neile parajal ajal elatist andma? Õnnis on see sulane, kelle ta isand tulle leiab nõnda tegevat. Tõesti, ma ütlen teile, ta seab tema kogu oma vara üle. Aga kui see sulane oleks halb ja ütleks endamisi: „Mu isand viibib,” ning hakkaks peksma oma kaassulaseid, sööma ja jooma koos purjutajatega, siis selle sulase isand tuleb päeval, mil ta ei oota, ja tunnil, mida ta ei tea, ning raiub ta pooleks ja annab talle sama koha silmakirjatsejatega; seal on ulgumine ja hammaste kiristamine.”

Taolisel puhul Jeesuse tõelised jüngrid ei põgene vastutuse eest. Nad jäävad Isanda majja pekstavaks, sest nad teavad, kes on maja peremees – mitte teenijad, vaid Issand Jeesus Kristus. Jeesuse võrdum kirjeldab üsna hästi kristliku koguduse olukorda, kui selles on võimul Jumala sõnast taganenud juhtkond. Kristlasel tuleb siis paluda Jumala abi, teades et Issand Jeesus Kristus ise on kiriku omanik (Ps 60:13–14): “Anna meile abi kitsikuses, sest tühine on inimeste abi! Jumalaga me teeme vägevaid tegusid ja tema tallab maha meie rõhujad.”

Kristlane loeb Psalmi 60 usus, et maailmas kogetud ahistus on Jumala poolt vaadatuna Kristuse koguduse otsustav võit. Kiriku Issand, uus Taavet saab võidu, nii nagu 2. Saamueli raamatu 8. ja 10. peatükk seda piltlikult ette kuulutavad.

Kui Jumal kannab hoolt oma omandrahva Iisraeli eest (Ps 61)

Psalmis palutakse (Ps 61:5): “Võiksin ma ometi olla külaline su telgis igavesti, *otsida pelgupaika su tiibade all.*” Palve väljend esineb Jeruusalemma saabuva Jeesuse sõnades. Ta ootas, et Iisrael paluks ükskord pääsemist Jumala tiibade varju alla (Mt 23:37–39): “Jeruusalemm, Jeruusalemm, kes sa tapad prohveteid ja viskad kividega surnuks need, kes su juurde on läkitatud! Kui palju kordi olen ma tahtnud su lapsi koguda, *otsekui kana kogub oma pesakonna*

tiibade alla, ent teie ei ole tahtnud! Vaata, teie koda jäetakse maha, sest ma ütlen teile, et teie ei näe mind nüüdsest enam, kuni te ütlete: Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!”

Uues Testamendis käsitleb juutide pöördumist täpsemalt Paulus oma kirjas roomlastele, peatükkides 9–11. Me vaatleme seda teemat edaspidi lähemalt Psalmi 118 juures, millest pärineb Jeesuse tsiteeritud tekst “Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel”. Psalmi 61 juures vaatleme teksti viiteid Jumala abile. Milline on Jumala poole pöörduva Iisraeli olukord?

Vana ja Uue Testamendi tekstid räägivad kitsikuse ajast, mis paneb rahva pöörduma Jumala poole. Üheks näiteks sellest on Sakarja raamatu 12. peatükk. Paganad ründavad Jeruusalemmas elavat Jumala rahvast. Keset suurt kitsikust Jumala rahvas ärkab ja pöördub Jumala poole (Sk 12:10–13:1): “Aga sel päeval ma hävitan kõik paganad, kes tulevad Jeruusalemma kallale. Ja ma valan Taaveti soo peale ja Jeruusalemma elanike peale kaastunde ja anumise vaimu; siis nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid, ja kaevlevad tema pärast, nagu kaeveldakse ainsa lapse pärast, ja nutavad tema pärast kibedasti, nagu nutetakse kibedasti esmasündinu pärast. Sel päeval on Jeruusalemmas niisama suur kaebamine, nagu oli Hadad-Rimmoni pärast Megiddo orus. Ja maa teeb kaebust, iga suguvõsa eraldi: Taaveti koja suguvõsa eraldi ja nende naised eraldi, Naatani koja suguvõsa eraldi ja nende naised eraldi, Leevi koja suguvõsa eraldi ja nende naised eraldi, simeilaste suguvõsa eraldi ja nende naised eraldi, kõik muud suguvõsad - iga suguvõsa eraldi ja nende naised eraldi. Sel päeval avaneb Taaveti soole ja Jeruusalemma elanikele allikas patu ja rüveduse vastu.”

Psalmis öeldakse, et maailma ärtes elav Iisraeli rahvas palub Jumala abi (Ps 61:2–3): “Kuule, Jumal, mu haledat hüüdmist, pane tähele mu palvet! Maailma otsast ma hüüan sinu poole oma südame nõrkedes; sa viisid mind kaljule, mis on minule liiga kõrge.” Jumala töotus rahva toomisest turvalisele kaljule viitab ilmselt templimäele. Kuidas peaks kristlane suhtuma Jeruusalemma?

Justinus Märter arutleb oma teoses Dialoog, kas Jeruusalemm ehitatakse pärast 70 pKr toimunud hävitamist uuesti üles. Pärast Bar Kochba sõda (132–135) muutus olukord veel keerulisemaks, sest juutidel keelati Jeruusalemmas elada. Justinuse järgi on kirik algusest peale andnud Jeruusalemma ülesehitamise kohta kaks erinevat vastust. Ta ise loodab siiski, et Jumal uuendab Jeruusalemma tuhandeaastase riigi ajal (*Dialoog*, 80): “Mina ja teised igas mõttes õigeusulised kristlased teame, et tuleb liha ülestõusmine ning tuhat aastat taas ülesehitatud, kaunistatud ja laiendatud Jeruusalemmas, nagu prohvetid Hesekiel, Jesaja ja teised on üksmeelselt öelnud.”

Psalm 61 peegeldab Justinuse-taoliste kristlaste tundeid, kes ennustavad Jumala päästeplaane oma rahva Iisraeli jaoks. Iisraeli rahvas kisendab maailma äärtes Jumala poole. Neile töötatakse, et Jumal kuuleb neid ning kogub nad jälle isadele töötatud maale (Ps 61:6): “Sest sina, Jumal, oled kuulnud mu töötusi, sa oled minule andnud nende pärandi, kes su nime kardavad.”

Psalmis on töötus, et ükskord tulevikus tunnistab Iisraeli rahvas Jeesuse Kristuse oma kuningaks (Ps 61:7–9): “Lisa päevi kuninga päevadele, tema aastad kestku põlvest põlve! Tema istugu aujärjel igavesti Jumala ees, sea heldus ja ustavus teda hoidma!” Kui Jumala oma rahvas võtab Jeesuse vastu Issanda ja Messiana, siis saab meie Lunastaja tulla tagasi maa peale mõistma kohut elavate ja surnute üle. Siis saavad Jeruusalemma ja kogu maailma inimesed Teda jälle näha, nagu Jeesus ütles: “Teie ei näe mind nüüdsest enam, kuni te ütlete: Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!”

Kristlane leiab puhta südametunnistuse elades koos Kristusega (Ps 62)

Kristlane saab oma elus õppida psalmi töötuse tähendust (Ps 62:12–13): “Kord on Jumal rääkinud; kaks korda ma olen seda kuulnud, et Jumalal on vägi, ja et sinul, Issand, on heldus; sest *sa tasud igaihele ta tegusid mööda.*” Nende sõnadega leiab psalmi kirjutaja rahu: “Üksnes Jumala juures on mu hing vait, tema käest tuleb mulle pääste.

Üksnes tema on mu kalju ja mu pääste, mu kindel varjupaik, et ma sugugi ei kõigu.”

Kirjutaja ei looda enese ega oma tegude peale. On kõrvalseisjaid, kes püüavad teda tasakaalust välja viia. Ometigi leiab ta kaitset Jumala juures. Issand varjab teda ja aitab teda kõigis kitsikustes (Ps 62:6–8): “Üksnes Jumala juures ole, mu hing, vait, sest temalt tuleb, mida ma ootan! Üksnes tema on mu kalju ja mu pääste, mu kindel varjupaik, et ma ei kõigu. Jumala käes on mu pääste ja mu au; mu jõu kalju, mu pelgupaik on Jumalas.”

Psalm kirjeldab kristlast, kes on elanud koos Jeesusega ning õppinud järgima Jumala sõna juhiseid. Psalmi lõppu tsiteeritakse Uues Testamendis kahel korral. Selle järgi tasub Jumal igaihele tema tegusid mööda. Jeesus räägib endast kui Inimese Pojast, kes tuleb ükskord elavate ja surnute üle kohut mõistma. Siis saab teoks psalmi lõpus kirjeldatud kohtumõistmine (Mt 16:24–28): “Siis Jeesus ütles oma jüngritele: “Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle! Sest kes iganes tahab päästa oma elu, kaotab selle, aga kes iganes kaotab oma elu minu pärast, leiab selle. Sest mis kasu on inimesel, kui ta võidaks terve maailma, oma hinge teeks aga kahju? Või mis oleks inimesel anda ära oma hinge lunahinnaks? Sest Inimese Poeg tuleb oma Isa kirkuses koos oma inglitega ja siis *tema tasub igaihele selle tegusid mööda*. Tõesti, ma ütlen teile, on mõned siin seisjatest, kes näevad Inimese Poega tulevat oma Kuningriigiga, veel enne kui nad maitsevad surma.””

Samamoodi õpetab Paulus: Jumal tasub kohtupäeval igaihele palga tema tegude järgi (Rm 2:6–11): “*Kes tasub igaihele tema tegude järgi*: igavest elu küll neile, kes püsiva heategemise kaudu taotlevad kirkust ja au ja kadumatust, ent viha ja raevu neile, kes on isemeelsed ja tõele sõnakuulmatud, aga kuulekad ülekohtule. Ahistus ja kitsikus tuleb igale inimhingele, kes teeb kurja, juudile esmalt ja siis kreeklasele, aga kirkus, au ja rahu igaihele, kes teeb head, juudile esmalt ja siis kreeklasele. Sest Jumala juures pole erapoolikust.”

Kristlane võib kõik oma mured tuua Jumala ette (Ps 62:9): “Lootke tema peale igal ajal, rahvas; valage välja oma südamed tema ette: Jumal on meile pelgupaigaks!” Mitmel puhul esitab sarnase üleskutse ka Uus Testament. Oleme neid meenutanud juba seoses Psalmiga 55 (1Pt 5:7): “Heitke kõik oma mure tema peale, sest tema peab hoolt teie eest!”

Psalmi kirjutaja on oma elus õppinud, et ta ei saa loota inimeste peale (Ps 62:10): “Ainult tuuleõhk on inimlapsed, paljas vale on mehepojad; kaalule pandult on nemad kõik ühtekokku kergemad kui tuuleõhk.” Seda salmi selgitab hästi Jeremija raamat (Jr 17:5–8): “Neetud on mees, kes loodab inimeste peale, kes peab liha oma käsivarreks ja kelle süda lahkub Issandast. Tema on otsekui kadakas nõmmel, mis ei näe head tulemas; ta asub kõrbe kivirägas, soolasel, elamiskõlbmatul maal. Aga õnnistatud on mees, kes loodab Issanda peale, kelle lootuseks on Issand. Tema on otsekui vee äärde istutatud puu, mis ajab oma juuri oja kaldal ega karda, kui palavus tuleb, vaid ta lehed on haljad; ja põua-aastal ta ei muretse ega lakka vilja kandmast.” Jeremija kirjeldab kristlast, kes on istutatud ristimisjõe kaldale ning kes päev päeva järel tõmbab Jumala sõlmitud armulepingust endasse eluvett ja toob esile häid vilju.

Märtri palve Jeesuse poole (Ps 63)

Tunnil, mil Stefanos hukatakse, näeb ta taevalikku ilmutust (Ap 7:55–60): “Stefanos aga, täis Püha Vaimu, vaatas ainiti taevasse ja nägi Jumala kirkust ning Jeesust seismas Jumala paremal käel ja ütles: “Ennäe, ma näen taevoid avanevat ja Inimese Poja seisvat Jumala paremal käel.” Selle peale nad karjusid valju häälega ja oma kõrvu kinni hoides söötsid nagu üks mees tema kallale ja kihutasid ta linnast välja ning viskasid teda kividega. Ja tunnistajad panid oma rõivad maha ühe noormehe jalgade ette, keda kutsuti Sauluseks, ja nad viskasid kividega Stefanost, kes valjusti hüüdis: “Issand Jeesus, võta mu vaim vastu!” Ja ta laskus põlvili ning hüüdis suure häälega: “Issand, ära pane seda neile patuks!” Ja kui ta seda oli öelnud, uinus ta.”

Ka Psalmis 63 on sarnane lohutav ilmutus. Palvetajat kiusatakse taga, tema aga *vaatab Jumala poole* ja näeb Teda (taevases) pühakojas (Ps 63:2-4): “Jumal, sina oled mu Jumal, sind ma otsin vara. Sinu järele januneb mu hing, sind ihaldab mu ihu nagu kuival ja põuasel maal, kus pole vett. Nõnda ma vaatasin sind pühamus, et näha su väge ja su auhiilgust. Sest sinu heldus on parem kui elu; mu huuled ülistavad sind.”

“Sinu heldus on parem kui elu.” Need on õiged sõnad sureva märtri suust. Stefanos on veendunud, et Jeesuses Kristuses on saanud nähtavaks Jumala arm. Sellepärast julgeb ta usaldada oma hinge halastaja Päästja kätte. Ta teab, et ta pääseb. Sellepärast ei häbene ta tunnistada Jumala meelevallast (Ps 63:5-9): “Nõnda ma tahan sind tänada oma eluaja; sinu nimel ma tõstan üles oma pihud. Nagu rasvast ja õlist täitub mu hing, mu suu kiidab sind hõiskehuulil, kui ma sind meenutan oma voodis ja sinule mõtlen vahikordade ajal. Sest sina olid mulle abiks ja su tiibade varju all ma võin hõisata. Mu hing ripub su küljes, su parem käsi toetab mind.” Stefanos klammerdub kogu oma jõuga Jeesuse külge. Ta teab, et Temalt saab ta abi.

Psalmis kerkib esile kristliku ülestõusmisusu lootus. Keset kitsikust ja surmahirmu paneb kristlane oma lootuse Jumala peale. Talle on abiks ülestõusnud Issand, surma võitja. Usust rääkiv peatükk Kirjas heebrealastele lõpeb ülestõusmislootusega (Hb 11:35-40): “Naised said tagasi oma surnud ülestõusnutena. Ühed lasksid end piinata surnuks, võtmata vastu pakutud vabadust, selleks et saada paremat ülestõusmist. Teised said kogeda pilkamist ja rooska ning ahelaid ja vanglat. Neid on kividega surnuks visatud, pooleks saetud, mõõgaga hukatud, nad on lamba- ja kitsenahas käinud maad mööda ringi, puuduses, viletsuses ja kurja kannatades. Nemad, keda maailm ei olnud väärt, hulkusid ringi kõrbetes ja mägedel ning varjasid end koobastes ja urgudes. Ja kuigi nad kõik said oma usu läbi tunnistuse, ei saanud nad kätte töötust, sest Jumal on midagi paremat näinud ette meile, nii et nemad ilma meieta ei saaks täiuslikuks.”

Kirjutaja viitab sellele, et Vanas Testamendis alles oodati täitumust, ülestõusmise lootust. Jeesuse võiduga on see ilmutatud ning sellega on Vana Testamendi tekstid asetunud õigesse valgusse. Psalm 63 räägib ülestõusmise lootusest: "Sinu heldus on parem kui elu."

Psalm lõpeb Jumala õiglaste kohtumõistmise ülistusega (Ps 63:10-12): "Aga need, kes püüavad hävitada mu hinge, lähevad maa sügavustesse. Nad tõugatakse mõõga ette, nad saavad rebaste saagiks. Aga kuningas rõõmutseb Jumalas; igaüks, kes tema juures vannub, võib kiidelda; sest nende suu suletakse, kes räägivad valet."

Uue Testamendi järgi toimub kohtumõistmine Jeesuse tagasitulekul. Ilmutusraamatus räägitakse hoorast, kes vaenab kristlasi (Ilm 17:5-6): "Suur Paabel, hoorade ja ilmamaa jäleduste ema! Ma nägin naise olevat joobnud pühade verest ja Jeesuse tunnistajate verest. Ma imestasin väga teda nähes."

Hoora antikristlik maailmavõim hävitatakse, kui Jumal mõistab maailma üle õiglast kohut (Ilm 18:21-24): "Ja üks võimas ingel tõstis kivi otsekui suure veskikivi ning viskas selle merre, hüüdes: "Nõnda visatakse suur linn Paabel äkitselt ära ning teda ei leita enam! Ja kandlemängijate ja pillimeeste ja vileajajate ja pasunapuhujate häält ei kuulda sinu sees enam ja ühtegi mis tahes käsitöömeistrit ei leita enam sinu seest ning veskikivide mürinat ei kuulda enam sinu sees, ja lambi valgust ei paista sinu sees enam ning peigmehe ja mõrsja häält ei kuulda enam sinu sees. Sest sinu kaupmehed olid ilmamaa ülikud ja sinu nõidusega on eksitatud kõik paganad, ning sinust on leitud prohvetite ja pühade verd ja kõikide verd, kes on tapetud ilmamaal."

Psalmi lugedes võib kristlane meenutada Taavetit, kelle Psalm valmis raskel hetkel, kui ta pidi oma poja Absalomi eest põgenema Juuda kõrbesse (2Sm 15:23-30): "Ja kogu maa nuttis suure häälega, kui kõik rahvas mööda läks. Ja kuningas läks üle Kidroni jõe, samuti läks üle kõik rahvas kõrbe suunas. Ja vaata, seal olid ka Saadok ja kõik leviidid koos temaga - need kandsid Jumala seaduselaegast; ja nad panid Jumala laeka maha ning Ebjatar ohverdas, kuni kõik rahvas linnast oli viimseni üle läinud. Ja kuningas ütles Saadokile: "Vii Jumala laegas tagasi linna! Kui ma Issanda silmis armu leian, siis ta toob mu tagasi ja laseb mind näha seda ja selle asupaika. Aga

kui ta ütleb nõnda: Mul pole sinust head meelt, siis vaata, siin ma olen, tema tehku minuga, nagu ta silmis hea on!” Ja kuningas ütles preester Saadokile: “Kas sa näed? Mine rahuga tagasi linna, ja sinu poeg Ahimaats ja Ebjatar poeg Joonatan, teie mõlema pojad koos teiega! Vaata, ma viivitan kõrbe lähistel, kuni teilt tuleb sõna mulle teadmiseks.” Siis viisid Saadok ja Ebjatar Jumala laeka tagasi Jeruusalemma ning jäid sinna. Aga Taavet läks üles Õlimäele, läks ja nuttis, ta pea oli kaetud ja ta käis paljajalu; ja kõik koos temaga olev rahvas oli katnud oma pea, ja nad läksid üles ning nutsid lakkamata.”

Taavet ei ihalda võitu, vaid usaldab end Jumala kätte. Ta teab, et Jumala tahe võib olla, et ta ei saa enam jätkata kuningana. Samamoodi annab Stefanos ennast Jeesuse kätte, olles valmis surema. Kristlane saab järgida Taaveti ja Stefanose eeskujuga.

Jeesus tunneb inimsüdame pimedust (Ps 64)

Psalmis räägitakse inimese südame kurjusest. Kurjade kavatsustega inimene soovib oma plaane varjata, et võimaluse avanedes neid ellu viia (Ps 64:4-7): “Kes oma keelt ihuvad nagu mõõka, sihivad kibedaid sõnu nagu nooli, et salajas maha lasta laitmatu! Äkitselt nad lasevadki ta maha ega karda midagi. Neid kinnitatakse kurjades kavatsustes, nad õhutavad üksteist salajasi võrke panema, nad ütlevad: “Kes meid näeb?” Nemad mõtlevad jultunud tegudele: “Me oleme valmis, kava on hästi kavatsatud!” Sest sügav on mehe sisemus ning süda.”

Uurimatu on inimese sisemus ja süda. Kurja südame pimedusse peidetakse palju saladusi. Jeesus õpetas inimeste südame kohta (Mt 6:22-23): “Silm on ihu lamp. Kui su silm on selge, siis on kogu su ihu valgust täis. Kui su silm on aga vigane, on kogu su ihu pimedust täis. Kui nüüd valgus sinu sees on pime, kui suur on siis pimedus?” Jeesuse õpetus käib ka kristlase kohta. Psalmi 64 järgi ei saa kristlane varjata oma mõtteid ja kavatsusi südame pimedusse. Jumala sõna uurides saab kristlane selguse oma mõtete kohta. Kiri heebrealastele

räägib Jumala sõna väest eristada südame mõtteid (Hb 4:12-13): “Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõõk ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja. Ja ükski loodu ei ole tema ees nähtamatu, vaid kõik on alasti ja paljastatud tema silma ees – tema ees, kellele meil tuleb aru anda.”

Psalmi kirjutaja on õppinud ära tundma oma südame petlikkust. Kui vaenlased kavatsevad ta vastu kurja, palub ta Jumalalt abi (Ps 64:2-3): “Kuule, Jumal, mu häält, kui ma kaeblen, hoia mu elu vaenlase hirmu eest! Pane mind varjule tigidate salanõu eest, nende möllu eest, kes teevad nurjatust.” Psalmi lõpus Jumal vastab palvele ning laseb oma sõna teravad nooled jumalate südamesse (Ps 64:8-11): “Kuid Jumal laseb nad maha, neid haavatakse äkilise noolega. Ta paneb nad komistama nende keele pärast, kõik, kes neid näevad, vangutavad pead. Ja kõik inimesed hakkavad kartma ja kuulutama Jumala tööd ning aru saama tema tegudest. Õige rõõmustab Issandas ja otsib pelgupaika tema juures; ja kõik hõiskavad, kes on õiglased südamelt.” Kirja heebrealastele sõnakujundi järgi tuleb Psalmi lõppu mõista Jumala sõna väena, mis suudab tungida inimese südamesse ja paljastada selle salajased mõtted.

Püha Vaim paljastab Jumala sõna abil patu. Nagu Paulus õpetab, uurib Püha Vaim läbi ka inimsüdame salajased mõtted (1Kr 2:6-16): “Tarkusest me kõneleme täiuslike seas; ent mitte praeguse ajastu ega selle kaduvate valitsejate tarkusest, vaid me kõneleme Jumala saladusse peidetud tarkusest, mille Jumal on ette määranud meie kirkuseks enne ajastuid. Ükski praeguse ajastu valitsejaist ei ole seda ära tundnud, sest kui nad seda oleksid tundnud, ei oleks nad kirkuse Issandat risti lõönud. Kuid nõnda nagu on kirjutatud: “Mida silm ei ole näinud ega kõrv kuulnud ja mis inimsüdamesse ei ole tõusnud – selle on Jumal valmistanud neile, kes teda armastavad.” Aga meile on Jumal selle ilmutanud Vaimu kaudu, kuna Vaim uurib läbi kõik, ka Jumala sügavused. Sest kes inimestest teab inimese mõtteid peale inimese vaimu, kes temas on? Samuti ei tea ükski Jumala mõtteid peale Jumala Vaimu. Aga meie ei ole saanud maailma vaimu, vaid Vaimu, kes on Jumalast, et me võiksime teada, mida Jumal meile armust kingib. Seda me siis ka räägime mitte

inimtarkuse õpetatud sõnadega, vaid Vaimu õpetatud sõnadega, võrreldes vaimseid asju vaimsetega. Aga maine inimene ei võta vastu midagi, mis on Jumala Vaimust, sest see on temale narrus ja ta ei suuda seda tunnetada, sest seda tuleb mõista vaimsetl. Kuid vaimne inimene mõistab kõike, ent teda ennast ei suuda mõista keegi. Sest kes on tundnud Issanda meelt, kes võib teda juhatada? Aga meil on Kristuse meel.”

Vaimu abiga õpib kristlane oma südant õieti tundma. Hingelise inimesena ei suuda ta Jumala ande vastu võtta, ta vajab selleks Jumala Püha Vaimu. Ta peab elama Vaimus. Jumala sõna abil kirkastab Püha Vaim talle Jumala tahte. Jumala tahe on armastus ja arm. Ka Johannese evangeeliumis õpetatakse, et kristlased õpivad Jumal Isa õigesti tundma Jumal Poja abiga ja tema läkitatud Eestkostja Püha Vaimu abil. Ainusündinud Poeg on näinud Jumal Isa ja õpetab kristlasi Teda tundma (Jh 1:18): “Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, tema on meile teate toonud.”

Kristus vaigistab tormi (Ps 65)

Psalmis räägitakse Jumala väest vaigistada tormist merd (Ps 65:8): “Kes vaigistad mere kohisemise, selle lainete mühina ja rahvaste möllu.” Viide osutab kaosemerele, mis loomise algul ähvardas Jumala loodud korda (Ii 38:8–11): “Ja kes sulges ustega mere, kui see esile murdes emausast välja tuli, kui ma panin pilved selle katteks ja pilkase pimeduse mähkmeks, kui ma sellele lõin korra, panin riivid ja ukсед ning ütlesin: “Siiani sa võid tulla, mitte edasi, siin vaibugu su uhked lained!”?”

Iiobi raamatus kirjeldatakse kaosejõudusid koletis Rahabina (Ii 26:12): “Oma rammuga liigutab ta merd ja oma taibukuses peksab ta Rahabit.” Jesaja raamatus palutakse Jumalat tõusta oma troonile ja aidata oma rahvast. Iisraeli rõhujaid võrreldakse Rahabiga (Js 51:9): “Ärka, ärka, ehi ennast jõuga, Issanda käsivars! Ärka nagu muistseil

päevil, endiste põlvede ajal! Eks olnud sina see, kes purustas Rahabi, kes torkas läbi merelohe?"

Uues Testamendis on Jeesuse üheks tunnustäheks tormi vaigistamine (Mk 4:35–41; vrd Mt 8:23–27; Lk 8:22–25): "Ja samal päeval õhtu jõudes ütles Jeesus neile: „Sõitkem vastaskaldale!" Ja jüngrid lasksid rahvahulgal minna ning võtsid Jeesuse kaasa, nii nagu ta paadis oli; ka teisi paate oli temaga. Ja tõusis kange tuulispea ning laineid lõi paati, nii et paat juba täitus veest. Ja Jeesus oli paadi päras istepadjal magamas, ja nad äratasid ta üles ja ütlesid talle: "Õpetaja, kas sa ei hooli sellest, et me hukkume?" Ja tema tõusis, sõitles tuult ja ütles järvele: "Jää vakka, ole vait!" Ja tuul rauges ja järv jäi täiesti vaikseks. Ja ta ütles neile: "Miks te olete nii arad? Kuidas teil ei ole usku?" Ja nad lõid väga kartma ja ütlesid üksteisele: "Kes tema küll on, et isegi tuul ja järv kuulavad tema sõna?""

Tunnustähega tahab Jeesus näidata jüngritele, et Temal on kogu meelevald purustada elu hävitavad jõud. Jeesus tervendas haigeid, ajas välja kurje vaime ning tegi patused vabaks süüst ja häbist. Tormi vaigistamine on osa nende tunnustähtede reast.

Luuka evangeeliumis kirjeldatakse lõpuaja ahistusi kui merelainete müha. Jüngrite silme ette joonistatakse pilt Inimese Pojast, kellel on lõpuaegadel meelevald alistada maailma ähvardavad hävituslikud jõud (Lk 21:25–28): "Ja päikeses ja kuus ja tähtedes on siis tunnustähti ja maa peal on rahvastel kitsikus ja nõutus merekohina ja veevoogude pärast. Inimesed jäävad hingetuks maailma peale tulevate sündmuste kartuses ja ootuses, sest taeva vägesid kõigutatakse. Ja siis nad näevad Inimese Poega tulevat pilve sees väega ja suure hiilgusega. Aga kui kõik see hakkab sündima, siis tõstke oma pea ja vaadake üles, sest teie lunastus läheneb!"

Kristlased usuvad, et nende Looja ja Lunastaja on üks ja sama. Jumal, kes annab häid ajalikke ande ja kaitseb enda omi õnnetuste eest, on Issand, kes annab andeks patud ja päästab patu ja surma meelevallast. Sellepärast algab psalm patutunnistusega (Ps 65:2–4): "Vaikse meelega kiidetakse sind, Jumal, Siionis ning tasutakse sulle töötused. Sina kuuled palvet, sinu juurde tuleb kõik liha." Kristlased

paluvad iga päev Meie Isa palves, et Jumal annaks neile andeks nende patud.

Psalm selgitab ka Meie Isa palve sõnu: "Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev." Ps 65:10–14: "Sina oled maa eest hoolitsenud ja seda jootnud; sa teed selle väga rikkaks. Jumala veesooned on täis vett; sa valmistad nende uudsevilja, kui sa nõnda maad valmistad, kastes selle vagusid ja pudendades selle mullapanku. Vihmapiiskadega sa teed maa pehmeks ning õnnistad selle kasvu. Sa ehid aasta oma headusega ja su jäljed tilguvad õli. Rohtla vainud haljendavad ja kingud võotavad end ilutsemisega, nurmed rõivastuvad lambakarjadesse ja orud mähkuvad vilja; nad hõiskavad, nad laulavadki."

Kristus on patuta ja kutsub enda omasid Jumalat ülistama (Ps 66)

Psalmist on Jumala ees puhta südametunnistusega. Ta teab, et on toiminud õigesti ning ütleb sellepärast julgelt (Ps 66:18–19): "Kui oleksin näinud oma südames nurjatust, ei oleks Issand mind kuulnud. Ent mu Jumal on mind kuulnud, ta on pannud tähele mu palvehäält."

Jeesuse tervendatud pime mees kasutas seda põhjendust, kui ta rääkis juutidega sellest, kes Jeesus tegelikult oli (Jh 19:24–34): "Nad kutsusid nüüd teist korda inimese, kes oli olnud pime, ja ütlesid talle: "Anna au Jumalale! Me teame, et see inimene on patune." Seepeale vastas too: "Kas ta on patune või ei, seda mina ei tea. Tean ainult ühte: ma olin pime, praegu aga näen." Nüüd nad küsisid temalt: "Mis ta sulle tegi? Kuidas ta su silmad avas?" Mees vastas neile: "Ma ju ütlesin teile, et teie ei võtnud kuulda. Miks te tahate seda veel kord kuulda? Kas ka teie tahate hakata tema jüngriteks?" Ja nad sõimasid teda ja ütlesid: „Sina oled tema jänger, meie oleme aga Moosese jüngrid. Meie teame, et Jumal on rääkinud Mooseseaga, aga kust tema on, seda me ei tea." Mees kostis neile: "See ongi

imelik, et teie ei tea, kust ta on, ja ometi on ta avanud mu silmad. Me teame, et Jumal ei kuule patuseid, ent kui keegi on jumalakartlik ja teeb tema tahtmist, siis seda ta kuuleb. Veel ilmaski pole kuulnud, et keegi oleks avanud pimedalt sündinu silmad. Kui tema ei oleks Jumala juurest, ei suudaks ta teha midagi." Nad kostsid talle: "Kas sina, kes sa oled sündinud lausa pattudes, tahad meid õpetada?" Ja nad heitsid ta kogudusest välja." Pimedana sündinud ja nüüd tervendatud mees toetub oma heategijat kaitstes Psalmi 66 sõnadele. Psalmi sõnum avanebki kristlikus kirikus eelkõige lähtuvalt pimedate tunnistusest.

Jeesus Kristus kõneleb selles psalmis kristliku kogudusega. Ta tuletab meelde Jumala suuri tegusid ajaloos. Ta tunnistab, kuidas on Jumal ajaloos oma rahva eest hoolt kandnud ja sellepärast peaks iga iisraellane Teda tänama ja ülistama. Mitte keegi ei saa lahti öelda lepingust, mille Jumal oma rahvaga on teinud (Ps 66:5-7): "Tulge ja vaadake Jumala tegusid, kes on kardetav oma tegemistes inimeste juures. Tema muudab mere kuivaks maaks; jalgsi minnakse läbi jõe; röömutsegem siis temast! Tema valitseb oma vägevuses igavesti, ta silmad on valvel paganarahvaste üle; kangekaelsed ärgu tõstku endid kõrgeks!" See pole aga piisav. Kristus kutsub selle ülistusega liituma kõiki rahvaid (Ps 66:8-9): "Tänage, rahvad, meie Jumalat, kostku valjusti tema kiitus! Tema paneb elama meie hinge ega lase meie jalgu kõikuda."

Me oleme Psalmi 22 juures näinud, kuidas Jeesus ülistab Jumala suuri armutegusid ning kutsub kõiki, nii iisraellasi kui paganaid Jumalat tänama ja osalema koguduse keskel peetaval pidusöögil. Kristus kutsub kõiki ohvrisöömaajale, mille Ta valmistab kõigile (Ps 66:13-15): "Ma lähen su kotta põletusohvritega, ma tasun sinule oma töötused, milleks mu huuled avanesid ja mida mu suu ütles mu kitsikuses. Ma toon sulle lihavaid põletusohvreid koos jäärade ohvrisuitsuga; ma valmistan sulle ohvriks veiseid koos sikkudega." Koguduse keskel loetakse Jumala sõna ning õpitakse veel enamgi tundma, mida head on Jumal enda omadele ajaloo jooksul teinud (Ps 66:16-17): "Tulge, kuulge kõik, kes kardate Jumalat, ma jutustan, mis tema on teinud mu hingele! Tema poole ma hüüdsin oma suuga ja tema ülistus oli mu keelel." Kõige olulisem Jumala päästetegu on

see, et Ta päästis Jeesuse surmavallast. Vana Testamendi päästeteod on selle suure sündmuse eelkujud. Uues Testamendis kutsuvad Issanda volitatud apostlid kristlasi uurima Jumala suuri tegusid ajaloos ning nägema neis Jumala juhtimist. Kirja heebrealastele alguses öeldakse (Hb 1:1-2): “Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi ta on ka maailmad teinud.”

Psalms tuletatakse meelde, et Jumal päästab enda omad kitsikusest (Ps 66:10-12): “Sest sina, Jumal, oled meid läbi katsunud, sa oled meid sulatanud, nagu hõbedat sulatatakse. Sa vedasid meid võrku, sa panid vaotise meie niuetele. Sa lasksid inimesi sõita meie pea peal, me sattusime tulle ja vette. Kuid sina viisid meid välja küllusesse.”

Katsumused kasvatavad kristlast. Sellepärast räägib kirja heebrealastele kirjutaja usu eeskujudest (Hb 11) ja kutsub kristlasi üles olema kannatustes kannatlikud (Hb 12:1-3): “Seepärast ka meie, kelle ümber on nii suur pilv tunnistajaid, pangem maha kõik koormav ja patt, mis hõlpsasti takerdab meid, ja jookskem püsivusega meile määratud võidujooksu! Vaadake üles Jeesusele, usu alustajale ja täidesaatjale, kes häbist hoolimata kannatas risti temale seatud rõõmu asemel ja on nüüd istunud Jumala trooni paremale käele. Võtke siis eeskujuks teda, kes on kannatanud niisugust patuste vaenu enese vastu, et te ei väsiks ega teie hing ei nõrkeks.”

Lugedes Psalmi 66 leiab kristlane sellest varase koguduse kokkutuleku tunnused. Jeesus on koguduse koosolemisel ligi Vaimus, apostlid õpetavad Jumala sõna ja kohaolijale on kaetud armulaud (Ap 2:42): “Aga nemad püsisid apostlite õpetuses ja osaduses, leivamurdmises ja palvetes.”

Evangeelium Kristuse toodud päästest levib kogu maailmas (Ps 67)

Psalm 67 on lühike ülistus, milles räägitakse Jumala päästetegude ulatumisest maailma otsani (Ps 67:3): "Et maa peal tuntaks sinu teed, kõigi rahvaste seas sinu päästet!" Luukas tahtis oma evangeeliumis ja Apostlite tegude raamatus näidata, kuidas evangeelium Kristuse toodud päästest jõuab viimaks tolle aja maailma keskmesse Rooma. Väikesest Juuda linnast Petlemmast alguses saanud sõnum jõuab viimaks Rooma ning seda kuulutatakse toonase pealinna tänavatel (Ap 28:14): "Sealt me leidsime vendi ja meid paluti nende juures viibida seitse päeva. Ja nõnda me tulime Rooma."

Psalmi kirjeldatud Jumala päästeplaani levimine kogu maailma tuleb esile juba Luuka evangeeliumi alguses. Siimeon saab võtta Jeesus-lapse sülle. Ta prohveteeris Jeesuse emale Maarjale, et see lapsuke saab kiituseks kõikide paganrahvaste huultel (Lk 2:25-32): "Ja vaata, Jeruusalemmas oli mees, Siimeon nimi. See mees oli õiglane ja vaga ning ootas Iisraeli lohutust, ja Püha Vaim oli tema peal. Püha Vaim oli talle ennustanud, et ta ei sure enne, kui ta on näinud Issanda Messiat. Ta tuli Vaimu ajel pühakotta. Ja kui vanemad tõid sinna lapse Jeesuse, et toimida temaga Seaduse sätte järgi, siis ta võttis tema sülle, ülistas Jumalat ja ütles: „Issand, nüüd sa lased oma sulasel lahkuda rahu oma ütlust mööda, sest *mu silmad on näinud sinu päästet, mille sa oled valmistanud kõigi rahvaste silme ees: valgust, mis on ilmutuseks paganaile, ja kirkust sinu rahvale Iisraelile.*"

Ristija Johannes kutsuti prohvetiks valmistama inimesi ette Jeesuse toodava päästesõnumi vastuvõtmiseks. Ristija Johannes kirjeldab oma ülesannet Jesaja raamatu peatükkide 40-66 valguses. Ta on prohvetlik hääl, kes lohutab Jeruusalemma (Lk 3:4-6): "Hüüdja hääl on kõrbes: Valmistage Issandale tee, tehke tasaseks tema teerajad! Kõik kuristikud täidetagu ning kõik mäed ja kingud tasandatagu, ja kõverikud saagu sirgeks, ja mis konarlik, siledaks teeks, *siis saavad kõik inimesed näha Jumala päästet!*" Jesaja raamatu 40. peatükiga avab Jesaja raamatus trööstiva osa. Siimeon, oodates Iisraelile töötatud

lohutust, oli kindlasti palju kordi kuulnud või ise lugenud prohvetiraamatu sõnu (Js 40:1-2): "Trööstige, trööstige minu rahvast, ütleb teie Jumal. Rääkige Jeruusalemma meele järgi ja kuulutage temale, et ta vaev on lõppenud, et ta süü on lepitatud, et ta on saanud Issanda käest kahekordselt kõigi oma pattude eest."

Edaspidi kerkib Jesaja raamatus esile arvukaid kohti, mis räägivad Jumala päästesõnumi levimisest kogu maailma. Alandlik Issanda sulane levitab seda ustavalt kõigile rahvaile (Js 42:1-7): "Vaata, see on mu sulane, kellesse ma olen kiindunud, mu valitu, kellest mu hingel on hea meel. Ma olen pannud oma Vaimu tema peale, tema toob rahvaile õiguse. Tema ei kisenda ega karju, tema häält ei ole kuulda tänavail. Rudjutud pilliroogu ei murra ta katki ja hõõguvat tahti ei kustuta ta ära, ta levitab ustavalt õigust. Tema ei nõrke ega murdu, kuni ta maa peal on rajanud õiguse ja *saared ootavad tema õpetust*. Nõnda ütleb Jumal, Issand, kes on loonud taeva ja on selle võlvinud, kes on laotanud maa ja sellest võrsuva, kes on andnud hingeõhu selle rahvale ja vaimu neile, kes seal peal käivad: Mina, Issand, olen õigusega sind kutsunud ja kinnitan su kätt; ma kaitsen sind ja panen sinu rahvale lepinguks, *paganaile valguseks*, avama pimedate silmi, vabastama vange vangistusest, pimeduses istujaid vangikojast." Sama tunnistatakse psalmis (Ps 67:4-5): "Jumal, sinule laulgu tänu rahvad, sinule laulgu tänu kõik rahvad! Rõõmutsegu rahvad ja hõisaku rahvahõimud, sest sina mõistad rahvale kohut õigluses ja juhatad rahvahõime maa peal!"

Jesaja raamatu 53. peatükis räägitakse sulase kannatusest ja surmast. Sõnum temast jõuab kõigi rahvasteni ja kuningad sulgevad oma suud, imestades, kas mingi piirkonna Jumal võib päästa rahvaid piinasurma surnud mehe kaudu (Js 52:13-15): "Vaata, mu sulane talitab targasti, teda ülistatakse ning ülendatakse ja ta saab väga kõrgeks. Nagu paljud kohkusid tema pärast - nõnda rikutud, ebainimlik oli ta välimus ja ta kuju ei olnud inimlaste taoline -, *nõnda ehmatab ta paljusid rahvaid, kuningad surevad tema pärast suud*. Kuid mida neile ei ole jutustatud, seda saavad nad näha, ja mida nad ei ole kuulnud, seda saavad nad teada." Psalmis palvetatakse, et

Jumal päästaks kõik rahvad (Ps 67:2–3): “Jumal olgu meile armuline ja õnnistagu meid; ta lasku oma pale paista meie peale, et maa peal tuntaks sinu teed, kõigi rahvaste seas sinu päästet!”

Luukas lõpetab Apostlite tegude raamatu kirjeldusega sellest, kuidas Paulus kuulutab evangeeliumi toonase maailma pealinnas Roomas (Ap 28:23–31): “Nad määrasid Paulusele ühe päeva ja siis tuli tema juurde kotta veel rohkem inimesi. Neile ta seletas ja tunnistas hommikust õhtuni Jumala riigist, veendes neid Jeesuse suhtes Moosese Seaduse ja Prohvetite põhjal. Ja ühed lasksid end öeldust veenda, teised aga ei uskunud. Jõudmata omavahel üksmeelele, lahkusid nad, kui Paulus oli öelnud neile selle sõna: “Püha Vaim on hästi rääkinud prohvet Jesaja kaudu teie isadele: “Mine selle rahva juurde ja ütle: Kuuldes te kuulete ega mõista, ja vaadates te vaatate ega näe. Sest selle rahva süda on paadunud ja nad kuulevad kõrvadega raskesti ja pigistavad oma silmad kinni, et nad silmadega ei näeks ja kõrvadega ei kuuleks, et nad südamega ei mõistaks ega pöörduks, et ma võiksin parandada neid.” Olgu teile siis teada, et *see Jumala pääste läkitatakse paganatele ja nemad võtavad seda kuulda!*” Ja kui ta seda oli öelnud, läksid juudid ära ja neil oli omavahel palju vaidlemist. Aga Paulus jäi kaheks täisaastaks oma üürielamusse ja võttis vastu kõiki, kes tema juurde tulid, kuulutades Jumala riiki ja õpetades tõde Issandast Jeesusest Kristusest täiesti avalikult ja ilma takistamata.”

Kristlane loeb psalmi tänulikuna, sest Jumal valmistas Jeesuses pääste kogu maailmale.

"Nii madalal keegi ei kõnni, kus Jeesust ei olegi" (Ps 68)

Selle psalmi kirjeldamiseks sobivad hästi vaimuliku laulu sõnad “Nii madalal keegi ei kõnni, kus Jeesust ei olegi” [e.k vt Siioni Rännulaulud nr 9 -*tlk*]. Alguses on käsitletud kindlat lootust Jumala abile, kui verejanulised vaenlased püüavad Iisraeli purustada. Pauluse kirjas efeslastele antakse psalmile uus tõlgenduslik mõõde, kui seda kohaldatakse kristliku koguduse elule. Psalm räägib

kogudust armastavast Jeesusest, kes Püha Vaimu väel tahab juhatada seda üksteist armastama ja üksteise eest hoolt kandma (Ef 4:1-16):

“Mina, kes olen vang Kristuse pärast, kutsun teid üles elama selle kutsumise vääriliselt, millega te olete kutsutud, kogu alandlikkuse ja tasadusega, pika meelega, üksteist sallides armastuses, ning olles usinad rahusideme kaudu pidama Vaimu antud ühtsust. Üks ihu ja üks vaim, nagu te olete ka kutsutud üheks lootuseks oma kutsumise poolest; üks Issand, üks usk, üks ristimine, üks Jumal ja kõikide Isa, kes on kõikide üle ja kõikide läbi ja kõikide sees. Ent igapähele meist on antud armu Kristuse kingi kohaselt. Seepärast ütleb Kiri: *“Tema on läinud üles kõrgesse, viies vangioiidud vangidena kaasa, ning on andnud inimestele ande.”* Aga see, et ta on läinud üles, mis on see muud, kui et ta on esmalt tulnud alla maa sügavamatesse paikadesse? Niisiis see, kes on tulnud alla, on sama, kes on ka läinud üles üle kõigi taevaste, et ta täidaks kõikuse. Tema on see, kes on pannud mõned apostleiks ja mõned prohveteks ja mõned evangelistideks, mõned karjaseiks ja õpetajaiks, et pühi inimesi valmistada abistamistöole Kristuse ihu ülesehitamiseks, kuni meie kõik jõuame usu ja Jumala Poja tundmise ühtsusesse, saades täismeheks Kristuse täisea mõõtu mööda, et me ei oleks enam väetid lapsed, keda pillutab ja kõigutab iga õpetusetuul, et inimliku pettemänguga eksitusse kavaldada, vaid et me tõtt rääkides armastuses kasvaksime kõigiti selle sisse, kes on pea – Kristus. Temas on kogu ihu liidetud kokku ja hoitakse koos kõigi üksteist toetavate liikmete abil, nii nagu on iga üksikliikme ülesanne. Sel viisil saab ihu kasvujõu iseenese ülesehitamiseks armastuses.”

Kirjas tsiteeritakse kohandatuna psalmi 19. salmi: “Sa läksid üles kõrgesse ja võtsid vangihulga saagiks, said ande inimeste seast, isegi tõrkujate seast, sa Issand Jumal kõrgustes.” Septuagintas on salm tõlgitud teisiti, nõnda, et Issand saab ande inimeselt. Tekst on raskesti mõistetav. Ilmselt lähtub Paulus tsiteerides mõnest varasemast tekstikujust, milles salm 19 on muutunud nõnda, et Jumal annab ande inimestele. Selline tekstiversioon on leitav juutide

tõlgitud Targumist (arameakeelne tõlge) ja süüriakeelsest Pešittast. Nõnda tõlgituna räägib psalm Jumala hoolitsusest. See sobib hästi teksti konteksti, sest salmides 10–11 öeldakse: “Rikkalikku vihma kallad sina, Jumal, oma pärisosale ja sa kosutad närbunut. Sinu loomad asuvad seal; sina, Jumal, kinnitad oma headusega viletsat.” Kirja efeslastele kristoloogilises tõlgenduses ilmneb psalmi kahetine sõnum. Ühelt poolt hoolitseb Kristus koguduse liikmete eest, teisalt purustab ta kurjuse väe. Kirjas efeslastele on eespool räägitud vaimsetest meelevaldadest, kelle Kristus on alistanud ning kelle käest kristlased on päästetud (Ef 2:1–10): “Jumal on teinud elavaks ka teid, kes te olite surnud oma üleastumistes ja pattudes, milles te varem käisite selle maailma ajastu viisil, vürsti viisil, kellel on meelevald õhus, vaimu viisil, kes nüüdki on tegev sõnakuulmatute laste seas; kelle seas ka meie kõik varem käisime oma lihalikes himudes, tehes liha ja mõtete tahtmist mööda, ning me olime loomu poolest viha lapsed nagu teisedki. Aga Jumal, kes on rikas halastuselt, on meid koos Kristusega teinud elavaks oma suure armastuse pärast, millega ta meid on armastanud, kuigi me olime surnud üleastumistes – armu läbi te olete päästetud! –, ning on meid koos temaga üles äratanud ja asetanud taevasesse olukorda Kristuses Jeesuses, et näidata tulevastel aegadel oma armu võrratut rikkust helduses meie vastu Kristuses Jeesuses. Sest teie olete armu läbi päästetud usu kaudu – ja see ei ole teist enestest, vaid see on and Jumalalt –, mitte tegudest, et ükski ei saaks kiidelda. Sest meie oleme tema teos, Kristuses Jeesuses loodud heade tegude tegemiseks, nii nagu Jumal on juba enne meile seadnud, et me teeksime seda.”

Vaimuvägede alistamine tähendab kristlaste päästmist surmast (Ps 68:20–21): “Tänu olgu Issandale! Päevast päeva kannab meie koormat Jumal, kes on meie pääste. See Jumal on meie pääste Jumal! Jumal, meie Issand, toob välja surmastki!” Jumal kutsub kristlased endaga osadusse ja annab neile koha taevas. Psalmi lõpus töötatakse (Ps 68:33–36): “Teie, ilmamaa kuningriigid, laulge Jumalale, mängige Issandale kiitust, temale, kes sõidab taevaste taevas, mis on muistsest ajast! Ennäe, tema annab kuulda oma häält, võimsat häält. Andke Jumalale võimus! Tema kõrgus on Iisraeli üle ja tema võimus

pilvedes. Kardetav oled sina, Jumal, oma pühast paigast, Iisraeli Jumal; tema, kes annab võimu ja tugevust rahvale. Tänu olgu Jumalale!”

Psalm kutsub kristlast üles rõõmsalt ülistama, isegi tantsima ja karglema Jumala auks, sest Jumal päästab enda omad surmast ja kõikide vaenlaste käest (Ps 68:25–27): “Su pidurongi nähakse, oh Jumal, su pidurongi pühamus, mu Jumal ja mu kuningas! Ees käivad lauljad, taga keelpillimängijad, keskel trummilööjad neitsid. Rahvakogudes tänage Jumalat, tänage Issandat, teie, kes olete Iisraeli allikalt!”

Kristuse viimased päevad on kristlasele eeskujuks (Ps 69)

Käesolev psalm on koos Psalmiga 22 üks esimesi Vana Testamendi tekste, milles nähti Jeesuse kannatamise, surma ja ülestõusmise ettekuulutust. Psalmi sõnum on kaheosaline. See räägib Jeesusest ja Tema jüngrite saatusest Jumalat vihkavas maailmas. Uues Testamendis tsiteeritakse psalmi kokku neljal korral. Need tekstid annavad meile võimaluse mõista esimeste kristlaste tõlgendust psalmist.

Esimene tekst on Johannese evangeeliumis. Jeesus puhastab templi ja tsiteerib üht psalmi salmi (Jh 2:13–17): “Juutide paasapühad olid lähedal, ja Jeesus läks üles Jeruusalemma. Ja ta leidis pühakojas neid, kes müüsid härgi ja lambaid ja tuvisid, ja rahavahetajaid istumas. Ja ta tegi paeltest piitsa ning ajas pühakojast välja kõik, nii lambad kui härjad, ja ta puistas laiali rahavahetajate mündid ning lükkas kummuli nende lauad ja ütles tuvimüüjatele: “Viige need siit minema! Ärge tehke minu Isa koda kaubakojaks!” Tema jüngritele tuli meelde, et on kirjutatud: „*Kiivus sinu koja pärast neelab mu ära.*”

Psalm räägib Jumala omast, kes võtab Issanda sõna ja Tema tahte täitmist tõsiselt. Sellel on oma tagajärjed (Ps 69:8–13): “Sest sinu pärast ma kannatan teotust, mu palet katab häbistus. Olen saanud

oma vendadele võhivõõraks ja tundmatuks oma ema lastele. *Sest püha viha su koja pärast on mind ära söönud*, ja nende teotamised, kes sind teotavad, on langenud minu peale. Ma olen nutnud ja mu hing on paastunud, kuid see on saanud mulle teotuseks. Ma riietusin kotiriidesse, kuid ma sain neile pilkesõnaks. Väravasuus istujad lobisevad minust ja pillil laulavad minust õllejoojad.”

Jeesus osutus religioossete inimeste pilke- ja vihaaluseks. Ta taotleb Jumala tahet kõiges ning Tal on ka Jumalalt saadud meelevald täita taevase Isa tahet. Just see tõmbas Tema peale inimeste viha. Oma vaimuliku eluga rahul olevad usujuhid solvusid, kui Jeesus paljastas nende valelikkuse (Jh 15:22–25): “Kui ma ei oleks tulnud ja neile rääkinud, ei oleks neil pattu, aga nüüd ei saa nad vabandada oma pattu. Kes vihkab mind, see vihkab ka mu Isa. Kui ma ei oleks nende keskel teinud tegusid, mida ei ole teinud ükski teine, siis ei oleks neil pattu, aga nüüd nad on küll näinud, ent ometi vihanud nii mind kui ka minu Isa. Kuid see on sündinud, et läheks täide nende Seadusesse kirjutatud sõna: *“Nad on mind vihanud põhjuseta.”*”

Psalmilauljal on palju vaenlasi ja nad vihkavad teda põhjuseta (Ps 69:5): “Neid, kes mind asjata vihkavad, on enam kui juuksekarvu mu peas; vägevaks on saanud mu hävitajad, *kes on ilmaaegu mu vaenlased*. Mida ma pole riisunud, pean ma tasuma.”

Viimaks solvus Jeesuse peale ka Tema jänger. Juudas Iskariot andis Tema ära 30 hõberaha eest. Nähes Jeesuse ristilöömist hakkas südametunnistus Juudast süüdistama ning ta poos ennast üles. Luukas näeb siin psalmi 26. salmi täitumist: *“Nende telklaager saagu lagedaks; ärgu olgu nende telkides elanikke!”* Luukas kirjutab, kuidas räägib Juuda saatusest Peetrus (Ap 1:16–20): “Mehed-vennad! Täide pidi minema kirjasõna, mis Püha Vaim on Taaveti suu läbi ette kuulutanud Juuda kohta, kellest sai Jeesuse kinnivõtjate teejuht. Ta oli ju meie sekka arvatud ja sama teenimine oli temagi osa. Just tema hankis ülekohtu palgast enesele põllu, aga ta ise kukkus ülepeakaela alla, lõhkes keskelt ja kogu ta sisikond valgus välja. See on saanud teatavaks kõigile Jeruusalemma elanikele, nii et seda põldu nende murdes kutsutakse Hakeldamaks, see tähendab Verepõlluks. Laulude raamatusse on ju kirjutatud: *“Tema elupaik saagu tühermaaks ja ärgu elagu selles keegi”*, ja *“Tema ülevaatajaamet saagu teisele!”*”

Oma kirjas roomlastele tsiteerib Paulus Psalmi 69 kahel korral. Ta räägib juutide paadumisest, kui nad ei võtnud Jeesust vastu Messiana, vaid hoopis vaenasid Temasse uskuvaid juutidest vendi ja õdesid (Rm 11:1–10): “Ma küsin siis: Kas Jumal on oma rahva ära tõuganud? Mitte sugugi! Minagi olen ju Iisraeli mees, Aabrahami soost, Benjamini suguharust. Jumal pole ära tõuganud oma rahvast, keda ta on ette ära tundnud. Kas te siis ei tea, mida Pühakiri ütleb Eelija loos, kuidas ta kaebab Jumala ees Iisraeli peale: “Issand, nad on tapnud sinu prohvetid ja maha kiskunud sinu altariid. Mina üksi olen järele jäänud, ja nad püüavad ka minu hinge.” Kuid mida ütleb talle Jumala vastus? “Ma olen enesele alles jätnud seitse tuhat meest, kes ei ole nõtkutanud põlvi Baali ees.” Nõnda siis on ka nüüdsel ajal jääk alles jäänud armuvaliku järgi. Kui aga armust, siis mitte tegudest, sest muidu ei oleks arm enam arm. Kui aga tegudest, siis mitte armust, sest muidu ei oleks tegu enam tegu. Kuidas siis nüüd? Mida Iisrael taotleb, seda ta ei ole saavutanud, ent äravalitud on selle saavutanud, aga ülejäänud on paadunud. Nõnda nagu on kirjutatud: “Jumal on andnud neile tuimuse vaimu, silmad, mis ei näe, ja kõrvad, mis ei kuule kuni tänapäevani.” Ja Taavet ütleb: “Nende söögilaud saagu neile silmuseks ja püüiniseks ja võrgutuseks ja kättemaksuks!” Nende silmad mingi pimedaks, et nad ei näeks, ja kõverda nende selg jäädavalt!”

Paulus tõdeb, et kõik juudid ei ole paadunud, kuid need, kes seda on, täidavad psalmi sõnad (Ps 69:22–25): “Vaid nad andsid mulle süüa mürkrohtu ja mu janus nad jootsid mind äädikaga. *Nende laud saagu püüiniseks nende ees ja heaolu silmuseks!* Nende silmad saagu pimedaks, et nad ei näeks, ja pane nende niuded alaliselt vankuma! Vala välja oma meelepaha nende peale ja su vihaleek tabagu neid!” Ilmselt tõlgendab Paulus psalmi sõnu viitena juudi paasasöömaajale. Just paasapäha ajal otsustasid nad Jeesuse oma teelt kõrvaldada ning nüüd varjutab nende paasapäha teadmine, et nad endiselt keelduvad Messiasist tunnistamast. Siis, kui nemad oma peolauas sõid ja jõid, anti ristil kannatavale Jeesusele juua äädikat.

Psalm on hoiatav eeskuju Jeesuse salgajatest, julgustades siiski kõiki kristlasi Jeesuse eeskujul täitma Jumala tahet. Paulus tsiteerib seda psalmi kirjas roomlastele ka teisel korral, kui ta õpetab kristlasele omavahelisest armastusest (Rm 15:1–6): “Aga meie, kes oleme tugevad, peame kandma jõuetute nõrkusi ega tohi elada enese meeleheaks. Igaüks meist olgu meelepärane ligimese heaks tema ülesehitamiseks. Kristuski ei taotlenud iseenesele meelepärast, vaid nagu on kirjutatud: *“Nende teotamised, kes sind teotavad, on langenud minu peale.”* Sest mis iganes enne on kirjutatud, see on kirjutatud meile õpetuseks, et meil kannatlikkuse ja Pühakirja julgustuse kaudu oleks lootust. Kannatlikkuse ja julgustuse Jumal aga andku teile, et te mõtleksite sedasama omavahel Kristuse Jeesuse eeskuju kohaselt, et te ühel meel ja ühest suust ülistaksite Jumalat ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa.”

Paulus seab Kristuse kõigile kristlastele eeskujuks. Jeesus võttis endasse jumalateotajate pilked, peatades kurjuse nõiaringi ning andes ühtlasi kristlastele eeskuju sellest, kuidas tuleks toimida. Kristlikus koguduses peatatakse kurjuse nõiaring, kui ligimese kurjus ja kärsitus võetakse löökidena endasse ega anta neid edasi. Paulus julgustab kristlasi (Rm 15:7): “Seepärast võtke vastu üksteist, nõnda nagu ka Kristus on meid vastu võtnud Jumala kirkuseks.”

Psalm 69 on kahekihiline. See räägib Jeesusest ja Tema omadest. Kristlased astuvad Jeesuse jälgedes kannatustesse, aga ka kirkusesse ja ausse (Ps 69:30–37): “Aga mina olen vilets ja täis valu. Sinu abi, oh Jumal, kaitsku mind! Ma kiidan lauluga Jumala nime ja tänulauluga ma ülistan teda. See on Issandale meeldivam kui härg, kui härjavärss, kel on sarved ja sõrad. Viletsad näevad seda ja rõõmustavad; teiegi süda, kes nõuate Jumalat, peab elama. Sest Issand kuuleb vaeseid ega pea halvaks oma vange. Kiitku teda taevas ja maa, meri ja kõik, mis seal liigub! Sest Jumal tahab päästa Siioni ja uuesti ehitada Juuda linnad, et nad asuksid sinna elama ja päriksid selle. Ja tema sulaste järeltulev sugu peab selle saama pärandiks, ja need, kes armastavad tema nime, asuvad sinna elama.”

Armulaualaul (Ps 70)

Psalmi sissejuhatus järgi tuleb seda laulda “meenutusohvri” juures. Kristlasele on meenutusohvriks Issanda seatud püha armulaud, nagu nägime Psalmi 38 kommentaaris. Kuidas kirjeldab Psalm 70 armulauda? Palvetaja on kitsikuses, kartes teda pilkavaid vaenlasi (Ps 70:2-3): “Jumal, tõtta mind tõmbama välja hädast, Issand, ruttu mulle appi! Häbenegu ja kohmetugu nad kõik, kes püüavad mu hinge; taganegu ja jäägu häbisse need, kellele meeldib mu õnnetus!” Oleme mitmel korral rääkinud Ilmutusraamatu taevasest liturgiast. Ka suure ahistuse ajal valitsevad Jumal ja Tall taevas ning kaitsevad maapealset kristlikku kogudust. Armulaual saab ahistatud kristlane osa taevasest liturgiast. Inglise laulavad seal Jumala Pojale hümeni “Püha, püha, püha” samamoodi nagu on sajandeid lauldud kristlikus armulaualiturgias (Ilm 4:8): “Püha, püha, püha on Issand Jumal, Kõigeväeline, kes oli ja kes on ja kes tuleb!” Jumala Poja kohta öeldakse, et Ta oli, Ta on ja Ta tuleb. Sellega viidatakse kolmele asjale: loomisele, valitsemisele ja tagasitulekule.

Jumala Poeg oli ligi loomises, nagu tunnistatakse ka taevases liturgias (Ilm 4:11): “Sina, meie Issand ja Jumal, oled väärt võtma au ja austust ja väge, sest sina oled loonud kõik, kõik olev on loodud sinu tahtmise läbi!” Johannese evangeeliumi alguses loovad Jumal ja Sõna kõik asjad (Jh 1:1-3): “Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi, mis on tekkinud.”

Jumala Poeg juhib maailma sündmusi. Johannes näeb, kuidas üksnes tapetud Tall on väärt avama lõpuaegade rullraamatut (Ilm 5:9-10): “Ning nad laulsid uut laulu: “Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa.” Matteuse evangeeliumi lõpus

annab Jeesus ristimis- ja misjonikäsu ning ütleb, et Jumal on andnud Talle kogu meelevalda taevas ja maa peal (Mt 28:18–20). Jumala Poeg valitseb koos oma kogudusega maailmas ka siis, kui nad on tagakiusatud.

Ükskord tuleb Jumala Poeg tagasi maa peale. Ilmutusraamat kirjeldab seda nõnda (Ilm 19:11–13): “Ma nägin taeva olevat avatud, ning ennäe: valge hobune! Selle nimi, kes tema seljas istus, on Ustav ja Tõeline ning tema mõistab kohut ja sõdib õiguses. Tema silmad olid nagu tuleleek ning ta peas oli palju peaehteid. Neile oli kirjutatud nimi, mida ei tea keegi muu kui tema ise. Ja tal oli üll verre kastetud kuub ning oli nimetatud tema nimi – Jumala Sõna.” Pauluse järgi oodati kristlaste armulauaaliturgias Tema tagasitulekut (1Kr 11:26): “Sest iga kord, kui te seda leiba sööte ja karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, kuni tema tuleb.”

Psalm 70 tuletab kristlastele meelde, et kitsikuse ajal saavad nad tulla Issanda lauale, et hingata. Jumala Tall toidab ja kinnitab neid (Ps 70:5–6): “Olgu rõõmsad ja rõõmutsegu sinus kõik, kes otsivad sind; ja kes armastavad sinu päästet, need öelgu alati: “Suur on Jumal!” Aga mina olen vilets ja vaene: oh Jumal, tõtta mu juurde! Sina oled mu abi ja mu päästja; Issand, ära viivita!”

Kristlane loodab hallipäisena Kristuse õigusele (Ps 71)

Eakas kristlane paneb selles psalmis oma lootuse Jumalale (Ps 71:17–19): “Jumal, sa oled mind õpetanud mu noorest east, ja seitsaadik ma kuulutan sinu imesid. Ära siis jäta mind maha, Jumal, kui ma lähen vanaks ja halliks, kuni ma kuulutan sinu käsivart praegusele põlvele ja su vägevust kõigile järeltulijaile! Sest su õiglus ulatub kõrgele, oh Jumal, kes oled suuri asju teinud. Jumal, kes on nagu sina?”

Psalmis viidatakse mitmel korral Jumala õigusele ehk sellele, et Jumal langetab eakale inimesele õige otsuse Ps 71.2, 15–16, 24): “Oma õiglusega tõmba mind välja kitsikusest ja vabasta mind; pööra oma kõrv mu poole ja päästa mind!”; “Mu suu peab jutustama sinu

õiglusest ja su päästetegudest kogu päeva, sest ma ei tea nende arvu. Ma tulen Issanda Jumala vägitegudega, ma tunnistan üksnes sinu *õiglust*"; "Minu keelgi kõneleb kogu päeva sinu *õiglusest*, sest juba häbenesid ja kohmetusid, kes otsisid mu õnnetust."

Eakas kristlane loeb seda psalmi julgusega. Jumal üksi on õiglane ja teeb õigeks selle, kes usub Jeesusesse Kristusesse. Psalmi sõnumist lähtub Paulus kirjas roomlastele. Üksnes Jumal on õige ja Ta kingib õiguse sellele, kes usub Kristusesse (Rm 3:21–26): "Nüüd aga on ilma Seaduseta saanud avalikuks Jumala õigus, millest tunnistavad Moosese Seadus ja Prohvetid, see Jumala õigus, mis tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad. Siin ei ole erinevust, sest kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses, kelle Jumal on seadnud tema veres lepitusohvriks usu kaudu, et näidata üles oma õigust sellega, et ta kustutas varem tehtud patud oma jumalikus sallivuses, et näidata üles oma õigust praegusel ajal, et *tema ise on õige ja teeb õigeks igaihe, kes usub Jeesusesse.*"

Eakas kristlane võib loota Jumala abile. Jumal on oma Poja tõstnud sügavast surmaaugust ja toonud Ta tagasi ellu. Samamoodi teeb Ta kristlasega. Vanaduses saab ta uut jõudu ning surmahetkel võib ta usus loota, et surma võitja päästab ta ära (Ps 71:20–22): "Sina, kes mind oled lasknud näha palju kitsikusi ja õnnetusi, teed mind jälle elavaks ja *tõmbad mind jälle üles maa sügavustest*. Kasvata mu suurust ja pöördu jälle mind trööstima! Ma tahan sind tänada ka naablimänguga sinu ustavuse eest, mu Jumal! Ma tahan sulle lauldes mängida kannelt, sa Iisraeli Püha!" Kristlane rõõmustab Jeesuse võidu pärast. Surmavalla sügavustest toodi Ta tagasi ellu.

Paulus kirjutab kristlase usust, kes ei pea muretsema, kas Jeesus tõuseb surma sügavusest tagasi ellu. Jumal on äratanud Jeesuse surnuist ja ta võib olla sellele kindel (Rm 10:5–13): "Sest Mooses kirjutab Seadusest tuleneva õiguse kohta: "Inimene, kes seda teeb, jääb elama selle kaudu." Ent õigus, mis tuleb usust, ütleb: "Ära ütle oma südames: Kes läheb üles taevasse? – see tähendab Kristust alla

tooma, või: Kes läheb alla sügavusse? – see tähendab Kristust üles tooma surnuist.” Kuid mida see siis ütleb? “Sõna on su lähedal, sinu suus ja su südames.” See on ususõna, mida me kuulutame. Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on ta üles äratanud surnuist, siis sind päästetakse, sest südamega usutakse õiguseks, suuga aga tunnistatakse päästeks. Sest Pühakiri ütleb: “Ükski, kes usub temasse, ei jää häbisse.” Ei ole ju erinevust juudi ja kreeklase vahel, sest seesama Issand on kõikide Issand, rikas kõikide heaks, kes teda appi hüüavad. Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.”

Paulus selgitab siin Vana Testamendi teksti 5Ms 30:11–14, kutsudes kristlasi kinnitama oma mõtted ja südamed Jeesuses Kristuses tehtud Jumala suurte tegude külge. Jeesus oli Jumala Poeg, kuid alandas iseennast ja sündis inimesena, et päästa inimesed. Ta ei olnud patune, kuid tahtis saada patuks ja võtta inimkonna patuvõla enda kanda. Ta oli surnud ja läks surmavalla sügavustesse, aga Jumal päästis Ta sealt. Nüüd võib iga kristlane loota Jumala abile ja surra selles usus, et ükskord tõstab Jumal tedagi sügavast surmaorust tagasi ellu.

Maailma targad Jeesus-lapse juures (Ps 72)

Psalmis soovitakse Taaveti soo kuningale Jumala antavat tarkust ja õiglast meelt, et ta valitseks oma rahvast õigesti. Siis Jumal õnnistab kuningat ning erinevate rahvaste kuningad tulevad Jeruusalemma austama Jumalat ja Tema võitut. Kristlastel oli hõlbus mõista psalmi kolmekuningapäeva sündmuste valguses. Kolmekuningapäev oli Jumala ilmumise ehk epifaaniapäeva. Sellega seostus Jumala Poja sündimine inimesena ja idamaa tarkade külaskäik Jeesus-lapse juures.

Psalmis kirjeldatakse Taaveti soo kuninga suurt kuningriiki ja kuningate austust tema vastu (Ps 72:8–14): “Ta valitseb merest mereni ja Frati jõest ilmamaa otsani. Tema ees põlvitab kõrbe rahvas ja tema vaenlased lakuvad põrmu. Tarsise ja saarte kuningad toovad ande; Seeba ja Seba kuningad maksavad maksu. Ja teda

kummardavad kõik kuningad; kõik paganarahvad orjaku teda! Sest tema kisub hädast välja vaese, kes kisendab, ja viletsa ja selle, kel pole abimeest. Ta säästab nõrka ja vaest ja päästab vaeste hinge. Ta lunastab nende hinged kavalusest ja vägivallast, ja nende veri on kallis tema silmis.”

Tarsis asetses Hispaanias, Seba ja Seeba aga Lõuna-Araabias. Jeesuse kuningriik hõlmab kogu maailma, kuid Ta ei valluta seda mitte relvade, vaid rahuõnumiga. Eeslil ratsutades Jeruusalemma saabuv Jeesus täitis Sakarja raamatu ennustuse, milles räägitakse suurest kuningriigist Psalmi 72 sõnadega ja kavatsusest võita maailm Jumala armastuse ja rahuõnumiga (Sk 9:9–10): “Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska, Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas. Mina hävitan Efraimist sõjavankrid ja sõjaratsud Jeruusalemmast, sõjaammudki hävitatakse. Ja tema kuulutab rahvale rahu *ning valitseb merest mereni, Frati jõest ilmamaa ääreni.*”

Jeesus-lapse juurde saabuvad idamaa targad töid talle ande: viirukit, kulda ja mürri. Psalmis räägitakse ka kingitud kullast, mis tuuakse Taaveti soo kuningale (Ps 72:15–17): “Ja ta elab ning temale antakse Seeba kulda, ja tema eest palvetatakse alati, kogu päev õnnistatakse teda. Viljarohkus on maa peal, mägede harjadel kahisevad viljapead nagu Liibanoni mets, ja linna elanikke tärkab otsekui maast rohtu. Ta nimi püsib igavesti; päikese paistel võrsugu ta nimi, õnnistagu nad üksteist sellega! Kiitku teda õndsaks kõik rahvad!” Psalmi järgi püsib kuninga nimi rahvaste huulil igavesti ja kõik rahvad ülistavad tema õnne. Sellest ülistusest saab osa ka Jeesuse ema Maarja, kui ta ütleb oma ülistuslaulus (Lk 1:48–49): “Nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev, ja püha on tema nimi.”

Psalm lõpeb Jumala ülistamisega. Jumalat tänatakse selle eest, et rahvas on saanud uue, õiglase kuninga (Ps 72:18–19): “Tänu olgu Issandale, Jumalale, Iisraeli Jumalale, kes ainuüksi teeb imet! Ja tänu olgu tema aulisele nimele igavesti ning kogu maailm olgu täis tema

au! Aamen, aamen!" Samade väljenditega ülistatakse Jumalat Luuka evangeeliumi alguses, kui räägitakse Ristija Johannese ja Jeesuse sündimisest. Sakarja alustab oma kiituslaulu ülistusega (Lk 1:68-70): "“Kiidetud olgu Issand, Iisraeli Jumal, et ta on tulnud oma rahva ligi ja toonud talle lunastuse ja on meile äratanud päästesarve oma sulase Taaveti soost, nagu ta on rääkinud ajastute algusest oma pühade prohvetite suu läbi.” Kui karjastele teatatakse Jeesus-lapse sünnist, siis ülistab Jumalat taevane inglite vägi (Lk 2:13-14): "Äkitselt olid koos inglita taevased väed Jumalat kiitmas: "Au olgu Jumalale kõrges ja maa peal rahu, inimestest hea meel!"

Justinus Märtrile on Psalm 72 üks Vana Testamendi võtmetekste, mis räägib Jeesuse jumalikkusest ja inimlikust sünnist (Dialog, 64). Justinus pöörab tähelepanu salmile 5, mis Septuaginta järgi kõlab nõnda: "Ta jätkab koos päikesega ja kuu ees sugupõlvest sugupõlve." Justinus mõistab seda salmi viitena Jeesuse jumalikule algupärale. Ta on olnud alati olemas. Rääkides Jeesuse sünnist seostab Justinus Septuaginta Psalmi 72:5, 110:3 ja Psalmi 45 sõnumi üksteisega (Dialog, 76): "Taavet kuulutas, et Isa tahtel ta "sünnib üsast enne päikest ja kuud", ja teatas, et olles Kristus oli "vägev Jumal ja sellepärast Teda teenitakse."

Teine oluline koht oli Justinusele Psalmi 72 salmid 17-19 (Septuaginta järgi), mis räägivad Jeesuse jumalikkusest: "Olgu Tema nimi õnnistatud igavesti, püsigu Tema nimi päikese ees igavesti ja temas õnnistatakse kõiki maa suguharusid, kõik rahvad kiitku Teda õndsaks. Õnnistatud olgu Issand Jumal, Iisareli Jumal, kes üksi teeb imetegusid. Ja õnnistatud olgu Tema au nimi igavesti ja igavesest igavesti ning täidetagu kogu maa Tema kirkusega. See saagu nii, see saagu nii."

Kristlane saab Psalmi 72 juures rõõmustada Jeesuse sündimisest, kui Jumala rahu ja rõõmu sõnum jõudis karjaste ja idamaa tarkadeni. Psalm ennustas maailmale suunatud misjonit, milles Jeesuse jüngrite kuulutatud rahuõnum kandub merelt mereni maailma äärteni.

Kristlasel on hea elada koos Jeesusega (Ps 73)

Vana Testamendi teoloogiat läbiv teema on Jumala leping Iisraeliga. Lepinguteoloogia kohaselt tahab Jumal oma rahvast Kaananimaal kaitsta. Rahvas peab omakorda elama Issanda määruste kohaselt, muidu ta pagendatakse oma maalt. Rahval on kaks alternatiivi: kuulekus või kuuletumatus, õnnistus või needus (3Ms 26; 5Ms 28–29).

Ometigi ei suutnud lepinguteoloogia alati vastata tegelikus elus ettetulnud olukordadele. Paljudes Vana Testamendi tekstides kerkib teoloogiline probleem, kus Jumala seadusi hoolikalt järgiv inimene satub ahistusse või isegi sureb. Vana Testamendi tekstides arutletakse selle üle, miks peab vaga inimene kannatama. Psalmi 89 kommentaaris räägime vaba Joosija surmast. Hiiobi raamatus räägitakse Jumalat usaldava mehe kannatustest. Psalm 73 on üks neist tekstidest, milles räägitakse jumalatu inimese kordaminekutest ja vaga inimese kannatustest. Kuidas peaks kristlane seda psalmi lugema? Uues Testamendis psalmi otseselt ei tsiteerita. Psalmi keskne sõnum on leitav teksti lõpus: vaga inimese rõõm on võimalus elada koos Jumalaga. See mõte on leitav mitmetes Uue Testamendi tekstides.

Paulus võrdleb Jumala ja kristlase suhet abielus teostuva mehe ja naise üheks saamisega (1Kr 6:12–20): “Öeldakse: “Mulle on kõik lubatud!” – Siiski kõigest ei ole kasu. “Mulle on kõik lubatud!” – Siiski miski ärgu saagu meelevalda minu üle! “Toit on kõhu jaoks ja kõht toidu jaoks.” – Siiski Jumal teeb lõpu nii sellele kui tolele. Aga ihu ei ole hooruse jaoks, vaid Issanda jaoks ja Issand ihu jaoks. Ent Jumal on Issanda üles äratanud ja äratav meidki üles oma väe läbi. Kas te ei tea, et teie ihud on Kristuse ihu liikmed? Kas ma võiksin siis võtta Kristuse liikmed ning teha nad hoora liikmeteks? Ei mingil juhul! Või kas te ei tea, et see, kes hoiab hoora poole, on temaga üks ihu? Sest nagu Jumal ütleb: “Need kaks saavad üheks.” *Aga kes hoiab*

Issanda poole, see on temaga üks vaim. Põgenege kõlvatuse eest! Mis tahes patt, mida inimene iganes teeks, on väljaspool tema ihu. Kuid kes hoorab, see patustab iseenese ihu vastu. Või kas te ei tea, et teie ihu on teis oleva Püha Vaimu tempel, kelle te olete saanud Jumalalt, ning et teie ei ole iseenese päralt? Sest te olete kallilt ostetud. Austage siis Jumalat oma ihus!”

Pauluse sõnad “kes hoiab Issanda poole, see on temaga üks vaim,” on psalmile heaks kommentaariks. Psalm algab kirjutaja kadedusest kantud tähelepanekutega jumalatu inimese heast käekäigust. Jumalatu ei hooli Issanda sõnast ega tahtest, vaid mõtleb ainult omakasule. Jumalatu inimese hea käekäik paneb kirjutajat küsima, mis mõtet on elada vaga elu ja taotleda Jumala tahet. Kui ta pääseb Issanda templisse, siis kirkastab Püha Vaim talle asjade tegeliku olemuse (Ps 73:13–17): “Päris asjata olen ma hoidnud oma südame puhta ja olen süütuses pesnud oma käsi; ma olen olnud löödud kogu päeva ja mind on nuheldud igal hommikul. Kui ma oleksin mõtelnud: Ma tahan kõnelda nõnda nagu nemad; vaata, siis ma oleksin petnud sinu laste sugu. Ma hakkasin mõtisklema, et sellest aru saada, kuid see oli mu meelest vaev, kuni ma sisenesin Jumala pühadesse paikadesse ja mõistsin nende otsa.”

Psalmi kirjutaja vabaneb kibestumisest ja leiab oma rõõmu sellest, et ta saab olla Issanda lähedal ning võib elada Tema maailmas (Ps 73:21–26): “Kui mu süda oli täis kibedust ja mu neerudes olid pisted, siis ma olin sõge ega teadnud midagi; ma olin nagu loom su ees. Ometi jään ma ikka sinu juurde; sa oled haaranud kinni mu paremast käest. Oma nõuga juhata sa mind ja võtad mind viimaks vastu ausse. Kes on mul muu taevas kui sina? Sest sinuga koos olles ei meelita mind miski maa peal. Kuigi mu liha lõpeb ja mu süda ka, siiski oled sina, Jumal, mu südame kalju ja mu osa igavesti.” Psalmi kirjutaja rõõmustab, et isegi surmaoht ei saa teda lahutada Jumalast. Jumalatu inimestega on lood aga teisiti. Issanda kohtupäeva koites kaovad nende ülbus ja kõrkus (Ps 73:18–20): “Tõesti, sina asetad nad libedale ja sa langetad nad rusuks. Kuidas nad said jubeduseks silmapilguga! Nad saavad otsa, lõpevad ära ehmatusega. Nõnda nagu unenägu kaob pärast ärkamist, nõnda sina, Issand, ei hooli tõustes nende varjukujudest.”

Kristlane rõõmustab, et Kristuses on ta pääsenud Jumala lähedale. Isegi oma surmatunnil saab kristlane olla Jumala süles. Olles ühendatud Kristusega, võidab ta surma ning võib öelda: "Kuigi mu liha lõpeb ja mu süda ka, siiski oled sina, Jumal, mu südame kalju ja mu osa igavesti." Nagu Paulus eespool ütles, ei pea kristlane Jumala ligiolu kogemiseks tulema templisse, vaid Jumal ise on rajanud templi kristlase südamesse. Paulus ütleb, et Püha Vaim elab kristlase südames ja kinnitab talle, et ta on Jumala laps (Rm 8:13-17,26-27): "Sest kui te oma loomuse järgi elate, siis te surete; kui te aga Vaimu abil ihu teod suretate, siis te elate. Sest kõik, keda iganes Jumala Vaim juhib, on Jumala lapsed. Sest te ei ole saanud orjuse vaimu, et peaksite jälle kartma, vaid te olete saanud lapseõiguse Vaimu, kelles me hüüame: "Abba! Isa!" Seesama Vaim tunnistab koos meie vaimuga, et me oleme Jumala lapsed. Kui me oleme aga lapsed, siis oleme ka pärijad, nii Jumala pärijad kui Kristuse kaaspärijad; ning kui me koos temaga kannatame, siis meid ka koos temaga kirkastatakse. ... Samuti tuleb ka Vaim appi meie nõtrusele: me ju ei tea, kuidas palvetada, nõnda nagu peab, kuid Vaim ise palub meie eest sõnatute ägamistega. Aga südameteuurija teab, mida Vaim taotleb, sest Jumala tahtmise järgi palub ta pühade eest."

Psalmi viimased sõnad selgitavad, milline on kristlase sisemine rahu ja rõõm, kui Püha Vaim kinnitab talle, et ta kuulub Jumalale: "Minu õnn on, et ma olen Jumalale ligi; Issanda Jumala peale panen ma oma lootuse, et jutustada kõiki sinu tegusid."

Kristlik kogudus ohus (Ps 74)

Psalm algab appikarjega Jumala poole (Ps 74:1-2): "Miks sa, Jumal, oled meid ära heitnud jäädavalt? Miks suitseb su viha su karjamaa lammaste vastu? *Mõttele oma kogudusele, mille sa muiste oled enesele asutanud ja oma pärandi jaoks lunastanud, Siioni mäele, kus sina asud!*" Kristlane kuuleb siin palvet Kristuse koguduse pärast, mida ähvardavad sisetülid ja eriti eksiõpetajad. Oleme juba vaadelnud, kuidas Uus Testament seostab Kristuse koguduse taevase Siioniga

(Gl 4:26; Hb 12:22–24). Seega võib kristlikku kogudust nimetada Siioniks.

Oma lahkumiskõnes Mileetoses ühineb Paulus psalmi sõnadega. Ta palub koguduste karjastel vaadata kristlaste järele ja neid palvetes meenutada, sest eksiõpetajad tulevad julmade huntidena koguduse keskele seda hävitama (Ap 20:18–35): “Kui need tema juurde jõudsid, ütles Paulus neile: “Te teate, kuidas alates esimesest päevast, mil ma Aasiasse tulin, ma kogu selle aja teie juures olen käitunud, teenides Issandat kõige alandlikkusega ja pisaratega ja katsumustega, mis mind tabasid juutide salasepitsuste tõttu, kuidas ma ei ole teie eest pidanud salajas midagi teile tarvilikku, vaid olen seda kuulutanud ja teid õpetanud avalikult ja kodasid mööda. Ma tunnistasin nii juutidele kui kreeklastele pöördumist Jumala poole ja usku meie Issandasse Jeesusesse. Ja nüüd, vaata, ma lähen vaimus seotuna Jeruusalemma, teadmata, mis mulle seal võib juhtuda peale selle, mida Püha Vaim mulle igas linnas tunnistab, et mind ootavad ahelad ja viletsused. Kuid ma ei pea oma elu mingil kombel endale kalliks, vaid püüan lõpule viia oma elutöö ja ülesande, mille ma olen saanud Issanda Jeese käest: tunnistada Jumala armu evangeeliumi. Ja nüüd, vaata, ma tean, et mitte keegi teist, kelle keskel käies ma olen kuulutanud Jumala riigist, ei saa enam kunagi näha minu palet. Seepärast ma tunnistan teile tänasel päeval, et mina olen puhas kõikide verest! Sest ma ei ole midagi teie eest salajas pidanud, vaid olen teile kuulutanud Jumala kogu tahtmist. *Seepärast pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaks Püha Vaim on teid pannud, et te karjastena hoiaksite Jumala kogudust, mille ta on saanud iseene vere läbi.* Mina tean, et pärast minu äraminekut tulevad teie sekka julmad hundid, kes karja ei säästa, ja teie eneste seast tõusevad mehed, kes moonutavad tõde, et vedada jüngreid eneste järele. Seepärast valvake ja pidage meeles, et ma kolm aastat, ööd ja päevad, ei ole lakanud pisarsilmil igäuhte manitsemast. Ja nüüd annan ma teid Jumala ja tema armusõna hooleks; temal on vägi teid üles ehitada ja anda teile pärand kõigi pühitsetute seas. Kellegi hõbedat ega kulda ega riideid ei ole ma himustanud. Te teate ise, et nende kätega olen ma teeninud endale ja oma kaaslastele seda, mis tarvilik. Ma olen teile kõigiti näidanud, et

nõnda vaeva nähes tuleb hoolet kanda nõrkade eest, pidades meeles Issanda Jeesuse sõnu, mis ta on öelnud: "Õndsam on anda kui võtta!"

Paulus teab, et pärast tema lahkumist pannakse kogudus proovile. Sellest räägib ka psalmi sõnum (Ps 74:3-8): "Tõsta oma sammud nendele igavestele varemetele, vaenlane on kõik rikkunud pühamus! Su vastased mõirgasid su kohtumishoones, nad on oma tähised pannud tähisteks. Näis, nagu oleksid nad kirveid kõrgele tõstnud metsarägistikus. Nii löid nad puruks kiinide ja haamritega kõik selle nikerdused. Nad on su pühamu süüdanud tulega põlema, su nime eluaseme on nad reostanud maani. Nad ütlesid oma südames: "Hävitagem need täielikult!" Nad põletasid maha kõik Jumala kogudusekojad kogu maal."

Jeesus hoiatas valeõpetajate eest, kes huntide kombel ründavad lambaid, kristlasi (Mt 7:15-20): "Hoiduge valeprohvetite eest, kes tulevad teie juurde lambanahas, seestpidi aga on kiskjad hundid! Te tunnete nad ära nende viljast. Ega viinamarju korjata kibuvitstelt ega viigimarju ohakailt? Nõnda siis kannab iga hea puu head vilja, aga halb puu halba vilja. Hea puu ei või kanda halba vilja ega halb puu kanda head vilja. Iga puu, mis ei kannu head vilja, raiutakse maha ja visatakse tulle. Küllap te tunnete nad ära nende viljast!"

Eksiõpetaja tekitab alguses segadust ning kui ta on end koguduses sisse seadnud, hävitab selle elujõu. Esimese apostlite koosoleku mõte oli tõrjuda kogudustes valeõpetajate põhjustatud segadust, mis puudutas Moosese käsuseadust (Ap 15:24): "Et me oleme kuulnud, et mõned, kes meie seast on välja läinud, kuigi meie neid ei ole volitanud, on oma kõnedega teid rahutuks teinud ja teie hinged kitsikusse viinud." Sageli on eksiõpetaja lahkunud samast kogudusest, nagu Paulus oma Mileetoses peetud hüvastijätukõnes hoiatab. Valeõpetaja kasutab kristlikku sõnavara ja vaimulikke mõisteid, kuid juhatab kogudust vales suunas. Sellega valmistab ta teed Antikristusele, kes ükskord eksitab veel paljusid (1Jh 2:18-21): "Lapsed, käes on viimne aeg! Nagu te olete kuulnud, et antikristus tuleb, nii ongi nüüd tulnud palju antikristusi. Sellest me tunneme

ära, et käes on viimne aeg. Nad on küll välja läinud meie seast, kuid nad pole olnud meie hulgast. Kui nad oleksid olnud meie hulgast, siis nad oleksid jäänud meie sekka. Kuid nad läksid ära, et teha avalikuks: ükski neist ei olnud meie hulgast. Teil on ju võidmine sellelt, kes on Püha, ja teil kõigil on teadmine! Ma ei kirjutanud teile sellepärast, et te tõde ei tea, vaid et te teate seda ning et ühtegi valet ei tule tõe seest.”

Psalm kirjeldab kristliku koguduse kriisi, kui sellel pole tugevaid õpetajaid (Ps 74:9-11): “Oma tähiseid me ei näe, prohvetit ei ole enam, ja meie seas ei ole kedagi, kes teaks, kui kaua. Kui kaua, oh Jumal, saab tagakiusaja teotada? Kas vaenlane võib sinu nime laimata jäädavalt? Miks sa tõmbad tagasi oma käe, oma parema käe? Tõmba see välja oma põuest, hävita!”

Ometigi ei alistu kristlik kogudus vaenlase ees, vaid palvetab usus, et Jumal päästaks ta pimedusevägede rünnaku eest. Ka psalmis palvetatakse, et Jumal näitaks oma väge, millega Ta ükskord lõi maailma ning takistas kaosejõudude esindaja Leviatani katseid maailma hävitada. Sama väega saab Jumal hävitada pimeduse väed, mis ohustavad kogudust ning luua kirikusse Jumala sõna tõel rajanevad üksmeele (Ps 74:12-17): “Jumal on muistsest ajast mu kuningas, kes maailmas teostab päästmise. Sina lõhestasid oma võimusega mere kaheks, sina löid katki lohede pead vete peal. Sina purustasid Leviatani pead, sa andsid need söögiks meresõitjale rahvale. Sina lõhkusid allikad ja jõed, sina tegid voolavad jõed kuivaks. Sinu päralt on päev ja öögi on sinu päralt, sina oled valmistanud valguse ja päikese. Sina oled seadnud kõik ilmamaa rajad, suve ja talve oled sina teinud.”

Psalm lõpeb palvega, milles Jumal meenutab vähemusse jäänud ustavat karja. Seda ümbritsevad vaenlased, aga Jumalal on meelevald nende raev hävitada (Ps 74:18-23): “Mõttele sellele! Vaenlane teotab Issandat ja jõe rahvas laimab su nime. Ära anna oma tuvikese hinge kiskjate kätte, ära unusta oma viletsate elu jäädavalt! Vaata oma lepingule! Sest pimedad maanurgad on täis vägivalda. Ära lase rõhutuid tulla häbiga tagasi, viletsad ja vaesed kiitku sinu nime! Tõuse, Jumal, seleta oma riuuasi, mõtle teotamisele,

mis kogu päeva tuleb jõledalt mehelt! Ära unusta oma vastaste kisa, nende möll, kes sulle vastu hakkavad, kohub suuremaks alatasa!”

Jumala Poeg on õiglane kohtunik (Ps 75)

Pärast eelmise psalmi hirmutavat perspektiivi on hea lugeda Psalmi 75, milles Kristust kirjeldatakse Issandana, kellel on kogu meelevald taevas ja maa peal (Ps 75:3–4): “Kui ma määrän paraja aja, siis ma mõistan kohut õiglaselt. Ilmamaa vabiseb ja kõik selle elanikud, aga mina olen selle sambad pannud paigale.”

Ateena Areopaagil peetud kõnes kuulutas Paulus, et Jeesus Kristus tuleb kord Issandana, et mõista kohut kõikide inimeste üle. Selle kohtu toimumise päev on juba ammu kindlaks määratud (Ap 17:31): “Sest ta on seadnud ühe päeva, mil ta mõistab õiglaselt kohut kogu ilmamaa üle mehe läbi, kelle ta on määranud, ja ta on pakkunud kõigile tõestuse sellega, et on tema üles äratanud surnuist.”

Paulus jutlustas Areopaagil samamoodi nagu Peetrus, kes Korneeliuse juures peetud kõnes kuulutas Jeesusest kui lõpuaja kohtunikust (Ap 10:37–43): “Te teate seda, mis on sündinud algul Galileas ja siis kogu Juudamaal pärast ristimist, mida kuulutas Johannes – kuidas Jeesus Naatsaretist, keda Jumal oli võidnud Püha Vaimu ja väega, käis mööda maad head tehes ja parandades kõiki kuradi poolt rõhutuid, sest Jumal oli temaga. Ja meie oleme kõige selle tunnistajad, mis ta on teinud juutide maal ja Jeruusalemmas. Nemad aga hukkasid tema, riputades ta ristipuu külge. Sellesama on Jumal kolmandal päeval üles äratanud ja lasknud tal saada avalikuks; mitte kogu rahvale, vaid Jumala poolt ette märgitud tunnistajaile, meile, kes me oleme temaga koos söönud ja joonud pärast seda, kui ta oli üles tõusnud surnuist. Ja tema on käskinud meid rahvale kuulutada ja tunnistada, et *tema on Jumala poolt määratud elavate ja surnute kohtumõistja*. Temast tunnistavad kõik prohvetid, et igaüks, kes temasse usub, saab tema nime läbi pattude andeksandmise.”

Psalmis tuletatakse kristlastele meelde, mis saab viimaks neist, kes alistuvad Antikristusele teed valmistavatele eksiõpetajatele. Psalmi järgi joodab Jumal neile oma vihakarikat (Ps 75:8-9): "Vaid Jumal on, kes mõistab kohut; ta alandab ühte ja ülendab teist. Sest Issanda käes on karikas ja see vahutab veinist; see on täis tembitud jooki. Ja tema kallab sealt seest; isegi selle pära peavad kõik õelad maa peal ära jooma viimse tilgani."

Ilmutusraamatus käivitab Jumala Poeg lõpuajad, avades rullraamatu pitserid (Ilm 5). Sündmused hakkavad hargnema ja kurjus saab maailmas üha enam võimu. Jumal otsekui sunnib kurjust peidupaigast väljuma, et seda lõplikult alistada. Viimaks saabub Antikristuse ilmumise hetk. Siis algab Jumala kohus. Igauks, kes on võtnud endale Antikristuse märgi, peab nüüd psalmi sõnade kohaselt jooma Jumala viha karikast (Ilm 14:9-12): "Veel kolmas ingel järgnes neile, hüüdes suure häälega: "Kui keegi kummardab metsalist ja tema kuju ning võtab tema märgi oma otsaette või oma käe peale, siis ta saab juua Jumala raevu viina, mis lahjendamata on valatud tema vihakarikasse, ning teda piinatakse tules ja väävlis pühade inglite ees ja Talle ees. Ja nende piinasuits tõuseb üles igavesest ajast igavesti; ja neil, kes kummardavad metsalist ja tema kuju, ei ole hingamist päeval ega ööl, ei ühelgi, kes võtab endale ta nime märgi. Siin olgu kannatlikkust pühadel, kes hoiavad alal Jumala käske ja Jeesuse usku!"

Taolisi tekste lugedes on kristlasel hea pidada meeles Jeesuse õpetust põrgust. See on koht, mille tuli ei kustu ja uss ei sure. Kuna ussid surevad tules, siis on tegemist kujundlike väljenditega. Selle eesmärk on tuletada meelde seda valu, mis saab osaks Jumala armastuse hüljanud ja Temaga osaduse lõplikult hüljanud inimesele. Põrgu ei ole piinapaik, vaid lõplik lahusolek Jumalast. Põrgusse mineja mõistab, et ta sai elu sellepärast, et Jumal on Looja. Lisaks hakkab ta mõistma, et peab olema Jumalast igaveseks lahus.

Kui Jumal õiglaselt kohut mõistab, siis ei saa jumalatu inimene selle eest põgeneda. Ta ei leia enda kõrvalt ühtegi inimest, kes teda päästaks (Ps 75:5-7): "Ma ütlen hooplejaile: Ärge hoobelge! Ja õelatele: Ärge tõstke sarve üles! Ärge tõstke oma sarve kõrgele, ärge

rääkige kangekaelselt, jultunult! Sest ei idast ega läänest ega kõrbe poolt tule ülendamist.”

Kristlane võib rõõmustada, et Issand Jeesus Kristusel on meelevald kohut mõista. Jeesus on armastanud enda omi ja läinud nende eest ristisurma. Viimset kohtupäeva oodates ei ole kristlasel midagi karta (Ps 75:10–11): “Aga mina kuulutan igavesti, ma mängin Jaakobi Jumalale. Ja ma raiun maha kõik õelate sarved, aga õigete sarved tõusevad kõrgele.”

Kristlane saab koguduse keskel puhata (Ps 76)

Psalmid 46, 48 ja 76 on Siioni-psalmid. Neis ülistatakse Jumalat, kes kaitseb oma linna ega jäta seda vaenlaste kätte. Oleme juba vaadelnud psalme 46 ja 48 ning märkinud, et kristliku tõlgenduse kohaselt kirjeldavad need kogudust. Psalmi 76 rõhuasetus on hingamisel, mille kristlane leiab koguduse keskelt.

Kristuse sõdurina on kristlane sageli kiusatustes. Tema pihta lendavad kurja tulised nooled, mille ta tõrjub usu kilbiga, kuid saab ka haavata (Ef 6:16). Kurjuse kiusamise ajal saab kristlane põgeneda koguduse osadusse, kus Kristus teenib teda ja teisi kristlasi. Kurja tulised nooled lüüakse tagasi ning murtakse ka kõik teised kiusatuste relvad (Ps 76:2–4): “Jumal on Juuda seas tuttav, Iisraelis on tema nimi suur. Saalemis on tema elamu ja tema eluase on Siionis. Seal ta murdis katki välkuvad ammud, kilbi ja mõõga ja sõja.”

Kristlane saab koguduse keskel puhata ka kõigest muust, mis teda rõhub ja vaevab. Näiliselt teised inimesed tänapäeva kristlast ei orjasta. Siiski võib küsida, kas tööpuudus pole mitte inimeste ahnuse tagajärg. Kui paberitehas suletakse suurema kasumi saamiseks, kas see pole töötegijate rõhumine inimeste ahnuse pärast? Demokraatlikus ühiskonnas on taolisi orjastavaid inimlikke

struktuure raske ära tunda. Siiski võib igast inimesest saada süsteemi ori. Kurnatus on inimeste ahnuse tagajärg.

Psalmi sõnum kurjade kavatsustega vaenlastest on tõlgendatav mitmeti. Kristlasi on alati julgustatud koguduse keskel palvetama ülemate ja õiglase ühiskonna eest (Ps 76:5–10): “Sina oled hiilgav, ülevam igavestest mägedest. Südidelt kangelastelt riisuti relvad; nad suikusid unne, ja ühegi vahva mehe kätel ei leidunud jõudu. Sinu sõitlemise pärast, Jaakobi Jumal, olid uimaselt maas nii hobused kui ratsanikud. Sina, sina oled kardetav; ja kes suudab seista sinu palge ees, kui sa vihastad? Sina andsid taevast kuulda kohtuotsuse; ilmamaa löi kartma ning jäi vait, sest Jumal tõusis kohut mõistma, et päästa kõik hädalised maa peal.”

Koguduse osadus saab erilisel viisil teoks armulaual. Psalmi lõpus tuletatakse kristlastele meelde, et Jumal on valmistanud tänusöömaaja, millele neid kutsutakse. Salmi 11 on raske tõlgendada ning kirikupiibel annab sellele vaid ühe tõlgenduse. Kristlikus koguduses loeti Septuagintat ning selle järgi tuleks salmi – kohmakalt küll – tõlkida järgnevalt: “Kuna inimene südamesse võttes annab tunnistust Sinust ja pärast selginemist pühitseb Sind.” Septuaginta on teksti tõlgendanud nõnda, et kui Jumal aitab rõhutatud inimest, hakkab see kogu südamega Teda ülistama ja peab koguduse keskel tänapüha. Koguduses peetakse meeles ka abivajajaid. Kristlikus koguduses on algusest peale kogutud annetusi abivajajate toetamiseks.

Psalmi lõpus olev üleskutse tuua ohvriande Issandale teostub kristlaste abiandmises hädalistele (Ps 76:12): “Tehke töotusi ja tasuge need Issandale, oma Jumalale; kõik, kes on tema ümber, toogu ande kardetavale!” Uues Testamendis räägitakse, kuidas algkogudus hoidis ühte pühitsedes armulauda ja kuulates apostlite õpetusi. Paljud müüsid oma vara ja jagasid saadu vaestele (Ap 2:42–47): “Aga nemad püsisid apostlite õpetuses ja osaduses, leivamurdmises ja palvetes. Ent igale inimesele tuli kartus, sest palju imetegusid ja tunnustähti sündis apostlite läbi. Kõik usklikud olid üheskoos ja kõik oli neil ühine. Omandi ja vara nad müüsid ära ning jagasid raha igapäevale sedamööda, kuidas keegi vajab. Nad viibisid päevast päeva ühel meelel pühakojas, murdsid leiba kodudes ja võtsid rooga

juubeldades ning siira südamega, kiites Jumalat ja leides armu kogu rahva silmis. Issand aga lisas päästetuid päevast päeva nende hulka." Paulus räägib oma kirjades kavatsusest koguda raha Jeruusalemma kristlastele (2Kr 8–9).

Psalm tuletab kristlastele meelde, et Kristusel on kogu meelevald. Sellepärast võivad kristlased palvetada kõikide asjade pärast. Oma palvetega aitavad nad hoida korda ja rahu maailmas. Oma palvetega alistavad kristlased kuningaid ja vürste Kristuse meelevalla alla (Ps 76:13): "Tema kärbib vürstide vaimu, tema on kardetav ilmamaa kuningaille."

Jumala salajane päästeplaan Iisraelile (Ps 77)

Apostel Paulus käsitles kirjas roomlastele 9.–11. peatükis küsimust, miks enamik tema juutidest rahvuskaaslastest ei võtnud vastu Jeesust kui Messiat, Kristust. Talle avanes Iisraeli rahvast puudutav Jumala saladus. Jumal paneb kõik inimesed kinni sõnakuulmatuse alla ja näitab igäühele, et pääste tuleb üksnes Jumalalt, üksnes armust. Paulus lõpetab oma arutelu Jumala tarkuse ülistusega (Rm 11:33–35): "Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tunnetuse sügavust! Ei suudeta uurida tema kohtumõistmisi ega jälgida tema teed! Sest kes on ära tundnud Issanda meele? Või kes on olnud talle nõuandjaks? Või kes on talle midagi enne andnud, et talle tuleks tasuda?" Pauluse sõnad "ei suudeta uurida tema kohtumõistmisi ega jälgida tema teed!" on kohandatud käesoleva psalmi 20. salmist: "Meres on *sinu tee* ja su teerada suurtes vetes, aga *su jälgi ei olnud tunda.*"

Võib-olla on Paulus psalmile tuginedes oma rahvuskaalaste olukorda Jumala ees kaalunud isegi rohkem. Psalm algab ahistatu palvega Jumala poole (Ps 77:2–3): "Ma tõstan oma hääle Jumala poole ja hüüan; ma tõstan oma hääle Jumala poole, et tema mind kuuleks. Oma kitsikuse ajal ma otsin Issandat; mu käsi on öösel välja sirutatud ega väsi, mu hing ei lase ennast trööstida." Palvetaja on nõutu ja tema valu üha kasvab, kui ta mõtleb Jumala omandrahva

käekäigule (Ps 77:4–11): “Ma mõtlen Jumalale ja oigan; ma mõlgutan mõtteid ja mu vaim nõrkeb. Sina hoidsid mu silmad valvel; ma olen rahutu ega suuda rääkida. Ma meenutan muistseid päevi, aastaid, mis ammu möödunud. Ma tuletan öösel meelde oma keelpillimängu; ma mõlgutan mõtteid oma südames ja mu vaim juurdleb: Kas Issand heidab meid ära igaveseks ega ole tal enam head meelt? Kas tema heldus on hoopis otsas? Kas töötuse sõna on lõppenud kõigiks sugupõlvedeks? Kas Jumal on unustanud olla armuline? Kas tema on vihas lõpetanud oma halastuse? Ent ma ütlen: See teeb mulle valu, et Kõigekõrgema parem käsi on muutunud.” Psalmi palvetaja kahtlustab, et Jumal on plaani enda omandrahva jaoks täielikult muutnud.

Psalmile sarnanev kurbus on leitav Pauluse kirjast roomlastele 9.–11. peatükis. Paulus alustab kirjeldusega oma südame kitsikusest (Rm 9:1–2): “Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu.” Pauluse kurbust põhjustab oletus, et Jumal on enda omandrahva Iisraeli täielikult hüljanud (Rm 11:1–2): “Ma küsin siis: Kas Jumal on oma rahva ära tõuganud? Mitte sugugi! Minagi olen ju Iisraeli mees, Aabrahami soost, Benjamini suguharust. Jumal pole ära tõuganud oma rahvast, keda ta on ette ära tundnud. Kas te siis ei tea, mida Pühakiri ütleb Eelija loos, kuidas ta kaebab Jumala ees Iisraeli peale.” Samamoodi küsitakse psalmis (Ps 77:10): “Kas Jumal on unustanud olla armuline? Kas tema on vihas lõpetanud oma halastuse?”

Paulus arutleb Vana Testamendi näidete põhjal, kas “Kõigekõrgema teod on muutunud” ning järeldab, et Iisraelis on alati olnud Jumalale lootev jääk. Ülejäänud on paadunud. Samamoodi arutleb psalmi palvetaja Jumala tegude üle ajaloo, saades neist lohutust (Ps 77:12–14): “Ma meenutan Issanda tegusid, ma tuletan meelde su imesid muistsest ajast ja ma uurin kõiki su töid ning mõlgutan mõttes su suuri tegusid. Jumal, su tee on pühaduses. Kes on nii suur jumal kui Jumal?” Jumala sõna juhatab Pauluse lootusrikka nägemuseni. Talle avaneb Jumala saladus. Ükskord kannab Jumal hoolt, et juudid pöörduvad Messia Jeesuse poole (Rm 11:25–27): “Vennad, ma ei taha ju, et teile jääks teadmata see saladus – et teie

poleks enda meelest targad –, et Iisraelile on osaliselt tulnud paadumus, kuni paganate täiskogus on sisse astunud, ja nõnda pääseb lõpuks kogu Iisrael, nagu on kirjutatud: „Siionist tuleb vabastaja, tema kõrvaldab Jaakobist jumalakartmatuse. Ja see on minu leping nendele, kui ma kustutan ära nende patud.” Psalmi käsitus Jumala saladusest rahustab Paulust. Ta süda saab vabaks, et palvetada Jumalalt halastust Tema rahvale Iisraelile (Rm 10:1): “Vennad, minu südamesoov ja eestpalve Jumala poole Iisraeli laste eest on, et nad pääseksid.”

Psalm lõpeb lootusrikka nägemusega, et Jumal on jätkuvalt ajaloos tegutsev Issand. Ta päästis ükskord oma rahva Egiptuse orjusest ning Ta võib uuesti päästa patu ja paadumuse orjusest (Ps 77:17-21): “Veed nägid sind, Jumal; veed nägid sind ja vabisesid, ka ürgveed värisesid. Paksud pilved kallasid vett, ülemaad pilved tegid häält; ja sinu nooled lendasid sinna ja tänna. Su müristamise häälel kostis tuulepöörises; välgud valgustasid maailma; maa värises ja vabises. Meres on sinu tee ja su teerada suurtes vetes, aga su jälgi ei olnud tunda. Sa juhtisid nagu lammaste karja oma rahvast Moosese ja Aaroni käega.”

Kristlane saab psalmi lugedes palvetada omandrahva Iisraeli pärast ja meenutada Pauluse üleskutset jääda Jumala päästeplaanide üle mõtiskledes alandlikuks (Rm 11:13-24): “Aga ma räägin teile, paganatele: Kuna ma olen paganate apostel, austan ma oma ametit – ehk ma saan kuidagi teha kiivaks neid, kelle veresugulane ma olen, ning mõned nende seast päästa. Sest kui juba nende kõrvalehitmine on maailma lepitus, mis on siis nende vastuvõtmine muud kui surnuist ellutõusmine? Aga kui uudsevili on püha, siis on ka taigen püha, ja kui juur on püha, siis on ka oksad pühad. Kui nüüd okstest mõned on ära murtud, sina aga kui metsõlipuu oled nende asemele poogitud ja saad osa õige õlipuu mahlakast juurest, siis ära hoopke okste ees. Ja kui sa hoopled, siis pea meeles, et sina ei kannu juurt, vaid juur kannab sind. Sina ehk ütled nüüd: “Oksad on ära murtud, et mind asemele pookida.” Õige küll! Nemad on ära murtud uskmatuse pärast, sina püsid aga usu läbi. Ära mõtle kõrgilt, vaid

karda, sest kui Jumal ei säästnud loomulikke oksid, ega ta siis sindki säästa! Vaata siis Jumala heldust ja karmust: karmust küll nende vastu, kes on langenud, heldust aga sinu vastu, kui sa jääd heldusesse, muidu raiutakse sindki maha. Aga ka nemad, kui nad ei jää uskmatusse, poogitakse puu külge, sest Jumal suudab nad jälle külge pookida. Sest kui sina, loomu poolest metsõlipuu oks, oled sealt ära raiutud ja loomuvastaselt poogitud väärõlipuu külge – kui palju enam neid, loomu poolest sinna kuuluvaid, poogitakse omaenese õlipuu külge!”

Kõrberännak on kristlasele hoiatav eeskuju (Ps 78)

Psalm kujutab endast ulatuslikku ülevaadet Iisraeli ajaloost. Selles tuleb esile Jumala ustavus ja iisraellaste vastuhakk Jumalale (Ps 78:10–11): “Nad ei pidanud Jumala lepingut, vaid keeldusid käimast ta Seaduse järgi ja unustasid ta suured teod ja ta imetööd, mis ta neile oli näidanud.”

Paulus õpetab, et iisraellaste kõrberännak on kristlastele hoiatav eeskuju (1Kr 10:1–11): “Vennad, ma ei taha, et teil jääks teadmata, et kõik meie esiisad olid pilve all ja kõik läksid läbi mere ja kõik ristiti Moosesesse pilves ja meres, ja kõik sõid sama vaimulikku rooga ja kõik jõid sama vaimulikku jooki, sest nad jõid vaimulikust kaljust, mis saatis neid; see kalju oli aga Kristus. Kuid enamik neist ei olnud Jumalale meelepärased ning nad löödi maha kõrbes. Need lood on saanud meile näiteiks, et meie ei himustaks kurja, nii nagu nemad himustasid. Ärge ka saage ebajumalateenijateks, nõnda kui mõned neist, nagu on kirjutatud: “Rahvas istus maha sööma ja jooma ning tõusis üles mängima.” Ärgem ka langegem kõlvatusse, nõnda kui mõned neist langesid ning ühel päeval hukkus kaksikümmend kolm tuhat. Ärgem ka kiusakem Issandat, nagu mõned neist kiusasid ning hukkusid madude läbi. Ärge ka nurisege, nagu mõned neist nurisesid ning hukkusid laastaja käe läbi. Aga kõik see sai neile osaks näite pärast ning on kirjutatud hoiatuseks meile, kelle ajal jõuab kätte ajastu lõpp.”

Pauluse järgi algas iisraellaste rännak igati hästi. Jumal kandis nende eest hoolt ning nad kõik ristiti Moosese pilves ja meres. Ka kristlased on saanud ristimise, milles neid puhastati kõigest patust ja milles nad on hüljanud patuse eluviisi ja kohustunud elama Jumala tahte kohaselt (1Kr 6:9–11): “Või te ei tea, et ülekohtused ei päri Jumala riiki? Ärge eksige: ei kõlvatud ega ebajumalateenijad, ei abielurikkujad ega lõbupoisid ega meestepilastajad, ei vargad ega ahned, ei joodikud ega pilkajad ega riisujad päri Jumala riiki! Ja sellised olid mõned teiegi seast. Kuid teie olete puhtaks pestud, te olete pühitsetud, te olete õigeks tehtud Issanda Jeesuse Kristuse nimes ja meie Jumala Vaimus.”

Iisraellased said kõrbes süüa ja juua. Samamoodi on kristlased saanud toiduks Issanda armulaua, milles neile antakse andeks patud ja öeldakse lahti kõigist ebajumalaist (1Kr 10:14–22): “Just seepärast, mu armsad, põgenege ebajumalateenistuse eest! Ma räägin teile kui arusaajaile, otsustage ise, mida ma räägin: Õnnistuse karikas, mida me õnnistame, – eks see ole Kristuse vere osadus? Leib, mida me murrame, – eks see ole Kristuse ihu osadus? Et leib on üks, siis ka meie, paljud, oleme üks ihu, sest me kõik saame osa sellest ühest leivast. Vaadake neid, kes ihu poolest on Iisrael! Eks need, kes ohvreid söövad, ole altari osaduses? Mida ma siis nüüd ütlen? Kas seda, et ebajumalaohver on midagi? Või et ebajumal on midagi? Ei! Vaid ma ütlen, et seda, mida ohverdatakse, ei ohverdata Jumalale, vaid kurjadele vaimudele. Aga ma ei taha, et teie saaksite kurjade vaimude kaaslasteks. Te ei või juua Issanda karikast ja kurjade vaimude karikast, te ei või osa saada Issanda lauast ja kurjade vaimude lauast. Või tahame Issandat teha kiivaks? Kas oleme temast tugevamad?”

Pauluse järgi takistasid iisraellastel Töötatud Maale jõudmist kolm pattu: ebajumalateenistus, kõlvatus ja nurisemine Jumala vastu. Käesolevas psalmis tulevad neist pattudest esile eriti kaks. Rahvas teenis ebajumalaid ja vihastas Issandat (Ps 78:56–59): “Aga nemad ajasid kiusu ja trotsisid Jumalat, Kõigekõrgemat, ega pidanud tema tunnistusi, vaid loobusid neist ning mürdsid ustavuse, nõnda nagu

nende vanemad, ja pörkasid kõrvale, nagu lõtv amb, ja vihastasid teda oma ohvrikinkudega ja ärritasid teda oma puuslikega. Jumal kuulis seda ja raevutses ning hülgas Iisraeli täiesti.” Rahvas nurises Jumala vastu ega lootnud Tema abile (Ps 78:17-20): “Siiski nad tegid ikka edasi pattu tema ees, tõrkudes kuivas kõrbes Kõige kõrgema vastu. Nad kiusasid Jumalat oma südames, nõudes toitu oma himu järgi, ja nad rääkisid Jumala vastu, öeldes: “Kas Jumal suudab katta laua ka kõrbes? Ennäe, ta löi küll kaljut, ja veed jooksid ja ojad voolasid. Kas tema võib anda ka leiba? Kas ta võib valmistada liha oma rahvale?”

Psalm tuletab kristlastele meelde, et nad ei tohi anda ennast patu meelevolda. Paulus õpetas kristlikust pühitsuselust, mis rajaneb Jumala armuteole ristimises (Rm 6:3-14): “Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmase? Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmase, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus. Sest kui me oleme kasvanud kokku tema surma sarnasusega, siis võime seda olla ka ülestõusmise sarnasusega, teades, et meie vana loomus on koos temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu. Sest kes on surnud, see on patust vabaks mõistetud. Kui me oleme aga surnud koos Kristusega, siis usume, et me ka elame koos temaga, teades, et Kristus, olles üles äratatud surnuist, enam kunagi ei sure; surm ei valitse teda enam, sest mis ta suri, seda ta suri patule üks kord ja alatiseks, aga mis ta elab, seda ta elab Jumalale. Nõnda arvestage ka teie endid olevat surnud patule, aga elavat Jumalale Kristuses Jeesuses. Ärgu siis valitsegu patt kuningana teie surelikus ihus, nii et te tema himudele oleksite kuulekad. Ärge ka loovutage oma ihuliikmeid ülekohtu relviks patule, vaid loovutage end Jumalale nagu need, kes on saanud surnuist elavaks, ja oma ihuliikmed õiguse relviks Jumalale. Sest patt ei valitse enam teie üle, kuna te ei ole Seaduse, vaid armu all.”

Jeesuse elust ja õpetusest rääkides tsiteeritakse psalmi kahes seoses. Jeesus kasutas oma õpetuses palju võrdumeid. Seda põhjendatakse psalmi algusega (Mt 13:34-35): “Seda kõike rääkis Jeesus rahvahulkadele tähendamissõnades ja ilma tähendamissõnata ei

rääkinud ta neile midagi, et läheks täide, mis on üteldud prohveti kaudu: "Ma avan oma suu tähendamissõnadeks, kuulutan, mis on olnud peidus maailma rajamisest peale." Matteus peab ilmselt silmas seda, et rahvas on muutunud kärsituks ega kuula Jumala sõna, nagu öeldakse psalmis (Ps 78:36-37): "Kuid nad petsid teda oma suuga ja valetasid temale oma keelega. Sest nende süda ei olnud kindlasti tema küljes, ja nad ei olnud ustavad tema lepingu pidamises." Samadele salmidele viitab Kleemens oma kirjas korintlastele, kui ta hoiatab neid silmakirjatsemise eest Jumala ees (Kleemens 15).

Lisaks Psalmile 78 tsiteerib Matteus prohvet Jesajat (Js 29:13), kui ta vaidleb juutidega esiisade pärimuste pärast (Mt 15:7-9): "Te silmakirjatsejad, õigesti on teie kohta ennustanud Jesaja: See rahvas austab mind huultega, nende süda on aga minust kaugel. Ilmaaegu teenivad nad mind, õpetades õpetusena inimeste käskimisi." Psalm hoiatab kristlasi, et nad ei kuulaks apostlite õpetusi silmakirjalikult ega hakkaks seda väänama, nagu seda teevad eksiõpetajad.

Kui juudid rääkisid Temaga tunnustähedest, tsiteeriti Jeesusele seda psalmi (Jh 6:30-58): "Siis nad ütlesid talle: "Mis tunnustähe sa siis teed, et me näeksime ja võiksime sind uskuda? Mida sa teed? Meie esiisad sõid kõrbes mannat, nõnda nagu on kirjutatud: *Ta andis neile süüa leiba taevast.*" Siis ütles Jeesus neile: "Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, ei andnud Mooses teile leiba taevast, vaid minu Isa annab teile tõelist leiba taevast. Sest Jumala leib on see, kes tuleb taevast alla ja annab maailmale elu." Siis nad ütlesid talle: „Issand, anna meile alati seda leiba!" Jeesus ütles neile: "Mina olen eluleib. Kes minu juurde tuleb, see ei nälgigi iialgi, ja kes minusse usub, see ei janune enam iialgi. Kuid ma olen teile öelnud, et kuigi te olete mind näinud, ei usu te ikkagi. Kõik, mis Isa mulle annab, tuleb minu juurde, ning kes minu juurde tuleb, seda ma ei aja välja. Ma ei ole ju taevast alla tulnud oma tahtmist tegema, vaid tema tahtmist, kes minu on saatnud. Aga tema tahtmine, kes minu on saatnud, on see, et ma ei kaotaks midagi sellest, mis mulle on antud, vaid et ma ärataksin nad üles viimsel päeval. See ongi mu Isa tahtmine, et

igauhel, kes näeb Poega ning temasse usub, oleks igavene elu, ja viimisel päeval mina äratan ta üles.” Siis nurisesid juudid Jeesuse üle, et ta ütles: “Mina olen taevast alla tulnud leib.” Ja nad lausused: “Eks see ole Jeesus, Joosepi poeg, kelle isa ja ema me tunneme? Kuidas ta siis nüüd ütleb, et ta on alla tulnud taevast?” Jeesus vastas neile: “Ärge nurisege endamisi! Ükski ei saa tulla minu juurde, kui teda ei tõmba Isa, kes on minu läkitanud, ja mina äratan ta üles viimisel päeval. Prohvetites on kirjutatud: Siis on nad kõik Jumalalt õppinud. Igaüks, kes Isa on kuulnud ja temalt õppinud, tuleb minu juurde. Mitte keegi ei ole näinud Isa peale selle, kes on Jumala juurest; see on näinud Isa. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kes usub, sellel on igavene elu. Mina olen eluleib. Teie esiisad sõid kõrbes mannat, ja surid.”

Jeesus võttis tsiteeritud psalmi teema oma kõnesse. Ta hoiatas juute nurisemise eest Jumala vastu, kui Ta annab neile taevast elu leiba. Nurin Jumala hoolitsemise vastu hukutas iisraellased kõrbes. Sama oht varitseb igauht, kes ei mõista Jeesuse toodud päästet. Kristlased õppisid sellest armulaua olulist tähendust. Nad ei tohi põlata Jeesuse seatud sakramenti, milles kingitakse pattude andeksandmine ja igavene elu: “Mina olen taevast alla tulnud elav leib. Kui keegi sööb seda leiba, siis ta elab igavesti; ja leib, mille mina annan, on minu liha; ma annan selle maailma elu eest.”

Märtrite ja pühakute palve taevast (Ps 79)

Ilmutusraamatus lohutatakse märtreid. Kui keeruline tuhandeaastase rahuriigi tõlgendamine ka poleks, on tekst ühes kohas täiesti selge. See on Jumala märtritele antav tasu maapealsete kannatuste eest (Ilm 20:4–6): “Ja ma nägin troone ja neid, kes nende peal istusid; ja kohus anti nende kätte; ning ma nägin nende hingi, kelle pead olid kirvega maha raiutud Jeesuse tunnistamise pärast ja Jumala sõna pärast, ja kes ei olnud kummardanud metsalist ega tema kuju ega olnud võtnud tema märki oma otsaette ega käe peale. Nad tõusid ellu ning valitsesid kuningatena koos Kristusega tuhat aastat. Aga muud surnud ei tõusnud ellu, kuni need tuhat aastat

said täis. See on esimene ülestõusmine. Õnnis ja püha on see, kes saab osa esimesest ülestõusmisest; nende üle ei ole teisel surmal meelevalda, vaid nad on Jumala ja Kristuse preestrid ning valitsevad koos temaga kuningatena tuhat aastat.”

Ilmselt saavad märtrid pärast verist surma jätkata oma elu Jeesuse juures. Paulus avaldab lootust, et kohe pärast surma läheb ta Jeesuse juurde (Fl 1:18–26): “Kuid tahan ka edaspidi rõõmustada, sest ma tean, et see tuleb mulle päästeks teie eestpalve ja Jeesuse Kristuse Vaimu abi kaudu minu ootust ja lootust mööda, et ma ei jää häbisse milleski, vaid et – nagu alati, nii ka nüüd – Kristus saab täiesti avalikult ülistatud minu ihus, olgu elu või surma läbi. Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu! Aga kui ihus elamine toob mu tööle vilja, siis ma ei tea, kumba valida. Mind paeluvad mõlemad. Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristusega, sest see on väga palju parem, ent ihusse jäämine on vajalikum teie pärast. Ja selles veendunult ma tean, et jään elama ja jään teie kõikide juurde teie usu edenemiseks ja rõõmuks, et teie kiitlemine Kristuses Jeesuses rohkeneks minu kaudu selle tõttu, et ma tulen tagasi teie juurde.”

Aga mida siis märtrid ja sihile jõudnud pühad taevas teevad? Ilmutusraamat annab teada, et nad räägivad Jeesusega tagakiusu lõppemisest maa peal (Ilm 6:9–11): “Kui ta avas viienda pitseri, nägin ma altari all nende hingi, kes olid tapetud Jumala sõna pärast ja tunnistuse pärast, mis neil oli. Nad hüüdsid suure häälega: „*Kui kaua, oh püha ja tõeline Valitseja, ei mõista sa kohut ega nõua kätte meie verd neilt, kes elavad ilmamaal?*” Neile igäühele anti valge rüü ning neile öeldi, et nad veel natuke aega puhkaksid rahus, kuni saab täis nende kaassulaste ja nende vendade arv, kes veel tapetakse nõnda nagu nemadki.”

Märtrite palve lähtub psalmist (Ps 79:5–8): “Kui kaua sa, Issand, oled lõpmata vihane ja su püha viha leegitseb nagu tuli? Vala oma vihaleek paganate peale, kes sind ei tunne, ja riikide peale, kes su nime ei kuuluta! Sest nad on söönud ära Jaakobi ja on puupaljaks teinud tema eluaseme. Ära tuleta meelde meie vastu esivanemate pahategusid; tõtaku meid kohtama sinu halastus, sest me oleme

väga kurnatud!” Seega märtrid palvetavad maapealse ahistatud koguduse pärast.

Psalmis öeldakse, et Jumala viha tabas rahvast õiglaselt. Isad on astunud üle Jumala tahtest ning sellepärast tabas neid häving. Pealekasvav põlvkond palvetab, et Jumal neid uuendaks (Ps 79:9): “Aita meid, meie pääste Jumal, oma nime auhiilguse pärast, ja tõmba meid välja ning tee lepitus meie pattude eest oma nime pärast!” Eelmiste põlvkondade eksimused lasuvad järeltulevate põlvkondade turjal. Kristliku kiriku ajalugu on seda korduvalt näidanud. Ometigi on alati võimalik naasta Jumala juurde ja läbi kannatuse luua uut. Kristlikule teoloogiale on see arusaam tuttav. Välist ahistust Kristuse nime pärast võib pidada Jumala viisiks kasvatada (1Pt 4:12–19): “Armsad, ärge võõrastage enestes tulekuumust, millega teid pannakse proovile, nii nagu sünniks teile midagi võõrast, vaid rõõmustage, et nii nagu te olete Kristuse kannatuste osalised, võite rõõmuga hõisata ka tema kirkuse ilmunisel. Õndsad olete teie, kui teid teotatakse Kristuse nime pärast, sest siis hingab teie peal kirkuse Vaim, Jumala Vaim. Ärgu aga keegi teie seast kannatagu mõrtsukana või vargana või kurjategijana või teiste ellu sekkujana! Aga kes kannatab kristlasena, ärgu häbenegu, vaid andku Jumalale au selle nimega! Sest käes on aeg kohtumõistmisel alata Jumala kojast; aga kui esmalt meist, missugune lõpp ootab siis neid, kes ei võta kuulda Jumala evangeeliumi? Ja kui juba õige pääseb vaevu, kuhu siis satub jumalakartmatu ja patune? Sellepärast ka need, kes kannatavad Jumala tahtmise järgi, usaldagu oma hinged head tehes tema, ustava Looja hoolde.” Peetruse kirja järgi saab kristlane tagakiusu ajal õppida Kristuse kannatlikkust ja alandlikkust. Ka Jeesus palvetas oma tagakiusajate eest.

Ilmutusraamatus aitavad märtrid oma palvetega maa peal elavaid kristlasi, kui neid taga kiusatakse. Psalm 79 on taevas olevate märtrite ja pühade palve kristliku koguduse eest. Ilmutusraamatus leidub mitmeid viiteid psalmi sõnumile. Ilm 11:1–2 räägib Jumala templist kristliku koguduse võrdkujuna: “Mulle anti varda sarnane pilliroog ja öeldi: „Tõuse ja mõõda ära Jumala tempel ja altar ning need, kes seal kummardavad! Väljaspool templit olev õu jäta välja

ning ära mõõda seda, sest see on antud paganaile ning nad *tallavad püha linna nelikümmend kaks kuud.*"

Samamoodi tallavad võõrad rahvad Jeruusalemma (Ps 79:1): "Jumal, paganad on tulnud su pärisossa; nad on *rüvetanud su püha templi*, on teinud Jeruusalemma kivivaremeiks." Ilmutusraamatu järgi kaitsevad kristlasi kaks tunnistajat, kelle Antikristus (sügavusest tõusev metsaline) surmab (Ilm 11:7–10): "Kui nad on lõpetanud tunnistamise, siis hakkab metsaline, kes tuleb üles sügavusest, nendega sõda pidama ja võidab nad ära ning tapab nad. Ning *nende korjused lebavad suure linna tänavail*, mida hüütakse vaimulikul viisil Soodomaks ja Egiptuseks, kus löödi risti ka nende Issand. Inimesed rahvaste ja suguharude ja keelte ja paganahõimude seast *näevad nende korjuseid kolm ja pool päeva ega lase nende korjuseid panna hauda*. Ja need, kes elavad ilmamaal, rõõmustavad nende pärast ja hõiskavad ning läkitavad üksteisele kinke, sest need kaks prohvetit olid rängasti vaevanud ilmamaa asukaid." Psalmi järgi Jumala omi tapetakse ja jäetakse matmata Jeruusalemma tänavatele (Ps 79:2–3): "Nad on su sulastelaibad *andnud söögiks taeva lindudele ja su vagade liha metsloomadele*. Nad on *valanud nende verd nagu vett Jeruusalemma ümber ja ei ole olnud matjat.*"

Psalmis palvetatakse, et Jumal maksaks kätte Jeruusalemma vaenlastele, kes on tapnud süütuid inimesi (Ps 79:10–12): "Mispärast peavad paganad ütlema: "Kus on nende Jumal?" Saagu teatavaks paganate seas meie silma all, et kätte makstakse su sulaste veri, mis on valatud! Lase tulla oma palge ette vangide ägamine; oma käsivarre suurusega jäta ellu surmalapsed ja tasu meie naabritele seitsmekordselt sülle nende teotamised, millega nad on teotanud sind, Issand!"

Ilmutusraamatu järgi saab see teoks siis, kui Jumal saadab maailmale looduskatastroofe (Ilm 16:4–6): "Kolmas valas oma kausi välja jõgedesse ja veeallikaisse ning need muutusid vereks. Ja ma kuulsin vete inglit hüüdvat: "Õige oled sina, kes oled ja kes olid ja kes tuled, sina Püha, et sa nõnda oled kohut mõistnud, sest nemad

on valanud pühade ja prohvetite verd ning verd oled sina andnud neile juua. Nad on seda väärt.”

Taevases liturgias ülistatakse Jumalat, kes viimaks maksab hoorale kätte kristlaste surma eest (Ilm 19:1–2): “Pärast seda ma kuulsin otsekui suure rahvahulga valju häälekõma taevast hüüdmisega: “Halleluuja! Pääste ja kirkus ja vägi on meie Jumalal, sest tema kohtumõistmised on tõelised ja õiged! Ta on ju mõistnud kohut suure hoora üle, kes laostas ilmamaad oma hooramisega, ning ta *onoma sulaste vere temale kätte maksnud!*”

Psalm aitab kristlastel paremini mõista, kuidas Uue Testamendi ülestõusmislootusest lähtuvalt sündis nägemus taevas eestpalvet tegevatest märtritest ja pühadest. See teoloogia on säilinud ja arenenud katoliku ja õigeusu traditsioonis. Luterlik teoloogia ütles sellest lahti mitmete väärarusaamade leviku pärast. Ometigi on sellel olemas piibellik taust.

Jeesus on hea karjane ja tõeline viinapuu (Ps 80)

Johannese evangeeliumis on seitse Jeesuse ütlust “Mina olen”:

Jh 6:35,48 – “Mina olen eluleib”

Jh 8:12 – “Mina olen maailma valgus”

Jh 10:7 – “Mina olen üks lammaste jaoks”

Jh 10:11 – “Mina olen hea karjane”

Jh 11:25 – “Mina olen ülestõusmine ja elu”

Jh 14:6 – “Mina olen tee ja tõde ja elu”

Jh 15:1 – “Mina olen tõeline viinapuu”

Neist kaks on leitavad Psalmist 80: karjane ja viinapuu. Jesaja raamatus räägib Jumal Iisraeliga, kasutades sageli sõnu: “Mina olen.” Jumal töötab olla koos Iisraeliga ja teda hädas aidata. Jumala enesetutvustus nende kahe sõnaga sai hiljem juutluses üheks viisiks Jumalast kõnelemisel. Johannese evangeeliumis räägitakse, kuidas Jeesus ütles neile, kes Teda kinni võtsid: “Mina olengi see”, ning see sõna kohutas neid (Jh 18:6): “Kui ta nüüd neile ütles: “Mina olengi see”, taganesid nad ja kukkusid maha.”

Kristlane tõlgendab psalmi karjase- ja viinapuuvõrdlusi Johannese evangeeliumi valguses. Mõlemad pildid pakuvad kristlasele tagakiusu ajal lohutust. Psalm kirjeldab maale tunginud vaenlasi, kes hävitavad Issanda viinamäge. Siis on hea meenutada Jeesuse sõnu, et Tema on Hea Karjane, kes on valmis kaitsma oma karja andma elu selle eest (Jh 10:11–15): “Mina olen hea karjane. Hea karjane annab oma elu lammaste eest. Palgaline aga, kes ei ole karjane ja kelle omad lambad ei ole, kui ta näeb hunti tulemas, jätab lambad maha ja põgeneb – ja hunt kisub neid ja ajab nad laiali –, ta on ju palgaline ega hooli lammastest. Mina olen hea karjane ja tunnen omi ja minu omad tunnevad mind, nõnda nagu Isa tunneb mind ja mina tunnen Isa, ning annan oma elu lammaste eest.”

Karjase julgus ohverdada end oma lammaste eest äratav armastust ja usaldust. Kristlased saavadki julgusega palvetada (Ps 80:2–4): “Sina, Iisraeli karjane, võta kuulda! Kes Joosepit juhivad nagu lambaid, kes istud keerubite peal, hakka kiirgama! Ärata oma vägevus Efraimi, Benjamini ja Manasse ees ning tule meid päästma! Jumal, uuenda meie olukord ja lase paista oma pale, siis oleme päästetud!”

Teine psalmis kasutatud kujund on viinapuu (Ps 80:9–14): “Sina tõid viinapuu Egiptusest; sina ajasid ära rahvad ja istutasid selle nende asemele. Sa tasandasid temale koha, ja ta ajas laiali oma juured ning täitis maa. Tema varjuga kattusid mäed, tema okstega Jumala seedrid. Tema väädid ulatusid mereni ja ta võsud Frati jõeni. Miks oled kiskunud maha tema müürid, nõnda et kõik teekäijad tema küljest nopivad? Metssiga tuustib teda ja loomad väljal on ta paljaks söönud.”

Jeesus ütleb enda kohta, et Ta on viinapuu ning kristlased on oksad Temas (Jh 15:1–10): “Mina olen tõeline viinapuu ja mu Isa on aednik. Iga oksa minu küljes, mis ei kannu vilja, lõikab ta ära, ja igauhte, mis kannab vilja, ta puhastab, et see kannaks rohkem vilja. Teie olete juba puhtad sõna tõttu, mida ma teile olen rääkinud. Jääge minusse, ja mina jään teisse. Nii nagu oks ei suuda kanda vilja omaette, kui ta ei jää viinapuu külge, nõnda ka teie, kui te ei jää minu külge. Mina olen viinapuu, teie olete oksad. Kes jääb minusse ja mina temasse,

see kannab palju vilja, sest minust lahus ei suuda te midagi teha. Kes ei jää minu külge, heidetakse välja nagu oks, ja ta kuivab. Ja nad kogutakse kokku ja visatakse tulle ja nad põlevad ära. Kui te jääte minusse ja minu sõnad jäävad teisse, siis paluge, mida te iganes tahate, ning see sünnib teile. Selles on minu Isa kirkastatud, et te kannate palju vilja ja saate minu jüngriteks. Nõnda nagu Isa on armastanud mind, olen minagi armastanud teid. Jääge minu armastusse! Kui teie peate minu käske, siis te jääte minu armastusse, nõnda nagu mina olen pidanud oma Isa käske ja jään tema armastusse.”

Hädas olles võivad kristlased meenutada, et kõik nende pihta suunatud löögid tabavad ka Jeesust Kristust. Viinapuud tuustiv ja kristlasi ründav metssiga esitab väljakutse Jeesusele Kristusele endale. Selles võitluses jääb ta alla, sest Jeesus näitab ükskord oma väge ja hävitab oma koguduse vaenlase tohutu jõuga (2Ts 2:7-12): “Vägivalla saladus on juba toimimas, ainult vahelt peab ära kaduma see, kes teda seni takistab. Alles siis ilmub seadusevastane, kelle Issand Jeesus hukkab oma suu hingusega ja kelle ta kõrvaldab oma avalikuks saamisega, kui ta tuleb. Seadusevastase tulemine sünnib saatana mõjul igasuguste vägevate tegude ja tunnustähtedega ja valeimedega ja igasuguse ülekohtu pettusega neile, kes hukuvad, sellepärast et nad ei võtnud vastu tõe armastust, et nad oleksid pääsenud. Ja seepärast saadabki Jumal neile eksitava jõu, et nad hakkaksid uskuma valet, ja nii saavad kohtualuseks kõik, kes ei ole uskunud tõe, vaid kellele on meeldinud ülekohtus.”

Kristlikes tunnipalvetes palutakse Jumalat pöörata oma pale kristlaste poole, et need pääseksid. Palve lähtub Psalmist 80, kus see esineb kahel korral. Kristlik kogudus võib palvetada julgelt Jumala poole, et Ta meenutaks oma viinamäge ja päästaks selle vaenlaste käest (Ps 80:15-20): “Vägede Jumal, pöördu ometi, vaata taevast ja näe ning tule katsuma seda viinapuud ja istikut, mille su parem käsi on istutanud, võsu, mille sa enesele oled tugevaks kasvatanud! See on tulega ära põletatud, see on maha lõigatud; nad on su palge sõitlusest hukkunud. Sinu käsi olgu su parema käe mehe, inimesepoja üle, kelle sa enesele oled tugevaks kasvatanud! Siis me ei tagane sinust! Elusta meid, siis me kuulutame sinu nime! Issand,

vägede Jumal, uuenda meie olukord, lase paista oma pale, siis oleme päästetud!”

Iisraeli paadumus ja pääsemine (Ps 81)

Psalmis on kaks väga erinevat osa. Alguses (Ps 81:2–8) ja lõpus (Ps 81:16–17) on lootusrikas visioon Iisraeli tulevikust. Jumal kutsub Iisraeli rõõmustama ja kinnitab talle, et Jumal kannab tema eest hoolt. Psalmi keskel räägitakse Iisraeli paadumusest ja kõvast südamest (Ps 81:9–15): “Kuule, mu rahvas, ma hoiatan sind! Iisrael, kui sa ometi kuulaksid mind! Ärgu olgu su seas võõrast jumalat ja ära kummarda võõramaa jumala ette! Mina olen Issand, sinu Jumal, kes tõin sind Egiptusemaalt; tee lahti oma suu, siis täidan ta! Aga mu rahvas ei võtnud kuulda mu häält, Iisrael ei tahtnud teha mu meelt mööda. Siis ma andsin nad nende südame paadumusse ja nad käisid oma arvamiste järgi. Oh et mu rahvas mind kuulaks ja Iisrael käiks minu teedel! Ma alistaksin varsti nende vaenlased ja pööraksin oma käe nende rõhujate vastu.”

Psalm juhatab meid Pauluse teoloogia juurde. Ta arutleb juudi rahva pöördumise ja pääsemise üle oma kirjas roomlastele, peatükkides 9–11. Nendes peatükkides õhkab ta psalmi sõnadega: “Kui sa ometi kuulaksid mind!” Pauluse õpetus rajaneb suures osas Hoosea raamatule, kuid kasutatud on ka Psalmi 81 kolmeosalist teemat: esmalt rahvas valitakse ning ta elab osaduses Jumalaga, seejärel elab juudi rahvas paadumuses, aga tuleb aeg, kui ta pöördub Jumala poole ja pääseb. Kuidas Paulus seda kolmeosalist teemat oma teoloogias kasutas?

Pauluse kirja roomlastele peatükkide 9–11 taustal on Hoosea raamatu peatükid 1–3 ning prohveti õnnetu armastus oma naise, Gomeri, Diblaimi tütre vastu. Hoosea saab Jumalalt käsu võtta oma abikaasa enda juurde tagasi. Tema abielu on pilt Jumala ja Iisraeli vahelisest lepingusuhtest. Nii nagu Hoosea armastab oma naist, kes rikub abielu, samamoodi armastab Issand Iisraeli, kes käib võõraste jumalate järel (Ho 3:1): “Ja Issand ütles mulle: „Mine veel kord ja

armasta naist, keda armuke armastab ja kes on abielurikkuja, nagu Issand armastab Iisraeli lapsi, kuigi need pöörduvad teiste jumalate poole ja armastavad rosinakakkusid!"

Prohveti abielust sünnib kolm last, kellele Issand käsib anda tähenduslikud nimed. Esimesele, pojale, antakse nimeks Jisreel (Ho 1:4), kuna Issand maksab Jehu soole kätte selle mõrvad Jisreelis (vrd 2Kn 9:23-29). Teise lapse, tüdruku, nimeks pannakse Lo-Ruhama, mis tähendab "ei halastata". Nimi kirjeldab seda, kuidas Issand hülgab oma rahva Iisraeli tema jumalatute tegude pärast, sest "ma ei halasta enam Iisraeli soo peale, nõnda et annaksin neile andeks!" (Ho 1:6). Kolmas laps, poeg, saab nimeks Lo-Ammi, mis tähendab "mitte minu rahvas". Ka see nimi sisaldab kohtumõistmist Iisraeli rahva üle, "sest teie ei ole minu rahvas ja mina ei ole teie päralt!" (Ho 1:9)

Issanda kohtuotsust selgitatakse täpsemalt Hoosea raamatu teises peatükis. Issand hülgab oma abikaasa, Iisraeli ning karistab teda karmilt (Ho 2:1-13). Ometigi tuleb aeg, mil Issand sõlmib uue lepingu oma äraandjast naise Iisraeliga (Ho 2:14-25). Kui leping on sõlmitud, siis antakse Lo-Ruhamale armu ja Lo-Ammit kutsutakse jälle Issanda enda rahvaks. Hoosea raamatu salmi 2:25 lõppu võib tõlkida kahte erinevat moodi, sõltuvalt sellest, kas neis olevaid heebrea sõnu Lo-Ruhama ja Lo-Ammi mõista viidetena prohveti laste nimedele või mitte. Kui neid mõista nimedena, siis oleks tõlge järgnev: "[Mina] halastan Lo-Ruhama peale ja ütlen Lo-Ammile: "Sina oled minu rahvas!" ja tema ütleb: "Minu Jumal!" Nõnda on tõlgitud salmi lõpp Septuagintas.

Kui nimesid siiski tõlkida, saame Pauluse tõlgenduse (Rm 9:25): "'Ma hüüan oma rahvaks teda, kes ei olnud minu rahvas, ja armsaks teda, kes ei olnud mulle armas [ja tema ütleb: "Minu Jumal!]" Nõnda tõlgendades hakkab Paulus mõistma jumalikku saladust juutide pöördumisest aegade lõpul. Kui paganad on päästetud, pöördub Iisrael viimaks Jumala poole ja tunnistab Jeesuse Messiaks (Rm 11:25): "Vennad, ma ei taha ju, et teile jääks teadmata see saladus - et teie poleks enda meelest targad -, et Iisraelile on osaliselt tulnud paadumus, kuni paganate täiskogus on sisse astunud."

Lo-Ruhama ja Lo-Ammi peale halastamisest räägitakse ka Ho 2:1: "Aga ükskord on Iisraeli lapsi arvu poolest nagu mereliiva, mida ei saa mõõta ega lugeda; ja selle asemel et neile öelda: "Teie ei ole minu rahvas", öeldakse neile: "Elava Jumala lapsed". Uues Testamendis viidatakse kahel korral nimedele Lo-Ruhama ja Lo-Ammi: Rm 9:25–26 ja 1Pt 2:10. Mõlemates kohtades tõlgitakse neid viidetena paganarahvaste valimisele (1Pt 2:10): "Teid, kes te muiste polnud rahvas, nüüd aga olete Jumala rahvas, teie, kelle peale polnud halastatud, nüüd aga on."

Paganarahvad, kes ei olnud Jumala rahvas – kes moodustasid seega Lo-Ammi, "mitte minu rahvas" – kutsutakse Kristuses Jumala rahvaks. Nende peale ei olnud ka halastatud, st nad ei olnud armulepingus Jumalaga – nad moodustasid Lo-Ruhama, "ei halastata". Nüüd kutsutakse neid Kristuses saama osa Jumala armust.

Paulus võis ise kogeda, et usk Jumalasse on kingitus, mida inimene ei saa endale võtta. Ta oli teel Damaskusesse, täis viha Issand Jeesuse vastu ning just seal Jumal peatas ta ja juhatas usu teele. Paulus õppis tundma Jumala käe võimsat väge. Jumal annab usu anni sellele, kellele tahab. Ta on Jumal, kes "halastab, kellele tahab, ning kalgistab, keda tahab." (Rm 9:18) Mitte keegi ei suuda vastu panna Tema tahtmisele (Rm 9:19). Paulusele avanes Kristuse lunastustööd puudutav Jumala saladus ning selle tähendus paganarahvaile ja juutidele. Kui juudid rahvana Jeesuse hülgasid, hülgas nad Jumal. Neist sai Lo-Ammi, "mitte minu rahvas".

Kogu Iisraeli siiski ei hüljatud, sest järel on veel jääk (Rm 9:6–13). Ka Iisraeli rahvast ei hüljatud lõplikult, sest Jumal tahab ta päästa (Rm 11:25–32). Juutide ajutine hülgamine sai hüvanguks paganatele. Jumal näitab oma armastuse suurust paganarahvaile ja äratav sellega kiivuse, st armukadeduse enda omandrahvas, et see näeks, mille ta on kaotanud (Rm 11:11–15): "Ma küsin siis: Kas nad on komistanud, et nad kukuksid? Mitte sugugi! Vaid nende väärsammu tõttu on paganatele osaks saanud pääste, et teha Iisraeli lapsi kiivaks. Kui aga juba nende väärsamm on rikkus maailmale ning

nende kaotus rikkus paganatele, kui palju enam siis nende täisarv! Aga ma räägin teile, paganatele: Kuna ma olen paganate apostel, austan ma oma ametit – ehk ma saan kuidagi teha kiivaks neid, kelle veresugulane ma olen, ning mõned nende seast päästa. Sest kui juba nende kõrvaleheitmine on maailma lepitus, mis on siis nende vastuvõtmine muud kui surnuist ellutõusmine?”

Pauluse järgi tahtis Jumal päästa kõik Jeesuse kaudu ja sellepärast tegi ta kõik uskmatuks. Paganad olid uskmatud, sest nad ei tundnud Jumalat ja Tema sõna. Juutidest said uskmatud, sest nad lükkasid tagasi Jumala läkitatud Messia. “Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.” (Rm 11:32) Kristuse lepitussurmas aktualiseerub Jumala päästelugu. Sellesse on haaratud minevik, olevik ja tulevik, nagu ka Psalmi 81 kolmeosalises struktuuris. Minevik puudutas juutidele antud töotusi, kui neist sai Jumala omandrahvas. Praegusel hetkel on omandrahvas suletud uskmatusse; üksnes väike jääk usub. Aegade lõpul pöörduvad juudid Jeesuse poole. Nad olid esimesed, aga Jumal teeb nad viimasteks. Kuid kuna nad nüüd on viimased, võivad nad jälle saada esimesteks. Nõnda kirkustab Kristuse lepitussurm üksnes Jumala au. Üksnes Jumalale kuulub au, kuna üksnes Tema päästab ja halastab. Selle mõttega Paulus oma vaatluse ka lõpetab (Rm 11:36): “Jah, temast ja tema läbi ja temasse on kõik. Temale olgu kirkus igavesti! Aamen.”

Psalm tuletab kristlastele meelde, et Iisrael pöörduv Jumala poole ja leiab lohutuse (Ps 81:16–17): “Kes Issandat vihkavad, peaksid lõmitama tema ees, ja nende saatus oleks igavene. Aga teda ta toidaks nisutuumadega, ja meega kaljust ma söödaksin sind küllaga.”

Jeesus on Jumala Poeg (Ps 82)

Psalm 82 algab omapärase kirjeldusega: “Jumal seisab jumalikus koguduses, ta mõistab kohut jumalate seas.” Kas see on Piibli arusaama vastu, et ei ole teist Jumalat peale Jahve? Teksti hoolikas vaatlemine osutab siiski, et tekstis manitsetakse kohtunikke, kes

langetavad inimeste kohta otsuseid, isegi surmaotsuseid. Neil tuleb iseennast tähele panna, sest nende kohtunik on omakorda kõikenägev Issand (Ps 82:6–7): “Mina küll ütlesin: Teie olete jumalad ja olete kõik Kõigekõrgema lapsed. Siiski te surete kui inimesed ja langete kui kes tahes vürstidest.” Psalmi lõpus palutakse Jumalat (Ps 82:8): “Tõuse, Jumal, mõista kohut maailma üle, sest sina pärid kõik rahvad!”

Psalmi kõne jumalate kogudusest peegeldab siiski varajast iisraellaste viisi kirjeldada Iisraeli Jumala Jahve ja seda ümbritsevate rahvaste jumalate vahelist suhet (vt 5Ms 32:8; Ps 29; 82; 89:7). Jumalate kogunemisel osalesid Jahve ja teiste rahvaste jumalad. Iisraeli tabanud raskusi võis seletada sellega, et teiste rahvaste jumalad suutsid koosolekul ajutiselt oma tahte läbi suruda. Siiski usuti, et viimaks viib Jahve Iisraeli hüvanguks ellu oma tahte. Hiljem taolist arusaama Jahve ja teise jumalate suhtest eriti ei kasutatud, kuna teiste jumalate olemasolu seati kahtluse alla.

Moosese laul (5Ms 32) on varajane tekst, mida ilmselt on hiljem teoloogiliselt ümber töötatud. Eriti huvitav on 5Ms 32:8, mida Soome kirikupiiblis tõlgitakse praegu: “Kui Kõigekõrgem andis rahvaile pärisosa, kui ta jaotas inimlapse, siis ta määras kindlaks rahvaste piirid ja igale rahvale oma jumala.” Kirikupiibli tõlge järgib Qumrani teksti, milles loetakse “Jumala poegade arvu järgi.” Taolist tõlgendust toetavad mõned Septuaginta käsikirjad. Osa käsikirjadest tõlgivad omakorda “Jumala inglite arvu järgi”. Heebreakeelse (nn masoreetilise) teksti hilisem lugemisviis on “vastavalt Iisraeli laste arvule.”

Moosese laulu lugedes võib hästi ette kujutada, milline viis Jahve väge ja võimu austamiseks muistses Iisraelis valitses. Jahve oli absoluutne kuningas jumalate koguduses ja otsustas koguduse otsuste üle. Teiste rahvaste jumalad ei suutnud Tema otsustele vastu seista. Iisraeli katsumusi (5Ms 32:26, 30, 36, 39–43) võidi selgitada sellega, et teised jumalad suutsid ajutiselt tegutseda Iisraeli vastu. Aegajalt püüdsid jumalate koguduses haarata endale kohta teiste riikide kuningad: Paabeli kuningas (Js 14:13–15) või Tüürose

kuningas (Hs 28:12–16) püüdsid poliitilise tegevusega vallutada Jumala valitsetava ilmutusmäe. Nad heideti sealt alla surmavalda. Pagenduse ajal 6. sajandil sai “jumalate kogudus” uue tähenduse. Jesaja raamatu peatükkide 40–55 järgi kaotavad jumalad oma sõnaõiguse. On vaid üks tõeline Jumal, kes ülendab Pärsia kuninga võimule ja loob oma rahvale uue võimaluse (Js 41:1–5; 41:21–29; 43:8–15; 44:6–8, 21–22, 45:11–13). Jahve kutsub teisi jumalaid rääkima ja nendib siis, et neist pole asja. Nad on tühi õhk (Js 41:21–24): “Tooge ette oma riiuasi, ütleb Issand, esitage oma tõendid, ütleb Jaakobi kuningas! Esitage ja kuulutage meile, mis on tulemas! Jutustage endisist asjust, missugused need olid, et saaksime südamesse võtta ja mõista nende tulemusi! Või laske meid kuulda tulevase asju, kuulutage, mis tuleb pärastpoole, et me teaksime, kas te olete jumalad. Tehke ometi midagi, olgu head või kurja, et saaksime üheskoos imetleda ja näha. Vaata, teie ei olegi midagi ja teie töö on tühjast: kes teid eelistab, teeb jäledust.”

Teiste jumalate “sures” said Jumala koguduse liikmeteks inglid. Tn 8–10 järgi esindavad inglivürstid teisi rahvaid. Taoline tõlgendus oli ilmselt eelistatud salmi 5Ms 32:8 Qumrani ja Septuaginta lugemisviisides “vastavalt inglite (Jumala poegade) arvule”. Iisraeli ingelvürstiks on Miikael, kes Ilmutusraamatus sõdib saatana vastu ning kihutab ta koos tema väega minema süüdistaja kohalt taevast (Ilm 12). Qumrani kogukonnas tõlgendati psalmi viitena Melkisedekile, kes saabub aegade lõpul jumalate üle kohut mõistma.

Jumalate koguduse käsituse kõrval oli muistses Iisraelis oma arusaam ka deemonitest. Need olid surmale ja õnnetustele spetsialiseerunud vaimsed jõud. Vana Testamendi tekstides esinevad nad Jumala kohtuotsuste täideviijatena (5Ms 32:24): “Neid peab kurnama nälg, purema palavikutaud (*rešep*) ja pahatõbi (*qeteb*); ma saadan nende kallale metsaliste hambad ja põrmus roomajate mürgi.” *Rešep* ja *Qeteb* olid varases kaanani mütoloogias haigusi levitavad deemonid. Jumala pühadust ümbritsesid hävituslikud jõud (Hab 3:3–5): “Jumal tuleb Teemanist, püha Paarani mäelt! Tema aulikkus katab taevaid ja maa on täis tema kiitust. Tema all on nagu

valguse sära, tema kõrval on kiired, seal on ta võimsuse loor. Tema ees käib katk ja tema kannul tuleb taud.”

Pagendusejärgsel ajal, kui teiste jumalate olemaolu seati kahtluse alla, vaadeldi kurja uuest aspektist. Õpetus konkretiseerus arusaamaga saatanast (hb.k “vastupanija”). 4Ms 22:22, 32–33 järgi saadab Jumal ühe oma inglitest “saatanaks” Bileamile, et see ei neaks Iisraeli. Hiljem saab “saatanast” Jumala omade vaenlane. Ta püüab igati raskendada Jumala omade elu ja takistada Jumala päästeplaanide teostumist maailmas. Ii 1–2 ja Sk 3 järgi on saatanal “avaliku süüdistajana” õigus sekkuda Jumala plaanidesse. Saatan püüab rikkuda Iiobi ja Jumala head suhet. Iiob on endas kindel ning teda tuleks kannatustega proovile panna. Saatan ründab Joosuat ja peab teda roojaseks. Joosua ei saa tegutseda pühas templis preestrina. Teatud puhkudel võib saatanategevus kattuda “Jumala vihaga” (vrd 2Sm 24 ja 1Aj 21). Varane juudi eksegees tuletas deemonite maailma 1Ms 6:1–4 tekstist. Jumalate pojad olid langenud inglid, kes õpetasid inimestele patu saladusi.

Jeesus tuletas Psalmi 82 sõnadega juutidele meelde, et Jumal on loonud inimese elama Temaga lähedases osaduses. Jeesus on Inimese Poeg, taevast maa peale tulnud (Tn 7). Ta annab inimestele eeskuju sellest, kuidas tuleb elada. Jeesus ei pelga nimetada enda Jumala Pojaks (Jh 10:34–38): “Eks teie Seadusesse ole kirjutatud: *Mina olen öelnud: Teie olete jumalad!*? Kui see nimetab jumalaiks neid, kelle kohta Jumala sõna käis – ja Pühakirja ei saa teha tühjaks –, kuidas siis teie ütlete sellele, kelle Isa on pühitsenud ja läkitanud maailma, et ta teotab Jumalat, kuna ma ütlesin: *Mina olen Jumala Poeg?* Kui ma ei tee oma Isa tegusid, siis ärge uskuge mind! Kui ma aga teen, siis uskuge tegusid, kui te mind ei usu, et te hakkaksite aru saama ja tunnetaksite, et minus on Isa ja mina olen Isas.” Jeesuse viis tsiteerida Psalmi 82 on julge, sest selle taustal on aimatav ettekujutus jumalate kogudusest ja deemonite maailmast.

Juutide vastuväited sidusid deemonite maailma ja Jeesuse enesekäsituse Jumala Pojana ühte. Liites sellele Jeesuse sündimise neitsi Maarjast, hakkas kõik liigagi palju meenutama jumalate

poegade seiklusi, kui nad tulid armatsema inimeste tütardega (1Ms 6:1–4). Kristlased lükkasid juutide taolise laimu tagasi (1Tm 3:16): “Tunnistatavalt suur on jumalakartuse saladus: Jumal on avalikuks saanud lihas, õigeks tunnistatud vaimus, nähtav olnud inglitele, kuulutatud paganatele, usutud maailmas, võetud üles kirkusesse.”

Tekst räägib “jumalikkuse müsteeriumist” (*to tes eusebeias mysterion*), mis on seotud inkarnatsiooni saladusega. Teksti taustal on arvatavasti 1. Eenoki 8–11 sarnane traditsioon, milles deemonid ehk Jumala pojad (1Ms 6:1–4) annavad inimestele teadmisi kõigest jumalakartmatuse (*asebeia*) saladustest. Nad õpetavad neile salateadmisi, astroloogiat, hoorust jne. 1. Eenoki 9:6 järgi Asasael, deemonite pealik, “on õpetanud kõike väära maa peal ja paljastanud igaveste aegade taevalikud saladused (*mysterion*).” 1. Eenoki 9:7–8 järgi läks üks deemonite pealikest Semiaz koos teistega inimeste tütarde juurde, magasid nendega ning “rüvetasid iseennast ja paljastasid neile kogu patu.” Ilmselt on kristliku inkarnatsiooni saladust mingil ajal kritiseeritud ning kristlasi, kes tunnistavad Jeesuse Issandaks, Neitsi Maarja pojaks, on süüdistatud lihtsalt ühe deemoni kummardamises. Ristimiskoolis õpetatud ja avaldatud ning ristimistalituses usutunnistuses välja öeldud kristlik müsteeriumi pilgati, seostades seda jumalatuse saladusega. 1Tm 3:16 vastab sellele süüdistusele ja nimetab, et tegemist on “jumalikkuse saladusega”.

Kristlane võib seda psalmi lugedes endamisi imetleda inkarnatsiooni saladust. Jumala Poeg sünnib inimesena Neitsi Maarjast ilma mehe või ingli sekkumiseta. Jumala Poeg sünnib inimesena, et päästa inimkond patu, surma ja pimeduse meelevalla käest.

Juudi rahvas ja kristluse eksimus (Ps 83)

Psalm on üks tekst paljudest, mis räägib Iisraeli rahvast ähvardavast ohust. Psalmi mõistmiseks sobivat vaatenurka otsides tuleb kristlasel pöörata tähelepanu mõnele seigale. Esiteks räägib tekst paljude rahvaste rünnakust Iisraeli vastu (Ps 83:5–9). Teiseks

tunnevad need rahvad mingil viisil Jumalat (Ps 83:17): "Täida nende silmad häbistusega, et nad otsiksid sinu nime, Issand!" Seega võib arvata, et psalm räägib pagankristlastest, kes kiriku ajaloo jooksul on ekslikult rünnanud juudi rahvast.

Oleme juba mitme psalmi juures kirjeldanud, kuidas Uues Testamendis suhtutakse armastusega juudi rahvasse. Ehkki juudid kiusavad Jeesusesse uskujaid taga, ei ole Jeesus ega Tema apostlid kaotanud lootust, et rahvas pöördub kord Jumala poole. Siiski on sammhaaval kristlusesse imbunud juutidevastane hoiak. Psalmi algus on kristlastele hoiatussõnumiks. Maailmas on alati olnud oma rahva uskmatute liikmete pärast palvetavaid juudikristlasi. Pagankristlased ei peaks nende pingutusi tühiseks tegema (Ps 83:2-4): "Jumal, ära ole nii vait, ära vaiki! Ära jää vagusi, mu Jumal! Sest vaata, su vaenlased möllavad ja su vihkajad ajavad pea püsti. Sinu rahva vastu nad sepitsevad kavatsusi ja peavad nõu sinu varju all olijate vastu."

Samamoodi hoiatab apostel Paulus (Rm 11:17-24): "Kui nüüd okstest mõned on ära murtud, sina aga kui metsõlipuu oled nende asemele poogitud ja saad osa õige õlipuu mahlakast juurest, siis ära hoopke okste ees. Ja kui sa hoopled, siis pea meeles, et sina ei kannu juurt, vaid juur kannab sind. Sina ehk ütled nüüd: "Oksad on ära murtud, et mind asemele pookida." Õige küll! Nemad on ära murtud uskmatuse pärast, sina püsid aga usu läbi. Ära mõtle kõrgilt, vaid kardada, sest kui Jumal ei säästnud loomulikke oksid, ega ta siis sindki säästa! Vaata siis Jumala heldust ja karmust: karmust küll nende vastu, kes on langenud, heldust aga sinu vastu, kui sa jääd heldusesse, muidu raiutakse sindki maha. Aga ka nemad, kui nad ei jää uskmatusse, poogitakse puu külge, sest Jumal suudab nad jälle külge pookida. Sest kui sina, loomu poolest metsõlipuu oks, oled sealt ära raiutud ja loomuvastastelt poogitud väärõlipuu külge - kui palju enam neid, loomu poolest sinna kuuluvaid, poogitakse omaenese õlipuu külge!"

Oleme harjunud mõistma Pauluse kirja Galaatia kogudusele nõnda, et selles lükatakse tagasi juudi usuline praktika alates

ümberlõikamisest. Lähemalt vaadates selgub, et taoline tõlgendus on ekslik. Paulus kirjutab (Gl 2:7-8), et talle on usaldatud evangeeliumi kuulutamine ümberlõikamatute seas, Peetrusele aga ümberlõigatute seas. Apostlite tegude raamatu 15. peatükk kirjeldab esimest kirikukogu. Selles ilmneb, et Jeruusalemmas tegutses Jaakobuse (Issanda venna) juhatavat juudikristlik kogudus. Koguduse liikmed järgisid Moosese seadust mitte käsutegudest õndsakssaamiseks, vaid sellepärast, et Moosese seadus oli neile antud igaveseks seaduseks. Juudikristlased lõikasid oma poisslapsed ümber ja järgisid Moosese antud korraldusi. Apostlite tegude raamatu kohaselt pühitses Paulus end Moosese antud puhastumisreeglite järgi, et leida ühendust Jeruusalemmas elavate juudikristlastest vendadega (Ap 21:20-24).

Kirikuisade tekstides kasutati nimetusi "vaesed" (heebrea keeles *'ebjonim*) ja naatsaretlased (*notserîm*). Need terminid esinevad ka Uues Testamendis. Tertullus esitab Paulusele avaliku süüdistuse, et ta on nagu katk ja õhutab mässu ning on "naatsaretlaste lahkusu peamees" (Ap 24:5) Paulus räägib oma kirjas, et Jeruusalemmas anti talle ülesandeks kanta hoolt Jeruusalemma "vaeste" eest (Gl 2:10; Rm 15:26). Arvatavasti oli Jeruusalemma algkoguduses suuri erimeelsusi küsimuses, kuidas peaksid paganlusest pöördunud kristlased Moosese käsku järgima. Jaakobuse, Issanda venna autoriteedi abil püsis kogudus siiski ühtsena. Ometigi suhtusid mitmed Paulusesse vaenulikult (Ap 21). Kui juudid 62. aastal Jaakobuse mõrvasid ning hakkasid juudikristlasi taga kiusama, siis asusid need elama teisele poole Jordanit, Pellatione. Seal jagunesid juudikristlased Pauluse vastasteks ja toetajateks. Pauluse toetajate kohta hakati kasutama nimetust "naatsaretlased", teist rühma aga "ebioniidid". Aga nt Origenes kasutab sõna "ebioniidid" mõlema rühma kohta. Lõhenemine viis sügavama teoloogilise vastasseisuni. Ebioniidid lükkasid tagasi Pauluse kristoloogia ning tsenseerisid Matteuse evangeeliumi algust, kus nimetatakse neitsistsündi.

Seega ei tehtud kristliku kiriku algusaegadel otsust, et Moosese seadust järgivad juudid jääksid vältimatult väljapoole kristlaskonda. Taolise otsuseni jõudis kristlik teoloogia sammhaaval, kui kiriku pärimus kaugenes üha enam oma juutlikest juurtest. Olukord oli

teistsugune veel aastal 160 pKr, kui Ida kirikus tegutsenud Justinus Märter kirjutas oma teose "Dialog juut Tryfoniga". Ta oli seisukohal, et juudikristlased võivad järgida Moosese seadust ning oma poisslapsed ümber lõigata tingimusel, et nad usuvad Jeesusesse, kes on tulnud Jumala juurest ning nende eest risti löödud ning tunnistavad, et Jeesusele on antud meelevald maailma lõpus kohut mõista (Dialog, lõiked 46-47). Siiski nimetab Justinus järgmises peatükis, et mõned juudikristlased uskusid, et Jeesus oli lihtsalt inimene, mitte Jumala Poeg. Need ei ole tõelised kristlased. Seega annab Justinus ühe varasematest Uue Testamendi välistest kristlikest tunnistustest, et juudikristlikud rühmad ei ole enam teoloogiliselt ühtsed. Eriti märgatavad on erinevused kristoloogias. Miks hakati juudikristlikke rühmi kristlikus kirikus võõrastama? Üheks põhjuseks oli kindlasti tõsine teoloogiline vastandumine juutlusega. Uus Testament osutab paljudele konfliktolukordadele, millesse Jeesus ja apostlid sattusid. Teiseks põhjuseks võib pidada mitmeid kristlust valesse suunda kallutavaid juutluse õpetusi. Pauluse kirjad, Apostlite tegude raamatu kirjeldatud esimene Jeruusalemma kirikukogu (Ap 15) ning Antiookia piiskop Ignatiuse kirjad Väike-Aasia kogudustele viitavad mitmele tülikäsimustele, mida tahtsid kristlikesse kogudustesse tuua eriti need, kes kaldusid juudi õpetuste poole. Kolmandaks lõi ebioniitide vaenulik suhtumine Paulusesse eksliku mulje kõigist juudikristlikest rühmitustest. Juudikristlaste seas oli arusaamu, mida Uuele Testamendile tuginev kristlik kirik ei saanud kuidagi aktsepteerida. Kõige olulisem on siiski mõista, et Uus Testament esindab põhiliselt juudikristlaste teoloogiat. Nende tuntumateks esindajateks on olnud Jeesuse Kristuse enda poolt volitatud juutidest apostlid! Kristliku kiriku tõsisemate eksimuste hulka kuulub juudikristlike rühmade "hävitamine". Psalm hoiatab selle eest (Ps 83:5--9): "Nad ütlevad: "Lähme ja hävitame nad rahvaste seast, nõnda et Iisraeli nimegi ei mäletata enam!" Sest nemad on ühel meelel pidanud nõu ja teinud lepingu sinu vastu: Edomi telgid ja Ismaeli, Moabi ja Hagri rahvas,

Gebal ja Ammon ja Amalek, Vilistimaa ja Tüürose elanikud. Ka Assur on heitnud nende kilda, nad on Loti lastele käsivarreks.”

Ilmselt on kriitika ebioniitide, “Pauluse vaimuliku pärandi vastaste” vastu olnud õigustatud algusest peale. Naatsaretlaste kirikust väljaajamine või nende sundimine pagankristlusesse viis kristluse juurte eemaldumiseni juutlusest ning koos sellega osaliselt ka Vanast Testamendist. Naatsaretlaste rühm esindas seda õiget juudikristlust, millesse kuulusid Issanda läkitatud apostlid Jaakobus, Peetrus ja Paulus. Juudikristlust ebaõiglaselt kritiseerides eemaldus kristlik kirik sajanditeks õigest apostlikust usust. Kristlikul kirikul on juudist Lunastaja ja juutidest apostlid, aga mitte juudikristlus. Kiriku hilisem ajalugu osutas, millisesse teoloogilisse vaakumisse tema piibliargumentatsioon selles saatusliku veaga sattus.

Psalm meenutab kristlastele, et üksnes Jumalal on meelevald sünnitada Püha Vaimu väega usku Jeesusesse Kristusesse. Tema teeb seda ka juutide juures (Ps 83:19): “Ning tundku, et sina, Issand, üksi oma nimega oled Kõigekõrgem üle kogu ilmamaa!”

Jeesuse järgija leiab rahupaiga (Ps 84)

Psalm algab rõõmsa ülistusega. Palvetaja tuleb Jumala palge ette Teda teenima (Ps 84:2-3): “Kui armsad on sinu hooned, Issand Sebaot! Issanda õuesid igatseb ja ihaldab mu hing; mu süda ja mu ihu hüüavad rõõmsasti elava Jumala poole.” Palvetaja sihiks on Jeruusalemma tempel.

Vana Testamendi järgi ei piirdu Jumala teenimine üksnes kätega tehtud templiga. Nõnda lükatakse alguses tagasi Taaveti kava rajada Jeruusalemma tempel (2Sm 7:1-7): “Kord kui kuningas istus oma kojas ja Issand oli andnud temale rahu kõigist ta vaenlasist ümberkaudu, ütles kuningas prohvet Naatanile: “Vaata ometi, mina elan seedripuust kojas, aga Jumala laegas asub telgiriide all!” Ja Naatan ütles kuningale: “Mine tee kõik, mis sul südame peal on, sest Issand on sinuga!” Aga selsamal ööl sündis, et Naatanile tuli Issanda sõna, kes ütles: “Mine ja ütle mu sulasele Taavetile: Nõnda ütleb Issand: Kas sina tahad ehitada mulle elamiseks koja? Sest ma pole

kojas elanud alates päevast, mil ma tõin Iisraeli lapsed Egiptusest välja, kuni tänapäevani, vaid ma olen rännanud telkelamus. Kus ma ka iganes kõigi Iisraeli lastega olen käinud, kas olen ma sõnagi lausunud mõnele Iisraeli suguharudest, keda ma olen käskinud oma Iisraeli rahvast karjasena hoida, ja öelnud: Mispärast te ei ehita mulle seedripuust koda?"

Kui Saalomon viimaks templi rajab (2Sm 7:13), siis meenutab ta palves kõigile, et pühamu on pühitsetud Jumala nimele. See ei ole Tema asupaik (1Kn 8:27–30): “Aga kas Jumal tõesti peaks elama maa peal? Vaata, taevas ja taevaste taevas ei mahuta sind, veel vähem siis see koda, mille ma olen ehitanud. Aga pöördu oma sulase palve ja ta anumise poole, Issand, mu Jumal, et sa kuuleksid kaebehüüdu ja palvet, mida su sulane täna palvetab sinu ees, et su silmad oleksid lahti ööd ja päevad selle koja kohal, selle paiga kohal, mille kohta sa oled öelnud: Seal peab olema minu nimi!, et sa kuuleksid palvet, mida su sulane palvetab selle paiga poole! Kuule siis oma sulase ja oma Iisraeli rahva anumist, kuidas nad palvetavad selle paiga poole! Jah, kuule paigast, kus sa elad – taevast! Ja kui sa kuuled, siis anna andeks!”

Psalm meenutab kristlastele, et Jeruusalemma tempel ei ole eesmärk iseenesest. Templi juures leiab lind endale pesakoha (Ps 84:4–5): “Lind on ju enesele aseme leidnud ja pääsuke enesele pesa, kuhu ta paneb oma pojad: sinu altarid, Issand Sebaot, mu kuningas ja mu Jumal! Õndsad on need, kes elavad sinu kojas; nad kiidavad sind alati.” See tuletab meelde Jeesuse sõnu (Mt 8:18–22): “Aga kui Jeesus nägi rahvahulka enese ümber, käskis ta minna vastaskaldale. Ja üks kirjatundja ütles tema juurde astudes: “Õpetaja, ma tahan sulle järgneda, kuhu sa ka iganes läheksid!” Ja Jeesus vastas talle: “Rebastel on urud ja *taeva lindudel pesad*, aga Inimese Pojal ei ole, kuhu ta oma pea võiks panna.” Üks teine tema jüngritest ütles talle: “Issand, luba mul enne minna matma oma isa!” Aga Jeesus vastas talle: “Järgne mulle ja lase surnuil oma surnud matta!””

Jeesus tuletab oma järgijatele meelde, et nad ei saa otsida varju templitest ja sünagoogidest. Koos Inimese Pojaga leiavad nad

ometigi Jumala kuningriigi. Sama kinnitab Jeesus Naatanaelile (Jh 1:47–51): „Jeesus nägi Naatanaeli enda juurde tulevat ja ütles tema kohta: „Ennäe, tõeline iisraeli mees, kelles ei ole valet.” Naatanael küsis temalt: „Kust sa mind tunnend?” Jeesus vastas ja ütles talle: „Ma nägin sind viigipuu all, enne kui Filippus sind hüüdis.” Naatanael ütles talle: „Rabi, sina oled Jumala Poeg, sina oled Iisraeli kuningas!” Jeesus vastas talle: „Kas sa usud vaid seepärast, et ma ütlesin sulle, et nägin sind viigipuu all? Sa saad näha suuremaid asju kui need.” Ja Jeesus ütles talle: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te näete taevast avatuna ja Jumala ingleid astuvat üles ja alla Inimese Poja juurde.””

Jeesus tuletab Naatanaelile meelde Jaakobi unenägu. Jaakob ööbis lageda taeva all ning sai kogeda Jumala ja inglite ligiolu. Alles hiljem rajati sellele kohale Peeteli pühamu (1Ms 28). Jeesuse järgijad võivad rõõmustada ühenduse pärast Inimese Pojaga. Nad ei vaja pühakodasid, pigem võib juhtuda, et neil tuleb jääda lageda taeva alla (Ps 84:11–13): „Sest üks päev sinu õuedes on parem kui muid tuhat; ma seisan pigemini läve juures oma Jumala kojas, kui viibin õelate majades. Sest Issand Jumal on päike ja kilp; armu ja au annab Issand ega keela head neile, kes laitmatult elavad. Issand Sebaot, õnnis on inimene, kes sinu peale loodab.”

Kristlased on teel taevasesse Siionisse. Sellel teekonnal ei tarvitse nad pääseda suurtesse pühakodadesse, kuid nende sihiks on Jumal (Ps 84:6–8): „Õnnis on inimene, kelle tugevus on sinus, kelle mõttes on pühad teekonnad. Nutuorust läbi käies teevad nad selle allikate maaks; ka varajane vihm katab neid õnnistusega. Nad saavad rammule rammu lisaks ja ilmuvad Jumala ette Siionis.”

Jeesus, armu ja tõe tooja, annab rahu (Ps 85)

Kristlane näeb psalmis ennustust tulevasesst armuajast. Selle 11. salmis öeldakse: „heldus (*hesed*) ja tõe (*emet*) saavad teineteisega kokku, õigus ja rahu annavad teineteisele suud”. Septuagintas on need heebreakeelsed sõnad tõlgitud sõnadega *eleos* (arm) ja *aletheia* (tõe). Heebrea mõiste “ustavus” tähendab ka tõe. Kreeka mõiste

“tõde” kuulub seega heebrea sõna tõlgendusvälja. Kreeka *eleos* ja sellele vastav mõistekharis tähendavad omakorda Jumala armu.

Johannese evangeeliumi alguses tõdetakse, et arm ja tõde on saanud avalikuks Jeesuses Kristuses (Jh 1:15–18): “Johannes tunnistas temast ja hüüdis valjusti: “Tema ongi see, kelle kohta mina ütlesin: See, kes tuleb pärast mind, on olnud minu eel, sest tema oli enne kui mina.” Jah, meie kõik oleme võtnud tema täiusest, ja armu armu peale. Seadus on ju antud Moosese kaudu, *arm ja tõde aga tulnud Jeesuse Kristuse kaudu*. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, tema on meile teate toonud.”

Kui Mooses oli palvetanud oma rahva eest, sai ta näha Jumala kirkust. Kui Jumal läks Moosese eest läbi, kattis Ta Moosese palge kinni (2Ms 33:20): “Sa ei tohi näha mu palet, sest ükski inimene ei või mind näha ja jääda elama!” Jumal ilmutab Moosesele, kes Ta on ehk milline Jumal Ta on (2Ms 34:6–7): “Ja Issand möödus tema eest ning hüüdis: “Issand, Issand on halastaja ja armuline Jumal, pika meelega ja rikas heldusest (*hesed*) ning tõest (*‘emet*), kes säilitab (*nôtser*) heldust (*hesed*) tuhandeile, annab andeks ülekohtu ja üleastumised ning patu, aga kes siiski ei jäta süüdlast karistamata, vaid nuhtleb vanemate patud lastele ja lastelastele kolmanda ja neljanda põlveni!””

Need Issanda sõnad on taustaks Johannese evangeeliumi sissejuhatusesele (Jh 1:1–18), mis räägib Jeesuse inimesekssaamisest. Johannes võrdleb Moosest ja Jeesust. Ainusündinud Poeg on saanud näha palgest palgesse Jumala kirkust ning sellepärast saab Ta teha maailma teatavaks “armu ja tõe” (*hesed* ja *‘emet*). Jumala armulist olemust kirjeldab eriti heebrea verb *nôtser* “tema, kes hoiab, talletab (armu)”. Sõna algus (st *nûn*-täht) on juudi käsikirjades kirjutatud teistest tähtedest erinevalt suurtähega, kuna selles arvatakse peituvat “messiaanlik” saladus. Johannese evangeeliumi sissejuhatuses tunnistatakse sellest saladusest, öeldes et Jeesus on tulnud ja ilmutanud Jumala kirkuse tõelist olemust. Ta on kirkastanud maailmale armu ja tõde.

On võimalik, et kristlased mõistsid juba varakult sõna *nõtser* viitena Jeesuse elukohale, Naatsaretile. Johannese evangeeliumi alguses tunnistab Filippus Naatanaelile (Jh 1:45): "Filippus leidis Naatanaeli ja ütles talle: "Me oleme leidnud tema, kellest on kirjutanud Mooses Seaduses ja Prohvetid: Jeesuse, Joosepi poja Naatsaretist."" Filippus märgib eraldi, et Jeesus tuleb Naatsaretist ning saab Naatanaelilt vastuseks kõhkleva küsimuse: "Mis võib küll Naatsaretist head tulla?" Filippuse järgi on Jeesus Naatsaretlasest ennustatud Moosese seaduses ja prohvetite raamatutes. Viiteks Jeesuse kodulinnale on peetud Jesaja messiaproheteeringus (Js 11:1) olevat sõna "võsu, võrse" (*netser*). Eespool tsiteeritud Moosese raamatu kohas (2Ms 34:7) on sõna *nõtser* võinud olla Moosese seaduse tunnistuseks Jeesuse kodulinnast.

Psalmi sõnum räägib Jumala meelemuutusest. Ta teeb midagi otsustavalt uut, nõnda et rahva eksimused antakse andeks. Psalm algab (Ps 85:2-4): "Issand, sul on olnud hea meel oma maast, sa oled pööranud Jaakobi vangipõlve. Sa oled andnud andeks oma rahva pahateo ja oled katnud kinni kõik nende patud. Sa oled koristanud kõik oma raevu, sa oled pöördunud oma tulisest vihast."

Jumala meelemuutusest räägib kristlaste jutlustatud evangeelium. Oma surmaga on Kristus Jumala lepitanud ning nüüd tahab Jumal lepitust maailmaga. Psalmis esitatakse liturgiline küsimus (Ps 85:5-8): "Taasta meid, meie pääste Jumal, ja lõpeta oma meelepaha meie vastu! Kas sa oled meie peale tige igavesti ja jätkad oma viha põlvest põlve? Kas sa meid ei elustaks taas, et su rahvas rõõmustuks sinus? Issand, näita meile oma heldust ja anna meile oma abi!"

Liturgilisele küsimusele vastatakse. Jumala meelemuutus põhineb Tema armuteol (Ps 85:9-14): "Ma tahan kuulda, mida Jumal, Issand, räägib. Sest tema kuulutab rahu oma rahvale ja ütleb oma vagadele, et nad ei pöörduks alpuse poole. Tõepoolest, tema pääste on ligi neile, kes kardavad teda, et meie maal au elaks, heldus ja tõde saavad teineteisega kokku, õigus ja rahu annavad teineteisele suud, ustavus võrsub maast ja õigus vaatab alla taevast. Issand annab head ja meie maa annab oma lõikuse. *Õigus käib tema eel ja järgib tema samme.*"

Psalm lõpeb meeldetuletusega, et Issanda eel käib teerajaja. Kristlased näevad selles viidet Ristija Johannese tegevusele. Tema kuulutus saab nähtavaks Jumala õigus (Mk 1:1--8): "Jeesuse Kristuse [Jumala Poja] evangeeliumi algus. Nõnda nagu on kirjutatud prohvet Jesaja raamatus: "Vaata, ma saadan *sinu palge eele oma käskjala, kes valmistab su teed*. Hüüdja hääl on kõrbes: *Valmistage Issandale tee, tehke tasaseks tema teerajad!*", nii sündis, et Ristija Johannes oli kõrbes ja kuulutas meelearandusristimist pattude andeksandmiseks. Ja tema juurde läks kogu Juudamaa ja kõik Jeruusalemma linna rahvas ning kui nad olid oma patud üles tunnistanud, ristis Johannes nad Jordani jões. Ja Johannese riided olid kaamelikarvadest ja ta niuete ümber oli nahkvöö ning ta sõi rohutirtse ja metsmett. Ja ta kuulutas: "Pärast mind tuleb minust vägevam, kelle jalatsipaelagi ma ei kõlba kummardudes lahti päästma. Mina ristin teid veega, aga tema ristib teid Püha Vaimuga." Psalm tuletab kristlastele meelde Jumala päästeplaani, millesse kuulus maailma patu lepitamine. Psalmi võib näha viitena Ristija Johannesele ja Jeesuse toodud päästele.

Kristlane laulab Moosese ja Talle laulu (Ps 86)

Ilmutusraamatus esitletakse Moosese ja Kristuse laulu, mida Jumala omad laulavad, tänades pääsemise eest (Ilm 15:3-4): "Suured ja imelised on sinu teod, Issand Jumal, Kõigeväeline! Õiged ja tõelised on sinu teed, sa paganate kuningas! Kes ei peaks kartma sind, Issand, ning ülistama sinu nime? Sina üksi oled püha, kõik paganad tulevad ning kummardavad sinu ette, sest su õiged seadmised on saanud avalikuks." Laulus on kasutatud psalmi sõnu (Ps 86:9-10): "Kõik rahvad, keda sa oled teinud, tulevad kummardama su ette, Issand, ja annavad au sinu nimele. Sest sina oled suur ja teed imesid, sina oled Jumal, sina üksi."

Psalm räägib Jumalale kuuluvast inimesest, kes vaenlastest ümbritsetuna on suures hädas. Vaenlastena ei pea mõistma mitte üksnes halbu inimesi, vaid nendeks võivad olla ka pimedus, surm ja haigus. Uues Testamendis paluvad kaks haigusest räsitud inimest psalmi sõnadega (Mt 9:27–31): “Kui Jeesus sealt edasi läks, järgnesid talle kaks pimedat, kisendades: “Taaveti Poeg, halasta meie peale!” Kui ta siis koju tuli, astusid pimedad ta juurde. Ja Jeesus küsis neilt: “Kas te usute, et mina võin seda teha?” Nemad ütlesid talle: “Jah, Issand!” Siis ta puudutas nende silmi ja ütles: “Teile sündigu teie usku mööda!” Ja nende silmad avanesid. Ja Jeesus hoiatas neid: “Vaadake, et keegi sellest teada ei saaks!” Aga nemad läksid välja ja levitasid juttu tema kohta kogu sellel maal.”

Pimedate palve lähtub psalmi sõnadest (Ps 86:3–7): “Ole mulle armuline, Issand, sest ma hüüan su poole kogu päeva! Rõõmusta oma sulase hinge, sest sinu poole, Issand, ma tõstan oma hinge! Sest sina, Issand, oled hea ja andeksandja, ja rikas heldusest kõigile, kes sind appi hüüavad. Võta kuulda, Issand, mu palvet, ja pane tähele mu anumise häält! Oma ahastuse päeval hüüan ma sind appi, sest sa vastad mulle.” Jeesus küsib pimedatelt, kas nad usuvad, et Ta saab neid aidata. Nad vastavad, et usuvad. Pimedate usaldus rajaneb usul, et Jeesusel on väge nende aitamiseks ning et Ta on hea ja tahab aidata. Just sellest psalm räägibki (Ps 86:10): “Sest sina oled suur ja teed imesid, sina oled Jumal, sina üksi.”

Jeesus tervendas pimedate silmad, kuid Ta tahab avada nende silmad nägema ka uut vaimulikku reaalsust. Nad vajavad seda valgust, mille Jumal kutsus esile loomistöö alguses (1Ms 1:3): “Ja Jumal ütles: “Saagu valgus!” Ja valgus sai.” See valgus ei olnud päikesevalgus, sest Päike loodi alles neljandal päeval (1Ms 1:14–19). Sellepärast ütleb Paulus, et Jumal kutsus Kristuse jumaliku valguse esile enne loomistöö algust (2Kr 4:6): “Sest see, kes ütles: “Pimedusest paistku valgus!”, on Jumal, kes on hakanud särama meie südames, et tekiks tunnetuse valgus Jeesuse Kristuse isikus olevast Jumala kirkusest.” Jumal tahab, et iga inimene vabaneks oma pimedusest ja näeks Kristus-valguse abil seda ainsat teed, mis viib Jumala juurde (Ps 86:11–13): “Õpeta mulle, Issand, oma teed; ma tahan käia su tões! Kinnita mu süda kartma sinu nime! Ma ülistan

sind kõigest südamest, Issand, mu Jumal, ja austan su nime igavesti. Sest su heldus on suur minu vastu, ja sa oled mu hinge üles tõmmanud surmavalla sügavusest.”

Psalmi lõpus on eraldi sõnastatud palve (Ps 86:16): “Kaldu mu poole ja ole mulle armuline; anna oma sulasele oma ramm ja aita oma teenija[nn]a poega!” Palvetaja ütleb, et ta on Jeesuse sulane ja loodab Tema headuse peale. Aga ta ütleb, et Ta on ka “teenijanna poeg.” Kristlane näeb selles viidet Maarjale, kes on Jeesuse ema, aga ühtlasi ka Tema ümmardaja. Maarja on kõigi kristlaste vaimulik ema. Ta on varasest ajast olnud kiriku eelkuju. Kristlane võib palves meenutada Maarjat, kes võttis ustavalt vastu Gabrieli sõna (Lk 1:30–35) ning nõustus saama Issanda emaks. Ta palus Jeesusel teha Kaana pulmas ime (Jh 2:3–5): “Aga kui veinist tuli puudus, ütles Jeesuse ema talle: “Neil ei ole enam veini.” Jeesus ütles talle: “Mis on sul minuga asja, naine? Minu tund ei ole veel tulnud.” Ta ema ütles teenritele: “Mida iganes tema teile ütleb, seda tehke!” Kristlane võib olla kindel, et Maarja on jõudnud pärale Jeesuse juurde ning ta palub koos kõigi pühadega meie eest. Kristlane võib olla kindel, et Jeesus ei kuula ükskõikselt seda, kui palvetaja palub Temalt abi “sinu sulase ja teenija pojana”.

Kristus-kuningast voolavad elava vee jõed (Ps 87)

Psalmi 2 kommentaaris nägime, et see viitab Jeesuse ülestõusmisele. Psalm 110 räägib omakorda Jeesuse taevaminemisest. Mõlemas psalmis räägitakse kuninga sündimisest, mis on pilt ülestõusmisest ja taevaminemisest. Sama pilti sündimisest kasutatakse Psalmis 87. Jeesus murrab läbi surma väravatest ja istub Jumala paremale käele taevases Jeruusalemmas (Ps 87:4–6): “Vaata, Vilistimaa ja Tüüros koos Etioopiaga – need on seal sündinud.” Aga Siionist öeldakse: Mees mehelt on nad seal sündinud, ja tema, Kõigekõrgem, asutab

seda. Issand loeb ära, kui ta rahvast kirjutab raamatusse: "See on seal [Siionis] sündinud.""

Kristlane tõlgendab Siionit taevase Jeruusalemma, mis on juba praegu Jumala juures valmis maa peale laskuma. (Ps 87:1-3; vrd Gl 4:26; Ilm 21-22): "Tema alusmüür on pühadel mägedel - Issand armastab Siioni väravaid rohkem kui kõiki Jaakobi hooneid. Auväärseid asju räägitakse sinu sees, sa Jumala linn." Kristlik kogudus koguneb taevase Siioni mäe juurde iganädalasel jumalateenistusel (Hb 12:22-24): "Vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest."

Psalm lõpeb rõõmsa tunnistusega (Ps 87:7): "Ja lauldes ning ringtantsu tantsides hõisatakse: "Kõik mu allikad on sinus!"" Vanas Testamendis seostatakse voolavat vett uuendatud Jeruusalemmaga. Hesekieli raamatu peatükkides 40-48 räägitakse Jeruusalemma imelisest tulevikust. Jeruusalemmast lähtuvad elava vee jõed ja voolavad Surnumerre, muutes selle kalarikkaks (Hs 47:8-12): "Ja ta ütles mulle: "Need veed voolavad idapoolsetele aladele, jooksevad alla lagendikule ja jõuavad merre; nende merre jõudes paraneb seal vesi. Ja kõik elavad hinged, kes liiguvad seal, kuhu need jõed iganes tulevad, virguvad ellu ja seal on väga palju kalu; sest kui need veed jõuavad sinna ja vesi paraneb, siis virguvad kõik ellu seal, kuhu see jõgi tuleb. Ja kalamehed seisavad selle ääres: Een-Gedist kuni Een-Eglaimini on see võrkude kuivatuspaigaks; seal on igasugu kalu, nagu suure mere kalu, väga palju. Selle soised kohad ja mülkad aga ei parane: need jäävad soolaseks. Ja jõe ääres, selle kaldal siin- ja sealpool kasvab kõiksugu viljapuid; nende lehed ei närtsi ja nende vili ei lõpe: nad kannavad igas kuus uudsevilja, sest vesi nende jaoks voolab pühamust; nende vili on toiduks ja nende lehed terviseks.""

Samasugune kirjeldus Jeruusalemmast lähtuvast elava vee jõest on Sakarja raamatu viimases peatükis (Sk 14:6-9): "Ja sel päeval ei ole valgust, on külm ja pakane. Aga on üks päev, see on Issanda teada,

kui pole päeva ega ööd, vaid valgus on ka õhtuajal. Ja sel päeval voolavad Jeruusalemmast välja elavad veed: neist pooled Idamere poole ja pooled Läänemere poole; see sünnib suvel ja talvel. Ja Issand on kuningaks kogu maale. Sel päeval on Issand ainus ja tema nimi on ainus.”

Jeesus räägib elava vee ojadest, mis voolavad Temasse uskujate südametest (Jh 7:37–39): “Aga pühade viimasel, suurel päeval seisis Jeesus ja hüüdis valjusti: “Kellel on janu, see tulgu minu juurde ja joogu! Kes usub minusse, nagu ütleb Kiri, *selle ihust voolavad elava vee jõed.*” Aga seda ta ütles Vaimu kohta, kelle pidid saama temasse uskujad; sest veel ei olnud Vaimu, kuna Jeesus ei olnud veel kirkastatud.” Jeesusesse uskuja saab Püha Vaimu, mis muudab inimese südame Tema templiks. Templist voolavad välja elava vee jõed, ulatudes kristlase ligimesteni. Kristlane tunnistab neile ning kannab edasi Jeesuse rõõmusõnumit.

Jeesus rääkis Samaaria naisega elavast veest ja õpetas talle, et eluallikas on Jeesus ise (Jh 4:10–15): “Jeesus vastas: “Kui sa ainult teaksid Jumala kinki ja kes see on, kes sulle ütleb: Anna mulle juua!, siis sa paluksid teda ning tema annaks sulle elavat vett.” Naine ütles talle: “Isand, ämbrit sul ei ole ja kaev on sügav. Kust sa siis saad selle “elava vee”? Ega siis sina ole suurem kui meie isa Jaakob, kes andis meile kaevu ning jõi sellest ise, samuti ta pojad ja ta kariloomad!?” Jeesus kostis: “Igatüks, kes joob seda vett, januneb jälle, aga kes iganes joob vett, mida mina talle annan, ei janune enam iialgi, vaid vesi, mille mina talle annan, saab tema sees igavesse ellu voolavaks allikaks.” Naine ütles talle: “Isand, anna mulle seda vett, et ma ei januneks enam ega peaks aina käima siit ammutamas!””

Kristlane võib Psalmi 87 lugedes meenutada Jeesuse õpetust Püha Vaimu elava vee jõgedest, mis voolavad taevast Jeesuse juurest ning elavdavad kristlase vaimulikku elu. Elava vee jõgi rajaneb kristlikule ristimisele, milles kristlane puhastatakse patust ning talle kingitakse Püha Vaim.

Peetruse palve teisel päeval (Ps 88)

Paljud kirikuisad nagu Kyrillos Jeruusalemmast, Ambrosius ja Johannes Chrysostomos ütlevad, et psalm räägib Jeesuse kannatusest, surmast ja ülestõusmisest. Kyrillos märgib oma neljateistkümnendas kateheesijutluses Ps 88 viienda salmi väljendi kohta, et Jeesus ei ütle enda kohta, et Ta on "jõu kaotanud sõdur", vaid "nagu jõu kaotanud sõdur", sest Ta andis oma elu vabatahtlikult. Kõik psalmi üksikasjad ei räägi siiski Jeesusest. Sellepärast vaatlen teksti pisut teisest aspektist.

Psalmi algussõnades on näha palvetaja valu, sest tal tuleb hüüda Jumala poole päeval ja ööl (Ps 88:2-3): "Issand, mu pääste Jumal, päeval ma kisendan, öösel ma olen sinu ees. Tulgu mu palve sinu ette, pööra oma kõrv mu halisemise poole!" Palvetaja tunneb, et ta on toonela kägistavas haardes ja satub peagi lõplikult surma meelevalla (Ps 88:4-8): "Sest mu hing on täis õnnetust ja mu elu on jõudnud surmavalla lähedale. Mind arvatakse nende liiki, kes lähevad alla hauda; ma olen nagu mees, kellel ei ole rammu! Olen valla lastud surnute juurde, just nagu mahalöödud, kes lebavad hauas, keda sa enam ei meenuta, kes sinu käest on lõigatud ära. Sina oled mind pannud kõige sügavamasse hauda, pimedasse paika, suurtesse sügavustesse. Su vihaleek lasub mu peal, ja kõigi oma lainetega vaevad sa mind."

Palvetaja valu kristlikuks vasteks võib pidada Peetruse ahistust teisel päeval ehk Suure Reede järgsel laupäeval. Ta oli Jeesust kolm korda salanud, näinud, kuidas tema Meister tiritakse hukkamispaigale, lahkunud sealt ning puhkenud nutma (Ps 88:10): "Mu silmad on otsa jäänud mu viletsuse pärast; sind, Issand, ma hüüan appi kogu päeva, ma laotan välja oma käed sinu poole." Varasemalt oli Peetrus andnud oma Meistri kohta tunnistuse (Mt 16:16): ""Sina oled Messias, elava Jumala Poeg."" Nüüd oli Jumala Poeg surnud ja Peetrus raske südamega surma väravas.

Reaalsus avaneb Peetrusele süngena. Tema palve sõnad kirjeldavad hiiliva ebaususe tekitatavat pimedust (Ps 88:11-13): "Kas sina teed imet surnutele? Või tõusevad kadunud üles sind kiitma? Kas

jutustatakse hauas sinu heldusest, kadupaigas sinu ustavusest? Kas tuntakse pimeduses sinu imetöid ja su õiglust unustusemaal?” Surmavald on Vanas Testamendis koht, kuhu inimene heal juhul võiks hääbuda siis, kui tal on elust juba küllalt, nagu näiteks patriarhid (1Ms 15:15; 25:8; 35:29). Jeesus aga peksti veriseks ja piinati surnuks.

Kui Jeesusele kuuluv inimene ei jaksa palvetada, siis aitab teda Püha Vaim. Paulus õpetab, et Vaim õhkab kristlase eest sõnulseletamatute õhkamistega ja mõnikord annab palvele hääle keeltespalvetamise armuanni kaudu (Rm 8:26–27): “Samuti tuleb ka Vaim appi meie nõtrusele: me ju ei tea, kuidas palvetada, nõnda nagu peab, kuid Vaim ise palub meie eest sõnatute ägamistega. Aga südameteuurija teab, mida Vaim taotleb, sest Jumala tahtmise järgi palub ta pühade eest.” Psalmis palvetaja lootusetuse keskel kerkib Püha Vaimu sünnitatud usaldus Jumala vastu (Ps 88:14): “Aga mina hüüan sind appi, Issand! Ja mu palve jõuab vara su ette.”

Võime oletada, et Peetrus palvetas kogu laupäeva ja sellele järgneva öö. Nüüd, uuel hommikul pärast rahutult magatud ööd pöördub ta taas palves Jumala poole (Ps 88:15–19): “Miks sina, Issand, heidad ära mu hinge ja paned oma palge mu eest varjule? Ma olen vilets ja vaagun hinge oma noorusest alates, ma kannan su ränki lööke, olen nõutu. Sinu vihaleegid käivad mu üle, su rängad löögid muserdavad mind; need ümbritsevad mind nagu vesi iga päev, need tiirlevad mu ümber üheskoos. Sa oled minust eemale ajanud mu armastajad ja mu sõbrad; mu tuttavaks on pimedus.” Psalm lõpeb selle sünge meeleoluga. Peetrus kogeb, et ta on salanud oma Meistri ning kõik tema sõbrad on temas pettunud. Tal on saatjaks vaid pimedus ja läheneva surma õud.

Peetruse palve lõpeb suure lootusetusega. Aga Jumal tunneb tema südant. Jumal teab aega, mil Ta Peetrust aitab. Peetruse lootusetus pühapäeva hommikul lõpeb, kui tema juurde saabuvad naised (Jh 20:1–10): “Maarja Magdaleena tuli hauale nädala esimese päeva varahommikul, kui oli alles pime, ja nägi, et kivi oli haualt ära tõstetud. Ta jooksis siis ja tuli Siimon Peetruse ja selle teise jüngri

juurde, keda Jeesus armastas, ja ütles neile: “Nad on Issanda hauast ära viinud ja me ei tea, kuhu nad on ta pannud.” Peetrus läks nüüd välja ja see teine jünger ka ning tulid haa juurde. Nad jooksid mõlemad koos, ent teine jünger jooksis Peetrusest kiiremini ning jõudis haa juurde esimesena. Ja kummargil sisse vaadates nägi ta surilinu. Ometi ei astunud ta sisse. Siis tuli ka Siimon Peetrus temale järele ja astus hauda sisse ja nägi maas olevaid surilinu ja higrätikut, mis oli Jeesuse pea ümber olnud, et see ei olnud koos surilinadega, vaid eraldi kokkumässituna teises kohas. Nüüd siis läks hauda sisse ka see teine jünger, kes esimesena oli hauale tulnud, ning nägi ja uskus. Sest nad ei teadnud veel Kirjast, et ta peab surnuist üles tõusma. Jüngrid läksid nüüd taas ära kodu poole.”

Kuningas Joosija kui Kristuse eelkuju (Ps 89)

Psalm 89 on sündinud suure rahvusliku katastroofi ajal. See algab kindla lootusega, et Jumal on ustav Taaveti soole (Ps 89:2–5): “Ma laulan Issanda heldusest igavesti, ma kuulutan oma suuga su ustavust põlvest põlve. Sest ma ütlen: Igaveseks sa ehitasid helduse, taevastesse sa rajasid oma ustavuse. “Ma olen teinud lepingu oma valituga, ma olen oma sulasele Taavetile vandunud: Ma kinnitan su soo igaveseks ja ehitan su aujärje põlvest põlve.””

Sellele järgneb hümn, milles räägitakse Looja väest luua kaoses kord (salmid 6–19). Edaspidi esitab psalm Jumala antud töotuse Taaveti soole (salmid 20–38). Issand jääb Taavetile alati ustavaks ega hülga tema järglasi. Siis aga kõik muutub (Ps 89:39–46): “Ja ometi oled sa tema ära tõuganud ja ära põlanud, sa oled saanud täis raevu oma võitnud mehe vastu. Sa oled tühistanud oma sulase lepingu, sa oled maani häbistanud tema krooni. Sa oled kiskunud maha kõik tema müürid, sa oled tema kindlused teinud varemeiks. Kõik, kes seda teed mööda käivad, rüüstavad teda, ta on saanud teotuseks oma naabritele. Sa oled suureks tõstnud tema rõhujate parema käe, sa oled rõõmustanud kõiki tema vaenlasi. Sa oled tagasi pööranud ka tema mõõgatera ega ole teda püsti hoidnud sõjas. Sa oled lõpetanud

tema hiilguse ja oled lükanud maha tema aujärje. Sa oled lühendanud tema nooruspäevi ja oled katnud teda häbiga.”

Aga kellest Psalm räägib?

Kuningate ajastu lõpul sai Juuda rahvas endale vaga kuninga Joosija (2Kn 23:25): “Enne teda ei olnud tema sarnast kuningat, kes oleks nõnda pöördunud Issanda poole kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest täiesti Moosese Seaduse kohaselt; ja pärast teda ei ole tõusnud tema sarnast.” Joosija armastas Jumalat kogu südamest, kogu hingest ja kogu jõust, nagu Moosese käsus kästakse (5Ms 6:4–6). Ta tegi Jeruusalemmas reformatsiooni ja hävitas ebajumalateenistuse, juhindudes remondi ajal templist leitud seaduseraamatust. Tegemist oli Viienda Moosese raamatu versiooniga, ilmselt selle varasema versiooniga.

Vaga ja ustav kuningas pidi siiski kandma oma vanaisa Manasse patuvõlga (2Kn 23:26–27): “Ometi ei pöördunud Issand oma suurest tulisest vihast, kui viha kord oli süttinud põlema Juuda vastu kõige selle vihastusväärse pärast, millega Manasse teda oli vihastanud. Ja Issand ütles: “Ma kõrvaldan ka Juuda oma palge eest, nõnda nagu ma kõrvaldasin Iisraeli, ja ma hülgan Jeruusalemma, selle linna, mille ma olen ära valinud, ja koja, mille kohta ma olen öelnud: “Seal olgu minu nimi!”” Jumala viha ei lahtunud, vaid Joosija sai surma, võideldes Egiptuse vaarao Neko vastu Megiddos (2Kn 23:29–30).

Inimlik kuningavõim tõstis Vanas Testamendis esile suure probleemi. Kuningate raamatus mainitakse sageli, kuidas kuningad juhtisid rahva eksiteele: see ja see kuningas “tegi kurja Issanda silmis.” Kuningavõim tõi endaga Jumala rahva ellu mitmesugust kurja ja needust. Teisalt sai rahvas kuningas Taaveti ajal kogeda Jumala headust ja hoolt. Ka pärast Taavetit tuli kuningaid, kelle kohta öeldakse, et nad tegid seda, mis oli Issanda silmis hea. Üks neist oli Joosija. Joosija saatus kätkeb endas Vanas Testamendis ilmutatud Jumala varjatud plaani, mis teostus kuningavõimu kaudu. Kui rahvas saab endale Jumalale meelepärase kuninga, siis tuleb sellel surra rahva seas varem tehtud pattu eest.

Joosija saatuses võib kristlane aimata Jumala plaane, mis täitusid lõplikult Taaveti poja Jeesuse saatuses. Joosija saatus avab Jumala antud punase niidi Iisraeli ajaloos. Jumal tegi lepingu Aabrahamiga ja nõudis sellelt ohvriks tema poega lisakit (1Ms 22), kavandades oma Poja läkitamist maailma. Aabraham nõustub ja Jumal töötab Aabrahami tulevases seemnes, tema järglases, õnnistada kõiki rahvaid. Siis nõustus Jumal iisraellaste palvega saada kuningas ning tegi igavese lepingu Taavetiga. Taaveti järglasena sai Joosija kogeda lisaki saatust ja temast sai eelkuju Jeesusele, kes löödi risti rahva ja kogu maailma pattude pärast.

Kristlased näevad Joosija saatuses Jeesuse eelkuju. Kui Jeesus Naatsaretlane löödi risti, tundus kõik kokku langevat. Jeesus suri ja maeti maha, aga surm ei suutnud Teda oma võimuses hoida.

Jer 22:10–12 räägib, kuidas veel kolm kuud pärast Joosija surma leinas rahvas surnud Joosijat ning mitte Sallumit, kes oli viidud pagendusse. Enam kui kakssada aastat pärast Joosija surma kirjutatud Ajaraamatutes esitasid laulude tegijad kuninga surmaga seotud itkusid (2Aj 35:24–25, järgides heebreakeelset originaali, soomekeelne ametlik piiblitõlge on väär): “Ja kogu Juuda ja Jeruusalemm leinasid Joosijat. Ja Jeremija tegi Joosija pärast nutulaulu; ja Iisraelis on ikka veel tavaks, et lauljad, nii mehed kui naised, laulavad nutulauludes Joosijast. Need on tallel Nutulaulude hulgas.” Seega oli Joosija surm Juudas omal ajal suur tragöödia.

Joosija saatusele viidatakse ka Sakaria raamatus (Sk 12:10–11): “Ja ma valan Taaveti soo peale ja Jeruusalemma elanike peale kaastunde ja anumise vaimu; siis nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid, ja kaevlevad tema pärast, nagu kaeveldakse ainsa lapse pärast, ja nutavad tema pärast kibedasti, nagu nutetakse kibedasti esmasündinu pärast. Sel päeval on Jeruusalemmas niisama suur kaebamine, nagu oli Hadad-Rimmoni pärast Megiddo orus.”

Seoses tekstiga tekib küsimus: Kas on võimalik Jumalat, ajaloo Issandat ja kuningat tappa? Sk 12:10 väidab seda. Aegade lõpul kogevad Juuda ja Jeruusalemm rahvaste piiramist. Rahvahulgad tungivad Juudasse ja piiravad Jeruusalemma (Sk 12:1–9). Rahvas satub suurde ahistusse, aga Jumal päästab ta ja näitab, et Tema on Iisraeli tõeline kuningas. Sel päästepäeval avanevad rahva silmad

nägema, et nad on tapnud Jumala: "Nad vaatavad sellele, kelle nad tapsid." Siis peetakse rahva seas suured itkud nagu ükskord Hadad-Rimmonis, Megiddo orus Joosija surma puhul. Joosija saatus otsekui korduks pagenduse järgsel ajal. Sakarja raamatu 9-14 peatükis kuulutatatakse Jumala head plaani. Messias ratsutab Jeruusalemma eesliga (Sk 9:9-10). Ometigi rahvas ei hooli Jumala antud töotusest. Ta lükkab tagasi Jumala läkitatud karjase (Sk 13:7-9). Jumal tahaks anda rahvale messiaanliku ajastu ja taastada Taaveti kuningasoo, aga rahva pattude pärast lükkub Jumala hea plaan edasi.

Kristlased pidasid Sakarja raamatu 9.-14. peatükki täitunuks Jeesuse elus ja surmas. Jeesus tuli Jeruusalemma juutide kuningana. Aga Ta reedeti ja tapeti. Jumal samastus Jeesuse kannatuse ja surmaga. Jeesusele maksti palgaks orja väärtus ehk 30 hõberaha (2Ms 21:32). Jumal peab palka makstuks Temale endale (Sk 11:13): "Ja Issand ütles mulle: "Viska see potissepale!" See suurepärase hind, millega nad mind olid hinnanud!" Ja kui karjane läbi pistetakse ja Ta sureb, siis kogeb Jumal ennast läbipistetuna (Sk 12:10): "Siis nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid."

Nelipühal peetud kõnes osutab Peetrus, kuidas Jeruusalemma elanikud aitasid kaasa süütu Jeesuse surmamõistmisele. Kõnet kuulavatel juutidel löikas see südamesse ja nad küsisid (Ap 2:37): "Mida me peame tegema, mehed-vennad?" Peetrus tunneb seda töotust, mis Jeruusalemma elanikele antakse, kui nad tunnistavad oma süüd läbipistetud mehe surmas. Töötus on kirjutatud Sakarja raamatus (13:1): "Sel päeval avaneb Taaveti soole ja Jeruusalemma elanikele allikas patu ja rüveduse vastu." See allikas on kristlik ristimine. Sellepärast kuulutab Peetrus Sakarja raamatu töotusele tuginedes (Ap 2:38): "Parandage meelt ja igaüks teist lasku ennast ristida Jeesuse Kristuse nimesse oma pattude andekssaamiseks, ning siis te saate Püha Vaimu anni."

Psalmi 89 juures võivad kristlased mõelda Joosija saatusele ja näha selles Jeesuse ärapõlgamise ja surma ettetähendust. Suurel Reedel ja sellele järgneval laupäeval tuli Jeesuse jüngritel palvetada psalmi sõnadega (P 89:47-52): "Kui kaua sa, Issand, peidad ennast? Kui

kaua su viha peab leegitsema nagu tuli? Mõtles, kui lühike on mu eluiga! Kui tühisteks sa oled loonud kõik inimlapsed! Kus on inimene, kes jääb elama ega näe surma, kes päästab oma elu surmavalla käest? Kus on su endised heldused, Issand, mis sa vandusid Taavetile oma ustavuses? Mõtles, Issand, oma sulase teotusele kõigi suurte rahvaste poolt, mida ma kannan oma põues, millega sinu vaenlased sind, Issand, teotavad, kui nad teotavad su võitnud mehe jälgi!"

Ometigi ahistav pimedus lõppes peagi – kui koitis pühapäeva hommik. Psalm lõpeb prohvetlikult (Ps 89:53): "Tänu olgu Issandale igavesti! Aamen ja aamen!" Jumal on alati see, kes ütleb viimane sõna.

Kristlane pääseb surmas Jeesuse juurde (Ps 90)

Psalm on pealkirjastatud Moosese, Jumala mehe palvena. See tuletab kristlastele meelde, et Vana Testamendi ja eelkõige käskude tõlgendus sisaldab olulisi õpetusi. See kehtib ka hilisemate rabiinlike kirjutiste puhul, mis põhinevad Jeesuse aegsete variseride talletatud pärimusel. Jeesus ise ütleb variseride kohta (Mt 23:2-3): "Moosese asemele on istunud kirjatundjad ja variserid. Kõike nüüd, mida nad iganes teile ütlevad, seda tehke ja pidage, aga ärge tehke nende tegusid mööda, sest nad räägivad küll, aga ise ei tee!"

Ehkki Jeesus hoiatab viisi eest, kuidas variserid oma usku tõeks elavad, tunnustab Ta nende õpetusi. Igal kristlasest õpetajal tuleb hinnata, kuidas variseride õpetusi kasutada, et kuulutada selgemalt Jumala sõna tõde ja kirkastada Kristust. Üks oluline valdkond, milles me kristlastena saame variseride õpetusi järgida, on meelearandus ehk pöördumine Jumala poole.

Rabid nägid pöördumist varajase loomispsalmi 90 sõnades. Salmis 2 öeldakse: "Enne kui mäed sündisid," ja pärast seda salmis 3: "Sina viid (*tašēb*) inimese jälle põrmu (või: patutundmisele, *dakkā*) ja ütled: "Tulge tagasi, (*šûbû*) inimlapsed!" Pöördumisest saab oluline usuline seisund, mille poole iga vaga juut peaks püüdlema. Vaga

inimene peab elama jätkuvalt pöördumisolukorras. Pirqe Abot 4:22 väljendab seda sõnadega: “Üks tund pöördumises ja häid tegusid tehes on parem kui elada tulevases maailmas.”

Sarnaselt õpetas pöördumisest ka Jeesus (Lk 15:1–10): “Aga kõik tõlnerid ja patused lähenesid Jeesusele teda kuulama. Ja variserid ja kirjatundjad nurisesid, öeldes: “Tema võtab vastu patuseid ja sööb koos nendega!” Siis ta rääkis neile selle tähendamissõna: “Missugune inimene teie seast, kui tal on sada lammast ja ta ühe neist kaotab, ei jäta neid üheksatkümmend üheksat kõrbe ega lähe kadunule järele, kuni ta tema leiab? Ja kui ta on tema leidnud, siis ta võtab tema rõõmuga oma õlgadele ja kutsub koju jõudes kokku sõbrad ja naabrid, öeldes neile: “*Rõõmustage koos minuga, sest ma olen leidnud oma kadunud lamba!*” Ma ütlen teile, nõnda on taevas ühe meeltparandanud patuse pärast rohkem rõõmu kui üheksakümne üheksa õige pärast, kellele ei ole vaja meelearandust. Või milline naine, kellel on kümme drahmi ja kui ta ühe drahmi on ära kaotanud, ei läida lampi ega pühi maja ega otsi hoolega, kuni ta selle leiab? Ja kui ta selle on leidnud, kutsub ta kokku sõbrad ja naabrid, öeldes: “*Rõõmustage koos minuga, sest ma olen leidnud oma drahmi, mille kaotasin!*” Nõnda, ma ütlen teile, tõuseb rõõm Jumala inglite ees ühe patuse pärast, kes meelt parandab.”

Luuka järgi olid variserid tõredad Jeesuse suhtumise pärast meelt parandavatesse patustesse. Hilisemas rabiinlikus juutluses on asju õpitud siiski nägema asju sarnaselt Jeesusele. Rabid hindavad “pöördumise meelevallas olevat inimest” palju rohkem kui “täiesti vaga” (b.Ber 34b).

Midrash Ruth Rabba (6:4) kirjeldab ühe eksiõpetaja Elisa ben Abuja pöördumist vahetult enne surma. Tema surivoodi juurde tuleb tema õpilane Rabbi Meir ja kutsub Eliisat “tegema täispööret”. Üleskutse väljendab seda, et Elisa peaks saama taas selliseks, nagu enne ehk loobuma eksiõpetusest. Elisa küsib, kas see on tema puhul enam võimalik. Meir vastab eespool viidatud b.Per 54a õpetuse kohaselt viidates Psalmile 90:3: “Kas pole kirjutatud: “Tema viib inimese tagasi patutundmisele (*dakkā*)” ja isegi siis, kui ta elu on kildudeks

purunenud (*dikdūkāh*).” Seda kuuldes puhkeb Elisa nutma ja sureb. Meir rõõmustab ja ütleb: “Paistab, et mu rabi lahkus pöördumises.” Jutustus on kristlastele õpetlik isegi hoolimata võimalusest, et Elisa oli juudikristlane. See väljendab pöördumise võimalust viimse hetkeni. Nõnda toimub ka ristil oleva röövliga (Lk 23:39–43): “Aga üks ristil rippuvaist kurjategijaist teotas Jeesust: “Eks sa ole Messias? Päästa siis iseennast ja meid!” Aga teine sõitles teda: “Karda ometi Jumalat, kuna sa oled sellesama karistuse all! Meie küll õigusega, sest me saame kätte, mis meie teod on väärt, aga tema ei ole teinud midagi sündmatut.” Ja ta ütles: “Jeesus, mõtle minu peale, kui sa tuled oma kuningriiki!” Ja Jeesus ütles talle: “Tõesti, ma ütlen sulle, juba täna oled sa koos minuga paradiisis.””

Rabiinlikus kirjanduses räägitakse sageli pöördumise väest muuta jumalatu inimese olukorda Jumala ees kasvõi surmahetkel (b.Kid 40b): “Kui keegi on olnud täiesti jumalatu kogu oma eluaja ja siis (oma elu) lõpul pöördub, ei tuletata iialgi enam tema jumalatust tema vastu meelde. Nõnda nagu on kirjutatud: “Õela õelus ei pane teda komistama päeval, kui ta pöördub oma õelusest” (Hs 33:12).” Pöördumist ei tohi aga lükata edasi lootuses, et pisut enne surma jõutakse pöörduda. Seda selgitab järgmine õpetus (b.Shab 153a): “Rabi Eleasar ütles: “Pöördu päev enne surma.” Tema õpilased küsisid temalt: “Kuidas võib keegi teada, millal ta sureb?” Ta vastas neile: “Just sellepärast on põhjust pöörduda täna, sest juba homme võidakse surra; ja edaspidigi on põhjust kõik oma elupäevad veeta pöördumises.””

Psalm 90 tuletab kristlasele meelde inimelu lühidust. Igal kristlasel on oma eluajal veel liha ehk loomupärane Jumala vastu suunatud tahe, mis elab patu meelevalla all ega või alistuda Vaimule (Gl 5:17). Selle liha kohta ütleb Paulus, et see ei saa pärida Jumala riiki, vaid see peab hävima surmas (1Kr 15:50–58): “Aga seda ma ütlen, vennad: liha ja veri ei või pärida Jumala riiki ega kaduvus pärida kadumatust. Vaadake, ma ütlen teile saladuse: meie kõik ei lähegi magama, aga meid kõiki muudetakse, äkitselt, ühe silmapilguga, viimse pasuna hüüdes, sest pasun hüüab ja surnud äratatakse üles kadumatutena, ning meid muudetakse. Sest see kaduv peab

riietuma kadumatusena ja see surelik riie tüma surematusena. Aga kui see kaduv riie tüb kadumatusena ja see surelik riie tüb surematusena, siis läheb tüide sõna, mis on kirjutatud: "Surm on neelatud võidusse! Surm, kus on sinu võit? Surm, kus on sinu astel?" Aga surma astel on patt, ent patu vägi on Seadus. Aga tünu olgu Jumalale, kes meile võidu annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi! Niisiis, mu armsad vennad, olge kindlad, kõigutamatud ning ikka innukad Issanda töös, teades, et teie vaevanägemine Issandas ei ole tühine."

Psalms õpetatakse kristlase liha surmast. Jumala viha patu vastu viib inimese ajalikkude surma, kuid kristlases toimiv Jumala Vaim annab talle päästelootuse (Ps 90:7-12): "Sest sinu viha tõttu me lõpeme ja su vihaleegist me ehmume. Sa paned meie pahateod enese ette, meie salapatud oma palge valguse ette. Sest kõik meie päevad mööduvad su raevu all, meie aastad lõpevad nagu ohe. Meie päevade mõõt on seitsekümmend aastat ja kui keegi on tugev, kaheksakümmend aastat, ja parimal puhul on need ometi vaev ja häda. Jah, see möödub kähku ja me lendame ära. Kes tunneb su viha tugevust ja su raevu, nõnda nagu sind tuleb karta? Õpeta meid meie päevi arvestama, et me saaksime targa südame!"

Kristlane ei ela lootuseta Jumala viha all, vaid näeb selles kõiges Jumala head tööd. Jumal tahab kristlases teha surma tööd ja eemaldada temast viimase takistuse teelt taevasse (Ps 90:13-17): "Pöördu tagasi, Issand! Oh kui kaua? Halasta oma sulaste peale! Tüida meid hommikul oma heldusega, siis me hõiskame ja oleme rõõmsad kogu oma eluaja! Rõõmusta meid nii palju päevi, kui sa meid vaevasid, nii palju aastaid, kui me nägime õnnetust! Saagu nähtavaks su töö su sulastele ja nende lastele su auhiilgus! Issandal, meie Jumalal, olgu lahke meel meie vastu! Meie kätetööd ta kinnitagu meile! Kinnita meie kätetööd!"

Paulusel tuli lohutada kristlasi, kes ootasid Jeesuse peatset tagasitulekut. Nad olid lootnud, et nad kõik saavad näha Jeesuse tagasitulekut enne oma surma. Ometigi oli läinud teisiti (1Ts 4:13-18): "Meie ei taha aga, vennad, et teil jääks teadmata nende järg, kes

on läinud magama, et teie ei oleks kurvad nagu need teised, kellel ei ole lootust. Sest kui me usume, et Jeesus on surnud ja üles tõusnud, siis usume ka, et Jumal äratab Jeesuse kaudu üles need, kes koos temaga on läinud magama. Jah, seda me ütleme teile Issanda sõnana, et meie, kes me üle jääme elama Issanda tulekuni, ei jõua ette magamaläinutest, sest Issand ise tuleb sõjahüüu, peaingli hääle ja Jumala pasuna saatel alla taevast ning esmalt tõusevad üles surnud, kes on läinud magama Kristuses, pärast kistakse meid, kes me oleme üle jäänud elama, ühtviisi koos nendega pilvedes üles õhku Issandale vastu, ja nõnda me saame alati olla koos Issandaga. Julgustage siis üksteist nende sõnadega!”

Psalm aitab kristlastel käsitleda surma probleemi ja mõista, et Jeesus tuleb tagasi Jumala ajakava järgi (Ps 90:4-6): “Sest tuhat aastat on sinu silmis nagu eiline päev, kui see on möödunud, ja nagu vahikord öösel. Sa uhud nad ära, nad on nagu uni, nagu rohi, mis hommikul haljendab. See öitseb hommikul ja haljendab, öhtul see närtsib ja kuivab ära.” Ehkki kristlane – nagu ka kõik põlvkonnad –, lahkub sellest armuajast üsna pea, on tema olukord kõike muud kui lootusetu. Jeesuse kaudu on ta võetud päästetute hulka. Viimselt on tema surm Jumala ajakavas vaid põgus hetk. Jeesus lubas tulla peagi tagasi. Kui Jeesuse antud töötusest on möödunud kaks tuhat aastat, siis Jumala ajakavas vastab see kahele päevale.

Teises Peetruse kirjas tuletatakse kristlastele meelde Jeesuse tagasituleku ajast, viidates psalmile (2Pt 3:3-15): “Seda teadke esmalt, et viimseil päevil tuleb pilkesõnadega pilkajaid, kes käivad iseenese himude järgi ja ütlevad: “Kus on tema tulemise töötus? Sest pärast seda, kui isad on läinud magama, on jäänud kõik nõnda nagu loomise algusest peale.” Aga seda väites jääb neil kahe silma vahele, et muiste olid olemas taevad ja veest tuli maa, mis püsis koos vee läbi Jumala sõna jõul, mille läbi tookordne maailm hukkus veeuputuses. Aga praegusi taevaid ja maad, mis on säilitatud sellesama sõna jõul, hoitakse tule jaoks jumalakartmatute inimeste kohtu ja hukatuse päevaks. Aga selle juures, mu armsad, ärge jäägu teie eest varjule, et *Issanda juures on üks päev nagu tuhat aastat ja tuhat aastat nagu üks päev*. Issand ei viivita töötust täitmast, nii nagu mõned peavad seda viivitamiseks, vaid tema on teie vastu

pikameelne, sest ta ei taha, et keegi hukkuks, vaid et kõik jõuaksid meeleparandusele. Aga Issanda päev tuleb nagu varas. Siis hukuvad taevad raginal, algained lagunevad lõõmates ning maad ja tema tegusid ei leita enam. Kui see kõik nõnda laguneb – missugused siis peate olema teie pühas eluviisis ja jumalakartuses, oodates ja kiirendades Jumala päeva tulemist, mil taevad põledes lagunevad ja algained lõõmates ära sulavad. Meie ootame aga tema töötuse järgi uusi taevaid ja uut maad, kus elab õigus. Seepärast, mu armsad, olge seda oodates toimekad, et teid leitaks tema ees veatuina ja laitmatuina rahus. Ja meie Issanda pikka meelt pidage päästeks.”

Kiusatuste võitja Jeesus aitab kristlast (Ps 91)

Kristlased näevad Psalmis Jeesust, kes võidab kiusatused ning oskab sellepärast enda omasid aidata. Matteuse evangeeliumi alguses räägitakse Jeesuse kiusamisest. Saatanale antakse võimalus Teda kiusata. Teise kiusatuse ajal püüab Saatan ahvatleda Jeesust Jumala sõna abil tegema enesetappu (Mt 4:5–6): “Siis võttis kurat tema kaasa pühasse linna ja pani seisma pühakoja harjale ning ütles talle: “Kui sa oled Jumala Poeg, siis kukuta ennast alla, sest kirjutatud on: Sinu pärast käsib ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks.”” Kiusaja tsiteerib Psalmi, mis räägib Jumala kaitsest Tema õige üle (Ps 91:9–13): “Sest sina, Issand, oled mu varjupaik! Kõigekõrgema oled sina, mu hing, võtnud oma eluasemeks. Ei taba õnnetus sind ega lähene häda su telgile. Sest tema annab oma inglitele sinu pärast käsu sind hoida kõigil su teedel. Kätel nad kannavad sind, et sa oma jalga ei lööks vastu kivi. Sa astud üle lõvide ja rästikute, noored lõvid ja lohed sa lõmastad.” Kuradi eesmärk on väänata Jumala sõna juhised kõveraks. Psalm räägib väga inimese julgest lootusest Jumala peale. Kiusaja tahab sellest teha testi Jumala proovilepanekuks. Kui Jumal on juba töötanud enda omasid kaitsta, siis miks ei võiks Jeesus panna Jumala töötuse proovile ja templi harjalt alla hüpata? Vanas

Testamendis tuntakse mõistet "Jumala kiusamine". Sellega peetakse silmas Jumala proovilepanemist. Kõrberännakul panid iisraellased proovile Jumala kannatlikkuse, nõudes Temalt üha uusi ja uusi imesid. Nad tahtsid vett (2Ms 17:1-17), toitu ja liha (2Ms 16). Kõigi nende nõudmiste juures kaheldi Jumala väes. Kui Ta kohe nõutut ei anna, siis ei saa Ta olla õige Jumal.

Jeesus vastab Kuradile, tsiteerides teist kohta Jumala sõnast, mis keelab Jumala kiusamise (Mt 4:7; 5Ms 6:16): "Samuti on kirjutatud: Sina ei tohi kiusata Issandat, oma Jumalat." Jeesus näitab, kui oluline on tunda kõiki kirjutisi. Ilma Jumala sõnata ei ole kristlaskonnas iial loodud ühtki valeõpetust. Ja alati on valeõpetusele vastatud, võttes laiemalt arvesse kogu kirjutatud Jumala sõna. Siis on leitud ka õige vastus.

Aga mida siis õpetab psalm kristlasele õige inimese kindlast lootusest Jumala peale? Selle võtmeks on salm 15: "Ta hüüab mind appi ja ma vastan temale; mina olen ta juures, kui ta on kitsikuses, ma vabastan tema ning teen ta auliseks." Salm on võetud paastuaja esimese nädala antifooniks. Antifoon on üksik piiblisalm, mida psalmide vastulauludes alguses ja lõpul korrati. Selle eesmärk on anda tuntud tekstidele uus tähendus ja mõõde. Antifoonis toodud teksti vahendusel loetakse üks piiblitekst. Kristlased näevad Jeesust tegutsevat psalmis kirjeldatud viisil: Ta hüüdis appi oma Jumalat ning leidis kirjutatud sõnast Jumala vastuse. Jumal oli kitsikuses Talle toeks ning päästis Jeesuse kõigest kurjast. Jeesuse elu lõpeb kannatuse ja surmaga, aga viimaks läheb Tal nii, nagu psalmis öeldud. Viimaks tõstab Jumal Ta ausse ja toob Ta surmavallast tagasi ellu.

Psalm algab kindla lootusega (Ps 91:1-2): "Kes Kõigekõrgema kaitse all elab ja alati Kõigeväelise varju all viibib, see ütleb Issandale: "Sina oled mu varjupaik ja mu kindel mäelinnus, mu Jumal, kelle peale ma loodan!" Kristlane saab kõiges hädas loota Jumala abile. Psalmi lõpp lohutab teda kitsikuses (Ps 91:14): "Et ta minusse on kiindunud, siis ma päästan tema; ma ülendan tema, sest ta tunneb minu nime." Heebrea tekst on veelgi puudutavam: "Kuna ta minu küljes ripub, siis ma päästan ta." Kristlased teavad, et Jumala antud töotuste küljes võib rippuda. Jaakobi kombel võitlevad nad

Jumalaga ja ütlevad Talle: “Ei ma lase sind mitte, kui sa mind ei õnnista!” (1Ms 32:27). Jeesust on kiusatud samamoodi nagu kristlastki. Sellepärast saab Ta neid aidata (Hb 4:14–16): “Et meil nüüd on suur ülempreester Jeesus, Jumala Poeg, kes on läbinud taevad, siis hoidkem kinni usust, mida me tunnistame! Sest meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta. Läki siis julgusega armu aujärje ette, et me halastust saaksime ja armu abiks leiaksime parajal ajal!”

Kristlased otsivad Jeesuse nimes Jumala au (Ps 92)

Lehtmajadepühäl tuli Jeesusel rääkida juudi õpetlastega sabati ajal tervendatud mehest (Jh 5:8–9). Sellest arenes vestlus, mis käsitles Jumala au (Jh 7:14–24): “Alles pühade keskpaiku läks Jeesus üles pühakotta ja õpetas. Juudid panid seda imeks ja ütlesid: “Kuidas see tunneb Kirja ilma õppimata?” Siis Jeesus vastas neile: “Minu õpetus ei ole minu, vaid tema oma, kes minu on saatnud. Kui keegi tahab teha tema tahtmist, küll ta tunneb õpetusest ära, kas see on Jumalast või räägin ma iseenesest. *Iseenese mõtete esitaja taotleb tunnustust iseendale, aga kes taotleb tunnustust sellele, kes ta on saatnud, see on tõene ning temas ei ole valet.* Kas Mooses ei andnud teile Seadust? Aga keegi teist ei tee Seaduse järgi. Miks te otsite võimalust mind tappa?” Rahvahulk vastas: “Sinu on kuri vaim. Kes otsib võimalust sind tappa?” Jeesus kostis: “Ma tegin ühe teo, ja te kõik panete imeks. Eks ole: Mooses on andnud teile ümberlõikamise – kuigi see ei ole pärit Mooseselt, vaid esiisadelt – ja te lõikate inimese ümber ka hingamispäeval. Kui inimese peab ümber lõikama hingamispäeval, et Moosese Seadus ei jääks täitmata, miks te siis minu peale tigidad olete, et ma olen kogu inimese terveks teinud hingamispäeval? Ärge tehke kohtuotsust näo järgi, vaid tehke õiglane otsus!””

Psalmis räägitakse Jumala au otsimisest (Ps 92:15–16): “Veel vanas eas nad kannavad vilja, on tüsedad ja haljad kuulutama, et Issand on siiras, et minu kaljus ei ole ülekohtu.” Psalmi kirjutaja kinnitab, et Issandas ei ole ülekohtu ning sellepärast võib Temale olla kindel igas olukorras. Kristlane näeb psalmis Jeesuse tegusid ning seda, kuidas Ta kirkastab oma läkitajat, Jumal Isa. Jumalat mittetundev ning Temasse vaenulikult suhtuv inimene ei mõista Jumala suuri päästetegusid (Ps 92:6–10): “Kui suured on sinu teod, Issand! Väga sügavad on su mõtted! Sõge inimene ei tunne seda ja alp ei saa sellest aru. Kui õelad lokkavad nagu rohi ja kõik ülekohtutegijad õitsevad, siis on see neile hävituseks igavesti. Aga sina, Issand, oled kõrge igavesti! Sest vaata, su vaenlased, Issand, sest vaata, su vaenlased saavad hukka, kõik ülekohtutegijad pillutakse laiali.”

Jeesust rünnati Piibli sõnaga. Jeesus oli tervendanud hingamispäeval ning Teda peeti Moosese seaduse suhtes hoolimatuks. Jeesus kaitseb ennast. Jumala suured teod ei vaata päevale ega tunnile, vaid saavad avalikuks siis, kui on nende õige aeg. Ka kristlasel tuleb hoiduda Jumala päästetegude põlgamise eest, mis oma headusega võivad üllatada iga inimest. Kristlase põhihoiak Jumala suurtesse tegudesse peaks olema avatud ja rõõmus (Ps 92:2–5): “Hea on tänada Issandat ja mängida sinu nimele, Kõigekõrgem, hommikul kuulutada sinu heldust ja öösel su ustavust, kümnekeelsel pillil ja naablil, kandlel mängides. Sest sina, Issand, oled mind rõõmsaks teinud oma tegudega, ma hõiskan sinu kätetööde pärast.”

Kristlane ei tohi kaotada tundlikkust Lunastaja armastuse vastu. Armastus ei saa kivistuda dogmaatilistesse õpetuslikesse väidetesse või vaimulikesse aedikutesse. Iga päev tahab Jumal jõuda oma armastusega kõigi inimesteni ning lasta oma päikest tõusta nii heade kui kurjade inimeste peale (Mt 5:38–48). Jeesuse räägitud võrdum halastajast samaarlasest on jahmatav (Lk 10:25–37). Võrdumi tuum on selles, et kuulajate poolt vihatud samaarlane armastab ja teeb head. Jeesus ei kiitnud samaarlaste õpetusi heaks. Kuid tema jüngrite armastus ei tohi kustuda vaenus teisitimõtlejate vastu. Armastav samaarlane äratab kuulajates viha ja paljastab nende südame hoiaku. Kirjatundja oskas dogmaatiliselt õigesti vastata Jeesuse küsimusele (Lk 10:25–29): “Ja vaata, üks seadusetundja

tõusis püsti Jeesust kiusama ja küsis: "Õpetaja, mis ma pean tegema, et pärida igavest elu?" Aga Jeesus ütles talle: "Mis Seaduses on kirjutatud? Kuidas sa loed?" Tema vastas: "Armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma jõuga ja kogu oma mõistusega, ning oma ligimest kui iseennast!" Siis Jeesus ütles talle: "Sa oled õigesti vastanud, tee nii, ja sa elad!" Tema aga, tahtes iseennast õigustada, küsis Jeesuselt: "Ja kes siis on mu ligimene?"

Jeesus tahab endale võita kogu inimese. Ta vaatab inimsüdamesse. Sellepärast räägib Ta mehest, keda kuulaja vihkab, ning paljastab talle tema südame olukorra (1Jh 3:11-12): "Jah, see ongi sõnum, mida te olete kuulnud algusest peale, et me peame üksteist armastama. Mitte nii nagu Kain, kes oli kurjast ja lõi maha oma venna. Ja mispärast ta lõi tema maha? Sellepärast, et tema teod olid kurjad, aga ta venna omad õiged."

Kristlane võib psalmi lugedes rõõmustada, et Jumal ei loovuta oma au teistele. Üksnes see, kes iial oma otsustes ei eksi, võib nõuda endale au. Püha Jumal, kes armastab inimkonda ja saatis oma Poja tema eest surma, on oma kohtuotsustes eksimatu.

Jumala kuningriigi alus on Kristuses (Ps 93)

Psalm 93 on üks paljudest "Jumal on kuningas" -psalmidest. Heebrea vokaliseerimata tekst võimaldab ka tõlgendust: "Jumal on saanud kuningaks". Nõnda tõlgituna väljendaks psalm rõõmu, sest küüditatud rahvas saab kogeda Jumala naasmist Siionisse kuninga ja võitjana (Js 52:7): "Kui armsad on mägede peal sõnumitooja sammud. Ta kuulutab rahu, toob häid sõnumeid, kuulutab päästet ja ütleb Siionile: "Sinu Jumal on kuningas!"

Tegemist ei ole mitte jõuetu Jumala saamisega jõuliseks, vaid Jumala halastavate päästesündmuste teostumisega inimeste seas. Siis võivad nad rõõmust hüüda, et Jumal on kuningas.

Samamoodi rõõmustas Toomas, kui ta kohtas Jeesust, ning tunnustas Teda Issanda ja Jumalana (Jh 20:26-29): "Ja kaheksa päeva

pärast olid ta jüngrid taas kodus ja Toomas nendega. Uksed olid lukus, aga Jeesus tuli, jäi seisma nende keskele ja ütles: "Rahu teile!" Seejärel ta ütles Toomale: "Pane oma sõrm siia ja vaata minu käsi ning pane oma käsi ja pista mu külje sisse ning ära ole uskmatu, vaid usklik!" Toomas vastas talle: "Minu Issand ja minu Jumal!" Jeesus ütles talle: "Kas sa usud seepärast, et sa oled mind näinud? Õndsad on need, kes ei näe, kuid usuvad.""

Psalm räägib kristlasele Jeesuse kuninglikkusest. Jeesus oli Jumala Poeg kirkuses, aga Ta võttis orja kuju ja sai meie vennaks. Ta rändas maailmas, kuid Tema võim oli varjul. Surma ja ülestõusmise kaudu sai Tema võim nähtavaks. Ta ülendati Jumala paremale käele ja nüüd valitseb Ta taevast ja maad. Temal on kõik meelvald.

Ilmutusraamatus tähistatakse hetke, mil Jeesus tagasi tulles võtab kuningavõimu maailmas nähtavalt enda kätte (Ilm 19:6-8): "Ma kuulsin otsekui suure rahvahulga häälekõma ning otsekui suurvee kohinat ning otsekui võimast piksemürinat hüüdmas: "Halleluuja! Sest Issand, meie Jumal, Kõigeväeline, on hakanud valitsema kuningana! Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse.""

Psalmis kirjeldatakse kaosejõudusid, kes ähvardavad Jumala loodud maailmas korda (Ps 93:3-4): "Jõed tõtsid, Issand, jõed tõtsid oma häält, jõed tõtsid kohinat. Ülevam kui paljude vete kohin, ülevam kui mere lained on Issand ülal kõrgel." Kaose vetemassid mürgistavad segadust, mida pimedusejõud püüavad kristlase ja koguduse elus tekitada. Ometigi on Jeesusel vägi piirata kurja ja kaitsta enda omi. Lastes tulla kiusatustel või katsumustel, valmistab Jeesus ka väljapääsu (1Kr 10:13): "Senini pole teid tabanud muu kui inimlik kiusatus. Aga Jumal on ustav, kes ei luba teid kiusata rohkem, kui te suudate taluda, vaid koos kiusatusega valmistab ka väljapääsu, nii et te suudate taluda."

Iiobi raamat kirjeldab suurepäraselt Jumala meelevalda kaosejõudude piiramisel. Saatan võib rünnata Iiobi varandust, aga ei saa kahjustada teda ennast. Järgmiseks saab Saatan rünnata Iiobit, aga mitte teda tappa (Ii 1-2). Jumal kontrollib kogu aeg kurja võimu, nõnda nagu Ta ükskord ka loomises pani kaosevetele piiri (Ii 38:8-

11): “Ja kes sulges ustega mere, kui see esile murdes emaisast välja tuli, kui ma panin pilved selle katteks ja pilkase pimeduse mähkmeks, kui ma sellele lõin korra, panin riivid ja ukсед ning ütlesin: “Siiani sa võid tulla, mitte edasi, siin vaibugu su uhked lained!”?”

Kristlane ei pea kartma kurja võimu maailmas, sest Jeesus on võitnud kõik pimeduse jõud ja kaitseb kristlase hinge ja vaimu maailma tormides ja surmalainetes.

Inimlik tarkus hävitab kristlikku kogudust (Ps 94)

Psalm räägib Jumala õiglasest meelest, kes ei jää jumalatute praalimise ja rõhumise puhul pealtvaatajaks (Ps 94:1-7): “Sa kättemaksu Jumal, Issand! Sa kättemaksu Jumal, hakka kiirgama! Tõuse, sa ilmamaa kohtumõistja, tasu kätte uhketele! Kui kaua õelad, kui kaua, Issand, õelad tohivad ilutseda? Nad ajavad suust välja, räägivad jultunud sõnu, nad suurustavad, kõik need ülekohtutegijad. Nad rõhuvad su rahvast, Issand, ja vaevavad su pärisosa. Lesknaisi ja võõraid nad tapavad ja löövad maha vaeslapsi, ja mõtlevad: “Issand ei näe, Jaakobi Jumal ei saa aru.””

Jumalatud ei näe Issanda kavatsusi, mis teostuvad maailmas esmalt varjatult ja viimaks nähtavalt (Ps 94:8-11): “Saage aru, te sõgedad rahva seast ja te albid! Millal te saate targaks? Kes kõrva on istutanud, kas tema ei peaks kuulma? Kes silma on valmistanud, kas tema ei peaks nägema? Kas rahvaste karistaja ei peaks nuhtlema, tema, kes õpetab inimesele teadmist? *Issand teab inimese mõtteid, et need on tühised.*” Psalmi lõpus kinnitatakse, et Issand viib maa peal täide õiguse ja siis mõistetakse kohut kõigi seaduse rikkujate üle.

Paulus näeb psalmi sõnumi teostumist, kui Jeesus Kristus, Jumala Tarkus juhatab tasadusega koguduse elu. Jumala tarkuse kõrval ei saa inimlik tarkus hoobelda, sest võimule saades toob ta enesega üksnes hävingut. Paulus viitab psalmi salmile 11 ja kirjutab (1Kr

3:18–23): “ Ärgu ükski petku ennast! Kes teie seas tundub endale targana selles maailmas, see saagu narriks, et ta saaks targaks! Jumala juures on ju praeguse maailma tarkus narrus, sest on kirjutatud: “Tema tabab targad nende riugastelt.” Ja taas: “*Issand tunneb ära tarkade arutlused, et need on tühised.*” Nõnda ärgu siis ükski kiidelgu inimestest, sest teie päralt on kõik: olgu Paulus, olgu Apollos, olgu Keefas, olgu maailm, olgu elu, olgu surm, olgu käesolev, olgu tulev – kõik on teie päralt, teie olete aga Kristuse päralt ja Kristus on Jumala päralt.” Kristuse koguduses ei tohi keegi ennast ülendada ja hakata teisi rõhuma. Paulus esitab Korintose koguduse liikmetele kaks nähtavat koguduse ühtsuse märki.

Esimene on ristimine (1Kr 1:10–13): “Ma kutsun teid üles, vennad, meie Issanda Jeesuse Kristuse nime pärast, et te kõik räägiksite ühtviisi ja et teie seas ei oleks lõhesid, vaid et te oleksite ühte liidetud samas meeles ja samas nõus. Kuid Kloe pere, mu vennad, on mulle teie kohta teatanud, et teie seas on riidu. Ma räägin sellest, et igauks teist ütleb: “Mina olen Pauluse poole!” või: “Mina olen Apollose poole!” või: “Mina olen Keefase poole!” või: “Mina olen Kristuse poole!” Kas Kristus on mitmeks jagatud?! Kas Paulus löödi risti teie eest? Või ristiti teid Pauluse nimesse?”

Tülitsevatel koguduseliikmetel tuleks mõelda, kelle nimesse nad on ristitud. Mitte ühegi inimese, vaid Kristuse nimesse ning just sellepärast ei saa Kristus olla jagatud. Kirjas galaatlastele selgitab Paulus ristimise loodud ühtsust (Gl 3:26–29): “Nüüd te olete kõik usu kaudu Jumala lapsed Kristuses Jeesuses, sest kõik, kes te olete Kristusesse ristitud, olete Kristusega rõivastatud. Ei ole siin juuti ega kreeklast, ei ole siin orja ega vaba, ei ole siin meest ega naist, sest te kõik olete üks Kristuses Jeesuses. Kui te olete aga Kristuse päralt, siis te olete järelikult Aabrahami sugu ja pärijad töotuse järgi.”

Teine nähtav ühtsuse märk on Issanda armulaud (1Kr 10:16–17): “Önnistuse karikas, mida me önnistame, – eks see ole Kristuse vere osadus? Leib, mida me murrame, – eks see ole Kristuse ihu osadus? Et leib on üks, siis ka meie, paljud, oleme üks ihu, sest me kõik saame osa sellest ühest leivast.”

Varases kristlikus tekstis, Apostlite õpetuses (*Didache*), on säilinud armulauale eelnev ja sellele järgnev palve. Mõlemas palvetatakse

kiriku ühtsuse pärast: “Me täname sind, meie Isa, elu ja tunnetuse eest, mille sa oled meile teada andnud oma sulase Jeesuse läbi. Sinule olgu au igavesti. *Nii nagu see leib oli laiali (hajutatud) üle mägede ja on saanud kokku üheks, nõnda kogutagu sinu kogudus maa äärtelt sinu riiki.* Sest sinu on au ja vägi Jeesuse Kristuse läbi igavesti!” (Did 9:3–4); “Me täname sind, püha Isa, sinu püha nime pärast, mida sa oled lasknud elada meie südames, ja tunnetuse ja usu ja surematuse eest, mille sa oled teinud meile teatavaks Jeesus, oma sulase läbi. Sinule olgu au igavesti! Sina, kõikvõimas valitseja oled loonud kõik oma nime pärast. Toidu ja joogi oled sa andnud inimestele rõõmuks, et nad sind tänaksid. Meile aga oled sa kinkinud vaimuliku toidu ja joogi ja igavese elu oma sulase läbi. Enne kõike täname sind, et sa oled vägev. Sinule olgu au igavesti!*Mõttele, Issand, oma kogudusele, et sa päästaksid ta kõigest kurjast ja viiksid ta täiusele oma armastuses, ja vii ta kokku neljast tuulest, (oma) pühitsetu, oma riiki, mille sa oled talle valmistanud.* Sest sinu on au ja vägi igavesti!” (Did 10:2–5) (tlk Jaan Kiivit, *Apostlikud isad*, lk 209).

Tõeline tarkus on Jeesus Kristus. Iga kristlane on saanud Temast osa evangeeliumi sõnas, milles kuulutatatakse ristilöödud Jeesust. Evangeeliumi sõna on maailma silmis totrus ja nagu psalmis öeldakse, maailma tarkade tarkus tehakse selles tühjaks (1Kr 1:18–25): “Jah, sõna ristist on narrus neile, kes hukkuvad, aga meile, kes päästetakse, on see Jumala vägi, sest kirjutatud on: “Ma hävitan tarkade tarkuse ja teen olematuks mõistlike mõistuse.” Kus on tark? Kus on õpetlane? Kus on selle ajastu arutleja? Kas mitte Jumal pole teinud maailma tarkuse narruseks? Kuna maailm Jumala tarkuses ei tundnud Jumalat ära tarkuse abil, siis oli Jumalale meelepärane päästa selle narri kuulutuse kaudu need, kes usuvad. Sest juudid nõuavad tunnustähti ja kreeklased otsivad tarkust, meie aga kuulutame ristilöödud Kristust, kes on juutidele ärrituseks ja paganaile narruseks, ent neile, kes on kutsutud, olgu juutidele või kreeklastele, on ta Kristus, Jumala vägi ja Jumala tarkus. Sest Jumala narrus on inimestest targem ja Jumala nõtrus inimestest tugevam.”

Ometigi on ristisõnumis vägi ja see annab igale inimesele Jeesuse Kristuse ja Tema kaudu pattude lunastuse (Rm 1:16–17): “Sest ma ei häbene evangeeliumi, see on ju Jumala vägi päästeks igatühele, kes usub, juudile esmalt ja siis kreeklasele. Sest Jumala õigus on ilmunud evangeeliumis usust usku, nii nagu on kirjutatud: “Aga õige jääb usust elama.””

Psalmi lõpus räägitakse sellest, kuidas Jumala omi kiusatakse pahatahtlike inimeste ja kohtumõistjate poolt taga. Jumal töötas siis enda omasid aidata (Ps 94:16–23): “Kes seisab minu eest tagedate vastu? Kes astub välja minu eest ülekohtutegijate vastu? Kui Issand ei oleks olnud mulle abiks, siis oleks mu hing peagi leidnud aseme surmavaikus. Kui ma ütlesin: “Mu jalg vääratab”, siis sinu heldus, Issand, toetas mind. Kui mu südames oli palju muremõtteid, siis sinu lohutused trööstisid mu hinge. Kas peaks sinul olema ühist õnnetuse kohtujärgiga, kus tehakse kurja seaduse varju all, kus tungitakse hulgana õige inimese hinge kallale ja mõistetakse hukka vaga veri? Aga Issand on saanud mulle kindlaks varjupaigaks ja mu Jumal mu kaitsekaljuks, kus ma pelgupaika otsin. Tema tasub neile kätte nende nurjatuse ja ta hukkab nad nende kurjuse pärast. Issand, meie Jumal, hukkab nad.”

Jeesus julgustas oma jüngreid, et nad saavad ahistuse tunnil rõõmustada ja loota Jumala abile (Mt 5:10–12): “Õndsad on need, keda õiguse pärast taga kiusatakse, sest nende päralt on taevariik. Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse. Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.”

Tagakiusajad arvavad end toimivat targalt. Ometigi on nad pimeduses ja tegutsevad Jumala vastu (Jh 16:1–4): “Seda ma olen rääkinud teile, et te ei komistaks. Nad heidavad teid kogudusest välja. Jah, tuleb tund, mil igatüks, kes teid tapab, arvab end Jumalale teenet osutavat. Ja seda nad teevad, sest nad ei ole ära tundnud ei Isa ega mind. Kuid seda olen ma teile rääkinud, et kui see tund tuleb, siis tuleks teile meelde, et mina olen seda teile öelnud. Seda ma ei ole öelnud teile kohe alguses, sest ma olin koos teiega.”

Psalmi lugedes palub kristlane kogudusele ühtsust. Ühtsus rajaneb sellele, et kogudus juurdub Jumala sõnas ja elab ristimise armust ja armulauaosaduses.

Jeesus on uus Joosua, kes viib kristlased igavesse rahusse (Ps 95)

Kristlased tõlgendavad psalmi kirja heebrealastele valguses, mille järgi Jeesus on uus Joosua, kes viib kristlased taevasse, igavesse sabaerahusse. Psalmi tsiteeritakse korduvalt kirja 3. ja 4. peatükis (Hb 3:7-11,15; 4:3,5,7).

Psalm kutsub iisraellasi Jeruusalemma templisse jumalateenistusele Jumalat kiitma ja ülistama (Ps 95:1-2): "Tulge, hõisakem Issandale, hüüdkem rõõmuga oma päästekalju poole! Tulgem tema palge ette tänamisega, hõisakem temale kiituslauludega!" Kõiki kohalviibijaid kutsutakse üles meelde tuletama, kes Issand on. Ta on suur Jumal, kes on teinud kogu loodu ja valitseb seda oma väega. Iisraellaste tuleb meeles pidada, et Issand on teinud imetegusid ja lunastanud ta Egiptuse orjusest. Sellepärast tuleb neil kuulata oma Jumala häält ning mitte paadutada oma südant, nagu nad tegid seda kõrbes. Siis vandus Jumal oma vihas, et Tema rahvas ei pääse hingamisse.

Kirjas heebrealastele kirjeldatakse Moosese järglast Joosuat Jeesuse eelkujuna. Nii nagu Joosua juhatas oma rahvast, nõnda juhatab Jeesus kristlased Töötatud maale. Psalm tunnistab kirja kirjutajale, et ehkki rahvas pääses Joosua juhatusel Töötatud maale, ei juhatatud teda hingamisse. Ta põhjendab seda nii (Hb 3:15-19): "Selles ütlemisses: "Täna, kui teie tema häält kuulete, ärge tehke oma südant kõvaks nagu nurina ajal" - kes siis olid need kuuljad, kes nurisesid? Eks ju kõik need, kes olid Egiptusest välja läinud Moosese juhtimisel? Aga kelle peale ta viha tõusis neljakümneks aastaks? Eks nende peale, kes patustasid, kelle kehad langesid kõrbes surnuna? Aga kellele ta siis vandus, et nemad ei saa tema hingamisse, kui

mitte neile, kes olid sõnakuulmatud? Nii me näeme, et nad ei võinud sisse pääseda oma uskmatuse pärast.”

Kirjas heebrealastele kutsutakse kristlasi rändama uue Joosua, Jeesuse jälgedes ning kuulama Tema sõna. Kristlased kuuluvad sellesse privileeeritute hulka, kellel on võimalus pääseda igavesse sabatirahusse (Hb 4:1-3): “Kartkem siis, kuni töotus saada tema hingamisse on veel jõus, et kedagi teie seast ei leita maha jäänud olevat! Meile on kuulutatud evangeeliumi nõnda nagu neilegi, kuid kuuldud sõnast ei olnud neil kasu, sest see ei talletunud usu läbi kuulajaisse. Meie aga, kes oleme uskunud, saame hingamisse, millest ta on öelnud: “Nii ma vandusin oma vihas: Nad ei saa minu hingamisse!”

Psalm sisaldab kristlaste jaoks olulist üleskutset. Päralejõudmiseks tuleb neil kuulata uue Moosese või uue Joosua häält (Hb 4:8-11): “Sest kui Joosua oleks nad viinud hingamisse, siis ta ei oleks rääkinud pärast seda ühest teisest päevast. Nii on siis Jumala rahva hingamisaeg alles ees, sest kes läheb tema hingamisse, see hingab ka ise oma tegudest, nii nagu Jumal oma tegudest. Olgem siis agarad sisse minema sellesse hingamisse, et keegi ei langeks sellesama sõnakuulmatuse eeskujul!”

Kirjas heebrealastele hoiatatakse korduvalt, et kristlane võib langeda. See, kes on õppinud tundma Jeesuse armu ja armastust, on jõudnud Töötatud maale nii lähedale, et ta ei tohi oma usuga mängida. Kui ta arvab, et võib usust taganeda, siis ei ole tal mingit garantiid, et ta saaks osadusse Jumalaga naasta (Hb 6:4-6): “On ju võimatu neid, kes kord on olnud valgustatud, kes on maitsnud taevast andi ja saanud osa Pühast Vaimust, kes on kogenud Jumala head sõna ja tulevase ajastu vägesid ning ometi ära taganenud – neid on võimatu uuendada jälle meelearanduseks, sest et nad iseendi kahjuks löövad Jumala Poja risti ja teevad ta naeruks.”

Isakodust lahkuv kadunud poeg ei saa kalkuleerida, et niipea, kui tal on tuju, saab ta tagasi tulla. Maa ilma pimedus võib kista ta sellistesse keeristesse, et naasmine on võimatu (Hb 10:26-27): “Sest kui me tahtlikult teeme pattu pärast seda, kui oleme õppinud tundma tõde, siis ei ole enam ohvrit pattude eest, vaid ainult mingi hirmus kohtu ootamine ja äge tuli, mis neelab vastased.”

Kristlane tohi kuulata Jumala sõna poole südamega. Jumala sõnal on suur vägi ning kõige halvemal puhul võib see paadutada (Hb 4:12-13): “Sest Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõök ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja. Ja ükski loodu ei ole tema ees nähtamatu, vaid kõik on alasti ja paljastatud tema silma ees – tema ees, kellele meil tuleb aru anda.” Siiski on kristlasel alati peidupaik Jumala aujärje ees (Hb 4:14-16): “Et meil nüüd on suur ülempreester Jeesus, Jumala Poeg, kes on läbinud taevad, siis hoidkem kinni usust, mida me tunnistame! Sest meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta. Läki siis julgusega armu aujärje ette, et me halastust saaksime ja armu abiks leiaksime parajal ajal!”

Kristus valitseb ristipuult (Ps 96)

Justinus Märter ütleb oma raamatus *Dialoog juut Tryfoniga*, et juudid on 96. psalmi salmist 10 jätnud välja ühe lause, mis räägib Jeesuse ristisurmast (Dialoog 73:1-2): “Seevastu Taaveti 95. psalmist [Septuaginta numeratsiooni järgi] on nad jätnud välja lühikese lause “puult”. See kõlab nõnda (Ps 96:10): “Õelge paganate seas: Issand on kuningas puult! Siis maailm jääb kindlaks, ei see kõigu. Tema mõistab rahvastele õiglast kohut.” Mitte ühegi teie rahva liikme kohta ei ole räägitud, et ta oleks valitsenud paganrahvaid Jumala ja Issandana, välja arvatud Ristilöödu kohta. Püha Vaim jutustab samas psalmis, et Ta pääses surmast üles tõustes ning osutab, et Ta ei ole nõnda nagu paganate jumalad, kes on kurjade vaimude kujud.” Justinuse esitatud lugemisviis esineb mõnedes käsikirjades, kuid siiski mitte heebrea tekstis ega kõige usaldusväärsemates Septuaginta käsikirjades. Ometigi peegeldab see kristlusele omast tõlgendust. Kristuse kuninglikkus on ühendatud Tema ristisurma ja sellele järgnenud ülestõusmisega, nagu nägime juba Psalmi 2 puhul. Jeesus krooniti ülestõusmise kaudu kuningaks ning Ta võttis istet

Jumala paremal käel taevas, nagu õpetab Psalm 110. Seega avaneb Psalmi 96 sõnum Kristuse ristisurma kaudu. Selle alguses kutsutakse laulma Issandale uut laulu (Ps 96:1-3): "Laulge Issandale uus laul, laulge Issandale, kõik maailm! Laulge Issandale, kiitke tema nime, kuulutage päevast päeva tema päästet! Jutustage paganate seas tema au, tema imeasju kõigi rahvaste seas!"

Ilmutusraamatus tähendab uus laul Jeesuse ristisurma, ülestõusmise ja taevasse mineku meenutamist ülistuslaulus (Ilm 5:9-10): "Ning nad laulsid uut laulu: "Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestriks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa." Psalmi sõnum meenutab kristlastele Jeesuse surma ja selle kaudu saavutatud võitu surma ja kõigi pimedusevägede üle.

Psalm lõpeb sellega, kuidas Issand tuleb kõigi rahvaste üle kohut mõistma (Ps 96:11-13): "Taevad rõõmustagu ja maa ilutsegu, kohisegu meri ja mis seda täidab! Hõisaku väljad ja kõik, mis seal on! Siis rõkatagu rõõmust kõik metsapuud Issanda palge ees, sest tema tuleb! Sest ta tuleb kohut mõistma maailmale. Ta mõistab kohut maailmale õiguses ja rahvaile oma ustavuses."

Sarnaselt kirjeldatakse Ilmutusraamatus Jeesuse saabumist kohut mõistma (Ilm 19:11-13): "Ma nägin taeva olevat avatud, ning ennäe: valge hobune! Selle nimi, kes tema seljas istus, on Ustav ja Tõeline ning tema mõistab kohut ja sõdib õiguses. Tema silmad olid nagu tuleleek ning ta peas oli palju peaehteid. Neile oli kirjutatud nimi, mida ei tea keegi muu kui tema ise. Ja tal oli üll verre kastetud kuub ning oli nimetatud tema nimi - Jumala Sõna."

Uues Testamendis peetakse Jumala kuninglikkust teostunuks Jeesuse ristisurmas. Johannes võtab päästesõnumi kokku Jeesuse ristisurmaga, kasutades Moosese ridva otsa tõstetud vaskmadu eelkujuna (Jh 3:14-16): "Ja nõnda nagu Mooses ülendas kõrbes vaskmao, nõnda peab ülendatama Inimese Poeg, et igaihel, kes usub, oleks temas igavene elu. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu."

Johannese evangeeliumi lõpus räägib Jeesus mitmel korral oma kirkastumisest. Ta viitab oma ristisurmale ning sellele järgnevale ülestõusmisele ja taevaminemisele: “Tund on tulnud, et Inimese Poeg kirkastataks. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiva ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja.” (Jh 12:23–24); “Kui nüüd Juudas oli lahkunud, ütles Jeesus: “Nüüd on Inimese Poeg kirkastatud ja Jumal on temas kirkastatud. Kui Jumal on temas kirkastatud, siis kirkastab Jumal temas ka ennast ja ta kirkastab teda just nüüd” (Jh 13:31–32); “Isa, tund on tulnud, kirkasta oma Poega, et ka Poeg kirkastaks sind, nagu sina oled talle andnud meelevalla kõigi olendite üle, et ta annaks igavese elu igäihele, keda sina talle oled andnud. Aga igavene elu on see, et nad tunneksid sind, ainsat tõelist Jumalat, ja Jeesust Kristust, kelle sina oled läkitanud. Mina olen sind kirkastanud maa peal, lõpetanud töö, mille sa mulle andsid teha, ja nüüd kirkasta ka sina, Isa, mind enese juures selle kirkusega, mis mul oli enne maailma rajamist sinu juures!” (Jh 17:1–5).

Selle psalmi sõnu palvetades ei pea kristlane takerduma kaheldava lugemisviisi “puult” juurde. Ta võib rõõmustada, et Kristus on Kuningas. Kristus sai aukoha, kui Ta ristipuule ülendati.

Inkarnatsioon kinnitab Jumala kuningavõimu (Ps 97)

Psalm vastandab Jumala ja ebajumalad. Issanda kogudus rõõmustab, et Jumal on kuningas, ebajumalate teenijad hüüavad aga asjatult oma puuslike ees. Sest ebajumalaid ei ole olemas ning nad ei saa ka midagi kuulda ega kuidagi aidata. Kirja heebrealastele autor kasutab Jeesuse inkarnatsiooni saladusest rääkides just seda psalmi (Hb 1:6): “Aga kui ta toob oma esmasündinu maa peale, siis ta ütleb: “Ka kõik Jumala inglid kummardagu teda!”” Tsitaat pärineb salmist 7: “Häbi tunnevad kõik kujude kummardajad, kes kiitlevad ebajumalaist. Kummardage teda, kõik jumalad!” Heebreakeelne

originaal kasutab siin sõna *'elohim*, mis võib tähendada "Jumal" või "ebajumalad" või "inglid". Septuagintas on sõna tõlgitud väljendiga "Jumala inglid" ning sealt pärineb ka kirja heebrealastele tsitaat.

Kuidas Septuaginta tõlget mõista? Kas kirikus ametlikult kasutatav Piibel tõlgib heebreakeelset originaali valesti? Salmi alguses räägitakse ebajumalakujudest ja sellepärast oleks ka lõpu kohta loomulik arvata, et ebajumalad annavad Issandale au. Ilmselt pole Septuaginta tõlkija soovinud ebajumalaid kuidagi tunnustada. Kui nad suudaksid kummardada Jumalat, siis oleksid nad olemas. Sellepärast kasutas ta tõlkides väljendit "Jumala inglid".

Tõlkija oleks võinud muidugi silmas pidada ka vilistite ebajumalat Daagonit, kelle kuju langes jõuetult Jumala lepingulaeka ees (1Sm 5:1-4): "Kui vilistid olid võtnud Jumala laeka, viisid nad selle Eben-Eeserist Asdodisse. Ja vilistid võtsid Jumala laeka ning viisid selle Daagoni kotta ja asetasiid Daagoni kõrvale. Kui asdodlased teisel päeval vara üles tõusid, vaata, siis lamas Daagon silmili maas Issanda laeka ees. Nad võtsid Daagoni ja panid selle ta paika. Kui nad järgmisel päeval hommikul vara üles tõusid, vaata, siis lamas Daagon silmili maas Issanda laeka ees, ja Daagoni pea ja mõlemad käelabad olid äraraiutuina lävel, üksnes Daagoni keha oli järele jäänud."

Kristlane järeldab, et Jumal on Septuaginta tõlkijaid nende töös juhatanud, sest Uue Testamendi kirjutajad tuginevad oma tsitaatides just sellele tõlkele. Psalmi salmis 9 oleva heebrea sõna *'elohim* on Septuaginta tõlkija tõlkinud "inglite" asemel sõna peamise vastega "(eba)jumalad".

Kristlane tunnistab, et Septuaginta tõlge sisaldab tarkust Pühalt Vaimult. Inkarnatsioon ehk Jumala sündimine inimeseks esitab väljakutse ühele käsule Jumala kümnest käsust. See on pildikeeldu puudutav teine käsk, mille Luther oma katekismusest kõrvaldas (2Ms 20:4-6): "Sa ei tohi enesele teha kuju ega mingisugust pilti sellest, mis on ülal taevas, ega sellest, mis on all maa peal, ega sellest, mis on maa all vees! Sa ei tohi neid kummardada ega neid teenida, sest mina, Issand, sinu Jumal, olen püha vihaga Jumal, kes vanemate süü nuhtleb laste kätte kolmanda ja neljanda põlveni

neile, kes mind vihkavad, aga kes heldust osutab tuhandeile neile, kes mind armastavad ja mu käske peavad!”

Kui Jumal sai Jeesuses inimeseks, siis sai Ta kõikidele nähtavaks. Salm 7 seostub just selle saladusega. Jumal sünnib inimesena ja saadab häbisse kõik ebajumalakujude kummardajad. Inglid taevast näevad, kuidas Jumala Poeg võtab inimkuju ning annavad Talle au. Ka maa peal rõõmustatakse, kui Jumala Poeg sünnib inimesena (Ps 97:8–9): “Siion kuuleb seda ja rõõmustab, ja Juuda tütreid ilutsevad sinu õiglastest kohtuotsustest, Issand. Sest sina, Issand, oled Kõigekõrgem üle kogu ilmamaa, sa oled väga ülendatud üle kõigi jumalate.”

Inkarnatsioon teeb ebajumalad tühjaks. Paulus räägibki selles, kuidas evangeeliumi levik kogu maailmas teeb ebajumalad tühisteks. Kõik pöörduvad teenima ainsat ja õiget Jumalat ning andma au Issandale Jeesusele Kristusele, kes tuleb maailma üle kohut mõistma (1Ts 1:9–10): “Nad ju ise teatavad, kuidas te meid vastu võtsite ning kuidas te olete ebajumalaist pöördunud Jumala poole, teenima elavat ja tõelist Jumalat ning ootama taevast tema Poega Jeesust, kelle ta on surnuist üles äratanud ja kes meid tõmbab välja tulevases vihast.”

Psalm lõpeb kirjeldusega Jumala päeva koitmisest Tema omadele. Ebajumalate kummardamine kõrvaldatakse ning Jumala armu päike paistab õigete peale (Ps 97:10–12): “Teie, kes armastate Issandat, vihake kurja! Tema hoiab oma vagade hingi, ta kisub nad ära õelate käest. *Valgus koidab õigele ja rõõm neile, kes õiglased südamest.* Rõõmustage Issandas, te õiged, ja tänage tema püha nime!”

Jeesuse saabumine kohut mõistma paljastab ebajumalate tühisuse. Seda päeva oodates kristlane näeb vaeva, tehes head oma ligimesele. Uue ajastu saabumisest rääkides kasutab Paulus psalmi kirjeldust hommiku tõusmisest. Kristlane peab hülgama pimeduse maailma ebajumalateenistuse ja jumalatu eluviisi (Rm 13:11–14): “Ja tehke seda, teades aega: käes on tund unest virguda, sest nüüd on meie pääste lähemal kui siis, kui me usklikuks saime. Öö on lõpule jõudmas ja päev on lähedal. Pangem siis maha pimeduse teod,

rõivastugem valguse relvadega! Elagem kombekalt nagu päeva ajal, mitte prassimises ega purjutamises, mitte kiimaluses ega kõlvatuses, mitte riius ega kadeduses, vaid rõivastuge Issanda Jeesuse Kristusega ja ärge tehke ihu eest hoolitsemisest himude rahuldamist!”

Evangeelium Kristusest toob pääste (Ps 98)

Psalm kuulutab Jumala kuningavõimu, sest Temal on vägi, et päästa kogu maailm. Päästesõnum kaigub üle kogu maailma (Ps 98:1-3): “Laulge Issandale uus laul, sest ta on teinud imetegusid: tema parem käsi ja tema püha käsivars on toonud temale võidu! *Issand on andnud teada oma pääste, tema on ilmutanud oma õigust paganate silme ees.* Ta on tuletanud meelde oma heldust ja oma ustavust Iisraeli soo vastu; kõik ilmamaa otsad on näinud meie Jumala päästet.”

Kristlasele on see tunnistus sellest, kuidas Jumal näitab oma pühadust kõigile inimestele, saates evangeeliumi kuulutajad maailma kõigi rahvaste juurde. Pauluse järgi on evangeeliumis vägi anda igale inimesele usk, mille kaudu inimene saab õigeks (Rm 1:16-17): “Sest ma ei häbene evangeeliumi, see on ju Jumala vägi päästeks igäihele, kes usub, juudile esmalt ja siis kreeklasele. Sest Jumala õigus on ilmunud evangeeliumis usust usku, nii nagu on kirjutatud: “Aga õige jääb usust elama.””

Pauluse õigeksmõistuõpetus rajaneb Vana Testamendi tekstidele, milles räägitakse Jumala õigetest tegudest. Heebrea keele tundjana oskas Paulus eristada heebrea verbi põhivormi (*qal*) *tsādaq*, “olla õige” ja selle tuletise (*hifil*) *hitsdiq*, “teha õigeks” vahel, mis võib tähendada ka “saata õigusesse” (nt Tn 12:3) või “kuulutada õigeks” (nt Ps 82:3; Õp 17:15). Pauluse õigeksmõistuõpetuse seisukohalt sisaldab olulisi tekste Jesaja raamat: Js 45:25; 50:8; 53:11. Eriti Jesaja raamatu kohad 50:8 ja 53:11 väljendavad seda, kuidas Jahve tahab rajada õigust. Jesaja 50:8 järgi “Mu õigusemõistja (*matsdiq*) on ligidal.” Õige sulane kannatab ja sureb ja teeb nõnda õigeks paljud (Js 53:11): “Pärast oma hingeava saab ta näha valgust ja rahuldust tunda; oma tarkusega teeb mu õiglane sulane

paljusid õigeks (*jatsdîq larabbiim*), sest ta kannab nende patusüüd." Js 45:25 erineb neist kohtadest sellega, et selles kasutatakse *qal*-verbivormi. Aga ka siin jääb selgeks, mille põhjal "Iisraeli seeme" võib nimetada end õigeks. Üksnes Jahves (*baYhwh*) võib Iisraeli seeme "olla õige" (*jitsdekû*) ning üksnes Temas saab ta "hoobelda" ("ennast ise ülistada", *wejithallû*). Sellega on lugejale arusaadav, kes teeb õigeks: Jumal üksi. Septuagintas on selles kohas kasutatud kreeka verbi *dikaioō*.

Psalmis 51 tunnistab pattulangenu end Jumala ees süüdi. Patune läheneb pühale Jumalale. Jumal osutub täiesti õigeks, nõnda et inimene ei suuda end millegagi õigustada (Ps 51:6): "Et sa oleksid õiglane (*titsdaq, qal-verbivorm*) oma sõnades (mis mõistavad mind süüdi). Septuaginta tõlgib seda kohta *dikaioō*-verbiga, kasutades passiivi: "et sind leitaks olevat õige oma sõnades". Septuaginta teksti tõlgenduses (sarnaselt Rm 3:4 tõlgendusele) tuleb siiski märkida heebrea *qal*-verbi aspekti. Küsimus pole mitte õigekstegemises, vaid õige olemises. Psalmis 51 tunnistab inimene oma pattu ja seda, et Jumal on oma kohtumõistmises õiglane. Temas ei ole valet, kui Ta inimese süüdi mõistab. Inimese ainsaks lootuseks jääb see, et Jumal halastab tema peale ja puhastab ta kõigest patust. Vaid nõnda saab patusel inimesel olla põhjust rõõmustada Jumala õiglusest (Ps 51:16). Patune tunnistab Jumala õiglaseks ja palub andestust, et ta võiks rõõmustada Tema õiglusest.

Martin Luther pidas Jesaja raamatu 53. peatükki kommenteerides teksti seotuks Pauluse õigeksmõistuõpetusega. Ta selgitab: "Ja see on üks meie peamisi väiteid, kui õpetame usust ja kristlikust õigekssaamisest: *Enda tundmise kaudu teeb ta paljusid õigeks*, see tähendab, kõik need, kes südamliku usaldusega ja usuga selle vastu võtavad ja selle peale loodavad, et Kristus on nende patu võtnud enda peale ja selle kõrvaldanud – *nad kõik on seega pühad ja õiged Jumala ees* ning sellise usu kaudu saavad nad osa Tema kannatamise ja ülestõusmise väest." Luther kirjutab, mis on Kristuse õige tundmine: "See tundmine, mis üksnes ei tea jutustada, mida Kristus on teinud, mida isegi kuradid teavad, vaid lisaks usub, et see kõik

on toimunud meie heaks ning **teeb meid õigeks.**" Lutheri järgi pole usk inimese enda oma, vaid Püha Vaimu äratatud usk: "Aga see tundmine ei tule mõistusest ega oma arusaamisest või võimest. Jumala sõna kuulutab küll meile kõigile Issandat Kristust, et Tema on meie pattude ohvriks antud; kui aga Püha Vaim selle juures ei valgusta ja liiguta meie südant, et me võiksime hakata nägema ja usuksime, siis me seda ei mõsta ning süda ei saa sellest lohutust."

Psalm 98 ülistab Jumala headust, kuna Ta tahab päästa kogu maailma evangeeliumi sõna abiga. Rõõm lööb lõkkele muusika ja lauluna (Ps 98:4–6): "Hõisake Issandale, kogu ilmamaa, tõstke hõisates häält ja mängige temale! Mängige Issandale kandle, kandle ja laulude häälega! Trompetite ja pasunate häälega hõisake kuningas Issanda ees!" Ka Athanasios julgustab Marcellinust palvetama psalmi sõnadega, kui see tahab ka teisi juhatada tundma Jumala head tahet Jeesuses.

Kristlane hüüab Issandat appi (Ps 99)

Psalm annab kristlase kohta hea definitsiooni (Ps 99:6): "Mooses ja Aaron on tema preestrite seas ja Saamuel nende hulgas, kes hüüavad appi tema nime. Nad hüüavad Issanda poole ja tema vastab neile." Kristlane hüüab appi Issanda nime. Paulus alustab oma esimest kirja korintlastele, kõnetades kristlasi nõnda (1Kr 1:1–3): "Paulus, Kristuse Jeesuse apostliks kutsutud Jumala tahtmisel, ja vend Soostenes – Korintoses olevale Jumala kogudusele, Kristuses Jeesuses pühitsetuile, kutsutud pühadele ning kõigile neile, kes kõigis paigus *appi hüüavad meie Issanda Jeesuse Kristuse nime, kes on nende ja meie Issand*: Armu teile ja rahu Jumalalt, meie Isalt, ja Issandalt Jeesuselt Kristuselt!"

Kristlase definitsioon "ta hüüab appi Issanda nime" lähtub Joeli tekstist, mis ennustab nelipüha sündmusi (Jl 3:1–5): "Ja pärast seda sünnib, et ma valan oma Vaimu kõige liha peale. Siis teie pojad ja tütreid hakkavad ennustama, teie vanemad uinuvad unenägusid nähes, teie noored mehed näevad nägemusi. Ja neil päevil valan ma oma Vaimu ka sulaste ja teenijate peale. Ma annan tunnustähti

taevas ja maa peal, verd ja tuld ja suitsusambaid. Päike muutub pimedaks ja kuu vereks, enne kui tuleb Issanda päev, suur ja kardetav. Ja sünnib, et *igäüks, kes hüüab appi Issanda nime, pääseb*. Sest Siioni mäel ja Jeruusalemmas on pääste, nii nagu Issand on öelnud; ja pääsenute hulgas on need, keda Issand kutsub.”

Uues Testamendis peetakse Joeli prohvetearingut täitunuks mitte ainult nelipüha sündmustes. Prohvetearingus viidatakse eskatoloogilisele Issanda päevale, kui päike pimeneb, ja päästepäevale, kui Issanda nime appihüüdjad pääseb (Jl 3:4–5). Issanda päev ja päikese pimenemine viitavad Jeesuse surmahetkele (Mk 15:33). Ilmutusraamatu järgi algasid lõpuajad Jeesuse surma ja ülestõusmisega. Tapetud Talle peetakse vääriliseks avama lõpuaja rullraamatut (Ilm 5). Pärast Jeesuse taevaminemist heidetakse saatan maa peale ja algavad lõpuajad (Ilm 12).

Paulus ootas Jeesuse naasmist lähitulevikus. Joeli ennustus oli talle lõpuaja tekst ning ta pingutas misjonitöös, et kutsuda igäüht Jumala pääste osaliseks: “*Igäüks, kes hüüab appi Issanda nime, pääseb*.” Ta võttis oma evangeeliumi Jeesuse ristisurmast kokku Joeli sõnadega (Rm 10:9–13): “*Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on ta üles äratanud surnuist, siis sind päästetakse, sest südamega usutakse õiguseks, suuga aga tunnistatakse päästeks*. Sest Pühakiri ütleb: “*Ükski, kes usub temasse, ei jää häbisse*.” Ei ole ju erinevust juudi ja kreeklase vahel, sest seesama Issand on kõikide Issand, rikas kõikide heaks, kes teda appi hüüavad. Sest igäüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.”

Kristlane saab psalmi lugedes ülistada Jumalat, sest tal on öelda sõnum kogu maailmale. Evangeelium Jeesusest levib kõigi rahvaste juurde ning kutsub inimesi ülistama Issandat (Ps 99:1–3): “*Issand on kuningas! Värisegu rahvad! Ta istub keerubite peal. Vabisegu maa! Issand on suur Siionis ja ta on kõrge üle kõigi rahvaste. Andku nad au sinu suurele ja kardetavale nimele: see on püha!*”

Jeesuse lambad kuulevad Tema häält (Ps 100)

Psalm räägib Jumala lammastest (Ps 100:3): “Teadke, et Issand on Jumal! Tema on meid teinud ja tema omad me oleme, tema rahvas ja tema karjamaa kari.” Jeesus ütles, et Ta on hea karjane, kes on valmis andma oma elu lammaste eest. Sellepärast lambad armastavad Teda ja kuulavad hea meelega Tema häält (Jh 10:1–18): “Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kes ei lähe lambatarasse uksest, vaid ronib üle mujalt, see on varas ja röövel. Aga kes läheb sisse uksest, on lammaste karjane. Temale avab uksehoidja ning lambad kuulevad ta häält, tema hüüab oma lambaid nimepidi ning viib nad välja. Kui ta on kõik omad välja ajanud, käib ta nende ees ning lambad järgnevad talle, sest nad tunnevad tema häält. Aga võõrale nad ei järgne, vaid põgenevad ta juurest, sest nad ei tunne võõraste häält. ... Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, mina olen üks lammaste jaoks. Kõik, kes on tulnud enne mind, on vargad ja röövlid, ja lambad ei ole neid kuulnud. Mina olen üks. Kes iganes läheb sisse minu kaudu, see pääseb ning käib sisse ja välja ning leiab karjamaad. Varas ei tule muu pärast kui varastama ja tapma ja hukkama. Mina olen tulnud, et neil oleks elu, ja oleks seda ülirohkesti. Mina olen hea karjane. Hea karjane annab oma elu lammaste eest. Palgaline aga, kes ei ole karjane ja kelle omad lambad ei ole, kui ta näeb hunti tulemas, jätab lambad maha ja põgeneb – ja hunt kisub neid ja ajab nad laiali –, ta on ju palgaline ega hooli lammastest. Mina olen hea karjane ja tunnen omi ja minu omad tunnevad mind, nõnda nagu Isa tunneb mind ja mina tunnen Isa, ning annan oma elu lammaste eest. Ja mul on veel lambaid, kes ei ole sellest tarast, neidki pean ma juhtima; ja nad kuulevad minu häält ning siis on üks kari ja üks karjane. Isa armastab mind seepärast, et ma annan oma elu, et seda jälle tagasi võtta. Keegi ei võta seda minult, vaid mina ise annan selle omal tahtel. Minul on meelevald seda anda ja minul on meelevald seda jälle võtta. Selle käsu olen ma saanud oma Isalt.”

Kuidas lambaid siis karjatatakse? Jeesus annab selle ülesande apostlitele. Pärast oma ülestõusmist räägib Jeesus Peetrusega, kes on paasapühade ajal Teda kolm korda salanud. Peetrus on kaotanud

enesekindluse, kuid kohtab nüüd andestavat ja armastavat Jeesust. Jeesuse sõnum on kokku võetav armastusega. Üksnes see, kes armastab Jeesus, võib karjatada Tema lambaid. Jeesus küsib Peetruselt kolm korda armastuse kohta. Armastus Jeesuse vastu tekib mitte enesekindlas, vaid purunenud südames. See, kes armastab Jeesust, ei looda mitte enese peale, vaid Jeesuse väele ja jõule, mis seda armastust ülal peab. Oma vastuses viitab Peetrus sellele, et Jeesus tunneb teda ja teab, et Jumala annina on tema südames sündinud usk (Jh 21:15-18): “Kui nad nüüd olid einet võtnud, ütles Jeesus Siimon Peetrusele: “Siimon, Johannese poeg, kas sa armastad mind rohkem kui need?” Peetrus ütles talle: “Jah, Issand, sina tead, et sa oled mulle armas.” Jeesus ütles talle: “Sööda mu talleid!” Tema ütles talle veel teist korda: „Siimon, Johannese poeg, kas sa armastad mind?” Ta vastas talle: “Jah, Issand, sina tead, et sa oled mulle armas.” Jeesus ütles talle: “Hoiu mu lambaid kui karjane!” Tema ütles talle kolmandat korda: “Siimon, Johannese poeg, kas ma olen sulle armas?” Peetrus jäi kurvaks, et Jeesus küsis temalt kolmandat korda: “Kas ma olen sulle armas?” Ja ta ütles temale: “Issand, sina tead kõik, sina tead, et sa oled mulle armas.” Jeesus ütles talle: “Sööda mu lambaid! Tõesti, tõesti, ma ütlen sulle, kui sa olid noor, võotasid sa end ise ning läksid, kuhu sa tahtsid, aga kui sa vanaks saad, siis sa sirutad oma käed välja ja keegi teine võõtab sind ning viib sind, kuhu sa ei taha.”

Johannese evangeeliumi kõne Jeesusest kui lammaste suurest karjast tuleb esile ka Kirjas heebrealastele. Kristlasi kutsutakse üles olema kuulekad oma juhatajatele (Hb 13:7-8): “Pidage meeles oma juhatajaid, kes teile on rääkinud Jumala sõna; pidades silmas nende elukäigu lõppu, võtke eeskujuks nende usk! Jeesus Kristus on seesama eile ja täna ja igavesti!” Samas peatükis räägitakse ka sellest, kes on nende karjaste ülemkarjane (Hb 13:20-21): “Aga rahu Jumal, kes igavese lepingu verega on surnuist üles toonud lammaste suure Karjase, meie Issanda Jeesuse, valmistagu teid kõiges heas tegema tema tahtmist ja saatku korda meie sees, mis on tema silmis

meelepärane, Jeesuse Kristuse läbi, kellele olgu kirkus igavesti! Aamen.”

Jesaja raamatu 53. peatükis räägitakse eksinud lammastest, kelle eest Jeesus Kristus on valmis andma oma elu, nagu sellest räägitakse Johannese evangeeliumi 10. peatükis. Jesaja raamatu 53. peatükk meenutab kristlastele, et lammaste ülemkarjane on valmis ohverdama oma elu lammaste eest. Peetruse kirjas kirjeldatakse Jeesust kristlastele ennastohverdava armastuse eeskujuna (1Pt 2:18–25): “Orjad, alistuge täie aukartusega peremeestele, mitte üksnes headele ja leebetele, vaid ka tujukatele. Sest see on arm, kui keegi südametunnistuse pärast Jumala ees talub viletsust, kannatades süütult. Sest mis kuulsus see on, kui teid süü pärast pekstakse ja teie seda peate taluma? Aga kui te head tehes ja kannatades talute peksu, siis on see arm Jumalalt. Selleks te olete kutsutud, sest ka Kristus kannatas teie eest, jättes teile eeskju, et te käiksite tema jälgedes. *“Tema ei teinud pattu ega leitud pettust tema suust”*; ta ei söimanud vastu, kui teda söimati; ta kannatas ega ähvardanud, vaid jättis kõik selle hoolde, kes mõistab kohut õiglaselt; *ta kandis ise meie patud* oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele; *tema vermete varal te olete saanud terveks*. Teie olite ju “nagu lambad ekslemas”, kuid nüüd te olete pöördunud oma hingede Karjase ja Ülevaataja poole.” Tekst sisaldab arvukaid viiteid Jesaja raamatu 53. peatükile. See tuletab kristlastele meelde psalmi 100 sõnumit. Jumal on hea karjane, kes kannab enda omade eest hoolt (Ps 100:5): “Sest Issand on hea, tema heldus kestab igavesti ja tema ustavus põlvest põlve.”

Jeesus kutsub ustavaid töötegijaid (Ps 101)

Psalm räägib kuningast, kes elab ausalt ja kes tahab anda ülesandeid ustavatele meestele (Ps 101:6–7): “Mu silmad otsivad ustavaid maa peal, et nad elaksid mu juures. Kes käib laimatut teed, see peab olema minu teenija. Ei tohi mu koja keskele astuda see, kes teeb pettust; kes räägib valet, ei jää püsima mu silma ette.” Kristlane näeb siin Jeesust, kes kutsub koguduse ülevaataja ametisse ustavad

teenijad. Jaakobuse kirjas hoiatatakse, et vaimuliku juhi ülesanne ei ole kerge ning sellepärast ei ole see kõigile sobiv (Jk 3:1): “Ärgu püüdku paljud teie seast, mu vennad, saada õpetajaiks! Te teate ju, et meie osaks on teistest karmim kohtuotsus.”

Jeesus andis oma jüngritele ideaali olla teiste teenija (Mk 10:42–45): “Ja Jeesus kutsus nad enese juurde ja ütles neile: “Te teate, et need, keda peetakse rahvaste valitsejateks, peremehetsevad nende üle ja nende suured meelevallatsevad nende kallal. Nõnda ärgu olgu teie seas, vaid kes iganes teie seas tahab saada suureks, olgu teie teenija, ning kes iganes teie seas tahab olla esimene, olgu kõigi sulane, sest ka Inimese Poeg ei ole tulnud, et lasta ennast teenida, vaid et ise teenida ja anda oma elu lunaks paljude eest!”” Koguduses peab kehtima kord, et üksnes teenija võib saada võimu. Seda võib usaldada üksnes sellele pühendub Jumala kogudust Jumala sõnaga teenima.

Vaimulik juht ei ole koguduse keskel isand ega hidalgo, vaid karja eeskujuks, näidates Kristuse teenivat ja ennastohverdavat meelsust (1Pt 5:2–4): “Hoidke teile hoida antud Jumala karja, mitte sunni pärast, vaid vabatahtlikult Jumala meele järgi, mitte häbiväärses kasuahnuses, vaid andunult, mitte nagu isandad liisuosa üle, vaid olles karjale eeskujuks. Ning siis kui Ülemkarjane saab avalikuks, võite te võtta vastu kirkuse närtsimatu pärja.” Psalmis tuletatakse meelde koguduse juhti (Ps 101:5): “Kes salaja laimab oma ligimest, selle ma hävitan; kel ülbed silmad ja hooplev süda, seda ma ei talu.” Kui vaimulik juht näitab Jeesuse üleskutset järgides teenimises eeskujuna, siis äratav see teistes vabatahtlikku teenimisvalmidust. Kui Kristuse koguduses esineb sellist vabatahtlikku tegevust, siis Paulus õpetas koguduseliikmeid seda tänu ja kuulekusega vastu võtma. Jumala armu tööle pühendunu panust tuleb hinnata, sest ta teenib armastusega teisi ja sellepärast tuleb talle usaldada võim (1Kr 16:15–16): “Aga ma palun teid, vennad: te teate Stefanase peret, et see pere oli Ahhaias esimene pöörduma Kristuse poole. Nemad on pühendunud pühade abistamisele. Alistuge teiegi niisugustele ja kõigile, kes aitavad kaasa ja näevad vaeva.”

Vaimulik juhtimisamet ei piirdu üksnes jutluseametiga, vaid ka koguduse keskel sünnib usukuulekusele rajanevat vabatahtlikku tegevust, mis viitab koguduse juurdumisele Jumala sõna tões. Sellisele tegevusele annab Jumala sõnale pühendunud jutluseamet Jumala õnnistuse ning kogudusel tuleb seda aktiivselt toetada.

Psalmi järgi tuleb koguduse juhil püsida Jumala sõna tões ja vahendada seda ustavalt koguduseliikmetele (Ps 101:7): "Ei tohi mu koja keskele astuda see, kes teeb pettust; kes räägib valet, ei jää püsima mu silma ette." Malakia raamatus määratletakse preestri ülesandeid nõnda, et ta on Issand Seebaoti saadik (Ml 2:7): "Jah, preestri huuled talletavad tarkust ja tema suust otsitakse õpetust, sest tema on vägede Issanda käskjalg." Pauluse hüvastijätukõne Efesose koguduse vanematele Mileetoses hoiatab valeõpetajate eest, kes tulevad kogudust lõhkuma (Ap 20:28-35): "Pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaks Püha Vaim on teid pannud, et te karjastena hoiaksite Jumala kogudust, mille ta on saanud iseenese vere läbi. Mina tean, et pärast minu äraminekut tulevad teie sekka julmad hundid, kes karja ei säästa, ja teie eneste seast tõusevad mehed, kes moonutavad tõde, et vedada jüngreid eneste järele. Seepärast valvake ja pidage meeles, et ma kolm aastat, ööd ja päevad, ei ole lakanud pisarsilmil igäuhte manitsemast. Ja nüüd annan ma teid Jumala ja tema armusõna hooleks; temal on vägi teid üles ehitada ja anda teile pärand kõigi pühitsetute seas. Kellegi hõbedat ega kulda ega riideid ei ole ma himustanud. Te teate ise, et nende kätega olen ma teeninud endale ja oma kaaslastele seda, mis tarvilik. Ma olen teile kõigiti näidanud, et nõnda vaeva nähes tuleb hoolt kanda nõrkade eest, pidades meeles Issanda Jeesuse sõnu, mis ta on öelnud: "Õndsam on anda kui võtta!"

Paulus jättis koguduse Jumala ja Tema armu hoolde. Sõnal on vägi ehitada üles kogudust. Kui Jumala sõna unustatakse või kui seda koguduses hoolsalt ei uurita, siis võib kogudus jääda kiskuvate huntide ehk valeõpetajate kätte. Oma apostellikus tegevuses tuli Paulusel vahetevahel kibedusega kogeda, kuidas tema rajatud kogudus oli jäänud valeõpetajate püünisesse (Gl 1:6-10): "Ma imestan, et teie nii ruttu pöördute ära temast, kes teid Kristuse armu kaudu on kutsunud, mingi teistsuguse evangeeliumi poole. Mingit

teist evangeeliumi ei ole, on vaid mõningaid, kes teid segadusse ajavad ja tahavad Kristuse evangeeliumi pahupidi pöörata. Aga kui ka meie ise või ingel taevast kuulutaks mingit evangeeliumi selle asemel, mida meie oleme teile kuulutanud – see olgu neetud! Nagu me oleme teile juba ütelnud ja praegu ma ütlen jälle: Kui keegi kuulutab teile mingit evangeeliumi selle asemel, mis te olete vastu võtnud – see olgu neetud! Kas ma nüüd otsin toetust inimestelt või Jumalalt? Kas ma püüan meeldida inimestele? Sest kui ma veel tahaksin meeldida inimestele, siis ma ei oleks Kristuse sulane.”

Vaimulik juht on sõltuv Jumala sõnast. Kõige olulisema, evangeeliumi ja selle tõe puhul ei saa teha ühtki järeleandmist. Jumala evangeeliumil on vägi, millega Jumal Püha Vaimu kaudu äratav inimestes usku (Rm 1:16–17). Püha Vaim sunnib vaimulikku juhti püsima selles, mille Jumal oma sõnas on andnud. Edasi tuleb anda Jumala sõna, mitte oma mõtteid (1Kr 9:16): “Sest kui ma evangeeliumi kuulutan, ei saa ma sellega kiidelda, kuna see kohustus on pandud mu peale, ja häda mulle, kui ma evangeeliumi ei kuuluta!”

Jumala sõna esiplaanil hoidmine võib tuua kaasa raskusi, aga tagakiusust ja pilkamisest hoolimata julgustab Püha Vaim sõnakuulutajat olema oma ülesandele ustav. Kristlastest sõnakuulutajatele on eeskujuks prohvet Jeremija (Jr 20:7–10): “Sa valmistasid mulle pettumuse, Issand, ja ma olen pettunud; sa oled minust tugevam ja võitsid. Ma olen iga päev olnud naeruks, kõik pilkavad mind. Sest iga kord, kui ma räägin, pean ma kisendama. Ma hüüan: “Vägivald ja rüüstamine!” Sest Issanda sõna on saanud mulle igapäevaseks teotuseks ja pilkeks. Aga kui ma mõtlesin: Ma ei taha enam mõelda tema peale ega rääkida tema nimel, siis oli mu südames nagu põletav tuli, suletud mu luudesse-liikmetesse. Ma nägin vaeva, et seda taluda, aga ma ei suutnud. Sest ma olen kuulnud paljude laimu, ähvardust kõikjal: “Andke üles! Anname ta üles!” Kõik mu sõbrad luuravad mu vääratust: Vahest ta laseb ennast tüssata, et saaksime teda võita ja temale kätte tasuda.”

Kristlastel tuleb palvetada sõnakuulutajate eest, sest nende kaudu tahab Jumal teha kogudusele head ning seda üles ehitada.

Jumala Poeg kannab viletsate eest hoolet (Ps 102)

Kirja heebrealastele järgi räägivad Psalmi 102 salmid 26–28 Jumala Pojast (Hb 1:10–12): “Sina, Issand, oled alguses rajanud maa ja taevad on su kätetöö. Need hävivad, aga sina jääd seisma, kõik nad kuluvad nagu kuub ja sa keerad nad kokku just nagu rõiva, nagu kuue, ja nad muudetakse. Aga sina oled ikka seesama ja sinu aastad ei lõpe.” Kirja alguses kinnitati, et Jumal on oma Poja läbi loonud maailma (Hb 1:1–4): “Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi ta on ka maailmad teinud, kes, olles tema kirkuse kiirgus ja tema olemuse kaju ning kandes kõiksust oma väe sõnaga, on pärast seda, kui ta oli täide viinud pattudest puhastamise, istunud Ausuuruse paremale käele kõrgeimas taevas ning saanud ülemaks inglitest, kuivõrd ta on pärinud neist ülevama nime.”

Küllap sobib psalmi sõnum Jumalast, Issandast, kes on loonud taeva ja maa, hästi kirjeldama Jumala Poja võimu. Teine koht kirjast heebrealastele, milles võib näha psalmi mõju, on kirja lõpus (Hb 13:8): “Jeesus Kristus on seesama eile ja täna ja igavesti!” Sama öeldakse Jumala kohta (Ps 102:28): “Aga sina oled seesama ja sinu aastad ei lõpe.”

Psalm räägib Jumalast, kes kannab hoolet viletsa ja armetu eest. Psalmi pealkirjaks on “hädalise palve, kui ta on minestamas ja valab oma kaebuse Issanda ette.” See algab ohkega (Ps 102:2–3): “Issand, kuule mu palvet, ja mu appihüüd tulgu su ette! Ära pane oma palet varjule minu eest, kui mul on kitsas käes! Pööra oma kõrv mu poole! Päeval, mil ma hüüan, tötta mulle vastama!” Psalmis väljendatakse korduvalt veendumust, et suur Jumal ei lükka tagasi neid enda omasid, kes on ahistuses (Ps 102:13–19): “Aga sina, Issand, istud aujärjel igavesti ja sinu mälestus kestab põlvest põlve. Küll sa tõused

ja halastad Siioni peale, sest aeg on käes temale armu anda, paras aeg on juba kätte jõudnud. Sest sinu sulastele meeldivad tema kivid ja nad haletsevad tema põrmu. Siis paganad hakkavad kartma Issanda nime ja kõik ilmamaa kuningad sinu au. Sest kui Issand on üles ehitanud Siioni, siis ilmub ta oma auhiilguses. Ta on kaldunud nende palve poole, kes on tehtud puupaljaks, ega ole põlanud nende palvet. Pandagu see kirja tulevase põlve rahva jaoks; siis rahvas, kes luuakse, kiidab Issandat.” Psalmi kirjutaja mõistab, et ta ei saa tingimata abi oma eluajal. Siion ehk kogudus elab katsumuste ajal ning sellepärast on pilk suunatud tulevikku. Tuleb uus põlvkond ning sellepärast on oluline vajutada mällu Jumala headus ja Tema sõna püsivus.

Jumal kannab oma rahva eest hoolt ja jälgib, et see viimaks pääseks (Ps 102:20–23): “Ta on vaadanud oma pühast kõrgusest, Issand on taevast vaadanud ilmamaad, et kuulda vangide ägamist ja vabastada surmalapsed, et Siionis kuulutataks Issanda nime ja Jeruusalemmas tema kiitust, kui kõik rahvad ja riigid kogutakse kokku teenima Issandat.” Psalmi lõpus räägitakse tulevikku pööratud ususilmadest. Kui mitte Issanda sulased, siis nende lapsed saavad abi (Ps 102:28–29): “Aga sina oled seesama ja sinu aastad ei lõpe. Su sulaste lapsed leiavad eluaseme ja nende sugu on kinnitatud sinu ees.”

Kirjas heebrealastele kutsutakse kristlasi üles lootma Jumala armule, ehkki ees võivad olla rasked ajad. Jumal kannab enda omade eest hoolt, sest tee taevasesse pühimasse paika on avatud Jeesuse Kristuse täiusliku ohvriga (Hb 10:19–24): “Vennad, et meil on siis Jeesuse vere varal julgus sisse minna kõige pühimasse paika – selle tee on ta avanud meile uuena ja elavana vahevaiba, see on oma ihu kaudu – ja et meil on suur preester Jumala koja üle, siis mingem Jumala ette siira südamega usukülluses, olles südame poolest piserdamisega puhastatud kurjast südametunnistusest ja ihu poolest pestud puhta veega! Pidagem vankumatult kinni lootuse tunnistusest, sest ustav on, kes seda on töötanud. Ja mõtelgem

üksteisele, kuidas üksteist virgutada armastusele ja headele tegudele.”

Psalm kutsub kristlasi üles lootma Jumalale ja Tema sõnale. Rasketel aegadel võib kristlane uskudes vahendada Jumala sõna järgmistele põlvkondadele, sest nemad saavad näha Jumala abi.

Issand võtab vastu kadunud lapse (Ps 103)

Psalm räägib liigutavalt Jumala andeksandmisest (Ps 104:11–14): “Sest otsekui taevas on maast kõrgel, nõnda on tema heldus võimas nende vastu, kes teda kardavad. Nii kaugel kui ida on läänest, nii kaugele viib ta meist meie üleastumised. Otsekui isa halastab laste peale, nõnda halastab Issand nende peale, kes teda kardavad. Sest ta teab, millist tegu me oleme; tal on meeles, et oleme põrm.”

Isa halastav armastus tuleb kindlalt esile Jeesuse tähendamissõnas kadunud pojast. Jeesus jutustas võrdumi olukorras, kus kritiseeriti Tema suhtumist patustesse inimestesse (Lk 15:1–2): “Aga kõik tõlnerid ja patused lähenesid Jeesusele teda kuulama. Ja variserid ja kirjatundjad nurisesid, öeldes: “Tema võtab vastu patuseid ja sööb koos nendega!””

Jeesuse võrdum räägib sellest, kuidas Jumal Temas kohtab patuseid inimesi. Jeesus on nagu isa, kes on valmis pöörduva patuse vastu võtma. Esimestel sajanditel vaieldi kirikus tuliselt selle üle, kas ristitud kristlane saab pärast usust taganemist naasta koguduse osadusse. Algkiriku ajal oli kiriku tagakiusamine tavaline, ehkki sageli piirdus see vaid teatud piirkonnaga. Olid mõned suuremad Rooma riigivõimu korraldatud tagakiusamised ja siis paljud kristlased taganesid oma usust. Kristlane võis hakata taas armastama selle maailma elukorraldust ja himusid. Ristimist peeti otsustavaks sündmuseks, milles inimene astus pimeduse meelevallast Jumala kuningriiki (1Kr 6:9–11). Põletavaks osutus küsimus, mis sai nendest kristlastest, kes taganesid usust ja läksid tagasi maailma. Kas neil oli võimalik tulla tagasi? Uues Testamendis on mõned usust taganemise probleemi käsitlevad kohad. Tekstid

tunduvad ütlevat sellest, et pärast taganemist ei ole võimalik naasta osadusse elava Jumalaga.

Esimene tekst on Hb 6:4–6: “On ju võimatu neid, kes kord on olnud valgustatud, kes on maitsnud taevast andi ja saanud osa Pühast Vaimust, kes on kogenud Jumala head sõna ja tulevase ajastu vägesid ning ometi ära taganenud – neid on võimatu uuendada jälle meelearanduseks, sest et nad iseendi kahjuks löövad Jumala Poja risti ja teevad ta naeruks.”

Väljendid “olnud valgustatud” (pimedusest) ja “saanud osa Pühast Vaimust” on kasutatud kristliku ristimise vaimulike andide kohta. “Maitsnud taevast andi” viitab armulauale, millest ristitu võib osa saada. Ristimiseks valmistuja läbis eksortsismi (st temast aeti välja kurjad vaimud), mille tagajärjel ta “sai kogeda tulevase ajastu vägesid”, kui selle maailma vürsti meelevald tema üle murti. “Jumala hea sõna kogemist” on lihtne seostada ristimisõpilase saadud õpetusega. Kui ristitu loobub saadud andidest, siis “ta lööb Jumala Poja risti ja teeb Ta naeruks”. Kirja heebrealastele autor ei pea väljendiga silmas sedasama, mida Paulus, kelle järgi kristlane liidetakse ristimises Kristuse surmaga, lüüakse koos Temaga risti. Väljend tähendab seda, et Jeesuse hüljanud ristitu annab oma Lunastaja teistele naeruks. Taganenud kristlane tunnistab, et Jeesus ei olnudki võimeline teda kuradi kütkeist Jumala lapse vabadusse vabastama. Oma eluga ajab ta Kristuse otsekui *via dolorosa*’le, kus Teda pilgatakse ja häbistatakse.

Teine tekst on samuti kirjast heebrealastele (Hb 10:22–27): “Siis mingem Jumala ette siira südamega usukülluses, olles südame poolest piserdamisega puhastatud kurjast südametunnistusest ja ihu poolest pestud puhta veega! Pidagem vankumatult kinni lootuse tunnistusest, sest ustav on, kes seda on töötanud. Ja mõtelgem üksteisele, kuidas üksteist virgutada armastusele ja headele tegudele. Ärgem jätkem unarusse oma koguduse kooskäimist, nõnda nagu mõnel on kombeks, vaid julgustagem selleks üksteist – ja seda enam, mida rohkem te näete seda päeva lähenevat. Sest kui me tahtlikult teeme pattu pärast seda, kui oleme õppinud tundma

tõde, siis ei ole enam ohvrit pattude eest, vaid ainult mingi hirmus kohtu ootamine ja äge tuli, mis neelab vastased.” Tekstis viidatakse Hesekieli ennustuse (Hs 36:25–27) veega piserdamisele. Ristitul tuleb jääda oma usu tunnistamise juurde. Ristimisaktis väljendab kristlane avalikult oma usku Isasse ja Pojasse ja Pühasse Vaimusse. Ristimiseks valmistuja harjutas heade tegude tegemist. Õhutus “armastuseks ja headeks tegudeks” puudutab seega ristitud kristlasi. Ristitu võis osaleda koguduse koosviibimistel, kus pühitseti armulauda. Kirja heebrealastele järgi ei saanud neid koosviibimisi jätta hooletusse. Oli oht, et kristlane armus uuesti maailma ja selle himudesse ning hakkas elama patus. Kirjutaja sõnul ei olnud siis enam ohvrit tema pattude lepitamiseks.

Kolmas Uue Testamendi tekst, mis räägib ristimisjärgse taganemise lõplikkusest on 2Pt 2:17–22: “Need on veeta allikad, marust aetavad udupilved, neile on määratud pilkane pimedus. Sest rääkides tühiseid ja õõnsaid sõnu, ahvatlevad nad kõlvatute lihahimudega neid, kes hiljuti on jõudnud ära põgeneda eksituses elavate seast, kes, töötades teistele vabadust, on ise kaduvuse orjad; sest kellele on keegi alistatud, selle orjaks ta on saanud. Kui nad on kord ära põgenenud maailma saastast meie Issanda ja Päästja Jeesuse Kristuse tunnetuse kaudu, pärast aga jälle vajuvad sellesse saasta ja jäävad alla, siis on ju nende viimane lugu halvem kui esimene. Sest neile oleks olnud parem, et õiguse tee oleks neile jäänud tundmata, kui et seda äratundnuna pöörata selg nende kätte antud pühale käsule. Nendele on tulnud kätte see, mida tõeline vanasõna ütleb: “Koer pöördub tagasi oma okse juurde” ja “Pestud emis läheb porisse püherdama”. Ka selles tekstis tuleb selgelt esile ristimises toimuv radikaalne muutus: eksleja kutsutakse hukkuvast maailmast tundma oma Lunastajat ja käima õiguse teel. Valelikud õpetajad lubavad vale vabadust, olles ise “kaduvuse orjad”. Valeõpetajaid kirjeldatakse kui “veeta allikaid” või “udupilvi”, mis ei anna vett. Valeõpetajate pakutav vesi ei meenuta ristimise suuri ande, vaid seda ammutatakse selle maailma katkistest kaevudest, nagu seda ütleb Jeremija 2:13: “Sest mu rahvas on teinud kahekordse süüteo: minu, elava vee allika, jätsid nad maha, et raiuda enestele kaevusid, pragulisi kaevusid, mis ei pea vett.”

Neljas tekst on 1Jh 5:16-17: "Kui keegi näeb oma venda tegevat pattu, mis ei ole surmaks, siis ta palugu, ja Jumal annab talle elu, neile, kes ei tee pattu surmaks. On pattu, mis on surmaks: selle kohta ma ei ütle, et tal tuleks paluda. Kõik ülekohtus on patt, aga on pattu, mis ei ole surmaks." Esimeses Johannese kirjas on kesksel kohal ristimisteoloogia (1Jh 5:6-8): "Tema on see, kes tuli vee ja verega - Jeesus Kristus. Ta ei tulnud üksnes veega, vaid vee ja verega, ja Vaim on selle tunnistajaks, sest Vaim on tõde. Jah, tunnistajaid on kolm: Vaim, vesi ja veri, ja need kolm on üks." Varajaste kirikuisade õpetuses kasutati seda teksti tunnistusena sellest, et ristimisvesi kingib kristlasele Jumala armu. Johannese kirjas käsitletakse ristimisele järgneva kristliku elu tähendust. Kristlane ei saa tahtlikult hakata elama patust. See ei tähenda mitte pattude puudumist, vaid seda, et kristlane Jumala armu abiga võitleb patu vastu. Aus kristlane tunnistab oma patte ja on valmis need üles tunnistama (1Jh 1:8-10): "Kui me ütleme: "Meil ei ole pattu", siis me petame iseendid ja tõde ei ole meis. Kui me oma patud tunnistame, on tema ustav ja õige, nõnda et ta annab andeks meie patud ja puhastab meid kogu ülekohtust. Kui me ütleme: "Meie ei ole patustanud", siis me teeme tema valetajaks ja tema sõna ei ole meis."

Eespool tsiteeritud Uue Testamendi kohad kirjeldavad hästi algkiriku teoloogiat, mille kohaselt kristlane ei pärast usust taganemist naasta kristliku koguduse osadusse, kui ta oli hakanud taas armastama selle maailma eluviisi või tagakiusamise ajal hirmu pärast loobunud koguduse osadusest ja salanud Lunastaja. Siiski ei ole Uue Testamendi tekstid teise meelearanduse suhtes ühekülgsest tõrjuvad. Tähendamissõnas kadunud pojast saab poeg naasta oma isa juurde (Lk 15). Jeesuse tähendamissõna ning mitmed teised piiblitekstid avasid kristlikele teoloogidele uue aspekti ristimisjärgsele meelearandusele. Psalm 103 on otsekui kommentaar kadunud poja naasmisele Isa juurde. Jumalal on palju andestust ning Ta võtab eksinud lapse tagasi oma osadusse (Ps 103:3-5): "Tema annab andeks kõik su ülekohtu, tema parandab kõik

su tõved. Tema lunastab su elu hukatusest ja ehib sind helduse ja halastusega nagu pärjaga. Tema täidab su suu heaga, et su iga saab uueks nagu kotkal.” Psalmis ülistatakse Jumala suurt armu, mis muudab patuse inimese elu. Ta saab alustada uut elu koos Jumalaga (Ps 103:8–10): “Halastaja ja armuline on Issand, pikameelne ja rikas heldusest. Tema ei riidle lõpmata ega pea igavesti viha. Tema ei tee meile meie pattu mööda ega tasu meile kätte meie pahategusid mööda.”

Siiski ei anna Psalm 103 kristlasele võimalust naasta Jumala armusse ja püsida samal ajal patus. Tagasitulek Jumala juurde tähendab naasmist ristimise armusse, kus patt jäetakse maha ja pilk pööratakse Kristuse ja Tema õpetuste poole (Ps 103:15–18): “Inimese elupäevad on nagu rohi: ta õitseb nõnda nagu õieke väljal; kui tuul temast üle käib, ei ole teda ja tema ase ei tunne teda enam. Aga Issanda heldus on igavesest igavesti nendele, kes teda kardavad, ja tema õigus jääb laste lastele, neile, kes peavad tema lepingut ja mõtlevad tema korraldustele, et teha nende järgi.”

Psalm lõpeb Jumala ülistamisega. Selles osalevad kõik taeva inglid (Ps 103:19–22): “Issand on oma aujärje kinnitanud taevasse, tema kuningriik valitseb kõiki. Kiitke Issandat, tema inglid, teie, vägevad sangarid, kes täidate tema käsk, kuuldes tema sõna häält! Kiitke Issandat, kõik tema väehulgad, tema teenijad, kes teete tema tahtmist! Kiitke Issandat, kõik tema tööd kõigis tema valitsuse paigus! Kiida, mu hing, Issandat!” Psalmi sõnad tuletavad kristlasele meelde jumalateenistust, milles taevainglid ühinevad tänulauluga sellest, et Jumala Poeg on tulnud päästma kõiki patuseid ning katab enda omale armulaua piduroa. Seega saab patune inimene naasta armulauaosadusse. Salmid tuletavad kristlasele meelde Jeesuse sõnu (Lk 15:10): “Nõnda, ma ütlen teile, tõuseb rõõm Jumala inglite ees ühe patuse pärast, kes meelt parandab.”

Kristus, kõigeväeline Looja (Ps 104)

Psalm räägib Jumala suurusest Loojana. Jumal mitte üksnes ei ole loonud maailma, vaid peab elu jätkuvalt üleval. Uus Testament annab psalmile selle tähenduse, et Jeesus Kristus on Looja ja elu ülalpidaja. Oleme juba mitmel korral märkinud, kuidas Õpetussõnade järgi (Õp 8:22–31) osales Jumala Poeg loomises. Sellele viitab kirja heebrealastele algus (Hb 1:1–3). Samas peatükis kasutatakse ka Psalmi 104, kirjeldades Jumala inglaid, kes saavad vaadata Jumala Poja enneolemist (pre-eksistentsi) enne tulemist maailma (Hb 1:5–14): “Sest missugusele inglile on Jumal kunagi öelnud: „Sina oled mu Poeg, täna ma sünnitasin sinu.”? [Ps 2:7] Ja veel: „Mina olen temale Isaks ja tema saab minule Pojaks!”? [2Sm 7:14; 1Aj 17:13] Aga kui ta toob oma esmasündinu maa peale, siis ta ütleb: „Ka kõik Jumala inglid kummardagu teda!” [5Ms 32:43; Ps 97:7] Inglite kohta ta ütleb küll: „Ta teeb oma inglid tuulteks ja oma teenijad tuleleegiks.” [Ps 104:4] Aga Pojale ta ütleb: „Sinu troon, Jumal, seisab igavesest ajast igavesti ja õiglus on su kuningakepp. Sa oled armastanud õigust ja vihanud ülekohtu, seepärast on Jumal, sinu Jumal sind võidnud rõõmuõliga enam kui su kaaslasid.” [Ps 45:7–8] Ja: „Sina, Issand, oled alguses rajanud maa ja taevad on su kätetöö. Need hävivad, aga sina jääd seisma, kõik nad kuluvad nagu kuub ja sa keerad nad kokku just nagu rõiva, nagu kuue, ja nad muudetakse. Aga sina oled ikka seesama ja sinu aastad ei lõpe.” [Ps 102:26–28] Või missugusele inglile on ta kunagi öelnud: „Istu mu paremale käele, kuni ma panen su vaenlased su jalajäriks!”? [Ps 110:1] Eks nad kõik ole vaid teenijad vaimud, läkitatud abistama neid, kes ükskord pärivad pääste?”

Kirjutaja tsiteerib ridamisi Vana Testamendi tekste, näidates, et Jumala Poeg on kõrgem inglitest. Inglid on teenijad vaimud, kelle ülesanne on eelkõige kanda hoolt nende eest, kes usuvad Jeesusesse Kristusesse kui Jumala Pojasse. Kirja kirjutaja märgib, et Jumala Poeg ei saa olla ingel ning ükski ingel ei või asuda Jumala Poja kohale. Jumala Poeg tahab päästa inimesed ja teha nad Aabrahami

lasteks (Hb 2:14–18): “Et nüüd lapsed on liha ja vere osalised, siis on ka Jeesus ise otse samal viisil liha ja vere omaks võtnud, et ta surma kaudu kõrvaldaks selle, kellel on võimetus surma üle – see tähendab kuradi –, ja vabastaks need, kes surma kartes olid kogu eluaja orjapõlves. Sest ega ta ometi hoolitse inglite eest, vaid ta hoolitseb Aabrahami soo eest! Seepärast ta pidigi kõiges saama vendade sarnaseks, et temast saaks halastav ja ustav ülempreester Jumala ees rahva pattude lepitamiseks. Sest seetõttu, et ta ise on kannatanud kiusatuna, võib ta aidata neid, keda kiusatakse.”

Teisalt räägib psalm Jeesuse meelevallast viia maa peal ellu oma päästeplaan. Ristimis- ja misjonikäsus ütleb Jeesus, et Temal on kogu meelevald taevas ja maa peal. Tema juhitud misjonitöö ulatub kogu maailma. Psalm viitab Jeesuse loodud vaimulikule elule maailmas (Ps 104:27–30): „Kõik nad ootavad sind, et sa neile annaksid nende toidu omal ajal. Sa annad neile, ja nad korjavad kokku; sina avad oma käe, ja nende kõhud saavad täis head. Sa peidad oma palge, ja nad ehmuvad; sa võtad ära nende hingeõhu, nad heidavad hinge ning pöörduvad tagasi põrmu. *Sa läkitad välja oma vaimu, ja nad luuakse, ja sina uuendad maa näo.*“ Tegemist pole mitte materiaalse leivaga, vaid tõelise elu leivaga, mida süües kristlane elab igavesti (Jh 6:35): “Jeesus ütles neile: „Mina olen eluleib. Kes minu juurde tuleb, see ei nälgi iialgi, ja kes minusse usub, see ei janune enam iialgi.”

Psalmi sõnakasutus on taustaks ka Jeesuse võrdumile sinepiseemnest (Mk 4:30–32): “Ja Jeesus ütles: „Millega võiksime võrrelda Jumala riiki või millise tähendamissõnaga teda kujutaksime? Sinepiivakesega, mis on, kui see külvatakse maha, väiksem kõigist seemneist maa peal. Ent kui see on külvatud, siis see sirgub ja kasvab suuremaks kõigist taimedest aias ja ajab suured oksad, nii et *taeva linnud võivad teha pesa selle varjus.*“ Psalmis kirjeldatakse Jumala õnnistust, mis katab kogu loodut. Salm 12 räägib lindudest, kes saavad siristada puuokste vahel veeoja ääres: „*Taeva linnud asuvad elama nende äärde, okste vahel nad teevad häält.*“

Luther võttis oma katekismusesse söögipalve Psalmidest 104 ja 145. Meie Isa palves palutakse „igapäevast (*epiousion*) leiba“. Kreeka sõna

epiousion on keeruline tõlkida ning selle tähenduseks on peetud „igapäevast“ või „homset“ leiba. Kirikuisa Hieronymus kirjutab Matteuse evangeeliumi kommentaaris, et ta on leidnud heebreakeelsest evangeeliumist tõlkevaste *mahar*, mis tähendab „homse päeva“ leiba. Hieronymuse järgi on tegemist üleloomuliku leivaga, mida kristlased saavad süüa ükskord Jumala juures taevas, aga siin, armu ajal, saavad nad sellest juba osa armulauas.

Psalm õpetab kristlasi lootma kindlalt Jumala abile ja paluma Temalt vaimulikke ja ajalikke ande. Jumal on rikas andja ja vastab hea meelega enda omade palvetele.

Jeesuse pisuke karjake võidab (Ps 105)

Jeesus õpetas enda omadele, et nad ei pea kandma hoolt mingite maapealsete asjade eest. Nad saavad kord enda omaks taevase kuningriigi (Lk 12:22-34): „Aga Jeesus ütles jüngritele: „Seepärast ma ütlen teile, ärge muretsege elu pärast, mida süüa, ega ihu pärast, millega rõivastuda, sest elu on enam kui toidus ja ihu enam kui rõivas. Vaadake kaarnaid – nad ei külva ega lõika, neil ei ole varakambrit ega aita, ning Jumal toidab neid. Kui palju enamat väärt olete teie lindudest! Aga kes teie seast suudab muretsemisega oma elueale küünra lisada? Kui te nüüd kõige vähematki ei suuda, mis te siis muu pärast muretsete? Vaadake lilli, kuidas nad ei ketra ega koo, aga ma ütlen teile, isegi Saalomon kogu oma hiilguses ei olnud nõnda ehitud kui igäiks neist. Kui aga Jumal nõnda rüütab väljal rohtu, mis täna on ja homme visatakse ahju, kui palju enam teid, te nõdrausulised! Ja teiegi ärge küsige, mida süüa või mida juua, ja ärge olge kärsitud, sest kõike seda taotlevad maailma rahvad. Teie Isa ju teab, et te seda vajate. Pigem otsige tema kuningriiki, siis antakse kõik see teile pealegi! *Ära karda, sa pisike karjake, sest teie Isal on hea meel anda teile kuningriik!* Müüge ära, mis teil on, ja andke see almusteks! Tehke enesele kulumatud kukrud ja muretsege enesele kahanematu aare taevas, kuhu varas ei saa ligi ja kus koi pole rikkumas, sest kus on teie aare, seal on ka teie süda.“

Psalm 105 selgitab neid Jeesuse sõnu suurepäraselt. Psalm käib läbi Iisraeli ajaloo ja näitab, kuidas Jumal on väeliseltnud olnud ligi kõikidel aegadel. Ta on päästnud enda omad, ehkki nad on sageli olnud nõrgad ja jõetud maailma tohututes poliitilistes keeristes või oma isiklikes raskustes. Jumal kaitses patriarhe, Aabrahami ja Iisakit ja Jaakobit ja nende perekondi, kui nad rändasid ühest paigast teise (Ps 105:12–15): „Neid oli väike hulgake ja nad olid seal ainult pisut aega ning võõrastena elanud. Ja nad rändasid rahva juurest rahva juurde, ühest riigist teise rahva juurde. Tema ei lasknud ühtegi inimest neile liiga teha ja ta nuhtles nende pärast kuningaid: „Minu võituid ärge puudutage ja ärge tehke kurja minu prohvetitele!”

Joosep saadeti Egiptusesse orjaks, et Jumal saaks tema kaudu hoida elus palju iisraellasi. Joosepil oli Egiptuses mitmesuguseid katsumusi, aga Jumal päästis ta (Ps 105:21–22): „Ta pani tema isandaks oma koja üle ja kogu oma omandi valitsejaks, nõnda et ta oma tahtmist mööda võis sundida tema vürste ja õpetada tarkust tema vanemaile.” Joosep sai armu mõista Jumala häid plaane. Oma kartlikele vendadele ütleb ta pärast oma isa Jaakobi surma (1Ms 50:19–21): „Aga Joosep vastas neile: „Ärge kartke! Kas mina olen Jumala asemik? Te mõtlesite küll mu vastu kurja, aga Jumal pööras selle heaks, et teha, mis tänapäeval ongi tehtud: hoida palju rahvast elus. Ja nüüd ärge kartke, mina toidan teid ja teie väeteid lapsi!” Ja ta trööstis ning rahustas neid.”

Jumal kaitses oma rahvast ka Egiptuses. See sattus kitsikusse, aga Jumal päästis ta, tehes Egiptuses suuri tunnustähti. Sellele järgnes kõrberännak, mille ajal Jumal kandis oma rahva eest hoolt. Egiptusest põgenemine ja kõrberännak on eelkujuks kõikidele Jumala hilisematele suurtele tegudele nagu rahva pääsemisele Paabeli vangipõlvest (Js 40–66) või kristlaste pääsemisele patu orjusest (1Kr 10).

Jumala suured teod lõpevad psalmis üleskutsega (Ps 105:45): „Et nad peaksid tema määrusi ja hoiaksid tema Seadust. Halleluuja!” Paulus kuulutab evangeeliumi just nii nagu psalmis õpetatakse. Üleskutse elada Jumala tahte kohaselt põhineb Jumala päästeplaanile Jeesuses. See teoloogia on eriti olnud esil ristimisõpetuses. Kristlane võttis ristimises vastu Jumala

andeksandmise anni. Ta on ristimisbasseinis puhtaks pestud ja väljunud sealt puhtana. Sellepärast võib kristlast kutsuda üles elama Jumala tahte kohaselt (Rm 6:3-14): “Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmasse? Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus. Sest kui me oleme kasvanud kokku tema surma sarnasusega, siis võime seda olla ka ülestõusmise sarnasusega, teades, et meie vana loomus on koos temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu. Sest kes on surnud, see on patust vabaks mõistetud. Kui me oleme aga surnud koos Kristusega, siis usume, et me ka elame koos temaga, teades, et Kristus, olles üles äratatud surnuist, enam kunagi ei sure; surm ei valitse teda enam, sest mis ta suri, seda ta suri patule üks kord ja alatiseks, aga mis ta elab, seda ta elab Jumalale. Nõnda arvestage ka teie endid olevat surnud patule, aga elavat Jumalale Kristuses Jeesuses. Ärgu siis valitsegu patt kuningana teie surelikus ihus, nii et te tema himudele oleksite kuulekad. Ärge ka loovutage oma ihuliikmeid ülekohtu relviks patule, vaid loovutage end Jumalale nagu need, kes on saanud surnuist elavaks, ja oma ihuliikmed õiguse relviks Jumalale. Sest patt ei valitse enam teie üle, kuna te ei ole Seaduse, vaid armu all.”

Kristlase uskmatuse ei tee tühjaks Jumala ustavust (Ps 106)

Jeesus õpetas enda omadele Meie Isa palve. Selles palutakse iga päev patte andeks. Iga kristlane teeb pattu, ehkki Püha Vaim on süütanud tema südames soovi elada Jumala tahte järgi. Usu salgamine ja pattulangemine on kaks erinevat asja. Uues Testamendis räägitakse sellest järgnevalt (2Tm 2:11-13): “Ustav on see sõna: Kui me oleme surnud koos temaga, siis ka elame koos temaga, kui me jääme püsima vaevas, siis valitseme koos

kuningatena, kui me tema salgame, siis salgab ka tema meid, kui me oleme uskmatud, jääb tema ometi ustavaks, sest ta ei saa ennast salata." Psalm 106 on nendele sõnadele heaks kommentaariks., kuna selles tuletatakse meelde Jumala ja Iisraeli ühist, kuid keerulist ajalugu.

Psalm algab Jumala ülistamisega. Ta on oma rahvast juhatanud ustavalt (Ps 106:1-5): „Halleluuja! Täna Issandat, sest tema on hea, sest tema heldus kestab igavesti! Kes jõuab ära rääkida Issanda vägevaid tegusid ja kuulutada kõike tema kiitust? Öndsad on need, kes peavad tema seadusi ja kes teevad õigust igal ajal. Mõtlen minule, Issand, su head meelt mööda oma rahva vastu, tule mind katsuma oma abiga, et ma näeksin su valitud rahva head põlve ning rõõmustaksin sinu rahva rõõmuga, kiitleksin koos sinu pärisosaga!“ Seejärel vaatenurk muutub. Rahvas on korduvalt Jumalat petnud. Rahvas tunnistab oma pattu (Ps 106:6): „Me oleme pattu teinud nagu meie esiisad, me oleme teinud paha ja olnud õelad.“ Usust taganemised on mitmetel kordadel tähendanud täielikku taganemist Jumalast. Ometigi on Issand õiglane ja üha uuesti võtnud rahva oma osadusse ja päästnud ta ahistusest (Ps 106:44-46): „Aga ta vaatas nende kitsikusele, ja kui ta kuulis nende halisemist, siis ta meenutas oma lepingut nendega ja ta kahetses oma suurt heldust mööda ning laskis neid leida halastust nende kõikide ees, kes nad olid vangi viinud.“

Psalm tõstab esile selle, kuidas Jumal on erinevatel aegadel aidanud rahval sõna kuulutajate kaudu näha tõe. Psalm nimetab eriti Moosese ja Aaroni pojapoega Piinehasi. Mooses takistas rahva hävingut Hoorebil, kui ta palus ustavalt talle armu (Ps 106:19-23; vrd 2Ms 32-33): „Nad tegid vasika Hoorebi mäe ääres ning kummardasid valatud kuhu. Nad vahetasid oma Aulise rohtu sööva härja kuhu vastu. Nad unustasid Jumala, oma päästja, kes oli teinud suuri asju Egiptuses, imetegusid Haami maal, kardetavaid tegusid Kõrkjamere ääres. Siis ta lubas nad hävitada, kui poleks olnud Moosest, ta valitud, kes astus kaljulõhes ta palge ette, et ära pöörata tema vihaleeki hukatust toomast.“ Piinehas lõpetas Iisraeli laste langemise Baal-Peoris (Ps 106:30-31; vrd 4Ms 25): „Siis Piinehas astus esile ja pidas kohut, ja taudile pandi piir. Ja see arvati temale

õiguseks põlvest põlve, igavesti.“ Ka kristlikus koguduses on Jumal seadnud ülevaataja ameti, et juhatada kogudust Jumala sõnaga.

Uues Testamendis nimetatakse koguduse vaimulikke juhte erinevate nimetustega. Nende kohta ei kasutata sõna „preester“, sest kristlikku kogudust iseloomustatakse „(vaimuliku) kuningliku preesterkonnana“ (1Pt 2:9). Iga kristlane on vastutav selle eest, et ta toimetab Jumalale preesterlikku ohvritalitust (Rm 12:1), eriti tänuohvrit (Rm 15:6–13). Tänuohvrit tuuakse Jumalale tänuna pääste eest, mille Ta oma Poja Jeesuse Kristuse kaudu on toonud kogu maailmale. Apostel Paulus pidas oma misjoniülesannet ohverduseks (Rm 15:15–16): “Kohati olen ma teile üsna julgesti kirjutanud, nagu teile meeldetuletuseks, toetudes Jumala poolt mulle antud armule – olla Kristuse Jeesuse teener paganate seas, tehes Jumala evangeeliumi preestritööd, et paganate ohver oleks meelepärane, Püha Vaimu läbi pühitsetud.”

Uus Testament kasutab koguduse vaimulike juhatajate kohta kolme terminit. Kreekakeelsest sõnast *episkopos* („jälgija, järelvalvaja“) tuleneb sõna „piiskop“ (uues piiblitõlkes sageli tõlgitud sõnaga „ülevaataja“ või „juhataja“). *Episkopos* oli apostlite seatud mees, kes oli seatud koguduse juhiks (Ap 20:28). Pastoraalkirjades loetletakse omadusi, mida taoliselt „piiskopi“ ametisse kutsutud kristlaselt oodatakse (1Tm 3:1–7; Tt 1:7–9). Teine üldiselt kasutusel olnud termin oli *diakonos* ehk „teenija“. Sellest kreekakeelsest sõnast lähtub „diakoni“ amet. Apostlite tegude järgi (Ap 6) eristati sõnateenistuses olevat ja lauateenistuses olevat diakoni. Stefanos kuulub viimaste hulka. Stefanose puhul ei piirdunud diakoni ülesanded üksnes vaeste abistamisega. Ta kuulutas julgelt Jumala sõna ja pidi sellepärast võtma vastu märtrisurma (Ap 7). Paulus suunab Filippi kogudusele kirjutatud kirja piiskoppidele ja diakonitele (Fl 1:11); Pauluse töökaaslasteks on ustav teenija Tühnikos ehk diakon Issanda töös (Ef 6:21) ja Epafras, kes teenis ustavalt Kristust Kolossa koguduse hüvanguks (Kl 1:7). Diakonilt nõutakse, et ta tunneks hästi usu saladust (1Tm 3:8–9). Kõik see eeldas, et diakon tegeleks ka õpetamisega. Kolmas Uues Testamendis kasutatud mõiste on

„vanem“, mis on kreeka keeles *presbyteros*. Sellest sõnast tuleneb mh rootsikeelne sõna „präst“ või saksakeelne sõna „Priester“, mis mõlemad tähendavad vaimuliku ameti kandjat. Koguduse „vanem“ oli juba Vanas Testamendis kasutatud nimetus rahva hinnatud juhtide kohta. Uues Testamendis hakkas sõna tähistama koguduse sõnateenija ametit ning teda võidi nimetada ka eestseisjaks, *episkopos* (Ap 14.23; Tt 1:5-7). „Vanema“ peamiseks ülesandeks oli teenida kogudust Jumala sõnaga (1Tm 5:7) ning palvetada haigete eest, võides neid õliga (Jk 5:14). Aja jooksul jagunesid koguduse ametid kolmeks erinevaks ametiks: piiskop (*episkopos*), preester (*presbyteros*) ja diakon (*diakonos*).

Psalm 106 õpetab kristlasele, mis tähendus on koguduses sõnateenija ametil. Selle ülesandeks on juhatada kristlast tundma paremini Jumala sõna. Ilma jutluseameti juhatuseta eksib kogudus ning hakkab elama jumalatut elu, nagu iisraellased Baal-Peoris (Ps 106:28-31) või Hoorebi mäel (Ps 106:18-23). Kui jutluseameti kandjate pärast ei palvetata, siis tuleb kristlikul kogudusel kanda selle tagajärgi (Ps 106:32-33): „Nad vihastasid teda Meriba vee ääres, nõnda et Mooseski sai kannatada nende pärast. Sest nad tegid ta meele väga kibedaks, nõnda et ta huultele tulid mõtlemata sõnad.“ Veel hullem on asi siis, kui sõnateenijate vastu hakatakse mässama (Ps 106:16-18): „Ja nad kadestasid leeris Moosest ja Aaronit, Issanda pühitsetut. Aga maa avanes ja neelas Daatani ja mattis kinni Abirami jõugu. Ja tuli loitis nende jõugus, leek lõõmas õelate kallal.“

Jeesus Kristus päästab kõigest hädast (Ps 107)

Psalmis vaadeldakse erinevaid hädaolukordi, millesse inimesed oma elus võivad sattuda. Psalmi ei peaks lugema mitte üksnes sõna-sõnaliselt, vaid hädaolukorrad kirjeldavad ka üldisel tasandil elus ettetulevaid kannatusi ja valu. Psalmi eesmärk on näidata, et Jumal võib päästa igast hädast. See puudutab kõiki inimesi, sest Psalmi alguses kutsutakse kõiki idast ja läänest osalema Jumala pakutavas päästes (Ps 107:1-3): „Tänage Issandat, sest tema on hea, sest tema

heldus kestab igavesti! Nõnda öelgu Issanda lunastatud, keda tema on lunastanud kitsikusest ja on kogunud võõrailt mailt, hommiku poolt ja õhtu poolt, põhja poolt ja lõuna poolt.“

Kui Jeesus tervendas sadakonna ülema teenija, õpetas Ta, et Jumal tahab aidata iga inimest. Jumal tahab päästa kõik inimesed, vaatamata isikule (Mt 8:5–13): “Aga kui Jeesus tuli Kapernauma, astus tema juurde väeülem ja palus teda: „Issand, minu teener lamab kodus halvatusena maas hirmsas piinas!” Jeesus ütles talle: „Kas ma tulen ja teen ta terveks?” Ent väeülem vastas: „Ei, Issand, ma ei ole seda väärt, et sina mu katuse alla tuleksid. Ütle ainult üks sõna ja mu teener paraneb! Minagi olen ju inimene meelevalla all, aga minu käsu all on sõdureid ja kui ma ütlen ühele: „Mine ära!”, siis ta läheb, ja teisele: „Tule siia!”, siis ta tuleb, ja oma teenijale: „Tee seda!”, siis ta teeb.” Aga seda kuuldes Jeesus imestas ja ütles neile, kes temaga kaasas käisid: „Tõesti, ma ütlen teile, nii suurt usku ei ole ma leidnud Iisraelis ühelgi! Ma ütlen aga teile, et *paljud tulevad idast ja läänest ning istuvad lauda Aabrahami ja Iisaki ja Jaakobiga taevariigis*, Kuningriigi lapsed aga tõugatakse välja kaugele pimedusse, kus on ulgumine ja hammaste kiristamine.” Ja Jeesus ütles väeülemale: „Mine! Nagu sa oled uskunud, nõnda sündigu sulle!” Ja tema teener paranes selsamal tunnil.

Kristlane tõlgendab psalmi ennustusena sellest, et Jeesuses teostub Jumala kogu maailma puudutav päästeplaan. Uues Testamendis kerkivad psalmi teemad esile juba Maarja ja Sakarja kiituslauludes. Maarja ülistab Jumalat (Lk 1:53): “Näljaseid on ta täitnud heade andidega, ent rikkad saatnud minema tühjalt.” Psalmis öeldakse (Ps 107:9): „Ta kosutas janunevat hinge ja täitis nälgiva hinge heaga.” Sakarja tänab Jumalat (Lk 1:78–79): “Meie Jumala südamliku halastuse läbi, millega meile tuleb päikesetõus kõrgustest. See paistab nende peale, kes elavad pimeduses ja surmavarjus, see suunab meie jalgu rahuteele.” Psalmi järgi vabastab Jumal vangistatud (Ps 107:10–14): „Nad istusid *pimeduses ja surmavarjus*, olid vangis viletsuses ja raudus, sest nad olid tõrkunud vastu Jumala sõnadele ja olid põlanud Kõigekõrgema nõuannet. Siis ta alandas

nende südant vaevadega; nad komistasid, ja ei olnud aitajat. Aga oma ahastuses nad kisendasid Issanda poole ja tema päästis nad nende kitsikustest. Ta *viis nad välja pimedusest ja surmavarjust* ning rebis katki nende köidikud.“ Seega ennustas psalm kogu maailma saabuvat ja kõiki inimesi puudutavat Jumala päästeplaani.

Psalmi salmides 4–9 kirjeldatakse, kuidas inimesed on kõrbes nälga suremas, aga Jumal päästab nad, andes neile süüa. Jeesus toidab viit tuhandet inimest, kes olid tulnud kõrbesse kuulama Tema õpetust. Toitmisime oli tunnustäht, mille eesmärgiks oli näidata maailma puudutava päästeplaani täitumist (Mk 6:34–44): „Ja kui Jeesus astus paadist välja ja nägi suurt rahvahulka, hakkas tal neist hale, sest nad olid nagu lambad, kellel ei ole karjast, ja ta hakkas neile õpetama paljusid asju. Ja kui aeg oli läinud juba hiliseks, astusid ta jüngrid tema juurde ja ütlesid: „Paik on üksildane ja aeg juba hiline, lase nad ära minna, et nad lähöksid ümberkaudsetesse asulatesse ja küladesse ning ostaksid endile midagi süüa!“ Aga Jeesus vastas neile: „Andke teie neile süüa!“ Nemad ütlesid talle: „Kas peame minema ja ostma kahesaja teenari eest leiba ja andma neile süüa?“ Aga tema ütles neile: „Mitu leiba teil on? Minge vaadake!“ Ja kui nad olid järele vaadanud, ütlesid nad: „Viis, ja kaks kala.“ Ja ta käskis seada nad kõik istuma rühmiti haljale rohule. Ja nad istusid maha sajakaupa ja viiekümnekaupa. Ja Jeesus võttis need viis leiba ja kaks kala, vaatas üles taevasse, õnnistas ja murdis leivad ning andis jüngrite kätte, et nad viiksid need rahvale, ning jagas ka need kaks kala

kõigile. Ja kõik sõid ja said kõhud täis. Ja korjati kokku kaksteist korvitäit leivapalukest ja kalu. Ja nende leibade sööjaid oli viis tuhat meest.“

Psalmi salmide 23–32 järgi aitab Jumal tormihädas ning vaigistab võimsad lained. Tuul vaikib. Samamoodi räägitakse evangeeliumides, kuidas Jeesus vaigistab tormi (Mt 8:23–27): „Jeesus astus nüüd paati ja ta jüngrid läksid temaga kaasa. Ja vaata, järvel tõusis suur torm, nii et lained katsid paadi. Aga Jeesus magas. Ja jüngrid tulid ta juurde ja äratasid ta üles, öeldes: „Issand, aita! Me hukkume!“ Tema ütles neile: „Miks te olete nõnda arad, te nõdrausulised?“ Siis ta tõusis püsti, sõitles tuuli ja järve ning järv jäi

täiesti vaikseks. Inimesed aga imestasid, öeldes: „Kes ta siis selline on, et isegi tuuled ja järv kuulavad tema sõna?” Jeesuse tunnustäht annab jüngritele teada kogu maailmale suunatud Jumala päästeplaani teostumisest.

Jumala meelevald vaigistada kujutab ka ülestõusmist. Inimeste meelegaheide suures lainetuses kirjeldab nende vajumist surmavalla sügavikku (Ps 107:26): „Need tõusid üles taeva poole ja vajusid alla sügavikesse, nende julgus häabus hädaohus.” Jeesus käis seda teed, kui Ta suri ja läks alla surmavalda. Psalmi sõnu kasutades kirjutab Paulus (Rm 10:6–7): „Ent õigus, mis tuleb usust, ütleb: „Ära ütle oma südames: Kes läheb üles taevasse? – see tähendab Kristust alla tooma, või: *Kes läheb alla sügavusse?* – see tähendab Kristust üles tooma surnuist.” Usu sõna peab tõeks Jeesuse allatulemist taevast Jumala juurest ja astumist surmavalla sügavikesse ning ülesminemist surma võitjana tagasi taevasse. Jeesus on läinud taeva kõrgustest surma sügavikesse. Tänu Temale on Jumala päästeplaani kättesaadav igale inimesele (Rm 10:9–13): „Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on ta üles äratanud surnuist, siis sind päästetakse, sest südamega usutakse õiguseks, suuga aga tunnistatakse päästeks. Sest Pühakiri ütleb: „Ükski, kes usub temasse, ei jää häbisse.” Ei ole ju erinevust juudi ja kreeklase vahel, sest seesama Issand on kõikide Issand, rikas kõikide heaks, kes teda appi hüüavad. Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.”

Psalme võib ühendada liturgilisteks tervikuteks (Ps 108)

Psalm 108 koosneb kahest osast. Selle algus järgib sõna-sõnalt Psalmi 57:8–12 ning lõpp omakorda Psalmi 60:7–14. Me oleme neid psalme juba eelnevalt uurinud. Psalm 108 on näide sellest, kuidas võidi tekste ühendada ja luua uusi liturgilisi tervikuid. Kristlikus kirikus on psalmide ja piiblitekstide abil loodud liturgilisi palveid.

Klemensi kiri (1Klem 59–61) sisaldab pikka palvet, milles on ühendatud arvukalt palveid ja Vana Testamendi tekste. Klemens palub Korintose kogudusel võtta tagasi koguduse vanemad, kelle nad olid minema saatnud. Ta räägib, et palvetab koos oma töökaaslastega, et probleemile leitaks rahumeelne lahendus. Viimselt mõistab Jumal ise selles asjas õiglast kohut. Olen järgnevalt loetlenud nurksulgudes kõik tsitaadid ja kaudsed viited Vanale Testamendile (peamiselt Septuaginta) ja Uuele Testamendile ja Vana Testamendi apokrüüfidele. Klemensi palve näitab, kuidas see lähtub Jumala sõnast. Palve sõnastatakse Jumala enda sõnade abil, seega palvetatakse Jumalale meelepäraselt. Nii on võimalik õpetada kristlasi palvetama ilma kõhklemata (Mk 11:24; Jk 1:6):

„59 1 Aga kui mõned pole kuulekad tema poolt meie läbi öelduile, nad teadku, et nad ei mässi end mitte väiksesse eksimusse ja ohtu. 2. Aga meie oleme (siis) süütud sellest patust ja palume, pidevalt palvet ja anumist tehes, et oma valitute loendatud arvu terves maailmas hoiaks kahanemata kõikide looja oma armastatud poja Jeesuse Kristuse kaudu, kelle läbi ta on kutsunud meid pimedusest valgusse [Js 42:16; Ap 26:18; 1Pt 2:9], teadmatusest oma nime kirkuse tunnetamisse. 3 Loota sinu kogu loomise algpõhjustaja nimele, ava meie südame silmad [Ef 1:18], et tunnetada sind olevat ainsa kõrgeima kõrgusis, püha puhkava pühade seas [Js 57:15], suureliste ülbuse alandaja [Js 13:11], paganate mõtlemise tühistaja [Ps 33:10], selle, kes teeb alandlikud kõrgeks ja alandab kõrgid [Hi 5:11, Js 10:33, Hs 21:31; Mt 23:12], kes teeb rikkaks ja teeb vaeseks [1Sm 2:7], kes tapab ja teeb elamise [5Ms 32:39; 1Sm 2:6], ainuma vaimude häätegija ja kõige liha Jumala [4Ms 16:22; 27:16], kes vaatab kasmudesse, inimeste töödele vaataja, ohusolijate avitaja, meeleheitjate päästja [Jdt 9:11], iga vaimu looja ja ülevaataja [Hi 10:12; Js 57:16; Am 4:13; Sk 12:1], kes rohkendab rahvaid maa pääl, ja kes oled valinud kõigist oma armastajad Jeesuse Kristuse, oma armastatud poja läbi, kelle läbi meid kasvasid, pühitsesid, austasid [Jh 12:26; 17:17; 1Kr 1:2; Tt 2:11–12; 1Pt 2:6–7]. 4 Palume (sind), valitseja, saada meie aitajaks ja kaitsejaks [Ps 119:14]. Neid, kes meist kitsikus, päästa, alandlikele halasta, langenud tõsta üles [Ps 145:14], palujaile ilmu, nõrgad tee terveks, oma rahva eksijad pööra

tagasi [Hs 34:4,16], küllasta nälgi- jaid, lunasta (lahti) meie vangid, lase tõusta üles haiged, lohuta argu, – tunnetagu kõik rahvad, et sina oled ainus Jumal [1Kn 8:60; 2Kn 19:19; Hs 36:23] ja Jeesus Kristus su poeg [Jh 17:3] ja meie su rahvas ja karjamaa lambad [Ps 79:13]. **60** 1 Sina maailma jäädava olu tegutsevate jõudude läbi ilmutasid [Trk 7:17], sina, Issand, ilmamaa löid [Ps 89:12–13], (kes oled) ustav kõigis põlvedes [5Ms 7:9], õiglane kohtuotsuseis [Ps 119:137; Tb 3:2], imeteldav tugevuses ja suurepärasuses [Srk 43:29–30], tark loomises ja mõistlik tekkinud (asju) kindlustama [Ps 104, 147:5], hää päästetute vastu [Ps 73:1; 118:1–3, Trk 13:1; Mk 10:18] ja ustav [Ps 25:8; 100:5; Trk 15:1; 1Pt 2:3] neile, kes usaldavad sind, halastaja ja härras [2Aj 30:9; Ps 86:15; Jl 2:13], anna andeks meie käsuvastasused ja ülekohtud ja eksimused ja süüd. 2 Ära arvesta kogu oma orjade ja ümmardajate pattu, vaid puhasta meid oma tõepuhastamisega [4Ms 14:18; Jh 17:17] ja juhi meie samme südame vagaduses käima ja tegema ilusaid ja meelepäraseid (tegusid) sinu ees [5Ms 12:25,28; 13:19; 21:9; Ps 40:3; 119:133; 1Kn 9:4] ja meie valitsejate ees [Rm 13:1–7, Tt 3:1; 1Pt 2:13–17]. 3 Jah, valitseja, ilmuta oma palet meie üle hääks rahuga [4Ms 6:25–26; 5Ms 30:9; Ps 31:17; 67:2; 80:4,8,20; 119:135; Jr 21:10, 24:6; Am 9:4], et varjataks meid sinu tugeva käega ja kõigest patust kõrge käsivarrega kisutaks välja [2Ms 6:1,5; 5Ms 4:34; 5:15; 7:19; 9:26; Ps 91:14; 136:12; Js 51:16; Jr 39:21; Hs 20:33–34, Trk 5:16], ja kisu meid välja nende käest, kes vihkavad meid ülekohtuselt [Ps 18:18; 38:20; 106:10; Lk 1:71]. 4 Anna üksmeelt ja rahu meile ja kõigile, kes elavad maa pääl, nagu oled andnud meie isadele, kui nad hüüdsid sind usus ja tões [Ps 145:18; 1Tm 2:7], (neile, kes) saanud kuulekaiks sinu kõikevalitsevale ja vooruslikule nimele. **61** 1 Valitsejaile ja juhtijaile maa pääl sina, valitseja, oled andnud kuningluse võimu oma suurepärase ja kirjeldamatu tugevuse tõttu [Trk 6:3], et kui teame sinu poolt neile antud kirkust ja au, alistuksime neile, mitte kuidagi pannes vastu tahtele, – neile anna [1Tm 2:1–4], Issand, tervist, rahu, üksmeelt, kindlust [Trk 6:24], et nad toimetaksid sinu poolt neile antud juhametit laidetamatult. 2 Sest sina, taevane valitseja, ajastute kuningas [Tb 13:7,11; 1Tm 1:17;

Ilm 15:3], annad inimesepoegadele kirkust ja au ja võimu nende üle, kes olemas maa pääl. Sina, Issand, juhi nende meelt ilusat ja sinu ees meelepärest mööda [5Ms 12:25,28; 13:19; 21:9], et nad, toimetades rahus ja lahkuses jumalakartlikult sinu poolt neile antud võimu, leiaksid sinu heldena. 3 See, kes on võimeline tegema neid ja enamaid häid asju meile [1Sm 2:6], – sind kiidame hingede ülempreestri [Hb 2:17; 3:1; 4:14–15] ja eestseisja [1Pt 2:25] Jeesuse Kristuse läbi, kelle läbi sulle kirkus ja suurus (olgu) nii nüüd kui põlvede põlvini ja ajastute ajastuteni. Aamen. [Rm 16:27; 11:36; Hb 13:21]“ (tlk Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 43–45)

Juudas Iskariot – hukatuse laps (Ps 109)

Apostlite tegude raamatu alguses valitakse Juudas Iskarioti asemele teine apostel (Ap 1:15–26): „Neil päevil tõusis Peetrus vendade keskel püsti – rahvast oli koos umbes sada kakskümmend inimest – ning ütles: „Mehed-vennad! Täide pidi minema kirjasõna, mis Püha Vaim on Taaveti suu läbi ette kuulutanud Juuda kohta, kellest sai Jeesuse kinnivõtjate teejuht. Ta oli ju meie sekka arvatud ja sama teenimine oli temagi osa. Just tema hankis ülekohtu palgast enesele põllu, aga ta ise kukkus ülepeakaela alla, lõhkes keskest ja kogu ta sisikond valgus välja. See on saanud teatavaks kõigile Jeruusalemma elanikele, nii et seda põldu nende murdes kutsutakse Hakeldamaks, see tähendab Verepõlluks. Laulude raamatusse on ju kirjutatud: „Tema elupaik saagu tühermaaks ja ärgu elagu selles keegi“ (Ps 69:26), ja „Tema ülevaatajaamet saagu teisele!“ (Ps 109:8) Niisiis peab saama Jeesuse ülestõusmise tunnistajaks koos meiega üks neist meestest, kes on meie hulgas olnud kogu selle aja, mil Issand Jeesus meie juures käis sisse ja välja, alates Johannese ristimisest kuni päevani, mil ta meilt võeti üles.“ Ja nad esitasid kaks meest: Joosepi, keda kutsutakse Barsabaseks, hüüdnimega Justus, ning Mattiase. Siis nad palvetasid: „Sina, Issand, kõikide südametundja – näita, kumma neist kahest sina oled valinud saama selle teenimiskoha ja apostliameti, kust Juudas on tagasi astunud, et minna paika, kuhu ta

kuulub." Ja nad heitsid liisku ja liisk langes Mattiase peale, ja tema arvati ühena kaheteistkümne apostli hulka."

Psalmi 109 nähti kirjeldusena Juudas Iskarioti saatusest. Psalmi tekst on karm. Selles räägitakse inimesest, kes on vajunud sügavasse pimedusse. Ta ei saa enam tulla valgusesse, sest ta on kaotanud igasuguse arusaamise õiglusest (Ps 109:16–20): "Sest see mees ei mõelnud teha head, vaid kiusas viletsat ja vaest ja meelega teinud olevat, et teda surmata. Ta armastas needmist – see tabagu teda! Temale ei meeldinud õnnistamine – see jäägu temast kaugel! Ta riietas end needmisega nagu kuuega – see tungigu nagu vesi tema sisemusse ja nagu õli ta kontidesse! Olgu see temale nagu riie, millesse ta ennast mähib, ja nagu vöö, millega ta alati ennast vöötab! Niisugune olgu mu pealekaebajate palk Issanda käest ja nende palk, kes räägivad kurja minu hinge vastu!" Psalmi sünget meeleolu selgitab hästi Johannese evangeeliumi kommentaar Juuda otsusele salata Jeesus – Tema on psalmis nimetatud patuta mees (Jh 13:21–30): "Seda öelnud, võpatas Jeesus vaimus ja tunnistas: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, üks teie seast reedab minu." Jüngerid vaatasid nõutuses üksteisele otsa ega osanud arvata, kelle kohta ta seda ütleb. Üks ta jüngeritest, see, keda Jeesus armastas, oli tema kõrval lauas. Siimon Peetrus noogutas nüüd peaga selle poole, öeldes: „Küsi temalt, kes see on, kellest ta räägib?" See jünger nõjatus siis Jeesuse rinnale ja ütles talle: „Issand, kes see on?" Siis vastas Jeesus: „Seesama, kelle jaoks ma kastan palakese ja annan talle." Siis ta kastis palakese ja andis Juudas Iskariotile, Siimona pojale. Ja palakese järel läks saatan temasse. Jeesus ütles talle nüüd: „Mida sa teed, tee kiiresti!" Lauasistujatest ei taibanud aga keegi, mille kohta Jeesus talle nii ütles, sest mõned arvasid, kuna Juudas oli kukruhoidja, et Jeesus ütles talle: „Osta, mida vajame pühadeks!" või et ta käskis anda midagi vaestele. Kui siis Juudas oli võtnud palakese vastu, lahkus ta kohe. Aga oli öö."

Johannese sõnad "oli öö" kirjeldab psalmis valitsevat pimedust. Eksitusse sattunud Juudas käib pimeduses ilma valguseta. Ehkki ta reedab Jeesuse ja tõukab Ta surma pimedusse, lõpeb psalm

õnnelikult, Jumal kaitseb Kristust ja vabastab Ta inimeste needuste ja õelate kavatsuste võrgust (Ps 109:21–31): “Aga sina, Issand, mu Jumal, tee minuga oma nime kohaselt, sest sinu heldus on hea: kisu mind välja! Sest mina olen vilets ja vaene, ja mu süda on läbi torgatud mu sees. Ma kaon nagu vari, mis pikemaks venib, mind raputatakse maha nagu rohutirtse. Mu põlved nõrkevad paastumisest ja mu liha kõhneb rasvatuks. Ma olen saanud neile teotuseks, mind nähes nad vangutavad pead. Aita mind, Issand, mu Jumal! Päästa mind oma heldust mööda! Tundku nad, et see on sinu käsi, et sina, Issand, oled seda teinud! Kui nad neavad, siis sina õnnista! Kui nad kipuvad kallale, siis jäägu nad häbisse, aga sinu sulane rõõmustagu! Mu vastased riietugu teotusega ja mähkigu end oma häbisse nagu ülekuube! Ma tahan Issandat väga tänada oma suuga ja paljude seas teda kiita, sest tema seisab vaese paremal käel, et päästa tema hing hukkamõistjate käest.”

Psalmi üle mõtiskledes saab kristlane aru Jeesuse sõnadest, et Juudast ei olnud võimalik enam aidata. Ta oli olnud Jeesusele liiga lähedal ja saanud Tema vaenlaseks (Jh 17:11–12): “Ja mina ei ole enam maailmas, kuid nemad on maailmas, ning mina tulen sinu juurde. Püha Isa, hoia neid oma nimes, mille sina andsid mulle, et nad oleksid üks nii nagu meie! Kui ma olin koos nendega, siis ma hoidsin neid sinu nimes, mille sina andsid mulle, ja varjasin neid ning ükski ei hukkunud neist peale hukatuse poja, et Kiri läheks täide.” Juudas Iskariot oli psalmis ennustatud paadunud jumalatu inimene. Ta tahtis hävitada Jumala Võitu ja tõukas Ta pimedusse, kust ei saanud olla enam naasmist.

Jeesus Kristus istub Jumala paremal käel (Ps 110)

Uues Testamendis tsiteeritakse seda psalmi korduvalt (Mt 22:44; Mk 12:36; Lk 20:42–43; Ap 2:34–35; 1Kr 15:25; Hb 1:3,13; 5:6; 7:3,17,21). Selle abil on tunnistatud Jeesuse päästetegudest. Esmalt on Jeesus Kristus Jumala Poeg, kes on istunud Jumala paremale käele ning saanud meelevalla taevas ja maa peal. Teiseks on Jeesus preester

Melkisedeki korra järgi, kes on valmistanud lepituse taevases pühimas paigas.

Psalmi abil selgitasid esimesed kristlased Kristuse ja Jumala Poja lähedast sidet. Psalmi esimeses salmis öeldakse: "Issand (= Jahve; Septuaginta: *Kyrios*) ütles minu Issandale (= 'ādōn, Septuaginta: *Kyrios*). Istu mu paremale käele, kuni ma panen su vaenlased su jalgealuseks järiks!" On arvatud, et Jumal Isa ja Kristuse lähedaseks pidamine põhines Septuaginta tõlkevariandile, mille järgi nii Issanda nimi Jahve kui ka kuninga kohta kasutatud nimi 'ādōn on tõlgitud sama sõnaga *kyrios*. Samas toob Septuaginta tõlge selgemalt esile psalmi sõnumi. Salmis 5 viidatakse Jumalale, so Jahvele samuti sõnaga 'ādōn. Seega annab psalm Taaveti soo kuningale autiitli "Issand" (hb 'ādōn, kr *kyrios*), kasutades sama sõna Jahve kohta. Seega põhineb arusaam Jumala ja Kristuse lähedasest sidemest psalmi tekstile. Jeesus ise suunas oma kuulajad mõtlema psalmis kirjeldatud kuninga peale (Mk 12:35–37): "Ja Jeesus kõneles edasi ning õpetas pühakojas: „Kuidas kirjatundjad ütlevad, et Messias on Taaveti poeg? Taavet ise ütles Pühas Vaimus: *Issand ütles mu Issandale: Istu mu paremale käele, kuni ma panen su vaenlased sinu jalge alla*. Taavet ise nimetab teda Issandaks – kuidas siis tema saab olla ta poeg?"

Peetruse kõne nelipühal Jeruusalemmas on üks varasemaid kristlikke jutlusi Jeesuse surma ja ülestõusmise päästeloolisest tähendusest. Peetrus tunnistab Psalmile 110 viidates, et see räägib Jeesuse taevaminemisest ja Tema aukohast Jumala paremal käel (Ap 2:33–36). Peetruse sõnu: "Jumal on teinud Jeesuse Issandaks ja Messiaks?" (Ap 2:36) ei ole kristlikus teoloogias tõlgendatud adoptiivsena, st et Jumal oleks teinud Jeesuse Messiaks ja Issandaks alles pärast ülestõusmist. Psalm seostub algselt kuninga kroonimisega. Potentsiaalselt on kroonprints kuningas juba sündides, kuid ta tehakse kuningaks, st ta kuulutatakse avalikult kuningaks kroonimispäeval. Sama mõte esineb ka Peetruse kõnes. Jeesus näitas oma imetegudega, et Ta on Jumala valitu (Ap 2:22) ehk Messias. Ülestõusmise läbi on Ta siiski kroonitud Messia ja Issanda

taevasele aujärjele. Kui Messias rõhutab Jeesuse inimlikku loomust, siis Issand rõhutab Tema jumalikku loomust.

Luukas räägib, et Paulus tunnistas vastavalt Psalmi 2 kroonimisliturgiale (Ap 13:32–33), et Jeesus on ülestõusmise läbi kroonitud Jumala Poja aukohale. Mõte esineb ka Pauluse kirjades. Ta tsiteerib varasemat kristlikku traditsiooni ja kirjutab Jeesusest (Rm 1:1–4): “Jumala evangeeliumi, mida Jumal on muiste oma prohvetite kaudu pühades kirjades töotanud oma Pojast – kes liha poolest on sündinud Taaveti soost, ent pühaduse Vaimu poolest määratud oma surnuist ülestõusmise järel Jumala Pojaks väes – Jeesusest Kristusest, meie Issandast.” Pauluse teksti tuleb tõlgendada nõnda, et Jeesus oli Jumala Poeg juba siia maailma sündides (Gl 4:4), aga ülestõusmise kaudu on Ta seatud “Jumala Pojaks väes” Jumala paremale kaele taevas.

Septuagintas on psalmi 3. salmi lõpp tõlgitud kuninga sündimiseks: “Olen sünnitanud sind üsas enne koidutähte (*Heosforos*).” Ilmselt peeti algselt sellega silmas kuninga saamist Jumala omaks kroonimisliturgias (vrd Ps 2:7). Justinus Märtri arvates räägib salm siiski Jeesuse neitsistsünnist (*Dialoog*, 63): “Pealegi on Taaveti sõnad (Ps 110:3–4): “Sinu pühade kirkuses, üsast enne koidutähte ma sünnitasin sind. Issand on vandunud, et ta ei murra oma vannet: Sina oled preester igavesti Melkisedeki korra järgi.” Kas mitte see ei näita teile, et aegade alguses Jumal, kõiksuse Isa, kavandas teda sünnitada inimüasast?”

Psalmi järgi tegutseb Taaveti soo kuningas preestrina Melkisedeki korra järgi (Ps 110:4): “Issand on vandunud ja tema ei kahetse seda: „Sina oled preester igavesti Melkisedeki korra järgi!” Melkisedekit nimetatakse esimest korda Moosese raamatutes (1Ms 14:18–22). Ta on Saalemi preesterkuningas, kes teenis Jumalat nimega El Eljon. Seda nime on arvatud kuuluvat samale Jumalale nagu patriarhidele tuntud El Shaddaj. Saalem omakorda on Jeruusalemma (vana) nimi (Ps 76:3). Melkisedek oli seega muistse Jeruusalemma preesterkuningas. Juudid märkisid juba varakult, et Melkisedeki vanemaid ei ole esitletud, ehkki kuningatest rääkides oli see tavaks. Ka Melkisedeki surma ei nimetata. Võibolla Melkisedekil ei olnudki vanemaid ning ta ei surnudki. Kirjas heebrealastele toetutakse

Melkisedekit kirjeldades juudi traditsioonile (Hb 7:1-3): "Seesama Melkisedek oli ju Saalemi kuningas, Kõigekõrgema Jumala preester, kes tuli vastu Aabrahamile, kui see pöördus tagasi kuningaid löömast, ja õnnistas teda, kellele ka Aabraham jagas kümnist kõigest, ja kes on, nagu ta nimi esmalt tõlgitakse, „Õiguse kuningas“, siis aga ka Saalemi kuningas, see on „Rahu kuningas“, *isatu, ematu, suguvõsatu*, kellel ei ole *päevade algust ega elu otsa*, aga *sarnaselt Jumala Pojaga* jääb preestriks jäädavalt."

Kirja heebrealastele autori järgi teostus Melkisedeki igavene preesterlus Jeesuse lepitussurma, ülestõusmise ja taevasseminekuga. Tema preesterlus on hinnalisem Leevi preesterlusest. Jeesus on andnud ennast ohvriks maailma pattude eest, läinud lepitusverega taevasse kõigepühamasse paika ja toonud igavese lepituse (Hb 7:15-28): "Ja asi saab veel selgemaks, kui Melkisedeki sarnaselt tõstetakse preestriks üks teine, kes ei ole preestriks saanud lihaliku käsu Seadust mööda, vaid hävimatu elu väge mööda. Sest tunnistatakse ju: „Sina oled igavesti preester Melkisedeki korra järgi.“ Varasem käsk tühistatakse, sest see oli nõder ja kasutu – Moosese Seadus ei ole ju midagi teinud täiuslikuks –, asemele tuuakse aga hoopis parem lootus, mille kaudu me võime saada Jumala ligi. Ja niivõrd kui see ei sündinud ilma vandeta – sest leviidid on saanud preestriks vandeta, Jeesus aga vandega selle kaudu, kes talle ütleb: „Issand on vandunud ja tema ei kahetse seda: Sina oled igavesti preester“ –, sedavõrd on parem ka leping, mille käemeheks on saanud Jeesus. Teisi, kes on järjekorras saanud preestriks, on küll palju olnud, sest surm keelas neid selleks jäämast; Jeesusel on aga selle tõttu, et ta jääb igavesti, muudetamatu preestriamet. Just seepärast ta võibki päriselt päästa neid, kes tulevad Jumala ette tema läbi, elades aina selleks, et nende eest paluda. Just selline ülempreester on meile kohane: püha, veatu, laitmatu, patustest lahutatud ja kõrgemaks saanud kui taevad. Tema ei ole sunnitud teiste ülempreestrite kombel päevast päeva tooma esmalt ohvreid omaenda pattude eest ja alles seejärel rahva pattude eest, sest seda ta on teinud ühe korra ja alatiseks, kui ta ohverdas iseenda. Sest

Moosese Seadus seab ülempreestreiks inimesed, kes on nõrgad, aga vande sõna, mis on Seadusest hilisem, seab selleks Poja, kes on saanud täiuslikuks igavesti.”

Kirjas heebrealastele peetakse Vana Testamendi ohvreid ja ülempreestri tegevust eelkujuks Jeesuse ülempreesterlikust tegevusest Melkisedeki korra järgi (Hb 8:3–5): “Iga ülempreester seatakse ju ohverdama ande ja ohvreid; seepärast on tingimata vaja, et temalgi oleks midagi ohverdada. Kui ta nüüd oleks maa peal, siis ta ei olekski preester, sest siin on juba olemas neid, kes ohverdavad ande Seaduse järgi ja teenivad pühamus, mis on ainult taevase kuju ja vari. Moosest ju juhendati, kui ta hakkas valmistama telki: „Vaata, et sa teed kõik selle kuju järgi, mida sulle näidati mäel!”

Ülempreestri toimetatud ohvrите tõlgendamine sümboolsena jätkub apostlike isade juures. Klemensi järgi on Vana Testamendi ohvrid eelkujuks Jeesuse ülempreesterlikust ja tema volitatud apostlite ja nende ametisseatud piiskoppide tegevusest (1Klem 40–47). Seda tõlgendustraditsiooni jätkab Justinus, kui ta räägib Jeesusest Saalemi kuningana (*Dialoog*, 113): “Tema on see, kes kiirgab Jeruusalemmas igavese valgusena (Js 60:1,19–20). Tema on see, kes on Saalemi kuningas ja Kõigekõrgema Jumala preester igavesti Melkisedeki korra järgi.”

Psalmile 110 viidatakse varajastes kristlikes tekstides sageli. Tõlgendus järgib Uue Testamendi õpetusi. Psalmi on peetud eelkõige Jeesuse olukorra selgituseks pärast ülestõusmist ja taevasseminemist. Psalm tunnistab ka sellest, et Jeesus Kristus on Jumala Poeg ning suurem inglitest (1Klem 36). Kirja heebrealastele eeskujul kasutatakse argumendina kahte võtmepsalmi: Ps 2:7–8 ja Ps 110:1. Barnaba kirjas (12:10–11) vaadeldakse Jeesuse õpetusi, mille järgi Taavet kutsub oma järglast Issandaks (Ps 110:1) ning mitte oma pojaks.

Juba algusest peale on psalm 110 olnud kristlastele armas, sest juba Jeesus tõlgendab seda messiaanlikult. Psalmis on kokku võetud Jeesuse päästetöö inimkonna eest. Selles on nähtud viidet neitsistsündimisele, Tema toodud ohvrile Melkisedeki korra kohase ülempreestrina, Tema ülestõusmisele ja taevasseminemisele ning igavesele preesterlusele taevases Jeruusalemmas. Psalmi tunnistus

lõpeb usutunnistusega. Psalmile tuginedes on kristlased alati pidanud Jeesust selleks Vana Testamendi kuningaks, kes istub Jumala paremal käel ja valitseb kuningana maailma üle.

Issanda päästeteod Jeesuse elus (Ps 111)

Psalmid 111–118 on nn Hallel-psalmid, mis kõik algavad ülistusega "Halleluuja". Psalmid 113–118 moodustavad omaette terviku, mida on lauldud ja lauldakse jätkuvalt juudi paasasöömaajal. Jeesus laulis Hallel-psalme paasasöömaaja lõpetuseks (Mk 14:26): "Ja kui nad olid laulnud kiituslaulu, läksid nad välja Õlimäele." On võimalik, et sellesse tervikusse on kuulunud ka Psalmid 111–112. Juba Psalmis 111 leidub viide Iisraeli vabastamisele Egiptusest (Ps 111:9): "Ta läkitas lunastuse oma rahvale, ta kinnitas oma lepingu igaveseks." Jeesuse eeskuju kohaselt tõlgendavad kristlased psalme 111–118 ülestõusmisaja sündmuste valguses. Neid psalme koos jüngritega lauldes nägi Jeesus prohvetlikult ette nende psalmide teostumist oma elus. Kui Jeesus Jeruusalemma ratsutas, oli rahvahulk ju Psalmi 118 sõnadega hüüdnud: "Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!" Kristlased meenutavad ülestõusmispühal Jumala suuri tegusid. Maailma patu pärast risti löödud Jeesus äratati surnuist üles. Jumal näitas oma väge ja võimu (Ps 111:2–4): "Suured on Issanda teod, uuritavad kõigile, kellel neist on hea meel. Aulised ja ülevad on tema tööd ja tema õigus kestab igavesti. Tema on mälestuse seadnud oma imetegudele. Halastaja ja armuline on Issand." Neist suurtest tegudest lauldakse Ilmutusraamatus Moosese ja Talle laulus (Ilm 15:3–4): "Nad laulsid Jumala sulase Moosese laulu ja Talle laulu: „Suured ja imelised on sinu teod, Issand Jumal, Kõigeväeline! Õiged ja tõelised on sinu teed, sa paganate kuningas! Kes ei peaks kartma sind, Issand, ning ülistama sinu nime? Sina üksi oled püha, kõik paganad tulevad ning kummardavad sinu ette, sest su õiged seadmised on saanud avalikuks."

Psalmi tekst räägib kristlastele Jumala päästetegudest ülestõusmispühade ajal. Salm 5 räägib Jeesuse seatud armulauast:

“Ta annab toidust neile, kes teda kardavad, ta peab igavesti meeles oma lepingut.” Jeesus seadis uue lepingu pühal armulaual päev enne oma surma. Ta töötas olla koos oma jüngritega kõik päevad kuni maailma lõpuni. Sellepärast jagab Ta nendega toidulauda ja kingib armulaual pattude andeksandmise, nagu psalmi 4. salmis öeldakse: “Halastaja ja armuline on Issand.”

Jeesus ratsutas eesli seljas Jeruusalemma ja teatas oma jüngritele juba ette neile antavast misjoniülesandest. Jüngrid mõistsid misjoniülesannet alles pärast Jeesuse ülestõusmist. Sakarja raamatu ennustus eesli seljas Jeruusalemma ratsutavast Messiasist sisaldab kogu maailma puudutatavat ülesannet (Sk 9:9-10): “Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska, Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas. Mina hävitan Efraimist sõjavankrid ja sõjaratsud Jeruusalemmast, sõjaammudki hävitatakse. Ja tema kuulutab rahvaile rahu ning valitseb merest mereni, Frati jõest ilmamaa ääreni.” Sakarja ennustab, et Messias hävitab küll oma armee, kuid vallutab maailma. Messia relvaks on “rahusõnum”, mis levib kogu maailma. Psalmi sõnu Jumala rahvast, kes saab endale kõik maad, võib mõista kristliku misjoniülesande valguses. Kristlik sõnum kiirgab kogu maailma (Ps 111:6-8): “Ta on ilmutanud oma tegude vägevust oma rahvale, et neile anda paganate pärusmaa. Tema kätetööd on tõe ja õigus; usaldatavad on kõik ta seadmised. Need on toetatud ikka ja igavesti, need on tehtud tões ja õiguses.”

Kristlane kannab hoolt ligimese eest (Ps 112)

Paasapäha sündmused kuni nelipühani kujundasid varajase kristliku rõõmusõnumi. Selle kindlaks aluseks oli Jumala tehtud ime, Jeesuse ülestõusmine. Ristilöömise teoloogiline tähendus leiti Sakarja raamatu peatükkidest 12-13 ja Jesaja raamatu 53. peatükist. Jüngritel olid meeles ka Jeesuse õpetused ligimesearmastusest ja vaeste abistamisest. Apostlite tegude raamat jutustab, kuidas paljud kristlased olid valmis müüma ära oma vara ja jagama vaestele (Ap 4:32-37): “Ja usklite kogul oli üks süda ja üks hing ning keegi ei

öelnud oma vara kohta, et see on tema oma, vaid kõik oli neil ühine. Ja apostlid tunnistasid suure väega Issanda Jeesuse ülestõusmist, ja suur arm oli nende kõikide peal. Nende seas ei olnud keegi puuduses, sest kõik, kes olid maade või majade omanikud, tõid müümisel saadud raha ja panid apostlite jalge ette. Igaühele jagati siis sedamööda, kuidas keegi vajas. Näiteks Joosep, Küprose saarelt pärit leviit, keda apostlid hüüdsid lisanimega Barnabaseks, mis tähendab Julgustuse poeg, müüs ära oma põllu ning tõi raha ja pani apostlite jalge ette.”

Psalms 112 räägitakse õigest inimesest, kes kannab hoolt vaeste ja puudustkannatajate eest. Õigemeelse rikkus kasvab, aga ta ei hoia seda endale, vaid jagab seda teistele vajajatele (Ps 112:4-5): “Pimeduses tõuseb õiglastele valgus, armuline ja halastav ja õige. Õnnis on mees, kes on armuline ja annab laenuks, kes oma asju ajab õigluses.” Paulus tsiteerib psalmi, kui ta kutsub Korintose kristlasi kandma hoolt Jeruusalemma vaeste eest. Ta teab, et teiste kristlaste abistamine äratav tänulikkust Jumala vastu ning kinnitab nõnda omavahelist usku (2Kr 9:6-11): “Aga see on nii: kes kasinasti külvab, see ka lõikab kasinasti, ja kes rohkesti külvab, see ka lõikab rohkesti. Igaüks andku nii, nagu ta süda on lubanud, mitte nõrdinult või sunnitult, sest Jumal armastab rõõmsat andjat. Jumal on vägev andma teile kogu armu rikkalikult, et teil ikka oleks kõike küllaldaselt ning et te oleksite rikkad iga teo tarvis, nagu on kirjutatud: „*Ta on jaganud, andnud vaestele, tema õigus kestab igavesti.*” Tema, kes annab seemne külvajale, annab ka leiva toiduseks, teeb rohkeks teie külvi ja kasvatab teie õiguse vilja. Te saate kõigiti rikkaks igasuguse siira headuse poolest, mis meie läbi valmistab tänu Jumalale.”

Psalms lõpeb viitega, et kristlaste omavaheline armastus ajab jumalatud inimesed vihaseks (Ps 112:10): “Õel näeb seda ja saab pahaseks, ta kiristab hambaid ja nõrkeb. Õelate igatsused lähevad tühja.” Armastusteod äratavad usaldust ja kui apostlite sõnaga armastuse evangeeliumist kaasnevad armastusteod, võetakse see innukamalt vastu. Jumalatule inimesele ei ole aga evangeeliumi

levik meeltemööda. Ta ärritub, nähes, kuidas Jeesuse asi maailmas edeneb (Ap 19:23–40): “Aga tol ajal tekkis usutee pärast suur rahutus. Sest üks hõbesepp, Demeetrios nimi, tegi Artemise templi hõbekujakesi ja muretses sellega käsitöölilistele rohkesti tööd. Ta kogus kokku nood ning muud oma ärile kaasaaitajad ja ütles: „Mehed, te teate, et meie heaolu sõltub sellest tööst, ja te näete ja kuulete, et see Paulus veenab ja juhib kõrvale rohkesti rahvast mitte ainult Efesoses, vaid peaaegu kogu Aasia provintsis, öeldes, et kätega valmistatud asjad ei ole jumalad. Ja nõnda ähvardab põlu alla sattumine mitte üksnes seda meie tööala, vaid ka suure jumalanna Artemise templit ei peeta enam millekski ja kaob tema suur ülevus, ehkki teda kummardab kogu Aasia ja ilmamaa.” Seda kuuldes said nad täis raevu ja hakkasid hüüdma: „Suur on efeslaste Artemis!” Ja terve linn hakkas mässama ja nad sööstisid üksmeelselt teatrisse, lohistades kaasa makedoonlased Gaiuse ja Aristarhose, Pauluse matkakaaslased. Aga kui Paulus tahtis rahvakoosolekule minna, ei lasknud jüngrid teda. Isegi mõned Aasiamaa ülemad, kes olid ta sõbrad, saatsid mehi ta juurde paluma, et ta ei näitaks end teatris. Ühed karjusid nüüd üht, teised teist, sest rahvakogu oli segaduses, suurem hulk ei teadnudki, misjaoks nad olid kokku tulnud. Siis mõned rahva hulgast selgitasid olukorda Aleksandrosele, kelle juudid olid ette lükanud. Aleksandros aga viipas käega, tahtes pidada rahvakoosoleku ees kaitsekõnet. Aga kui nad mõistsid, et ta on juut, tõstsid nad kisa ja karjusid kõik nagu ühest suust ligi kaks tundi: „Suur on efeslaste Artemis!” Aga linnakirjutaja vaigistas viimaks rahva ja lausus: „Efesose mehed, kas on ühtegi inimest, kes ei tea, et efeslaste linn on suure Artemise ja tema taevast mahalangenud kaju hoidja? Et see on vaieldamatu tõsiasi, siis on teie kohus vait olla ja mitte midagi ennatlikult ette võtta. Te ju olete siia toonud need mehed, kes ei ole templiriisujad ega meie jumalanna teotajad. Kui nüüd Demeetriosel ja temaga koos olevatel käsitöölistel on kellegi peale kaebamist, siis selleks peetakse kohtupäevi ja on olemas maavalitsejad; süüdistagu nad seal üksteist. Ja kui teil on veel mingeid nõudmisi, siis arutatakse seda korralisel rahvakoosolekul. Meie oleme ju ohus, et meid tänase kokkutormamise pärast süüdistatakse mässutõstmises, milleks ei

olnud mingit põhjust ja millest me ei suuda aru anda.” Ja nende sõnadega õnnestus tal rahvakoosolek laiali saata.”

Kristliku sõnumi olemuslikuks osaks on alati olnud armastusteod. Paulus võtab selle kokku (Gl 5:6): “Kristuses Jeesuses [maksab] usk, mis on tegev armastuse läbi.” Psalmi sõnum tuletab kristlastele meelde Jeesuse armastust ning kuidas selle vastuvõtmine äratav usku.

Jeesus sündis siia, et surra (Ps 113)

Ülestõusmispüha sõnumi keskmes on Jumala surm Kolgata keskmisel ristil. Johannese evangeeliumis viidatakse Sakarja raamatu kohale 12:10, tsiteerides seda heebreakeelsest algtekstist pisut erinevas sõnastuses (Jh 19:34–37): “Vaid üks sõdur torkas piigiga tema küljesse ning kohe voolas välja verd ja vett. Ja see, kes seda nägi, tunnistab seda, ning tema tunnistus on tõsi. Ja tema teab, et ta räägib tõtt, et teiegi usuksite. Sest see on sündinud, et läheks täide Kiri: „Ühtegi tema luud ei purustata.” Ja veel teine kirjakoht ütleb: „*Nad saavad näha seda, kelle nad on läbi torganud.*” Sakarja raamatu ennustusena ütleb Jumal heebreakeelse teksti järgi (Sk 12:10): “...nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid...” Teksti üle mõtiskledes imetlevad kristlased, kuidas Jumal räägib siin iseendast, vaadates läbipistetud Kristust ristil. Jumal tahab samastuda Jeesuse Kristuse surmaga. Ristil suri tõeline Jumal, Jumala Poeg. Psalm 113 tuletab kristlastele meelde, et Jumala Poeg sündis maailma. See Jumal suri paasapühade ajal Jeruusalemmas.

Kristlased näevad psalmis meeldetuletust jõulusündmustest. Siis kandis Jumal hoolt, et eakas ja viljatu Eliisabet sünnitab Ristija Johannese ning noor ja puhas neitsi Maarja jääb rasedaks ja sünnitab Jeesus-lapse, Jumala Poja. Ka psalm räägib nendest Jumala suurtest tegudest (Ps 113:5–9): “Kes on nagu Issand, meie Jumal, kes kõrgel istub, kes alandub vaatama, mis taevas ja maa peal on, kes tõstab põrmust üles vaevase ja tuhaasemelt viletsa, pannes tema istuma õilsate kõrvale, oma rahva õilsate kõrvale, kes paneb sigimatu, kel

polnud maja, elama poegade rõõmsa emana?" Psalmi tekst meenutab Maarja kiituslaulu, milles räägitakse Jumala headusest vaeste ja viletsate vastu. Jumal tõstab üles alandatud ja alandab suurelisi (Lk 1:46–55): "Ja Maarja ütles: „Mu hing ülistab Issandat ja mu vaim hõiskab Jumala, minu Päästja pärast, sest ta on vaadanud oma teenija madaluse peale. Sest vaata, nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev, ja püha on tema nimi ja tema halastus kestab põlvest põlveni neile, kes teda kardavad. Ta on näidanud oma käsivarre kangust, *ta on pillutanud need, kes on ülbed oma südame meelet. Ta on tõuganud maha võimukad troonidelt ja ülendanud alandlikke, näljaseid on ta täitnud heade andidega, ent rikkad saatnud minema tühjalt.* Ta on võtnud oma hooleks oma sulase Iisraeli, pidades meeles oma halastust, nõnda nagu ta on rääkinud meie vanematele, Aabrahamile ja tema järglastele igavesti."

Alles pärast Jeesuse ülestõusmist surnuist oli võimalik rääkida selgemalt Jumala Poja sündimisest inimesena, Jumala tehtud ime Maarja juures oli tema häbiks. Kõik kahtlustaksid teda hooramises. Sellepärast vaikiti Maarja rasestumisest Pühast Vaimust. Joosep võttis Maarja oma kaitse alla ja tegi sellega omal moel võimalikuks jumaliku ime teostumise maailmas.

Psalm meenutab kristlastele ka ilmumisaega, kui idamaa targad saabusid Jeesus-last kummardama (Ps 113:3–4): "Päikesetõusust loojakuni olgu kiidetud Issanda nimi! Issand on kõrge üle kõigi rahvaste, tema auhiilgus on üle taevaste."

Jõulusõnum ja ülestõusmispühad kuuluvad kokku. Sellepärast võivad kristlased alustada ülestõusmispüha tänu laulu Psalmiga 113 ning meenutada armulaul Jeesuse ja Tema jüngritega jõuluimet.

Egiptusest põgenemine Kristuse lepitustöö eeskujuna (Ps 114)

Paasapähal meenutavad juudid vabanemist Egiptuse orjusest. See sündmus on paasasöömaaja keskmes. Juudid samastuvad selle sugupõlvega, kelle Jumal vabastas Egiptusest, sellega saab ajaloos

Jumala tehtud päästetegu aktuaalseks. Juudid tunnistavad, et kui nende esivanemaid ei oleks vabastatud, elaksid nad ikka veel Egiptuse orjuses, aga Jumal on päästnud nende esiisad ja ühtlasi ka neid endid. Nõnda antakse rõõmsat vabanemissõnumit edasi järgmistele põlvkondadele. Egiptusest põgenemise meenutamine tähendab päästesõnumi aktualiseerimist igale juudile isiklikult. Psalm on üks näide sellest usust (Ps 114:1–2): “Kui Iisrael läks välja Egiptusest ja Jaakobi sugu umbkeelse rahva juurest, siis sai Juuda tema pühamuks ja Iisrael tema valitsusalaks.” Juuda rahvast sai Jumala oma sellest hetkest alates, kui Jaakobi järglased jätsid maha Egiptuse.

Jeesus seadis armulaua seoses paasasöömaajaga. Sellel räägib Ta oma jüngritele, et neil tuleb süüa ja juua “minu mälestuseks.” Oma kirjas Korintose kogudusele vahendab Paulus varajast kristlikku traditsiooni (1Kr 11:23–25): “Sest mina olen Issandalt saanud, mida ma olen andnud teilegi: et Issand Jeesus sel ööl, mil tema ära anti, võttis leiva, tänas, murdis ja ütles: „See on minu ihu, mis teie eest antakse. *Tehke seda minu mälestuseks!*” Selsamal kombel võttis ta ka karika pärast õhtusöömaega ja ütles: „See karikas on uus leping minu veres. Nii sagedasti kui te sellest joote, tehke seda *minu mälestuseks!*” Kristlased ei meenuta nostalgiliselt Jeesuse sõnu või Tema ohvrisurma, vaid peavad Jeesuse toodud ohvrit enda puhul kehtivaks. Armulaual saab Jeesuse toodud pääste aktuaalseks samamoodi nagu juudi paasapäeval peetakse Egiptusest vabanemist isiklikuks vabanemiseks. Kristlane võib armulauale tulles pidada end sarnaselt Iisraeli rahvale patu orjaks kurat-vaarao all. Ka Jeesus rääkis sellest, iga inimest alistavast orjusest (Jh 8:34–36): “„Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, igaüks, kes teeb pattu, on patu ori. Ori ei jää majja alatiseks, poeg jääb alatiseks. Kui nüüd Poeg teid vabastab, siis olete tõepoolest vabad.” Armulaual võib kristlane kogeda viibimist Suure Neljapäeva õhtul koos Jeesuse ja Tema jüngritega. Ta võib kuulata Jeesuse sõnu, mis ennustavad Tema ohvrisurma järgmisel päeval. Jeesus sureb ja vabastab enda omad patu orjusest.

Jumala päästetöö Jeesuses Kristuses muutis maailma olukorda Jumala ees. Selle patt lepitati. Psalmis kuulutatakse ette kosmilist muutust maailmas, kui teostub Jumala suur päästetöö. Pimeduse vägesid esindavad kaosejõud hirmuvad (Ps 114:3-7): “Meri nägi ja põgenes, Jordan pöördus tagasi. Mäed hüplesid otsekui jäärad, kingud nagu lambatalled. Mis sul oli, meri, et sa põgenesid, Jordan, et sa pöördusid tagasi, mäed, et te hüplesite otsekui jäärad, ja teie, kingud, nagu lambatalled? Issanda palge ees värise, maa, Jaakobi Jumala palge ees.” Uues Testamendis on Jeesus lepitustöö toodud muutus nähtav kahel moel. Esiteks kuulutatakse evangeeliumi Jeesusest kõigile inimestele, sest Jumal tahab maailma endaga lepitada (2Kr 5:18-22): “See kõik on Jumalast, kes meid on enesega Kristuse läbi lepitanud ja andnud meile lepitusameti; kuna see oli Jumal, kes Kristuses lepitab maailma enesega ega arvestanud neile nende üleastumisi ning on pannud meisse lepitussõna. Meie oleme nüüd Kristuse käskjalad, otsekui Jumal ise julgustaks meie kaudu. Me palume Kristuse asemel: Andke endid lepitada Jumalaga! Ta on teinud patuks meie asemel selle, kes patust midagi ei teadnud, et meie saaksime Jumala õiguseks tema sees.”

Teiseks tohib Jeesus tapetud ohvritallena avada lõpuageade rullraamatu (Ilm 5). Lõpuajad saavad alata, kuna vaimuliku võitluse tulemusena on taevas toimunud otsustav muutus. Kurat, kõikide süüdistaja, on koos tema inglitega sealt välja heidetud. Nüüd valitseb taevas üksnes Jumala Poeg, kes kutsub kõiki inimesi enda pääste osadusse (Ilm 12:10-12): “Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning tema Kristuse meelevald, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja ööl. Nemad on ta ära võitnud Talle vere läbi ning oma tunnistuse sõna läbi ega ole oma elu armastanud surmani. Seepärast rõõmustage, taevad, ning teie, kes neis viibite! Häda maale ja merele, sest kurat on tulnud alla teie juurde; ta on suures raevus, teades, et tal on aega üürikeseks.”

Jumala omadele tähendab Jeesuse lepitustöö koduteed töötatud taevase Jeruusalemma poole. Sellel teekonnal peab Jumala Poeg oma lambakarja eest hästi hoolt, juhatahes seda armuallikatele (Ps 114:8): “Kes muudab kalju veejärveks, ränikivi veeallikaks!”

Evangeelium Kristusest teeb tühjaks ebajumalad (Ps 115)

Psalmi sõnum on suunatud ebajumalate vastu. Miks on oluline rääkida ebajumalate tühisusest? Alati, kui Jumal on ajaloos väelisel tegutsenud, on inimesed kogenud ebajumalate tühisust. Kui iisraellased päästeti Egiptuse orjusest, hülgasid nad võõrad jumalad. Kõik kohustusid järgima Moosese seadust, mille kokkuvõtte ehk kümne käsu esimene osa puudutas Jumala teenimist (2Ms 20:2-3): „Mina olen Issand, sinu Jumal, kes sind tõi välja Egiptusemaalt, orjusekojast. Sul ei tohi olla muid jumalaid minu palge kõrval!” Ebajumalate tühisusest räägitakse Jesaja raamatu 40-66 peatükis. Need ei suutnud ennustada Jumala päästetegu, kui Ta juhatas oma rahva Paabelist tagasi töötatud maale (Js 41:21-24): “Tooge ette oma riiuasi, ütleb Issand, esitage oma tõendid, ütleb Jaakobi kuningas! Esitage ja kuulutage meile, mis on tulemas! Jutustage endisist asjust, missugused need olid, et saaksime südamesse võtta ja mõista nende tulemusi! Või laske meid kuulda tulevasi asju, kuulutage, mis tuleb pärastpoole, et me teaksime, kas te olete jumalad. Tehke ometi midagi, olgu head või kurja, et saaksime üheskoos imetleda ja näha. Vaata, teie ei olegi midagi ja teie töö on tühjast: kes teid eelistab, teeb jäledust.” Jesaja raamat esitab Psalmile 115 sarnaneva paroodia ebajumalate tühisusest (Js 44:9-20). Tekst meenutab mitmes kohas psalmi salme 4-8: “Nende ebajumalad on hõbe ja kuld, inimeste kätetöö. Suu neil on, aga nad ei räägi; silmad neil on, aga nad ei näe; kõrvad neil on, aga nad ei kuule; nina neil on, aga nad ei tunne lõhna; käed neil on, aga nad ei katsu; jalad neil on, aga nad ei kõnni; nende kurk ei kõnele. Nende sarnaseks saavad nende tegijad ja kõik, kes nende peale loodavad.”

Jumala suured päästeteod äratavad usku ja usaldust Jumala, maailma ainsa Issanda vastu. Psalmi lõpp räägib ühest sellisest Jumala armuteost (Ps 115:17-18): “Ei surnud kiida Issandat ega need, kes lähevad alla vaikusesse. Aga meie, me täname Issandat

nüüd ja igavesti. Halleluuja!” Ülestõusmissündmuse valguses nägid kristlased selles viidet Jeesuse ülestõusmisele. Jeesus ei jäänud hauda, vaid tõusis surnuist üles. Tema jüngrid võisid kogeda, et neile on ilmunud surma võitja. Sellepärast on neil põhjust tänuks ja ülistuslauluks: “Halleluuja!”

Uues Testamendis levib evangeelium Jeesusest paganrahvaste keskel. Üks kesksematest evangeeliumi kohtadest oli tunnistus ebajumalate tühisusest, kes ei suuda aidata. On vaid üks Jumal, kes võib päästa kõik inimesed tulevase viha ja surma käest. Paulus võtab selle õpetuse kokku oma kirjas (1Ts 1:9–10): “Nad ju ise teatavad, kuidas te meid vastu võtsite ning kuidas te olete ebajumalaist pöördunud Jumala poole, teenima elavat ja tõelist Jumalat ning ootama taevast tema Poega Jeesust, kelle ta on surnuist üles äratanud ja kes meid tõmbab välja tulevasest vihast.” Luukas on talletanud meile lühikokkuvõtte Pauluse kõnest Ateena Areopaagil. Selles apostel tunnistab, kuidas ebajumalad on tühised ning üksnes koos Jeesusega võib pääseda tulevasest kohtust ja igavesest surmast (Ap 17:22–31): “Ateena mehed, ma näen, et te olete haruldaselt jumalakartlikud, sest kui ma läksin läbi linna ja teie pühamuid silmitsesin, leidsin ka sellise altari, millele on kirjutatud: „Tundmatule Jumalale.” Keda teie nüüd kui tundmatut teenite, teda kuulutan mina teile. Jumal, kes on teinud maailma ja kõik, mis siin sees, kes taeva ja maa Issandana ei ela templites, mis on kätega tehtud, ega lase ennast ka inimkätega teenida, nagu oleks tal midagi vaja, – tema ise annab kõikidele elu ja õhu ja kõik. Tema on teinud ühestainsast terve inimkonna elama kogu ilmamaa peal ning on neile seadnud ettemääratud ajad ja nende asukohtade piirid, et nad otsiksid Jumalat, kas nad ehk saaksid teda käega katsuda ja leida, kuigi tema küll ei ole kaugel ühestki meist, sest tema sees meie elame ja liigume ja oleme, nagu ka mõned teie luuletajaist on öelnud: „Sest ka meie oleme tema sugu.” Kui me nüüd oleme Jumala sugu, siis ei tohi me arvata, et jumalus on kulla või hõbeda või kivi sarnane või nagu inimeste oskuse ja kujutluse loodud. Jumal on küll selliseid teadmatuse aegu sallinud, kuid nüüd käsib ta kõigil inimestel kõigis paigus meelt parandada. Sest ta on seadnud ühe päeva, mil ta mõistab õiglaselt kohut kogu ilmamaa üle mehe läbi,

kelle ta on määranud, ja ta on pakkunud kõigile tõestuse sellega, et on tema üles äratanud surnuist.”

Ülestõusmisaja sõnum avanes kristlastele selles, et kõik ebajumalad on tühised. Üksnes Jumal võib päästa surmast. Ta on Iisraeli Jumal, kes on äratanud Jeesuse surnuist. Sellepärast peab sõnum levima paganate maailma pimedusse.

Evangeeliumi aare saviastjates (Ps 116)

Psalm räägib kannatava inimese valust. Jumal päästab ta surmaohust. Taas tunnistab Hallel-psalm Jumala väest vabastada enda omad surma haardest (Ps 116:3–4): “Surma võrgud ümbritsesid mind, surmavalla ängistused tabasid mind, ma sattusin ahastusse ja muresse. Aga ma hüüdsin appi Issanda nime: „Oh Issand, päästa mu hing!” Rääkides oma teenimisametist ja kannatustest tsiteerib Paulus seda psalmi (2Kr 4:1–18): “Sellepärast et meil on selline amet, nagu see on antud meile halastuse kaudu, me ei tüdi ära. Me oleme lahti öelnud häbiväärseist asjust, mida peidetakse, me ei kasuta riukaid ega moonuta Jumala sõna, vaid esitame end tõe avaldamisega kõikide inimeste südametunnistusele Jumala ees. Kui meie evangeelium on siiski kinni kaetud, siis on see kinni kaetud neile, kes hukuvad, neile uskmatuile, kellel praeguse aja jumal on mõtted sõgestanud, nii et neile ei koida evangeeliumi valgus Kristuse kirkuses, kes on Jumala kuju. Me ei kuuluta ju iseendid, vaid Jeesust Kristust Issandana, endid aga teie sulastena Jeesuse pärast. Sest see, kes ütles: „Pimedusest paistku valgus!”, on Jumal, kes on hakanud särama meie südames, et tekiks tunnetuse valgus Jeesuse Kristuse isikus olevast Jumala kirkusest. See aare on meil aga saviastjates, et võrratult suur vägi oleks Jumala oma ja ei midagi meist. Meid ahistatakse igati, kuid me ei ole kitsikuses; me oleme nõutud, kuid mitte meeletu; meid kiusatakse taga, kuid me pole hüljatud; meid rõhutakse maha, kuid me ei hukku; me kanname alati oma ihus Jeesuse surma, et ka Jeesuse elu avalduks meie ihus. Sest meid, kes me elame, antakse alatasa surma Jeesuse pärast, et ka

Jeesuse elu avalduks meie surelikus ihus. Nii on surm tegev meis, elu aga teis. Aga et meil on sellesama usu vaim, millest on kirjutatud: „*Ma usun, seepärast ma räägin*”, siis meiegi usume ja ka räägime, teades, et see, kes äratas üles Issanda Jeesuse, äratab meidki koos Jeesusega üles ja seab enda ette koos teiega. Kõik sünnib ju teie heaks, et arm üha enamate inimeste tänu kaudu rohkenedes kasvaks Jumala austuseks. Seepärast me ei tüdi, vaid kuigi meie väline inimene kulub, uueneb seesmine inimene ometi päev-päevalt. Sest see praeguse hetke kerge ahistus saavutab meile määratult suure igavese au, meile, kes me ei pea silmas nähtavat, vaid nähtamatut, sest nähtav on mööduv, nähtamatu aga igavene.”

Paulus räägib oma kitsikustest. Ta oli surmaohus ning peaaegu kaotamas lootust, nagu ta kirjutab kirja alguses (2Kr 1:8-11): “Me ei taha ju, vennad, et teile jääks teadmata, kuidas meid Aasias ahistati: meid koormati üliväga üle meie jõu, nii et me koguni kahtlesime oma ellujäämises. Jah, meil oli meie endi arvates surmakäsk juba käes, et me ei loodaks endi, vaid Jumala peale, kes surnud üles äratab. Tema päästis meid sellest määratu suurest surmast ja päästab veelgi – tema, kelle peale me loodame. Jah, ta päästab edaspidigi, kui ka teie eestpalvetega meile appi tulete, nii et paljud tänaksid meile paljude inimeste eestpalvete tõttu Jumalalt osaks saanud armuanni eest.” Paulus saab lohutust Jeesuselt, kes on kannatanud surma õudust ja võitnud pimeduse väe. Iseendast on Paulus nõder, ta on otsekui saviastja, millesse Jumal on pannud suure aarde. Psalmis leiab ahistatud inimene hingamise Jumalas (Ps 116:6-11): “Issand hoiab kohtlasi; ma olin nõder ja tema aitas mind. Pöördu, mu hing, tagasi oma hingamisele, sest Issand on sulle head teinud! Sest sina kiskusid mu hinge surmast välja, mu silmad silmaveest, mu jala komistusest. Ma loodan ikka käia Issanda ees elavate maal. *Mina usun, seepärast ma räägin*. Ma olin suures vaevas. Ma ütlesin oma kohmetuses: „Kõik inimesed on valelikud!”

Psalm tuletab kristlasele meelde, et Jeesus on surma võitja ja on töötanud olla enda omade juures iga päev. Kristlane ei pea kartma või kaotama lootust, sest Jumala päästab surmast ja viib igavesse ellu (Ps 116:15): “Kallis on Issanda meelest tema vagade surm.”

Evangeelium Kristusest levib rahvaste sekka (Ps 117)

Psalm on Piibli kõige lühem peatükk. Ometigi on kahte salmi mahutatud palju teoloogiat: “Kiitke Issandat, kõik paganad, ülistage teda, kõik rahvahõimud! Sest võimsaks on saanud tema heldus meie üle ja Issanda ustavus kestab igavesti. Halleluuja!”

Kirjas roomlastele tsiteerib Paulus nelja Vana Testamendi teksti, milles ennustatakse, et paganad ülistavad Jumalat Jeesuse Kristuse evangeeliumi pärast. Üks neist tekstidest on Hallel-psalm 117 (Rm 15:8–13): “Jeesus Kristus on saanud ümberlõigatute teenriks Jumala tõe pärast – esiisadele antud töötuse kindlustamiseks –, et paganad hakkaksid Jumalat ülistama halastuse eest, nagu on kirjutatud: „Seepärast ma tunnistan sind paganate ees ja laulan kiitust sinu nimele.” (2Sm 22:50; Ps 18:50). Ja taas ta ütleb: „Rõõmustage, paganad, koos tema rahvaga!” (5Ms 32:43) Ja taas: „Kiitke Issandat, kõik paganad, ja kiitke teda, kõik rahvad!” (Ps 117:1) Ja Jesaja ütleb taas: „Iisai juur tuleb ja see, kes hakkab valitsema paganate üle; tema peale panevad paganad lootuse!” (Js 11:10) Aga lootuse Jumal täitku teid kõige rõõmu ja rahuga usus, et teil oleks küllaga lootust Püha Vaimu väes!”

See lühike psalm tunnistab sellest, et ülestõusmissündmustes kavandas Jumal evangeeliumi levimist kõigi rahvaste seas. Sellest räägitakse ka Jesaja raamatu 53. peatükis, milles kirjeldatakse Issanda kannatavat sulast. Selle sissejuhatuses selgub, et sõnum haavatud sulasest levib kõikide rahvaste seas (Js 52:13–15): “Vaata, mu sulane talitab targasti, teda ülistatakse ning ülendatakse ja ta saab väga kõrgeks. Nagu *paljud* kokkusid tema pärast – nõnda rikutud, ebainimlik oli ta välimus ja ta kuju ei olnud inimlaste taoline –, nõnda ehmatas ta paljusid *rahvaid, kuningad* sulevad tema pärast suud. Kuid mida neile ei ole jutustatud, seda saavad nad näha, ja mida nad ei ole kuulnud, seda saavad nad teada.” Keset kannatusi palvetab sulane paljude eest – “paljud” tähendabki siin

rahvaid (Js 53:11–12): “Pärast oma hingevaeva saab ta näha valgust ja rahuldust tunda; oma tarkusega teeb mu õiglane sulane paljusid õigeks, sest ta kannab nende patusüüd. Sellepärast ma annan temale osa paljude hulgas ja ta jagab vägevatega saaki, sest ta tühendas oma hinge surmani ja ta arvati üleastujate hulka; tema aga kandis paljude pattu ja seisis üleastujate eest.”

Psalm 117 paneb oma lühidusega kristlased peatuma. Selles öeldakse vähe ja samas väga palju. Väikese juudi rahva keskel toimuvad Jumala suured teod, millest räägitakse kogu maailmas. Kristlased võisid seda kogeda ülestõusmispühal, kui Jeesus äratati surnuist.

Hoosianna Kristusele, kes tuleb Issanda nimel! (Ps 118)

Psalm 118 on Hallel-psalmidest viimane. Selles tulevad selgelt esile lõpuaega puudutavad Jumala päästeplaanid oma rahva jaoks. Pole siis ime, et seda tsiteeritakse Uues Testamendis palju kordi (Mt 11:3; Mk 11:9–10; Mt 21:9; Lk 19:38; Jh 12:13; Mk 12:10–11; Mt 21:42; Lk 20:17 1Pt 2:4,7; Mt 23:37–39; Lk 13:34–35; Hb 13:6). Psalmi põhisisu võetakse kokku Johannese jüngrite küsimuses Jeesusele (Mt 11:3): „Kas sina oled see, kes pidi tulema, või jääme ootama teist?” Juudid ootasid teda, kes pidi tulema Issanda nimel (Ps 118:26): “Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel! Meie õnnistame teid Issanda kojast.”

Rahvahulk vaimustub, kui Jeesus ratsutab eesli seljas Jeruusalemma. Jeesus täidab teadlikult Sakarja raamatu Messia-ennustuse (Sk 9:9–10). Rahvas hõiskab ja tervitab Teda Psalmi 118 sõnadega, mida nad olid õppinud paasaliturgiast (Mk 11:9–10; Mt 21:9; Lk 19:38; Jh 12:13): „Hoosanna! Õnnistatud olgu see, kes tuleb Issanda nimel! Õnnistatud olgu meie isa Taaveti tulev kuningriik! Hoosanna kõrgustes!” Rahvas kogeb, et nüüd on tulnud Jumala päästeaeg, kui töötused täituvad (Ps 118:15–16): “Hõiske- ja päästehääl kostab õigete telkidest: „Issanda parem käsi teeb vägevaid tegusid! Issanda parem käsi on tõusnud kõrgele, Issanda parem käsi teeb vägevaid tegusid!” Issanda käsi on Vanas Testamendis väljend, mida

kasutatakse Jumala suurte päästetegade kirjeldamisel. Jumal päästis Iisraeli Egiptuse orjusest “tõstetud käsivarrega” (2Ms 6:6-7): “Seepärast ütles Iisraeli lastele: Mina olen Issand ja mina viin teid ära egiptlaste teoorjuse alt; ma päästan teid nende orjatööst ja lunastan teid oma väljasirutatud käsivarrega ning suurte kohtupidamistega. Mina võtan teid enesele rahvaks ja olen teile Jumalaks, ja teie peate tundma, et mina olen Issand, teie Jumal, kes teid viib välja egiptlaste teoorjusest.”

Ka Jeesus ise tsiteeris psalmi, kui Ta muretses Jeruusalemma paadumuse pärast. Ta ennustab, et Jeruusalemm jäetakse maha ning et Tema oma - juudi rahvas - ei saa Teda näha, enne kui nad ühinevad nende inimeste rõõmuga, kes hõisates Teda Jeruusalemmas vastu võtsid (Mt 23:37-39; Lk 13:34-35): “Jeruusalemm, Jeruusalemm, kes sa tapad prohveteid ja viskad kividega surnuks need, kes su juurde on läkitatud! Kui palju kordi olen ma tahtnud su lapsi koguda, otsekui kana kogub oma pesakonna tiibade alla, ent teie ei ole tahtnud! Vaata, teie koda jäetakse maha, sest ma ütlen teile, et teie ei näe mind nüüdsest enam, kuni te ütlete: *Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!*”

Uues Testamendis on psalmi kasutatud selgitusena, miks juudid rahvana ei võtnud Jeesust Messiana vastu. Psalmi salmides 22-23 räägitakse kivist, mille ehitajad põlgavad: “Kivi, mille hooneehitajad ära põlgasid, on saanud nurgakiviks. Issanda käest on see tulnud, see on imeasi meie silmis.” Jeesusest sai juutidele komistuskivi, sest nad ei võtnud Teda oma vaimuliku hoone nurgakiviks. Ka rääkides võrdumi viinamäe omanikust viitas Jeesus psalmile (Mk 12:1-12; Mt 21:33-46; Lk 20:9-19): “Ja Jeesus hakkas neile mõistu rääkima: „Üks inimene istutas viinamäe ja piiras aiaga ja õõnestas kaljusse surutõrre ja ehitas valvetorni. Siis ta andis selle rentnike kätte ning reisis võõrsile. Ja parajal ajal läkitas ta sulase rentnike juurde, et see võtaks rentnike käest vastu andami viinamäe viljast. Rentnikud võtsid aga sulase kinni, peksid teda ja saatsid minema tühjade kätega. Ja taas läkitas ta nende juurde teise sulase. Sellele nad löid pähe ja teotasid teda. Ja ta läkitas veel teise ja tolle nad tapsid, ja

paljusid teisi; mõnda nad peksid, mõne aga tapsid. Üks oli tal veel, tema armas poeg. Lõpuks ta läkitas nende juurde poja, mõeldes: „Ehk nad häbenevad mu poega!?” Need rentnikud aga rääkisid omavahel: „Tema ongi see pärija. Läki, tapame ta ära, ja pärand saab meile!” Ja nad võtsid ta kinni, tapsid ta ära ja viskasid viinamäelt välja. Mida teeb viinamäe isand? Ta tuleb ja hukkab need rentnikud ja annab viinamäe teiste kätte. Kas te pole lugenud seda kirjakohta: *Kivi, mille ehitajad tunnistasid kõlbmatuks – seesama on saanud nurgakiviks!? See tuli Issandalt ja on imeasi meie silmis.*”

Jeesuse võrdumi probleemi selgitatakse täpsemalt Peetruse kirjas. Nagu kiri ütleb, on Jeesus vaimuliku hoone olemuslik osa. Kui Jeesus-kivi puudub, langeb kokku nii juudi kui kristlase hoone (1Pt 2:4-8): “Tulles tema, elava kivi juurde, kes küll inimeste poolt on tunnistatud kõlbmatuks, ent Jumala silmis on valitud ja hinnaline, laske ka endid ehitada elavate kividenä vaimulikuks kojaks. Saage pühaks preesterkonnaks, kes toob vaimulikke ohvreid, mis on Jumalale meelepärased Jeesuse Kristuse kaudu. Seepärast seisabki Pühakirjas: „Ennäe, ma panen Siionisse kivi, valitud, hinnalise nurgakivi, ja see, kes usub temasse, ei jää ial häbisse.” Teile siis, kes te usute, on see au, uskmatuile aga „kivi, mille ehitajad tunnistasid kõlbmatuks, ning just see on saanud nurgakiviks”, ning „komistuskiviks” ja „pahanduskaljaks”. Uskmatud komistavad, sest nad on sõnale allumatud ja selleks nad ongi määratud.”

Psalmi tsiteeritakse nii Klemensi kui ka Barnaba kirjades. Mõlemas on psalmi tõlgendatud kristoloogiliselt. Klemens kutsus Korintose koguduse liikmeid minema sisse Kristus-väravast ja leidma uuesti kristlaste omavahelist osadust (1Klem 48): “Eemaldagem siis viivitamata see ebakõla! Langegem Väelise ette ja anugem Temalt nuttes, et Ta leebuks, saaks meiega lepitud ja paneks meid taas puhtalt ja üllalt elama omavahelises armastuses. Sest see on õiguse värav, mis on avatud ellu, nõnda nagu on kirjutatud: “*Avage mulle õiguse väravad! Ma lähen neist sisse ja tunnistan Issandale oma patu. See on Issanda värav. Õiged lähevad sealt sisse.* [Ps 118:19,20]” Avatud väravaid on küll, aga õiguse värav on see Kristuse värav ja õiged on kõik, kes selle kaudu käivad ja parandavad oma elu pühaduses ja õiguses, tehes kõike laitmatult. Olgu keegi usus, suutku edasi anda

teadmist, olgu tark sõnu eristama, puhas tegudes, seda rohkem peab ta olema alandlik, mida suuremaks ta ennast peab ja seisab ühise hüve, mitte enda oma eest.”

Barnabase kirjas järgitakse Uue Testamendi õpetust, mille järgi Jeesus on iga vaimuliku hoone kõige olulisem nurgakivi. Ilma selleta pole mitte kellelgi iial võimalik pääseda (Barn 6:1–4): “Aga mida Ta ütleb, kui Tal tuli täita käsku? Kes tahab minuga riidu? Astugu ette! Või kes tahab käia minuga kohut? Tulgu Issanda teenija juurde! [Js 50:8,9]. Oh teid, sest te kõik vananete nagu riie ja teid sööb koi. Taas ütleb prohvet, kui teda on pandud tugevaks kiviks, mille vastu lõmastutakse: “Vaata, ma panen Siionisse kalli aluskivi, valitud, kalli nurgakivi! [Js 28:16]. Mida Ta siis ütleb? Ja kes usub Temasse, elab igavesti. Kas meie lootus on siis rajatud kivile? Kaugeltki mitte. Vaid nõnda on öeldud sellepärast, et Issand kinnitas Tema liha. Ta ju ütleb: “ja ta tegi mind kõvaks otsekui ränikivi” [Js 50:7]. Ja taas ütleb prohvet: “see kivi, mille ehitajad ära põlgasid, on saanud nurgakiviks”. Ja taas Ta ütleb: “See on suur ja imeline päev, mille Issand on teinud” [Ps 118:22,24].”

Psalm räägib kristlasele turvalisest lootusest Jumala peale. Tal pole vaja karta, vaid ta võib kõiges loota Jumala abile. Kirjas heebrealastele tsiteeritakse psalmi 6. salmi (Hb 13:6): “Nii võime julgesti öelda: „Issand on minu abimees, minul ei ole midagi karta, mida võib teha mulle inimene?” Samuti kirjutab Paulus (Rm 8:31–35): “Mis me siis ütleme selle kohta? Kui Jumal on meie poolt, kes võib olla meie vastu? Tema, kes oma Poegagi ei säästnud, vaid loovutas tema meie kõikide eest, kuidas ta ei peaks siis koos Pojaga meile kõike muud kinkima? Kes võib süüdistada Jumala valituid? Jumal on see, kes õigeks teeb. Kes võib meid hukka mõista? Kristus Jeesus on, kes suri ja, mis veel enam, kes üles äratati, kes on Jumala paremal käel ja kes palub meie eest. Kes võib meid lahutada Kristuse armastusest? Kas viletsus või ahistus või tagakiusamine või nälg või alastiolek või hädaoht või mõök?”

Jumala sõna on kristlase rõõm (Ps 119)

Johannese evangeeliumis nimetatakse Jeesust Jumala Sõnaks, kelle läbi on maailm loodud (Jh 1:1-3) ja kes sai lihaks ehk sündis inimesena (Jh 1:14). Selle taustal on Õpetussõnade 8. peatükk ja selles nimetatud Jumala isikuline Tarkus, kellega koos Jumal lõi maailma (Õp 8:22-31). Siiraki raamatu 24. peatükis seostatakse isikuline Tarkus Toora ehk Moosese seadusega. Johannese evangeeliumi viis nimetada Jeesust Jumala isikuliseks Sõnaks lähtub neist tekstidest.

Psalm on pikk Jumala sõna ja seaduse ülistus. Selles on 176 salmi ning selles kasutatakse kõiki heebrea tähestiku 22 tähte. Psalm on alfabeetiline ehk selle erinevad salmid algavad igaüks tähestiku vastava tähega. See kordub iga tähe puhul kaheksa korda ehk saame $8 \times 22 = 176$ salmi. Psalmi eesmärk on osutada, et Jumala Sõna on täiuslik. Kõik mõtted ja sõnad võib rüütada sõnadeks ja Jumala Sõna tunneb neid kõiki. Ta oskab põimida heebrea tähed üha uude järjestusse ja valmistada kõnet ja lohutavaid sõnu, tarku mõtteid ja vajalikke manitsusi, armastuse kinnitamist ja armu kuulutust. Sõna on täiuslik.

Kristlased on lugenud psalmi kristoloogiliselt. see seostub Psalmiga 1, milles õige mees uurib Jumala Sõna ehk Seadust päevad ja ööd. Psalmid 1-119 moodustavad ühe terviku. Need algavad Toora-psalmiga: õige mees uurib Jumala Sõna (Ps 1). Järgnevas psalmis kinnitab Jumal, et Tema Võitu saab kogu meelevalla (Ps 2). Kui Hallel-psalme peetakse eraldi lisanduseks sellesse tervikusse, siis osa lõpus on Psalmid 110 ja 119, mis vastavad Psalmidele 1 ja 2. Kristlased näevad neis neljas psalmis suurt rõõmusõnumit. Jumal on pannud Kristuse taevasele aujärjele: Psalm 2 räägib Jeesuse ülestõusmisest, Psalm 110 aga Tema taevaminemisest. Ta kutsub Kristuse osadusse kõik rahvad. Kristlane saab ristimise kaudu Kristuse jüngriks ja uurib Tema sõna ja elab selle järgi (Ps 1). Ta leiab rõõmu Jumala Poja õpetustest, nagu Psalmis 119:92-94 öeldakse: "Kui sinu Seadus ei oleks olnud mu rõõm, siis ma oleksin hukkunud oma viletsuses. Ma ei unusta iialgi su korraldusi, sest nendega sa

oled mind elustanud. Sinu oma olen mina, päästa mind, sest ma nõuan taga su korraldusi!" Psalmid 1-2 ning 110 ja 119 üheskoos annavad tunnistust Jeesuse ristimis- ja misjonikäsust, mille järgi antakse Jeesusele kogu meelevald (Mt 28:18-20): "Ja Jeesus astus nende juurde ja kõneles neile: „Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni."

Kristlane näeb psalmi sõnades Jumala Püha Vaimu väge. Rasketes kiusatustes võib ta panna oma lootuse sellele, et Jumal oma armus ja väes hoiab tema usku kindlana ja juhatab ta õigele teele (Ps 119:57-64): "Issand on mu osa; ma olen öelnud, et ma pean sinu sõnu. Ma püüan kõigest südamest leevendada su palet, ole mulle armuline oma ütlust mööda! Ma uurin oma teid ja pööran oma jalad jälle su tunnistuste poole. Ma tõttan aega viitmata pidama sinu kärke. Õelate köidikud punusid end mu ümber; aga mina ei unusta su Seadust. Südaööl ma tõusen üles sind tänama su õiguse seaduste eest. Mina olen kõigi nende kaaslane, kes sind kardavad ja peavad sinu korraldusi. Ilmamaa on täis sinu heldust, Issand; õpeta mulle oma määrusi!"

Oma sõna abil juhatab Jumal kristlasi õigele teele ja vajadusel manitseb neid (Ps 119:65-72): "Sina, Issand, oled teinud head oma sulasele oma sõna järgi. Head arusaamist ja tundmist õpeta mulle, sest ma usun su kärke! Enne kui mind vaevati, eksisin ma eemale; aga nüüd ma hoian sinu ütlusi. Sina oled hea ja teed head; õpeta mulle oma määrusi! Ülbed sepitsevad mu peale valejutte, aga mina pean kõigest südamest sinu korraldusi. Nende süda on tuim nagu rasv, aga mina tunnen rõõmu sinu Seadusest. Mulle on hea, et mind vaevati, et ma õpiksin su määrusi. Seadus su huultelt on mulle kallim kui tuhanded kulda ja hõbedat."

Jeesus ütleb Johannese evangeeliumis, et Ta on maailma Valgus (Jh 8:12): „Mina olen maailma valgus. Kes järgneb mulle, ei käi pimeduses, vaid tal on elu valgus." Jeesus juhatab enda omi õigesse

suunda oma sõna läbi, nagu Ta ka hiljem samas peatükis ütleb (Jh 8:31–32): „Kui te jääte minu sõnasse, siis te olete tõesti minu jüngrid ning tunnetate tõde, ja tõde vabastab teid.” Psalm räägib Jumala sõnast just sellise valgusena, mis valgustab kristlase teed (Ps 119:105): “Sinu sõna on mu jalale lambiks ja valguseks mu teerajal.” Kristlane loeb seda salmi ka nõnda: “Sinu Sõna on lamp.” Jumala Poeg, Jeesus, kes enne aegade algust sündis Jumalast, valgus valgusest, on kristlase valgus tema teekonnal taevasse. Ilmutusraamatus tunnistatakse Jeesusest maailma valgusena nõnda (Ilm 21:22–25): “Templit ma ei näinud seal, sest Issand, Kõigeväeline Jumal, on selle tempel, ning Tall. Ja linnale ei ole vaja päikest ega kuud, et need talle paistaksid, sest Jumala kirikus valgustab teda, ning tema lamp on Tall. Rahvad hakkavad käima tema valguses ning ilmamaa kuningad toovad sinna oma hiilguse. Tema väravaid ei lukustata päeval, ent ööd seal ei olegi.”

Kristlase igatsus taeva järele (Ps 120)

Psalm 120 alustab teekonnalaulude sarja. Need kirjeldavad palvetaja igatsust jõuda Jeruusalemma, et kogeda Jumala ligiolu. Kristlastel on loomulik näha neis psalmides igatsust taeva järele. Taevane Jeruusalemm on juba nüüd valmis Issanda juures taevas ning ükskord laskub see alla maa peale, kui Jumal on loonud uue taeva ja uue maa (Ilm 21–22).

Palvetaja kaebab psalmis Jumalale, sest teda kiusavad kahesugused inimesed. Tema ümber on valetajad (Ps 120:2): “Issand, vabasta mu hing valetajaist huultest ja petisest keelest!” Teisal on ta ärritunud inimestest, kes vihkavad rahu (Ps 120:6–7): “Juba kaua on mu hing elanud nende juures, kes vihkavad rahu. Mina tahan rahu! Aga kui ma räägin, on nemad valmis sõjaks.”

Kristlasele esindavad need rühmad valeõpetajaid või tagakiusajaid või inimesi, kes ei tunne Jumala antavat rahu, vaid lähevad kaasa selle maailma askeldamisega. Igatsust taeva järele sõnastatakse psalmis nõnda (Ps 120:5): “Häda mulle, et ma võõrana elan Mesekis, et ma viibin Keedari telkide keskel!”. Paulus kirjeldab oma igatsust

taeva järele mitmete kannatuste keskel (2Kr 5:1-10): “Me ju teame, et kui meie maine telkhoone maha kistakse, on meil elamu Jumala käest, käteta tehtud igavene hoone taevas, sest selles maises me ägame, igatsedes rõivastuda taevasesse eluasemesse, et meid ka lahti rõivastatuna ei nähtaks olevat alasti. Meie, kes oleme selles telgis, ägame ju koorma all, sest me ei taha lahti rõivastuda, vaid olla taevaselt rõivastatud, et elu neelaks ära sureliku. See, kes meid selleks valmistab, on Jumal, kes on andnud meile käsirahaks Vaimu. Nii me oleme siis alati kindlad, teades, et kuni me oleme ihus, oleme eemal Issanda juurest; sest me käime usus, mitte nägemises, ent me oleme kindlad ning meile meeldib pigem ära olla ihust ja viibida Issanda juures. Seepärast me püüamegi olla temale meelepärased, kas oleme siis kodus või võõrsil, sest me kõik peame saama avalikuks Kristuse kohtujärje ees, et igäuks saaks kätte, mida ta ihus olles on teinud, olgu head või halba.”

Paulus räägib, et kristlane elab “usust”. Ta võib paluda Jumalalt abi ja olla kindel, sest koos Jeesusega ollakse koduteel. Raskused ja viimselt surm on vaid väravaks Jumala juurde Kristlane võib öelda psalmi sõnadega (Ps 120:!) : “Ma hüüdsin oma kitsikuses Issanda poole ja tema vastas mulle.” Ta võib rännata Meseki ja Keedari maadelt taevase Jeruusalemma poole.

Kristlase kaitse rännakul (Ps 121)

Kui esimene teekonnalauludest (Ps 120) kirjeldas igatsust taeva järele, siis järgmine räägib kristlase kindlast lootusest Jumala abile. Psalm kirjeldab palveränduri turvalist teekonda Jeruusalemma. Jumal, kelle tempel on Jeruusalemmas, annab palverändurile abi (Ps 121:1-2): “Ma tõstan oma silmad mägede poole, kust tuleb mulle abi? Abi tuleb mulle Issanda käest, kes on teinud taeva ja maa.” Jumal töötab kristlasele, et Ta ei jäta pooleli oma alustatud tööd, kui Ta Püha Vaimu väega äratas usu. Paulus kirjutab sellest sageli: “Olen veendunud selles, et see, kes teis on alustanud head tööd, lõpetab selle enne Kristuse Jeesuse päeva.” (Fl 1:6); “Ustav on see,

kes teid kutsub; küll tema teebki seda" (1Ts 5:24); "Ustav on Jumal, kelle poolt te olete kutsutud osadusse tema Poja Jeesuse Kristuse, meie Issandaga" (1Kr 1:9). Psalm kiirgab südamlikust usaldusest Jumala vastu (Ps 121:3–8): "Ei ta lase su jalga vääratada, ei su hoidja tuku. Vaata, ei tuku ega jää magama see, kes Iisraeli hoiab. Issand on su hoidja, Issand on su varjaja su paremal käel. Päeval ei pista sind päike ega kuu öösel. Issand hoiab sind kõige kurja eest, tema hoiab sinu hinge. Issand hoiab su minemist ja su tulemist nüüd ja igavesti."

Psalm õpetab kristlasi lootma Jumalale kõigis elu argistes olukordades. Psalmi lõpus räägitakse, et Jumal hoiab tema minemist ja tulemist. Jaakobuse kirjas meenutatakse kristlastele, et neil tuleb kinnitada oma süda Jumala antud eesmärgile taevasse ning mitte mattuda liigselt selle maailma asjade alla (Jk 4:13–17): "Kuulge nüüd, kes ütlete: „Täna või homme läheme sellesse või teise linna ja veedame seal ühe aasta ning kaupleme ja saame kasu!" Teie, kes ei tea, missugune on homme teie elu! Te olete ju aur, mida on hetke näha, ja siis see haihtub. Selle asemel et öelda: „Kui Issand tahab ja me veel elame, siis teeme seda või teist", te kiitlete oma kõrkuses. Iga selline kiitlemine on kurjast. Kes oskab teha head, aga ei tee, sellele on see patt." Jaakobuse kirja järgi räägib psalm kristlase harjumusest usaldada Jumala plaane. Iga päev võib jääda viimaseks. Jumal võib tahta, et Talle kuuluv inimene läheb sellest ajast taevasse. Selleks tuleb alati valmis olla (Fl 1:20–25): "Minu ootust ja lootust mööda, et ma ei jää häbisse milleski, vaid et – nagu alati, nii ka nüüd – Kristus saab täiesti avalikult ülistatud minu ihus, olgu elu või surma läbi. Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu! Aga kui ihus elamine toob mu tööle vilja, siis ma ei tea, kumba valida. Mind paeluvad mõlemad. Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristusega, sest see on väga palju parem, ent ihusse jäämine on vajalikum teie pärast. Ja selles veendunult ma tean, et jään elama ja jään teie kõikide juurde teie usu edenemiseks ja rõõmuks."

Kui Paulus selgitab Korintose kogudusele oma edasilükkunud reisi, räägib ta kristlase põhiloomusest (2Kr 1:15–22): "Ja selle meelegiindlusega ma tahtsingi esmalt tulla teie juurde, et te saaksite teistkordselt armu, ja teie kaudu matkata Makedooniasse ja

Makedooniast tulla tagasi teie juurde ning lasta teil mind saata teele Juudamaale. Tahtes nüüd seda, kas ma ei toiminud ehk kergemeelselt? Ehk ma kavatsen loomu järgi seda, mida kavatsen, et minu juures oleks „jah, jah” ja „ei, ei” ühtaegu? Kui aga Jumal on ustav, siis meie sõna teie vastu ei ole ühtaegu „jah” ja „ei”. Sest Jumala Poeg Jeesus Kristus, keda meie, mina, Silvanus ja Timoteos, oleme teie seas kuulutanud, ei olnud „jah” ja „ei”, vaid temas oli „jah”. Sest Jumala töötused, millised iganes need olid, on Kristuses „jah”. Seepärast tulgu ka meie suust tema läbi „amen” Jumalale kiituseks. Aga see, kes meid koos teiega on kinnitanud Kristusesse ja kes meid on võidnud, on Jumal, kes on meid ka pitsoriga kinnitanud ning meile andnud käsirahaks Vaimu südamesse.” Kristlane kavandab oma asju ette ning räägib alati tõtt. “Jah” tähendab “jah” ja “ei” tähendab “ei”. Siiski laseb kristlane end Jumalal juhtida ning võib juhtuda, et tema plaanidesse tuleb muutusi (Õp 16:9): “Inimese süda kavandab oma teed, aga Issand juhhib tema sammu.” Ehkki elus võib plaanidesse tulla erinevaid muutusi, peab kristlane meeles Jumala suurt ja võimast “jah”-sõna Jeesuses. Jeesus kinnitas Vana Testamendi töötused. Kristlane saab oma elu rajada kõiges Jumala sõnale. See on kindel alus, kui kristlane rändab oma eesmärgi, taevase Jeruusalemma poole.

Kristlaste osadus Jeruusalemmas (Ps 122)

Palverändur tervitab rõõmsalt Jeruusalemma (Ps 122:6–7): “Paluge rahu Jeruusalemmale! Käigu hästi nende käsi, kes sind armastavad! Rahu olgu su müüride vahel, hea käekäik su kuninglikes kodades!” Jeruusalemmas saab ta kogeda usu osadust ja Jumala ligiolu (Ps 122:8–9): “Oma vendade ja oma sõprade pärast tahan ma nüüd öelda: Rahu sinule! Issanda, meie Jumala koja pärast tahan ma otsida sulle head.”

Jeesus rääkis Samaaria naisega sellest, mis on õige koht palvetamiseks (Jh 4:20–25): “Meie esiisad kummardasid Jumalat sellel mäel, ja teie ütlete, et Jeruusalemm olevat paik, kus peab

kummardama." Jeesus ütles talle: „Naine, usu mind, et tuleb tund, mil te ei kummarda Isa sellel mäel ega Jeruusalemmas! Teie kummardate, mida te ei tea, meie kummardame, mida me teame, sest pääste tuleb juutidelt. Kuid tuleb tund ja see ongi juba käes, et tõelised kummardajad kummardavad Isa vaimus ja tões, sest Isa otsib neid, kes teda nõnda kummardavad. Jumal on Vaim ja kes teda kummardavad, peavad teda vaimus ja tões kummardama." Naine ütles temale: „Ma tean, et tuleb Messias, keda nimetatakse Kristuseks. Kui tema tuleb, siis ta kuulutab meile kõik." Jeesus ärgitab naist mõtlema mitte palvetamise kohale, vaid palve kvaliteedile. Jumal tahab endale selliseid palvetajaid, kes palvetavad Pühas Vaimus.

Johannese evangeelium tuletab kristlasele algusest peale meelde, et ta ei peaks seostama oma mõtteid ja tundeid teatud kultusekohaga. Jeesuse vestlus Naatanaeliga õpetab kristlasele, kus on tõeline "Jumala koda" – heebrea keeles Betel (Jh 1:47–51): "Jeesus nägi Naatanaeli enda juurde tulevat ja ütles tema kohta: „Ennäe, tõeline iisraeli mees, kelles ei ole valet." Naatanael küsis temalt: „Kust sa mind tunnend?" Jeesus vastas ja ütles talle: „Ma nägin sind viigipuu all, enne kui Filippus sind hüüdis." Naatanael ütles talle: „Rabi, sina oled Jumala Poeg, sina oled Iisraeli kuningas!" Jeesus vastas talle: „Kas sa usud vaid seepärast, et ma ütlesin sulle, et nägin sind viigipuu all? Sa saad näha suuremaid asju kui need." Ja Jeesus ütles talle: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te näete taevast avatuna ja Jumala ingleid astuvat üles ja alla Inimese Poja juurde." Jeesus viitab Jaakobiga toimunule. Jaakob ööbis Luusi nimelises kohas lageda taeva all ning sai näha Jumala ilmutust (1Ms 28:12–15): " Ja ta nägi und, ja vaata, maa peal seisis redel, mille ots ulatus taevasse, ja ennäe, Jumala inglid astusid sedamööda üles ja alla. Ja vaata, Issand seisis tema ees ning ütles: „Mina olen Issand, su isa Aabrahami Jumal ja Iisaki Jumal. Maa, mille peal sa magad, ma annan sinule ja su soole. Ja sinu sugu saab maapõrnu sarnaseks ja sa levid õhtu ja hommiku, põhja ja lõuna poole, ja sinu ja su soo nimel õnnistavad endid kõik maailma suguvõsad. Ja vaata, mina olen sinuga ja hoian sind kõikjal, kuhu sa lähed, ning toon sind taas sellele pinnale, sest

ma ei jäta sind maha, kuni olen teinud, mis ma sulle olen öelnud!" Hiljem rajati sellesse kohta Peeteli pühamu.

Ajaloo jooksul sai Peeteli pühakojust ebajumalateenistuse koht ning see jäeti maha (1Kn 12–13; Am 4–5; Ho 4). Nagu Jeesus ütles, ähvardas sama oht ka Jeruusalemma. Jeesus puhastas templi ning ütles, et see on palvekoda, samamoodi oli ta õpetanud Samaaria naisele palve tähtsust. Markuse järgi (Mk 11:17) tsiteeris Jeesus templit puhastades Jesaja raamatut (Js 56:7): "Mu koda nimetatakse palvekojaks kõigile rahvastele." Sellepärast peab kristlane olema valmis Naatanaelile kirjeldatud tulevikuks. Jeesus pole tingimata leitav templiehitisest või sünagoogist, vaid kristlased saavad koguneda armulaua lageda taeva alla. Seal saavad nad kogeda Jeesuse ligiolu ning inglite teenimist Tema juures. Johannese evangeeliumis räägitakse sellest, kuidas juudid otsustasid kõik Jeesusesse uskujad sünagoogist välja heita (Jh 16:1–4; vrd Jh 12:42; 14:22): "Seda ma olen rääkinud teile, et te ei komistaks. Nad heidavad teid kogudusest välja. Jah, tuleb tund, mil igauks, kes teid tapab, arvab end Jumalale teenet osutavat. Ja seda nad teevad, sest nad ei ole ära tundnud ei Isa ega mind. Kuid seda olen ma teile rääkinud, et kui see tund tuleb, siis tuleks teile meelde, et mina olen seda teile öelnud. Seda ma ei ole öelnud teile kohe alguses, sest ma olin koos teiega."

Kristlikus teoloogias kujunes juba alguses arusaam, mille järgi tõeline osadus Jeesusega ei piirne Jeruusalemma templiga. Tõeline Jeruusalemm on Jumala juures taevas (Gl 4:26; Hb 12:22–24) ning kogudusel on selle Jeruusalemmaga ühendus. Kirja heebrealastele järgi on kristlane tulnud taevase Siioni mäe juurde. Sellepärast palvetab kristlane pühapäeval armulauajumalateenistusele tulles psalmi sõnadega. Ta saab tulla Jeesuse juurde, kes Taaveti soo järglasena istub taevases Jeruusalemmas Jumala paremal käel (Ps 122:1–5): "Ma rõõmustasin, kui mulle öeldi: „Lähme Issanda kotta!" Meie jalad seisid su väravais, Jeruusalemm. Jeruusalemm, kes oled ehitatud nagu hästi kokkuliidetud linn, kuhu läksid üles suguharud,

Issanda suguharud tunnistuseks Iisraelile tänama Issanda nime. Sest sinna on seatud aujärjed kohtumõistmiseks, aujärjed Taaveti kojale.”

Püha Vaimu antud palve (Ps 123)

Psalm algab sõnadega: “Ma tõstan oma silmad sinu poole, kes istud taevas.” See on üks viis palvetamiseks, milles väljendub lootus Jumala kindlale abile. Teadaolevalt toimus ükskord samamoodi ka Jeesus (Mt 14:15–21): “Õhtu jõudes aga astusid Jeesuse jüngrid ta juurde ja ütlesid: „Paik on üksildane ja aeg juba hiline, lase nüüd rahvahulgad ära minna, et nad läheksid küladesse endale süüa otsima!” Aga Jeesus ütles neile: „Neil ei ole tarvis ära minna. Andke teie neile süüa!” Nemad aga ütlesid talle: „Meil ei ole siin rohkem kui vaid viis leiba ja kaks kala.” Aga tema ütles: „Tooge need mulle siia!” Ja Jeesus käskis rahvahulkadel istuda rohule, võttis need viis leiba ja kaks kala, *vaatas üles taevasse, õnnistas* ja murdis ning andis leivad jüngrite kätte, jüngrid aga andsid need rahvale. Ja kõik söid ja said kõhud täis. Ja ülejäänud palakesi korjati kaksteist korvitäit. Aga sööjaid oli ligi viis tuhat meest, peale selle veel naised ja lapsed.” Jeesus teadis, mida Ta tegi. Ta oli kindel, et Jumal kuuleb Teda ja teeb ime: viiest leivast ja kahest kalast saab 5000 inimest söönuks. Sellepärast sai Jeesus tõsta oma silmad taeva poole ja Jumalaga otsekui vestelda.

Uues Testamendis räägitakse palju kristlase palvest, mida võetakse kindlasti kuulda. Jeesus õpetas palvetama kindlas usus (Mt 7:7–11): “Paluge, ja teile antakse, otsige, ja te leiате, koputage, ja teile avatakse, sest iga paluja saab ja otsija leiab ja igale koputajale avatakse! Kas on teie seas sellist inimest, kellelt ta poeg palub leiba, ent tema annab talle kivi? Või kui ta palub kala, ent ta annab talle mao? Kui nüüd teie, kes olete kurjad, oskate anda häid ande oma lastele, kui palju enam teie Isa, kes on taevas, annab head neile, kes teda paluvad!” Jeesus kutsub üles lootma Jumala headusele. Ka Tema ise toimib nõnda. Ta tõstab oma pilgu taeva poole teades, et Jumal on hea ja aitab kindlasti.

Jeesus õpetas palvetama ühiselt (Mt 18:19–20): “Tõesti, taas ma ütlen teile, kui iganes maa peal kaks teie seast on ühel meelel mingi asja suhtes, mida nad iganes paluvad, siis nad saavad selle minu Isa käest, kes on taevas. Sest kus kaks või kolm on minu nimel koos, seal olen mina nende keskel.” Jumalalt abi paludes ei pea kristlane jääma üksi. Ta võib leppida teise kristlasega kokku, et nad palvetavad ühiselt. Jumal vastab sellisele palvele, sest kummagi usk kinnitab mõlema lootust sellele, et Jumal kuuleb kindlasti ja tegutseb armastuses.

Jeesus õpetas palvetama usus ilma kahtlemata (Mt 21:21–22): “ Aga Jeesus vastas neile: „Tõesti, ma ütlen teile, kui teil oleks usku ja te ei mõtleks kaksipidi, siis te ei teeks üksnes seda, mis juhtus viigipuule, vaid kui te sellele mäele ütleksite: „Kerki ja kukuta end merre!”, siis see sünniks. Ja kõike, mida te iganes palves palute uskudes, seda te saate.” Kuidas saab kristlane siis palvetada ilma kahtlemata? Jumal tahab kristlased siduda oma sõnaga. Kui kristlane saab kinnitust usus, et Jumal ise on töötanud midagi anda, siis saab ta palvetada ilma kahtlusteta.

Psalmi 122 tõlgenduses nimetasime Jeesuse õpetust, et kristlane peab palvetama Vaimus ja tões. Ka Pauluse teoloogias on Pühal Vaimul palveelus oluline roll. Ta õpetab, et Püha Vaim aitab meid palvetada (Rm 8:26–27): “Samuti tuleb ka Vaim appi meie nõtrusele: me ju ei tea, kuidas palvetada, nõnda nagu peab, kuid Vaim ise palub meie eest sõnatute ägamistega. Aga südameteuuriija teab, mida Vaim taotleb, sest Jumala tahtmise järgi palub ta pühade eest.” Karismaatilised vaimuannid äratavad kristlases spontaanse soovi pöörduda Jumala poole. Selle kindlaks märgiks on Vaimu sõnatud palved. Samas on keeltes rääkimine ja prohveteerimine Vaimu töö nähtavad märgid (1Kr 14:1–4): “Taotlege armastust ja olge innukad nõudma vaimuande, eriti prohvetlikult kõnelemist! Sest kes räägib keeli, ei räägi inimestele, vaid Jumalale, sest keegi ei mõista teda, ta räägib vaimu ajel ju saladusi. Aga kes prohvetlikult kõneleb, see kõneleb inimestele nende ehitamiseks ja julgustamiseks ja

lohutamiseks. Kes keeli räägib, ehitab iseennast, prohvetlikult kõneleja ehitab aga kogudust.”

Püha Vaimu antud palvest räägitakse Jaakobuse kirjas (Jk 5:13–18): “Kui keegi teie seast kannatab kurja, siis ta palvetagu! Kui kellelgi on hea meel, siis ta laulgu tänulaule! Kui keegi teie seast on haige, siis ta kutsugu kogudusevanemad enese juurde ja need palvetagu tema kohal teda õliga võides Issanda nimel. Ja usupalve päästab tõbise ja Issand tõstab ta üles, ja kui ta on pattu teinud, siis antakse talle andeks. Tunnistage siis üksteisele patud üles ja palvetage üksteise eest, et te saaksite terveks! Õige inimese mõjuvõimas (*energoumene*) eestpalve saadab palju korda. Eelija oli meiesugune inimene, ent ta palvetas püsivalt, et ei sajak vihma, ning kolm aastat ja kuus kuud ei sadanud piiskagi vihma maa peale. Siis ta palvetas taas ja taevast andis vihma ning maa laskis tärgata oma viljal.” Jaakobuse järgi on palve mõjuvõimas siis, kui see on täidetud energiaga, st kui Jumal toimib selles oma Vaimu läbi. Kristlased võivad sageli kogeda, et nad peavad kellegi pärast palvetama. Sel puhul on palve Püha Vaimu sisendatud.

Kristlane saab pöörduda Jumala poole kindlana. Tal on evangeeliumi tõetus selle kohta, et Jumal on Kristuses lepitunud kõik tema patud. Sellepärast võib kristlane olla kindel, et Jumal halastab tema peale ja päästab. Kui maailm pilkab ja irvitab, siis Jumal lohutab (Ps 123:2–4): “Vaata, otsekui sulaste silmad vaatavad oma isandate käte peale, otsekui teenija silmad vaatavad oma emanda käte peale, nõnda vaatavad meie silmad Issanda, meie Jumala peale, kuni tema meile armu annab. Anna meile armu, Issand! Anna meile armu, sest meil on enam kui küllalt põlgusest! Meie hing on küllalt saanud tunda jultunute irvitust ja uhkete põlgust.” Isand ja emand toovad kristlasele meelde Jeese ja Tema ema Kaana pulmas. Maarja usaldab oma poega, sest usus ta näeb, et tema laps on Jumala Poeg. Kristlane saab järgida Maarja eeskujuga (Jh 2:5): “„Mida iganes tema teile ütleb, seda tehke!”

Kristus aitab ahistuses (Ps 124)

Psalmis tänatakse Jumalat abi eest rasketes olukordades (Ps 124:1-5): “Kui Issand ei oleks olnud meiega – nii üteltu Iisrael–, kui Issand ei oleks olnud meiega, kui inimesed tulid meile kallale, siis nad oleksid meid elusalt neelanud, kui nende viha süttis meie vastu; siis oleksid veed meid uputanud, jõgi oleks läinud üle meie hinge; siis oleksid ülbed veed läinud üle meie hinge.”

Mõnel korral on Paulus kirjades kirjeldanud oma keerulisi olukordi, kui ta kuulutas evangeeliumi Kristusest. Kõikidele inimestele ei olnud see vastuvõetav. Näiteks seadsid mõned Korintose koguduse liikmed kahtluse alla Pauluse apostelliku meelevalla. Rännakud olid isiklikud ning Paulusel tuli ennast kaitsta. Ta esitab pika loendi oma kannatustest, mida ta on pidanud taluma evangeeliumi pärast. Ta võrdleb end nende juudi õpetajatega, kes teda ei tunnustanud (2Kr 11:22-33): “Nemad on heebrea mehed. Mina ka. Nemad on Iisraeli lapsed. Mina ka. Nemad on Aabrahami sugu. Mina ka. Nemad on Kristuse teenrid. Ma räägin pööraselt – mina olen rohkem. Ma olen palju rohkem vaeva näinud, palju rohkem vangis olnud, saanud palju enam hoope, tihti olnud surmasuus. Ma olen juutide käest viis korda saanud ühe hoobi vähem kui nelikümmend, mind on kolm korda keppidega pekstud, üks kord püütud kividega surnuks visata, kolm korda olen üle elanud laevahuku, terve öö ja päeva olen olnud veevoogudes; tihti olen olnud teekondadel, ohus jõgedel, ohus teeröövlite käes, ohus oma rahva seas, ohus paganate seas, ohus linnades, ohus kõrbes, ohus merel, ohus valevendade käes, töös ja vaevas, tihti valvamises, näljas ja janus, tihti paastumises, külmas ja alasti; peale kõige muu päevast päeva rahva kokkuvool minu juurde, mure kõigi koguduste pärast. Kes on nõder, ja mina ei oleks nõder? Keda kiusatakse, ja mina ei süttiks? Kui tuleb kiidelda, siis ma kiitlen oma nõtruse üle. Jumal ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, kes olgu kiidetud igavesti, teab, et ma ei valeta. Damaskuses valvas kuningas Aretase ametimees damasklaste linna, et mind

kinni võtta, ja mind lasti korviga läbi müüriakna alla ning ma pääsesin tema käest.”

Ometigi ei võta Paulus au endale, vaid tõdeb viimaks, et tõeline rahu on leitav Jumala armust, mitte inimese jõust. Ta ise oli kogenud seda korduvalt, kui armuline Jumal teda kiusatustest päästis (2Kr 12:6–10): “Jah, kui ma tahaksingi kiidelda, ei oleks ma rumal, sest ma räägiksin tõtt. Aga ma loobun sellest, et mõni ei arvaks minust enam, kui ta mind näeb olevat või mida ta minult kuuleb, ka võrratult suurte ilmutuste tõttu. Seepärast, et ma ei läheks kõrgiks, on mulle liha sisse antud vai, saatana ingel, mind rusikatega peksma, et ma ei läheks kõrgiks. Ma olen selle pärast kolm korda Issandat palunud, et see minust lahkuks. Kuid tema ütles mulle: „Sulle piisab minu armust, sest nõtruses saab vägi täielikuks.” Nii ma siis kiitlen meelsamini oma nõtrusest, et Kristuse vägi laskuks elama minu peale. Seepärast mul ongi hea meel nõtruses, vägivalla all, hädades, tagakiusamistes ja ahistustes Kristuse pärast, sest kui ma olen nõder, siis ma olen vägev.”

Psalmis ülistatakse Jumalat samamoodi, nagu seda teeb Paulus. Palvetaja kirjeldab oma vägevaid vaenlasi, kes oleksid tulvavee sarnaselt hävitanud tema elu, aga Issand tuli appi ja päästis ta nende käest. Keset vaimulikke kiusatusi saab kristlane loota Jumala päästele.

Katsumuste ajal võib kristlane langeda. Ka siis saab ta loota Jumala armule. Ehkki kiusatuste ajal püütakse teda võrku nagu lindu, saab ta panna oma lootuse Jumala peale, kes ta vabastab (Ps 124:7–8): “Meie hing on nagu lind pääsenud linnupüüdja paelust: paelad läksid katki ja me pääsesime ära. Meie abi on Issanda nimes, kes on teinud taeva ja maa.” Paulus tahab kiidelda oma nõtrusest, sest siis saab temas nähtavaks Jeesuse arm.

Kristlik kogudus on Jumala Iisrael (Ps 125)

Oleme juba mitmel korral viidanud Pauluse õpetusele, et kristlik kogudus on ühendatud taevase Jeruusalemmaga (Gl 4:26). Kirja galaatlastele viimane peatükk selgitab Psalmi 125 sellest kristlikust

aspektist. Kristlased moodustavad Siioni koguduse (Ps 125:1-2): “Kes loodavad Issanda peale, on nagu Siioni mägi, mis ei kõigu, vaid püsib igavesti. Jeruusalemma ümber on mäed ja Issand on oma rahva ümber nüüd ja igavesti.” Paulus räägib kristlikust kogudusest Jumala Iisraelina ja soovib sellele rahu (Gl 6:16): “Ja kõigile, kes seda juhtnöõri mööda käivad, neile olgu rahu ja halastus, ja ka Jumala Iisraelile!” Sarnane tervitus on leitav psalmi lõpust: “Rahu Iisraelile!” Loomulikult ei välista Pauluse kristoloogiline tõlgendus Jumala Iisraelist Jumala plaane lihaliku Iisraeli jaoks. Paulus räägib sellest täpsemalt kirjas roomlastele 9-11 peatükis, oleme nende peatükkide teoloogiasse süvenenud erinevate psalmide kommentaaris.

See, kes elab Kristuse Siionis, peab järgima Jumala tahet (Ps 125:3-5): “Sest õela valitsuskepp ei jää paigale õigete liisuosas, et õiged oma käsi ei sirutaks ülekohtu järele. Issand, tee head neile, kes on head, ja neile, kes on õiglased oma südames! Aga kes käänduvad oma kõveraile teedele, need saatku Issand hukka ühes nurjatusetegijatega!” Psalmi järgi ei ole eksijatel koguduses kasvamist. Seevastu õigel teel olivad pingutavad häid tegusid tehes ega lase end eksitusest kaasa kiskuda. Sellest samast räägib Paulus kirja galaatlastele lõpus (Gl 6:7-10): “Ärge eksige: Jumal ei lase ennast pilgata, sest mida inimene iganes külvab, seda ta ka lõikab. Kes oma lihalikule loomusele külvab, see lõikab lihalikust loomusest kaduvust, kes aga Vaimule külvab, see lõikab Vaimust igavest elu. Ärgem tüdigem head tehes, küll me omal ajal ka lõikame, kui me enne ära ei nõrke! Niisiis, kuni meil on veel aega, tehkem head kõikidele, eriti aga usukaaslastele!” Paulus kohandab kristlikule elule Õpetussõnu (Õp 22:8): “Kes külvab ülekohtu, lõikab viletsust ja tema viha vits saab otsa.” Head tehes peab kristlane olema vankumatu. Hea tegu on nagu külvatud seeme, mis ei idane kohe. Sel tuleb lasta rahus kasvada ning see annab saaki pika aja möödudes.

Psalm 125 räägib kristlikust kogudusest Jumala Iisraelina, kes on kohustatud täitma Jumala tahet. Kristlik kogudus elab uue lepingu

armus. Jumal äratav oma Püha Vaimu kaudu usku ja uut elu, nagu ennustatakse Jeremija ennustuses (Jr 31:31–34): “Vaata, päevad tulevad, ütleb Issand, mil ma teen Iisraeli sooga ja Juuda sooga uue lepingu: mitte selle lepingu sarnase, mille ma tegin nende vanematega sel päeval, kui ma võtsin nad kättpidi, et viia nad välja Egiptusemaalt – selle mu lepingu nad murdsid, kuigi ma olin nad võtnud enese omaks, ütleb Issand –, vaid leping, mille ma teen Iisraeli sooga pärast neid päevi, ütleb Issand, on niisugune: ma panen nende sisse oma Seaduse ja kirjutan selle neile südamesse; siis ma olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks. Siis üks ei õpeta enam teist ega vend venda, öeldes: „Tunne Issandat!”, sest nad kõik tunnevad mind, niihästi pisikesed kui suured, ütleb Issand; sest ma annan andeks nende süü ega tuleta enam meelde nende pattu.”

Kirjas galaatlastele võitleb Paulus selle eest, et koguduse kristlased säilitaksid vabaduse Pühas Vaimus. Kirja taustal on asjaolu, et mõned juutlusse kalduvad õpetajad tahavad, et kõik kristlased laseksid end ümber lõigata ning elaksid Moosese seaduse järgi. Pauluse järgi ei saa pagankristlane lasta end ümber lõigata, sest teda kutsutakse Jumala osadusse uues lepingus. Sellepärast ta kirjutab (Gl 6:14–15): “Aga mulle olgu olemata, et ma kiitleksin muu kui meie Issanda Jeesuse Kristuse risti üle, mille läbi maailm on minule risti löödud ja mina maailmale. Sest ei ümberlõikamine ega ümberlõikamatus ole midagi, vaid uus loodu.” Uueks loodu on saanud Jumala Püha Vaimu. Jumala tahte järgi saab toimida üksnes Vaimu poolt uuendatud inimene, kes uskudes loodab Jeesuse toodud õigusele (Gl 5:4–6): “Teie, kes te tahate saada õigeks Seaduse kaudu, olete Kristusest eemale viidud, olete armust kõrvale jäetud. Me ootame usust õiguse lootust Vaimu kaudu. Sest Kristuses Jeesuses ei maksa ümberlõikamine ega ümberlõikamatus, vaid usk, mis on tegev armastuse läbi.”

Psalmi 125 lugedes tuletab kristlane meelde, et õigeks ei saada mitte oma tegudega, vaid seda teeb Jumal oma armus. Oma teod panevad kristlase enda üle kiitlema ning selle eksituse pärast hämardub Jumala valgus (Ps 125:3): “Sest õela valitsuskepp ei jää paigale õigete liisuosal, et õiged oma käsi ei sirutaks ülekohtu järele.”

Evangeeliumi külv (Ps 126)

Psalm räägib Jumala suurtest tegudest, mille tulemusel Tema rahvas pääseb kitsikusest (Ps 126:1–2): “Kui Issand tõi tagasi Siioni vangid, siis olime nagu unenägijad. 2 Siis oli meie suu täis naeru ja meie keel täis hõiskamist, siis öeldi paganarahvaste seas: „Issand on neile suuri asju teinud!” Kristlikus kirikus mõistetakse Jumala suuri asju ülestõusmissündmuste valguses. Suurel Reedel tundus kõigi jüngerite lootus purunevat. Ülestõusmispüha hommikul oli kõik teisiti. Jüngerite mõtted olid täidetud tohutust rõõmusest. Jeesus on surnuist üles tõusnud ja Siioni saatuse on lõplikult muudetud! Seda pööret kirjeldatakse loodusimega, mida võib näha Lõuna-Juuda Negevi kõrbe kanjonites, nn vadides. Vee uuristatud vadid on kuivad jõesängid, kuid isegi pilvitul päeval võivad need ootamatult täituda veega. Vadid koguvad vett suurelt territooriumilt. Kaugel eemal tekitavad sajud väikeseid ojasid, mis leiavad oma tee vadidesse. Need täituvad ja vesi hakkab neis mühisema. Pole harvad juhtumid, kus karjased kuulevad vadis veemüha isegi pilvitul päeval. Ootamatult võib vadi täituda veega. Neid mühisemaid vadisid kasutatakse pildina Jumala suurte tegude kirjeldamisel (Ps 126:4): “Issand, too tagasi meie vangid, nagu veeojad Lõunamaal!”

Psalmi lõpus kirjeldatakse külvaja ja lõikaja erinevaid ülesandeid (Ps 126:5–6): “Kes silmaveega külvavad, lõikavad hõiskamisega. Kes minnes kõnnib nuttes, kui ta külviseemet kannab, see tuleb ja hõiskab, kandes oma vihke.” Külvamist tõlgendavad kristlased Jeesuse tähendamissõna valguses misjonitööks (Mk 4:3–8): “Kuulake! Vaata, külvaja läks välja külvama. Ja külvamisel juhtus, et osa seemet pudenes tee äärde ning linnud tulid ja nokkisid selle. Ja osa kukkus kivisele maale, kus sel polnud palju mulda, ja see tärkas kohe, sest sel polnud sügavat mulda, ent kui päike tõusis, siis see närtsis ja kuivas ära, sest sel ei olnud juurt. Ja osa seemet kukkus ohakate sekka, ning ohakad tõusid ja lämmatasid selle ning see ei andnud vilja. Ja osa kukkus heasse mulda ja andis sirgudes ja

kasvades vilja ning kandis kolmekümne- ja kuuekümmne- ja sajakordselt.”

Nagu Psalm ütleb, võib misjonitöö olla raske ja keeruline. Külvajal tuleb nutta ja kanda murekoormat. Ometigi kannab Jumala sõna külvitöö omal ajal vilja – siis on aeg rõõmustada. Jeesus esitab evangeeliumi külvitöö neli erinevat aspekti oma võrdumis külvajast (Mk 4:14–20): “Külvaja külvab sõna. Teeäärsed on need, kuhu külvatakse sõna, ja kui nad vaid kuulevad, tuleb kohe saatan ja võtab ära neisse külvatud sõna. Ja nõndasamuti on sellega, mis kivisele maale külvati: need on, kes sõna kuulates võtavad selle kohe rõõmuga vastu, ent neil pole enestel juurt, vaid nad on heitlikud; kui neid siis sõna pärast hakatakse rõhuma või taga kiusama, loobuvad nad kohe. Ja teised on need, mis ohakate sekka külvati: need on sellised, kes sõna küll kuulevad, ent selle ajastu muretsemised ja rikkuse petlik ahvatlus ja mitmesugused muud himud haaravad neid ja lämmatavad sõna ära ning see jääb viljatuks. Ja kes heasse mulda külvati, on need, kes sõna kuulevad ja omaks võtavad ja vilja kannavad kolmekümne- ja kuuekümmne- ja sajakordselt.” Jeesus tahtis vabastada enda omad väärast süükoormast. Alati külv ei õnnestu. Paljud ei võta sõna üldse vastu. Teised võtavad sõna vastu, aga taganevad kas kartes raskusi või armudes sellesse maailma. Viimaks leidub aga ka neid, kes kuulevad ja kannavad vilja. Põlluharija teab, et külvatud seeme ei kasva kohe, vaid saaki tuleb kannatlikult oodata võibolla pikka aega. Sellest räägib Psalm 126, külvaja võib nutta, aga lõikaja rõõmustab saagi pärast.

Paulus kirjutas misjonitöö raskustest. Korintose koguduse ees tuli tal kaitsta enda ja oma töökaaslase Barnabase algatatud ärkamist. Mõned teised õpetajad olid selle kahtluse alla seadnud. Pauluse tekstis tuleb hästi esile, kuidas ta võrdleb misjonitööd külvamisega (1Kr 9:1–23): “Eks ma ole vaba? Eks ma ole apostel? Eks ma ole näinud Jeesust, meie Issandat? Eks teie ole minu töö Issandas? Kui ma teistele ei ole apostel, siis teile olen ma seda ometi, sest teie olete minu apostliameti pitsner Issandas. Minu kaitsekõne neile mu arvustajaile on see: Kas meil ei ole õigust süüa ja juua? Kas meil ei ole õigust kaasa võtta õdede hulgast naist, nagu teevad muud apostlid ja Issanda vennad ning Keefas? Või ei ole ainult minul ja

Barnabasel õigust olla vaba kehalisest tööst? Kes läheb iial sõduriks omal palgal? Kes istutab viinamäe ega söö selle vilja? Või kes hoiab karja ega joo kariloomade piima? Kas ma räägin seda inimlikul pinnal? Eks ütle sedasama ka Seadus? On ju Moosese Seaduses kirjutatud: „Ära seo kinni pahmast tallava härja suud!” Kas Jumal hoolitseb härgade eest? Eks ta ütle seda pigem meie pärast? Meie pärast on ju kirjutatud, et kündja peab kündma lootuses ning rehepeksja peksma lootuses, et ta saab sellest osa. Kui me oleme külvanud teile vaimulikke ande, on see siis suur asi, kui me tahaksime lõigata teie ainelisi ande? Kui juba teistel on niisugune õigus saada teilt see osa, eks meil ole siis ammugi? Kuid me ei ole seda õigust kasutanud, vaid *me lepime kõigega, et me kuidagi viisi ei saaks takistuseks Kristuse evangeeliumile*. Eks teie tea, et need, kes pühi toiminguid toimetavad, söövad pühakoja omast, ja et need, kes altari juures teenivad, saavad oma osa altarilt? Nõnda on Issand ka korraldanud, et evangeeliumi kuulutajad võivad elada evangeeliumist. Kuid mina ei ole sellest kasutanud midagi. Aga ma ei kirjuta seda selleks, et mulle edaspidi nõnda peaks sündima, sest meelsamini ma pigem sureksin, kui... Keegi ei saa minu kiitlemist tühjaks teha. *Sest kui ma evangeeliumi kuulutan, ei saa ma sellega kiidelda, kuna see kohustus on pandud mu peale, ja häda mulle, kui ma evangeeliumi ei kuuluta!* Sest kui ma teen seda vabatahtlikult, siis ma saan palka, kui aga sunniviisil, siis on see ometi minu kätte usaldatud majapidamine. Mis siis on minu palk? See, et ma evangeeliumi kuulutades levitan evangeeliumi tasuta, nii et ma ei tarvita oma õigust, mis käib evangeeliumiga koos. Sest ehk ma küll olen sõltumatu kõigist inimestest, hakkasin ma kõikide orjaks, et võita võimalikult palju. Ma olen saanud juutidele juudiks, et võita juute, Seaduse all olijatele – ehkki ma ise küll ei ole seadusealune – olen saanud seadusealuseks, et võita seadusealuseid. Seaduseta olijatele ma olen saanud seadusetuks – ehkki ma ise ei ole ilma Jumala seaduseta, vaid Kristuse seaduses –, et võita neid, kes elavad Seaduseta, nõrkadele ma olen saanud nõrgaks, et võita nõrku. Ma

olen kõigile saanud kõigeks, et igal juhul mõned päästa. *Aga seda kõike ma teen evangeeliumi pärast, et saada selle kaasosaliseks.*"

Psalm 126 lohutab evangeeliumi külvitööle kutsutud kristlast. Tema ülesandeks võib olla külvata nuttes. Ta ei näe iial seemnete idanemist, aga ta võib oma tööd teha uskudes. Jumalal on oma aeg ning ükskord lõigatakse saaki rõõmuga (Jh 4:34–38): "Jeesus ütles neile: „Minu roog on see, et ma teen selle tahtmist, kes mu on läkitanud, ja lõpetan tema töö. Eks te ise ütle, et veel on neli kuud, ja siis tuleb lõikus? Vaata, mina ütlen teile: Tõstke silmad ja vaadake põlde: need on juba valged lõikuseks! Nüüd saab lõikaja palka ja kogub vilja igaveseks eluks, et niihästi külvaja kui lõikaja ühtlasi saaksid rõõmustada. Jah, siin on tõsi see ütlus: „Üks on, kes külvab, ja teine, kes lõikab." Mina olen teid läkitanud lõikama seda, mille kallal teie pole vaeva näinud. Teised on näinud vaeva, ja teie olete tulnud nende vaeva vilja lõikama."

Jumal annab perekonnale ja kogudusele järelkasvu (Ps 127)

Psalmi on loomulik väljendus sellest, et Jumala tahab õnnistada abielu ja anda abikaasadele järelkasvu. Loomislugudes seab Jumal abielu ja õnnistab seda: "Ja Jumal lõi inimese oma näo järgi, Jumala näo järgi lõi ta tema, ta lõi tema meheks ja naiseks. Ja Jumal õnnistas neid, ja Jumal ütles neile: „Olge viljakad ja teid saagu palju, täitke maa ja alistage see enestele; ja valitsege kalade üle meres, lindude üle taeva all ja kõigi loomade üle, kes maa peal liiguvad!" (1Ms 1:27–28); "Seepärast jätab mees maha oma isa ja ema ning hoiab oma naise poole, ja nemad on üks liha!" (1Ms 2:24) Abielu on turvaline paik, kus lapsed saavad kasvada ja õppida tundma Issandat. Oma õpetustes kinnitas Jeesus loomisteoloogias nimetatud abielu pühitsemist. Ta ütles lahti Moosese antud loast kirjutada naisele lahutus kiri. Nagu Jeesus ütles, oli see antud üksnes mehe patususe pärast (Mk 10:5–9): "Teie kõva südame pärast kirjutas ta teile selle käsu, aga loomise algul lõi Jumal inimese meheks ja naiseks. Seepärast jätab mees oma isa ja ema ja hoiab oma naise poole ja need

kaks saavad üheks, nõnda et nad enam ei ole kaks, vaid üks liha. Mis nüüd Jumal on ühte pannud, seda ärgu inimene lahutagu!” Perekondades saavad nii lapsed kui vanemad õppida Jumala tahte kohast elu. Mõlemaile antakse elujuhiseid (Ef 6:1–4): “Lapsed, olge kuulekad oma vanemaile Issandas, sest see on õige! „Austa oma isa ja ema,” see on esimene käsusõna töötusega, „et su käsi käiks hästi ja sa elaksid kaua maa peal!” Ja teie, isad, ärge ärritage oma lapsi vihale, vaid kasvatage neid juhatamise ja manitsemisega Issanda tahte järgi!”

Teisalt räägib psalm Kristuse kogudusest, milles Jumal sünnitab Püha Vaimu töö läbi uusi lapsi. Paulus võrdleb Aabrahami kaht naist vana ja uue lepinguga ning selgitab, et mõlemad sünnitavad lapsi: üks sünnitab käsu orjusesse, teine aga evangeeliumi töötuse vael vabadusse (Gl 4:21–31): “Öelge mulle teie, kes te tahate olla Seaduse all, kas te ei kuule Seadust? On ju kirjutatud, et Aabrahamil oli kaks poega, üks teenijaga ja teine vaba naisega. Teenija poeg oli sündinud lihaliku loomuse järgi, vaba naise poeg aga töötuse kaudu. Siin on võrdpildid: need kaks naist tähendavad kahte lepingut, üks Siinai mäelt orjapõlveks, see on Haagar – Haagar on ju Siinai mägi Araabias ja vastab nüüdsele Jeruusalemmale, sest see orjab koos oma lastega; ent ülalasu Jeruusalemm on vaba naine, kes on meie ema. Sest on kirjutatud: „Rõõmusta, sigimatu, kes sa ei kanna ilmale; hõiska ja hüüa, kes sa ei ole lapsevaevas, sest üksildasel on enam lapsi kui sellel, kellel on mees!” Teie aga, vennad, olete lisaki kombel töötuselapsed. Kuid just nagu tollal lihaliku loomuse järgi sündinu kiusas taga vaimu järgi sündinut, nõnda ka nüüd. Kuid mida ütleb kirjasõna? „Kihuta välja teenija ja tema poeg, sest teenija poeg ei tohi pärida koos vaba naise pojaga!” Niisiis, vennad, meie ei ole teenija, vaid vaba naise lapsed.”

Paulus tsiteerib Jesaja raamatu prohvetearingut (54:1): “Hõiska, sigimatu, kes pole sünnitanud, rökata rõõmust ja ilutse, kes pole olnud lapsevaevas! Sest vallalisel saab olema rohkem lapsi kui abielunaisel, ütleb Issand.” Tekst on otsene järg Jesaja raamatu 53. peatükile, milles räägitakse Issanda kannatavast sulasest, keda

piinatakse ning kes sureb inimeste pattude pärast. Paulus nägi otsest seost Jeesuse ristisurmast rääkiva evangeeliumi ja laste sündimise vahel. Evangeeliumi sõna abil äratab Püha Vaim jõuliselt usku. Isegi lastetu võib kogeda, kuidas ta saab osaleda laste sünnitamisel, nüüd Jumalale. Igast Jumala lapsest saab Kristuse sõdur, kes riietub Jumala antavasse sõjavarustusse (Ef 6:10–17). Sellepärast võib Jumala vaimulikke lapsi võrrelda nooltega Kristuse sõduri käes (Ps 127:3–5): “Vaata, lapsed on pärisosa Issandalt, ihusugu on tasu temalt. Otsekui nooled sangari käes, nõnda on noorpõlve pojad. Õnnis on mees, kes oma nooletupe nendega on täitnud. Ei jää nad häbisse, kui nad vaenlastega kõnelevad väravas.”

Jumal õnnistab kristlikku perekonda (Ps 128)

Psalm kirjeldab perekonnaõnne, mida Jumal tahab õnnistada mitmel viisil. Ülemlaulus kirjeldatakse mehe ja naise vahelist kogu elu kestvat armastust, mis Issanda süüdatuna lööb lõkendama (Ül 8:6–7): “Pane mind pitseriks oma südamele, pitseriks oma käsivarrele! Sest armastus on tugev nagu surm, armukadedus julm nagu surmavald. Selle lõõsk on tulelõõsk, selle leegid Issanda leegid. Armastust ei suuda kustutada suured veed ega uputada jõed. Kui keegi annaks armastuse eest kõik oma koja vara, oleks ta tõesti naeruväärne!” Peigmees võrdleb Ülemlaulus oma armastust pruudi vastu Saalomoni haaremiga (Ül 8:11–12): “Saalomoni oli viinamägi Baal-Haamonis; selle viinamäe andis ta vahtide hooleks. Igaüks oleks selle viljaga teeninud tuhat hõbeseeklit. Minu viinamägi, mulle kuuluv, on siin mu ees. See tuhat jäägu sulle, Saalomon, ja veel kakssada viljavahtidele.” Saalomoni oli tuhat naist (1Kn 11:1–8), paljud neist olid pärit teiste rahvaste seast, kes teenisid võõraid jumalaid. Viimaks said nad Saalomoni hukatuslikuks, meelitades teda teenima ebajumalaid. Ülemlaulus rõõmustab peigmees sellest ainsast, kelle Jumal talle naiseks on andnud.

Psalmis kirjeldatakse õnnelikkude abielu, mis rajatakse Jumala korraldustele (Ps 128:1–4): “Õnnis on igaüks, kes kardab Issandat, kes käib tema teedel. Sa sööd siis oma käte vaevast, sa oled õnnis ja

su käsi käib hästi. Su naine on nagu viljakas viinapuu su maja nurgas; su pojad on nagu õlipuu võsud su laua ümber. Vaata, nõnda õnnistatakse tõesti meest, kes kardab Issandat!” Vana Testamendi apokrüüfide raamatus Toobiti raamatus kirjeldatakse kaunilt Jumala poolt eluaegsena mõeldud abielu. Toobiti poeg Tobias abiellub Saaraga (Tb 8:5-7): “Ole kiidetud, meie vanemate Jumal, ja olgu igavesti kiidetud sinu püha ja auline nimi! Kiitku sind taevad ja kõik sinu looming! Sina löid Aadama ja andsid temale Eeva, tema naise, abiks ning toeks. Neist on inimsugu sündinud. Sina ütlesid: „Inimesel ei ole hea üksi olla, me teeme temale abi, kes on temaga sarnane.” Ja nüüd, Issand, mina ei võta seda oma öde mitte hooruse pärast, vaid tõemeelselt. Lase mind armu leida ja koos temaga vanaks saada!” Tobia sõnad “koos temaga vanaks saada” kirjeldavad kaunilt kristlikku abielu. Kristlane on kutsutud pühendumata oma abikaasale ja elama koos temaga nii headel kui halbadel päevadel. Sellist eluhoiakut tahab Jumal õnnistada. Ta rajab kristlastele kodu, milles valitseb usk, lootus ja armastus. Sellises kodus on laste hea olla ja üles kasvada.

Kristlik kodu ei tähenda lihtsalt elu ilma patuta ning sealt ei tarvitse puududa tülid. Kogu puudulikkuse keskel võib Jumal siiski tegutseda armuliselt ja armastusega, sest Ta on õnnistanud abielu ja see jääb õnnistatuks hoolimata inimeste nõrkustest.

Jeesus tervendab elus peksasaanut (Ps 129)

Psalm tuletab kristlastele meelde, et mitte kõik inimesed ei saa elada rahulikku ja head elu. Mõned saavad juba alates lapsepõlvest või noorusest kogeda ränki kannatusi (Ps 129:1-3): “Palju on mind rõhutat mu noorpõlvest peale – nõnda ütelgu Iisrael –, palju on mind rõhutat mu noorpõlvest peale: ometi ei ole minust jagu saadud. Mu selja peal on kündjad kündnud, nad on ajanud pikki vagusid.” Kirjeldus on muserdav. Kannataja selg on nagu küntav põld. Sahaterad tungivad sellesse ja lõikavad seda sügavalt. Pilt võib pärineda sõjajärgsetest kättemaksuaktsioonidest, kui võidetud

vaenlastest sõideti üle raudse viljapeksumasinaga nagu kritiseerib Aamos Damaskuse pattu (Am 1:3): “Damaskuse kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on peksnud Gileadi raudsete pahmavankritega.”

Noorena saadud haavad jätvad inimesse oma jälje. Enamasti on elu selleks liiga lühike, et inimene suudaks oma mõttemaailma ümber kujundada. Vana Testamendi hoiak nooruses saadud haavadesse pole siiski lootusetu. Jumal võib teha uut ja inimest uuendada. Nutulaulud sündisid pärast Jeruusalemma hävitamist. Eakad, täiskasvanud, noored ja lapsed kogesid sõjaõudusi, linna hävitamist ja pagendust. Nutulaulude kolmas peatükk kirjeldab sõja õudust ja noore mehe kibedust. Selles kontekstis on üllatav palvetaja tunnistus, et selle ikke on tema peale pannud Jumal. Esmapilgul võib see tunduda raskena. Kas Jumal ei peaks halastama ja aitama? Palvetaja näeb aga lootust just selles, et raske koorem on Jumala antud või on see toimunud vähemalt Tema nõusolekul. Kui Jumal on andnud, siis saab Tema selle ka ära võtta. Tõeliselt lootusetu oleks see, kui inimene peaks lootma Jumalale, kellel ei ole väge õnnetust või ahistust temalt ära võtta. Seega tasub lugeda, kuidas lootusetus muutub lootuseks (Nl 3:1-8;15-33): “Mina olen mees, kes nägi viletsust tema nuhtluse nuudi all. Ta ajas mind ja pani mind käima pimeduses, mitte valguses. Tõesti, ta pööras oma käe minu vastu ja tõstab seda minu vastu iga päev. Ta kulutas mu liha ja naha, ta murdis mu luud. Ta ehitas mu vastu kindluse ja ümbritses mind kibeduse ning vaevaga. Ta pani mu istuma pimedusse nagu need, kes on ammu surnud. Ta tegi mu ümber müüri ja ma ei pääse välja, ta pani mind raskeisse ahelaisse. Kuigi ma hüüan ja karjun appi, summutab tema mu palved... Ta toitib mind kibedate taimedega, jootis mind koirohuga. Ta vajutas mu põrmu, laskis mu hambad kuluda sõmeras. Jah, sina tõukasid mu hinge rahupõlvest välja, ma olen unustanud, mis on õnn. Ma ütlen: Kadunud on mu jõud ja mu lootus Issanda peale. Mõtlen mu viletsusele ja kodutusele, koirohule ja mürgile! Sina küll mõtled sellele, et mu hing on rõhutud. Seda võtan ma südamesse, sellepärast loodan ma veel: see on Issanda suur heldus, et me pole otsa saanud, sest tema halastused pole lõppenud: need on igal hommikul uued – sinu ustavus on suur!

Issand on mu osa, ütleb mu hing, seepärast loodan ma tema peale. Issand on hea neile, kes teda ootavad, hingele, kes teda otsib. Hea on oodata kannatlikult Issanda päästet. Hea on mehele, kui ta kannab iket oma nooruses. Ta istugu üksi ja vakka, kui see on pandud ta peale! Ta pistku oma suu põrmu – võib-olla on veel lootust! Ta andku oma põsk sellele, kes teda lööb, et ta oleks küllalt teotatud! Sest Issand ei tõuka ära igaveseks. Kui ta on kurvastanud, siis ta ka halastab oma suure helduse pärast. Sest ta ei alanda ega kurvasta inimlapsi mitte südamest.”

Jumal ei anna oma õnnistust jumalatele, kes teevad kurja (Ps 129:4–8). Jumal otsib kannatajat ning halastab ta peale ja annab talle õnnistuse Issandas. Kristlased näevad selles Jeesuse antud õnnistust. Jeesus saab kõiki kannatajaid lohutada just selle pärast, et Ta ise andis oma selja hoopidele, nagu öeldakse Jesaja raamatus (Js 50:6–8): “Ma andsin oma selja peksjaile ja põsed neile, kes katkusid karvu, ma ei peitnud oma palet teotuse ja sülje eest. Issand Jumal aitab mind: seepärast ma ei jäänud häbisse, seepärast ma muutsin oma näo otsekui ränikiviks, sest ma teadsin, et ma ei jää häbisse, et mu õigusemõistja on ligidal. Kes tahab minuga riielda? Astugem üheskoos ette! Kes on mu vastane? Tulgu ta mu juurde!” Neile, kes oma elus on kannatanud, on Jeesuse valutee Via Dolorosa andnud palju lohutust. Nad on saanud Jeesuse elus näha kõige kurja pööramist heaks. Jeesus ei jää kibestunuks, vaid palvetab oma tagakiusajate eest (Lk 23:34): “„Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad!” Jeesus vabanes valust läbi armastuse. Sõnum armastusest tervendab kannataja.

Kristlane teab ja usub, et Jumal tasub jumalatele nende palga, aga Ta ei taha kedagi aheldada kibestumisse. Kristlase ülesanne on juhtida ligimene Jeesuse armastuse juurde nõnda, et ta vabaneb patust ja kibedusest. Elu uuenemine saab alguse Issanda õnnistusest (Ps 129:8): “Me õnnistame teid Issanda nimega!”

Issand päästab patu sügavusest (Ps 130)

Psalmi palvetaja kogeb end olevat pimedas öös. Ta on nagu vahimees, kes ootab hommikuvalgust (Ps 130:5-6): “Ma ootan Issandat, mu hing ootab, ja ma loodan tema sõna peale. Mu hing ootab Issandat enam kui valvurid hommikut, kui valvurid hommikut.” Psalm algab palumisega, mis tuletab kristlasele meelde liturgiat (Ps 130:1-2): “Põhjatuist sügavusist hüüan ma sinu poole, Issand! Issand, kuule mu häält, sinu kõrvad pangu tähele mu anumise häält!” Iga kristlane on öelnud seda palvet oma pattude tunnistamisel.

Kristlane rõõmustab Jeesuse valmistatud andeksannist ning saab sellest jõudu. Jeesus oli inimeste pärast valmis kannatama ja minema põrgu sügavusse (1Pt 3:18-22): “Ka Kristus kannatas pattude pärast üheainsa korra, õige ülekohtuste eest, et ta teid juhiks Jumala juurde, olles küll ihu poolest surmatud, ent elustatud vaimu läbi, kelles ta läks ja kuulutas vangis olevaile vaimudele, kes olid olnud sõnakuulmatud muiste, kui Jumala pikk meel ootas Noa päevil, laeva valmistamise ajal, milles vähesed – see tähendab kaheksa hinge – veest päästeti. Selle võrdkujuna päästab teidki nüüd ristimine, mis ei ole lihaliku rüveduse kõrvaldamine, vaid hea südametunnistuse taotlemine Jumalalt Jeesuse Kristuse ülestõusmise kaudu, kes on läinud taevasse, on Jumala paremal käel, kus temale on alistatud inglid ja meelevallad ja väed.” Mitte keegi ei ole nii sügaval, et Jeesus ei saaks teda aidata. Jeesus leiab inimese sügavikust, kuhu see oma patu pärast on paiskunud.

Jeesus võrdleb oma kannatusteed Joonas ahistusega (Mt 12:40): “Nii nagu Joonas oli merekoletise kõhus kolm päeva ja kolm ööd, nõnda peab ka Inimese Poeg olema maapõues kolm päeva ja kolm ööd.” Joonas teekond vaala kõhtu ja sealt tagasi kuivale maale on kujund Jeesuse kannatusest. Jeesus on käinud kõigis neis sügavikes, kuhu patune on sattunud. Joonas palve suure kala kõhus ütleb kristlasele, kuidas iga inimene võib sügavaimast surmavalla kuristikust pöörduda Jumala poole (Jn 2:6-8): “Vesi ümbritses mind kõrist saadik, süvavesi piiras mind, mererohi mähkis mu pead. Ma vajusin

alla mägede alusteni, maa riivid sulgusid mu kohal igaveseks. Aga sina töid mu elu hauast üles, Issand, mu Jumal! Kui mu hing nõrkes mu sees, mõtlesin ma Issandale ja mu palve tuli sinu juurde su pühasse templisse.”

Psalm õpetab kristlasele õiget jumalakartust (Ps 130:4): “Kuid sinu käes on andeksand, et sind kardetaks.” End süüdlasena tundev kristlane ei saa põgeneda Jumala eest nii nagu seda tegid Aadam ja Eeva paradiisis. Kristlane sai oma patud andeks ning sellepärast tuleb ta Jumala palge ette õigeksmõistetuna ja Jumalat austades. Jumalakartus on arusaamine sellest, et Issandal on meelevald päästa ja mõista hukatusse. Jeesus õpetab õiget jumalakartust, mis vabastab kristlase kartusest inimeste ees (Mt 10:26–31): “Ärge siis kartke neid! Midagi ei ole ju kinnikaetut, mis ei tuleks ilmsiks, ega peidetut, mida ei saadaks teada. Mis ma teile ütlen pimedas, seda ütelge valguses, ja mida te kuulete kõrva sisse sosistatavat, seda kuulutage katuselt! Ja ärge kartke neid, kes ihu tapavad, hinge ei suuda aga tappa, pigem kartke teda, kes võib nii hinge kui ihu põrgus hukata! Eks kaks varblast müüda veeringu eest? Ja ometi ükski neist ei lange maha ilma teie Isa teadmata. Aga teie juuksekarvadki on kõik ära loetud. Ärge siis kartke! Teie olete enam väärt kui palju varblasi.”

Jeesus leiab rahu oma ema Maarja süles (Ps 131)

Psalm on üks lühemaid Vana Testamendi tekste. See räägib alandlikust inimesest, kes on leidnud rahu nagu võõrutatud laps ema süles. “Issand, mu süda ei ole kõrk ega ole mu silmad uhked, ja ma ei nõua asju, mis mulle on liiga suured ja imelised. Eks ma ole oma hinge taltsutanud ja vaigistanud? Otsekui võõrutatud laps ema juures, otsekui võõrutatud laps on mu hing minus. Iisrael, looda Issanda peale nüüd ja igavesti!”

Kes see alandlik inimene on? Kristlased võivad öelda, et see on Jeesus Kristus. Temast ennustatakse Jesaja raamatus (Js 42:1–4):

“Vaata, see on mu sulane, kellesse ma olen kiindunud, mu valitu, kellest mu hingel on hea meel. Ma olen pannud oma Vaimu tema peale, tema toob rahvaile õiguse. Tema ei kisenda ega karju, tema häält ei ole kuulda tänavail. Rudjutud pilliroogu ei murra ta katki ja hõõguvat tahti ei kustuta ta ära, ta levitab ustavalt õigust. Tema ei nõrke ega murdu, kuni ta maa peal on rajanud õiguse ja saared ootavad tema õpetust.” Matteus kirjutab, et Jeesus hoiatas rääkimast imetegudest, mida Ta oli teinud. Nii on see Jesaja prohvetearing teostunud Jeesuse elus (Mt 12:15–21).

Jeesus räägib Psalmis ka oma emast. Ta on saanud rahu nagu võõrutatud laps oma ema süles. Kas evangeeliumid räägivad meile sellest midagi? Jõuluevangeeliumist loeme tuttavaid sõnu (Lk 2:6–7): “Aga nende sealoleku aegu said päevad täis ja Maarja pidi sünnitama. Ta tõi ilmale oma esimese poja ning mähkis ta mähkmetesse ja asetaski sõime, sest nende jaoks polnud majas kohta.” Tekst ei räägi küll päris kõike, aga võime lugeda, et Maarja võtab Jeesus-lapse sülle, mähib ja paneb Ta sõime magama. Võime aimata, et laps oli sageli Maarja süles ja jõi piima Tema rindadest. Kirgastumispüha tekstis leiavad hommikumaa targad Maarja ja tema poisslapse (Mt 2:11): “Ja majja sisse astudes nägid nad last koos Maarja, tema emaga, ja kummardasid teda tema ette maha heites, avasid oma aarded ning andsid talle kinke: kulda, viirukit ja mürrit.” Kas Jeesus-laps oli tarkade saabudes ema süles? Tekst sellest ei räägi, aga kindlasti oli Ta selle päeva jooksul ema süles ja jõi piima tema rindadest.

Herodes kavatses Jeesus-lapse mõrvata. See nurjus Jumala väelise sekkumise tõttu (Mt 2:13–14): “Kui nüüd tähetargad olid lahkunud, vaata, siis ilmus Issanda ingel Joosepile unenäos ja ütles: „Tõuse, võta kaasa laps ja tema ema ning põgene Egiptusesse ja jää sinna, kuni ma sind käsin, sest Herodes tahab lapse üles otsida ja hukata!” Siis Joosep tõusis, võttis lapse ja tema ema ning põgenes öösel Egiptusesse.” On arusaadav, et laps ei läinud Egiptusse iseseisvalt käies. Kõige tõenäolisemalt oli Ta turvaliselt oma ema süles. Võibolla istus Maarja eesli seljas, laps süles, nagu seda on sageli kujutatud ka kristlikus kunstis.

Enne oma avalikku tegutsemist kasvas Jeesus üles nagu tavaline laps ning sai nooreks meheks. Ta õppis austama oma vanemaid ning Tal olid oma emast ilusad ja kaunid mõtted. Ka kirjas heebrealastele öeldakse (4:15): “Meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta.” Sellepärast sobivad psalmi kaunid sõnad emast ka Jeesuse suhu.

Jeesuse emast räägitakse et ta oli ka risti jalamil, vaadates pealt oma armsa poja surma. Jeesus-last vaadates oli vana Siimeon talle ennustanud: “Sinu endagi hinge läbibistab mõök.” (Lk 2:35). Johannes räägib oma evangeeliumis sellest täpsemalt (Jh 19:25–27): “Aga Jeesuse risti juures seisid tema ema ja tema ema õde Maarja, Kloopase naine, ja Maarja Magdaleena. Kui nüüd Jeesus nägi risti kõrval seismas oma ema ja jüngrit, keda ta armastas, siis ta ütles emale: „Naine, vaata, see on su poeg!” Seejärel ütles ta oma jüngrile: „Vaata, see on su ema!” Ja selsamal tunnil võttis jünger ta enda juurde.” Jeesus sureb ja Ta maetakse. Mitte kusagil evangeeliumis ei öelda, et surnud Jeesus oleks olnud ema süles, nagu Michelangelo seda suurejooneliselt näitab Peetruse kirikus oleva skulptuuriga Pietà. Veelkord võime vaid oletada, et Jeesuse ema oli oma poja matuse juures. Võibolla võttis Maarja oma surnud poja ka sülle. Psalmis võime kuulda, kuidas Jeesus räägib armastusega oma emast ja tema hellast sülest, kus Ta saab puhata.

Psalm lõpeb üleskutsega: “Iisrael, looda Issanda peale nüüd ja igavesti!” Meid, kristlasi, kutsutakse üles lootma Issandale Jeesusele Kristusele, kes on Maarja laps ja Jumala Poeg.

Jeesus Kristus on armujärg (Ps 132)

Psalmis meenutatakse, kuidas Taavet otsis Jumala lepingulaekale asukohta ja tõi selle viimaks Jeruusalemma. Saamueli raamatutes on säilinud üksikasjalik pärimus sellest, kuidas laegas tuuakse Siilost Jeruusalemma (1Sm 4–6; 2Sm 6). Psalmides meenutatakse ka Jumala lepingut Taaveti sooga (Ps 132:17; vrd 2Sm 7): “Seal [Jeruusalemmas]

ma lasen tärgata sarve Taavetile, ma valmistan lambi oma võitud mehele." Seega vastab psalm Teise Saamueli raamatu peatükkidele 6–7. Sakarja kiituslaulus ennustatakse, et Taavetile antud töötus täitub Jeesus-lapses (Lk 1:68–70): "Kiidetud olgu Issand, Iisraeli Jumal, et ta on tulnud oma rahva ligi ja toonud talle lunastuse ja on meile äratanud päästesarve oma sulase Taaveti soost, nagu ta on rääkinud ajastute algusest oma pühade prohvetite suu läbi."

Lepingulaeka peal oli kullast tehtud lepitamise koht, mis on heebrea keeles *kapporet*. Septuagintas on see tõlgitud kreeka sõnaga *hilastērion*. Nimetatud heebrea ja kreeka terminid on seotud verbiga "lepitada" (heebrea k *kipper*; kreeka k *hilaskomai*). Laekapealset lepitamispaika kirjeldatakse Teises Moosese raamatus. Kirikupiibli tõlge "lepituskaas" on algtekstist liiga kaugel ning olen selle tõlkinud *kapporet*-sõna Lutheri tõlkevariandiga "armutroon" [sks.k *Gnadenthron*] (2Ms 25:17–22): "Tee puhtast kullast armutroon, kaks ja pool küünart pikk ja poolteist küünart lai! Tee kullast kaks keerubit; tee need sepisena armutrooni kumbagi otsa! Pane üks keerub ühte otsa ja teine keerub teise otsa; pange keerubid armutrooni kumbagi otsa! Keerubid sirutagu oma tiivad ülespoole, et nad tiivadega kataksid armutrooni, ja nende palged olgu vastamisi; keerubite palged olgu armutrooni poole! Aseta armutroon laekale peale ja pane laekasse tunnistus, mille ma sulle annan! Seal ma siis ilmutan ennast sulle ja kõnelen sinuga armuaujärjel mõlema keerubi vahel, mis on tunnistuslaeka peal, kõigest, mida ma sind käsin Iisraeli lastele öelda."

Kust võttis Luther tõlkevaste "armutroon"? Siin tsiteeritud teksti järgi ilmub Jumal armuliselt *kapporeti* peal, eriti Suurel Lepituspäeval (3Ms 16:2): "Ütle oma vennale Aaronile, et ta mitte igal ajal ei läheks pühamusse seespoole eesriiet, laeka peal oleva armutrooni ette, et ta ei sureks, kuna ma ilmutan ennast armutrooni kohal pilve sees." Vanas Testamendis räägitakse Jumalast, kes istub aujärjel keerubite peal (1Sm 4:4; 2Sm 6:2; 2Kn 19:15; Ps 80:2; Js 37:16). *Kapporet* oli seega Jumala troon ja Tema armulise ilmumise koht. Kirja heebrealastele kirjutaja tahtis arvatavasti leida alternatiivse tõlkevaste konarlikule kreekakeelsele väljendile *hilastērion* (Hb 4:16): "Läki siis julgusega

armu aujärje (*thronos tēs kharitos*) ette, et me halastust saaksime ja armu abiks leiaksime parajal ajal!” Armutroon selgitab hästi *kapporeti* kahetist tähendust Vanas Testamendis. See oli Jumala trooni ja Tema armulise ilmumise paik.

Kirja heebrealastele kirjutajale on “armuaujärj” kõigepüham paik taevas, kuhu Jeesus läks ja viis täide lepituse (Hb 10:19–24): “Vennad, et meil on siis Jeesuse vere varal julgus sisse minna kõige pühamasse paika – selle tee on ta avanud meile uuena ja elavana vahevaiba, see on oma ihu kaudu – ja et meil on suur preester Jumala koja üle, siis mingem Jumala ette siira südamega usukülluses, olles südame poolest piserdamisega puhastatud kurjast südametunnistusest ja ihu poolest pestud puhta veega! Pidagem vankumatult kinni lootuse tunnistusest, sest ustav on, kes seda on töotanud. Ja mõtelgem üksteisele, kuidas üksteist virgutada armastusele ja headele tegudele.”

Kristlik tõlgendus, et armuaujärj on eelkuju Jeesuse lõpuleviidud lepitustööst, on leitav ka Paulusel. Ta kirjutab kirjas roomlastele, et Jeesus on tehtud armu aujärjeks (*hilastērion*). Kirikupiiblis on *hilastērion* tõlgitud “lepitusohvriks”, aga õige tõlgendus oleks kahtlemata “armuaujärj” (Rm 3:21–26): “Nüüd aga on ilma Seaduseta saanud avalikuks Jumala õigus, millest tunnistavad Moosese Seadus ja Prohvetid, see Jumala õigus, mis tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad. Siin ei ole erinevust, sest kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses, kelle Jumal on seadnud tema veres armuaujärjeks usu kaudu, et näidata üles oma õigust sellega, et ta kustutas varem tehtud patud oma jumalikus sallivuses, et näidata üles oma õigust praegusel ajal, et tema ise on õige ja teeb õigeks igäühe, kes usub Jeesusesse.”

Uue Testamendi ajal oli aktuaalne Jeesuse ja Tema lõpuleviidud päästetöö eelkujuline tõlgendamine “armuaujärjena”. Teises templis Jumala lepingulaegast ei olnud. Pärast seda, kui Nebukadnetsar hävitas Jeruusalemma, kadus lepingulaegas lõplikult. Sellest räägib

oma prohvetearingus Jeremija (Jr 3:16–18): “Ja kui neil päevil saab teid sellel maal palju ja te olete viljakad, ütleb Issand, siis ei räägita enam Issanda seaduselaekast ega ole see meeleski, sellele ei mõelda, sellest ei tunta puudust ja seda ei valmistatagi enam. Sel ajal nimetatakse Jeruusalemma „Issanda aujärjeks” ja kõik rahvad kogunevad sinna, Issanda nime juurde Jeruusalemma; ja nad ei käi enam oma kurja südame kanguse järgi. Neil päevil läheb Juuda sugu Israeli soo juurde ja nad tulevad üheskoos põhjamaalt maale, mille mina olen andnud pärisosaks teie vanemaile.” Nagu Jeremija ütleb, lõpeb lepingulaeka staatus kultuse sümbolina siis, kui kõik rahvad kogunevad kuulama Jumala sõna ja teenima Issandat. Kristlased nägid selle päeva koitmist Jeesuse lõpuleviidud lepitustöös.

Lepingulaeka kadumine sünnitas uudse traditsiooni. Selle järgi peitis Jeremija lepingulaeka ja templi sisustuse koopasse. Väidetavalt leitakse need üles lõpuajal, kui Jumal saab jälle oma rahva vastu armuliseks (2Mak 2:4–8): “Kirjades on veel, kuidas prohvet Jumala käsul oli käskinud kogudusetelki ja seaduselaegast endale järgneda, kui ta läks mäele, kuhu Mooses oli tõusnud Jumala pärisosa nägemiseks. Kui Jeremija oli sinna tulnud, siis ta leidis koopataolise ruumi ja viis sinna kogudusetelgi, seaduselaeka ja suitsutusaltari ning sulges sissepääsu. Mõned, kes teda olid saatnud, tulid pärast sinna, et tähistada teed, aga nad ei suutnud seda leida. Kui Jeremija sellest teada sai, siis ta sõitles neid ja ütles: „See paik peab jääma tundmatuks, kuni Jumal jälle kogub rahva ja halastab tema peale. Siis Issand teeb kõik avalikuks ning Issanda auhiilgus ja pilv saavad nähtavaks, nõnda nagu see oli Moosese ajal, ja nõnda nagu Saalomon palus, et seda paika suuresti pühitsetaks.” See on seotud Uue Testamendi tunnistusega Jeesusest armuaujärjena. Jumala lepingulaegas ja selle peal olev armutroon on üles leitud. Armutroon on Kolgatal ning evangeeliumi sõnas, milles räägitakse Jeesuse lõpuleviidud lepitustööst.

Stefanost süüdistati Jeruusalemma templi kritiseerimises (Ap 6:13–14): “See inimene ei lakka rääkimast sõnu püha paiga ja Seaduse vastu. Me oleme kuulnud teda ütlevat, et see Jeesus Naatsaretlane hävitab selle koha ja muudab kombed, mis Mooses meile on pärandanud.” Kui Stefanosel tuli end Suurkohtu ees kaitsta, viitas ta

tunnistustelgile ja templi ehitamisele, mida Taavet Psalmi 132 järgi Jumala lepingulaekale kavatses püstitada (Ap 7:44–53): “Meie isadel oli tunnistustelk kõrbes, nõnda nagu oli seadnud ingel, kes Moosesel käskis selle teha eeskuju järgi, mida ta oli näinud. Selle telgi võtsid meie isad omaks ja koos Joosuaga tõid selle kaasa nende rahvaste maa vallutamisel, kelle Jumal oli tõuganud eemale meie isade palge eest. Nii see oli Taaveti päevini, *Taavet leidis armu Jumala silmis ja palus, et ta leiaks eluaseme Jaakobi soole*. Saalomon ehitas aga temale koja. Kuid Kõigekõrgem ei ela kätega tehtus, nagu prohvet ütleb: „Taevas on mu troon ja maa minu jalajäri. Millise koja teie tahate mulle ehitada?” ütleb Issand. „Eks minu käsi ole kõik need teinud?!” Te kangekaelsed ja ümberlõikamatud südamed ja kõrvadelt! Teie panete alati vastu Pühale Vaimule, nii nagu teie isad, nõnda teete teiegi. Keda prohvetitest teie isad ei ole taga kiusanud? Ja nad on tapnud need, kes kuulutasid ette selle Õige tulemist, kelle reetjaiks ja mõrtsukaiks nüüd olete saanud teie, kes te saite Seaduse inglite antud korralduse kaudu, ent ei ole seda pidanud.”

Stefanos uskus, et Jeesuse surm oli oluliselt muutnud templi ohvripraktikat ja lepitusteoloogiat. Jeesus toimetas taevases Jeruusalemmas Jumala eest täiusliku lepituse. Psalmi võibki pidada kõneks taevases Siionist, milles valitseb Jeesus (Ps 132:13–15): “Sest Issand on valinud Siioni ja himustanud teda enesele eluasemeks. „See on mu hingamispaik igavesti; siia ma jään, sest ma olen himustanud seda. Ma tahan rohkesti õnnistada tema toidust, tema vaesed täita leivaga.” Surmahetkel nägi Stefanos taevast ülempreestrit Jeesust istumas Isa paremal käel taevases Jeruusalemmas (Ap 7:55–56): “Stefanos aga, täis Püha Vaimu, vaatas ainiti taevasse ja nägi Jumala kirkust ning Jeesust seismas Jumala paremal käel ja ütles: „Ennäe, ma näen taevaid avanevat ja Inimese Poja seisvat Jumala paremal käel.”

Kristlased tõlgendavad psalmis nimetatud lepingulaegast ja messia saabumist ennustustena uuest armupäevast, kui lepitatakse maailma patt: “Pühin üheainsa päevaga ära selle maa süü.” (Sk 3:9); “Seitsekümmend aastanädalat on seatud su rahvale ja su pühale

linnale üleastumise lõpetamiseks, *patule piiri panemiseks ja süüteo lepitamiseks*, igavese õiguse toomiseks, nägemuse ja prohveti kinnitamiseks ja *Kõigepühama võidmiseks.*" (Tn 9:24)

Koguduses peab valitsema armastus (Ps 133)

See on üks lühimaid psalme, mis räägib vennaarmastusest ilust: "Vaata, kui hea ja armas on see, et vennad üheskoos elavad! See on nagu kallis õli pea peal, mis nõrgub alla habemesse, Aaroni habemesse, mis nõrgub alla tema rõivaste palistusse, ja nagu Hermoni kaste, mis langeb maha Siioni mägedele. Sest sinna on Issand seadnud õnnistuse, elu igaveseks ajaks." Kristlased näevad psalmis Jeesuse palvet koguduse ühtsuse pärast (Jh 17:20–21): "Aga ma ei palu üksnes nende eest, vaid ka nende eest, kes nende sõna läbi hakkavad minusse uskuma, et kõik oleksid üks, nii nagu sina, Isa, minus ja mina sinus, et nemadki oleksid meis, et maailm usuks, et sina oled minu lähitanud." Jeesus tahab, et Tema jüngrid püüdlevald omavahelise osaduse poole.

Paulus kutsub Korintose koguduse liikmeid üles taotlema omavahelist armastust (1Kr 13:1–13): "Kui ma räägiksin inimeste ja inglite keeli, aga mul ei oleks armastust, siis ma oleksin kumisev vasknõu või kõlisev kuljus. Ja kui mul oleks prohvetianne ja ma teaksin kõiki saladusi ja ma tunnetaksin kõike ja kui mul oleks kogu usk, nii et ma võiksin mägesid teisale tõsta, aga mul ei oleks armastust, siis poleks minust ühtigi. Ja kui ma kõik oma vara ära jagaksin ja kui ma oma ihu annaksin põletada, aga mul ei oleks armastust, siis ma ei saavutaks midagi. Armastus on pika meelega, armastus hellitab, ta ei ole kade, armastus ei kelgi ega hoople, ta ei käitu näotult, ta ei otsi omakasu, ta ei ärritu. Ta ei jäta meelde paha, tal ei ole rõõmu ülekohtust, aga ta rõõmustab tõe üle. Ta lepib kõigega, ta usub kõike, ta loodab kõike, ta talub kõike. Armastus ei hääbu kunagi. Olgu ennustused – need kõrvaldatakse, olgu keeled – need vaibuvad, olgu tunnetus – see lõpeb ära. Sest poolikult me tunnetame ja poolikult me ennustame, aga kui tuleb täielik, siis kõrvaldatakse poolik. Kui ma olin väeti laps, siis ma rääkisin nagu

väeti laps, mõtlesin nagu väeti laps, arutlesin nagu väeti laps. Aga kui ma sain meheks, jätsin ma kõrvale väeti lapse kombed. Praegu me näeme aimamisi nagu peeglist, siis aga palgest palgesse. Praegu ma tunnetan poolikult, siis aga tunnetan täiesti, nagu minagi olen täiesti tunnetatud. Ent nüüd jääb usk, lootus, armastus, need kolm, aga suurim neist on armastus.”

Paulus ei pea silmas seda, et kristlased peaksid armastust endast välja pressima. Armastus on isik. Ta on Jeesus Kristus, kelle osadusest leiab kristlane jõudu ja õige suhte ligimesega. Paulus esitleb ennastohverdava armastuse eeskujuna Jeesust (Fl 2:5–11): “Mõtelge iseenestes sedasama, mida Kristuses Jeesuses: kes, olles Jumala kuju, ei arvanud osaks olla Jumalaga võrdne, vaid loobus iseene olust, võttes orja kuju, saades inimese sarnaseks; ja ta leiti välimusest inimesena. Ta alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani. Seepärast on Jumal tõstnud ta kõrgemaks kõrgest ja annetanud talle selle nime, mis on üle iga nime, et Jeesuse nimes nõtkuks iga põlv nii taevaskui maa peal kui maa all, ja et iga keel tunnistaks: Jeesus Kristus on Issand – Jumala Isa kirkuseks.” Jeesuse eeskujul julgustab kristlast olema armastuses kannatlik.

Kristlaste püha valvamisöö (Ps 134)

Kristlastel oli varajastest aegadest peale tavaks olla paasaööl ärkvel ja oodata pühapäeva hommikut ja Jeesuse ülestõusmise hetke. Selles lühikeses psalmis kutsutakse kristlasi tänama Issandat (Ps 134:1): “Ennäe, tänage Issandat, kõik Issanda sulased, kes öösel seisate Issanda kojas!” Kristlased võivad olla tänulikud Jeesuse ülestõusmise pärast. See rõõm on nähtav ka Ilmutusraamatu lõpus, kui Jeesus saabub tagasi maa peale (Ilm 19:5): “Ja troonilt kostis hää: „Kiitke meie Jumalat kõik tema sulased, kes teda kardate, pisikesed ja suured!” Seejärel rõõmustatakse saabuvate Talle pulmade pärast (Ilm 19:6–8): “Ma kuulsin otsekui suure rahvahulga häälekõma ning otsekui suurvee kohinat ning otsekui võimast piksemürinat

hüüdmata: „Halleluuja! Sest Issand, meie Jumal, Kõigeväeline, on hakanud valitsema kuningana! Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse.” See peenlinane on pühade õiged seadmised.” Jeesuse ülestõusmine tagab selle, et taevane pulm ükskord peetakse. Kristlased rõõmustavad pühal ööl Jeesuse ülestõusmise pärast ning saavad nõnda maitsta taevalikku peorõõmu.

Psalm lõpeb sõnadega (Ps 134:2-3): “Tõstke oma käed pühamu poole ja tänage Issandat! Õnnistagu Issand sind Siionist, tema, kes on teinud taeva ja maa!” Kristlased näevad selles tervitust Jeesusele, kes oma surmaga võidab surma ja tõuseb hauast elavana. Ta tuleb koguduse keskele ja annab sellele uue lootuse. Jumala tiitel “Issand Siionist” tuletab kristlastele meelde, et taevalikku pidu peetakse just Siioni mäel. Taevane Jeruusalemm laskub maa peale (Ilm 21-22) ja Jumal korraldab seal enda omadele suure peo (Jes 25:6-10): “Ja vägede Issand valmistab sellel mäel kõigile rahvaile võõruspeo rammusate roogadega, võõruspeo laagerdatud veiniga, üdirammusate roogadega, pärimi pealt selitatud veiniga. Ta hävitab sel mäel loori, mis looritab kõiki rahvaid, ja katte, mis katab kõiki paganaid. Ta neelab surma ära igaveseks ajaks. Ja Issand Jumal pühib pisarad kõigilt palgeilt ning kõrvaldab oma rahva teotuse kogu maalt. Jah, Issand on rääkinud! Ja sel päeval öeldakse: „Vaata, see on meie Jumal, keda me ootasime, et ta meid päästaks. See on Issand, keda me ootasime, hõisakem ja tundkem rõõmu tema päästest, sest Issanda käsi viibib sellel mäel.”

Kristlane ei tohi hüljata armulauaosadust (Ps 135)

Psalm on ülistuslaul Jumalale, kes aitab oma rahvast igas hädas. Jumalat tänatakse suurte tegude eest, mis Ta Iisraelile on teinud. Valitud rahvas ootab, et Jumal ka edaspidi kannab omade eest hoolt

(Ps 135:14): "Issand mõistab kohut oma rahvale ja halastab oma sulaste peale."

Sellele psalmile viidatakse kirjas heebrealastele, kus räägitakse Jeesuse tagasitulemisest ning selle ootamisest. Kirjutaja tuletab meelde, et kristlane peab osalema koguduse jumalateenistusel ja armulauaosaduses (Hb 10:26–39): "Sest kui me tahtlikult teeme pattu pärast seda, kui oleme õppinud tundma tõde, siis ei ole enam ohvrit pattude eest, vaid ainult mingi hirmus kohtu ootamine ja äge tuli, mis neelab vastased. Kui keegi hülgab Moosese Seaduse, siis peab ta ilma armuheitmiseta surema kahe või kolme tunnistaja sõna peale. Kui palju rängema nuhtluse väärrib siis teie arvates see, kes Jumala Poega on jalgadega tallanud ega ole pühaks pidanud lepingu verd, millega ta on pühitsetud, ja kes on teotanud armu Vaimu? Me ju tunneme teda, kes ütleb: „Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte.“ Ja taas: „Küll Issand mõistab kohut oma rahva üle.“ Hirmus on langeda elava Jumala kätte! Tuletage meelde endisi päevi, mil teie, olles valgustatud, pidite taluma rohket võitlust kannatustes! Mõned teist tehti rahva avaliku teotamise ja tagakiusamise aluseks, teised said osa nende kannatustest, kelle käsi nõnda käis. Te olete ju koos vangidega kannatanud ja rõõmuga talunud oma vara riisumist, teades, et teil endal on parem ja jäädav varandus. Ärge siis heitke ära oma julgust, mis saab suure palga! Teile läheb vaja kannatlikkust, et te Jumala tahtmist täites saaksite kätte töötuse. „Sest veel ainult pisut, pisut, siis tuleb see, kes peab tulema, ega viivita. Aga minu õige jääb usust elama, kui ta taganeb, siis ei ole minu hingel temast head meelt.“ Aga meie ei ole need, kes taganevad hukatuseks, vaid need, kes usuvad ja päästavad hinge.“ Kirja kirjutaja tuletab kristlastele meelde Jumala headust ja karmust. Püha Jumal ei halasta neile, kes sihilikult mässavad Tema vastu, aga halastab neile, kes Teda kardavad ja tahavad elada Temaga osaduses. Psalm tuletab meelde mõlemat inimrühma. Egiptlased ja teised Iisraeli vaenlased said tunda Jumala karmust (Ps 135:8–12): "Ta lõi maha egiptlaste esmasündinud, nii inimeste kui loomade omad. Ta saatis tunnustähti ja imesid sinu sekka, Egiptus, vaarao

peale ja kõigi ta sulaste peale. Ta lõi maha palju paganarahvaid ja tappis ära vägevad kuningad, Siihoni, emorlaste kuninga, Oogi, Baasani kuninga, ja kõik Kaanani kuningriigid, ja andis nende maa pärisosaks, pärisosaks oma rahvale Iisraelile.” Jumala omasid esindavad aga need, kes jäävad templisse jumalateenistusele (Ps 135:1–4): “Halleluuja! Kiitke Issanda nime, kiitke teie, Issanda sulased, kes seisate Issanda kojas, meie Jumala koja õuedel! Kiitke Issandat, sest Issand on hea; mängige tema nimele, sest see on kaunis! Sest Issand on valinud enesele Jaakobi, omandiks võtnud Iisraeli.” Kristlane peab osalema koguduse osaduses. Ükski kristlane ei saa loobuda armulauaosadusest, vaid Jeesuse üleskutse kohaselt peab sellest regulaarselt osa võtma: iga kord, kui te ... sööte ... nii sagedasti, kui te sellest joote.

Jumalakartus ja armastus Jumala vastu tähendab kristlasele elamist armulauaosaduses. Psalm lõpeb sõnadega (Ps 135:19–21): “Iisraeli sugu, tänage Issandat! Aaroni sugu, tänage Issandat! Leevi sugu, tänage Issandat! Teie, kes kardate Issandat, tänage Issandat! Olgu tänatud Issand Siionist, tema, kes elab Jeruusalemmas! Halleluuja!” Koguduse keskel on (aaronlastest) preestrid, (leviitidest) lauljad ja koguduseteenrid ning kõik iisraellased, kes kardavad Issandat. Armulaua-osaduses olev kristlane ootab Jeesust tagasitulevana, nagu õpetab Paulus (1Kr 11:26): “Sest iga kord, kui te seda leiba sööte ja karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, kuni tema tuleb.”

Alguses tsiteeritud lõigus kirjast heebrealastele mõistetakse Jeesuse tagasitulemist Habakuki raamatu teise peatüki valguses. Habakuk kutsub Jumala omi üles ootama kannatlikult kohtunägemuse täitumist Paabeli vastu. Kristlastele on Paabel antikristlik maailmavõim, mille üle maailma lõpus mõistetakse kohut (Ilm 17–19). See toimub Jeesuse tagasitulekul; õnnis on see, kes Jeesuse tagasitulemist ustavalt ootab. Kirjutaja räägib Jeesuse tagasitulekust Habakuki 2:3–4 sõnade abil: “Sest nägemus ootab küll oma aega, aga ta ruttab lõpu poole ega peta. Kui ta viibib, siis oota teda, sest ta tuleb kindlasti ega kõhkle. Vaata, kes on isemeelne, selle hing ei ole siiras ta sees; aga õige elab oma usust.” Soomekeelses Piiblis tõlgitud

väljendit "õige saab elada, kui ta püsib ustavana" võib tõlkida ka "õige elab oma usust".

Pauluse teoloogias esinevad tõlgendused "õige elab usust (Jeesuse lepitustöösse)" ja "õige elab oma usust (Jeesusesse)" tema õigeksmõistuõpetuses. Õige on inimene, kes oma usu kaudu astub Jumalaga õigesse suhtesse (Rm 1:16–17): "Sest ma ei häbene evangeeliumi, see on ju Jumala vägi päästeks igauhele, kes usub, juudile esmalt ja siis kreeklasele. Sest Jumala õigus on ilmunud evangeeliumis usust usku, nii nagu on kirjutatud: „Aga õige jääb usust elama.“ Samas usus saab kristlane oodata Jeesuse tagasitulemist ja Jumala kohtuotsuste täitumist maailmale. Elav usk ei ole tõhutu, vaid sünnitab kannatustes usaldust ja vastupidavust (Rm 5:1–5): "Et me nüüd oleme saanud õigeks usust, siis on meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi, kelle läbi me oleme usus saanud ligipääsu ka sellele armule, milles me seisame, ja me kiitleme oma lootusest Jumalalt saadavale kirkusele. Aga mitte ainult sellest, vaid me kiitleme ka viletsusest, teades, et viletsus toob kannatlikkuse, kannatlikkus läbikatsutuse, läbikatsutus lootuse. Aga lootus ei jäta häbisse, sest Jumala armastus on välja valatud meie südamesse Püha Vaimu läbi, kes meile on antud."

Tänage igas olukorras (Ps 136)

Psalm 136 on laul, mida lauldakse vaheldumisi. Imselt kutsus leviidist laulja rahvast tänama ning loetleb Jumala suuri tegusid. Rahvas vastab ühel häälel üha uuesti ja uuesti: "Sest tema heldus kestab igavesti." Jumala heldus ärgitab kristlast tänama. Paulus kutsub seda tegema igas olukorras (1Ts 5:16): "Rõõmustage alati!" Psalm meenutab kristlastele nende rõõmu põhjust: nad on õppinud tundma ainsat tõelist Jumalat. Paulus kirjutab Tessaloonika kristlastele (1Ts 1:9–10): "Nad ju ise teatavad, kuidas te meid vastu võtsite ning kuidas te olete ebajumalaist pöördunud Jumala poole, teenima elavat ja tõelist Jumalat ning ootama taevast tema Poega Jeesust, kelle ta on surnuist üles äratanud ja kes meid tõmbab välja

tulevasest vihast.” Tessaloonika kristlased olid jätnud maha tühised ebajumalad ning pöördunud ainsa ja tõelise Jumala poole, kes psalmi sõnade kohaselt on “jumalate jumal” (Ps 136:1–3): “Tänage Issandat, sest tema on hea, sest tema heldus kestab igavesti! Tänage jumalate Jumalat, sest tema heldus kestab igavesti! Tänage isandate Isandat, sest tema heldus kestab igavesti.” Maailmas küll teenitakse erinevaid jumalaid, aga need on võrreldavad demonitega. On vaid üks tõeline Jumal, kes on loonud kõik ja üks Issand Jeesus Kristus, kelle kaudu kõik on loodud (1Kr 8:5–6): “Jah, kui olekski nõndanimetatud jumalaid, olgu taevas või maa peal, nõnda nagu inimeste meelest on jumalaid palju ja isandaid palju, siis meie jaoks on ometi ainult üks Jumal, Isa, kellest on kõik asjad, ja meie tema juurde teel, ning üks Issand, Jeesus Kristus, kelle läbi on kõik, ja ka meie tema läbi.” Psalmi salmid 4–9 väljendavad sama usku ühte ja ainsasse Loojasse.

Psalm räägib Jumala suurtest päästetegudest ajaloos. Neist olulisim on Iisraeli vabastamine Egiptuse orjusest (Ps 136:11): “Ja tõi Iisraeli nende keskelt välja, sest tema heldus kestab igavesti.” Sellele järgnes kõrberännak ja jõudmine Tootatud maale (1Kr 10:1–13; Hb 3–4).

Psalmis korratakse sõna (Jumala) “heldus”. Johannese evangeeliumi järgi on Jumala heldus [arm] tehtud teatavaks Jeesuse Kristuse kaudu (Jh 1:16–18): “Jah, meie kõik oleme võtnud tema täiusest, ja armu armu peale. Seadus on ju antud Moosese kaudu, arm ja tõde aga tulnud Jeesuse Kristuse kaudu. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, tema on meile teate toonud.” Johannes viitab sellele, et Jumal ilmub Moosesele ning ilmutab talle oma tõelise olemuse (2Ms 34:1–8): “Ja Issand ütles Moosesele: „Raiu enesele kaks kivilauda, esimeste sarnased, ja ma kirjutan laudade peale sõnad, mis olid esimestel laudadel, mis sa purustasid! Ole hommikuks valmis! Mine hommikul üles Siinai mäele ja seisa seal mu ees mäetipus! Aga ükski ei tohi koos sinuga üles tulla ja kogu mäel ärgu nähtagu ka mitte kedagi, isegi lambaid, kitsi ja veised ei tohi selle mäe ees karjas olla!” Siis Mooses raius kaks kivilauda, esimeste sarnased. Ja Mooses tõusis hommikul vara ning läks üles Siinai mäele, nõnda nagu Issand teda oli käskinud, ja võttis kätte need kaks kivilauda. Ja Issand laskus alla pilve sees.

Mooses astus seal tema juurde ja hüüdis Issanda nime. Ja Issand möödus tema eest ning hüüdis: „*Issand, Issand on halastaja ja armuline Jumal, pika meelega ja rikas heldusest ning tõest, kes säilitab heldust tuhandeile, annab andeks ülekohtu ja üleastumised ning patu, aga kes siiski ei jäta süüdlast karistamata, vaid nuhtleb vanemate patud lastele ja lastelastele kolmanda ja neljanda põlvoni!*” Siis Mooses kummardas kiiresti maani, heitis silmili maha ja ütles: „Issand, kui ma nüüd olen armu leidnud sinu silmis, siis käigu Issand meie keskel! Kuigi see on kangekaelne rahvas, anna siiski andeks meie pahateod ja patt ja võta meid oma pärisosaks!”

Mooses ei saa näha Jumala palet, kui Issand ilmutab talle enda olemuse (kursiivis). Johannese järgi on Jeesus näinud Jumalat palgest palgesse. Johannes ütleb, et Mooses sai vahendada Seaduse (ja sellega kaasnevad paljud töötused), aga Jumala tõeline arm kirgastati Kristuses, sest Tema “säilitab heldust tuhandeile, annab andeks ülekohtu ja üleastumised ning patu”. Selle heldusest kristlased rõõmustavad. Nad saavad armulauaaliturgial tänada Jumalat Tema headuse pärast ja laulda: “Tänage Issandat, sest tema on hea, sest tema heldus kestab igavesti!”

Kristlase igatsus taeva järgi keset jumalatut maailma (Ps 137)

Põgenemine Egiptusest on Pauluse järgi eelkuju kristlase rännakust taevase kodu poole (1Kr 10:1–13). Jesaja raamatus on põgenemine Egiptusest eelkuju Jumala uuele päästeteole, kui Ta juhatab oma rahva Paabeli orjapõlvest tagasi Jeruusalemma (Js 51:9–11): “Ärka, ärka, ehi ennast jõuga, Issanda käsivars! Ärka nagu muistseil päevil, endiste põlvede ajal! Eks olnud sina see, kes purustas Rahabi, kes torkas läbi merelohe? Eks olnud sina see, kes kuivatas mere, suure sügavuse veed, kes tegi teeks meresügavikud, lunastatuile läbitavaks? Ja Issanda lunastatud pöörduvad tagasi ning tulevad

Siionisse hõisates. Nende pea kohal on igavene rõõm, rõõm ja ilutsemine valdavad neid, aga kurbus ja ohkamine põgenevad ära.” Uues Testamendis kasutatakse Paabelit kujundina antikristliku maailmavõimu kohta. Paabel on jumalatuses asupaik, mille eluviisi eest kristlased põgenevad. Nii öeldakse Jesaja raamatus: “Minge välja Paabelist, põgenege Kaldeast, rõõmuhüüdega andke teada, kuulutage seda, levitage maailma ääreni, öelge: „Issand on lunastanud oma sulase Jaakobi. Nad ei saanud tunda janu, kui ta viis neid läbi kõrbete: ta laskis neile kaljust vett voolata, ta lõhestas kalju ja vesi vulises.” Õelatel ei ole rahu, ütleb Issand.” “Lahkuge, lahkuge, minge sealt ära, ärge puudutage rüvedat; minge ära selle keskelt, puhastage endid, Issanda riistade kandjad! Aga teil ei ole vaja lahkuda tõtates ega minna põgenedes, sest Issand käib teie ees, Iisraeli Jumal on teile järelväeks.” (Js 52:11-12)

Jumalatu maailma keskel kristlane kannatab. Lott on näide patuste keskel elavast inimesest (2Pt 2:6-8): “Ta muutis tuhaks Soodoma ja Gomorra linnad, mõistes need hukka hävinguks ja pannes hoiatustähiseks tulevastele jumalakartmatutele. Ta kiskus hukatusest välja õige mehe Loti, keda kõlvatud inimesed vaevasid oma liiderliku eluviisiga, sest nende seas elades ning kõike seda nähes ja kuuldes oli see õige piinanud oma õiglast hinge päevast päeva ülekohtuste tegude pärast.” Lott juhatati Soodomast ja Gomorrast välja samamoodi, nagu juudid Paabelist. Lott on näide kristlasest, kes ei kiindu maailma pahedesse. Jeesus tuletab meelde Loti naise saatust, kes pöördus, et heita veel kord imetlev pilk kaduva jumalatu kodulinna hiilgusele, kuid see pilk hävitas ta enese (Lk 17:28-33): “Nõndasamuti ka, nagu oli Loti päevil: nad sõid, jõid, ostsid, müüsid, istutasid, ehitasid hooneid, aga sel päeval, mil Lott lahkus Soodomast, sadas taevast tuld ja väävlit ning hävitas nad kõik. Otse niisamuti on sel päeval, mil Inimese Poeg ilmub. Kes sel päeval on katusel ja ta asjad on majas, ärgu tulgu alla neid võtma, ja nõndasamuti see, kes on väljal, ärgu pöördugu tagasi! Tuletage meelde Loti naist! Kes iganes oma elu püüab hoida, kaotab selle, ja kes iganes selle kaotab, hoiab selle alles.” Loti naine on kristlastele hoiatav eeskuju sellest, et me ei peaks kiinduma oma varandusse. Jumal päästab kristlase, aga mitte tema varanduse.

Psalmis räägitakse kristlase järelekatsumisest kurjas maailmas. Usu pärast naerdakse ta välja ning pilkamisi palutakse tal laulda Siioni laule. Kristlane peab meeles oma eesmärgi, taevast Jeruusalemma (Ps 137:5–6): “Kui ma sind unustan, Jeruusalemm, siis ununegu mu parem käsi! Jäägu mu keel kinni suulae külge, kui ma sinule ei mõtleks, kui ma ei paneks Jeruusalemma oma ülemaks rõõmuks!” Kristlane võib oodata kurja võimu alistamist ning Jeruusalemma (ehk koguduse) hävitaja, antikristliku maailma võimu purustamist. Meie Isa palves palutakse, et Jumal päästaks kristlase ära kurjast. Kristlane võib paluda seda enda jaoks (2Pt 9–22): “Nii oskab Issand küll jumalakartlikke kiusatusest välja kiskuda, ülekohtusi aga nuhtlemiseks kinni pidada kohtupäevani. Iseäranis nuhtleb Issand neid, kes rüvedas himus elavad lihaliku loomuse järgi ning põlgavad Issanda valitsust. Need on jultunud ja ennast täis ega pörka tagasi teotamast kirkuseingleid, kuigi isegi inglid, kellel on rohkem jõudu ja väge, ei lausu nende kohta teotavat otsust Issanda ees. Ent need on nagu mõistmatud loomad, kes on loomu poolest sündinud püüdmiseks ja hukkamiseks; nad teotavad seda, mida nad ei mõista, ja hukkuvad oma hukatuses, karistatuna ülekohtu eest ülekohtu palgaga. Nad peavad lõbuks priisata päise päeva ajal, need mustuse- ja häbiplekid, kes turgutavad end oma lõbudes, kui nad pidutsevad koos teiega. Nende silmad on täis abielurikkumist ning neil ei saa kunagi patust küllalt, nad ahvatlevad kõikuvaid hingi, neil on ahnitsema harjunud süda, nad on needuse lapsed. Nad on loobunud otseteest ja eksinud ära, järgides teed, mida läks Beori poeg Bileam, kes armastas ülekohtu palka, sai aga noomida oma üleastumise pärast: hääletu koormaloom rääkis inimhäälega ja takistas prohveti meeletust. Need on veeta allikad, marust aetavad udupilved, neile on määratud pilkane pimedus. Sest rääkides tühiseid ja õõnsaid sõnu, ahvatlevad nad kõlvatute lihahimudega neid, kes hiljuti on jõudnud ära põgeneda eksituses elavate seast, kes, töötades teistele vabadust, on ise kaduvuse orjad; sest kellele on keegi alistatud, selle orjaks ta on saanud. Kui nad on kord ära põgenenud maailma saastast meie Issanda ja Päästja Jeesuse

Kristuse tunnetuse kaudu, pärast aga jälle vajuvad sellesse saasta ja jäävad alla, siis on ju nende viimane lugu halvem kui esimene. Sest neile oleks olnud parem, et õiguse tee oleks neile jäänud tundmata, kui et seda äratundnuna pöörata selg nende kätte antud pühale käsule. Nendele on tulnud kätte see, mida tõeline vanasõna ütleb: „Koer pöördub tagasi oma okse juurde” ja „Pestud emis läheb porisse püherdama”.

Vaga Maarja katab palvetades oma pea (Ps 138)

Psalm algab sõnadega (Ps 138:1): “Ma tänan sind kõigest oma südamest, jumalate ees ma mängin sulle!” Tekst on kirikupiiblis tõlgitud tendentslikult. Heebreakeelse teksti järgi pole teksti pookida “muid jumalaid”. Tegemist on Jumala ülistamisega. Septuaginta tõlgib teksti nõnda: “Kõigest oma südamest ma tänan sind, Issand, sest sa kuulsid mu sõna, *inglite ees ma laulan sulle.*” Ilmselt põhineb just sellele salmile apostel Pauluse üleskutse naistele palvetada kaetud peaga (1Kr 11:10): “Seepärast on naine kohustatud kandma meelevalla tunnust pea peal *inglite pärast.*” Koguduse keskel on inglid ning sellepärast peetakse armulauaaliturgiat Jumala ja Tema inglite ees.

Kust on Paulus võtnud arusaama, et Psalm 138 viitab just naiste palvetamisele? Vaevalt me saame selle kohta kunagi täit kindlust, aga kristlastena võime pidada salmi 6 seotuks Maarja ülistuslauluga: “Issand on kõrge ja näeb madalat, aga kõrgi ta tunneb kaugelt ära.” Maarja laulis oma kiituslaulus (Lk 1:52): “ Ta on tõuganud maha võimukad troonidelt ja ülendanud alandlikke.” Andes nõusoleku saada Issanda emaks, teadis Maarja eesolevatest raskustest. Teda kahtlustataks abielurikkumises, aga Jumal kaitses teda, andes talle abikaasaks Joosepi. Vaga Joosep kandis Maarja eest hoolt ning päästis tema ja Jeesus-lapse mitmel korral surmast, ka Herodes Suure paranoiliste mõrvaplaanide eest.

Psalmis palutakse Jumalalt abi ning ülistatakse Tema püha nime (Ps 138:2-3): “Ma kummardan su püha templi poole ja tänan su nime su

helduse ja ustavuse pärast; sest suuremaks, kui on kõik su kuulsus, oled sa teinud oma töotuse. Sel päeval, mil ma appi hüüdsin, vastasid sa mulle; sa tegid mind julgeks, mu hinges on tugevus.” Oma kiituslaulus viitab Maarja Jumala pühale nimele (Lk 1:47-50): “Mu vaim hõiskab Jumala, minu Päästja pärast, sest ta on vaadanud oma teenija madaluse peale. Sest vaata, nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev, ja püha on tema nimi ja tema halastus kestab põlvest põlveni neile, kes teda kardavad.”

Vaga Siimeon annab Maarjale teada, et tema südant läbistab mõök (Lk 2:34-35): “Ja Siimeon õnnistas neid ja ütles Maarjale, tema emale: „Vaata, see laps on seatud languseks ja tõusuks paljudele Iisraelis ja tähiseks, mille vastu räägitakse – ja sinu endagi hinge läbistab mõök –, et tuleksid ilmsiks paljude südamete mõtted.” Psalm lõpeb palvega, milles saab nähtavaks usaldus Jumala vastu (Ps 138:7-8): “Kuigi ma käin keset kitsikust, elustad sina mind; mu vaenlaste viha vastu sa sirutad oma käe ja su parem käsi aitab mind. Issand viib mu asja lõpule. Issand, sinu heldus kestab igavesti! Ära jäta maha oma kätetööd!” Maarja mõistis, et ta osaleb Jumala suures plaanis. Ta andis Jumalale au ning palus Temal viia asi lõpule. Jumal oskab kaitsta oma ettevõtmisi keset jumalatut maailma. Oma kiituslaulus palub Maarja psalmi sõnadega Jumalat, et see näitaks oma käte jõudu (Lk 1:51): “Ta on näidanud oma käsivarre kangust, ta on pillutanud need, kes on ülbed oma südame meelelt.”

Miks katab kristlasest naine oma pea koguduse koosolekul, kui ta palvetab või prohveteerib? Üks vastus võiks olla järgmine: Ta tuletab meelde Jeesuse ema ja tema kiituslaulu. Ta ülistab Jumalat, kelle inglid ja pühad osalevad kõikidel jumalateenistustel. Jeesuse ema Maarja on üks neist pühadest.

Kristlane leiab Jumala sõnast uusi sügavusi (Ps 139)

Piibli teksti lugedes võivad kaks kristlast mõista seda täiesti erinevalt. Nende arusaamad ei katkesta siiski nende usuosadust. Nad näevad, et nende erinev teksti mõistmine tuleneb nende erinevast eluolukorrast. Psalmiga 139 võib kristlane tulla inimese juurde, kelle abikaasa on teinud enesetapu. Kuidas lohotada inimest, kes taoliselt peab leinama oma lähedase surma? Üheks kartuseks võib olla, et abikaasa lahkus sellest armuajast Jumalat tundmata. Psalmis kirjeldatakse inimese püüet põgeneda Jumala palge eest (Ps 139:7-12): “Kuhu ma võiksin minna su Vaimu eest? Ja kuhu ma põgeneksin su palge eest? Kui ma astuksin taevasse, siis oled sina seal; kui ma teeksin endale aseme surmavalda, vaata, sina oled seal! Kui ma võtaksin koidutiivad ja asuksin elama viimse mere äärde, siis sealgi su käsi juhataks mind ja su parem käsi haaraks minust kinni. Ja kui ma ütleksin: „Katku mind pimedus ja valgus mu ümber saagu ööks!”, siis pimedus ei oleks pime sinu ees, vaid öö oleks nagu päev, pimedus oleks otsekui valgus.”

Masendunud inimest haarab enesehävituslik idee: “katku mind pimedus”. Aga isegi sellises olukorras Jumal tunneb inimest ning Tema Vaimu ligiolu valvab ta üle. Isegi kui masendunud inimese teekond lõpeks surmavallas, siis saab Jumal sealgi teda viimaks aidata. Teadmine taolisest mina-sina suhtest masendunud inimese ja Jumala vahel võib aidata leinavat lähedast. Kristlastena ei saa me iial näha, kuidas täpselt saab Jumal kriisis olevat inimest aidata. Jumala hoolitsus ei avane meile, sest Jumal kannab kannatavat inimest pimeduses ja vaikuses, kuhu meie silmad ei näe ega kõrvad kuule. Seda selgitab hästi Martin Lutheri selgitus.

Maarja ülistuslaulu kommentaaris võrdleb Luther inimest pühamuga. Meie ihu on eesõu, mis on kõigile avatud; hing on tempel, mille mõtteid õpivad tundma vaid lähedased inimesed. Jumala Vaimu sünnitatud usk meie südames vastab kõigepühamale paigale. Luther räägib, et kõigepüham paik on koht, kus ükski inimsilm ei näe midagi peale pimeduse, inimkõrv ei kuule midagi

peale vaikuse – inimese meeled ei taju selles vaakumis mitte midagi. Ja just selles vaikuse ja pimeduse vaakumis hakkab usk mõistma, kes on Jumal ja mida Ta tahab meile anda.

Psalmi lugedes võib lähtuda ka teistest eeldustest. Prohvet Joonas sai Jumalalt ülesande minna jutlustama Niiniive linna. Ometigi prohvet põgenes Iisraelist, lootes, et Tarsise laevad viivad ta Hispaaniasse, Jumala pilgu alt ära. Aga prohvet saab näha, et Jumala silm jälgib teda. Joonas satub viimaks kala kõhtu, aga sealgi kuuleb Jumal tema hüüdu. Joonas jutustuse valguses võiks psalm kirjeldada inimese tundeid, kes viimaks lõpetab põgenemise. Jumal otsib teda üha uuesti ja uuesti. Viimaks saab Jumala armastus võidab ta. Jumala väge juhata da enda omasid teele, mida need käia ei taha, väljendavad Jeesuse sõnad Peetrusele (Jh 21:18): “Tõesti, tõesti, ma ütlen sulle, kui sa olid noor, võõtasid sa end ise ning läksid, kuhu sa tahtsid, aga kui sa vanaks saad, siis sa sirutad oma käed välja ja keegi teine võõtab sind ning viib sind, kuhu sa ei taha.”

Valusalt kauni teksti sõnumit edastavad salmid 18–22. Kirjutaja otsib vaenlasele kättemaksu. Kristlane võib seisatada, et mõelda maailma kurjusele ning millisele lootusele psalm viitab. Mõnedel hinnangutel tapeti Auschwitzis ja Birkenaus koonduslaagrites ligikaudu 1,5 miljonit kaitsetut last. Seda silmas pidades mõistame ehk paremini ema või isa, kes lahutatakse oma lastest ning kes ei näe neid enam iial. Selles pimeduses võib psalm avada lootuskiire. Jumal kannab enda omade eest hoolt, Ta on väikeste ja abitute lastega siis, kui neid viiakse gaasikambrisse.

Psalm avab kristliku elu mitmeid aspekte. Psalmi võib pidada pildiks noorest kristlasest. Tal tuleb oma elus õppida, et Jumal on suur ja Ta on loonud inimese just selliseks, nagu Ta on tahtnud. Jumalale on oluline iga inimene (Ps 139:14): “Ma tänan sind, et olen nii kardetavalt imeliselt loodud. Imelised on sinu teod, seda tunneb mu hing hästi.” Tänuikkus asendub ükskord taevast tänulauluga Jumalale (Ilm 15:3–4): “Nad laulsid Jumala sulase Moosese laulu ja Talle laulu: „Suured ja imelised on sinu teod, Issand Jumal, Kõigeväeline! Õiged ja tõelised on sinu teed, sa paganate kuningas!

Kes ei peaks kartma sind, Issand, ning ülistama sinu nime? Sina üksi oled püha, kõik paganad tulevad ning kummardavad sinu ette, sest su õiged seadmised on saanud avalikuks." Psalmi lohutava sõnumi võiks võtta kokku järgnevalt.

Kristlane ei ole iial üksi. Psalm räägib sellest, et mitte keegi ei ole iialgi üksi. Jumal on olemas ja Ta on huvitatud igast inimesest. Jumal otsib inimest ning noor inimene, kes kogeb enda elus üksildust, mõttetust ja ahistust, võib leida lohutust Psalmi sõnumist: mitte mina ei pea leidma Jumalat, sest hoopis Tema otsib mind. See trööstiv töötus äratab ahistatus lootust.

Jumal on loonud iga inimese: Erinevatesse maailmakäsitlustesse on olnud alati peidetud fatalism. Kui antiikajal määrasid lapse saatuse jumalad või tähtede asend, siis tänapäeval arvatakse, et lapse elukaare määravad ära geenid. Viljastumise hetkel otsustati, kas lapsest saab rumal või tark, andekas või keskpärane. Psühhoanalüüs võib täiendada seda ettekujutust väitega, et vanemate tehtud kasvatusvead kuhjuvad väljapääsmatuks koormaks. Kristlastel pole mingit põhjust alahinnata geenide mõju, rääkimata lapsepõlves kogetud traumade jms mõjust noorele inimesele. Aga fatalism pole iial olnud kristliku teoloogia lahendus probleemidele. Psalm tuletab meelde, et elule on iseloomulik Jumala imeline and ja vägi. Ka rasketest olukordades on võimalik minna läbi, sest elu sisaldab endas tohutut Jumala antud potentsiaali. Pingutades saab inimene liikuda edasi nii koolis kui teistes õppeasutustes. Võibolla kulub mõnel noorel selleks rohkem aega, aga viimaks jõuab ta sama lõpptulemuseni nagu teinegi, kes oli pisut kiirem. Aeglasemalt tegutsenu õpib asju nägema sügavamalt, kui kiirelt edasiliikuja. Jumal on iga inimese teinud imeliselt. "Ma olen kardetavalt imeliselt loodud." See on rõõmuks igale inimesele.

Jumal tunneb inimest läbinisti: Noorel inimesel tuleb teha suuri otsuseid, mille tagajärjed mõjutavad kogu tema elu. Õpingukoha valimine mõjutab seda, milliste inimestega ta kokku puutub. Abikaasa valik annab isiklikule elule terve elu kestvad raamid jne. Nendes olukordades on hea olla rahulik teadmises, et Jumal tunneb inimese mõtteid ja tahab juhtida tema elu. Klemensi kirja järgi tunneb Jumal kristlase kõiki omadusi ja nõrkusi. Kristlane ei tohi

ega pea kartma Jumala palet (1Klem 28): “Siis kõikide nähes ja kuuldes kartkem teda ja jätkem maha röpase himustamise halvad teod, et me oleksime varjatud tema halastuse läbi tulevate kohtuotsuste eest. Sest kuhu keegi võiks põgeneda tugeva käe eest? Milline maailm võtab vastu kellegi, kes jooksik tema juurest? Sest kirjutatu kuskil ütleb: Kuhu lähen ära ja kuhu peidan enda su palge eest? Kui lähen üles taeva, sina sääl oled, kui lähen ära maailma lõppu, sääl su parem käsi, kui laotan laiali (aseme) kasmudesse, sääl sinu vaim [Ps 139,7–10] Kuhu siis keegi läheks või kus keegi jookseks ära selle eest, kes ümbritseb kõike?” (tlk Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 27–28)

Inimene võib mõelda Jumala suuruse üle: Rasketes olukordades leiab inimene lohutust sellest, et on olemas keegi palju suurem, kes valvab tema üle. Jumal valitseb, olles kõrgemal kõikidest inimestest ja valitsustest. Jumal on töötanud kanda hoolt.

Inimene kardab, et ta eksib: Noor kristlane ei oska alati valida õiget suunda. Siis saab ta leida lohutust sellest, et Jumala silm valvab tema üle. Ta võib paluda koos Psalmi viimaste sõnadega (Ps 139:23–24): “Oh Jumal, uuri mind ja tunne ära mu süda! Katsu mind läbi ja tunne ära mu mõtted! Vaata, kas ma olen valuteel ja juhata mind igavesele teele!”

Kõik ei usu Jeesusesse (Ps 140)

Psalm tuletab kristlastele meelde, et usku pole mitte kõigil inimestel ei usu. See toob kristlastele ka mitmesuguseid kannatusi (2Ts 3:1–5): “Viimaks veel, vennad, palvetage meie eest, et Issanda sõna leviks ja kirkastuks nõnda nagu teiegi juures ning et meid kistaks välja üleannetute ja kurjade inimeste käest. Sest usku ei ole kõikidel. Aga ustav on Issand, kes teid kinnitab ja kurja eest hoiab. Me oleme ju Issandas veendunud teie suhtes, et te olete teinud ja teete, mida me käsime. Issand aga suunaku teie südamed Jumala armastuse ja Kristuse kannatlikkuse poole!”

Psalmi alguses kirjeldatakse loomupärase inimese kurjust (Ps 140:2-4): “Vabasta mind, Issand, kurjade inimeste käest, varja mind vägivaldsete meeste eest, kes mõtlevad kurja oma südames ja iga päev õhutavad võitlusi! *Nemad teritavad oma keelt nagu madu; rästikumürk on nende huulte all.*” Sama kirjeldab Paulus kirjas roomlastele 3. peatükis, kui ta psalmide tekstidele viidates osutab, et inimkond on sattunud patu orjusesse (Rm 3:11-18): “Ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki. *Nende kurk on lahtine haud, nende keeled kavaldavad, nende huulte all on maomürk. Nende suu on täis sajatamist ja kibedust, nende jalad on nobedad valama verd, nende teedel on purustus ja viletsus ja rahu teed nad ei tunne, ei ole Jumala kartust nende silme ees.*”

Paulus käsitleb täpsemalt küsimust, miks tunduvad kristlased inimestele kahtlased. Kristlaste elu juhib Jumala Vaim. Inimesed, kes seda ei mõista, ei suuda analüüsida kristlaste käitumist (1Kr 2:6-16): “Tarkusest me kõneleme täiuslike seas; ent mitte praeguse ajastu ega selle kaduvate valitsejate tarkusest, vaid me kõneleme Jumala saladusse peidetud tarkusest, mille Jumal on ette määranud meie kirkuseks enne ajastuid. Ükski praeguse ajastu valitsejaist ei ole seda ära tundnud, sest kui nad seda oleksid tundnud, ei oleks nad kirkuse Issandat risti löönud. Kuid nõnda nagu on kirjutatud: „Mida silm ei ole näinud ega kõrv kuulnud ja mis inimsüdamesse ei ole tõusnud – selle on Jumal valmistanud neile, kes teda armastavad.” Aga meile on Jumal selle ilmutanud Vaimu kaudu, kuna Vaim uurib läbi kõik, ka Jumala sügavused. Sest kes inimestest teab inimese mõtteid peale inimese vaimu, kes temas on? Samuti ei tea ükski Jumala mõtteid peale Jumala Vaimu. Aga meie ei ole saanud maailma vaimu, vaid Vaimu, kes on Jumalast, et me võiksim teada, mida Jumal meile armust kingib. Seda me siis ka räägime mitte inimtarkuse õpetatud sõnadega, vaid Vaimu õpetatud sõnadega, võrreldes vaimseid asju vaimsetega. Aga maine inimene ei võta vastu midagi, mis on Jumala Vaimust, sest see on temale narrus ja ta ei suuda seda tunnetada, sest seda tuleb mõista vaimsetl. Kuid vaimne inimene mõistab kõike, ent teda ennast ei suuda mõista

keegi. Sest kes on tundnud Issanda meelt, kes võib teda juhatada? Aga meil on Kristuse meel.”

Kristlane loodab Jumala abile ka keerulistes inimsuhetes. Ta palvetab Psalmi sõnadega, et Jumal aitaks tal õigesti kasutada sõna “relva”, Jumala Sõna mõõka (Ps 140:7–8): “Ma ütlesin Issandale: Sina oled mu Jumal! Kuule, Issand, mu anumise häält! Issand Jumal, sa mu võimas abi! Sina kaitsed mu pead tapluse päeval.”

Psalmis loodetakse, et Jumal maksab jumalatutele kätte (Ps 140:11–12): “*Tuliseid süsi* sadagu nende peale, kukuta nad sügavatesse aukudesse, kust nad ei saa üles tõusta! Keelekandja mees ärgu püsigu maa peal, vägivaldsel mehel olgu õnnetusi; need ajagu teda järjest taga!” See pole mitte kahjurõõmsa ootus, vaid eluolukorrast lähtuv palve. Kristlane ei pea kätte maksma, vaid annab ruumi Jumala õiglasele kohtule. Paulus õpetab seda üksikasjalikult ning laseb kristlasel mõista psalmi sõnade õiget tähendust (Rm 12:16–21): “Olge omavahel üksmeelsed! Ärge mõtelge kõrgilt, vaid laske end tõmmata madalate hulka! Ärge olge endi meelest targad! Ärge tasuge kellelegi kurja kurjaga, hoolitsege selle eest, mis on hea kõigi inimeste silmis! Kui võimalik, niipalju kui onoleb teist, pidage rahu kõigi inimestega! Ärge makske ise kätte, armsad, vaid andke maad Jumala vihale, sest on kirjutatud: „Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte” – nii ütleb Issand. Veel enam: „Kui sinu vaenlane nälgib, toida teda, kui tal on janu, anna talle juua, sest seda tehes sa kuhjad tuliseid süsi tema pea peale!” Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!” Paulus viitab Õpetussõnade sõnumile (Õp 25:21–22): “Kui su vihamehel on nälg, anna temale leiba süüa, ja kui tal on janu, anna temale vett juua, sest nõnda sa kogud tuliseid süsi tema pea peale ja Issand tasub sinule selle eest!” Keerulises olukorras võib kristlane meenutada, et Jumal tunneb iga inimest. Ta tunneb nii enda omi, kui ka jumalatute südame rahutust ja surmahirmu. Kristlane ei pea jumalatut maailma kartma. Ükskord mõistab Jumal kohut kõigi inimeste üle. Kristlane saab palvetada oma vaenlaste eest ja jätta kohtumõistmise Temale, kes mõistab kohut õiglaselt ning kelle otsused on eksimatud (Ps 140:13–14): “Ma

tean, et Issand ajab viletsa kohtuasja ja teeb vaesele õige otsuse. Tõesti, õiged tänavad su nime, õiglased jäävad elama su palge ette.”

Jeesuse nimel esitatud palve jõuab Jumala ette (Ps 141)

Psalm algab lootusega, et Jumal kuuleb enda omade palveid (Ps 141:1-2): “Issand, ma hüüan sind appi, tõtta mu juurde; kuule mu häält, kui ma hüüan su poole! Olgu mu palve suitsutusohvriks su palge ees, ja mu käte tõstmine olgu õhtuseks roahvriks!” Palvet kirjeldatakse ohvrisuitsuna. Suits kerkib taeva poole ning mida rohkem on suitsu, seda selgem on, et kusagil põleb. Kas inimene, kes on teinud oma ligimesele halba, saab paluda Jeesuse nimel Jumalalt abi. Ilmutusraamatus õpetatakse, et kristlase palve kerkib ohvrisuitsuna alati Jumala ette kõigepühamasse paika (Ilm 5:8-14): “Kui ta oli võtnud raamatu, siis need olevused ja need kakskümmend neli vanemat heitsid maha Talle ette, igäühel oli käes kannel ja *kuldkausid täis suitsutusrohte – need on pühade palved*. Ning nad laulsid uut laulu: „Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa.” Ja ma nägin ja kuulsin paljude inglite häält trooni ja olevuste ja vanemate ümber, ning nende arv oli kümme tuhat korda kümme tuhat ja tuhat korda tuhat. Nad hüüdsid valju häälega: „Tall, kes on tapetud, on väärt võtma väge ja rikkust ja tarkust ja võimu ja au ja kirkust ja õnnistust!” Ja kõike loodut taevas ja maa peal ja maa all ja meres ning kõike, mis on nendes, kuulsin ma hüüdvat: „Sellele, kes istub troonil, ja Tallele – õnnistus ja au ja kirkus ja võimus olgu igavesest ajast igavesti!” Ja need neli olevust ütlesid: „Aamen.” Ning vanemad heitsid maha ja kummardasid.”

Veel öeldakse Ilmutusraamatus, et pühade palveid kinnitatakse taevase ohvrisuitsuga (Ilm 8:1-5): “Kui Tall avas seitsmenda pitseri,

sündis taevas vaikus ligi pooleks tunniks. Ja ma nägin neid seitset inglit, kes seisid Jumala palge ees, ning neile anti seitse pasunat. Ning üks teine ingel tuli ja seisis altari ette, kuldne suitsutusastja käes, ja talle anti palju suitsutusrohke, et ta paneks neid koos kõikide pühade palvetega kuldaltarile, mis on trooni ees. Ja suitsutusrohtude suits tõusis koos pühade palvetega ingli käest Jumala ette. Ja ingel võttis suitsutusastja ning täitis selle tulega altarilt ja viskas ilmamaa peale, ning sündis pikselööke ja kõuemürinaid ja välke ja maavärinat.” Kristlasi lohutab teadmine, et taevas kinnitatakse nende palved. Kristuse pärast tapetud kristlased paluvad Jumalalt abi oma õdede ja vendade kitsikuse pärast maa peal (Ilm 6:9-11): “Kui ta avas viienda pitseri, nägin ma altari all nende hingi, kes olid tapetud Jumala sõna pärast ja tunnistuse pärast, mis neil oli. Nad hüüdsid suure häälega: „Kui kaua, oh püha ja

tõeline Valitseja, ei mõista sa kohut ega nõua kätte meie verd neilt, kes elavad ilmamaal?” Neile igaühele anti valge rüü ning neile öeldi, et nad veel natuke aega puhkaksid rahu, kuni saab täis nende kaassulaste ja nende vendade arv, kes veel tapetakse nõnda nagu nemadki.”

Varases kirikus tekkinud traditsiooni järgi aitavad Jeesuses uinunud pühad oma eestpalvetega maa peal võitlevat kogudust. Selles küsimuses oli oluliseks toeks Ilmutusraamatu teoloogia. Teine Uue Testamendi tekst, mille põhjal on arenenud kristlik teoloogia pühade eestpalvetest, on Hb 12:22-24: “Vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest.” Tekstis räägitakse päralt jõudnud pühadest ja esikpoegade kogudusest (= esimesed kristlased, kes uinusid Kristuses), kes osalevad koos inglitega taevases liturgias. Ilmutusraamatu järgi peetakse taevas alalist liturgiat Jumala auks ning selles osalevad inglid ja Kristuses surnud.

Kristlane palvetab, et kibestumine ei saaks temast võitu (Ps 141:3–4): "Issand, pane valvur mu suu ette, hoidja mu huulte uksele! Ära lase mu südant pöörduda paha asja poole, et ma üleannetult teeksin ülekohtu tegusid õeluses koos meestega, kes teevad nurjatust, ega sööks nende maiuspalasid!" Kristlast ohustab see, et tagakiusu ajal võib vaenlane temast võitu saada. Tema palve muutub kibestunuks. Päästmaks enda omi sellest patust, kohustab Jeesus kristlasi palvetama oma vaenlaste pärast (Mt 5:43–48): "Te olete kuulnud, et on öeldud: Armasta oma ligimest ja vihka oma vaenlast! Aga mina ütlen teile: *Armastage oma vaenlasi ja palvetage nende eest, kes teid taga kiusavad*, et te saaksite oma taevase Isa lasteks – tema laseb ju oma päikest tõusta kurjade ja heade üle ning vihma sadada õigete ja ülekohtuste peale! Sest kui te armastate neid, kes teid armastavad, mis palka te saate? Eks tõlneridki tee sedasama? Ja kui te üksnes vendi tervitate, mida erilist te siis teete? Eks paganadki tee sedasama? Teie olge siis täiuslikud, nõnda nagu teie taevane Isa on täiuslik!" Palve vaenlaste eest on mõõdupuu, millega kristlane saab mõõta oma südame hoiakut. Kui palve vaenlaste eest lõpeb, on kibestumine lammatas elavat usku.

Psalmis viidatakse võtmete meelevallale, mida kristlikus koguduses kasutatakse manitsemiseks (Ps 141:5): "Õige löögu mind; see on heldus! Ja ta nuhelgu mind; see on õli mu pea peale!" Jeesus andis oma jüngeritele ülesande viia edasi Jumala sõna tõde (Lk 10:16): "Kes teid kuulda võtab, see võtab kuulda mind, kes teid kõrvale lükkab, see lükkab kõrvale minu, kes aga minu kõrvale lükkab, see lükkab kõrvale mu Läkitaja." Ta andis neile õiguse inimesed nende pattudest vabastada või kinni siduda (Jh 20:22–23): "Kui ta seda oli öelnud, puhus ta nende peale ja ütles neile: „Võtke vastu Püha Vaim! Kellele te iganes patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele te patud kinnitate, neile on need kinnitatud." Jeesus ei volita enda omi inimesi alistama, vaid neid Jumala sõna tõega õigesse suunda juhatama. Vastutustundliku hingehoiu puhul saab kristlane ka vaimulikku juhendamist ja nõuandeid. See tuleb hästi esile Psalmis 141. Manitsuste kuulja peab kogema, et tema juurde on tulnud armastusega. Klemens õpetab õiget hingehoidlikku hoiakut, kui ta Septuaginta tõlget järgides tsiteerib salmi 5 (1Klem 56:1–5): "Ja

meie siis palugem nende eest, kes on mingis eksimuses, et neile antaks leebus ja alandlikkus, et nad annaksid järele mitte meile, vaid Jumala tahte. Sest nõnda saab neile viljakaks ja täiuslikuks kaastundlik meeldetuletus (palves) Jumala ja pühade poole. Võtkem vastu (endasse) karistus, mille üle keegi ei tohi ärritada, armsad. Manitsus, mida teeme üksteisele, on ilus ja üliväga kasulik, sest ta liidab meid Jumala tahtega. Sest nõnda ütleb püha sõna: Karistades karistas mind Issand ja surmale ta ei loovutanud mind (Ps 118:18). Sest keda armastab Issand (seda) karistab; peksab aga iga poega, kelle võtab omaks (Õp 3:12). *Sest karistagu mind, ta ütleb, õige halastuses ja tehku selgeks mulle (mu süü), aga patuste õli ärgu võidku mu pääd (Ps 141:5).* “ (tlk Uku Masing, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 41–42)

Püha Vaim kinnitab kristlast ahistuste ajal (Ps 142)

Jumal tunneb kristlast läbinisti. Püha Vaimu äratatud usk on kristlase südames nii sügaval, et ka tema ise ei tunne Jumala väge täielikult. Kannatuses saab Jumala vägi nähtavaks. Psalm on kristlase palve keerulises vaimulikus olukorras (Ps 142:4): “Kui minu vaim nõrkeb mu sees, siis sina tunned mu teerada.” Kristlane järgneb oma Meistrile kannatustesse. Ristikandmisel nõrkedes tuli Jeesusel kogeda oma füüsilisi piire. Tema risti sai edasi kanda Siimon Küreenest (Mt 23:32). Jeesuse füüsiline kokkuvarisemine ei tulenenud üksnes piitsutamisest, vaid ka Tema kogemusest, et Jumal on Ta hüljanud. Psalmis räägitakse täielikust nõrkemisest (Ps 142:7): “Pane tähele mu halisemist, sest ma olen väga nõder! Vabasta mind mu tagaajajate käest, sest nad on minust tugevamad!”

Kristlikku õpetusse kuulub olemuslikult risti teoloogia. Selle eeskujuks on Jeesuse teekond Kolgatale. Kristlase osaks võib olla kokkuvarisemine siis, kui ta astub vastu oma surmale. Ta kaotab oma jõu ning on oma elu viimased hetked sügavas ahistuses. Aga ta

võib langeda rammetult ka Jeesuse sülle. Ta saab usus loota sellele, et Jeesus murdus inimeste ja Jumala poolt hüljatuna. Ta löödi risti ja suri, aga Tema elu ei lõppenud sellega. Ees oli ülestõusmise hommik. Samamoodi saab kristlane loota, et Jumal ei jäta teda maha, ehkki elu näib tunnistavat risti vastupidist.

Johannese esimeses kirjas tuletatakse kristlasele meelde, mis võidab ära maailma ja selle ahistused (1Jh 5:1-5): "Igaüks, kes usub, et Jeesus on Kristus, on Jumalast sündinud. Igaüks, kes armastab seda, kes ta on sünnitanud, armastab ka seda, kes temast on sündinud. Sellest me tunneme ära, et armastame Jumala lapsi, kui me armastame Jumalat ja teeme tema käskude järgi. See ongi Jumala armastamine, et me peame tema käske, ja tema käsud ei ole rasked. Jah, igaüks, kes on sündinud Jumalast, võidab ära maailma. Ja see ongi võit, mis on võitnud ära maailma – meie usk. Kes on, kes võidab ära maailma? Eks see, kes usub, et Jeesus on Jumala Poeg!"

Kuidas kristlane palvetab? (Ps 143)

Psalm õpetab, kuidas peaks palvetama kannatav kristlane. Ta saab astuda usalduslikult Jumala kui taevase Isa ette (Ps 143:1): "Issand, kuule mu palvet, pane tähele mu anumist! Oma ustavuses vasta mulle, oma õiguses!" Jeesus õpetab usaldama Jumalat, kes töötab kuulda meie palumisi ja palveid (Lk 11:9-13): "Ka mina ütlen teile: Paluge, ja teile antakse, otsige, ja te leiате, koputage, ja teile avatakse, sest iga paluja saab ja iga otsija leiab ja igale koputajale avatakse! Aga missugune isa teie seast, kellelt poeg palub kala, annaks talle kala asemel mao? Või kui ta palub muna, annaks talle skorpionit? Kui nüüd teie, kes olete kurjad, oskate anda häid ande oma lastele, kui palju enam Isa taevast annab Püha Vaimu neile, kes teda paluvad!"

Kristlane tunnistab oma patud Jumalale, kelle ette ta tuleb (Ps 143:2): "Ja ära mine kohtusse oma sulasega, sest ükski elav inimene ei ole õige sinu palge ees!" Patutunnistus on kristliku elu tunnus. Kui kristlane ei tuleta enam meelde oma patte, siis tema Jumala-suhe moondub (1Jh 1:8-10): "Kui me ütleme: „Meil ei ole pattu“, siis me

petame iseendid ja tõde ei ole meis. Kui me oma patud tunnistame, on tema ustav ja õige, nõnda et ta annab andeks meie patud ja puhastab meid kogu ülekohtust. Kui me ütleme: „Meie ei ole patustanud“, siis me teeme tema valetajaks ja tema sõna ei ole meis.”

Kristlase vaenlane võib olla vaimne või maine vastane. Tema kannatus võib olla talumatu, aga siiski on Jumal tema lähedal (Ps 143:3–4): “Sest vaenlane jälitab mu hinge, ta rõhub maha mu elu, ta paneb mind istuma pimedusse nagu need, kes on ammugi surnud. Mu vaim nõrkeb mu sees ja mu süda tunneb jubedust mu rinnus.” Kristlane loodab Jumala ligiolekule. Kõige olulisem pole mitte see, et mida ta ise tunneb oma südames, vaid mida tunneb oma südames Jumal (2Kr 1:8–11): “Me ei taha ju, vennad, et teile jääks teadmata, kuidas meid Aasias ahistati: meid koormati üliväga üle meie jõu, nii et me koguni kahtlesime oma ellujäämises. Jah, meil oli meie endi arvates surmakäsk juba käes, et me ei loodaks endi, vaid Jumala peale, kes surnud üles äratab. Tema päästis meid sellest määratu suurest surmast ja päästab veelgi – tema, kelle peale me loodame. Jah, ta päästab edaspidigi, kui ka teie eestpalvetega meile appi tulete, nii et paljud tänaksid meile paljude inimeste eestpalvete tõttu Jumalalt osaks saanud armuanni eest.”

Kristlane mõtiskleb Jumala sõna üle ja talletab oma südamesse tunnistused Jumala suurtest tegudest (Ps 143:5–6): “Ma meenutan muistseid päevi, ma mõtisklen kõigist su tegudest, ma mõlgutan meeles su kätetöid. Ma laotan oma käed laiali sinu poole, mu hing himustab su järele nagu janunev maa.” Suurim rõõmu ja kiitlemise põhjus on Kristuse surm ja ülestõusmine, kogu muu vaimulik vagadus on selle kõrval tühine (Fl 3:7–11): “Kuid mis mulle oli kasuks, seda ma olen arvanud kahjuks Kristuse pärast. Jah, enamgi: ma pean kõike kahjuks Issanda Kristuse Jeesuse kõikeületava tunnetuse kõrval. Tema pärast olen ma minetanud kõik selle ja pean seda pühkmeiks, et saada kasuks Kristust ja et mind leitaks tema seest ega oleks mul oma õigust, mis tuleb Seadusest, vaid see õigus, mis tuleb Kristusesse uskumisest, see, mille Jumal annab usu peale.

Ma püüan ära tunda teda ja tema ülestõusmise väge ja tema kannatuste osadust, saades tema surma sarnaseks, et ma kuidagi jõuaksin ülestõusmisele surnuist.”

Kannatav kristlane saab julgusega paluda, et Jumal vastaks talle (Ps 143:7-9): “Vasta mulle peatselt, Issand! Mu vaim on lõppemas! Ära pane oma palet mu eest varjule, et ma ei saaks nende sarnaseks, kes lähevad alla hauda! Anna mulle vara kuulda oma heldust, sest ma loodan sinu peale! Anna mulle teada tee, mida pean käima, sest sinu poole ma tõstan oma hinge! Kisu mind ära, Issand, mu vaenlaste käest; sinu kaitse alla ma kipun!” Kristlane ei saa kaotada lootust, vaid võib alati rõõmsa ja usaldusliku meelega palvetada Jumala poole, kellel on kogu võim ning kes armastab meid Kristuse pärast (Fl 4:6-7): “Ärge muretsege ühtigi, vaid teie vajadused saagu kõiges Jumalale teatavaks tänuütlemisega palumises ja anumises. Ja Jumala rahu, mis on ülem kui kogu mõistmine, hoiab teie südamed ja mõtted Kristuses Jeesuses.”

Kristlase ahistus lükkab teda Jumala poole. Ta ei oota mitte lihtsalt abi Issandalt, vaid tema südames on soov täita Jumala head tahet (Ps 143:10): “Õpeta mind tegema sinu meelt mööda, sest sina oled mu Jumal! Sinu hea Vaim juhatagu mind tasasel maal!” Kristlane ei pea kannatust pelgama, sest selles kirkastub Püha Vaimu äratatud usk ning nõdras inimeses saab nähtavaks Jumala vägi (1Pt 4:12-19): “Armsad, ärge võõrastage enestes tulekuumust, millega teid pannakse proovile, nii nagu sünniks teile midagi võõrast, vaid rõõmustage, et nii nagu te olete Kristuse kannatuste osalised, võite rõõmuga hõisata ka tema kirkuse ilmumisel. Õndsad olete teie, kui teid teotatakse Kristuse nime pärast, sest siis hingab teie peal kirkuse Vaim, Jumala Vaim. Ärgu aga keegi teie seast kannatagu mõrtsukana või vargana või kurjategijana või teiste ellu sekkujana! Aga kes kannatab kristlasena, ärgu häbenegu, vaid andku Jumalale au selle nimega! Sest käes on aeg kohtumõistmisel alata Jumala kojast; aga kui esmalt meist, missugune lõpp ootab siis neid, kes ei võta kuulda Jumala evangeeliumi? Ja kui juba õige pääseb vaevu, kuhu siis satub jumalakartmatu ja patune? Sellepärast ka need, kes kannatavad Jumala tahtmise järgi, usaldagu oma hinged head tehes tema, ustava Looja hoolde.”

Kristlane võib oodata, et ta päästetakse Jumala nime pärast ning et Jumal ise mõistab õiglaselt kohut (Ps 143:11–12): “Issand, elusta mind oma nime pärast, vii välja mu hing kitsikusest oma õiguse pärast! Ja hävita mu vaenlased oma helduse pärast, ja kaota ära kõik, kes mu hinge rõhuvad, sest ma olen sinu sulane!” Kristlane loodab Jumala halastusteole Kristuses. Usus saab ta selle vastu võtta ja õppida suuga tunnistades tänama Issandat (Rm 10:9–13): “Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on ta üles äratanud surnuist, siis sind päästetakse, sest südamega usutakse õiguseks, suuga aga tunnistatakse päästeks. Sest Pühakiri ütleb: „Ükski, kes usub temasse, ei jää häbisse.” Ei ole ju erinevust juudi ja kreeklase vahel, sest seesama Issand on kõikide Issand, rikas kõikide heaks, kes teda appi hüüavad. Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.”

Kristus võitleb oma kiriku eest (Ps 144)

Psalm tuletab kristlastele meelde Jesaja Messia-prohveteeringud. Immanuel-prohveteeringu järgi annab Jumal rahvale kuninga, kelle ajal elab riigis väike hulk õnnelikke inimesi, samal ajal aga suur osa inimestest on sattunud viletsusse või küüditatud võõrsile. Siis annab maa oma saagi ja kari annab head piima (Js 7:14–15,21–22): “Sellepärast annab Issand ise teile tunnustähe: ennäe, neitsi jääb lapseootele ja toob poja ilmale ning paneb temale nimeks Immanuel. Ta sööb võid ja mett, kuni ta mõistab põlata halba ja valida head. ... Sel päeval saab igaüks pidada ainult ühe noore lehma ja paar lammast, ja nende piimaanni rohkuse tõttu on süüa võid, sest võid ja mett söövad kõik, kes maale alles jäävad.” Psalmis räägitakse õnnistusest, millest saadakse osa Taaveti soo uue kuninga valitsusajal (Ps 144:12–14): “Et meie pojad oleksid noorpõlves nagu hästi kasvatatud taimed, ja meie tütreid nagu templi ehituses ilusasti voolitud nurgasambad, et meie aidad oleksid täis ning annaksid iga liiki vilja, et meie lambakari kasvaks tuhandekordseks ja kümne tuhande kordseks meie nurmedel, et meie veised oleksid tiined.”

Jesaja raamatu 9. peatüki järgi päästab Jumal oma rahva rõhuja käest, kui talle sünnib uus kuningas Taaveti soost (Js 9:1-6): “Rahvas, kes käib pimeduses, näeb suurt valgust; kes elavad surmavarju maal, neile paistab valgus. Sina teed rohkeks rahva, ja valmistad talle suure rõõmu:

nad rõõmustavad sinu ees otsekui lõikusajal ollakse rõõmsad, otsekui saaki jagades hõisatakse. Sest tema koorma ikke ja tema õla kepi, tema sundija vitsa sa murrad nagu Midjani päevil. Sest iga sõjakäras sõtkutud saabas ja veres vettinud vammus põletatakse tuleroaks. Sest meile sünnib laps, meile antakse poeg, kelle õlgadel on valitsus ja kellele pannakse nimeks Imeline Nõuandja, Vägev Jumal, Igavene Isa, Rahuvürst. Suur on valitsus ja otsatu on rahu Taaveti aujärjel ja tema kuningriigi üle, et seda kinnitada ja toetada kohtu ja õigusega, sellest ajast ja igavesti. Vägede Issanda püha viha teeb seda.” Psalmi järgi vabaneb rahvas uue Taaveti ajal rõhuja võimu alt (Ps 144:5-11): “Issand, kalluta oma taevaid ja tule alla, puuduta mägesid, et need suitseksid! Löö välku ja pilluta nad laiali, läkita oma nooled ja peleta neid! Siruta oma käed ülalt, päästa ja tõmba mind välja suurest veest, võõramaa laste käest, kelle suu räägib tühja ja kelle parem käsi on valetaja käsi! Jumal, ma laulan sulle uue laulu! Ma mängin kümnekeelsel naablil sinule, kes annad abi kuningaile, kes päästsid oma sulase Taaveti kurja mõõga eest. Päästa mind ja vabasta mind võõramaa laste käest, kelle suu räägib tühja ja kelle parem käsi on valetaja käsi.”

Jesaja raamatu 11. peatüki järgi valitseb maa peal rahu, kui Iisai kannust tõuseb uus Taaveti-sarnane õiglane kuningas (Js 11:1-9): “Aga Iisai kannust tõuseb võrse ja võsu tema juurtest kannab vilja. Ja tema peal hingab Issanda Vaim, tarkuse ja arukuse Vaim, nõu ja väe Vaim, Issanda tundmise ja kartuse Vaim. Tema õndsus on Issanda kartuses. Ei ta mõista kohut oma silma nägemise ega otsusta oma kõrva kuulmise järgi, vaid ta mõistab viletsaile kohut õiguses ja otsustab hädaliste asju maa peal õigluses; ta lööb oma suu vitsaga maad ja surmab oma huulte puhanguga õela. Õigus on kui vöö tema niudeil ja ustavus kui rihm ta puusadel. Siis elab hunt tallega üheskoos ja panter lesib kitsekese kõrval; vasikas, noor lõvi ja nuumveis on üheskoos ning pisike poiss ajab neid. Lehm ja karu

käivad karjamaal, nende pojad lesivad üheskoos, ja lõvi sööb õlgi nagu veis. Imik mängib rästiku uru juures ja võõrutatu sirutab käe mürkmao koopasse. Ei tehta paha ega kahju kogu mu pühal mäel, sest maa on täis Issanda tundmist – otsekui veed katavad merepõhja.” Psalmis räägitakse rahuajast (Ps 144:14–15): “Ei juhtuks kahju ega kaotust, et ei oleks hädakisa meie tänavatel! Õnnis on rahvas, kelle käsi nõnda käib. Õnnis on rahvas, kelle Jumal on Issand.”

Seega on Psalmis esiplaanil Jesaja messiaanlike ennustuste sõnum. Jumal kannab oma rahva jäägi eest hoolt ja annab talle keset maailmapoliitilisi pöördeid Siionis rahu ja kindluse. Kui Immanueli riiki tungib vaenlane, siis kaitseb Jumal enda omasid Siionis ning nurjuvad kõik katsed vallutada linna, mida kaitseb Jumal (Js 8:8–10): “Tungib Juudasse, tulvab ja ujutab üle, kuni see ulatub kaelani. Ja tema tiibade sirutus täidab su maa kogu selle laiuses, Immaanuel. Möllake, rahvad, ja värisege, ja kuulge, kõik kauged maad: Varustuge sõjaks ja värisege! Varustuge sõjaks ja värisege! Pidage nõu, aga see läheb tühja, kõnelge sõna, aga see ei täitu, sest Jumal on meiega!” Samamoodi loodab kristlane sellele, et Jumala Poeg Jeesus Kristus kaitseb oma kogudust keset suuri kannatusi (Ps 144:1–2): “Tänatud olgu Issand, mu kalju, kes õpetab mu käsi lahinguks ja mu sõrmi sõjaks, tema, kes on mu heldus ja mu mäelinnus, mu kindel varjupaik ja mu päästja, minu kilp ja see, kelle juures ma pelgupaika otsin; ta alistab minule mu rahva.”

“Meie Isa” – palve (Ps 145)

Meie Isa palves õpetab Jeesus kristlasi palvetama. Käesolev Psalm selgitab seda palvet. Meie Isa palve alguses palub kristlane: “Pühitsetud olgu Sinu nimi.” Psalm algab Jumala nime ülistamisega (Ps 145:1–3): “Ma tõstan sind kõrgeks, mu Jumal, sa kuningas! Ja ma tänan su nime ikka ja igavesti! Iga päev ma tänan sind ja kiidan su nime ikka ja igavesti! Suur on Issand ja kõrgeks kiidetav, tema suurus on uurimatu!” Psalm lõpeb Jumala nime ülistamisega (Ps

145:21): "Issanda kiitust rääkigu mu suu ja kõik liha andku tänu tema pühale nimele ikka ja igavesti!"

"Sinu riik tulgu". Psalmis räägitakse Jumala kuningriigist, mis teostub maailmas (Ps 145:10–13): "Sind ülistavad, Issand, kõik sinu teod, ja su vagad tänavad sind. Nemad kõnelevad sinu riigi auhiilgusest ja nad räägivad su vägevusest, et teada anda inimestele tema vägevust ja tema riigi auhiilguse ilu. Sinu riik on kõigi ajastute riik ja sinu valitsus kestab rahvapõlvest rahvapõlve."

"Sinu tahtmine sündigu nagu taevas, nõnda ka maa peal." Jumala suurte tegude eesmärk on näidata, et Jumal on endiselt vägev ning viib ellu oma tahte (Ps 145:4–7): "Rahvapõlv ülistab rahvapõlvele sinu tegusid, ja nad kuulutavad sinu suurt vägevust. Sinu võimsuse toredat hiilgust ja su imeasju tahan ma meeles mõlgutada. Sinu kardetavast jõust räägitagu ja ma jutustan sinu suurtest töödest. Su suure headuse mälestust kuulutatagu ja su õiguse üle hõisatagu!"

"Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev." Psalmi järgi kannab Jumal enda omade eest hoolt. Jumal annab igapäevale ta roa omal ajal ning kannab hoolt ka teiste maiste asjade eest. Luther võttis oma katekismuse söögipalvesse järgnevad sõnad (Ps 145:15–16): "Kõikide silmad ootavad sind ja sina annad neile nende roa omal ajal; sina avad oma käe ja täidad kõik, mis elab, hea meelega." Psalm räägib Jumala hoolitsusest laiemalt.

"Ja anna meile andeks meie võlad, nagu meiegi andeks anname oma võlglastele." Jumal halastab kõigile oma loodutele (Ps 145:8–9): "Armuline ja halastaja on Issand, pika meelega ja suur helduselt. Hea on Issand kõigile ja tema halastus on üle kõigi tema tegude."

"Ära saada meid kiusatusse (katsumusse), vaid päästa meid ära kurjast." Psalm räägib Jumala abist kannatajatele. Jumal kannab hoolt, et Tema omad jääksid katsumustes ja kannatustes püsima (Ps 145:14): "Issand toetab kõiki, kes on langemas, ja tema tõstab püsti kõik, kes on küüru vajutatud."

Kristlane võib psalmi lugedes palvetada Meie Isa palvet. Psalmi lõpus ülistatakse Jumalat, sest Ta on kõiges õiglane ning tahab aidata neid, kes astuvad palves Tema ette (Ps 145:17–20): "Õige on Issand kõigil oma teedel ja vaga kõigis oma tegudes. Issand on ligi

kõigile, kes teda appi hüüavad, kõigile, kes teda tões appi hüüavad. Tema teeb nende meele järgi, kes teda kardavad, ja ta kuuleb nende kisendamist ning aitab neid. Issand hoiab kõiki, kes teda armastavad, ja hävitab kõik õelad.” Jumala ustavatest tegudest lauldakse ka Ilmutusraamatus Moosese ja Talle laulus (Ilm 15:3): „Suured ja imelised on sinu teod, Issand Jumal, Kõigeväeline! Õiged ja tõelised on sinu teed, sa paganate kuningas!”

Jeesus tervendab haigeid ja aitab hädasolijaid (Ps 146)

Jeesus pidas oma esimese avaliku jutluse sünagoogis Jesaja raamatu teksti järgi (Lk 4:16–22): “Jeesus tuli ka Naatsaretti, kus ta oli üles kasvanud, ja läks oma harjumust mööda hingamispäeval sünagoogi. Ja kui ta tõusis lugema, anti tema kätte prohvet Jesaja raamat. Ta rullis raamatu lahti ja leidis koha, kuhu oli kirjutatud: „Issanda Vaim on minu peal, seepärast on ta mind salvinud. Ta on mind läkitanud kuulutama vaestele rõõmusõnumit, kuulutama vangidele vabakslaskmist ja pimedatele nägemist, laskma vabadusse rõhutuid, kuulutama Issanda meelepärast aastat.” Ja keeranud raamatu kokku, andis Jeesus selle sünagoogi teenri kätte ja istus maha. Ja kõikide silmad sünagoogis vaatasid ainiti teda. Tema hakkas neile rääkima: „Täna on see kirjakoht teie kuuldes täide läinud.” Ja kõik tunnustasid teda ja imestasid, et tema suust tulid sellised armusõnad.” Jesaja raamatu 61. peatükk algab lohutava ennustusega sellest, kuidas Jumal läkitab oma rahvale aitaja. Issanda võitu tuleb kannatajate, haigete ja rõhutute juurde neid päästma. Psalm räägib samast Jumala hoolitsusest (Ps 146:7–8): “Kes mõistab õiglast kohut neile, kellele liiga tehakse, kes annab leiba näljastele. Issand päästab lahti, kes on kinni seotud. Issand avab pimedate silmad; Issand seab püsti need, kes on küüru vajutatud. Issand armastab õigeid.”

Kannatav ja tagakiusatud Jeruusalemma kogudus palub Jumalalt abi. Nad meenutavad endamisi, et Jumalal on kogu võim, nagu öeldakse ka psalmis (Ps 146:6): “Kes on teinud taeva ja maa, mere ja kõik, mis seal sees on, kes on ustav igavesti.” Jumal on Looja ja Tema võib aidata igas hädas ja kannatuses (Ap 4:24–30): “Issand, sina, kes sa oled teinud taeva ja maa ja mere ja kõik, mis on nende sees, kes sa oled meie isa Taaveti, oma sulase suu kaudu Püha Vaimu läbi öelnud: „Miks paganad möllavad ja rahvad taotlevad tühja? Ilmamaa kuningad on astunud siia ja vürstid on kogunenud ühte paika Issanda vastu ja tema Messia vastu. Sest tõepoolest, selles linnas on Herodes ja Pontius Pilaatus kogunenud ühte paganatega ja Iisraeli rahvaga sinu püha sulase Jeesuse vastu, keda sa oled võidnud, et teha seda, mis sinu käsi ja nõu olid ette määranud sündima. Ja nüüd, Issand, vaata nende ähvarduste peale ja lase oma sulastel täie julgusega kõnelda sinu sõna, sirutades oma käe haigete parandamiseks ning tunnustähtede ja imetegude sündimiseks sinu püha sulase Jeesuse nime läbi.” Algkoguduse palve algab tsitaadiga Psalmist 146. Seejärel viidatakse Psalmile 2, mille järgi Jumal lööb tagasi paganate raevu Issanda ja Tema võitu vastu. Palve lõpus naastakse Psalmi 146 juurde. Nagu psalmiski, palutakse Jumalat kinnitada jutlustatud sõna imede ja tunnustähtedega. Jumal kannab hoolt kõigi rõhutute eest ja päästab nad.

Teine Apostlite tegude raamatu koht, kus psalmi tsiteeritakse, on Pauluse ja Barnaba imetegu (Ap 14:8–18): “Ja Lüstras istus maas üks vigaste jalgadega mees, emaihust saadik halvatud, kes polnud veel kunagi kõndinud. Too kuulis Paulust rääkimas. Kui Paulus talle otsa vaadates märkas, et mehel on usku saada päästetud, hüüdis ta valju häälega: „Tõuse püsti! Seisa oma jalgadel!” Ja too hüppas püsti ja kõndis. Rahvahulgad aga, nähes, mis Paulus oli teinud, tõstsid häält ja ütlesid lükaonia keeles: „Jumalad on inimeste sarnastena tulnud alla meie juurde.” Nad hüüdsid Barnabast Zeusiks ja Paulust Hermeseks, sest tema pidas kõnet. Ja linna ääres asuva Zeusi templi preester tõi härgi ja lillevanikuid värava ette ja tahtis koos rahvaga neile ohverdada. Aga kui apostlid Barnabas ja Paulus seda kuulsid, käristasid nad oma rõivad katki ja tormasid rahvahulga sekka, hüüdes: „Mehed, miks te seda teete! Meiegi oleme teiesugused

nõdrad inimesed, ja me kuulutame teile evangeeliumi, et te pöördusite tühjadest asjadest elava Jumala poole, kes on teinud taeva ja maa ja mere ning kõik, mis nende sees on, kes läinud sugupõlvede ajal on lubanud kõigil paganail käia nende oma teedel, ja ometi ei ole jätnud andmata endast tunnistust, tehes head: andnud taevast teile vihma ja viljakaid aegu, kosutanud teid toiduga ja teie südant rõõmuga." Ja nii kõneldes suutsid nad vaevu vaigistada rahvahulka, et see neile ei ohverdaks." Pauluse tehtud ime pärast arvab rahvahulk, et tema ja Barnabas on inimkujulised kreeka jumalused, kellele tuleb ohverdada. Paulus lükkab selle tagasi tsitaadiga 146. psalmist. Ilmselt teab Paulus psalmi peast. Ta teab, et Jumal on ise töötanud anda väe teha kogu maailmas suuri imesid ja tunnustähti. Just seda oli Paulus koos Barnabaga Jumala Vaimu väes teinud. Apostlid andsid au Jumalale. Psalmi järgi nad kuulutasid, et imeteod on Jumalalt, mitte inimestelt.

Kristlane saab psalmi lugedes rõõmustada – Jumalal on vägi teha imesid ning aidata hädasolevat kristlikku kogudust. Kristlase usutunnistus Jumalast kui Loojast tähendab, et Ta võib iga päev viia imeliselt ja väeliselt ellu oma tahet.

Kristlased palvetavad juutide eest (Ps 147)

Psalm tuletab kristlikule kogudusele meelde Jumala häid kavatsusi seoses juutidega. Psalmi lõpus räägitakse Jumala päästeloolisest plaanist valida Iisraeli rahvas enda omandrahvaks (Ps 147:19–20): "Ta annab teada oma sõna Jaakobile ja Iisraelile oma määrused ja seadused. Nõnda ei ole tema teinud ühelegi paganarahvale, ja tema seadusi ei ole nad tundnud. Halleluuja!" Kui Peetruse mõistab, et ka paganad saavad osa Jumala halastusest ilma, et nad peaksid järgima Moosese käsku, osutab ta Jumala päästeloole (Ap 10:34–36): "Nüüd avas Peetrus oma suu ja ütles: „Tõepoolest, nüüd ma mõistan, et Jumal ei ole erapoolik, vaid talle on vastuvõetav iga rahva hulgast see, kes teda kardab ja teeb õigust. See on sõna, mille ta on läkitanud Iisraeli lastele, kuulutades evangeeliumi rahust Jeesuse Kristuse

kaudu, kes on kõikide Issand.” Sama päästeloolist seika meenutab Paulus Rooma kristlastele (Rm 3:1-2): “Mis on siis juudil erilist või mis kasu on ümberlõikamisest? Jah, on palju ja mitmel moel. Esmalt juba see, et *juutide kätte on usaldatud Jumala sõnumid.*”

Psalms esitatakse Jumala plaani Iisraeli rahva jaoks. Esmalt on Ta ustav ja ehitab Jeruusalemma taas üles ja toob Iisraeli pagendatud tagasi töötatud maale (Ps 147:2-3): “Issand ehitab Jeruusalemma, tema kogub Iisraeli hajutatud. Ta parandab need, kelle süda on murtud, ja seob kinni nende valusad haavad.” Samast plaanist räägib Jeesus, ennustades Jeruusalemma hävitamist aastal 70 pKr (Lk 21:20-24): “Aga kui te näete Jeruusalemma sõjalaagrest piiratuna, siis mõistke, et selle laastamine on lähedal. Siis need, kes on Juudamaal, põgenegu mägedele, ja need, kes on linnas, mingu välja, ja kes on maal, ärgu tulgu linna, sest need on kättemaksupäevad, et kõik läheks täide, mis on kirjutatud. Häda neile, kes on lapseotel, ja neile, kes imetavad neil päevil, sest suur kitsikus tuleb maa peale ja viha selle rahva vastu. Ja nad langevad mõõgatera läbi ja nad viiakse vangi kõigi rahvaste sekka, ja Jeruusalemm jääb paganatele tallata, kuni paganate ajad saavad täis.” Varajases kristlikus teoloogias võttis maad tugev juudivastane hoiak. See kitsendas Uues Testamendis esitatud Jumala töotusi jumalasalgajast rahvale. Ehkki juudid lükkasid Jeesuse Messiana tagasi, ei öelda Uues Testamendis mitte kusagil lõplikult Iisraelist lahti. Jeesuse sõnade järgi Jeruusalemm ja selle tempel hävitatakse, aga Jumal jääb ustavaks. Tuleb aeg, kui Jeruusalemm ehitatakse jälle üles.

Paulus räägib juutide pöördumisest Kristuse poole aegade lõpul. Tuleb aeg, kui paganate aeg saab täis, st neile on kuulutatud evangeeliumi. Siis pöörduvad juudid Jeesuse poole (Rm 11:25-27): “Vennad, ma ei taha ju, et teile jääks teadmata see saladus – et teie poleks enda meelest targad –, et Iisraelile on osaliselt tulnud paadumus, kuni paganate täiskogus on sisse astunud, ja nõnda pääseb lõpuks kogu Iisrael, nagu on kirjutatud: „Siionist tuleb vabastaja, tema kõrvaldab Jaakobist jumalakartmatuse. Ja see on minu leping nendele, kui ma kustutan ära nende patud.”

Ometigi hakkas kirik juudikristlikesse rühmadese suhtuma vaenulikult ning nad kas aeti kirikust välja või sunniti sulanduma peavoolu kirikuga. Kirikuisade tekstides võib siiski näha, kuidas nad säilitasid mõtet Jeruusalemma taastamisest. Justinos kirjutab diplomaatiliselt, et mõlemad osapooled on head kristlased. Ise pooldavat ta siiski arusaama, et Jeruusalemm ehitatakse jälle üles. On selge, et Justinos rajab oma usu Jeesuse sõnadele ja varasele juudikristlikule traditsioonile.

Psalm esitab teise olulise Jumala kavatsuse Iisraeli jaoks. Jumal kinnitab Jeruusalemma positsiooni rahvaste keskel (Ps 147:12-14): “Ülista, Jeruusalemm, Issandat! Siion, kiida oma Jumalat! Sest tema on teinud tugevaks su väravate riivid, tema õnnistab su lapsi sinu sees. Ta annab rahu su piirile, ta küllastab su tuumaka nisuga.” Tänu Jumala hoolele omandrahva eest elab Jeruusalemmas lõpuaegadel juute, kes pöörduvad läbipistetud mehe poole. Suures hädas Jumala rahvas pöördub (Sk 12:9-10): “Aga sel päeval ma hävitan kõik paganad, kes tulevad Jeruusalemma kallale. Ja ma valan Taaveti soo peale ja Jeruusalemma elanike peale kaastunde ja anumise vaimu; siis nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid, ja kaeblevad tema pärast, nagu kaeveldakse ainsa lapse pärast, ja nutavad tema pärast kibedasti, nagu nutetakse kibedasti esmasündinu pärast.”

Kristlane võib õppida palvetama Jumala omandrahva, juutide eest. Psalm 147 aitab tal leida selleks õiged sõnad.

Kristust ülistatakse koguduse keskel (Ps 148)

Psalm algab sõnadega (Ps 148:1): “Halleluuja! Kiitke Issandat taevastest, kiitke teda ülal kõrgustes!” Sõnad “kiitke Issandat” on heebrea keeles “Hoosanna”. Nõnda hüüdis rahvahulk Jeesusele, kes tuli eesli seljas ratsutades Jeruusalemma. Nad hüüdsid “Hoosanna kõrgustes” (Mk 11:9-10; vrd Mt 21:8-9): “„Hoosanna! Õnnistatud olgu see, kes tuleb Issanda nimel! Õnnistatud olgu meie isa Taaveti tulev kuningriik! Hoosanna kõrgustes!” Jeesuse saabumist

Jeruusalemma tervitades tsiteeris rahvahulk tuttavaid sõnu Psalmidest 118 ja 148.

Psalm kutsub kogu loodut üles ülistama Issandat. Ülistuse teoloogiline põhjendus on psalmi lõpus (Ps 148:13): “Kiitku nad *Issanda nime*, sest tema nimi üksi on kõrge; tema aulisus ulatub üle maa ja taeva!” Issanda nimi on kõrge, sellepärast kuulub Talle kogu kiitus ja au. Kristlased nägid selles Jumala halastust, mille Ta Jeesust läkitades kinkis kogu maailmale. Paulus tsiteerib hünni Jeesuse alandumisest inimeseks saades ja Tema uuesti ülendamisest. Hünnis antakse Talle kõikidest teistest nimedest kõrgem nimi (Fl 2:6–11): “Kes, olles Jumala kuju, ei arvanud osaks olla Jumalaga võrdne, vaid loobus iseenese olust, võttes orja kuju, saades inimese sarnaseks; ja ta leiti välimuselt inimesena. Ta alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani. Seepärast on Jumal tõstnud ta kõrgemaks kõrgest ja annetanud talle selle nime, mis on üle iga nime, et Jeesuse nimes nõtkuks iga põlv nii taevas kui maa peal kui maa all, ja et iga keel tunnistaks: Jeesus Kristus on Issand – Jumala Isa kirkuseks.”

Hümn tugineb Jesaja raamatu prohvetearingule, mille järgi üksnes Jumal saab päästa ning sellepärast peavad kõik au andma Talle (Js 45:23–24): “Ma olen iseeneses vandunud, mu suust on välja tulnud tõde, tagasivõetamatu sõna: Minu ees peab nõtkuma iga põlv, kõik keeled peavad *andma mulle vande*. Üksnes Issandas – nõnda öeldakse minu kohta – on õigus ja jõud, tema juurde tulevad häbenedes kõik, kes on olnud tema peale vihased.” Kui Jesaja raamatus räägitakse Iisraeli Jumalast Jahvest, siis kristlikus hünnis kohandati tekst Jeesuse Kristusega. Talle on Jumal andnud nime, kelle ees peavad nõtkuma kõik põlved. Sellepärast lauldakse kristlikus koguduses ülistust Jeesuse nimele. Psalm 148 on ülistuslaul Jeesusele ja Tema nimele.

Psalm kutsub loodut ülistama Issandat ja Tema nime. Miks räägib Paulus siis kogu loodu ägamisest patu all (Rm 8:19–25): “Sest loodu ootab pikisilmi Jumala laste ilmsikksaamist. Loodu on ju allutatud kaduvusele – mitte vabatahtlikult, vaid allutaja poolt –, kuid ometi lootusega, et ka loodu ise vabastatakse kord kaduvuse orjusest Jumala laste kirkuse vabadusse. Me ju teame, et kogu loodu ägab

üheskoos sünnitusvaludes tänini; ent mitte üksnes loodu, vaid needki, kellel on Vaimu esmaand, ka meie ise ägame iseenestes, oodates lapseõigust, oma ihu lunastust. Sest me oleme päästetud lootuses. Ent juba nähtava lootmine ei ole lootus: kes siis loodab seda, mida ta näeb? Kui me aga loodame seda, mida me ei näe, siis me ootame seda kannatlikult." Paulus selgitab patu põhjustatud hävingut, sellest räägitakse ka Vanas Testamendis. Jeremija peab kogu loodu kannatust Iisraeli rahva pattude tagajärjeks (Jr 4:23–28): "Ma vaatasin maad, ja ennäe, see oli tühi ja paljas; ma vaatasin taeva poole, aga seal ei olnud valgust. Ma vaatasin mägesid, ja ennäe, need vabisesid ja kõik künkad kõikusid. Ma vaatasin, ja ennäe, ei olnud ühtegi inimest ja kõik taeva linnud olid põgenenud. Ma vaatasin, ja ennäe, viljakas maa oli kõrb ja kõik linnad lõhutud Issanda vihalõõmast, tema palge ees. Sest Issand ütleb nõnda: Kõik maa peab saama lagedaks. Ometi ma ei tee lõppu. Seepärast leinab maa ja taevas ülal läheb mustaks."

Loodu ägamine ei välista seda, et ta ei saaks koos Issanda omadega laulda kiituslaulu Jumala auks. Kristlik kogudus kutsub kõiki looduid laulma tänulaulu Psalmi 148 sõnadega, sest Kristus on päästnud inimkonna kaduvuse alt. Üks puudutamata üleskutseid loodule laulda tänulaulu Issandale on Taaneli kolme sõbra tänulaul tulises ahjus. Tänulaul on Septuagintas ning see on leitav Vana Testamendi apokrüüfides (Lisad Taanieli raamatule, Trl 3:51–90) Koos kolme mehega oli tulises ahjus Jumala Poeg (Tn 3:24–25): "Siis kuningas Nebukadnetsar ehmus ja tõusis kähku üles, kostis ja ütles oma nõuandjaile: „Eks me heitnud kolm seotud meest tulle?“ Nad kostsid ja ütlesid kuningale: „Tõepoolest, kuningas!“ Tema kostis ja ütles: „Vaata, ma näen nelja meest vabalt tules käivat ja neil pole midagi viga, neljas aga on välimuselt jumalate poja sarnane.“ Kristus on enda omadega ka keset kannatust ning sellepärast saavad kristlased ka sellises olukorras laulda tänulaulu Jumalale (Ilm 7:10): ""Pääste on meie Jumalal, kes istub Troonil, ja Talle!"

Kristlased laulavad uut laulu (Ps 149)

Psalm algab üleskutsega laulda Issandale uus laul (Ps 149:1): "Halleluuja! Laulge Issandale *uus laul*, tema kiituslaul vagade koguduses!" Uus laul on esinenud psalmides juba varemgi (Ps 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9). Uue lauluga peetakse silmas Jumala uut suurt halastustegu, millest tuleb rääkida kõikidele. Ilmutusraamatus laudakse uut laulu Talle toodud pääste kiituseks, sest üksnes Tall on väärt avama lõpuaegade rullraamatut (Ilm 5:9-10): "Ning nad laulsid *uut laulu*: "Sina oled väärt võtma raamatu ning avama selle pitserid, sest sina olid tapetud ning sina oled ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestriks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa." Selles ülistuslaulus tänatakse Jumala Poega, sest Ta on päästnud maailma. Ilmutusraamatus räägitakse ka Talle ja Moosese uuest laulust, mida juudikristlased laulavad taevases liturgias (Ilm 14:1-5): "Ma nägin, enne: Tall seisis Siioni mäel ning koos temaga sada nelikümmend neli tuhat, kelle otsaesisele oli kirjutatud tema nimi ja tema Isa nimi. Ja ma kuulsin häält taevast otsekui suurte vete kohisemist ning nagu suure kõue mürisemist, ning hääl, mida ma kuulsin, oli otsekui kandlemängijate hääl, kes mängivad oma kandleid. Nad laulsid *uut laulu* trooni ees ning nende nelja olevuse ja vanemate ees, ning keegi muu ei suutnud õppida seda laulu kui vaid need sada nelikümmend neli tuhat, kes on ära ostetud ilmamaalt. Need on need, kes ei ole endid rüvetanud naistega, nad on puhtad nagu neitsid. Need on need, kes järgivad Talle, kuhu ta iganes läheb. Need on inimeste seast ostetud esmaanniks Jumalale ja Tallele, ning nende suust ei ole leitud valet, nad on laitmatud." Ilmutusraamatu lõpus laulavad seda laulu kõik kristlased kõigi rahvaste seast (Ilm 19:1-2): "Pärast seda ma kuulsin otsekui suure rahvahulga valju häälekõma taevast *laulmas*: „Halleluuja! Pääste ja kirkus ja vägi on meie Jumalal, sest tema kohtumõistmised on tõelised ja õiged! Ta on ju mõistnud kohut

suure hoora üle, kes laostas ilmamaad oma hooramisega, ning ta on oma sulaste vere temale kätte maksnud!”

Ilmutusraamatu uue laulu teemad on leitavad Psalmist 149. Ka see algab sõnaga “Halleluuja!” Selles ülistatakse Jumalat, kes toob pääste (Ps 149:4): “Sest Issandal on hea meel oma rahvast, ta ehib viletsad päästega.” Nagu Ilmutusraamatus päästetud laulavad ülistuslaulu Jumalale, kui Paabelile ja hoorale makstakse kätte, nõnda ka psalmis viivad mõistavad Jumala omad oma kiituslauluga kohut vaenlaste üle (Ps 149:6–9): “Neil olgu suus Jumala ülistus ja käes kaheterane mõök, et valmistada kättemaks paganarahvaile ja nuhtlus rahvahõimudele, et siduda nende kuningad ahelaisse ja panna jalaraudu nende auväärset mehed, et saata täide nende kohta kirja pandud kohtuotsus! See on auks kõigile tema vagadele. Halleluuja!” Psalmis nimetatud kaheterane mõök on Jumala sõna. Sellesse on kirjutatud Jumala kohtuotsused. Kirjas heebrealastele räägitakse Jumala sõnast kaheterase mõõgana (Hb 4:12): “Sest Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõök ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja.”

Iga kristlane saab õppida armuajal laulma taevalikku laulu. Kooriharjutustele saab tulla üksi või koos teistega. Harjutamiseks sobib Psalm 149!

Muusika kristlikul jumalateenistusel (Ps 150)

Psalmis saab nähtavaks muusika olulisus jumalateenistuslikus elus. Templis kasutati Jumala ülistamisel keelpille (naabel, kannel ja keelpillid), puhkpille (pasun, vilepill), tamburiine (Kirikupiibel tõlgib siin ekslikult “trummid”) ning simblid, millel helisevad vastastikku väikesed metalltaldrikud. Lisaks nimetatakse tantsu. Kui Jumala lepingulaegas toodi Jeruusalemma, siis Taavet tantsis Jumalat ülistades (2Sm 6:12–23): “Kui kuningas Taavetile jutustati ja öeldi: „Issand on õnnistanud Oobed-Edomi koda ja kõike, mis tal on, Jumala laeka pärast”, siis Taavet läks ja tõi rõõmsa meelega

Jumala laeka Oobed-Edomi kojast üles Taaveti linna. Kui Issanda laeka kandjad olid astunud kuus sammu, siis ohverdas ta härja ja nuumveise. Ja Taavet tantsis kõigest väest Issanda ees; Taavet oli rietatud ainult linasesse õlariüsesse. Ja Taavet ja kogu Iisraeli sugu tõid Issanda laeka üles hõisates ja sarve puhudes. Aga kui Issanda laegas jõudis Taaveti linna, vaatas Sauli tütar Miikal aknast välja ja nähes kuningas Taavetit hüppavat ja kargavat Issanda ees, põlgas ta teda oma südames. Kui Issanda laegas oli viidud ja asetatud ta paika keset telki, mille Taavet oli sellele püstitanud, siis ohverdas Taavet Issanda ees põletus- ja tänuohvreid. Ja kui Taavet oli lõpetanud põletus- ja tänuohvrite ohverdamise, siis ta õnnistas rahvast vägede Issanda nimel. Ja ta jagas kogu rahvale, kõigile Iisraeli hulkadele, niihästi meestele kui naistele, igähele ühe leivakaku ning datli- ja rosinakoogi. Siis läks kogu rahvas ära, igäüks koju. Ja kui Taavet jõudis koju oma peret õnnistama, siis tuli Miikal, Sauli tütar, Taavetile vastu ja ütles: „Kuidas küll Iisraeli kuningas on täna ennast austanud, paljastades ennast täna oma sulaste teenijate silme ees nagu alp, kes sel kombel ennast täiesti paljastab!“ Aga Taavet ütles Miikalile: „Issanda ees, kes mind on valinud sinu isa ja kogu ta soo asemel ja kes käskis mind olla vürstiks Issanda rahvale Iisraelile, jah, Issanda ees olen ma tantsinud. Ma tahan ennast alandada sellest veelgi rohkem ja olla iseeneese silmis alandlik! Aga teenijate juures, kellest sa rääkisid, olen ma auväärne.“ Ja Miikalil, Sauli tütrele, ei olnud last kuni surmani.“ Miikal põlgas Taaveti tantsu Jumala auks ning sai sellepärast karistada.

Kristlikus teoloogias on alati leidunud koht muusikale ning isegi ülistustantsule. Taevast liturgiat kirjeldades nimetab Ilmutusraamat Vana Testamendi muusikainstrumente ning tundub loomulikuna eeldada, et neid kasutati ka kristlikul jumalateenistusel. Paulus annab juhiseid koguduse tegevuseks. Üheks oluliseks asjaks on laul ja sellega seonduv muusika (1Kr 14:26-33): “Kuidas siis nüüd, vennad? Kui te tulete kokku, siis on igäühel midagi: on *laulu* (*psalmos*), on õpetust, on ilmutust, on keelterääkimist, on nende tõlgendamist – *see kõik toimugu ülesehitamiseks*. Kui keegi räägib keeli, siis rääkigu kaks või kõige rohkem kolm, ja järjekorras, ning üks tõlgendagu. Aga kui tõlgendajat ei ole, siis ta olgu koguduses

vait – rääkigu iseendale ja Jumalale. Prohvetitest kõnelgu kaks või kolm ning teised hinnaku kõneldut. Aga kui kellelegi teisele, kes istub, ilmutatakse midagi, siis esimene jäägu vai. Te võite ju kõik ükshaaval prohvetlikult kõnelda, et kõik õpiksid ja kõik saaksid virgutust. Ja prohvetite vaimud alistuvad prohvetitele. *Sest Jumal ei ole korratuse, vaid rahu Jumal.*” Pauluse järgi tahab Jumal, et koguduse koosolekul valitseks kord, sest kõik peab toimuma “ülesehitamiseks”. Vahetult enne seda on Paulus kirjutanud, et kristlasi peab ühendama armastus. Kui see puudub, siis on kristlik jumalateenistus pelk kumin ja kõlin (1Kr 13:1): “Kui ma räägiksin inimeste ja inglite keeli, aga mul ei oleks armastust, siis ma oleksin kumisev vasknõu või kõlisev kuljus.”

Koguduse koosviibimise mõte on luua eeldused Jumala nime kirkastamiseks. Laulul ja muusikal on oluline osa Jumala ülistamises. Psalmis kordub mitmel korral üleskutse ülistada Jumalat (Ps 150:6): “Kõik, kellel on eluõhku, kiitku Issandat! Halleuuja!” Oma kirjas fiioplastele viitab Polykarpos sellele salmile, kui ta kutsub kirja saajaid üles elama kristlikult. Kristlane ülistab Jumalat eluga, mis on Jumala tahte kohane (Polykarpos, Fil 2): “Seepärast võõtage oma puusad, teenige Jumalat kartuses ja tões [1Pt 1:13; Ps 2:11], jättes maha tühjad jutud ja paljude eksituse, uskudes seda, kes äratas üles meie Issanda Jeesuse Kristuse surnuist ja andis talle kirkuse [1Pt 1:21] ning trooni oma paremal käel; kellele on allutatud kõik taevased ja maised asjad, keda teenivad *kõik hingelised* [Ps 150:6], kes tuleb elavate ja surnute kohtumõistjana [Ap 10:42], kelle verd nõuab Jumal talle sõnakuulmatute käest. See aga, kes äratas tema üles surnuist, äratab ka meid [2Kr 4:14], kui meie teeme tema tahtmist ja käime tema käskudes ja armastame seda, mida armastas tema, hoidudes eemale kõigest ülekohtust, ahnusest, rahaarmastusest, laimamisest, valetunnistusest, ja ei tasu kurja kurjaga või sõimu sõimuga [1Pt 3:9] või rusikahoopi rusikahoobiga või needust needusega; pidades meeles aga seda, mida ütles Issand, õpetades: Ärge mõistke kohut, et teie üle ei mõistetaks kohut; andke andeks, siis antakse andeks ka teile; halastage, et halatataks teile;

mis mõõduga teie mõõdate, sellega mõõdetakse ka teile [Mt 7:1-2; Lk 6:36-38]; ja et õndsad on vaesed ning vaevatavad õiguse pärast, sest nende päralt on Jumala riik [Lk 6:20; Mt 5:10].” (tlk Kalle Kasemaa, *Apostlikud isad*, Tallinn 2002, lk 158-159)